

T. C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ'NİN
SÜLEYMANNÂME YAZMASININ
(81.cilt) (82b-123b yk.) BİLİMSEL YAYINI ve
ÜZERİNDE DİL İNCELEMELERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan :
20096295 Zeynep ÇELİK

Danışman :
Doç. Dr. Tanju ORAL SEYHAN

İSTANBUL- 2010

Zeynep ÇBLİK tarafından hazırlanan Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymannâme Yazmasının (81.Cilt) (82b-123b yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 02 / 07 / 2010

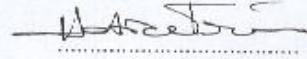
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

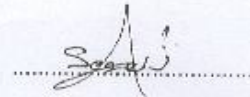
Jüri Üyesi : Doç.Dr.Tanju SEYHAN (Danışman)

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Hatice TÖREN (İ.Ü.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Sezer ÖZYAŞAMIŞ ŞAKAR

İÇİNDEKİLER

Sayfa no:

ÖNSÖZ	VII
ÖZET	IX
SUMMARY	X
SEMBOLLER (KISALTMALAR) LİSTESİ	XI
1. GİRİŞ	1
1. 1. 1. Firdevsî	
1. 1. 2. Hayatı	
1. 1. 2. 3. Eserleri	
2. METİN.....	8
3. DİL İNCELEMESİ	133
3.1. Ses Bilgisi Özellikleri.....	133
3.1.2. Ünlü Değişimleri.....	133
3.1.2.1. /i/ ve /e/ fonemi.....	133
3.1.2.1. 1. /i/.....	133
3.1.2.1.1.2.....	133
3.1.2.1.2.1.2.3. /e/ > /i/.....	133
3.1.2.1.2.1.2.3.4. İkili şekilleri görülen örnekler:.....	133
3.1.2.1.2. u-> i-.....	134
3.1.3. Ünlü Uyumu	134
3.1.3.1. Kalınlık incelik uyumu.....	134
3.1.3.2. Düzlük yuvarlaklık uyumu	135
3.1.3.2.1. Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü bulunduran kelimeler.....	135
3.1.3.2.2. İkili kullanımlar.....	135
3.1.3.2. 3. Sadece yuvarlak ünlülü ekler ve düz ünlülü ekler	136
3.1.3.2.4. Ünsüz düşmesi sonucu yuvarlaklaşma.....	137
3.1.3.2.5. Dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşma.....	137
3.1.4. Ünlü Türemesi	137
3.1.5. Ünlü Birleşmesi	137

3.1.5.1. Kalıcı tipteki ünlü birleşmesi	137
3.1.5.1.2. Geçici tipteki ünlü birleşmesi	138
3.1.6. Ünlü Düşmesi	138
3.1.6.1. Türkçe isim ve fiillerde ünlü düşmesi	138
3.1.6.2. Edatlarda ünlü düşmesi	139
3.1.6.3. i- fiili ve eklerde ünlü düşmesi.....	139
3.1.3. Ünsüz Değişimleri	139
3.1.3. 1. /k/ > /h/ değişikliği.....	139
3.1.3.2. g ve ğ Ünsüzleri ile Değişiklikler	140
3.1.3.2.1. Çok heceli kelime sonunda g düşmesi.....	140
3.1.3.2.1. 2. -lğ/ -lig > -IU.....	140
3.1.3.2.1.3. Çok heceli kelime içinde /g/, /ğ/ düşmesi.....	140
3.1.3.2.1.4. Çekim ekleri başındaki /g/, /ğ/ düşmesi.....	140
3.1.3.2.2. -g-, -g > -ğ-, -ğ değişmesi	141
3.1.3.2.3. -g- > -v- değişmesi	141
3.1.3.2.4. -g > -y değişmesi.....	141
3.1.3.2.5. -ğ- > - v- değişimi.....	141
3.1.3.3.1. b- sesi.....	141
3.1.3.3.2. -b-, -b > -v-, -v değişimi.....	141
3.1.3.3.3. b- > p- değişimi.....	141
3.1.3.4. /ñ/ > /n/ değişimi.....	142
3.1.3.5. -ñ- > -ng-.....	142
3.1.3.6. Tonlulaşma.....	142
3.1.3.6.1. -ç->-c-.....	142
3.1.3.6.2. /k/ > /g/.....	142
3.1.3.6.2. k- > g-.....	142
3.1.3.6.2. -k- > -g-.....	143
3.1.3.6.2. -k- > -ğ-.....	143
3.1.3.6.3. /t/ > /d/.....	143
3.1.3.6.3. t- > d-.....	143
3.1.3.6.3. -t- > -d-.....	144

3.1.3.7. Ünsüz benzeşmesi.....	144
3.1.3.8. y- protezi	144
3.1.3.9. Hece düşmesi.....	145
3.1.3.10. Yer değiştirme.....	145
3.2. Şekil Bilgisi Özellikleri.....	145
3.2.1. Çekim Ekleri.....	145
3.2.1.2. İsim Çekimi.....	145
3.2.1.2.1. Çokluk Eki.....	145
3.2.1.2.2. İyelik Ekleri.....	145
3.2.1.2.2.1. İyelik eki yığılması	146
3.2.1.2.3. Durum Ekleri.....	146
3.2.1.2.3.1. Yalın durum.....	146
3.2.1.2.3.2. İlgi durumu eki	146
3.2.1.2.3.3. Belirtme durumu eki.....	147
3.2.1.2.3.4. Yönelme durumu eki.....	147
3.2.1.2.3.5. Bulunma durumu eki.....	147
3.2.1.2.3.6. Ayrılma durumu eki	148
3.2.1.2.3.7. Vasıta durumu eki	148
3.2.1.2.3.8. Eşitlik durumu eki	148
3.2.1.2.3.9. Yön gösterme durumu eki.....	149
3.2.1.2.4. Aitlik Eki.....	150
3.2.1.2.5. Karşılaştırma Eki.....	150
3.2.1.2.6. Bildirme Ekleri.....	150
3.2.2. Zamir.....	151
3.2.2.1. Şahıs Zamirleri	151
3.2.2.2.İşaret Zamirleri	152
3.2.2.3.Dönüştürme Zamirleri.....	152
3.2.2.3.1. kendü ve çekimi.....	152
3.2.2.3.2. kendüz ve çekimi.....	152
3.2.2.4. Belirsizlik Zamirleri.....	153
3.2.2.5. Soru Zamirleri	153

3.2.2.6. Bağlama Zamiri.....	153
3.2.3. Sıfat.....	153
3.2.3.1. Niteleme Sıfatları.....	153
3.2.3.2. Belirtme Sıfatları.....	153
3.2.3.2.1. İşaret sıfatları.....	153
3.2.3.2.2. Belirsizlik sıfatları.....	153
3.2.3.2.3. Sayı sıfatları.....	153
3.2.3.2.4. Soru sıfatları.....	154
3.2.4. Zarflar.....	154
3.2.4.1. Durum Zarfları.....	154
3.2.4.2. Zaman Zarfları.....	154
3.2.4.3. Yer-yön Zarfları.....	154
3.2.4.5. Soru Zarfları.....	154
3.2.4.6. Miktar Zarfları	154
3.2.5. Edatlar.....	154
3.2.5.1. Çekim Edatları.....	154
3.2.5.1.2. Başkalık, farklılık bildirenler.....	154
3.2.5.1.2. Benzerlik ve miktar bildirenler.....	155
3.2.5.1.3. Mekân ve Zaman bildirenler.....	155
3.2.5.1.4. Yön bildirenler.....	155
3.2.5.1.5. Sebep ve gaye bildirenler.....	155
3.2.5.1.6. Birliktelik ve vasıta bildirenler.....	155
3.2.5.2. Bağlama Edatları.....	156
3.2.5.2.1. Sıralama edatları.....	156
3.2.5.2.2. Denkleştirme edatları.....	156
3.2.5.2.3. Karşılaştırma edatları.....	156
3.2.5.2.4. Cümle başı edatları.....	156
3.2.5.2.4.1. “fakat” ifadesini taşıyanlar.....	156
3.2.5.2.4.2. “eğer” ifadesini taşıyanlar.....	156
3.2.5.2.4.3. “gerçi” ifadesini taşıyanlar.....	157
3.2.5.2.4.4. “çünkü” ifadesini taşıyanlar.....	157

3.2.5.2.4.5. netice ve izah ifadesini taşıyanlar.....	157
3.2.5.2.4.6. benzerlik ifadesini taşıyanlar	157
3.2.5.2.4.7. şart ifadesini taşıyanlar.....	157
3.2.5.2.4.8. aksi hâlde ifadesini taşıyanlar.....	158
3.2.5.3. Soru Edatları.....	158
3.2.5.4. Gösterme Edatları.....	158
3.2.5.5. Kuvvetlendirme Edatları.....	158
3.2.5.6. Çağırma ve Hitap Edatları.....	158
3.2.5.7. Tekerrür Edatları.....	158
3.2.5.8. Ünlemler.....	158
3.2.6. Fiil Çekimi.....	158
3.2.6.1. Basit Çekimler.....	158
3.2.6.1.2. Bildirme (Haber) Kipleri.....	158
3.2.6.1.2.1. Geniş Zaman Ekleri.....	159
3.2.6.1.2.2. Görülen Geçmiş Zaman Ekleri.....	160
3.2.6.1.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekleri.....	160
3.2.6.1.2.4. Şimdiki Zaman Ekleri.....	161
3.2.6.1.2.5. Gelecek Zaman Ekleri	161
3.2.6.1.3. Tasarlama Kipleri.....	162
3.2.6.1.3.1. Emir Ekleri.....	162
3.2.6.1.3.2. İstek Eki	162
3.2.6.1.3.3. Şart Eki	163
3.2.6.1.3.4. Gereklilik Ekleri.....	163
3.2.6.2. Birleşik Çekimler	164
3.2.6.2.1. Hikâye Birleşik Zamanı.....	164
3.2.6.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	164
3.2.6.2.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	164
3.2.6.2.1.4. İsteğin Hikâyesi	164
3.2.6.2.1.5. Şartın Hikayesi.....	165
3.2.6.2.2. Rivayet Birleşik Zamanı.....	165
3.2.6.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti.....	165

3.2.6.2.3. Şart Birleşik Zamanı.....	165
3.2.6.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı	165
3.2.6.2.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı	165
3.2.6.2.3.3. Gelecek Zamanın Şartı	166
3.2.7. Kuvvetlendirme ve İhtimal Eki.....	166
3.2.8. İktidar İfadesi.....	166
3.2.9. Sıfat-Fiiller.....	166
3.2.10. Zarf-Fiiller.....	166
3.2.11. Cümle ve Çeşitleri.....	168
3.2.11.1 Anlamına Göre Cümleler.....	168
3.2.11.1.1. Olumlu Cümle.....	168
3.2.11.1.2. Olumsuz Cümle.....	168
3.2.11.1.3. Soru Cümlesi.....	168
3.2.11.2. Yüklemine Göre Cümleler.....	168
3.2.11.2.1. İsim Cümlesi.....	168
3.2.11.2.2. Fiil Cümlesi.....	168
3.2.11.3. Yapısına Göre Cümleler.....	168
3.2.11.3.1. Basit Cümle.....	168
3.2.11.3.2. Birleşik Cümle.....	169
3.2.11.3.2.1. Şartlı birleşik cümle.....	169
3.2.11.3.2.2. İççe birleşik cümle.....	169
3.2.11.3.2.3. Ki'li birleşik cümle.....	169
3.2.11.3.2.4. Sıralı Cümle.....	169
3.2.11.3.2.5. Bağlı Cümle.....	169
3.2.12. Eserin Kültür Tarihindeki Yeri ve Söz Varlığı.....	170
4. DİZİN.....	171
5. ÖZEL ADLAR DİZİNİ.....	560
6. SONUÇ.....	595
7. KAYNAKLAR.....	596
8. TIPKIBASIM	605
9. ÖZ GEÇMİŞ.....	647

ÖNSÖZ

Hız. Süleyman'ın menkıbelerinin yanı sıra felsefe, ilm-i hendese, ilm-i nücûm ve tıp gibi çeşitli ilimlere dair bilgilerin de yer aldığı Süleymân-nâme, manzum ve mensur olarak yazılmış ansiklopedik bir eserdir. Eserin özellikle mensur kısımlarında çok sade bir anlatım ve Türkçe kelimeler ağırlıktadır. Bu yönüyle Türk dili açısından önemlidir.

81 ciltten oluşan Süleymân-nâme'ye dair birden fazla bilimsel çalışma bulunmaktadır. Bunlardan birincisi eserin 72. cildini konu edinen ve Ata Çatıkkaş tarafından hazırlanan doktora tezidir. İkincisi Asuman Akay'ın 44. cilt üzerinde yaptığı doktora tezidir. Üçüncüsü Hamdi Güleç'in 42. cilt üzerinde yaptığı doktora tezidir. Dördüncüsü Gülnaz Genç'in 25. ve 26. ciltler üzerinde yaptığı doktora tezidir. Beşincisi de Halil İbrahim Usta'nın 43. ve 46. ciltler üzerinde yaptığı doktora tezidir.

Benim hazırlamış olduğum bu tez, eserin son cildi olan 81. cildinin bir kısmı üzerinedir. Bu cildin (1b-33b yapraklar arası) Sezer Özyaşamış Şakar ve (54b-82a yapraklar arası) İlham Caferova tarafından yüksek lisans tezleri olarak hazırlanmıştır. Benim tezim de bu cildin 82b-123b yaprakları üzerinedir.

Çalışma, giriş, metin, dil incelemesi ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Firdevsî'nin hayatı ve eserleri, Süleymân-nâme'nin nüshaları hakkında bilgi verilmiştir.

Transkripsiyon alfabesiyle yazılı metin bölümünde, orijinal eserin hareke sistemine sadık kalınmış; ilgili bazı düzeltmeler dipnotlarla belirtilmiştir. Eserde geçen Arapça ayet, söz ve beyitler, metinde orijinal olarak Arap harfleriyle verilmiş; dipnotlarla Türkçe çevirisi yazılmıştır.

Dil incelemesi bölümünde eserin yazılış özellikleri, eserdeki bazı ses ve şekil bilgisi özellikleri incelenmiştir.

Dizin bölümünde ise metinde geçen bütün kelimeler anlamlarıyla ve kelimelerin aslî şekilleri varsa uğradıkları ses değişiklikleriyle verilmiştir. Kalıp sözler, birleşik kelimeler ve deyimler madde içinde yer almıştır. Kelime ve şekillerin Türk dilindeki kullanımları sırasında değişikliğe uğramış olanların yanında parantez içerisinde aslî şekilleri yazılarak bunların hangi dile ait olduğu belirtilmiştir. Manzum kısımlarda kafiye uydurmak için anlam açısından yanlış yazılan kelimelerde ise doğrusu metinde verilmiş, yazmada geçen şekil dipnotta belirtilmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinde ilk danışmanım Prof. Dr. Halil Ersoylu'ya, ve tezin hazırlanıp tamamlanmasında verdiği bilgilerle çalışmamı yönlendiren, her zaman yardımını, sonsuz hoşgörüsünü gördüğüm değerli hocam Doç.Dr. Tanju Oral Seyhan'a, metin bölümünün ilk okunmasında yardımlarını gördüğüm Yard. Doç.Dr. Müjgân Çakır'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu çalışmamın hazırlanması sırasındaki yardım ve anlayışlarından ötürü aileme de teşekkür ederim.

ÖZET

Süleymân-nâme, XVI. yüzyılın başlarında Firdevsî-i Rûmî tarafından manzum ve mensur karışık olarak yazılan Hz. Süleyman'ın hayatını ve menkıbelerini anlatan 81. ciltlik ansiklopedik nitelikte bir eserdir.

Bu teze konu olan Süleymân-nâme yazmasının 81. cildi, Fatih Millet Kütüphanesi, Tarih, 317 numarada kayıtlıdır. Bu çalışma metin, dil incelemesi ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Metin bölümünde eserin 41 yapraklık bölümü transkripsiyonlu olarak Lâtin harflerine aktarılmış; dil incelemesi bölümünde eser, yazım özellikleri, ses bilgisi, yapı bilgisi yönlerinden incelenmiş dizin bölümünde ise metinde geçen kelimelerin anlamları verilmiştir.

Bu çalışmada, Süleymân-nâme'nin elde bulunan son cildi olan 81. cildin 41 yapraklık bölümünde dil incelemesi yapılarak XVI. yüzyılın bu esere yansıyan dil özelliklerinin belirtilmesi amaçlanmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Süleymân-nâme, Firdevsî-i Rûmî, Hz. Süleyman, menkıbe, dil incelemesi.

SUMMARY

The Süleymân-nâme is an encyclopedic work written by Firdevsî-i Rûmî, at the beginning of XVI th. century, mixed up of verse and prose and telling the life and tales of Pfophet Süleyman.

The 81 volume of the The Süleymân-nâme, which is the subject of this study, is registered in the Fatih Millet Library, Historic section no. 317. This study consists of text, language assessment and dictionary sections.

In the text section, 41 pages of the Süleymân-nâme was transmitted into Latin alphabet with transcription. In the language assessment sections, the study was examined with regard to spelling, phonetics and language structure. In the dictionary section the meanings of the words were explained that were given in the text.

The aim of this study was to assess the language of the 41 pages of the latest 81 volume Süleymân-nâme at the hand and revealing the language characteristics of the XVI th. century that was reflected in this study.

KEYWORDS: Süleymân-nâme, Firdevsî-i Rûmî, tale, language evaluation.

SEMBOLLER (KISALTMALAR) LİSTESİ

A.	: Arapça.
agm	: adı geçen makale.
‘a.m.	: aleyhisselam.
A.Ü.	: Ankara Üniversitesi.
bkz.	: bakınız.
C.	: Cilt.
Çev.	: Çeviren.
Düz.	: Düzenleyen.
Ed.	: Editör.
E.Ü.	: Ege Üniversitesi.
F.	: Farsça.
Fr.	: Fransızca.
H.	: Hicrî.
Haz.	: Hazırlayan.
Hız.	: Hazret.
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi.
krş.	: karşılaştırınız.
Lat.	: Latince.
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.
mec.	: mecaz.
MSGSÜ:	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi.
OMÜ	: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
R.	: Rusça
S	: sayı.
s.	: sayfa.
Sl	: Slavca.
TDAY:	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı.

TDK : Türk Dil Kurumu.

TTK : Türk Tarih Kurumu.

T. Y. : Türkçe Yazmalar.

vd. : ve diğerleri.

Yay. : yayını, yayınları.

Yun. : Yunanca.

[] : yazmada varak numaralarının içine alındığını ve yazmada olmayan, metin tamiri yapılan kelimeleri gösterir.

() : metinde satır numaralarının içine alındığı işaret.

(?) : Yazmada, okunamayacak durumda bulunan ve kökeni bilinmeyen kelimeleri gösterir.

— : nazımda vezin gereği yapılan ünlü birleşmelerini gösterir.

< : Kelimenin kökenini gösterir.

Ø : eksiz olduğunu gösterir.

1. GİRİŞ

1. 1. 1. Firdevsî (1453 - ?)

1. 1. 2. Hayatı

Firdevsî-i Rûmî, Firdevsî-i Tavîl, Uzun Firdevsî veya Türk Firdevsî¹ gibi adlarla anılan XV. yüzyılın son yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısında Fatih Sultan Mehmet, Sultan II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde yaşayan Firdevsî'nin kaynaklarda asıl adının Şerafeddin Musa², Şerafeddin İsa³ veya İlyas⁴ olduğu belirtiliyor; Asuman Akay⁵ ise “Teşhisü'l- İnsân” adlı eserinin 7b varlığında Orhan bin Kenek olarak geçtiğini söylemektedir. Firdevsî, Aydıncık (Edincik) yöresi, Belkıs Pınarı'nda M. 1453 (H. 857) yılında doğmuştur. Soyu III. Alaeddin Keykubad dönemine kadar uzanır. Babası Hacı Genek Bey'e İstanbul'un fethinde gösterdiği yararlığın karşılığı olarak Aydıncık, zeamet (tımâr) olarak verilmiştir. Bursa'da öğrenim görmüş, genç yaşta dinî hikâyeler, felsefe, tarih, şiir, tıp gibi pek çok konuya ilgi göstermiş; Şair Melihî'den aruz eğitimi almış; Simavlı Nakşi şeyhi Abdullah İlâhî'den el alarak tarikata girmiştir.⁶ Aydıncık, Bursa, Manisa, Balıkesir ve İstanbul'da yaşamış olan Firdevsî'nin nerede ve hangi tarihte öldüğü konusunda kaynaklarda kesin bilgi yoktur⁷.

1. 1. 2. 3. Eserleri

Mensur ve manzum eserler yazan Firdevsî'nin telif ve tercüme kırktan fazla eseri olduğu söylenmektedir;⁸ ancak bunlardan sadece on dördünü Bursalı Tahir, “Osmanlı Müellifleri”nde⁹ belirtmektedir. Firdevsî, eserlerinden bazılarının adlarına

¹ “Firdevsî”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh yay., C. III, s.239-240.

² M. Fuat Köprülü, “Firdevsî”, MEB İslâm Ansiklopedisi, C. VI, İstanbul, 1997, s.649-651,

³ Cemal Aksu, “Firdevsî (Rûmî, Uzun)”, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, C.I, İstanbul, 1999, s.463.

⁴ Vasfi Mahir Kocatürk, Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, 1964, s. 299.

⁵ Dr. Asuman Ahmed Akay, “Süleymân-nâme Nesrinde Ahengi Sağlayan Ses ve Söz Unsurları”, Türk Dünyası Araştırmaları, S. 118, İstanbul, 1999, s.217.

⁶ M.Fuat Köprülü, “Firdevsî”, agm. s.650.

⁷ İbrahim Olgun-İsmet Parmaksızoğlu, Kutb-nâme, s.XII., Ankara, 1980.

⁸ M.Fuat Köprülü, “Firdevsî”, agm. s.650.

⁹ Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, C. II, İstanbul, 1972, s. 106.

Münazâra-i Seyf ü Kalem ve Satranç-nâme’de yer verir. Bu eserler ve içerikleri hakkında bilgi kaynaklara ¹⁰⁻¹¹ dayanılarak aşağıda verilmiştir:

1. Süleymân-nâme-i Kebîr

Süleymân-nâme-i Kebîr, Firdevsî’ nin en çok bilinen eseridir. Firdevsî, bu eseri, Allah’ın 99 ismine (esmâü’l-hüsna) hürmeten 99 cilt olarak plânladığını 81. cildin sebab-i telif kısmında (26. ve 123. varaklarında) dile getirmiş; ancak bugüne kadar ilk 5 cildi ve 81. ciltten sonraki ciltler bulunamamıştır.¹² Latifî’ye göre Firdevsî, Balıkesir’den İstanbul’a gelerek bu eseri II. Bayezid’in emriyle 366 cilt olarak yazmış; fakat padişah eseri hem çok uzun bulmuş hem de beğenmemiş ve 80 cilt dışındakileri yaktırmıştır. Firdevsî bunun üzerine Balıkesir’e geri dönmüş ve burada padişah aleyhine hicviyeler yazıp, İran şairi Firdevsî’yi taklit ederek Horasan’a kaçmış ve orada ölmüştür. Balıkesir’de 1503’te Satranç-nâme’yi yazması, 1508’de Câme-şüy-nâme’yi çevirmesi, II. Bayezid döneminin son yıllarına kadar Osmanlı Devleti’nde yaşadığını ve Latifî’nin anlattıklarının bir rivayet olduğunu gösterir.¹³ Bu durumun aslı, -eserin sebab-i telif kısmında belirtildiği üzere- şöyledir: Firdevsî Balıkesir’de, Karasi sancağında İranlı şair Firdevsî’nin Şeh-nâme’sini okurken bu eserden etkilenip bir manzume yazar ve bunu Mahmud Paşa eliyle Fatih Sultan Mehmed’e sunar. Fatih Sultan Mehmed bu eseri beğenince uzun zamandır yazdırmak istediği Süleymân-nâme kıssasını onun yazmasını ister. Firdevsî, bunun üzerine Hz. Süleyman ve diğer peygamberlerin kıssaları, tarih, felsefe, tıp, geometri ile ilgili büyük bir araştırma yapar ve eserini yazmaya başlar (1. ve 5. ciltler). Fatih Sultan Mehmed vefat edince yerine geçen II. Bayezid, eserin haberini alır müellifi, İstanbul’a getirtir ve ondan, geriye kalan kısmını yazmasını ister (6. ve 80. ciltler). Eserin Yavuz Sultan Selim döneminde 81. cildinin tamamlandığı, müellifin 82. cilde başlamak istediği, 81. cilt 123a’daki ifadelerinden anlaşılmaktadır: “Ebû’l-ḥayrât

¹⁰ M.Fuat Köprülü, “Firdevsi”, agm s.650.

¹¹ Dr. M. Ata Çatıkkaş, “Türk Firdevsi’si ve Süleymannâme-i Kebir”, Türk Dünyası Araştırmaları, S.: 25, s.169-178., İstanbul, 1983.

¹² Dr. M. Ata Çatıkkaş, agm, s. 176.

¹³ M.Fuat Köprülü, “Firdevsi”, agm s.651.

ve'l-ḥasenāt, mürebbiyu'l-ğurebā, bilādü'l-‘ulemā, Sulṭān ibn-i Sulṭān Selīm Ḥan ... Şükr ol bî-niyāzu'l-lāha ki bu toḡsan toḡuz mücelled Kitāb-ı Süleymān-nāme'nün te'lifini bir ‘ādil ve kāmīl pādīşāhuñ devām-ı devletinde seksen birinci cildinün itmāmını müyesser itdi... Ba‘dezān inşā'l-lāhu ta‘ālā, Ḥaḡ'dan ‘ināyet, ḡuṭbu'l-aḡṭābdan hidāyet, zemāneden vüs‘at, ecelden mühlet bulursam; tende şıḡḡat, cānda rāḡat, dilde ma‘rifet görürsem; bu Kitāb-ı Süleymān- nāme'nün seksen ikinci cildin daḡı o zıll-ı Yezdān'ıñ nesl-i Oḡuz Ḥanuñ āl-i ‘Oḡmān'ıñ Sulṭān ibn-i Sulṭānuñ Süleymānü'z-zemānuñ ... eyyām-ı devletinde Anaṭolı vilāyetinde, livā'-ı Ḳarasi'de , şehr-i Balıkesiri'de muḡīm olup ḡünc-i ḡalvetde, maḡām-ı uzletde, ḡuzūr-ı ḡalb-ile selīm olup bu kitābuñ te'lifine şürü‘ idüp ümīddür ki tamām idevüz.”

Süleymān-nāme-i Kebîr, Süleyman Peygamberin yer yer efsaneleşmiş hayat hikâyesini, diğery peygamber kıssalarını bir araya getiren, ilm-i hendese (geometri), ilm-i nücûm (astroloji), hekimlik, tarih, kültür, mitoloji konularında bilgi veren ansiklopedik bir eserdir. Süleymān-nāme'nin her cildi bir veya birden fazla meclislerle oluşmuştur. Fatih Millet Kütüphanesi, Tarih, 317 numarada kayıtlı olan ve ele geçen tek nüsha durumundaki son cilt, 81. cilttir. Bu cildin başka nüshası mevcut değildir.

Süleymān-nāme manzum ve mensur karışık olarak yazılmıştır. Manzum parçalar mensur kısmın özet şeklindeki tekrarı hâlinindedir; Arapça Farsça kelime ve tamlamalar çoğunlukta ve bu sebeple dil, bu bölümlerde daha ağırdır. Manzum bölümlerin edebî değeri düşük ve aruz ölçüsünün kullanımında hatalar vardır. Eserin mensur kısımlarında daha çok Türkçe kelimeler ve Dede Korkut Hikâyelerini anımsatan sade bir dil kullanılmıştır.

Eserin İstanbul kütüphanelerinde tespit edilebilen ciltleri ve bulundukları yerler şu şekildedir:

6-13. ciltler	Topkapı Müzesi Kütüphanesi	H . 1525
14. cilt	„ „ „	H . 1526
5-20. ciltler	„ „ „	H . 1527
21-23. ciltler	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi	T . Y . 9884
24. cilt	„ „ „	T . Y 9884

25.	cilt	„	„	„	T . Y. 9884
30-36.	ciltler	Topkapı Müzesi Kütüphanesi			H . 1528
37-42.	ciltler	„	„	„	H . 1529
43-48.	ciltler	„	„	„	H . 1530
49-54.	ciltler	„	„	„	H . 1532
55-60.	ciltler	„	„	„	H . 1533
61-66.	ciltler	„	„	„	H . 1534
67-71.	ciltler	„	„	„	K . 892
72.	cilt	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Kitaplığı			4008
73.	cilt	Topkapı Müzesi Kütüphanesi			H . 1536
74-76.	ciltler	„	„	„	H . 1231
77-80.	ciltler	„	„	„	H . 1537
81.	cilt	Fatih Millet Kütüphanesi			Tarih, 317
82.	cilt	Bulunamamıştır.			

Bu ciltlerden bazıları üzerinde yapılan çalışmalar aşağıdadır:

ÇATIKKAŞ, Atâ (1979), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme-i Kebîr'i (72. cilt)**, yayımlanmamış doktora tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AKAY, Asuman (1990), **Firdevsî Süleymân-nâme (44. cilt) Metin ve Fiiller Üzerine Bir Deneme**, yayımlanmamış doktora tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

GENÇ, Gülnaz (1993), **Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme (25 - 26. ciltler)**, yayımlanmamış doktora tezi, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

GÜLEÇ, Hamdi (1994), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme'si, 42.cilt,-Dâsitân-ı Ceng-i Aheng-i Efrâsiyâb-ı Türk- Üzerinde Bir Metin İncelemesi**, yayımlanmamış doktora tezi, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

USTA, Halil İbrahim (1995), **Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebir (İnceleme Metin-Sözlük 43-46. ciltler)**, yayımlanmamış doktora tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

AKSOY, Mustafa (2000), **Uzun Firdevsi'nin Süleymân-nâme'sinde Destan Unsurları (2 cilt)**, yayımlanmamış doktora tezi, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

ŞAKAR, Sezer Özyaşamış (2003), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Yazmasının (81. cilt, 28 yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, MSGSÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

JAFAROVA, İlhamı (2003), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Yazmasının (81. cilt, 54b-82a, 28 yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, MSGSÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ABUL, Yasemin (2004), **Süleymân-nâme-i Kebir (47.cilt) Metin Tenkidi ve İnceleme**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

KÖZ, İbrahim (2004), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymân-nâme Yazmasının (81. cilt, 7a-54b yk.) Bilimsel Yayını ve Üzerinde Dil İncelemeleri**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, MSGSÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ERDEM, Mehmet Dursun (2005), **Kitab-ı Kıssanâme-i Süleyman Aleyhisselam Üzerine Söz Dizimi Çalışması (Süleymân-nâme 74. cilt)**, yayımlanmamış doktora tezi, OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

2. Kıssa-nâme-i Süleymân Aleyhi's-selâm

Firdevsî, Süleymân-nâme-i Kebîr adlı eserden önce Bursa'da iken bu eseri yazmıştır. Eserin tamamı nesirdir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1231 numarada kayıtlı olup 357 yapaktır.

3. Da'vet-nâme

Cinlerle ilgili bilgileri derleyen, bu bilimle uğraşanlarca önemli sayılan bu eser, Bursalı Tahir'e¹⁴ göre H. 893 (1498)'te Balıkesir'de telif edilmiş; Fuad Köprülü'ye göre¹⁵ Sultan II. Bayezid'in cülusundan önce Balıkesir'de Farsçadan Türkçeye çevrilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 208 numarada kayıtlı olup 99 yapaktır.

¹⁴ Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, C. II, İstanbul, 1972, s. 106.

¹⁵ M.Fuat Köprülü, "Firdevsi", agm s.650.

4. Firâset-nâme

Firdevsî, böyle bir eseri olduğunu, “Münazâra-i Seyf ü Kalem”de dile getirir. II. Bayezid’ in tahta çıkışından önce Balıkesir’ de yazılmış olup nüshası bulunamamıştır.

5. Münazâra-i Seyf ü Kalem

H. 909 (1503) yılında Balıkesir’de yazılmıştır. Fatih Millet Kütüphanesi manzum 576’da kayıtlı olup 54 yapraktır. Bu eser, Firdevsî’ nin diğer eserleri hakkında bilgi vermiş olması açısından önemlidir. Eserde kılıç ile kalemin karşılaştırılması yapılmaktadır.

6. Pend-nâme-i Eflâtûn

Farsçadan Türkçeye çevrilmiş sağlık ve temizlik konulu küçük bir risale olduğu söylene¹⁶ de yapılan araştırmalara¹⁷ göre, Arkeoloji Kütüphanesinde bulunan bu eserin Firdevsî adlı başka bir şaire ait ve tamamen Farsça olduğu anlaşılmaktadır.

7. Silâhşör-nâme (Müsellah-nâme)

Topkapı Müzesi Kütüphanesi H.625 numarada kayıtlı olup 77 yapraktır. Silahlar hakkında yazılan bu eser, Schlechte Wasehrd tarafından Almancaya tercüme edilmiş ve Richarhzoger tarafından Türkçe olarak neşredildiği gibi daha sonra R. Bonelli tarafından da neşredilmiştir.

8. Satranç-nâme-i Kebîr

Satranç oyununun tarihçesi ve tekniği hakkında bilgi veren bu eser, H. 909 (1503)’da Balıkesir’de Arapça ve Farsçadan Türkçeye çevrilmiş. Nuruosmaniye (3553/4675 numarada), Berlin ve Münih kütüphanelerinde olmak üzere üç nüshası vardır. Mensur manzum karışık yazılmış olup 95 yapraktır. 1892’de basılmıştır.

¹⁶ M.Fuat Köprülü, “Firdevsi”, agm s.650.

¹⁷ Dr. M. Ata Çatıkkaş, agm, s. 176.

9. Terceme-i Câme-şûy-nâme

Nasreddin-i Tûsi tarafından 1274 yılında yazılan bu esere, Firdevsî bir bölüm ekleyerek Türkçeye çevirmiştir. 1508 yılında tamamlanan bu eser kumaş ve boya sanayi bakımından önemli bilgiler içerir. Eser, Sezer Özyaşamış Şakar tarafından “Terceme-i Câme-şûy-nâme” adıyla 2009’da yayımlanmıştır.

10. Hayât u Memât veya Hayât-nâme

Ahlâk ve tasavvuf konularını içeren Farsçadan Türkçeye çevrilmiş mensur bir eserdir. Eserin adı kitabın başında Hayât u Memât olarak geçerken, sonunda Hayât-nâme olarak kaydedilmiştir. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi 2333 numarada kayıtlı olan bu eser 95 yapraktır. Firdevsî’ nin hayatının son yıllarında yazdığı bir eserdir. Yazılış tarihi silinmiştir. Eserin bir nüshası da Yahya Efendi Kütüphanesinde bulunmaktadır.

11. Kutb-nâme veya Kısas-i Cezîre-i Midilli

Eser, Venedik, İspanyol ve Fransız donanmalarının Midilli’ye saldırmalarını ve adanın onlardan kurtuluşunu konu alan 2500 beyitlik bir mesnevîdir. Eserin başında münâcât, naat, II. Bayezid’i öven kaside yer almaktadır. Eserin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi 643 numarada kayıtlıdır. 145 yaprak olan bu eser II. Bayezid’e ithaf edilmiş; H. 909 (1503)’da yazılmıştır. Eser, İbrahim Olgun ve İsmet Parmaksızoğlu tarafından 1980 yılında yayımlanmıştır.

12. Hakikat-nâme, Hadikatü’l- Hakayık, Tuhfetü’l-Hâdi veya Hakâyık-nâme

Süleymaniye Kütüphanesi, Şehid Ali Paşa bölümü 1399 numarada kayıtlı olan bu eser 21 yapraktır. Diğer nüshası, Millî Kütüphanede 2251/1 numarada kayıtlıdır. Şeyh Abdullah İlahî menkıbesini içeren, tasavvuf hakkında bilgi veren bu eseri Firdevsî, Hazinedarbaşı Ali Ağa’nın oğlu Mehmed Bey’e armağan olarak yazmıştır.

Firdevsî, “Tâli’-i Mevlud-ı Kebîr, Tecnisât-ı Süleymân-nâme, Süleymân-nâme vü Belkıs-nâme, Hadis-i Ahsen, Teşhis’ül-İnsan, Terceme-i Hadis-i Erbain, Vilâyet-nâme, Kur’ân-ı Kerîm’den Tefe’üle Dâir Risâle” adlı eserlerinden, Münâzara-i Seyf ü Kalem’de bahsetmiş; fakat bazılarının nüshaları bulunamamıştır.

2. METİN

[82b] (1) Çün Belînās bağladı tılsım hemān

Şehr-i Mısr’a itmedi hıç kavm ziyān.

Şeh Süleymān, aña taḥsîn eyledi;

(2) Virdi ḥil’at, ḥazretin ṣîn eyledi.

Neṣr Hükemā kavlince Belînās Ḥakīm, bu hüneleri göstericek Loḳmān Ḥakīm-ile¹⁸ (3) cemī’ re’īsü’l-ḥükemāya güç geldi; anuñ ol hünelerini kötilediler; andan Süleymān’dan oğurlayın bir yire geldiler. Eyitdiler: “Süleymān-ı nebī ḥōd (4) Hermān¹⁹ Nesrān Ḳal’ası’nı varup görse gerek; içine girmek hevesin idüp bizi kığırsa gerek; ol vaktin hıç birimüz tınmayup ‘acz (5) gösterelüm, ‘Bu ḥuşuşı Belînās Ḥakīm’ün²⁰ yig bilür.’ diyelüm. Görelüm ki Belînās Ḥakīm ne çenberde ḥallācdur.”

Nazm

(6) Böyle diyüp cümlesi itdi ittifāk;

Ol Belīnas sözine kıldı nifāk.

Bu ḥased evvel daḥı hem var-ırmış;

(7) Ol cihetden çekilürmiş çok firāk.

Neṣr Hükemā kavlince kaçan ki Süleymān peygām-ber (‘a.m.) tılsımâtı ki tamām itdi; andan ḥink-i (8) İṣḥāk’a süvār olup begler rikābınca yürüyüp Mısr’uñ şems maṭla’ına karşı Nıl kenārınca gitdi. Şehri teferrüc iderek (9) Hermān²¹ Nesrān Ḳal’ası’na varup yitdi; ırakdan nazar itdi; gördi ki kara tağa beñzer bir ‘aceb binālar,

¹⁸ Yazmada: Loḳmān-ı Ḥakīm

¹⁹ Yazmada: Hirmān

²⁰ Yazmada: Belînās-ı Ḥakīm

²¹ Yazmada: Hirmān

gözler görmüş degül; (10) kulaqlar işidüp haber virmiş degül; yukarusı gâyet yoğun, aşağısı ince. Süleymân ta‘accüb idüp şordı ki: “Ben cemî‘ ‘âlemi ki (11) gezüp gördüm ve çok binâlar teferrüc kıldum ki her binānuñ aşağısından yukarusı incedür; bu nice binādur ki aşağısından yukarusı (12) yoğunudur?” Süleymân, su‘âl idicek cemî‘isi, sâkin olup ittifâk-ıla tınmadılar. Süleymân, tekrâr gâzaba gelüp ikdām idicek Loqmân (13) Hâkîm²² eyitdi: “Bu su‘âle, cevâbı re‘îsü’l-hükemâ virür ki Belînâs Hâkîm’dür ki bizlere i‘tibâr kılmayup icâzet istemeyüp Nîl bahrınıñ kavmıçun (14) tılsımât düzedür. Bizüm elümüzden gelmez şanur, egri bakup gözi kuyrığıla gözedür.” Hâkîm, böyle diyicek Süleymân incindi; (15) ammâ Belînâs Hâkîm, gayret kılup ilerü gelüp du‘â kılup eyitdi: “Yâ nebiyya’l-lâh, bu ‘aceb bünyâddur ki Nîl şuyınıñ garbındadır. Aşlda (16) kırk tākıdur ki tılsımât-ıla bağlamışlardur ve yapusın dağı mühendisler şöyle üstâdlig-ile bünyâd itmişler ki bu kırk tākı, bir satır-ı vâhid (17) üzerine bağlamışlar ki şimdiki hâlde yapılmışdur. Ve bu binâyı yapanlara İhrâmenler dirler ki bu binâ ‘acâyib-i dünyâdandır ve bunun gibi ‘imâret, muhkemlikde (18) ve yücelikde ve ululukda, ‘âlemde nazîri yokdur. Büyük taşlar-ıla yapılmışdur ve her bir taşı, iki tarafından delinmişdür ve üstindeki taşı (19) sivri kılmışlardur, direge geçürmüşlerdir, durhından berkitmişlerdür ve içine kurşun akıtmışlar. Bu üç ehremdür, üçü dağı üç tağ (20) gibi maķâmdur. Ben bu maķâma gelüp dururın ve cemî‘i gezüp ölçüp dururın.” Süleymân eyitdi ki: “Nite?” Belînâs Hâkîm eyitdi: “Yâ nebiyya’l-lâh, (21) bu üç ehrem ki vardır, her birinüñ yüceligi yüz arşundur, mâlikî arşun-ıla kim ol biş yüz arşun olur şer‘ arşun-ıla ve dağı her

[83a] (1) bir bucağı, yüz arşundur mâlikî arşun-ıla ve ammâ aşl yapısı, bir hikmet üzerine yapılmışdur ki bunun cemî‘ etrafından münhedimdür ve (2) bir hümuñ içindeki garbî hüm dirler otuz hücre, vardır ki taşdan yontmışlar; velîkin yâ nebiyya’l-lâh, bu binâyı yapan üstâduñ ‘ilmine, hezâr âferîn (3) ki cihânda bunun bedeli binâ, kimse yapmamışdur ve bunun ma‘cûn-ı terkîbi şîşe-y-ile ve kurşun-ıla ve ruḥâmî mermerler-ile ve yünle ve siñirle bir ma‘cûn (4) terkîb itmişlerdür ki ol ‘ilm-i Loqmân emrince ben bilmezem nice terkîbdür? Bu ma‘cûnuñ binâsın fark kılmazam.

²² Yazmada: Loqmân-ı Hâkîm

Yâ Süleymân, bu binâya nazar kıl, gör ki her (5) şâbûn kalıbı gibi ‘azîm mermerleri ki bir birinüñ üzerine қоmışlardur ve ol ma‘cûn-ıla terkîb-ile aralarını ki berkitmişlerdür. Her bir taşuñ ki tûlî, (6) ‘arzı, on arışdur. Ol ma‘cûn-ıla şöyle tılâ itmişler ki arasına kıl sığmaz. Ve şöyle yapılmışdur: Bu maḳâm ki mecmû‘-ı ḳal‘a, yık-pâre görünür. Ve bir (7) ‘aceb daḫı bu kim yâ nebiyya’l-lâh, taşradan ki bu binâya nazar itseñ; iki künbeddür ve içerüden baksañ; bir künbeddür buña hem-tâ, ‘âlemde (8) binâ, bünyâd olmamışdur.” diyicek Süleymân-i nebî ḫazreti de (‘a.m.) nazar kılup gördi ki: Belînâs Ḥakîm didüğinden daḫı ziyâde bir bünyâddur ki gözler (9) görmiş degül. *Nazm*

Ḳal‘aya k’itdi Süleymân, ḫôş nazar;

Gördi, bir bünyâd-ı ‘âlî, ḫôş eşer.

- (10) Dünyede bünyâdınuñ yok, mişli hiç,
Âdemî ḫayrân olur, çün-ki görer.

Neşr Ḥükemâ ḳavlince Süleymân-ı nebî ‘aleyhi’s-selâm, (11) bu ‘acâyib, ḡarâyib bünyâdı görüp ḡâyet ta‘accüb kılup; andan Süleymân şordı ki: “Yâ Belînâs Ḥakîm²³, bu ‘azîm binânüñ hîç ḳapısı var mıdır? (12) Andan içerü girevüz ne varduğın görevüz.” diyicek eyitdi: “Ne‘am yâ nebiyya’l-lâh, vardur; velî tılsımât-ıla yolın bağlamışlardur, kimse giremez.” diyüp Süleymân (13) rikâbınca yürüyüp server selâtinler-ile güneş maṭla‘ından yaña tolaşup bir küçücük ḳapuya geldiler. Çâr-güşe ruḫâmî mermerden yapılmış, ma‘cûn-ıla (14) berkidilmiş, velîkin içinden sehm-nâk yiller çıkup şol ḫadde ki kimse içerü givirtemez. Ve ḳapusınıñ üstinde iki tavşancıl şüretin (15) düzmişler, ruḫâmî mermerlerden; ağızların açup ḳanadların başup ayak başup diri gibi ṭururlar; velî göğüsleri yapu içindeki mermere ulaşıḳ. (16) Andan Süleymân, eyitdi: “Bu tavşancıl ḳuşlarınuñ işâreti n’ola?” Belînâs Ḥakîm, eyitdi: “Anı, re‘îsü’l-ḫükemâ bilür ki Loḳmân Ḥakîm’dür²⁴; (17) andan teftiş idüñ ki bize

²³ Yazmada: Belînâs-ı Ḥakîm

²⁴ Yazmada: Loḳmân-ı Ḥakîm

söylemek terk-i edebdür; velî bu tavşancılarda bir ‘aceb sır vardır ki hiç gözler görmüş degül.”

Süleymân didi ki yine Hâkîm (18) eydür: “Bu şehr-i Mısr ki Sām bin Nūh zemânında bünyād oldu; ol vâkıdan berü her kimse ki bu kubbeleri görmege seyrāna gelse, bunları görüp (19) teferrüc kılsa, bu tavşancıl kuşunuñ ağızından içeri bir taş birağur, degmeklik için. Cümlesinden ‘aceb budur ki ol taşun kanda gitdügi bilinmez (20) ve bunca zemāndur ki taş birağurlar, deligi tölmez işitdüm. İskender-i Kübrā, yüz kerre yüz biñ er-ile Mısr şehrine geldi ve bu kâl’ayı teferrüc itdi (21) ve içine girmek diledi. Hükemāsı çäre kılamadı ve gāzabından İskender, bunu yıkmak istedi. Cehd idüp yıkamadı. Hükemādan şormış ki, ‘Niçün buña **[83b]** (1) külüng, kār itmez?’ Restāṭālīs Hâkîm, eyitmiş ki: ‘Bunuñ bünyādı, taş demür degüldür ki yıkasın; bel-ki bir cevāhirden terkibdür ki hiç yağmur ve yıl (2) ve güneş eşer itmemişdür ve bir dağı bu ki bunuñ gibi ‘ālī bināyı, sen Sikender’e, yıkmak vech degüldür.’ diyü men’ itmiş. Andan İskender, ol yüz kez yüz biñ (3) ere buyurmuş, bir ay miqdārı bu tavşancıl şekillerün ağızından taş dökmişler ki hiç tölmemiş; ol taşlar kanda gitdügün, Sikender, ‘azamet-ile bilmemiş. (4) Andan İskender, ‘ayyārlarına hüküm ider. İki ‘ayyār, gelüp ol iki tavşancılıñ ağızından girüp içine gideler, göreler ki ne var? Gelüp İskender’e haber (5) vireler. Çün-ki girüp gittiler; üç günden soñra birisi, nā-gāh bir taşuñ arasından baş çıkarup bir dil söyledi, ki Eflātūn ki İskender’uñ (6) vezīri-y-idi, yitmiş iki dilden hāric olduğıçun fehm idemedi. Andan ol ‘ayyār belürsüz oldu ve görünmedi. Andan soñra Yūsuf peygām-ber (‘a.m.), (7) dilemiş ki bunuñ bināsından bir delük dele, içeri girmeg-içün; zīrā ki kapusından girmeye çäre bulamadı. Vaktā ki Yūsuf peygām-ber, yitmiş iki biñ (8) kıızıl altın harc bir delük delemeydi. Ne kadar cehd itdi-y-ise başarımadı, manzara kadar delik delindi ve bir hüsrevānī küp içinde yitmiş iki biñ (9) kıızıl altın, bulundu. Ol veznde, ol sikkede ve bir levh bulundu. İçinde yazılmış ki: Her kimse ki kuvvet-i pādīşehlik da‘vī itse, bu kâl’ayı yıksun; (10) elinden gelürse! Ma‘lūmdur ki ‘imāret itmekden yıkmak, yüz biñ derece aşağıdur ve

biz ki bu bünyâdı, itdük, raşad ‘ilminde (11) kāmildük. ‘İlm kuvvete bildük ki âdemî neslinden cihân sarâyında Yūsuf-ı şıddîk-nām bir nebî gelse gerek; Mısr’a sultân olsa gerek ve yitmiş (12) iki biñ kızıl altun harc kılsa gerek. Tâ kim bu ıal’a dīvârından bir delük dele. İçinde ne varduğın bilüp göre. İmdi bu ıal‘anuñ içine kimse (13) giremez; meger zemānenüñ Süleymān’ı ola, ins ü cinne hüküm kıla. İmdi ol harc idecegüñ delük yirini, fehmi kılup hüsrevānî küp içine koyup (14) emānet koduğ. İmdi emānetüñi al harcuña, incitme!” *Nāzm*

Ne kadar kim altun itdük bunda harc;
(15) Senden evvel itmiş-idük anı derc.

Bu dīvârı dilemezsın sen çek al!
İtdüğün harcuñ kadar māl, uşda al!

(16) Biz ki yapduğ işbu mülki āşikār,
Kaldı ‘ālem içre bizden yādigār.

Pādişāhā sen de mülk yap kām-yāb!
(17) Kimse mülkin itmegil şağın harāb!

Er gerek kim kıoya kendüden nişān,
Kim nişānı birle_añıla her zemān.

(18) Böyle diyüp levhi yazan şehriyār
Āhır itmiş sözlerini kām-kār.

Böyle diyüp ol Belīnās Hākīm²⁵,
(19) Şāh öñinde oldu sākin key selīm.

²⁵ Yazmada: Belīnās-ı Hākīm

Diñle, imdi kıışsa nedür bā-şafā,
Vir, şalāvat, ber-revān-ı Muştafā!

(20) **Der-Beyān-ı Diden-i Süleymān Ẹubbe-i Hermān²⁶ ve Nesrān**

Hükemā kavlince kaçan ki Belīnās Hākīm²⁷, bu tārihi ki söyledi. Süleymān peygām-ber, (21) gāyet ta‘accüb kılup diledi ki: Keflīs-ile Meflīs cinnīye emr ide. İkişi, gelüp ol iki ‘uqāb ağzından gireler; içinde ne varduğun gezüp **[84a]** (1) göreler, gelüp Süleymān’a haber vireler; ammā ki Belkīs tahtını götürmeyüp tekāsül itdükleri cihetden ve alduğun istemeyüp hased itdükleri sebebeden (2) incinmiş-idi. Minnet itmegi cā’iz görmeyüp Belīnās Hākīm’e eyitdi: “Anı bilmez misin ki Loqmān Hākīm²⁸, incindi. Cemī‘ hükemā-y-ıla ittifāk itdiler ki bu (3) qal‘anuñ tılsımātın bozmağda yardım itmeyeler ve seni imtiḥān idüp göreler ki ne ‘ameldesin? Bu ‘acebdür ki sen bu ‘uqāblaruñ şeklinden haber (4) virmezsin; eger ki bu hüner, elüñden gelmezse; Loqmān Hākīm’e²⁹ minnet eyle ve bizüm bu zaḥmetümüzi ma‘zūr

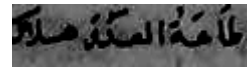
tut! Ki ebūlar zaḥmeti rahmetdür! Nite (5) kim dimişlerdür:

30

diyicek Süleymān peygām-berüñ sözi, güç gelüp eyitdi: “Yā nebiyya’l-lāh, Loqmān Hākīm³¹, baña ḥaşmdur, ben aña minnet (6) itmezem ve sözün daḡı tutmazam ki

‘adūya muṭī‘ olmak ölmekdür. Nite kim dimişlerdür:

32 eger ki

hümā-yı (7) himmetüñ sāyesi, üzerüme düşerse ben bu Ẹubbe-i Hermān’uñ tılsımātını bozayın. İçine girüp cemī‘ ‘acāyibātın teferrüc kılup göresin; ammā (8)

²⁶ Yazmada: Hirmān

²⁷ Yazmada: Belīnās-ı Hākīm

²⁸ Yazmada: Loqmān-ı Hākīm

²⁹ Yazmada: Loqmān-ı Hākīm

³⁰ “Salih kimselerin zahmeti, rahmettir.”

³¹ Yazmada: Loqmān-ı Hākīm

³² “Düşmana itaat, ölümdür.”

istemezem ki devletüñ sāyesin üstümden iresin; zîrâ ki zıllu'l-lâhsın. Nite kim

dimişlerdür:

33

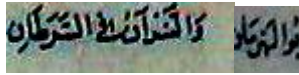
Nazm

- (9) Sāye-i luṭf-u Ḥudâ'dur pâdişehler sāyesi,
Dergehinüñ toprağıdur başda devlet mâyesi.

Ḥidmetine yüz süren devletle 'izzet bulısar,

- (10) Ma'den-i dürr ü güherdür dest-i fazlı ayası.

Nesr Ḥükemâ kavlince Süleymân, böyle diyicek Ḥakîm, du'â kılup eyitdi ki: "Yâ nebiyya'l-lâh; eger 'âlî (11) ḥazretüñ himmeti, benümle yâr ve Ḥaqq'ıñ 'inâyeti sâz-kâr olursa senüñ devletüñ eyyâmında, du'ân berekât-ıla Kûbbe-yi Hermân'ı, teferrüc itdürem ve (12) tılsımâtını bozam; ḥâl-i ḥazretüñ teferrücün tamâm idüp çıkınca yine yirlü yirince bî-kuşûr 'ale't-tertib düze." diyüp du'â kılup eyitdi ki: "Yâ nebiyy(13)a'l-lâh, bu tavşancılıñ kapu üzerinde düzüldüğü, tîğ-ıla yonup kazıldığı buña işâretdür ki tılsımât 'ilmi mücibince aña beşâretdür ki: (14)

34

Yâ'nî Hermân'ı ve Nesrân'ı yaptılar şol zemânda ki: Nesr-i tâ'ir, sereṭân burcında-y-ıdı, şimdiki ḥâlde cedy burcındadır. (15) Ol taqdîrce ḥisâbda iki yüz biñ yıl olur. Bu Hermân Kâl'ası yapulalı ve buña bunca biñ yıl içinde ne ḥō yağmur ve ne güneş ve ne ḥōd yıl (16) hîç eser itmemişdür ve tûfânda daḥı ğarḳ olmamışdur ve yıldırım ve şâ'ika daḥı buña zafer bulmamışdur ve hiçbir nesne te'sîr itmemişdür." diyüp haber (17) viricek, Süleymân peygâm-ber ('a.m.), bildi ki bu kâl'alar âdemî-zâd içün degül; lîkin Âdem-i şafiyyden evvel gelen maḥlûḳ, binâ kılınıp. Bes rûzigâruñ (18) müddetine nihâyet, felek ḥalk olaldan müddet-i 'aşrına nihâyet yog-ıduğına ta'accüb kılup eyitdi ki: *Nazm*

³³ "Sultanın gölgesi, Allah'ın gölgesi gibidir."

³⁴ "Herman ve Nesran Kalesi'ni yıldız, yengeç burcundayken yaptılar."

- (19) Ne zemāndur devr ider işbu felek,
Bilmedi insān-ıla cinn ü melek.

Gör ne çokdan devr idermiş mihr ü mäh,
Gör ne çokdan kurulupdur kār-gāh.

- (20) Hāk'dan artuğ kimse bilmez bī-gümān,
Ne zemāndur cünbiş ider āsümān.

- (21) Böyle diyüp Şeh Süleymān-ı selīm,
Sākin oldu, vir şalāvat sen delim.

Neşr Hükemā kavlince andan Süleymān peygām-ber (‘a.m.), Belīnās Hākīm’üñ iki yüz biñ yıldur yapulalı diyüp **[84b]** (1) haber virdüğün işidicek; ħink-i İshāk’dan inüp Nīl kenārına vardı. Arı āb-dest alup iki rek‘at ħācet namāzın kılup secdeye yüz sürüp nübüvvet (2) ħāteminüñ üzerinde yed-i kudret-ile meşūr olan esmā’u’l-lāhuñ dördüncü ismini okıyup müvekkel-i ħākī melīk Tab‘ahākā’ıl melegi da‘vet itdi. (3) İzn-i Rabbānī birle geldi. Selām virüp ħidmete tırdı. Süleymān, eyitdi: “İy müvekkel-i ħāk, iy zāt-ı nūr-ı pāk, bu arz-ı Mısr’a kañkı tekvinüñ ħükm iderse (4) baña gönder, gelsün. Bu bināyı kim yaptı, aña şormağ dilerem. Baña cevāb virsün!” diyüp melegi ta‘zīm-ile gönderdi ve gitdi. Gelüp istediği tekvīni gönderdi. (5) İzn-i Rabbānī, mu‘cize-i Süleymānī birle ħalk gözinden nihān, Süleymān ‘aynında ‘ayān, gelüp görindi vü selām virüp ħidmete tırdı: “Ne buyurursın, yā nebiyya’l-lāh?” didi. (6) Süleymān’a, naẓar kılup gelen tekvīn Kendüreş’dür, niçe kerre ħidmetine gelmişdür, kendünüñ ma‘lūmıydı; andan Süleymān eyitdi: “Yā Kendüreş tekvīn, bu Mısr (7) yirine sen mi ħükm idersin?” Eyitdi: “Ne‘am, şarka ta‘alluğ-durur, ben ħükm iderin.” Şordı ki: “Bu bināyı kim yapduğın bilür misin, baña haber virgil?” diyicek; eyitdi: “Yā (8) nebiyya’l-lāh, ma‘lūmumuzdur ki müvekkel-i ħākūñ dört tekvīni vardur, rub‘-ı meskūna ħükm ider. Ben şarka ħākimem ki bu yir, şarkuñdur; meger ol zemān ki Süleymān (9) bin Cān zemānında, Cān-ı bin Cān kavmına kim

pādişāh-ıdı. Anuñ iki ‘ammūsı oğlu var-ıdı, rub‘-ı meskūnuñ cānib-i ġarbīsine hūkm iderlerdi. Anuñ gibi (10) ‘azīm ulu pehlevānlar-ıdı kim, “Melekū’l-mevt gelse biz, aña cānumuz virmezdük, ceng iderdük.” diyüp ‘ömrlerine, kuvvetlerine mağrūr olup, “Cihān bizüm-(11)dür.” diyüp da‘vā iderler-ıdı. İkisi dağı qarındaşlar-ıdı. Ulusınuñ adı Hermān Şāh-ıdı ve kiçisinüñ adı, Nesrān Şāh-ıdı. Māl mülki bunlaruñ be-ğāyet (12) çoqluğ-ıdı. Süleymān’dan ġayrı cemī‘ melikleri Cān-ı bin Cān kavmınuñ, bunlara hārāc virürdi. Pehlevān-ı ‘ālem olduklarıçun ve dağı bu Hermān ve Nesrān, (13) Süleymān bin Cān vefāt itdükden şoñra biñ iki yüz yıl dağı ‘ömr sürdiler; ammā ki bildiler ki bunlar dağı lā-büdd ölecekdür ve tenleri bād-ħāk olacaqdur. Dilediler (14) kim kendülerinden şoñra bir yādigār qoyalar. Tā kim cihān turduqça kıyāmete degin yād olalar. Zīrā ki bu cihāna gelmekden iki maqşūd vardır: Biri budur kim, (15) ‘amel-i şālih qazana. İkinci budur kim, cihān mülkinde bir nişān koyup gide, tā kim andan yādigār qalup rūzigār turduqça yād ola ve revānları şād (16) ola nite.”

Nazm

Her ki geldi bu cihāna, gitdi ol,
Diñle imdi, ‘aqlı olan n’itdi ol,

(17) ‘Ālem içre bir nişān qor yādigār,
Tā nişānla añar anı rūzigār.

Yā-ħū yapar, bir ‘imāret, qor nişān,
(18) Yā-ħū söyler, bir faşāhat, qor beyān.

Yā-ħū şirin nazm ider, ol dāsītān,
Yād ider hem okuyuban dōsītān.

(19) Ādemīden şāha maqşūd āşikār,
Bir nişāndur, qala, andan yādigār.

- (20) ‘Ākı1, itdi fikrini, 1odı niřān,
 1aldı, cāhil, yirini iy dūr-fiřān.

Her kimüñ kim bir niřānı 1almadı,
 Eyle bil kim ol, cihāna gelmedi.

- (21) Kim ki 1omaz, bir niřānı az u 1ok,
 şöyle şan kim meşhedidür, bir oyuk.

Kim ki 1odı ‘ālem içre bir niřān,

[85a] (1) Türbesin ider ziyāret pir cüvān

Ger dilerseñ yād olasın her nefes,
 1udretüñce bir niřān 1o bīř ü bes.

- (2) ‘Ākı1-ısañ bir niřān 1o bī-gümān,
 Tā kim ismüñ yād ola her zemān.

- (3) Her kimüñ kim yād olur ismi a1ı,
 1abr içinde 1ürümez cismi da1ı.

Kim niřānı birle biliş da1ı yad,
 Bir du‘ādan dāyım ider anı yād.

- (4) Ger du‘ādan yād olursa bī-gümān,
 Cismi anuñ 1ürümez de sen inan.

- (5) Çürüse ger cismi_anuñ n'ola dañı,
Tā kıyāmet yād olur ismi, añı.

Ādemüñ ismi kalur, ādem gider,
Bāķı kalan söz-durur, rūh dem gider.

- (6) Anuñ-ıçun 'ömrini Firdevsī ħarc
İtdi, tā kim oldu işbu nüşha derc.

- (7) Buncılayın dürc-i gevher şāh-vār,
Görmedi, şarrāf-ı 'ālem kām-kār.

Sen de inşāf ehli-y-iseñ pür-hüner,
Fātiha'yla yād idesin mā-ħazar.

- (8) Kim du'ādan bizi bir dem ol, aña,
Hağ ta'ālā rahmet eylesün aña.

Nesr Hāķim qavlince ol zemān ki Hermān (9) Şāh-ıla Nesrān Şāh, bu qal'a fikrini ki itdiler; andan Cin bin-i Cān qavmından ve Bün qavmından bir üstād mi'mār istediler, ki bir 'acāyib (10) qal'a bünyād kıla kim 'ālem-i kāyināt içre anuñ emşāli binā yapılmış olmaya. Buğur eyle olsa 'ālem-i kāyinātı, teftiş ve tefahħuş kıldılar, gönli dilegince (11) bir mi'mār bulunmadı. Bir gün, bir gözi kör muhteşem pir Bin qavm şeklinde Hermān Şāh'a gelüp selām virdi. Eyitdi: "Yā Hermān Şāh, üstād mi'mār (12) istermişsin ki binā bünyād idesin, kim anuñ emşāli, cihān mülkinde yapılmış olmaya. İmdi benüm emşālüm mi'mār, cihān mülkine gelmiş degül-durur ve Cābelkā (13) şehrinüñ mi'mārınıñ şulb oğlıyam, üstādam. Eger dilerseñ bir binā kılam, tā ki devr-i kıyāmet cihānda yādigār ola." didi. Dañı ol fertüt pır-i yik-çeşm, (14) Hermān-ıla Nesrān devletine du'ā kıldı ve edeble ħāmūş oldu; çün-ki Hermān Şāh-ıla Nesrān Şāh, ol yik-çeşm pirüñ sözün diñleyecek (15) andan Hermān Şāh,

eyitdi kim: “Yā pir-i mi‘mār, niçe kim ‘ömr geçürdüñ? ‘Ömrüñüñ atvālinden ve cihānuñ aḥvālinden ve ‘acāyibinden bize ḥaber virgil, (16) işidelüm!” didi. Herman Şāh, şöyle diyicek ol pīr-i mi‘mār daḥı cevāb virdi, eyitdi kim: “Benüm ‘ömrümden ne ḳadar geçdügin bilmezem; ammā kim Ben ḳavmınuñ (17) ibtidāsından intihāsın daḥı añlaman ve andan soñra ma‘lūmuñuzdur kim Cın bin-i Cān ḳavm daḥı āferīde olup Bin ḳavmın helāk idelden niçe biñ biñ (18) yıl-durur, ol Cın bin-i Cān ḳavmın daḥı añlar men. Bilürem ve eger-çi kim dünyānuñ çoklık ‘acāyiblerini gördüm ki bī-ḥaddür velākin baña bir nesne ‘aceb (19)ü’l-‘aceb gelür.” didi. Hermān Şāh didi kim: “Yā mu‘allim-i bennā nedür ol kim saña ‘aceb gelür?” didi. Ol mi‘mār eydür: “Baña ‘acebü’l-‘aceb gelen budur kim anı bilür-(20)siz kim bu cihān, fānīdür, beḳası yokdur ve daḥı ‘ömrüñüz tizcek dükenür. ‘Ömr-i fānī, cihān-ı ḡaddār, felek-i devvār sitem-kār iken henüz cihān mülki benümdür (21) diyüben da‘vā ḳılup ulu ‘imāretler yapup ‘ömre maḡrūr olursız ölümüñüz yād itmezsiz, baña bu nesne ‘aceb gelür.” didi. Mi‘mār-ı pir, eyle diyicek **[85b]** (1) Hermān Şāh eydür: “Yā mu‘allim-i bennā, bu bināyı kim bünyād ḳılmaḳ istedüm, ‘ömre maḡrūr olduğumḥun degüldür; illā ki ben daḥı bilürem ki cihāndan derd ü ḥasretle sefer (2) idecegüm ve ḥāk içinde toz olacaḡum ve daḥı añlaram ki ‘aḳlı olan, bu dünyā sarāyında bir nişān ḳormış, ol nişān-ıla tā devr-i rüzigār adı añılır. Buḡur (3) eyle olsa yā mu‘allim, ben diledüğüm devrān bizümle yār-iken istedüm, ḳardaşum Nesrān Şāh-ıla bu cihān mülkinde bir ‘ālī ḳal‘a yapavuz kim ol ḳal‘anuñ yapmasından (4) yıḳması düşvār ola, tā ḳıyāmet āḥir olıncaya dek bināsına ḥalel gelmeye. Bizüm ismümüz ol ‘imāret birle yādigār ḳala. İmdi sen daḥı digil kim cihān mülkinde (5) bunca ‘ömr içinde niçe ‘imāret ḳıldıñ kim andan ulu ‘imāret dünyā mülkinde yapılmış olmaya?” didi. Hermān Şāh, böyle diyicek mu‘allim-i Bin daḥı cevāb virüp (6) eyitdi: “Yā Hermān, atam ki Cābelḳā şehrini kim bünyād ḳıldı. Ben bile yapdum ki anuñ mānendi şehr ve binā, cihān āferīde olaldan yapılmış degüldür, kim şāḥibi, Bin (7) pādīşāh-ıdı kim adına Cābelḳā Bin Bün dirler-idi. Cihān mülkine ḥükm iderdi, ol vefāt idicek ḳarındaşı Sābelḳā ḳaldı. Ol-daḥı bir binā ḳıldı, (8) bunuñ mānendi bu iki şehrdür, kim birisi maḡrib cānibindedür ve birisi maşriḳ cānibindedür; ammā kim bu Cābelḳā şehrini

atam-ıla bile yapdum. Sâbelkâ şehrini yaluñuz (9) ben yapdum ve dağı yâ Hermân Şâh, Câbelkâ şehri, bir şehrdür kim maşrıķ tarafında kim anuñ bināsını, Zühâl devrinde bünyâd eyledük; iki şehrdür ve ikisi dağı bir birinüñ (10) muķâbelesindedür ve dağı Câbelsâ ve Câbelkâ, ol iki şehri kim binâ kıldıķ. Ķal'asınıñ civârında, üç biñ üç yüz altmış üç pâre burc u bârû (11) yapduķ kim her bir burcuñ biñ bedeni vardur. Uzunı dağı yüz biñ arışdur ve ini biş yüz biñ arışdur ve bu şehrüñ üç yüz altmış altı pâre ķapusu vardur (12) kim her ķapunuñ arası bir fersaḡdur ve dağı ol ķapularuñ her birisini kırķ biñ kişı sağ ve sol turup beklerler.” diyüp ol mi'mâr-ı pir, edeble ḡâmüş (13) oldu kim benüm atamdur, adına zü'l-evtâd mi'mâr dirler-idi, Câbelkâ şehrinüñ ķavmı, şimdiki 'aşrda âdemî-zâddur, ḡadd u ḡaşrı yoķdur. Sâbelkâ dağı ol (14) Câbelkâ şehrinüñ muķâbelesindedür ve dağı şimdiki 'aşrda ol iki şehrüñ ardında iki ķavm vardur. Anlara Târes ve Mensek dirler. Bu iki ķavmuñ (15) miķdârı, iki şehir miķdârıncadur ve dağı ol iki şehrüñ içinde şimdiki 'aşrda, Câbelkâ'da, Şâlih peygâmber ķavmınıñ mü'minleri, Şâlih'den soñra bu (16) şehre düşdiler. Câbelkâ ķavmı dağı Câbelsâ şehrinüñ ķavmınıñ çoķluğı Ye'cüc ve Me'cüc'dan ziyâdedür ki Ye'cüc Me'cüc toķuz bu dünyâ ehlince-(17)dür. Maķşûd bu sözden oldur ki anuñ gibi mu'azzam şehirleri ve anuñ gibi 'âlî 'azîm ķal'aları yapdılar ki ol ķal'alaruñ mi'mârı, benüm atam zü'l-evtâd-(18)dur ki ben dağı anuñ oğlıyam, mi'mâr nesli mi'mâram.”

Nazm

Ḥükm iderseñ iy emîr-i şehriyâr,
Bunda yapam bir binâ 'âlî_üstüvâr.

(19) Eyle muḡkem eyleyem bünyâdını,
Üzerinden giçe niçe rûzigâr,

İtmeye te'sîr aña yağmur güneş,
(20) Tâ kıyâmet ķala senden yâdigâr.

Niçe yıl ki ıldırım da_itmeye_eşer,
Hem demür de taşına kılmaya kār.

- (21) Böyle diyüp anda mi‘mar ol zemān,
Sākin oldı hōş edeble bī-gümān.

Ve dağı yā nebiyya’l-lāh, kaçan ki yik-çeşm mi‘mār, **[86a]** (1) böyle dise sözünü gāyet de müstaḥsen görüp şād oldılar, eyitdiler: “Yarağını bizden görmek, senden yapu virmek.” Andan mi‘mār eyitdi: “Ne miḳdār binā (2) isterseñüz baña ma‘lūm idüñ. Dāyiresin çizeyin ve yüksekliğinüñ miḳdārın bileyin. Aña göre ne miḳdār ḥarc kifāyet ider, cevāb vireyin.” diyicek (3) anlar dağı eyitdiler ki: “Dört yüz arış miḳdārı tūl, ‘arızı olsun. Mu‘allim dağı rızā virdi; velikin anuñ her bir arşunu, şimdi mālīkī arşun-ıla (4) ki şer‘ arşunıdır ki anuñ bir zirā‘ı bunuñ biş arşunıdır, andan ol mi‘mār, dört yüz arşun miḳdārı yiri çizdi, dāyire itdi dağı eyitdi: “Pādişehler, (5) baña şol-ḳadar māl virüñ, ḥarc içün ki evvel bir binā yapam, tūl, ‘arızı dört yüz arşun ola; yapusunuñ kerpicinüñ birisi aḳ gümüş ve birisi kızıl altun ve (6) her kerpiciüñ üzerinde dört dāne ḥāş gevher ola; tā ki bu bināya el uram, ol mālārı ḥarc idem, kifāyet ide.” diyicek Hermān ve Nesrān, rızā virdiler. (7) ‘Ālemüñ genc ü ḥarācın yidi yıl dirdiler. Kendüleri mālārın dağı ortaya ḳodılar. Ol ḳadar māl getürdiler ki mi‘mār vezn idüp gördi ki kendü ḳıyāsından (8) dağı ziyāde. Andan on iki yılda, kırḳ biñ nefer mühendis-ile bu bināyı işleyüp tamām itdi ve bir ma‘cūn terkīb itdi, ki şīşe ḥurdesile ve sin pāre (9) taşı ḥurdesile ve niçe cevherler ḳatup bir ma‘cūn terkīb itdi, ki iki mermerüñ aralığına her dört tarafını delüp, pūlād demür geçürüp ve ol terkībī ḳurşun-ıla (10) ḳarışdurup eridüp ve ba‘zın dağı mermer aralarına sürtüp dürtüp dağı altuna gelicek mermeri, dört yirden delüp ve andan ḡayrı her iki mermerüñ (11) arasını, altına gelicek mermerüñ ortasını, oyup ḳuḳur idüp ve üstine gelicek mermerüñ dağı vasaṭını, ol ḳuḳura göre yüksek ḳoyup ferd ü zevc (12) idüp ol ma‘cūn terkībīle bir birine yapışdurdı, şöyle berkligine söz ḳalmadı. Andan şoñra bu bināyı, on iki yılda

tamām itdi ve daḥı Hermān³⁵ (13) ve Nesrān’uñ bir ḥōcaları var-ıdı. İkisın daḥı oḡutmış-ıdı ve rūzigār-dīde pir-ıdı; ammā ki nūcūm ‘ilminde kāmīl, ḥikmetde māḥir, cemī‘ müşkil (14) su’āle cevāb virmege ḡādir kimse-y-ıdı ve hem ol zemānuñ peygām-beriydi. Gelüp bu binā içinde çok tılsımāt düzdi ve eḡālīm-i seb‘ayı baḥş (15) itdi ve Cān ḡavmından şoñra tā ḡıyāmete dek ne ḡadar enbiyā ve mürselīn ve server selāṭīn, pehlevān-ı rūy-ı zemīn gelecekte ve her birinüñ zemānında (16) nenüñ gibi ḡakīm zuḡūr ḡılacaḡsa cemī‘isin ‘ilm ḡuvvetile bildi. Bu būnyād içinde bir ‘ālī ḡubbe vardur, anda resm ḡıldı, on iki yılda yapup tamām itdi (17) ve ol ḡakīm daḥı raşad ‘ilminde ḡuşūr ḡomadı, yazdı ve çizdi, āḡir ki eyitdi. Hermān³⁶ ve Nesrān gelüp bu bināyı ki gördiler, taḡsīn ḡılup çok māl (18) virdiler ve bir memlekete vālī diküp ḡıl‘at virdiler. Andan ḡal‘anuñ içini ḥōcaları ḡakīm-ile gezüp kendülerüñ zemānında gelecek ḡādişeyi (19) gördiler ki yazılmış: İki yüz yitmiş yıl geḡince bu binā, tāriḡ olduḡı günden Ḥaḡ ta‘ālā, bir tūfān vire, yirden ḡırḡ göḡe dek acı şı ḡıḡa ve gökden (20) daḥı ḡırḡ güne dek ‘azāb şuyı yaḡa, cemī‘ dūnyā ḡalḡı helāke varalar, illā kim anlardan az ḡişi ḡurtıla. Ḥaḡan ki bu tūfānı gördiler, kendülerden (21) ḡāyet vehm itdiler; ḡün-ki tūfān vaktı geldi. Evvel, ‘Urfiyā peygām-ber ki ḡakīm-ıdı. Yidi biñ yıl cihānda Cān-ı bin Cān ḡavmını da‘vet ḡıldı. **[86b]** (1) Hemān üç yüz miḡdārı ḡişi īmāna geldiler. Hermān ve Nesrān daḥı evvel müsūlmānlar-ıdı, şoñra nefis-i emmāreye uyup vesvese-i cinn-ile mülḡid oldılar. (2) Ḥōcaları ‘Urfiyā peygām-ber daḥı bunlar mülḡid olıcaḡ içlerinden ḡaçup gitdi. Varup cihān ḡalḡını, Allāḡ’a da‘vet itmege başladı. Üç yüz nefer (3) kimseden ḡayrı müsūlmān olmayıcaḡ ḡāyet incinüp Allāḡ ta‘ālādan bunlaruñ helāk-iḡün tūfān diledi. Ḥaḡ ta‘ālā, virdi. Kendülere ḡalḡ-ıla emr oldı, (4) ‘Arafāt ḡaḡına vardılar. Allāḡ’a ‘ibādet idüp secdeye yüz urdılar; ammā ki Hermān ve Nesrān tūfān tāriḡi yāḡın gelicek kendüye tābi‘ ḡāşlar-ıla (5) begleri, vezīrler-ile biñer yıllık azıḡ ve şı yaraḡın görüp gelüp bu binā içine girdiler ve eyitdiler: “Bunuñ içine ḡōd ıldırım da ḡār itmez; degül ki (6) yaḡmur ve yıl tūfān ḡār ide. Eger ki tūfān geḡerse yine yir yüzine ḡıḡavuz, eger ki yir yüzü deñiz olup ebedī ḡalursa, nihāyet ‘ömrümüz şimden şoñra (7) biş altı yüz yıl ola. Biz, ḡōd biñer yıllık

³⁵ Yazmada: Hirmān

³⁶ Yazmada: Hirmān

azık gördük şu-y-ıla.” diyüp bu binānuñ içine girdiler ve kapusın muhkem itdiler ki şu ve yıl girmeye. Andan (8) haberleri yok ki kubbesine binānuñ eger-çi ıldırım ve yıl kār itmez; ammā ki binānuñ yiri bir kat ferş-idi ki ḥorāsan-ıla döşenmiş-idi, yirden çıkan ‘azāb (9) şuyı, yir altından çıkup kubbe içi şu-y-ıla tolup Hermānī ve Nesrānī kendüye tābi‘ olan ḥalk-ıla tūfāna ğarķa varup helāk oldılar. Dünyādan (10) kāfer gidüp nā-pāk ḥāk oldılar. *Nazm*

Bunca yıllar sürmiş-iken ‘ömri bes,
Şuya ğarķ oldu kamosı ol nefes.

(11) Her birisi ‘āleme sulṭān-iken,
Ḳavm-ı Bün’le ḥalk-ı Cān fermān-iken,

Cem‘ iderken ‘ālem içre māl u genc,
(12) Ḳaldı genc ü çekdi bunlar mevt ü renc.

Gitdi kāfir ikisi de dünyeden,
Böyle olur nefse uyup cürm iden.

(13) Cehd kıl ki sağlığıñda_ itme günāh,
Tā ölince ‘afv ide cürmüñ İlāh.

Ḥayf aña ki kendü nefsin bilmedi,
(14) Ḥaḳḳ’a lāyık şālih a‘mal ḳılmadı.

Böyle diyüp ol zemān tekvīn-i ḥāk,
Sākin oldu vir şalāvat zāt-ı pāk.

(15) *Neṣr* Ḥükemā ḳavlince ḳaçan ki tekvīn-i ḥākī Kenderūs, Hermān ve Nesrān ḳal‘alarını ne vech-ile yapılduğın ve ne zemānda bünyād olduğın aşlı birle (16) şerḥ idicek Süleymān ḥazretinüñ ma‘lūmı olup tekvīn-i ḥāke icāzet virdi. Ḥidmet-i

Ḥaḳḳ'a gitdi. Andan Süleymān peygām-ber ('a.m.), Belīnās (17) Ḥakīm'e³⁷ emr itdi ki, bu ḳal'anuñ tılsımātını boza, kendüye teferrüc itdüre. Ve andan Belīnās Ḥakīm³⁸, bir ḳandīl düzdi ḥikmet-ile, nārinc ḳabından. (18) Ḳandīl içine koydı, ḳandili eline alup ḳapuya vardı; çün-ki ḳapu işiginde bu ḳandili yaḳdı. Yıl sākin oldı. Andan Belīnās Ḥakīm³⁹, (19) Süleymān-ı nebīnūñ öñine düşüp ḳapudan içerü gitdiler. Süleymān-ı nebī, ḳafāsınca server selāṭinler-ile girdiler ve 'aḳabince Loḳmān Ḥakīm-ile⁴⁰ (20) Feysāgūriş-i Tevhīdī bile girdiler ve pehlevānlardan Ḳurtūs-ı 'Ādī ve Kehrem-i 'Ādī bile girdiler. Çün ḳapudan içerü girdiler, gördiler ki: Yidi (21) dürlü mermerden yidi kemer bağlamışlar, ḳavs-ı ḳuzah mişāli biri biri içre. Buḡur kemer için çār-rükñ bir dār çatmışlar, şöyle kim dār-ı [r]eşīdden nişān **[87a]** (1) virür.

Yedi ḳapudan içerü girdiler ve her ḳapunūñ büyüklüğine nihāyet yok. Ḳırḳ elli kişi, ḳol şalup gerseler bir birine (2) ṭoḳunmaz. Çün yedi ḳapudan içerü girdiler, bir mu'teber ḳubbe gördiler ki ḳubbe-i Keyvān'a beñzer. Andan bu 'aẓīm ḳubbeye yedi yüz (3) yetmiş yedi revzeneler ḳomışlar, her biri bir mu'teber ḳapulayın kimi murabba', kimi müdevver ve kimi müseddēs. Andan ḳubbe vasaṭında (4) ḳırḳ dört eyvān ḳılmışlar taḥt için, her eyvānda şaff-ıla biñ, iki biñ kişi oturur; andan bu 'aẓīm ḳubbenūñ içindeki (5) eyvānlarūñ içini pūr-naḳş u nigār ḳılmışlar. Şöyle kim insāndan ve ḥayvāndan cinnī ve perī ve ḡül ve 'ifrīt ve mār u mürdan (6) vuḥūş u ṭuyūrdan ve eṣḳārdan ve eṣmārdan ve nebāt ve giyāhdan nesne ḳomamışlar; taṣvīr itmişler. Bir 'aceb daḥı bu kim tā (7) Cān bin-i Cān zemānından Ādem-i şafiyye gelünceye degin ne ḳadar maḥlūkāt geldi-y-ise her ṭāyifeyi, bölük bölük yazmışlar, (8) şekl ü şemāyilin, bī-ḳuşūr esmāsı-y-ıla ve ḳaẓiyyesi-y-ile şerḥ itmişler. Ādem-i şafiyyden tā āḥir zemāna dek ne ḳadar mürsel peygām-berler (9) gelecek ise ve her biri, ne vech-ile mu'cizāt gösterecek ise eşḳālını, aḥvālını, mu'cizātını, kerāmetini şerḥ itmişler ve (10) daḥı her peygām-ber zemānında server-i selāṭin kim geldi-y-ise, ḳanḳı vilāyete ḥükm ḳıldı-y-ısa, kendünūñ şeklini, ismini ve daḥı (11) taḥt-gāhını

³⁷ Yazmada: Belīnās-ı Ḥakīm

³⁸ Yazmada: Belīnās-ı Ḥakīm

³⁹ Yazmada: Belīnās-ı Ḥakīm

⁴⁰ Yazmada: Loḳmān-ı Ḥakīm

bile takrîr kılop yazmışlar ve andan soñra ne kadar pehlevân-ı rûy-ı zemîn geldi-y-ise, ne vech-ile pehlevânlık (12) kıldı-y-ısa anlaruñ dağı kıadd u kıâmetin, hey'etin takrîr kılop beyân itmişler ve andan soñra eşcâruñ ve eşmâruñ ve (13) nebâtât ve giyâhlaruñ eşkâlini ve nef'ini, zarrını hikmet mücibince beyân kılmışlar. *Nazm*

- (14) Aşlı birle her birin yazmış tamâm,
Kıomamış anda kıuşûrı nık-nâm.

- Şeh Süleymân görüben vâlih olup,
(15) Kıaldı kıayrân kıakup aña iy hümmâm.

Neşr Hükemâ kıavlince andan ol kıaşruñ şadr-ı şuffesinüñ dîvârında evvel birez yerin (16) serîr yazmışlar, yitmiş yedi güşelü, her güşesinde yitmiş yedi ayağı var. Andan taht üzere bir şâh şeklin (17) nakş kılmışlar. Yüzi altı güşelü, her güşesinde bir gözi var-ıdı. Kıarşusına yitmiş dürlü mañlûkât (18) yazmışlar, cins cins, kıâyife kıâyife, bölük bölük, şöyle kim hiç biri birine beñzemez. Süleymân-ıla vezîrler (19) ol dürlü dürlü mañlûkât taşıvîrin görüp kıayrân olup bir zemân kıakup baş şalışdılar. Andan Süleymân eydür: “İy (20) kıakîmler, bu taşıvîrleri kıılan, bunca dürlü mañlûkâtı görüp mi yazdı ola, yoksa kendü kıarîhasından taşıvîr mi (21) kııldı ola hünerin ‘arz itmeg-içün?” Şâh böyle diyicek Belînâs Hâkîm⁴¹ eydür: “Yâ nebiyya'l-lâh, zemân-ı cihân sarâyında ‘âlem-i **[87b]** (1) kıaybdan, ol-kadar mañlûkât gelüpdür kim ‘arş ve ferş şâhîfesine yazarsañ şıgmaya.” *Nazm*

- (2) Yâ Süleymân, iy emîr-i kâm-yâb,
Bu cihân mañlûkına yokdur kıisâb.

⁴¹ Yazmada: Belînâs-ı Hâkîm

- (3) Çarhı gerdiş ideliden cünbüşi,
Gelmek ü gitmek-durur âdem işi.

Her yedi biñ yılda döner bir devr,
Her bir ılduz biñ yıl ider çün devr.

- (4) Anda olan biñ bir ümmet ne ki var,
Yitmiş iki millet-ile iy kibâr!

- (5) Hîç birisi qalmayup olur helāk,
Lîk qalur âb u âteş, bād u hāk.

Bir niçe biñ yıl yatur ısuз cihān,
Hālî olur cümleden uşbu zemān.

- (6) Yine şoñra Hālîq-i a‘zam Kirdigār,
Yaradur bir dürlü qavmı âşikār.

- (7) Az zemānda nesli birle_ anuñ cihān,
Toptolu olur zemîn-ile zemān.

Bir niçe biñ yıl sürer devrān bular,
Yidi biñ yıl dönicek şems ü kamer.

- (8) Ol qavm dağı azup ‘āşî olur,
Qahr ider, Haq ‘ālemi ısuз kıılır.

- (9) Pes cihānuñ hālî budur bî-gümān,
Bir qarāra döner āhîr āsümān.

Emr-i Hâk'la çarh kim ider gerdişi,
Boşalup tölmağ-durur 'âlem işi.

- (10) Halkuñ olduğı budur ki keşreti,
Hâlik'uñ bildüre saña vağdeti.

- Tâ bilesin bir-durur Hâlik hemân,
(11) Lâ-şerîk ü lâ-naẓîr ü lâ-mekân.

Keşretinden halkuñ añlanan hemîn,
Hâk ta'âlâ birliğidür pes yaķîn.

- (12) Birliğin bilen Hâk'uñdur müttâķî,
Bilmeyendür kâfir olan ol şaķî.

- Böyle diyüp ol Belînâs Hâķim⁴²,
(13) Sâkin oldu şâh öñinde yâ nedîm!

Neşr Hükemâ kavlince Belînâs Hâķim⁴³, böyle diyicek Süleymân dağı hâķimüñ
(14) 'ilmine taḥsîn kılup âferîn itdi. Andan ol ḳubbeyi geregince ki temâşâ itdiler.
Şems maṭla'ına karşı bir (15) küçücük ḳapu dağı gördiler, içinden anuñ dağı yıl
gelür ve ḳapusu öñinde bir büt var, sağ ayasın (16) yuḳaru ḳaldurmuş ve şol elini
dizine başmış. Süryânî dilince, sağ elinüñ ayasın ki yuḳaru ḳaldurmuş, (17) yazılmış
ki:

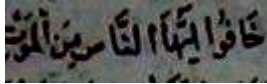
⁴⁴ Ya'nî ma'nîsi budur kim: Her pâdişahuñ
dünyâda pâdişâh-(18)lğı zâyil olur, illâ'l-lâhu ta'âlânuñ pâdişâhlğı zâyil olmaz.

⁴² Yazmada: Belînâs-ı Hâķim

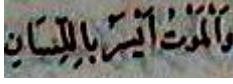
⁴³ Yazmada: Belînâs-ı Hâķim

⁴⁴ "Her melikin saltanatı, biter; ancak yüce ve büyük olan Allah'ın saltanatı, bitmez."

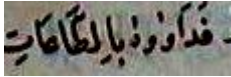
Andan Belînās Hākīm⁴⁵, ol büte nazār kılup gördi ki: (19) Şol eli, şol dizinde ve sağı ayağı ol kapu işigine başup tırur. Bildi ki bu esen yilūñ tılsımātı bu ışık (20) altındadır ve bir kapusı dağı vardır ki büt altındadır. Hākīm mühendisler e mr itdi, gelüp külüng urup ol (21) bütü yirinden kopardılar. Altından bir kara dehliz çıktı. Belînās Hākīm⁴⁶, ol nārinc kabından düzölmiş fanūsı, yağıp **[88a]** (1) Süleymān-ı nebî öñince içeri girdiler. Ol yıl dağı esmez oldu. Çün-ki kırk kadem nerdübān-ıla aşğa indiler, gördiler ki yigirmi dörd ‘amūd (2) üzere bir kubbe yapılmış ruḥāmī mermerden; ammā ki cemī‘i ferşi yeşil yeşmden. Ve bir ‘azīm heybet-ile kıızıl altundan sinī üstinde şofra (3) düzetmişler. Eyle büyük şahını var ki içinde biñ altun çanak var. Her birisini bir ādem ancağı götürür ve bu şofranuñ üzerinde kıızıl altun (4) zencir kubbe tākından bir levḥ aşılış. Elli arış ol levḥuñ cānibinde altı nesne

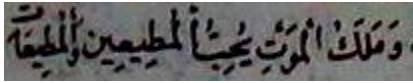
yazmışlar ki: ⁴⁷ Ya‘nī: (5) İy ādem oğlanları, korkuñuz

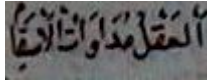
ölümünden. Ve: ⁴⁸ Ya‘nī: Ta‘cıl maşlahatlu işleriñüzi, vağıt

fevt olmazdan (6) öñ. ⁴⁹ Ya‘nī: Ölüm, dil-ile geñezdür. Ve:

 ⁵⁰ Ya‘nī: Mevt, gönül ile kamu nesnenüñ (7) düşvār-rağıdur.

 ⁵¹ Ya‘nī: Ölüme devā idüñ, tã‘at-ıla. Ve:

 ⁵² (8) Ya‘nī: Melekü’l-mevt, tã‘at idenleri sever. Ve

ol levḥuñ bir cānibinde dağı ol dört nesne yazmışlar ki: ⁵³ (9) Ya‘nī:

⁴⁵ Yazmada: Belînās-ı Hākīm

⁴⁶ Yazmada: Belînās-ı Hākīm

⁴⁷ “Ey insanlar, ölümden korkunuz.”

⁴⁸ “Ölmeden önce hayırlı işlerde acele ediniz.”

⁴⁹ “Ölüm, dil ile kolaydır.”

⁵⁰ “Ölüm, gönülle yaşandığında işlerin en zorudur.”

⁵¹ “Ölümü, ibadetle karşılayın.”

⁵² “Ölüm meleği, ölümü hoşça karşılayan erkek ve kadınları sever.”

⁵³ “Akıl, tedavisi mümkün olan hastalıkların ilacıdır.”

‘Aql, hastalıkların devāsıdır. Ve:

وَسَبَبُ الْمَرِيَّةِ الشُّكْرُ

⁵⁴ Ya‘nî: Artmaqlığıñ sebebi,

şükrdür. Ve:

وَسَبَبُ الْبَلَاءِ الْفِصَالُ

⁵⁵ (10) Ya‘nî: Belāya sebep, ‘ișyāndur. Ve:

وَسَبَبُ الْأَدَبِ مُوَالَهَةُ الصَّالِحِينَ

⁵⁶ Ya‘nî: Edebe sebep, şālihlerle mülāzemet itmekdür.

(11) Ve:

وَسَبَبُ الْقَضَاءِ الْحَسَدُ

⁵⁷ Ya‘nî: Kāxımağa sebep, ḥased itmekdür. Ve:

وَسَبَبُ الْحَبَّةِ الْهَدِيَّةُ

⁵⁸ Ya‘nî: Seviye sebep, (12) nesne virmeklikdür. Ve:

وَسَبَبُ الْأَخَوَةِ الْبَشَاشَةُ

⁵⁹ Ya‘nî: Kişi biri birile kardaş olmağa sebep güleç

yüzlüklüdür. (13) Ve:

وَسَبَبُ الْقَطْعِ الْمَعَاتِبَةُ

⁶⁰ Ya‘nî: Bir birinden kesilmege

sebeb, ‘itāb itmekdür. Ve:

وَسَبَبُ الْفَقْرِ الْإِسْرَافُ

⁶¹ (14) Ya‘nî: Dervişlige sebep,

isrāf itmekdür. Ve

وَسَبَبُ الْقَضَائِ الْحَوَائِجِ الرَّفْقُ

⁶² Ya‘nî: Kişi ḥācetlerin bitürmege

(15) sebep yumşaklıkdur. Ve:

وَسَبَبُ الْمَذَلَّةِ السُّوَالُ

⁶³ Ya‘nî: Hōrlığa sebep kişiden

nesne dilemekdür. Ve

وَسَبَبُ الْخَيْرِ الْكَيْسُ

⁶⁴ (16) Ya‘nî: Her nesneden maḥrūm

olmağın sebebi süstlıkdur.

وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي الْعَقْلِ وَالْحَيَاةِ وَمَنْ لَا عَقْلَ لَهُ

⁶⁵ (17)

⁵⁴ “Bereketin sebebi, şükürdür.”

⁵⁵ “Belaların sebebi, isyandır.”

⁵⁶ “Edebin sebebi, salihlerle birlikte olmaktır.”

⁵⁷ “Öfkelenmenin sebebi, hased etmektir.”

⁵⁸ “Muhabbetin sebebi, hediye vermektir.”

⁵⁹ “İnsanların birbiriyle kardeş olmasına sebep, güleç yüzlülüktür.”

⁶⁰ “İnsanların birbirine darılmasına sebep, birbirlerini kınamalarıdır.”

⁶¹ “Fakirliğin sebebi, israftır.”

⁶² “İnsanın ihtiyaçlarının giderilmesinin sebebi, yumuşak huyluluktur.”

⁶³ “Değersizliğe sebep, dilenmektir.”

⁶⁴ “Her şeyden mahrum olmanın sebebi, tembelliktir.”

⁶⁵ “Hayır, akıl ve hayadadır.”

⁶⁶ Ya'nî: Kamu hayr 'aql-ıla hayâdadur. Her kimsenüñ ki 'aqlı, hayâsı olmasa hayrı yokdur. (18) Anuñ şöhetinde ve daḥı yazmışlar ki iy hizmet-kâr uşbu ḥöndan biñ pâdişâh ki ḫamusı, serverü's-selâṭin idi. (19) Bir vilâyete ḥükm iderdi ve taḥt-ı yedinde yüz kerre yüz biñ sipâhî var-ıdı ki tîğ-zen ve şaf-şiken tîr-endâz ḫal'a-güşâ-y-(20)ıdı ve bâḳî kimseler ki gelüp bu ḥöndan yirlerdi. Anlaruñ ḫisâbın Allâh'dan ğayrı kimse bilmezdi ve bu ḫal'ayı yapan iki ḫarındaşlar (21) idi ki anlara el-Hiremân ve'n-Nesrân dirlerdi ve ben ki anlaruñ ḥöcâsı-y-ıdum, raşad 'ilminde kâmil idüm, tâ kıyâmete dek gelecek **[88b]** (1) ṯâyifenüñ şeklleri bildüm. Budur ki bu 'âlî dīvāruñ ḫubbesi dīvārına resm ḫıldum. *Nazm*

'Āḳıl-ısañ iy mubaşşır, ḫıl nigāh!

(2) Tā bilesin nicedür bu kârigāh.

Var kıyās it ol Melik Hermân'ı⁶⁷ sen,
Niçe ulu pâdişahdı şaf-şiken.

(3) Şark u ğarba ḥükm iderdi ḫazreti,
Saltanatla tutmuş-ıdı milketi.

Şeş-çeşmler şāhı-y-ıdı ol emîr,
(4) Dīv ü cinle ider-ıdı dār u ğîr.

Heft kişver milkine ol, şāh-ıdı,
Lîk n'idem zālîm ü güm-rāh-ıdı.

(5) Evvel îmān ehlidi_ıtdüm da'veti,
Tutdı farzı, vâcib-ile sünneti.

⁶⁶ “Akı ve hayası olmayanın bir hayrı yoktur.”

⁶⁷ Yazmada: Hirmân

- (6) Soñra cinnî sözine_uydı āşikār,
Hālik'ına 'āşī oldı nā-bekār.

Gitdi, imānsuz, cihāndan āhir ol.
Oğlı qaldı, soñra, oldı kāfir, ol.

- (7) Hāq ta'ālā, anlara virdi tufān.
Kıldı, 'ālem hālkını, tūfānla fān.⁶⁸

- (8) Qubbeyi, bünyād iden Hermān⁶⁹ Şāh,
Bu kuşūruñ içre oldı ol, tebāh,

İtmeye şandı, buña tūfān eşer,
Bilmedi, yirden çıkuban şu sızar.

- (9) Hālkı birle girdi qubbe içine,
Çıkdı, andan qubbesinüñ ucına.

- (10) Yağdı, kırk gün gökdeki yağmur pes,
Çıkdı, yirden şu dağı oldı Aras.

Qopdı, anda bir zemān tūfān-ı Nūh,
Hālk boğuldı, gitdi cism ü qaldı rūh.

- (11) Şeş- çeşmler qalmadı, oldı helāk.
Bağra döndi, yir yüzinde rüy-ı hāk.

⁶⁸ Kelime “fānī” olmalı, kafiye için bu şekilde yazılmıştır.

⁶⁹ Yazmada: Hirmān

- Kimse kalmadı, olardan bî-gümân.
 (12) Lîk binüm ümmetüm aña, ‘ayân.
- Kim ben-idüm ol zemân peygâm-beri.
 Var-ıdı üç yüz mürîdüm, dîn eri.
- (13) Her biri, Allâh’ı, bir bilür-idi.
 Tâ‘atını, Hâlik’a kılur-ıdı.
- Hak ta‘âlâ, viricek tûfânı pes,
 (14) Cem‘ oluban ehl-i İslâm, cümle kes.
- Ne ki varsa mü’mîn-ile mü’mînât,
 Çıkduğ aña k’ismi-durur ‘Arafât,
- (15) Virmedi tûfânı_aña Hak ta‘âlâ.
 Kurtulup tûfândan anda ber-kemâl.
- Altı yüz yıl, Hakk’a, tâ‘at eyledük,
 (16) Sıdk u ihlâş-ıla_itâ‘at eyledük.
- Şeş-çeşm gör ki_itdiler ‘işyân pes,
 Garğa vardı, cümlesi, kalmadı kes.
- (17) Kaldı, ammâ mü’mînün üç yüz ‘abîd,
 Baña İmân getürüp oldu mürîd.
- Çün-ki tûfân gitdi vü açıldı yir.
 (18) Halkum-ıla bunda geldüm yâ emîr!

Tā görem ki sağ mîdur Hermān ⁷⁰ Şāh,
Yoksa tūfān itdi mi anı, tebāh?

- (19) Bu binānuñ açuban ıapusını,
Girüben gördüm şehüñ ıapusını.

- (20) Ğarğa varmış kavm-ıla ol şehriyār,
Arta qalmış milk ü māl-ıla diyār.

Pādişehken hem-çü Şeddād-ı şedīd,
Gitmiş imānsuz, cihāndan ol pelīd.

- (21) Çün-ki gördüm qalmamış andan eşer;
Qalmış ammā uşbu qubbe yād-ger.

Uşbu la‘līn levḥi def‘ī düzmişem,

- [89a]** (1) Qışsa neyse üstine_anuñ yazmışam.

Şes çeşmler dilin ammā yazmadum,
İbn-i Cān’uñ dilini de qazmadum.

- (2) Ki nübüvvet kuvvetile_ıy pādişāh!
Ādemī dilinden oldum ben āgāh.

- (3) Añladum Süryānī dilince luğat,
K’ādem oğlı dili-durur key oñat.

⁷⁰ Yazmada: Hirmān

Yazmışam târihi, Süryānice bes,
K'okımağa, ola āsān, pīş ü bes.

- (4) Okıyup târihin imdi āşikār,
Ḳubbe kimden ḳaldı, bilgil yādigār.

- (5) Buncılayın ḳaşr bünyād idene,
Dünye mülkin tutup ābād idene,

Ḳalmadı milk-i cihān bāḳī, aña;
Ḳalmayısar, saña da öñden şoña.

- (6) Ğāfil olma, gözüñi açgıl hemān!
Bāḳī ḳala, şanma, saña bu cihān.

- (7) Tut Süleymān yā Sikender olasın,
Nef'i ne kim ḥāk-i ebter olasın.

Tut Firīdūn olasın yā Şāh Cem
Aşşı ne olur, vüçüduñ çün 'adem.

- (8) 'Āḳıl-ısañ dünyeyi sen, eyle terk,
Ḥaḳḳ'a fā'at eyle, bilüñ bağla berk.

- (9) Dünyeye, virme göñül, k'olur fenā,
Terkin ur ki raḥmet ide, ol Ḥuzā.

Böyle diyüp ol nebī-i Ḥaḳ resül,
Āḥir itmiş sözlerini pür-uşül.

- (10) Diñle, imdi kıışsa nedür, yâ ahî!
Vir, şalavât, şerh ideyin tâ dahı.

Nesr Hükemâ kavlince kaçan kim Belînâs ol târîhi okıdı. (11) Süleymân bildi kim bu kubbeyi yapan Hermân⁷¹ Şâh-ıymış; ammâ ki târîhi kazan şeş-çeşmler peygâm-beri ‘İrfâ’îl peygâm-bermiş (‘a.m.). Ol peygâm-ber rûhıçun du‘â kılup ol biñ (12) nefer altun tabakları Süleymân emr itdi. Alup çıkardılar; ammâ kim ehl-i târîh eydür: Süleymân peygâm-ber (‘a.m.), anda bir hikmet kitâbın buldı, varaķı, kızıl altundan düzülmüş ve her bir (13) şahîfesine yitmiş ikişer satır yazılmış, pülâd tîğ-ıla kazılmış, çâr-pâre yâķût-ı rümmânîden cildi var ve ol kitâbı dahı ‘İrfâ’îl peygâm-ber, Süryânî dilince yazmış ve bir yirde (14) dahı dimiş ki: “Ben, bu kitâbı üç yüz yılda taşnîf itdüm ve ‘ilm-i hikmetden ve ‘ilm-i hey’etden ve tılsımâtdan ve kîmiyâ ve sîmiyâ ‘ilminden hîç daķıķa fevt itmedüm. İllâ ki bu kitâb (15) içinde derc itdüm ve niçesin tecrîbe kılmağ-ıla bulup ‘ömrler ve genc ü hânümânlar harc itdüm ve her kimüñ ki eline bu kitâb girürse anuñ üstine dünyâda üstâd bulunmaya.” *Nazm*

- (16) Her kime kim bu kitâb ola naşîb,
Ol hakîm-i hâzık ola key ‘acîb.

- Bu kitâb-ıla idince ol ‘amel,
(17) Bile kimdür ben faķîri, mâ-ķaşal.

Bu kitâbla ģal idüben müşkilât,
Zâhir ola, aña ‘ilm-i kāyinât.

- (18) Lîk andan bu-durur, ģacet dilek,
Bilicek ol neyse esrâr-ı felek.

⁷¹ Yazmada: Hirmân

- (19) Luṭf idüp ‘İrfā’il’i, yād eyleye,
Fātiḥa’yla rūḥumuz şād eyleye.

Böyle diyüp ol nebiy-yi Kirdigār,
Āḥir itmiş, sözi qoyup yādigār.

(20) *Nesr* Hükemā qavlince kaçan ki Süleymān peygām-ber, ol kitābı ki buldı, cemī’i ḥakīmler ol kitābı isteyüp Süleymān’dan taleb itdiler; ammā ki Süleymān peygām-ber (‘a.m.), (21) Belīnās Ḥakīm’e ⁷² virdi. Niçün? Ehrām ḳubbesinüñ tılsımātın bozup Süleymān’a ḳulağuzlık itdügiçün ve kitāb anda bulunduğıçün. Andan Süleymā[n] ḥazret, **[89b]** (1) Ehrām ḳubbesinden gelüp çıkdı. Ol ele giren la’l ü cevāhirleri, altun ṭabaḳları hıçbir nesne, ḳabūl itmeyüp cemī’isin, server-i selāṭinlere (2) ulaşdurdı. Belīnās Ḥakīm daḥı yine Hermān⁷³ Ḳubbesi’nüñ tılsımātların yir yir düzdi, evvelkileyin muḥkem ḳıldı tā kim degme kimse girmesün-içün. (3) Ehl-i tāriḥ eydür: Ol zemānda Hermān⁷⁴ Ḳubbesi’nüñ yanında güneş maṭla’ına karşı çok ‘amūd mermer direkler gördiler kim ḥaddi ḥisābı yok. (4) Süleymān, ḥink-i İshāḳ’a süvār olup varup begler-ile server selāṭinler-ile gördiler ki bu direklerüñ ṭulı ‘arzı hep berāber ve bir ‘aceb daḥı bu kim: (5) Her direk, bir ḳuyu ağızına berkilü. Süleymān emr itdi, mühendisler gelüp ‘amūduñ birisin ḳuyu ağızından giderdiler, düşürdiler. Bir ḳuyu ağızı açıldı. (6) Baḳup gördiler ki bu ḳuyunuñ içi ḳuru ḳuru ḳafālar, velī kemükleri gāyet iri; ḳafāları daḥı ḥammām ḳazḳanınca ola ve dişleri şimdiki ādem başınca (7) var-ıdı. Süleymān ḥazreti bildi ki Ḳal’a-i Hermān’ı⁷⁵ yapan ḥalḳuñ gūr-ḥāneleridür; zīrā ki bir niçe direkleri daḥı düşürdiler. Cemī’isinüñ içi üstüḥānlar (8) imiş, çürümiş. Pes bildiler ki şeş-çeşmleüñ maḳabereleri-y-imiş; ammā ki Mısr ḥalḳı ilerü gelüp Süleymān’a du‘ā ḳılup eyitdiler ki: “Yā nebiyya’l-lāh, bunda (9) iki ‘acāyib daḥı vardur. Birisini görmedüñüz ve birisini gördüñüz, sırrına irmedüñüz.” Süleymān eyitdi: “Nite?” Mısr ḥalḳı uluları eyitdiler: “Ol ki

⁷² Yazmada: Belīnās-ı Ḥakīm

⁷³ Yazmada: Hirmān

⁷⁴ Yazmada: Hirmān

⁷⁵ Yazmada: Hirmān

görüp (10) sırrına irmedüğünüz tavşancıl ağzına atılan taşlardur ki Hermân kapusunuñ üstindedür. Ve bir ‘acâyib dağı budur kim henüz görmedüğünüz ki bu (11) direkler içinde iki direk vardır. Üzerinde ulu şanduk gibi bir kemük vardır.” diyicek Süleymân hazreti eyitdi: “Kanı ol didüğün (12) şanduk? Vaz’ındağı kemügi görelüm. Andan sonra ol tavşancıl ağzına atılan taşların dağı sırrına vâkıf olalum, inşâ’l-lâh.” (13) diyüp Mısr halkının a’yânları, Süleymân rıķâbınca yürüyüp ol direkler arasında bir yire geldiler. Gördiler ki iki ruḥâmî mermer dikilmiş, (14) üzerinde tâbût şekli bir kemükden düzülmiş nesne var; ammâ ki bu tâbût şekli kemüğün güneş maṭla’ından yañasında birkaç (15) satır yazusu var. Süleymân hazreti, nazar kılup gördi ki yitmiş iki dilden taşra. Ol yazunuñ harfın seçemedi. Andan Loḳmân Ḥakîm’e ⁷⁶ (16) işâret itdi. Ol dağı gelüp müṭâla’a kılup ḥaṭṭı ne dilce olduğın ḥurûfin ve luğatın fark idemedi; velâkin bu tâbût şekli kemüğün (17) vaz’ını âdem dişine beñzetdiler ve ammâ ki Süleymân-ı nebî, Süleymânlığınca ol ḥaṭṭı okıyamayıcak cinnîler serhengleri, dîv perî melikleri, (18) Süleymân bilesince olan şeyâṭın zürriyyâtı, Süleymân’uñ Hermân Ḳal’ası’nı, açup Belînâs Ḥakîm-ile⁷⁷ girdüğine cinnîlere ihtiyâc göstermeyüp (19) tılsımâtların bozup yine düzüp bunca ‘acâyibe, ğarâyibe muṭṭali’ olup ‘ilm-ile cemî’i tılsımâtı feth kılup çıķduğına ğâyet ğam-ğîn olmuşlar-ıdı. (20) Velâkin bu tâbût şekli kemüğün yazusın okıyamayıcak bir birine göz kaçışdurup baş başa çatup söz kaçışdurup eyitdiler: “Nice Süleymân’dur (21) bu ki, bir tâbût şekli üstüḥânun yazusın okıyamaya?” diyicek, bād-ı hevâ, bunların sözi şavtını Süleymân sem’ine irürdi. Ğâyet güç gelüp atdan **[90a]** (1) indi. Nîl kenârına vardı. Şoyındı, âb-dest aldı, ikireke’at namâz kıldı, nübüvvet ḥâteminde yed-i kudretle meşṭûr (2) olan esmâ-i Allâh’uñ dördünci ismini okıdı. Müvekkel-i ḥakûñ tekvînini da’vet itdi, ki ismi Kendüreş’dür, izn-i Rabbânî birle (3) ḥâzır oldu. Selâm virüp eyitdi ki: “Yâ resûla’l-lâh, buyur ki hizmetdeyüz.” didi. Süleymân, eyitdi: “Bu tâbût şekli kemük, (4) ne nesnedür? Ve ḥaṭṭını okıyamaduk, bize okıyu vir!” didi. Kendüreş-i tekvîn dağı halk gözinden nihân, Süleymân ‘aynında [‘ayân] (5) gelüp ol ḥaṭṭı müṭâla’a kıldı. Yazılmış ki: *Nazm*

⁷⁶ Yazmada: Loḳmân-ı Ḥakîm

⁷⁷ Yazmada: Belînâs-ı Ḥakîm

Şöyle yazmış târihi anda yazan,
Kim Mısr şehrin görüp bunda gezen.

- (6) Ben ki Hermân⁷⁸ Şâh-ıdum, gâyet ulu,
Şeş-çeşmler mâlikiydüm, bahtlu.

- Ceddümüzdi Şeh Süleymân ibn-i Cân,
(7) Kûh-ı Kâf'a varıcağ o şeh cihân,

Kulle-i Kâf'da görür ki bir kâfâ,
Dört direk üzre tûrur, beñzer tağa.

- (8) Kûbbe-i Keyvân gibi ol baş tûrur,
Kûrsiler var üstine halk oturur.

- Dört direk üzre dikilmiş ol kâfâ,
(9) Dizle buduñ kemügiydi bâ-şafâ.

Dört kemükden dahı vardı kapusı.
Bâzu, dirsek kemügiydi kâmusı.

- (10) Ol kâfâ-y-ımış meger anuñ başı,
Kûrsilermiş ağzı içinde diş.

- Ol dişüñ birin, Süleymân götürür,
(11) Tahtıgâhı şeh-i Hind'e yitürür.

⁷⁸ Yazmada: Hirmân

Ben de alup ol dişi getürmişem,
Bu direkler üzre anı kıomışam.

- (12) Kıubbe-i Hermān'ı gören ehl-i dil,
Bu dişi dağı görünce añla, bil!

- (13) Kıubbe-y-ile dişden alup 'ibreti,
Neymiş añla, uşbu dünyā milketi!

Ancılayın dişi olan halka bağ!
Bāķi kalmadı cihān u yidi çarğ.

- (14) Kıubbe-i Hermān'ı yapan kanı hem?
Cümle, yire girdi, oldu fānī hem.

- (15) Kalmadı anlara çün-ki bu cihān,
Saña dağı kalmaya, bilgil hemān!

'Āķıl-ısañ uşbu 'ibret, pes yiter,
Dünyeye gelen biter, āķir yiter.

- (16) Böyle diyüp āķir itmiş o sözün,
Vir şalāt, Aķmed'e_ammā ber-güzīn!

Neşr Hükemā kavlince Süleymān peygām-ber ('a.m.), (17) ol dişi, görüp 'ibret alup andan Kendüreş-i tekvīne: "Ol iki 'uķāb ağzından bunca zemāndan berü taş atılup (18) nā-bedīd olduğına sebep nedür?" diyü su'āl itdi. Ki cevāb virüp eyitdi ki: "Yā nebiyya'l-lāh, ma'lūmuñdur ki her yirüñ altından (19) buķār, yir yüzine çıķmağıçun yıl delükleri vardur kudretten. Ol vaķtın Hermān⁷⁹ Şāh, bu ķal'ayı

⁷⁹ Yazmada: Hirmān

bünyād itmek isteyicek (20) kapusını, yil tılsımâtı birle muhkem bend itmek diledi. Pes ‘âlem-i eṭrâfı aradılar. Eger-çi küh-istānlarda çok yil (21) delügin buldılar; velî münāsib yirde, yil delügi bu arada buldılar. Qal‘a-i Hermān’ı bünyād kıldılar. Henüz daḥı binā bırağılmadın bu **[90b]** (1) delügi, yirden aşağı biñ arış miqdârı kazdılar, mālîkî arşun-ıla biş biñ arşun uzunı olur, nihāyetini bulamadılar. Andan (2) Hermān⁸⁰ Şāh, emr itdi, bu kuyuyı, ruḥāmî mermerler-ile tā yir yüzine çıkınca yaydılar ve ol kapudağı esen yilüñ mādde (3) ol yirden çıkan buḥār kuvvet-iledür ve daḥı tavşancıl ağzından her-gāh ki taş bırağılır, tā ol yil delüğinden qa‘r-ı (4) zemîne dek gider ve bu buḥār delüğün indük yirde, yir altından bir ırmağ akar, Nîl ve Ceyḥūn’dan ziyāde baḥrdur (5) ve bād-ı debūruñ vaḳtı yir altında eser, harekete gelür ol ırmağa atılan taşları aḳıdur ve sürer, pāk eyler.” (6) *Naẓm*

Yā nebiyya’l-lah, bilüñ taḥḳîḳ pes,
Yirde çokdur yil delügi pîş ü pes.

(7) Şöyle bil ki olmasa yirde delik,
Yil irerdi yiri yirden, iy melik!

Yir, delük olduğıçun galbîr-veş,
(8) Yir dibinden buḥār çıkar u yaş.

Çıkmasa yirüñ delüğünden buḥār,
Yil yiri göge atardı, iy kibār!

(9) Böyle diyüp anda tekvîn-i Kenderüş,
Pes edeble sākin oldu vü ḥamüş.

⁸⁰ Yazmada: Hirmān

Neşr Hükemâ kavlince tekvîn-i (10) Kenderûş, böyle diyicek ol ‘uqâblaruñ dañı ağzından bunca zemândan berü taş atılup ÷olmaduğına sebep (11) neydügin bilüp ğāyet ta‘accüb idüp dañı Kenderûş-i tekvîne Süleymân (‘a.m.) ĥazreti, icāzet virdi ve ĥizmet-i (12) Hakk’a gitdi; ammâ ki cinniler ve perriler dīv ve ‘ifrīt nesli birle ğāyet de ğam-ġin oldılar. Süleymân’uñ (13) tekvîn-i ĥākîyi da‘vet itdüğine, târîhi okımağa himmet ve ‘uqâb kažiyyesin ĥikāyet kılup Süleymân’a ĥidmet (14) itdüğine tasalanup İsteħrî cinnî katına gelüp Süleymân’dan şikāyet itdiler. Eyitdiler: “Hakk ta‘ālā kerāmeti (15) Ādem’e virdi kim bunca ‘ulūmı var ve salṭanatı-y-ısa Süleymân’a virdi ki meleklerle bile ĥukm ider tekvînler (16) bile ĥizmetine yüz sürür. Pes bizüm şeyâtın nesline ĥiç Süleymân’uñ ihtiyācı yok, i‘tibārı ĥōd ĥiç yok. İy ‘aceb (17) nice ola ki biz bundan intikāmumuzu alavuz?” diyüp ağlaşdılar. İsteħrî cinnî, eyitdi: “ĥiç siz ğam çekmeñ, şabr (18) idüñ ki ben Süleymân’uñ furşatın gözedürem ki ĥâtemin elinden alam, Süleymānlık kılam. Yürüñ, ĥizmetüñüzde oluñ.” (19) diyüp bunları tesellā itdi. Ol yañadan Süleymân nebî dañı (‘a.m.) Kūbbe-i Hermân’ı teferrüc kılup andan sürüp Belķis (20) sarāyına geldi. Ol gice, Belķis-ıla ‘ıyş u ‘işretde oldılar. *Naẓm*

Ol gice Belķis Süleymân yatdılar,
(21) Vaşl oluban ‘ıyş u ‘işret itdiler.

Ġusl idüben şubḥ vaķtı tırdılar,
Secde kılup Hakk’a tāt itdiler.

[91a] (1) Der-beyân ĥazret-i Süleymân ‘aleyhi’s-selām niyyet-gerden be-sefer-i cebeli’l-kamer

Hükemâ kavlince çün-ki Süleymân ĥazreti şalavātu’(2)l-lāhi ‘aleyhi, Kūbbe-i Hermân’ı ve Nesrân’ı teferrüc kılup Belīnās Hakkım’e ĥil‘at ve memleket ve la‘l, yāķūt başşış idicek, (3) ol-dañı cemî‘i Süleymân’uñ virdügi mālî re’îsü’l-ĥükemānuñ naẓarında koyıp ‘özr diledi. Loķmân’uñ dañı göñli (4) tesellā oldı; ammâ ki ĥabbesin almadı. Andan Süleymân nebî dañı yitmiş ġün Mısır şehrinde, ĥelâli Belķis’la (5)

karar itdi. Her gündüzün dīvān kılup giceler şubha-dek anuñla oldı. Andan yitmiş
 birinci gün, bir ‘azīm (6) dīvān kurdı. Cemī‘i enbiyā ve etķiyā ve hükemā ve vüzerā
 ve ümerā ins ve cin melikler-ile ve dīv ve perrī serheng-(7)ler-ile bīn bir ümmet ser-
 neferleri, dīvān-ı Süleymānī’ye cem‘ olup geldiler. Mertebelü mertebesince, kürsülü
 (8) kürsisine geçüp oturdılar. Her birinüñ tevābī‘i, beglü beginüñ kafasında el
 kavşurıp karşı (9) tırdılar, hizmet-i Süleymānī’ye yüz urdılar. Çerrendeler, yigirmi
 biş fersah yiri ihāta kılup (10) dīvān tıtdılar ve perendeler yilek yilege virip gök
 yüzinde Süleymān tahtına muķābil hevā-yı fenāda (11) sāye-bān tıtdılar. Andan hōn-
 ı Süleymānī geldi ve yinildi, içildi; şāfdan şofralar götürilüp (12) pīrlar dilinden
 du‘ālar dilendi. Andan Süleymān peygām-ber baş kaldurıp Āşaf Bin Berķiyā (13)
 yüzine bakup eyitdi: “Yā Āşaf, ins ü cin meliklerine, dīv ve perrī serhenglerine, gül
 ve ‘ifrīt (14) ser-neferlerine, bīn bir ümmet re‘īslerine ve yırtıcı tırtıcı kuşlar
 seyyidlerine haber eyle ki inşā’(15)l-lāh ta‘ālā Nīl ırmağınüñ kenārınca leşkerümi
 serīr üstine alup hayli ve haşemümi bile götirdip (16) ‘ale’ş-şabāh göçip gitmek
 dilerin. Nīl şuyınüñ kenārında olan ulı memleketleri, iki (17) tarafından bile seyrān
 etmek isterin ve Nīl ırmağınüñ cebel-i kameran den çıkduğı yiri görmek dilerin (18) ve
 andan kūh-u Elbürz kullisine varıp Ye‘cüc Me‘cüc vilāyetine varıp anlaruñla cenk
 etmek (19) isterin ve bir dağı Rüstem’üñ oğlu Ferāmūz-ıla kūh-ı Şu‘ā‘da ve kūh-ı
 Billūr’da ve kūh-ı Sütüm’da hālleri ne (20) oldı, bilmek dilerem. Andan kūh-ı
 Elbürz’i tolaşıp baħr-ı zulımātı teferrüc kılup yüz yigirmi dört (21) dürlü
 maħlūkātuñ memleketlerine varıp her birisin haķ dīne da‘vet itsem gerek. Īmāna
 gelenini, hoş **[91b]** (1) tıtsam gerek ve ‘āşilerin helāk itsem gerek. Eyle olsa Belķis-
 ıla oğlum, Rec‘īm’i ve anası Meħin (2) Bānū Ĥātūn, ki Mısıır sultānı kıızıdır,
 Efrāsiyāb Şāh-ıla yine ķuds-i mübāreke varsunlar, anda muķīm (3) olsunlar.” diyüp
 Belķis’uñ vezīrlarini, ki dördür birisinüñ adını Ķayķādūs Ĥakīm dirler ve birisinüñ
 (4) Ķuntavurs ve birisinüñ Īñtilās ve Öñķidās’ı, da‘vet itdi, geldiler. Ol vezīrūñ ulusu
 Ķayķādūs’ı (5) Şabā memleketine, Belķis yirine ĥalīfe naşb idip Belķis’uñ beglerine,
 server-i selātinlerine ve pehlevān-ı (6) rüy-ı zemīnlerine ol ķadar genc ü cevher virdi
 ki tamām mālā müstağraķ oldılar. Süleymān ĥazretine (7) cān u dilden du‘ālar
 kıldılar. Andan bunlaruñ yarağın görüp berāt-ı hümāyūn virdi ki Belķis’uñ (8)

memleketin zabt ideler, defter-ile mālını cem‘ ideler; yıldan yıla Belķis’a gōnde[re]ler; bākisini kendü ħarcına (9) süreler. Anları ol gün gönderdi ve gitdiler ve perriler sultānı Hümāyūn Şāh’a daĥı ĥüküm itdi. (10) Kaşr-ı kavārīre Belķis’ı, tecemmülāt-ıla ve cemī‘i ĥavātīnler-ile esbāblarını muĥallefāt-ıla ve daĥı kendünün (11) oĥlı Rec‘īm’i genc ve ĥazīnesile ol perriler bünyād itdüĥi sırça sarāylara koydılar. Ĥalvetlerine (12) geçüp Belķis-ıla ĥavātīn t̥āyifesi, ĥücrelü ĥüclesine girüp oturdılar. Andan soñra on iki (13) biñ perrī serhengleri, Tālis ĥan-ı perrī ile Mālis ĥan perrīyle omuzlarına urup (14) götürdiler, Süleymān peygām-ber adına gül-bāng çeküp İlāh tekbīr getürdiler, kuşluk vaqtında (15) Mısır şehrinden kanať açup uçdılar, hevā-yı fenāya geçdiler, öyle zevāline gün varmadın (16) beytū’l-Maķdis’e irişdiler daĥı kaşr-ı kavāriri hevādan yir yüzine ķodılar ve üç kerre ķuds-i (17) Mübārek şehrini tōlandurıp Süleymān sarāyına ķondurdılar. Ķuds-i Mübārek ĥalkı daĥı Süleymān (18) ķuds-i Mübārek’i yapmaĥa ķoduĥı emīnler-ile server-i selātīnler ü pehlevān-ı rüy-yı zemīnler-ile (19) hevā yüzinden kaşr-ı kavāriri perriler omuzına urıp götürüp getürdüklerin gördiler, yüce (20) yirlere çıkup teferrüce tūrdılar. Ķün-ki perriler ol sırça sarāyı yir yüzine ki indürdiler daĥı (21) karşı varıp perī serhengler-ile bulışıp görışdiler, ĥāl ve ĥātır şorışup ĥaber aldılar. **[92a]** (1) Süleymān oĥlı Rec‘īm-ile Belķis’uñ bile geldüĥin bildiler. Cemī‘i begler ni‘met ve nüzül getürüp (2) Süleymān oĥlı Rec‘īm’e pīş-keş çekdiler ve envā‘ı dürlü ķumāş cem‘ idüp kaşr-ı kavārirden (3) Süleymān Sarāyı ķapusına varınca ol muraşşa‘ bizleri dōşediler. Belķis’ı ‘izzet-ile sarāyına (4) iletdiler ve cemī‘i Süleymān’uñ ĥavātīnlerini ĥücrelü ĥüclesine, maķāmlu maķāmına girdiler. Andan (5) Mısır sultānı Celāle’d-dīn, ki Süleymān ĥātūnı ve oĥlı Rec‘īm anası Mehīn Bānū Ĥatun’uñ (6) babasıdur, gelüp kızıla bulışdı, ĥāl ve ĥātır şorışdı. Muĥaşşal-ı kelām söz dırāzdur, (7) uzatmayalum, Belķis-ıla Süleymān’uñ ĥātūnlarını ve cāriyelerini, sarāylı sarā[ya] koyıp yaraķın görüp beklerler. *Nazm*

- (8) Ķün Süleymān’uñ ĥavātīni ķamu
 Ķoydılar, ‘ālī sarāya iy ‘amū!

- (9) Hıdmetine varıban yüz sürdiler,
Her birinüñ kaydı neyse gördiler.

Gündüz üç yüz hādim, ider hıdmeti,
Gice üç biñ tutdı hācib, nevbeti.

- (10) Dīv ü perrī on biñ artuğ dağı hem,
Kaşr-ı şāhı bekler-idi pīş ü kem.

- (11) Kapusından hōş anuñ geçmez-idi,
Üzerinden kuş anuñ uçmaz-ıdı.

Yilden özge kimse aña girmedi,
Günden özge anları göz görmedi.

- (12) Belkīs'ı hō görmez-idi gök günü,
Kim yüzün, görse, iderdi ol, günü.

- (13) Secde_iderdi kapusunda gökde gün,
Şem'isin uyardı ay olinca dün.

Anca yokdı 'ālem içre muhsine,
Zühre gökde 'āşık-ıdı hüsnine.

- (14) Kopmadı_anca bir güzel nesli perī,
Gün yüzine müşteri-ydi, Müşteri.

- (15) Ol Süleymān kaşrı_içinde ol nigār,
'İyş u 'işret eyleyip leyl ü nehār.

Gönlünü eglerdi ‘ūd u çeng-ile ,
Otururdu üç yüz altmış çeng-ile.

- (16) Her birisi tūṭī-veş itse nevā,
Müstemi‘ rūḥa virürdi_üni ğıdā.

- (17) Çalsalar tanbūrı, şeş-tā ‘ūd-ıla,
Zühre ğayretten yanardı ‘ūd-ıla.

Ƙopuzı çalup burınca_anlar Ƙulağ,
Āvazından ter iderdi cān, dimāğ.

- (18) El urınca çalmağā Ƙıla olar,
Getürürdi, Ƙılları dile olar.

- (19) ‘İyş u ‘işret içre Belķīs anda bes
Geçürürdi, rūzigārın pīş ü bes.

‘Ömrini görüp ğanīmet ol nigār,
Sāz-ıla eglerdi, dil, leyl ü nehār.

- (20) Ger-çi_iderdi ‘ıyş u nūşı şöḥbeti,
Şeh Süleymān çün çekerdi ḥasreti.

- (21) Gözin açup gördüğüçün şāh özin,
Görmege müştāk-ıdı ol meh yüzün.

Müşkil işdür işbu hasret derdi⁸¹ hem,
Ki_intizār ider kişi ‘ömrin ‘adem.

[92b]

- (1) İntizāra mevti açmaz, dir ‘Arab,
Andan özge yok-durur cāna ta‘ab.

Çekmeyem dirseñ yār-ıçun hasreti,

- (2) Vir şalāt tā bulasın vuşlatı.

Reften-i Belķis şehir-i Kuds-i mübārek

Hükemā kavlince çün-ki Süleymān peygām-ber (3) ‘aleyhi’s-selām oğlu Rec‘īm’le cemī‘ havātınler-ile Belķis’ı dağı tābi‘iyle ol şırça şırça sarāylara (4) koyup perrīler omuzında götürüp Mısır’dan kuşlık vaktında kanad açup gitdiler. Gün kubbe-i (5) felege dikilince Kuds-i mübārek şehrine gelüp geçdiler. Nıl ırmağında şu içdiler ve ikündü-y-ile (6) aḥşam arasında kaşır-ı kavāriri boşaldıp perrīler omuzına urup getürdiler. Aḥşam (7) namāzı vaktı geçmedin yine Mısır şehrine getürdiler. Andan Süleymān peygām-ber ol gün, ol gice (8) emir itdi, ins ü cin melikleri, dīv i ‘ifrit serhengleri, biñ bir ümmet re’isleri-ile (9) yaraḳlu yarağın gördiler, otaḳların ve çādırların indürdip bār-ı büngāhların yükledüp Süleymān (10) serīrine getürdiler, maḳāmlu maḳāmına geçüp oturdılar. Ez-İn-cānib Süleymān ḥazreti dağı (‘a.m.) (11) o gün, ‘azīm dīvān kılup Mısır şehri ḥalkını da‘vet itdi ve eytdi ki: “Siz, ne dīne ṭaparsız?” (12) Cevāb virdiler ki: “Biz, Nıl ırmağına ṭaparuz. Ma‘būd, Nıl’i bilürüz; zīrā göre yoruruz ki hīç (13) bir nesne dünyā yüzinde bitmez, illā şu-y-ıla ve hīçbir nebāt yeşermez, illā şu-y-ıla kim cemī‘i nesneye şu, ḥayāt (14) virür, ölmüş çürimiş nebātātı ve şecerātı āb-ı ḥayāt şuyı gibi dirildicidür. Mā-hazā (15) göre yoruruz ki vaḳtā ki Nıl şuyı taşup çoğalur, Mısır vilāyeti ucuzluk olur, (16) ni‘meti bol olur. Çün-ki Nıl ırmağı eksilür, Mısır vilāyeti kaḫt olur ve bir dağı bu ki bir maḫbūbe (17) kız oğlanı, la‘li ve cevāher-ile ṭonadıp zīnet idip Nıl ırmağına bırakmayınca taşmaz,

⁸¹ Yazmada: dird

ekin-(18)leri şuarıp ni‘metlerümüz, bol olup hadden aşmaz. Vaqtā ki itmesek Nîl şuyı taşmaz. Yā nebiyya’l-lāh, (19) çār-‘unşūr ki va[r]dur şudan şerîfî yokdur, mādde-i hayātdur ve sebeb-i tahāretdür vaqtā ki şahrāya (20) yağmur yağsa; bir yirde göl dökilse ki göyinmiş ola ve içinde hîçbir nesne, olmaya çekirdekden (21) ve bitecek nesnelerden, vaqtā ki ol gölün üzerine şu dökseler ve yağmur yağsa dürlü **[93a]** (1) dürlü otlar bitürür. Şöyle ki: Her birisinün bir dürlü rengi ve şekli var ve koşusu var. Vaqtā (2) bir bāğı şu-y-ıla şuvarsañ yeşil ve kızıl alma ve enār ve ak üzüm ve gök sūsen ve şaru nerges (3) ve al güller ve la‘lîn lāle ve lāciverdî benefşe biter. Pes ma‘lūm oldı ki yā Süleymān, eger-çi (4) nebātātı hevā ve toprak vāsıtasıyla perverde olur ammā ki şu kaşresinden ol nebātāta, (5) mümeddî hayāt irmese hîç yirden bir nesne bitmez, eyle olsa āb-perestler dağı bizden aqdem (6) cihān sarāyına ki gelmişler şu cevherinden şerîf nesne bulmadıkları ecilden kendülere (7) ma‘būd bulmamışlar. İmdi biz dağı şuyı, ma‘būd idündük ki içmemüz andandur ki hayāt (8) virür; yir yüzinde nefsümüzze kifāf olmağıçun ni‘metler bitürür ve nebātlar götürür.”

Nazm

(9) Çār-‘unşurda ⁸² şerîf-i pāk-zāt,
Şuyun olur cevheri āb-ı hayāt.

Çār-‘unşurda ⁸³ şu-durur laţîf,
(10) Şudan özge yok- durur, nesne şerîf.

Ol cihetden şuya toprak aşikār,
Bildük ol virür hayāt-ı yād-gār.

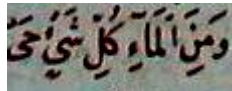
(11) Şuşayınca içmese_ādem şerbeti,
Şusuz ölür, tende bulmaz şıhhati.

⁸² Yazmada: “çār-ı ‘unşūr”

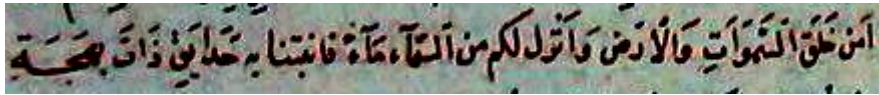
⁸³ Yazmada: “çār-ı ‘unşūr”

Böyle diyip anda Mısr'ın halkı pes,
(12) Sâkin oldu itmeyüben dağı ses.

Neşir Hükemâ kavlince kaçan ki Süleymân peygâm-ber, şalavâtü'l-lâhi 'aleyhi, bunların (13) âb-perest idüğü ma'lûm olunca dizi üzerine gelüp kaçıyup gâyet hışım kıldı dağı gâzab-ıla (14) eyitdi: “İy ahmağ ve nâ-bekârlar, mülhid ve câhillar, eger-çi ki çâr-‘unşur ⁸⁴ içinde şuyı, Hâk ta‘âlâ, şerîf (15) yaratdı. Nite ki Kelâm-ı kadîm

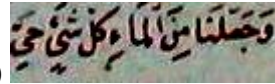

içinde eydür ki: ⁸⁵ Ve dağı Hâk ta‘âlâ, eydür ki: “Ben, şuları (16) bulutlardan yağdururam, tâ ki anuñla otlar bite ve bûsitânlar perverde ola yimişler getüre.” Nite kim Hâk (17) ta‘âlâ, buyurmuşdur:

⁸⁶ (18) Ya‘nî:

Hâk ta‘âlâ, celle celâlühü, buyurur ki: “Ben, cemî‘ mevcûdâtun hayâtını şuda kodum.”

Nite ki buyurur, Kelâm-ı kadîm’inde: (19) ⁸⁷ Bil ki şol nesne ki kıvâm-ı ‘âlem anuñladur, dördür: Evveli şu, ikinci toprak, üçüncü (20) yıl, dördüncü od. İmdi bu dördü, Hâk ta‘âlâ, celle celâlühü, hîç hayvândan dirîğ itmedi, pâdişâh ve dervîş, (21) uyuz ve fîl bu dördte müsâvidür. Bu nesne Hâk ta‘âlânun ‘adlidür ber-‘âleme. Su‘âl itdiler ki: “Mevcûdâtta **[93b]** (1) ‘azîz, ne nesnedür ki andan ‘azîz olmaya? Eyitdi: “Şu.” Eyitdiler ki: “Andan haķîr-râķ olmayan nedür?” Eyitdiler: (2) Kaçan ki şu çok olsa kıymeti olmaz, kaçan ki az olsa bir içimi yüz biñ altuna ucuzdur. Şu, (3) gıdaları a‘zâyâ iledür dağı terbiyet ider. Tatlu şu, yüzi gökçek ider, ten-dürüst eyler. Şuyun (4) eyüsi oldur ki maşrıķ cānibinden gele. Şu ma‘idede tîz şovıya ve ısıtmada tîz ışıda ve şularun yatlu-(5)sı kar şuyı, buz şuyıdır; zîrâ ki şovuk olsa, şunun leţâfetini gidermişdür, eczâ‘-i galîzası (6) kalmış-durur. Hâk ta‘âlâ, celle

⁸⁴ Yazmada: “çâr-ı ‘unşur”

⁸⁵ “Biz, her şeyi sudan yarattık.” (Enbiya / 30)

⁸⁶ “O nesneler mi üstün; yoksa gökleri ve yeri yaratan ve gökten sizin için su indiren mi? Öyle bir su ki biz onunla gözler, gönüller açan güzel bahçeler bitirmektediriz.” (Neml / 60)

⁸⁷ “Biz, her şeyi sudan yarattık.” (Enbiya / 30)

celālühü, şuda menfa‘at çok komışdur kim cemî‘i nebâtât şuyıla hâşıl (7) olur ve cemî‘i cevâhir ve ma‘âdin-i sülfiyât şu-y-ıla hâşıl olur; ammâ bu degüldür ki şu mahlûk-iken (8) Hâliklîğa lâyıķ ola; zîrâ ki şuyı ‘arş ayağından indüren yağmurla yağdurıp bulıtlar içine (9) koyıp göklere ağdurıp kaçre kaçre yir yüzine döküp efşân iden kara toprak üzerine saçup (10) bāğ ve būsitân bitürüp gül ve reyihân iden ol Allâh’dur ki vâhiddür, cemî‘i melâ’ike, gökde aña sâciddür (11) ve cemî‘i insân yirde aña tâ‘at ider. ‘Âbiddür ki anuñ şerîki yoķdur ve cemî‘i nesne itmege (12) kâdirdür ve milk, anuñdur pâdişâh-ı ‘azîmdür ve bâķî oldur ki fenâsı yoķdur nite kim Kitâb-ı (13) tevḥîdinde ve ḥitâb-ı temcîdinde gelür ki:

⁸⁸ (14) Ve

eger ki şuya, menfa‘ati vardur, diyü taparsañuz oda niçün tapmazsınız? Ki Hâķ (15) ta‘âlâ, odda daķı niçe menâfi‘ komışdur ve od cemî‘i ‘âlemi tutmışdur, hîç taş ve ağaç yoķdur ve illâ ki (16) anda od vardur ki taşı taşur ve ağacı ķor ve ağaca sürseñ od çıkar. Lîkin Hâķ ta‘âlâ, odı (17) cemî‘ eşyâ içinde gizlemişdür, veli-hazâ görmez misin ğâyet laṭîf olduğıçun âdem, anı tutup şaķla-(18)yımaz, bir nesneye ulaşıdurmadı; zîrâ ki ‘âlem-i ‘ulvîde ve ‘âlem-i süflîde karar tutmaz. Ve cemî‘i ḥayvânât odı (19) severler, gicenüñ şem‘asıdur, ta‘âm bütürmege sebebdür. Ve daķı yile niçün tapmazsın ki nefsiñüzi ol (20) hevâ-y-ıla alup virürsün. Şöyle ki: Bir lahza boğazuñuzdan hevâ gitmese ölürsüz ki hevâ, mümid-i ḥayâtdur. Cemî‘i (21) ḥayvânātuñ diriliginüñ ser-mâyesidür, bağları bisler, ağaçları yeñile yimiş bitürür sizüñçün, niçün tapmazsınız? **[94a]** (1) ve daķı hâķe niçün tapmazsın? Ki Hâķ ta‘âlâ, buyurur ki: Ben, ol kâdir Allâh’ın ki yiri, iki günde yaratdum; (2) siz, baña kimüsi şerîk mi eylersiz? Kankı şerîkdür ki buncılayın yir yarada? Nite kim Kelâm-ı kâdim Kitâb-ı kerîm (3) içinde eydür:

⁸⁸ “Allah’tan başka İlah yoktur. O’nun ortağı yoktur. Mülk, O’nundur. Hamd, O’nun içindir. Diriltir ve öldürür. O, her şeye gücü yetendir.” (Kenzü’l-arş duası)

⁸⁹ (4) Yir,

ādemüñ qarār-gāhıdır; huşūşā ki yine aşluñ, toprakdur. Āhir, toprak olursın ve cemî'i (5) nesnenüñ cevherini toprak-ıla bilürler; eger ki toprağa tohum ekilmese ve çekirdek dikilmese şu kendü-(6)zinde ne bitürüpdi? Görmez misin şuya düşen, çürür, toprağa düşen biter? İmdi gözünüzi açuñ, (7) çār-‘unşura⁹⁰ Hâlik olan Allāh'ı bilüñ ve ikrār idüñ! *Nazm*

(8) Muħdişatı terk idüñ, itmeñ hadeş,
Unşura tapmak-durur gâyet ‘abeş.

Hâlik-ı kevneyne tap kim bir-durur,
Evvel, âhir, zâhir ü bâtın-durur.

(9) Tap, aña kim yiri gögi itdi var,
Ki ol-durur Hâlik-ı leyl ü nehâr.

(10) Odı cinn ü hâki insân ider ol,
Çatrelerden dürr mercân ider ol.

Yâ-hû Haqq'ı bir bilüñ, beni resûl;
Dîne girüñ, da‘vetüm idüñ kabûl!

(11) Böyle diyip hışm ider, ol kām-yâb,
Vir şalâvat, Muştafâ'ya bul şevâb!

Neşr Hükemâ kavlince Süleymân nebî hâzretleri, (12) ‘aleyhi’s-selâm, Mısr kavmı mülhidlerine ve Nîl şuyına tapan âb-perestlerine bu vech-ile gâzab idüp dağı bunları,

⁸⁹ “De ki: Siz, yeri iki günde yaratan Allah’ın tek İlah olduğunu inkâr edip O’na ortaklar mı koyuyorsunuz? O, bütün âlemlerin Rabbidir.” (Fussilet / 9)

⁹⁰ Yazmada: “çār-ı ‘unşür”

(13) İmāna da‘vet itdi. Pes Fir‘avniler Kıbtileri üç bölük oldılar, Süleymān-ı nebī kılıcı korkısından. (14) Evvel bölüğü gördiler. “Süleymān-ı nebī, haq söyler, şu maḥlūḳdur, Ḥāliklığa lāyık degüldür ve şu kendüzinde (15) ḳatre olup aḳmaz, deryāya varıp çıḳmaz, bulıtlarla gök yüzine aḡmaz ve ḳatarāt-ıla yir yüzine yaḡmaz. (16) Pes anı daḡı cevherden ḡalḳ iden yaradıcı, yir yüzinde ol şuları aḳıdıp yüridici vardur ki (17) ol, Allāh’dur ki şeriki ve ortaḡı yoḳdur, lā-mekāndur.” diyüp Süleymān naḡarına diz çökip (18) şehādet barmaḡların yuḡaru götürdiler: “Lā-ilāhe illa’l-lāh, Mūsā kelīmu’l-lāh, Dāvud ḡalifetu’l-lāh ve Süleymān (19) emīnu’l-lāh.” diyüp İmān getürdiler. Ve ikinci şaffı Mısır ḡalḳınuñ Süleymān söyledüḡi tevḡide ‘aḳılları (20) irişmedi, nāḳış oldılar. Ol sebebdan yaru göñül ile İmān getürdiler, Süleymān ḡorḳusından. (21) Ammā üçinci şıfı, İmān getürmeyüp ‘aşıllıḳla ṡurdılar, küfr ü şirkden el yumayup ölüme rızā **[94b]** (1) virdiler. Andan ol İmāna gelmeyen mülḡidlere Süleymān (‘a.m.) ḡaḡab idip dīvlere emir itdi, ṡoḡuz (2) yaşından yuḡaru ḳızlarını ve oḡlanlarını er ü ‘avret pīr ü cüvānlarını evlü evinden bī-(3) ḳuşūr ḳapup şāḡ-ı mārān naḡarına getürdiler. Andan şāḡ-ı mārān, Süleymān izn-ile ḡükm itdi, (4) ol ḳara bulut ḳanatlu ve ḳara ṡaḡ ḳāmetlü ejdeḡalar ve ādem düşmenleri ādem oḡlanların (5) gördiler. Mināre gibi, başın yuḡaru ḳaldurdılar ve boyunların burdılar, niçelerin ḡāke şaldılar (6) ve yiri yırtılar, ḳāmetlerini şıḳıp kemer kemer itdiler, göḡislerin gerip ayakların yire urıp (7) sedd-i İskender gibi ṡurdılar. Daḡı ol cehennem gibi aḡızların açılar daḡı nefesleri nārī (8) ve yel gibi zehr-i āteş şaḳııurdı. Sıḡıra ḳaplan, keklige şāḡin, ṡoḡan ve arṡuḡı gibi bunlara ḡamle (9) itdiler daḡı ol mülḡidleri deme çeküp yutdılar. Şöyle ki bir ḳolda Mısır şehrinde ve nāḡıyesinde (10) olan İmān getürmeyüp kāfir ḳalan er ü ‘avret, ḳız ve oḡlan, yüz kerre yüz biñ var (11) idi ola, ser-cümlesin, ejdeḡalar, aḡız açup deme çeküp ḳarın ḳabardıp göḡis (12) gerip diz çöküp yutdılar. *Nazm*

Ne ḳadar mülḡid var-ısa, pīş ü kem,
Yutdı ejderler çeküben anda dem.

(13) Ḳorḳmadı mü’min olan görüp anı,
Liki mülḡid ḳorḳudan gitdi cānı.

Nesr Hükemā kavlince kaçan kim ol ejdehā-(14)lar mülhidleri deme çeküp yutdılar. Ānī vaqtda içinde cümlesin helāk itdiler. Şöyle kim ol mülhidlerüñ hıç (15) irisi ve uşağı qalmayup cümlesin yutdılar. Kaçan ki Süleymān’uñ bu vech-ile saltanatın, bākī kalan mülhidler (16) ki şekk-ile imān getüren hāsıdlerdür, Süleymān’uñ (‘a.m.) nazarında diz çökip taze imān getürdiler, küfr-i (17) şirki gōñillerinden gōtürdiler. Andan Süleymān peygām-ber (‘a.m.), baħr-ı milk müvekkelin da‘vet itdi, geldi (18) ve aña su‘āl kıldı ki bu Mısr mülhidleri, eyitdiler ki: “Vaqtā ki bir kız oğlanı, tonadıp la‘l ve cevāhir ile (19) müzeyyen kılup baħr-ı Nıl içine atsaq ġarķa varsa, baħr-ı Nıl taşıp cemī‘i zirā‘at yirlerini şıvarur; ni‘met (20) bol olup ħadden aşar. Vaqtā ki ol kā‘ideyi terdīd ⁹¹ itsek Nıl suyu taşmaz, kaħtılık olur.” “Vāķı‘ā (21) şöyle midür ki anlar, dirler baħr-ı Nıl, ħōd uçmaħdan çıkar dōrdünci ırmağūñ birisidür. Niçün **[95a]** (1) kan itmege ħarīş ola, kız oğlan boğmağ-ıçun şeytāna mūnis ola? Eger baħr-ı Nıl, Allāh rızāsıyla (2) aķarsa taşması ve eksilmesi, taķdīr elinde ise; niçün Mısr mülhidlerine, bu i‘tikādı virür? Baña bunuñ (3) aşlı nedür, cevāb vir?” diyicek baħr-ı Nıl müvekkelleri, cevāb virip eytdiler: “Yā nebiyya’l-lāh, bu sözi ki mülhidler (4) söyler. Kendülerüñ zannıdır ki bī-hūde fikir ider; yoħsa baħr-ı Nıl, cāriye neylesün? Allāh’uñ rızası (5) birle dōrdünci kāt gökdeki uçmaħdan çıķa. Nīsān sehāb-ıla cebeli’l-ķamere yağar ve cebel-i ķamer ķa‘rından (6) yine çıķar. On iki ‘ayın olup her birisi bir ‘āleme aķar. Birisi budur ki ħaṭṭ-ı istivā ardından gelür, Mısr-ıla (7) Ĥabeş’e uğrar, andan gelüp bu Mısr’a uğrar, bundan geķüp Dimyād’a varur daħı mağrib deñizine (8) dōkilür. Ĥāşā ki yā Süleymān, Nıl suyu ķana şerīk ola. İllā ki bu mülhidler eyle fikir iderler; vaqtā (9) kim taşsa ħükm ü Sübhānī-ber taş[ar]; vaqtā ki taşmasa taşmaz.” *Nazm*

Yā Süleymān, tapuña ma‘lūm bil,
(10) Allāh emri birle aķar, yirde Nıl.

⁹¹ Yazmada: terd

Taşması, akması Hâk emr-iledür,
Şunadur gelürse maḥbūba cemil.

(11) Neṣr Hükemā kavlince Nîl baḥrınıñ müvekkeli, böyle diyicek Süleymān daḥı sözini müvecceḥ görüp; andan bir altun (12) levḥa nübüvvet ḥāteminüñ ḳaşında-y-ıdı, ḳudret-ile meşṭūr olan esmāu'l-lāh ḥurūfî şeklin ḳazdurdı. (13) Ḥālīd bin Fetāḥ dirler Mıṣır şehrinde bir 'ābid var-ıdı, bu levḥi, Süleymān aña emānet virdi ve eyitdi ki: (14) “Baḥr-ı Nîl taşmaya cem' olup yer yire ḳurbān eyleñüz ve iki reke'at ḥācet namāzın ḳılup du'ā dileñüz (15) daḥı getürip bu levḥi, üç kerre Nîl şuyına ṭalduruñuz; ḳıkaruñuz daḥı Allāh'ıñ faẓla 'ināyet (16) birle baḥr-ı Nîl, revān olup ḳıka daḥı taşup aḳa.” diyüp vaşīyyet idicek; Mıṣır ḥalkı daḥı (17) cāriye ṭonadıp Nîl'e bırakmaḳı terk itdiler, Süleymān peygām-ber sözün ṭutdılar. Nîl taşmadığı vaḳt, (18) ḥācet namāzın ḳılup ḳurbānlar itdiler ve levḥi üç kez baḥr-ı Nîl'e atdılar. Yine alup şaḳladılar hem-ān-(19)dem baḥr-ı Nîl taşdı, ekinlik yirlerini şıvarıp ni'met vāfir olup ḥadden aşdı. Bu ḳāi'de, Süleymān-ı (20) nebīden ḳaldı, tā ki Buḥtu'n-naşır zemānı geḳdi; andan soñra Menuḳehir zemānı geldi, Nîl şuyı taşmadı, (21) kızlık oldu. Ḥalk gelüp Menuḳehir'e şikāyet ḳıldılar. Menuḳehir eyitdi: “Çün-ki Süleymān levḥi elüñüzden **[95b]** (1) ḳıḳdı; varuñ Fir'avn-ı evvel zemānda olan ḳā'ide ṭutuñ, bir kızı ṭonadıp Nîl'e atuñ! Çün-ki Ḳıbtīler, (2) Menuḳehir sözün işitdiler, evvelki ḳā'ide ṭutdılar. Bu ḳā'ide sürildi tā 'Ömer zemānına dek. Ve çün-ki (3) emīre'l-mü'minīn zemānında Mıṣır şehrinde ki 'Ömer bin 'Āṣī feth idip Mıṣır ḥalkı, ekşer Müsülmān oldu; (4) ba'dehu Nîl ḳāziyyesini 'Ömer'e 'arz ḳılup şikāyet itdiler. 'Ömer ḥazreti, bir yeşil çinī ṭabaḳ üstine yazdı (5) ki:

⁹² Vardılar, emīre'l-

mü'minīn 'Ömer'üñ (6) bitisin Nîl'e bıraḳdılar. Andan soñra Nîl revān oldu, aḳdı. Tā ḳıyāmete deḡin aḳısar. *Naẓm*

⁹² “Ey Nîl nehri, eḡer sen kendiliḡinden nehir olduysan bizim sana ihtiyaḳımız yok; Allah'ın emriyle olduysan aḳmaya devam et!”

- (7) Gör, ne a‘zam kimsedür ol ‘Ömer,
Feth idip bulunca Mısr’a ol, zafer.

- İsm-i a‘zam birağuban Nîl’e bes,
(8) Tâ kıyâmet ol söz-ile Nîl taşar.

Neşr Hükemâ kavlince sözi dırâz itmeyelüm. Kaçan ki Mısr halkı, ‘Arab ve ‘Urbâ
(9) vilâyetinüñ ekşerî, Süleymân’a îmân getirip ki Müsilmân oldılar, hıdmetine yüz
süriyüp emrine itâ‘at (10) kıldılar. Andan Süleymân hâzret ‘aleyhi’s-selâm, ol gün
yarağ görüp şubh-dem göçer. Dîv münâdîler çağurıp (11) yitmiş iki millete tenbih
itdiler. Süleymân dağı dîvânı tağıtdı. Aḥşam vaḳtı yitdi, pāk şudan (12) arı âb-dest
aldı, sürip ḥalvet-i ḥāşa geldi. Ḥāş kullar-ıla hükemâ ve vüzerâdan ve etḳıyâdan ve
aṣfiyâdan (13) mescide cem‘ olup Süleymân hâzreti imâmlık idip aḥşam namâzın kılı
virdi. Andan evrâdın okıyup (14) du‘â kılup el yüze silüp mescidden çıkup sarâyına
geldi, tâze âb-dest alup yine yatsu namâzın (15) kıldı dağı arpa etmegın küle katıp
oricın açdı, nefesine ḡidâ virdi. Andan bir dem bedeni rāḥat (16) olmağıçun cāme-
ḥāba girdi, yatdı. Yatmayan, uyımayan, mülkinden ma‘zül olup ve ḳayḡu yimeyen bî-
zevāl birdür; (17) Allāh ki şerîki yok, lâ-mekândur, lâ-vezîr ve lâ-naẓîr, bî-nişân.

Nazım

- Cümlesindendür münezzeh ol Ḥudâ, Rabbü’l-enâm,
(18) Yimez, içmez, lâ-yekût ve lâ-yemût, lâ-yenâm.

Ḥayyi bâḳî ol şameddür, lâ-yezâl, bî-zevâl,
Zî-aḥad ki bî-zevâldür lâ-mekân anuñ maḳâm.

(19) **Der-beyân-ı temşilât-ı dâstân-ı mâzî**

Diñle imdi saña senden bir mişâl,
Ten, Mısr’dur, cân, Süleymân ber-kemâl.

- (20) Fi'l-meşel Kıbtî-durur, emmāre nefis,
Da'vet eyle, kıl Süleymān, anı pes.

- Bu gönüldür, āb-ı Nîl, baħr-ı revān,
(21) Yok karārı, her yaña olur revān.

Hem-çü nān-ı timsāh olur, dīv-i recīm,
Ceħd idüben men' ide gör çün ħalīm.

[96a]

- (1) 'Akl olur Lokmān kulağ tut pendine,
Düşmeyesin tā ki şehvet bendine.

- Nefsini mü'min kılan, cennet bulur,
(2) Kırb-ı Hakk'a irişen, rahmet bulur.

Çün Süleymān iyle Hakk'a sen niyāz,
Tā du'āñ maqbül kıla, kārısāz.

- (3) Hakk'a lāyık kıla, gör şālih 'amel,
Gelmeye imānuña naķş u ħalel.

- Dünyeyi terk eyleñ ki olur fenā,
(4) İste anı ki_ol-durur dārü'l-beķā.

Der in-beyān-ı meclīs-i āħir-est

- Şükr-i bî-ħad, ol Hudā'ya, şubħ u şām,
(5) Dört yüz dört meclisüm oldu tamām.

Ger ‘ināyet itmeseydi Z̤ü’l-celāl,
Şanma şîrîn söyleneydi bu maḳāl.

- (6) Çok şükür ki_ol ḥāki gūyā eyleyen,
Ḳanı misk, balçığı ḥurmā eyleyen.

- (7) Ol dikenden gül viren, gülden gül-āb,
Virdi, söz ki söyledüm böyle kitāb.

Var ümîdüm, vire ‘ömr-i vüs‘atı,
Dünyede bulam, ecelden mühleti.

- (8) Bāḳīsinde meclisün söyleyevüz,
Şah ḥikāyet neyse_anı eyleyevüz.

- (9) Lîk luṭf idip cemā‘at ḥāş u ‘ām,
Virün Aḥmed rūḥına, bî-ḥad selām!

Eyleñüz, Firdevs-içün ḥayr-ı du‘ā,
Tā ki ḥōşnūd ola, sizden ol Ḥudā.

- (10) **Süleymān-nāme’nün Dört Yüz Bişinci Meclisinün**
Zikrindedür Şi‘r

- (11) Çün şabā zülfün bûy-ıla ‘azm-ı yār itsem gerek,
Ol hevā-y-ıla dimāğum müşg-bār itsem gerek.

Şem‘-veş baş oynayup germ itmesün meclis raḳīb,
Bağrına āteş şalıp üstine yar itsem gerek.

(12) İy Hızır-şüret, niçe bir zulmet-i İskender çekem,
Hâzır ol la‘lûñ hayâtı kaşd-ı yâr itsem gerek.

Mümiyānuñ haqqı senden şanma_üzilem kesilem,
(13) Çün dehānuñ varlıgum yok, kıli bār itsem gerek.

Sen raķībūñ diş bilermiş, kanımı nā-haķ içe,
Sen habībūñ haqqıçun bağrını yar itsem gerek.

(14) Himmetūñde gözlerüm ki la‘l ü yāķūt ide cem‘,
Hâzretūñde yüz şuyıla efşān, iy yār, itsem gerek.

Diñle imdi, bu Süleymān-nāme’dan şîrîn haber,
(15) Diñle Şîrîn sözi, Hüsrev şeyhe āyār_itsem gerek.

Der-beyān-ı kışsa-i reften-i Süleymān ‘aleyhi’s-selām dîden-i be-vāyist-i ‘ayn-ı Nîl

(16) Re‘îsü’l-hükemā, Loķmān Hākīm, tabīb-i hāzık, kāmil ve ‘ālim naķlince rāviyān-ı aķbār nāķilān-ı muķtār-ı muķaddisān-ı (17) aķbār ol vech-ile Süleymān (‘a.m.) kışşasından şaķīh naķl kılup rivāyet iderler ki ba‘dehu bu kitābuñ (18) şāķib-i tercüme-i Eflātūn-i Yūnānî, vezîr-i İskender şāķib-kırān kırān⁹³ kavlince sūhan-mendān-ı haķāyık ve çehre-(19)güşān şūr-ı daķāyık ol vech-ile şaķīh şarīh hikāyet kılup eydürler ki kaçan ki Süleymān hāzret (‘a.m.), ol (20) gice, Mısır şehrinde yatıp şubķ-dem yirinden tırıp namāz kılup, evrād okıyup, namāzdan fāriğ olup, biñ (21) bir ümmet serhengler-ile, ins ü cin melikler-ile serîrine süvār olup andan dört dürlü yıl taķtuñ dört güşe-**[96b]** (1)sinden altına girip dört mîl miķdārı yukāru hevā-yı fenāya götürdiler. Andan tekvîn-i bād Ferıyūnış (2) gelüp Süleymān hāzretine,

⁹³ Yazmada fazla yazılmış.

‘aleyhi’s-selām, şordı ki: “Yā nebiyya’l-lāh, mübârek seferüñ kankı cānibedür? Buyuruñ ki (3) öñce uçayın. Yıl öñince kulağuzlık idip istedügün vilāyete, yile, tahtuñ iletdürüp (4) anda geçeyin.” diyicek Süleymān-ı nebī, eyitdi: “Yile emir idün; Nīl baħrınıñ üstince tahtımı getürip gitsün. (5) Murādum budur ki Nīl kenārınca gidem ve Nīl’ün ‘ayınları çıķduğı yiri görüp ve āb-ı cebelü’l-kameri (6) seyirān idem.” diyüp hūkm idicek izn-i Rabbānī ve mu‘cize-i Süleymānī birle müvekkel-i bādi melik Nağamagāyıl, (7) emr-ile tekvīn-i bād Ferṭıyūnı, tahtı götiren yiller öñince uçdı. Nīl kenārında cebeli’l-kamere toğru (8) gitdi. Yiller daħı taht-ı Süleymān’ı götirip Nīl baħrından dört mīl miķdārı yüksekde tutup tekvīn ‘aķabince (9) gidip taht-ı Süleymān’ı taħlı ve ‘alem-ile ve ḥayl vü ḥaşem-ile ve cemī‘i raħtın ve baħt-ıla yiller götirip gitdiler. (10) Enbiyālar çağrışup cemī‘ peygām-berler ervāhına şalavāt virip Allāh tekbīr itdiler. Halk gözinden (11) nihān, Süleymān ‘aynında ‘ayān, taht öñince melāike-i müvekkelün uçarlardı ve tahtuñ sağ tarafında (12) perrīler kanaṭ açarlardı; melek hey’et uçarlardı ve perrīler sulṭanı hümāyūn-şāh Ṭālis ḥan-ı (13) perrī ve Mālis ḥan-ı perrī ve şchin-şāh perrī, perrī serhengleri, ‘uķāb kanaṭlu ve deve kuşı kanaṭlu ve (14) tāvūs kuşı kuyruķlu, gergedan tırnaķlu ‘Arabī at, ayķır oyluķlu ve deve tuṭaķlu, kāmış kulaķlu (15) perrī atlarına binüp gökçe giderlerdi. Ve yine taht-ı Süleymān’uñ sol tarafında cünd çerisi uşāğı ve irisi (16) ve her birisi bir dürlü şūretde murabba‘ ve müseddess şekl birle ķorkunç hey’etde dem çeküp uçarlardı. Ānī-vaķt (17) içre Süleymān tahtın götiren yillerle yarışup geçerlerdi ve rūḥ şāhı Çend-ile, Kiflīs-i cinnī, Meflīs-i (18) cinnī anlar daħı perrī atlarına binüp cünd-i leşkerinüñ öñince giderlerdi. Süleymān’uñ salṭanatından (19) ve begliginüñ ‘azametinden ḥaber açup söyleşürlerdi. Ve yine taht-ı Süleymān’uñ ‘aķabince ol demürden ḥişāra (20) beñzer ten dīvler, kara tağ gibi ķāmet-ile zebānī şekil şūret-ile mağāra-veş ağızların açışup demler çekişüp (21) giderlerdi. Ekvān-ı dīv ve Kündekī dīv tevābi‘ler-ile gürz-i girānlar götürüp giderlerdi, salṭanat-ı **[97a]** (1) Süleymān’ı ve memleket-i ḥaķanı seyr iderlerdi ve nerre-dīvler ‘aķabince ‘afārīt sınıfı ḥışımlu kara bulut (2) gibi kanaṭlarını açarlardı. Bād-ı şarşar gibi Süleymān tahtın götüren yiller yanınca ḥışımlu bulut gibi gider-(3)lerdi. Ve ‘afārīt ‘aķabince şāh-ı mārānı daħı ol kūh-ı Elbürz ķāmetlü yidi ķat yiri ķarnına alan (4) ejdehā kanaṭlarını açup ķazā-yı

āsümānı gözedip kâmetini şıķup kemer kemer idip ve ķuyrığını (5) ilegüm sağmal gibi çenber ķılup şāh-ı mārānı götürip giderdi ve anuñ ‘aķabince bir niçe biñ yıl evrenler (6) ejdehāları arķasına alup götürürlerdi ve ejdehālar boyına daķı efā’iler tolaşıp ve ‘aķārib (7) şıfı yolları arasına girüp tolaşıp turlardı. Ol yıl uranlar, gök yılkeni gibi ķanaatların açup (8) hışār burcları gibi uçarlardı ve yidişer ve tōķuzar başlarını hevāya ķaldurup cehennem (9) ocağı gibi gözlerin açarlardı. Nūh tūfānın ķoparur bulutlar gibi gögerip birbirini geķer-(10)lerdi. Şāh-ı mārānı ‘aķabin görüp ķanda gitdügin seķerlerdi ve yırtıcı ķuşlar daķı Süleymān taķtınuñ (11) üzerinde bir fersaķ mıķdārı hevāda şol tir-keşe ķoyılmış ok gibi baş baş çatup ve yilek (12) yilege ķitiyüp yan yana virip ķanaatlarını açarlardı. Süleymān taķtını yıl götürip gitdügince (13) bunları, yap yap uçarlardı ve anlaruñ ‘aķabince dāne tırtıcı ķuşcuğazlar keklik ve süglin (14) ve tırrāc ķanaat açup uçup ķuyrık şarkıdup ayakların uzadıp taķt-ı Süleymān’ı gözedip (15) cinsi cinsi birle uçıp giderlerdi. Tūṭı-i şırın-zübān, bülbul-i hezār dāsītān şaķıyup (16) ötişürlerdi. Dillerince Süleymān’a medḥ idip Allāh tesbīḥ iderlerdi ve ķuşlar şafından yukaru (17) küre-i nesrinde olan mürģān-ı şerīf, atyār-ı laṭīf birle hümā ķuşı, vezīr-i hümāyūn-ıla şıfı şıfı (18) cinsi cinsi birle uçarlardı. Dillerince Allāh ḥamd itmege ağızların açarlardı. Muḥaşşal-ı kelām (19) sözi dırāz itmeyelüm. Süleymān-ı nebīnūñ (‘a.m.) taķtını, yıl bu vech-ile götürüp çerrendeler şıfı seriri üzerine (20) cinslü cins-ile oturıp; ammā ki perendeler cinsini dīv ve perri ve ‘afārīt cinniler ile ķanaatlı dem çekici (21) ve ķan içici evrenlerle taķt-ı Süleymān’ı ihāta ķılup uçıp giderlerdi ve yırtıcı ve dāne tırtıcı ķuşlar **[97b]** (1) daķı Süleymān üzerine güneş tōķınmasun diyü ķanaatlarını açup sāyibān tutarlardı. Süleymān (2) taķtını, yıl götürip gitdükçe anlar daķı berāberince uçup bülbul ve destān-ı hezār sarāyları (3) ve tūṭı-i Hind-ile Dāvudī elḥān-ıla ve şırın zübān-ıla ötip şaķıyup faşīḥ lisān-ıla ḥōş-(4) ḥōnluķ iderlerdi. *Nazım*

Gökde taķtı götürip dōrt dürlü yıl,

Götürürdi_üstü felekler, altı Nıl.

- (5) Şeh Süleymān tahtını seyrān idip,
Hayrete varurdu yerde halk-ı il.

Neşr Hükemā kavlince çün-ki Süleymān (6) tahtını baħr-ı Nîl üzre yil götürüp ki gitdi. Mısır halkı, yüksek yerlere çıkup teferrüc itdiler. Yil, (7) taht-ı Süleymān'ı götürüp gitdüğine hayrete vardılar, birbirine eyitdiler: “Görün, bu Dāvud oğlu Süleymā-(8)n'ı ki nenün gibi ‘azametlü salṭanatı var. Yil, felekde tahtını leşker-ile götürür; diledüğü yire yitürür.” deyüp (9) söyleşürlerdi. Ammā ki Süleymān-ı nebî ḥazreti ‘aleyhi’s-selām, nübüvvet tahtı üzre otururken yil seririn (10) Nîl üzerinde götürürken revzeneyi açup eṭrāf-ı ‘āleme nazar itdi. Gördi ki: Baħr-ı Nîl’ün (11) ucu görünmez ve rub‘-ı meskūnuñ ḥaddine nihāyet yok. Ba‘zı yirleri ulı şehirlerdür ve eṭrāfı (12) köylerdür, bağlar ve büstānlardur ve ba‘zı memleket, kūh-istān içinde kalmış, çevresi şecer-istān ve ḥār-istān (13) ve ba‘zı memleket daħı beriyyelikde kalmış, bir içim şuya ḥasret çekerler ve ba‘zı iqlīm seng-istān içinde kalmış, (14) zād u zevāde yok, ekin biçin görünmez. Pes Süleymān ḥazreti, eṭrāf-ı ‘āleme nazar kırup her memleketi bir birine (15) muğāyir göricek diledi ki eḳālīm-ü seb‘ayı, Loḳmān Ḥakīm’den⁹⁴ (‘a.m.) şorıp teftiş ide. Pes boynını Loḳmān Ḥakīm’den⁹⁵ yaña (16) dönüp daħı eyitdi ki: “İy server-i ḥükemā ve ‘ālim-i ‘ulemā vā ‘āḳıl-ı ‘uḳalā va efḫal-i fuḫalā, iy ekmel-i kümelā (17) yā Loḳmān-ı ekber, ‘ālī ḥazretününden temennām budur ki rub‘-ı meskūnuñ ser-ḥaddini ve ‘eḳālīm-i seb‘anuñ ḥudūdını (18) ve deñiz içinde biñ dört yüz kırk sekiz pāre cezāyirün cemī’sin tamām tafşili birle beyān eyle ve her bir iqlīme ḳanḳı (19) yıldız müvekkeldür şerḥ kırup ‘ayān idesin!” diyicek Loḳmān Ḥakīm daħı Süleymān Peygāmber’ün sözün şımayup diz üzre (20) gelüp İdrīs Peygāmber’ün kitābında ne vech-ile buldısā beyān kıldı. *Nazm*

Diñle, imdi ne didi Loḳmān-ı ekber ol zemān?

- (21) Cümlesin taḳrİR ideyin, gūş baña tut, hemān.

⁹⁴ Yazmada: Loḳmān-ı Ḥakīm

⁹⁵ Yazmada: Loḳmān-ı Ḥakīm

Liki virgil cān u dilden hōş şalavāt Aḥmed’e,
 Ki_ol Ḥudā rahmet kılup vire, saña ḥuld-ı cinān.

[98a] (1) Mülākāt-ı evvel ḥükemā-yı müteḳaddimîn naḳlince ve Hürmüs Ḥakīm ki İdrīs peygām-berdür ‘aleyhi’s-selām anuñ ḳavli üzre (2) Loḳmān İbn ‘Ād, ol ḥakīm-i fāzıl nuṭḳa gelüp cevāb virip eyitdi ki: “Yā nebiyya’l-lāh, aḥvāl-ı rub‘-ı meskūn (3) ve beyān-ı miḳdār-ı zemīn ve aḳalīm-i seb‘a beyānı ve yidi deryā taḳriri, ḡāyet müşkildür; zīrā ki bu ḥuṣūṣda, (4) ḥükemānuñ iḥtilāfı çokdur ve ammā ki cemī‘ ḥükemānuñ yüzi şuyı ve ulusu Hürmüs Ḥakīm’dür ki kevākibūñ aḥvāline (5) müttalī‘ oldı. Yā nebiyya’l-lāh, taḥḳīḳ şöyle bil ki, Ādem-i şafiyy devrinden tā bu devre dek ḥükemā-i müteḳaddimîn ve feylesof (6) pīşin ki gelmişlerdür. Hürmüs Ḥakīm gibi ‘āḳıl-ı dānā, ekmel-i kümmelā ve server-i ḥükemā gelmedi. Şöyle ki Ḥaḳ (7) Sübhāne ve ta‘ālā aña üç mertebe evvel peygāmber-lıḳ naşīb itdi ki dersinde kemāli birle ‘ālim olduḡı (8) ecilden ve mu‘cizāt gösterip nübüvveti zāḥir olduḡı ecilden İdrīs Peygām-ber, didiler. Ve daḡı ikinci mertebe ki (9) Ḥaḳ ta‘ālā aña virdi, ḥikmet ‘ilminden; zīrā ki ‘ilm-i ābdān İdrīs zemānında şöhret buldı. Şol ḳadar (10) riyāzet çeküp Ḥaḳ ta‘ālāya tā‘at itdi ki nebātuñ keyfiyetine muṭṭalī‘ oldı. ‘İlm-i ḥikmetden kitāblar (11) taşnīf ḳıldı. Ve daḡı üçüncü mertebe ki Ḥaḳ ta‘ālā aña müyesser ki itdi, salṭanat rüzī ḳıldı. Cemşīd (12) Şāh’ı imāna getürüp vezīri oldı. Bunca şınā‘at te‘līf idüp Cemşīd’e tenhā ta‘līm iderdi (13) ve Cemşīd kendü adına ḥalḳa öğredip āşikār iderdi. İdrīs Peygām-ber (‘a.m.), Cemşīd’i kendüye musaḥḥar (14) ḳıldıḡdan soñra bunuñ üzerine bir niçe yıllar geḳüp ‘āḳıbet recīm-i la‘īn Cemşīd’e iḡvā virip debistden (15) dönderip İdrīs-ile aralarına ‘adāvet bıraḡup Cemşīd “enā Rabbikūm” da‘visin ḳılup İdrīs Peygām-ber’i (16) helāk itmege ḳaşd idüp İdrīs daḡı Allāh ta‘ālā’ya münācāt idüp müvekkel-i āfītāb İdrīs’i (17) alup dördüncü ḳat felege ḳıḳardı. Nite kim yā Süleymān, bundan aḳdem ḳışsa-i İdrīs aşlı birle ‘ālī (18) ḥazretiñe beyān ḳılmışuzdur, tekrār zikri, ḥācet degül ve rivāyet-i şaḥīḥ budur ki otuz yıl tamām rahl-ı

(19) felek-ile İdrîs gerdiş itdi ve andan soñra otuz yıl tamâm olıcağ felekler ler⁹⁶ esrârına vukûf bulıcağ (20) İdrîs Peyğâm-ber, münâcât itdi. Eyitdi: “Yâ Rabbe’l-âlemîn ve yâ hayre’n-nâşirîn ve yâ erhamâ’r-râhimîn, ‘âlî (21) hazretüñden dilerem ki ben za‘îf kuluñı yir yüzine indüresin. Cimşîd-i ‘âşî cihân halkın azdurdı, toğrı **[98b]** (1) yoldan bizdürdi. Varıp, ümmetümi tarîk-i müstaķime getürüp hağ dîne da‘vet ideyin.” diyüp icâzet-i (2) Hağğ-ıla müvekkel-i şems, İdrîs’üñ bu aḥvâlin görüp yir yüzine indürdi. Beytü’l-ma‘mûr ki Mekke yirinde-y-idi (3) anuñ haremine kıondardı. İşkalinos-ı Hakîm, İdrîs’üñ (‘a.m.) şākirdidür, ‘ilm-i hikmeti aña ta‘lîm itdi ve ‘ilm-i (4) nücümü taṣnîf kıldı ve ‘ilm-i ḥurûf içinde Ketûru’l-esrâr kitâbın te’lîf itdi. Şol kadar kâmil ve mâ-(5)hir oldu ki bir gün Cebrâ’il Hazreti (‘a.m.), Hürmüs Hakîm’e, Nîl ırmağı kenârında, eyyâm-ı nev-rûzda, leb-i (6) deryâda tenhâ oturıp ‘ilm-i nücümdan taṣnîf itdüğü kitâbı beyâza çıkarup inşâ iderdi. (7) Hemân tâvus-ı kıudsî, ‘Arab şeklinde selâm virip eyitdi ki: “Yâ nebiyya’l-lâh, ḥaber vir, baña ki Cebrâ’il şimdi ne ḥidmetde (8) ve ne maķâmdadur?” İdrîs, suṭurlâb eline alup nazar kıldı. Yidi kıat gökleri, daķıķa-i burûcları, mekânları, (9) sükkânları teftîş itdi, bulumayıp yir yüzini, eķâlîm-i seb‘ayı, baḥrı, berri, cemî‘ cezâyiri, kıâf-ender-kıâf gördi. (10) Hîç Cebrâ’il görünmez; illâ ki kendüye yakın bir yirde bir şü kenârında görünür, kendü ile kelimât ider. (11) Bes ‘ilme’l-yaķîn bildi ki Cebrâ’il, taḥķîķ budur hem-ân-dem yirinden ṭurıp ‘izzet kılup eyitdi ki: “Yâ peyk-i (12) celîl ve melek-i muķarreb-i Hağğ yâ Cebrâ’il, men ne günâh itdüm ki baña kıahır yüzinden zîşt-şüret-ile gelüp kendüñi (13) bildürmeyesin.” Cebrâ’il eyitdi: “Yâ İdrîs, şuḥf-ı Âdem’de

oķımaduñ mı? Ki: ⁹⁷ dimişdür. (14) Ger-çi kim Allâh ta‘âlâ, saña ‘ilm erzânî kıldı ve peygâmber-lık virüp seni ‘azîz mükerrem itdi. Sen niçün ğayba ḥüküm (15) idersin? Anı bilmez misin ki ğaybı, Allâh bilür? Ki ‘allâmu’l-ğuyûbdur. Göñlüñi ‘ilm-ile rûşen kıldı ki keşşâfû’l-kürûbdur; (16) ammâ ki itdügüñ ḥaṭâyı yüzüñe urmaz ki settârü’l-‘uyûbdur; ammâ ki bu kitâblaruñ senüñ şuya atayın ki seni, (17) ğayb söylemekden ḥalâş itmek, baña hüve’l-maṭlûbdur.” diyüp elindeki

⁹⁶ Yazmada fazla yazılmış.

⁹⁷ “Allah’tan başkası, ğaybı bilmez.” (Neml / 65)

nüşhaları cemî'sin qarvayup Nîl ırmağına (18) atınca Cebrâ'il'ün elin tutup yalvarıp ba'zı evrâkı, alup ħalâş itdi. Bâķisin Cebrâ'il, Nîl ırmağına atdı. (19) Ol bâķi kıalan evrâkıdan İdrîs, bunca kitâblar te'lîf itdi; ammâ ki evvelki kıadar olmadı ki 'ömri 'aķlı (20) yaru kıalmadı; ammâ muşannif-i kitâb, eydür ba'zı 'avâm ortasında ve Câmasb-nâme'de gelür ki: Cebrâ'il, Dâniyâl'a geldi; (21) Ceyĥûn ırmağı üstindeki köpri üstinde bulışdı. "Cebrâ'il kıandadır?" diyü su'âl itdi. Cevâb virdi ki: **[99a]** (1) "Yâ sensin yâ benem, didügi ecilden Dâniyâl'ün kitâbın, şuya atdı." diyü rivâyet iderler. Tâ ĥattâ "Dâniyâl (2) bir niçe evrâķın aldı; bâķi kitâbı, evrâķı ki şuya ĥaldı. Ol yurda bakla ve noĥûd ve arpa ekilmiş (3) yerler vardı. Ol evrâķlar, şuya varıp anlaruñ dânesine ĥaşıyyet virmegin bakla noĥûd ve arpa (4) şalmak, kâhinler anuñla ĥalk aldamak, cühelâ sözlerine i'timâd kılmak, ol zemândan kıaldı." diyü ĥikâyet (5) iderler; ammâ ki Dâniyâl, İdrîs Peyġâm-ber'ün şâkirdi yirinde degüldür, Buĥtu'n-naşır, devrinde remmâllık (6) ider bir 'âlim kişiydi. İnşa'l-lâĥ yirinde anuñ daĥı kışşanuñ zikir idevüz; zîrâ ki her nesne yirinde gerek. *Nazm*

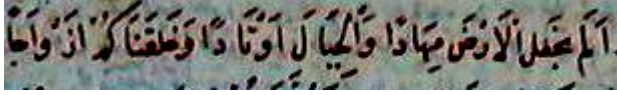
- (7) Söz budur ki söylemişem, aşlı birle iy nâm-ver!
Var-ısa şekkûñ, Behcetü't-târîĥ'e eylesin nazâr!

Gerçi târîĥ içre vardur; [bu] ĥuşûşda iĥtilâf,

- (8) Lîki Cibrîl, itdi İdrîs Ĥazretine ol nazâr.

Neşr Ĥükemâ kıavlince andan Loķmân Ĥakîm eyitdi ki: "Yâ nebiyya'l-lâĥ, Ĥürmüs Ĥakîm kıavlince (9) bu rub'-ı meskûn ki vardur deñiz yüzinde ki kıarâr itmişdür ve çevresini ki deryâ-yı muĥîĥ iĥâta itmişdür. (10) Gün şimâlisi ki şudan yuķaru kıalmışdur. Ya'nî kıavl-i şaĥîĥ budur ki: Baĥr-ı muĥîĥ ki yiri götürdi dört bölüğinden (11) bir bölüğünü deryâ kıaplayıp altına aldı deryâ-yı maġrib ve deryâ-yı niĥaş gibi; ammâ ki şimâl cânibindeki yir şudan (12) yuķaru kıaldı, aña rub'-ı meskûn dirler ve daĥı yâ Süleymân bu rub'-ı meskûnuñ şekl-i rub'ınuñ yarımı dönmişdür (13) şol bir kıurulu yay nışfı gibi. Şûretü'l-eķâlîmde ve Kitâbu'l-mesâlik ve Kitâbu'l-

memâlik’de ve Târîh-i Behcet’de ve ‘Acâyib-(14)ü’l-maḥlūkât’da ve Kişver-nâme’de ve hendesede gelür.” Hükemâ-i müteḳaddim, Hürmüs Ḥakīm naklınce eydürler ki: Ḥaḳ (15) Sübhâne ve ta‘âlâ, yir yüzini ki yaratdı, âdem oğlanlarına ârâm-gâh kıldı. Nite kim Kelâm-ı ḳadīm ve Kitâb-ı (16) kerīm içre buyurur:

⁹⁸

Ḥaḳ ta‘âlâ, ḳullarına minnet

(17) ider ki yir, dirilerünün rāḥat olacak yiridür ve ölenlerünün ‘avret-i perdesidür ve mürsel peygâmbler-lerün (18) merḳadı yiridür ve envā‘ı nebâtât, yirde biter. Ḥaḳḳun rızḳınun ḳapusıdır ve Ka‘be gibi Beytu’l-lâh, (19) yir üstindedür ve çâr-‘unşurda, toprak, yol götüricidir. Od gibi yakıcı ve yil gibi yıkıcı ve şu gibi ḥaḳḳı ḡarḳ (20) idici degüldür; illâ ki şuyun ve oduḳ ḳarâr-gâhıdır ve daḥı yâ Süleymân rüy-ı zemīnün mişâli bir ḥōn-ı (21) ‘azīmdür ki ayla ve güneş-ile bezenmişdür ve şular ḳamusı, anun çevresinde dönerler ḳul gibi ve kendüzi **[99b]** (1) ortada mütemekkin olmuş pâdişâh gibidür. Ve vaḳtâ ki nev-bahâr olsa yire meşşâṭalar ider ve yil daḥı esüp (2) ḥâr u ḥâşâkin süpürüp yeşil zümürriği bisâṭı döşeyip ferş-i zemīne ferrâşlık ider ve bulutlar daḥı (3) deñizlerden şu alıp hevâya aḡdırıp rüy-ı zemīne yaḡdurıp saḳḳalık ider ve kevâkib-i seyyâre cemī‘ encümen-i (4) devvâre yer yüzine şem‘idânlık ider ve daḥı yâ nebiyya’l-lâh yir ki ‘âlem-i ḥâkīdür. Her nesne ki anda vardur, bir niçe (5) ḳısımdur yâ nâmiyâtdur; ya‘nī ırtıcılardur, şöyle ki ḥayvânât ve nebâtât. Ya cemâdâtdur, şöyle ki cevâhir ve taşlar. (6) Ammâ eflâk ve kevâkib ki vardur bunlara ne cemâd u ne nâmiyât dirler; ammâ ki yire cemâd dirler daḥı mevlit (7) dirler ammâ ki şuya ve oda ve hevâya mevlit dimezler; hemân cemâd dirler ve daḥı yâ nebiyya’l-lâh, ehl-i Hind, hükemâ-i müteḳaddimîn (8) yiri ḳısmet itdiler. Yidi iḳlīme ki rub‘-ı meskündür: Hind u Ḥicâz ve Şâm u Bâbil ve ‘Arab ve Rûm ve Ye‘cûc Me‘cûc-(9)dur. Ve daḥı yâ nebiyya’l-lâh bilgil ki istidârât-ı arz, ya‘nī ki yirün degirmiligi ki ḥaṭṭ-ı istivâ, üzerinedür ya‘nī (10) ol dâyire ki barak ortasında taḳdīr olunmuşdur. Üç yüz altmış derecedür ve her derece yigirmi biş (11) biñ fersengdür ve her ferseng on iki biñ arışdur bu ḳamusından yüz rub‘, şimâlīde, yüz rub‘ cenûbı, (12)

⁹⁸ “Biz, yeri bir döşek yapmadık mı? Dağları da birer kazık? Hem sizi çift yarattık.” (Nebe / 6-7-8)

ḥarābdur ve şimālinüñ daḥı aṣağası ḥarābdur ve her rub‘ı daḥı yidi iklīme kısmet itdiler. İnşāllāh yirinde (13) zikir idevüz; ammā ki yā Süleymān, Hürmüs Hākīm, eydür ki: “Mikdār-ı ‘ālem, yigirmi dört fersengdür. On iki biñ (14) fersengin qaralar tutmuşdur ve sekiz biñ fersengin ḥalk-ı Rüm tutmuşdur ve üç biñ fersengin Fars (15) tutmuşdur ve biñ fersengin ‘Arab tutmuşdur.” Ve ba‘zı ḥükemā-i Hind eydür ki: “‘Ālem, on sekiz biñdür. Cümlesinden (16) biri, maşrıqdan mağribe degindür. On yedi biñ toḳuz yüz toḳsan toḳuz ‘ālemini, Allāh’dan ğayrı kimse bilmez.” (17) Ammā ümīd var ki Qāf ‘ālemlerini ve rub‘-ı meskūndan ṭaşra olan ‘ulvīde ve süflīde ve Qāf káfāsından (18) aḥyan heyhāt şaḥrasında ve āyīne-i Qāf’da ve kerrübīler maḳāmında olan ‘ālemi, Ḥazretüñ Süleymān-ıla icāzet-i (19) Yezdān-ıla görevüz. Yıl, taḥtuñ götürmek-ile Qāf’dan kafa ‘ālemlere yitürmek-ile kâziyye’l-ḥacāt ki Allāh, vāḥiddür; (20) felekler sācid; melekler kâ‘id, ḥāmiddür. Niçe biñ biñ bunun gibi ‘ālemleri, “kūn” dimekten yaradan Ḥāliḳ-ı Rabb (21)ü’l-‘ālemīndür. Müyesser kıla; ba‘zısını görüp seyrān kılavuz; gün gibi ‘ālemleri teferrüc idüp deverān kılavuz; zīrā ki **[100a]** (1) yā nebiyya’l-lāh, bir ḳavilde on sekiz kerre yüz biñ ‘ālemüñ ve bir ḳavülde üç yüz altmış kerre yüz biñ (2) ‘ālem-i māsivānuñ birisi budur ki meşāriḳ ve mağārib arasıdır. Eḳālīm-i seb‘a ve rub‘-ı meskūn yöre-(3)sidür ki ḥükemā-i Hind taḳsīm itmışdür; mā-bāḳīsın Allāh ta‘ālādan ğayrı kimse bilmez. ‘Aḳl-ı insān, iḥāṭa (4) kılmaz. Yā Süleymān, bizüm mişālümüz bir ḳarıncaya beñzer ki Mısır şehri gibi bir ‘azīm bildük. Pādişāh sarāyına, ḳapısı (5) yaruğundan gire; ‘ömri oldukça ol pādişāhuñ ḳaşrını, ḥalvet-i ḥāşını ve bāğ u bāğçesini, keyvān-ı (6) eyvānını ve şeh-nişin taḥtını, dīvān-ḥānesini, tamām ḥududı birle ancak göre bilür ve cins-i mürçeye göz-ile (7) gördüğinden taḥḳiḳ ḥaber ancak vire bilür ve ammā ki pādişāhuñ şehrinde, ḳal‘a-i bārū-yı mu‘azzamından (8) ve şehrüñ evlerinden, şoḳaḳlarınıñ, sükkānlarınıñ, mekānlarınıñ içi, mā-ḥalaḳa’l-lāh tolu ādemlerin de ğāfil degil ki (9) şehrüñ eṭrāfındağı şaḥrādan ve şaḥrānuñ bāğından ve rāğından ṭağlarından ve kūh-istānuñ berrinden ve baḥrından (10) ve cezāyirinden hīç ḥaber bilmez. Zīrā ki ḳaşr-ı şāhdan ğayrı ‘ömrinde nesne görmedi. Zīrā ki ādemī-zād, şol (11) yirden ḥaber virür ki at, ḳatır, deve-y-ile aşıla ve deñizlerinden gemiyle geçile. Şol yiri ki ādemī-zād görmedi. (12) Varmağa mümteni’dür; andan ne ḥaber vire? Meger ki enbiyālar,

nübüvvet kuvvet-ile muṭṭali‘ olmuş ola; nite ki Hürmüs (13) Hākīm ki İdrīs peygāmberdür; eflāke ve burūca ḥaber virdügi gibi. *Nazm*

Naql-i İdrīs, ol ki didüm, iy emīr-i şehriyār!

(14) Kim bilürdi o eflāk[1] cevce cevce ne ki var.

Aña hem-tā gelmedi, ‘ālim ü Rabbānī, hīç

İtdi_ otuz yıl, gökde seyrān, çarḥ-ı eflāk-ı medār

(15) *Nesir* Hükemā kavlince naql-i eşaḥ, budur ki: Rub‘-ı meskūn, yüz yıllık yoldur. Ancılayın bir kimse gice yatup şubḥ-dem aḥşama (16) dek gider ola, kendününñ tākātı yitdügi kadar. Ol kadar ki ta‘ām u şarāb gereklüdür, kâ‘idesi kadar yiye (17) içe; tenāvül-i āsāyiş ki dirliği üzerine ola; ammā ki menzil almaḡda, her gün aḥşama dek gitmekden tevaḡḡuf (18) çekmeye; çün-ki yüz yıl tamām ola. Ecelden amān, ‘ömrden zemān bulmaḡıla şubḥ-demden aḥşama degin menzil almaḡıla (19) yüz yıl tamām olduḡı taḡdīrce bu yüz yılıñ içinde rub‘-ı meskūnuñ ṭūlunu, ‘arzını, mecmū‘ısını gezüp görmiş (20) olur. Ve daḡı yā nebiyya’l-lāh, hükemā-i müteḡaddiminden naḡildür ki bu yüz yıllık yoluñ yigirmi yıllık yolu şudur. (21) Mürūr-ı düḡūr sebeb-ile ki tūfān-ıla her vaḡt ki düşe; ya’nī tūfān-ı Nūḡ gibi ki tūfān ḡoparınca ḡadīm şehirler ki **[100b]** (1) ḡarāb oldu. Yolları bu degin baḡr olmaḡıla mā-hazā görmez misin ki deñizler dibinde nice yirlerde kār-ḡīr (2) binālar var? Ba‘zı ḡavilde, yidi biñ yılda, ba‘zı ḡavülde, otuz altı biñ yılda, ba‘zı ḡavülde, kırḡ sekiz biñ (3) yılda bir kerre inḡılāb-ı şems olup veyā tūfān-ı Nūḡ gibi tūfān vāḡi‘ olur. Berr ü baḡırlar, birr (4) ve şaḡrālar, kūh-istānlar, şaḡrā olur. Nite kim bundan aḡdem ḡarındaşum Baṭlamyūs Hākīm edvār-ı felek (5) ‘ilminde aşlını ve fer‘ini beyān eylemişdür. Pes ol yirler ki birr-iken baḡr olup deñiz altına almışdur. (6) Tamām seksen yıllık yoldur; bu miḡdārca yigirmi yıllık ḡalmış olur; rüy-ı zemīn daḡı yā Süleymān, (7) bu yigirmi yıllık yoldan daḡı ki yir yüzidür ki ḡurı yirdür; on dört

yıllık yolını, âdem, âdemî-zâd (8) ve hayvân qarâr idicek yir degüldür ve varacak yir dağı degüldür. Nite kim yâ nebiyya'l-lâh, şimâl tarafından (9) yidi yıllık yol qurı, yir de gâyet ziyâde şovuk olduğu cihetden ve güneş hurrından ırağ olduğu (10) ecilden hiç anda cânlu cân-aver olmaz. Anuñçundur şimâl yili esse gâyet şovuk olur. Ve dağı yâ nebiyya'l-lâh, (11) cenüb cânibde, yidi yıllık yol dağı güneş, gâyet yakın olup ıssı olduğu ecilden âbādānlık yokdur (12) hiç. Vech-ile anda cânlu cân-aver yokdur; zîrâ ki güneşüñ ıssılığinden anda qarâr dutan yanmış kömür gibi olmışdur. (13) Pes yâ nebiyya'l-lâh, zikir olan rub'-ı meskūnuñ ğarbdan şarkā yüz yıllık yoldur. Seksen yıllık yolu, deñiz altına almışdur (14) ve on dört yıllık yolu, cenüb-ıla şimâl eṭrāfında ıssıdan ve şovukdan ki âbādānlık degüldür. Yolu, âbādān (15) ma'mūr qalmış olur. Ve dağı yâ nebiyya'l-lâh, bilüñ, bu altı yıllık ma'mūr âbādān kılan yiri, yidi buldılar. Her taḥtına (16) iḳlīm diyü ad qodılar. İḳlīm-i seb'a budur ki zikir olur ve dağı yâ nebiyya'l-lâh, şol şular ki yir yüzindedür; (17) ya'nî şol altı yıllık âbādān olan rūy-ı zemīnüñ üzerinde vāḳi' olan yirler ki vardur. Anı, dağı yidi (18) baḥş itdiler ki anlara, deryā-yı heftümīn dirler. İnşa'l-lâh deryāları zikir idelüm ki işde geldi: *Naẓım*

(19) Çün-ki bildüñ, şāhā, nedür, rub'-ı meskūn-ı zemīn?

Şerḥ idelüm, diñler-iseñ, heft baḥrı, yâ emīn!

Böyle diyüp oldı sākin anda Loḳmān ibn-i 'Ād

(20) Vir şalavāt, şefḳat ide, tā şefī'ü'l-müznibīn!

Der-şıfat-ı deryā-yı heft-gāne

Ḥakīm qavlince Loḳmān Ḥakīm, böyle diyicek 'ilmine taḥsīn (21) idip dağı su'āl itdi ki: "Yâ ḥakīm, yir yüzinde olan deryā-yı heftümīn ki dirler aşı birle beyān eyle!" diyicek **[101a]** (1) cevāb idip didi ki: Yâ nebiyya'l-lâh, çār-'anāşırdan birisi ki şudur. Ol 'unşuruñ ḥāk 'unşurun ihāṭa itmışdür. (2) Aña, deryā-yı muḥīṭ dirler. Ve dağı bu deryā-yı muḥīṭden altı yidi ayrılup her birisi, yidi deryā olup yir yüzinde (3) aḳıp revān oldı. Şol ḥaseble ki rūy-ı zemīnüñ alçaq yerleri, şuyıla ṭoldı. Yüksek yirler, berr ü şahrā ve kūh-istān (4) olup alçaq yirlere şu aḳıp ṭolıp baḥır oldı. Ba'zı,

deryā-yı muḥīṭden akip yir yüzine ṭoldı ve baʿzı, yir altından (5) raḥne⁹⁹ kılup alçaq yire ṭolup akip bir yirde daḥı çıkup deryā oldı. Ammā ki cümlesinüñ aşı, deryā-yı muḥīṭdür ve illā ki (6) deryā-yı muḥīṭden altı budak şu, baḥş olup yirüñ alçağında karar itdügi ecilden baḥr-ı Çin ve baḥr-ı Hind gibi deryā-yı (7) muḥīṭden baʿzı, yir altında ṭolup rüy-ı zemīn alçağında çıkup deryā olduğı ecilden Baḥr-ı esved gibi ki Niṭaş (8) deñizidür. Pes bu taḫdīrce yidi deryā, diyü tafşıl virildi kim birisi, deryā-yı muḥīṭdür ki ser-cümle-(9)sinüñ maʿdenidür; ikinci, deryā-yı aḫzardur; üçinci, deryā-yı Çin'dür; dördüncü, ʿummāndur; bişinci, deryā-yı (10) Ḳulzümdür; altıncı, deryā Ṭaberistān'dur; yedinci, deryā-yı mağribdür. Ve daḥı yā Süleymān, ḥükemā-i müteḫaddimīn (11) eydürler ki: Bu deryā-yı mağrib ki Mısır yirindedür. Ḥilāfı anuñ, biş deryādur; yaʿnī dūkelisi ki maşrıḳ (12) cānibinden akip mağrib cānibine revān olup gider. Birisi, budur ki mağrib tarafından maşrıḳa gider. Bu yirüñ (13) alçağı olduğı ecilden ki ol yir alçağı, maşrıḳ tarafındandır ve daḥı bu deryālar ki zıkr olındı. Her (14) birinüñ budakları ki ayrıldı; revān olup aḫmaḫdadur ve bunlardan ğayrı ʿālemdə yüz kırk dört ırmaḫ (15) vardur ki her biri, bir deryā gibi revān olup aḫar. Cümlesinden birisi, Nīl ırmağıdır ve ikinci, Fūrāt'dur ve üçüncü, (16) Ceyḥūn'dur; dördüncü, Seyḥūn; bişinci, Aras; altıncı, Dicle; yidinci, Tuna'dur. Maʿrūf şudur; bākīsı, daḥı aña göre (17) kıyās olına ve daḥı yā nebiyya'l-lāh, kūh-ı Billūr eteginde Nīl ırmağı ki çıkar. Ser-cümlesi, on iki ʿayındur. (18) On iki baḥş olup on iki ʿāleme, revān olup deryā-yı mağrib gibi aḫar. Cümlesinden on iki ʿaynuñ (19) birisi, Nīl ırmağıdır ki Mısır şehrine uğrayup Dimyāṭ öñinde İskenderiye ḫarnıda iki şāḫ olup (20) deryā-yı mağribe dökilür. On bir ʿaynuñ daḥı birisi, yā Süleymān, bir ʿāleme varıp aḫar ki anları, Süleymānlar (21) gerekdür ki kūh-ı Billūr'ı aşır şādımānlar memleketin geḫüp ol ʿālemleri seyrān ide ki cümlesinden birisi, **[101b]** (1) ümmü'l-ḫayāt ʿālemidür. İnşā'l-lāh Süleymān'a müyesser ola, göre. *Nazım*

Var ümīdüm, yā Süleymān, taḫtuñı yil götüre,
(2) Kūh-ı Billūr'ı aşır ümmü'l-ḫayāta yitüre.

⁹⁹ Yazmada: "raḥne"

On iki ‘aynuñ tamāmet cümlesin, seyrān idip

Devlet-ile o nübüvvet tahtı üzre otura.

(3) **Der-şerh-i iklim-i seb‘a**

Hükemā kavlince Lokmān Hākīm, böyle diyicek yine Süleymān hazretleri, ‘aleyhi’s-selām, su‘āl (4) itdi ki: “Yā Loqmān-ı ekber, haber vir baña ki ekālīm -i seb‘a, ne vech-ile kısmet olmışdur?” Loqmān Hākīm, cevāb virdi ki: (5) Yā nebiyya’l-lāh, bilgil ki ol yirler ki rub‘-ı meskūndan seksen yıllık yol kurısını, deñiz altına alup yidi baħr olup (6) bākī yigirmi yıllık meñzil qalup ve yidi yıllık yolını şimāl tarafında gāyet şovuğ olduğu ecilden güneş, anı, (7) ıssı toqınmayup ırak olduğu cihetden hıç anda cānlu cān-aver yoğdur; harābdur; cemī‘, qar ve buz deryāları, (8) şitādan taşlar çatlar. İnşā’l-lāhu ta‘ālā tahtuñı, yıl götürip ol vilāyetlere yitüricek göresin kim ol (9) vilāyetlerde ādem-zād yoğ; hayvān ve zād yoğdur; illā ki müvekkel-i yah ve müvekkel-i berf ve müvekkel-i şitā (10) ve zemherir ve müvekkel-i bād-ı şimāl vardur; melā’ikeden gayrı kimesneler yoğdur; ammā ki āteş cinnileri vardur; (11) sürüh-bāde gibi āteşden yaradılmış cin tā’ifesi anda çoğdur. Zirā kim harāret-i galizaları, ziyāde olduğu (12) ecilden ol qar deryālarında vağan tutmuşlardur; dāyım seyrān iderler. Anuñ gibi qar deryālarıdur ki her (13) birisi, kūh-ı Elbürz’e beñzer; ol cinnileri ki Hāk ta‘ālā, halk itmişdür. Cehennem āteş-i ‘alevinden ki düretmişdür ki (14) şol senūñle cenk iden sürh-i bād-ı cinnī gibi vaqtā kim ağızların açup taşra nefes virseler nārī ve yel (15) ‘alevi gibi vücūdını, od yalıñı, kıpkızıl bürür. Ol od içinde her nereye kim yürür; nefesi odı harāretinden (16) tırduğı yirūñ qarı ve buzı erir. Her ne yire uğraya nefesi, ağızından od yalıñı gibi çıkar; toqındığı (17) yiri, kapkara kömür gibi yağar. Vaqtā ki ol āteş cinniler, nefeslerin kim içerü çekerler; burınları delüğinden (18) çıkan tütünleri külhān dühenginden çıkan düün gibi çığup zulimāt-ı duğhān ‘ālemi bürür. Qar ve buz der- (19)yāsı, ol ıssı düünlerden şu olup erir; bu vech-ile ol āteş cinniler, qar ve buz deryālarında, (20) vağan idüp bī-tereddüd gezerler; gūyā ki gül-istānda yürürler.

Nazım

Nesl-i âdem, yokdur, anda, kâfir ü Sünnî dağı
 (21) Lîki çokdur, kavm-ı âteş, âteşî cinnî dağı.

Tağı, taşı kapkara yakmış-durur, anda güneş
 Sözüme inan, gider dilden gümân zannı dağı.

[102a] (1) **Der-beyân-ı cânib-i cenûb**

Ve dağı yâ nebiyya'l-lâh, cenûb tarafında dağı yidi yıllık menzil (2) miqdârı yirler, harâbdur. Güneş, ol dereceye gâyet yakın olduğu ecilden ve harâreti, ol (3) diyârûñ tağların ve taşların yakup kül eylemişdür. Ancılayın ıssilikde, hergiz zâd ve zevâde bitmez (4) ve âdem ve âdemî-zâd ve hayvânât olmaz; illâ ki âteşe müvekkel olan melâ'ike ve müvekkel-i şemsüñ (5) a'vânları olurlar ve dağı ba'zı âteşî cinnîler dağı anda vağan idip mütemekkinlerdür. Ve dağı bağır-ı (6) muhîr, ol yire ki uğrar; şol yire ki şu dege; def'î andan âteş yalıñı kıpar. Şol vech-ile ki (7) küre-i nâr gibi 'alevi, felege çıkar. Hâk Sübhâne ve ta'âlâ, ol 'alev-i nâr içinde kemâl-i şun'ını, izhâr (8) itmeg-içün âteşî maḥlûkât, yaratmışdur, envâ'ı birle. Ba'zı çerrende ve perende şol ki perendedür semender kıuşı (9) gibi kıanadları var, küçüklü ve büyüklü envâ'ı şekilde, kıanad açıp uçarlar. Gıdâları, âteş (10) 'alevidür. Şanma ki dağı nesne yiyip içirler. "Anlarıñ helâki nedendür?" diyü istifsâr idersen: Vâkıta ki (11) bâd-ı şarşar kıuvvet-ile küre-i nâr 'alevinde uçarken 'alevden taşra kııkup küre-i nâr kıaddinden geçse balık şudan (12) kııkup öldüğü gibi def'î demi, nefesi kıutulup cân kıirür. Hâl budur ki küre-i nâr 'alevinden taşra kııkup öleni, cân kıirüp (13) uçmağıdan kıalup vâkıta ki küre-i nâr içine düşer. Def'î yanıp kömür olur. Hem-ân-dem anuñ kömürini, çerrende olan (14) âteşî hayvânât, üşe gelüp yirler ve dağı ol çerrende olan âteşî maḥlûkātuñ gıdâları, âteşdür. Ol yirüñ tağı, (15) taşı dâyıñ yanmağıdadur ve yanan yirleri kül 'âlemi olmağıdadur. Ol kül 'âleminde, dürlü dürlü (16) maḥlûkâtı, dürimek içindedür ve biri bir-ile dâyıñ ceng idüp kıavîsi, za'îfin yiyüp (17) dirilmekdedür. Ve dağı yâ nebiyya'l-lâh, ta'yîni şöyle kıil ki: Kıâdir-i kıudret-nümâ, şöyle tağıdır itmiş kıi: (18) Ne

h d ol k re-i n r , ba r-ı mu  t gibi dery -y , ‘umm n  ma v id p s yind ri bil r (19) ve ne h d dery -y   te , ol ‘azamet-ile ve ol  adar yanma ıla ve ‘alevi sa f-ı sem ya  ıkma ıla (20) ve yidi yıllık yolu  ab ına alup yakma ıla kend ye t truk olan dery -y  mu  t ken r  (21)  uy n yak p g yind ri bil r.  ll  ki   dir’  n  udretiyle   n  n  an‘atıyla¹⁰⁰ ve ol  ak m  n **[102b]** (1)  ikmetiyle dery -y  mu  t, dery -y   te e t tır k olmu dur.   nd l i indeki ya a, del li,  te  t truk oldu u gibi. Eger kim (2) su‘ l iderlerse od h d  unu  z dd dur, s yind r cisid r. Nite kim  te ,  bu  z dd dur kim g yind r cisid r. Bes bu ta   rce (3) ne  n dery -y  mu  t,  te  dery s  yak p g yind rmeye veya  d dery -y  mu  t, bu ‘azametle dery -y   te i s le virip s y nd rmeye? (4) Cev b budur ki: Ol  te  ki k re-i n rdur; bu, od cinsi deg ld r ki  u, an  s yind re. Ol, bir  te  d r ki (5)  u g rd k e ‘alevi ziy de olup felege  ıkar.  n  ’l-l h dery -y   te  n  ak  katin, yirinde  er  idev z. Ki S leym n (6)   zreti ‘aleyhi’s-sel m, Bel  s’  al nca  Ayd nc k  ehrinde bin  k lma  dileyincek ehremenlerle, ‘a  rib cinsi,  id  (7) taleb id p ki anlar n c mlesi, bir ni e  ınıfd r: Ba‘  n, tev lidi, ten sili vardur. Anlar yirler ve i erler ve olar ki (8) bir  ınıf  da ıd r: Semend n-ı hez r y k-dest gibi ve kev kib-i seyy reye ve d v zdeh bur ca ta‘allu  cinn -(9)ler gibi. Anlar n tev lidi, ten sili yok dur ve  id ları da ı bu  rdur ve ba‘  n n kend  nefesid r. Nite kim (10) bundan esba  S leym n-n me’de bey n olunmu dur; yine yirinde,  n  ’l-l hu ta‘  l  bey n k lavuz. (11) Amm  burada m f d mu   ar z kir itd   m zden ma   d-ı  ara -ı a ılı budur ki anlar n gibi cinn ler, (12) S leym n   zetinden,  id  taleb idicek   zet-i S leym n, emir itdi. Ba‘   cinn ler, tekv nler-ile dery -y  (13)  te den, dem r  um umalarla od get r p dery -y  ma ribden, An  lya  a ına a up gel rken b d-ı  ar ar (14) es p  um uma d henginden od    p  um umay  g t ren cinn leri, yak p  um uma yire d   p S leym n’ n (15) ma‘  m  olup s r   b d-ıla  te   cinn ler g nderip  um uma-y-ıla od , get rd p   er  um umalara  oyup (16) cinn ler serhenglerine ta  im itdiler. Mek nlu mek nlarına alup gitdiler; mu  m oldu u s k nlar n (17)  e meleri menba‘ın bulup kır  ad m yir  azup  uyına g re  te  n rdan t truk k ldılar. K re-i

¹⁰⁰ Yazmada: “  n‘atıyla”

nār-ıla baħr-ı (18) mağrib tutruğı gibi âteş, çeşme şuyın kaynadıp cūşa getürdi ve şu daħı nāra kuvvet virüp duħānın (19) felege çıkarup ħurūşa getürdi. Ne şu, odı söyindürdi ve ne od, çeşme şuyın göyündürdi. (20) Bu ılıcalar ki mağrib zemīn vilāyetinde zāhir oldı. Süleymān devrinde oldı; cinnilere gıdā olmağıçun ve Belķis (21) taħtı yapılup binā olmağıçun. Ve bu sözümüze şek getüren ‘azīz karındaşlara: “Şu, odı söyindürmedüğü neden ma‘lūm?” **[103a]** (1) diyüp zan kılanlara, cevāb budur ki: Anṭālya karnıda yanar tağdur ol kumkuma-i dühenginden bād-ı şarşar (2) kuvvet-ile çıkup anda kalan küre-i nār cinsine nazar kılsunlar ki vaķtā yağmur yağsa ‘alevi göge (3) çıkar ve ol kūh-istānı bürür vaķtā ki yağmur yağmasa ‘alevi sākin olup тұrur. Ve bir daħı ba‘zı (4) ħükemā eydür ki: Ilıcalaruñ aşlı, kükürt ma‘denine uğraduğı ecilden şuyı, ıssı olur dirler. (5) Hāl budur ki içmeler şuyı daħı kükürt ma‘denine uğrar; neçün şovukdur? Bu taķdırce müselleme ki ‘ālem-i (6) māsivāda veyāħūd şehir-i Bursa’da kükürtlü şuyı, be-taķdīr ki kükürt ma‘denine uğraya. Kabluca (7) şuyı, ħōd kükürt ma‘deni degül; anuñ şuyı neden ıssı ola? Bunuñ emşāli ılıcalar, rūy-ı zemīnde çokdur; (8) ammā aşıl bu ki zikir olındı. *Nazım*

Cümle âteş, bir degüldür [ey] emīr!

Farkı vardır añlar-ısañ ayrudır

- (9) Düşse, tamudan, cihāna zerre kōr,
‘Ālemi yakaydı, hem-çü zift-i ķīr.

Der-beyān-ı eķālīm-i seb‘a be-ķavl-i Loķmān (‘a.m.)

(10) Ĥükemā kavlince biz, yine sözümüze gelem. Nite ol zemān ki Loķmān Ĥakīm eyitdi ki: Yā nebiyya’l-lāh, rub‘-ı meskūn (11) ki yüz yıllık yoldur; seksen yıllık yolını, deñiz altına almışdur ve yidi yıllık yolu, şimāle cānibinde güneşden (12) ırağ olduğı ecilden ādemī-zād, ħayvānāt yokdur; ħarābdur ve yidi yıllık yolu daħı cenūb cānibinde (13) güneşe yakın olduğı ecilden ıssıdan ādem, ādemī-zād, ħayvānāt yokdur, âteşī maħlūkātđan ħayr. Pes (14) bu taķdırce rub‘-ı meskūndan cihān

sarāyında kūh-ı Qāf'dan ğayrı altı yıllık yol, ma'mūr qalmış oldu ki (15) hükemā-i müteḳaddimīn, ol altı yıllık ma'mūr yiri, yidi buldılar; her birine iqlīm diyü ad kodılar. Eyle olsa yā nebiyya(16)'l-lāh, yidi iqlīme daḥı yidi yılduz ta'alluḳdur. Bu taḳdīrce iqlīm-i evvel, Zühāl'e ta'alluḳdur. *Naẓm*

- (17) Yidi ḳat yir, yidi ḳat gök, yidi yılduz, iy hümām,
Bil, 'abeş ḥalḳ itmemişdür, cümlesin, Rabbü'l-enām.

Heft-iqlīm evveline, gökde, dāḥıldür Zühāl;

- (18) Altısına altı yılduz daḥı ḥākimdür tamām.

İqlīm-i evvel, hükemā ḳavlince, yā Süleymān, ol yirde, gün ğāyet uzansa; (19) on iki sâ'at ve siḥ rub' sâ'at olur ve bu iqlīmüñ 'arzı, on iki bucuḳ derecedür diyü iqlīmüñ ortası, (20) şol yerdendür kim gün ğāyet uzansa; on üç bucuḳ sâ'at olur ve 'arzı, on altı derecedür ve bu (21) iqlīmüñ uzunluḡı, maşrıḳdan tā maḡribe varınca biñ iki yüz elli fersaḥ-durur ve pehnâsı yüz kırḳ yidi fersaḥdur **[103b]** (1) ve besatınuñ mesāḥatı, yidi biñ sekiz yüz kırḳ dört fersaḥdur ve içinde biñ pāre şehir vardır: Altısı, (2) sevād-ı a'zamdur ammā kim bu biñ pāre şehrüñ içinde, yidi ulu mu'aẓẓam şehir vardır: Mısır mişāli-durur. (3) Ve yigirmi ulu ṭaḡ vardır: Kūh-ı Elbürz'e beñzer. Ve otuz iki ırmaḳ vardır: Nıl, Ceyḥūn, Fūrāt, Dicle (4) gibi revān olup aḳar. Ammā kim bu ırmaḳlarıñ ṭoḡuzı, be-ġāyet uludur: Tuna ve Nıl ırmaḡı gibi daḥı (5) ziyāde ve daḥı bilmek gerekdür kim bu iqlīmüñ ādemīleri siyāhdur, āfitāba yakın oldukları için. Zīrā (6) kim güneşüñ ḥarāretinden ḳararurlar; yoḥsa anasından aḳ tenlü ṭoḡarlar. Ammā kim şehirlerinüñ ibtidāsı (7) maşrıḳdan Çīn'e gelür ve Hind cezīresinden Serendīb'e gelür; andan geçer, Sind'e uğrar, Sind'den (8) geçer, Berberiye zemīne uğrar; andan daḥı geçer tā Ḥāzaru'l-mevt'e ve 'Aden'e ve Şan'a'ya gelür; andan (9) deryā-yı Ḳulzüm'e gelür ve Manşüre'ye düşer ve Nıl'den Mısır memleketinden Ḥabeş vilāyetine gelür; andan geçer (10) Berberiye

vilāyetinden¹⁰¹ mağrib deñizine düşer; ammā ba‘zılar, dir kim: Bu iqlimüñ evveli, hattı-ı istivādur şehirleri, (11) Habeşe ve Hind ve Sind ve Serendīb ve ‘Āşım ve mağrib ve qaralar ili Berberiye, Tūs ve Fās ve Ma‘ber ve Merākeş (12) ve Saqlāb andan geçer tā deryā-yı zulimāta düşer. Bu taqdırce iqlim-i şānī, Müşteri’ye ta‘alluğdur. *Nazm*

- (13) Naql-i İdrīs, añla, budur, iy cihānuñ serveri,
Bu ikinci iqlim, oldı gökde, hākim, Müşteri

Emr-i Hāk’la nāzır olur halkına vü hākine

- (14) Müşteri seyrine nisbet oldı, Habeş’de deri

İqlim-i şānī, hükemā kavlince, yā Süleymān-ı nebī, ol yurda gün gāyet (15) uzansa; on üç sâ‘at ve rub‘ sâ‘at olur ve ‘arzı, yigirmi üç derecedür. Ve bu iqlimüñ uzunluğu, (16) maşrıqdan tā mağribe varınca iki biñ dört yüz fersahdur ve pehnası dağı yüz otuz altı fersahdur (17) ve besatınuñ mesāhatı dört yüz yigirmi iki biñ fersahdur ve içinde iki biñ pāre ulu şehir vardır, Mısır (18) mānendi. Ellisi, andan dağı ziyāde olur ekekci şehirleri Kōştantiniyye bigi ve Endülüs şehri bigidür ve dağı (19) içinde on yidi ulu tağ vardır ve illā kim sekizi, be-gāyet uludur, küh-ı Elbürz bigidür ve dağı içinde (20) otuz altı ırmağ vardır. Ekikcisi Fūrāt, Tuna ve Dicle gibidür; yaz kış revān olup açar. Ammā kim (21) yā Süleymān-ı nebī, şehirlerinüñ ibtidāsı maşrıq tarafından Çin vilāyetinüñ kenārından geçer Hindüstān’a gelür; **[104a]** (1) andan dağı geçer; ‘Arab ceziresine gelür; Peymāne baħrına düşer; andan dağı geçer, Mekketu’l-lāh’a uğrar ve andan (2) geçer, Medīne’ye gelür; Medīne’den geçer, Yemen, Tā’if’e gelür; andan dağı geçer, Mısır’a gelür; Mısır haddinden (3) gine cenūba gelür; andan bilād-ı mağribe geçüp deryā-yı muhīte düşer. Hendese kavlince ammā ba‘zılar, dir kim: (4) Yā Süleymān, bu iqlimüñ şehirleri, Mekke ve Medīne ve Yemen ve Necd ve Şabā ve Ahvāz ve ‘Ummān ve (5) Hecr ve Tā’if ve

¹⁰¹ Yazmada: velāyet

Şan‘ā ve Manşüre ve Hişām ve ‘Arķa ve Yeşrib ve Serv ve Bahreyn ve Yenbū‘ tā ser-ḥadd-i (6) Mışr’a gelür. Bu taḳdırce iḳlīm-i şāliş, Meriḥ’e ta‘alluḳdur. *Nazm*

(7) Emr-i Ḥaḳ’la iḳlīm-i şāliş ḥākimi, Behrām olur,
Sür‘atıyla seyr ider, şanma ki_anuñ ārāmı_olur.

İzn-i Ḥaḳ’la nāzır oldur, şāliş-i iḳlīme, bes

Ḥaḳ-ı eḳālīm, emr-i Ḥaḳ’la Merriḥ’uñ ḥuddāmı_olur

(8) İḳlīm-i şāliş, ḥükemā ḳavlince yā Süleymān-ı nebī, bu üçinci iḳlīmde gün ḡāyet uzansa; on üç sā‘at (9) ve siḥ rub‘ olur ve ‘arz yigirmi sekiz derece daḫı ḥams derecedür ve ortası ol yirdendür ki gün (10) on dört sā‘at olur; tamām ‘arzı, otuz üç olur ve uzunluḡı tā maşrıḳdan maḡribe varınca iki biñ (11) toḳuz yüz yigirmi beş fersaḥdur ve pehnāsı daḫı toḳsan fersaḥdur ve mesāḥat-ı basit üç yüz altmış beş biñ (12) biş yüz fersaḥdur. Bu iḳlīm içinde üç biñ pāre şehir vardır: İki yüzi, mu‘azzamdur ammā bu iki yüz mu‘azzam (13) şehriñ seksen pāre şehri, be-ḡāyet uludur ve içi benī ādem ṭoludur ve içinde otuz altı pāre, kūh-ı Elbürz (14) gibi ulu ṭaḡı, vardır. İçi bebür, peleng, esed, neheng birle ṭoludur ve içinde yigirmi iki ırmaḳ vardır; (15) revān olup aḳar, Fūrāt, Dicle, Tuna bigi. Ammā kim şehirlerinüñ ibtidāsınuñ intihāsı Çin kenārından geçer; (16) şimāl altından Sind’e, Multān’a ve Bābil iḳlīmine gelür; andan geçer Seyḥān(?) vilāyetinden¹⁰² gelüp Kirmān’a uğrar (17) ve Fars’a varur; andan ‘Irāk’a, ‘Irāk’dan, Başra’nuñ ortasından, Baḡdād’a gelür; andan Kūfe’ye düşer; andan (18) Sāmīriyyā’dan, Şām yirine gelür; andan Mışr’uñ ba‘zı vilāyetinden, zemīninden geçer daḫı gelür. Dimyāt’a ve İskenderiye’ye (19) gelür; andan geçer Tanca’ya gelür; andan varıp deryā-yı muḥiṭe düşer; andan ötesini ‘ummān, ihāṭa ḳılmışdur. (20) Ammā bu iḳlīmüñ şehirleri, Mışır ve İfrāḳiye İskenderiye ve Sevīd ve Ḳūs ve tā zemīn-i Endülüs (21) ve Tarablūs ve maḡrib ve Mışr’uñ Şām’dan yanı ve daḫı Dimyād ve Ġazze-i ḳuds-i Ḥalīl ve Filistīn tā ser-

¹⁰² Yazmada: velāyet

ḥadd-i Dımişk **[104b]** (1) varınca bu taḳdīrce iḳlīm-i rābi‘, Āfītāb’a ta‘alluḳdur.

Nazım

Oldı, iḳlīm-i rābi‘e ḥākim, felekde Āf-tāb

(2) İzn-i Hāḳ’la tābi‘, aña, cümle ḥalk-ı bî-ḥesāb

Ḥalkına, aḥcārına, eṣmārına, nāzır-durur

Şek getürme, sözüme, va’l-lāhu a‘lem bi’ş-şavāb

(3) İḳlīm-i rābi‘, ḥükemā ḳavlince yā Süleymān-ı nebî, bu dördünci iḳlīmde gün ḡāyet uzansa; on dört bucuḳ sâ‘at (4) olur ve ‘arzı, otuz biş derece ve şülüṣdür. Uzunluḡı, tā maşrıḳdan maḡribe varınca iki biñ yidi yüz (5) toḳsan fersaḥdur ve ini daḡı yüz iki sâ‘atdur; üç yüz on iki biñ toḳuz yüz yigirmi sekiz (6) fersaḥdur. Dört biñ pāre şehri vardur: İki yüzi, sevād-ı a‘zamdur. İçi, mā-Ḥalaḳa’l-lāh benî ādemdür. (7) Ammā bu iki yüz pāre şehriñ kırḳ dördi, be-ḡāyet ulu şehirdür, Endülüs ve Ḳoṣṭantīniyye mişāli. (8) Ve daḡı içinde yigirmi biş pāre taḡ vardur, kūh-ı Elbürz bigi. Ammā be-ḡāyet ulu taḡlardur; içi, tolu bebür (9) ve peleng ve esed ve müziyātdur ve içinde otuz üç ırmaḳ vardur; velikin yidisi, Nîl ü Ceyḡun (10) Fūrāt, Dicle, Tuna bigidür. Ammā şehirlerinüñ ibtidāsı, maşrıḳdan gelür; Çîn deryāsından çıkup (11) Ḥocend ḥaddine gelür; andan geçer, Ferḡāna ve Semerḳand’a gelür; andan geçer, Buḡārā’ya gelür ve Belḡ’e uğrar (12) ve Hiri’ye gelür; Tūs vilāyetinden geçer, Nişābūr’a gelür; andan geçer, Ṭaberistān’a gelür; andan geçer, Demḡan’a (13) gelür ve Dilmān’a gelür, andan Emel’e uğrar; Emel’den geçer, Sāve’ye uğrar; Ḳazvin’e gelür, andan İṣfahān’a (14) ve Ḳum’a, Kāşān’a ve Hemedān’a ve Nihāvend’e ve Dīnever’e ve Şehrüz’a varır; Edirbāycān’a gelür, Muşul’a ve Nuşaybīn (15) ve rās-ı Āmīd’den pes geçer; Şām’a ve Malatya’ya ve Anṭākya’ya; andan Ṭarsūs’a ve Cezāyir ve Ḳıbrıs’a ve Ṭanca (16) zemīnine gelür; andan deryā-yı maḡrib zemīne ve Edirbāycān’a varur ve intihāsı deryā-yı maḡribe varur; andan (17) ötesi, ‘ummānı ihāṭa ḳılmışdur ve bu iḳlīmüñ şehirleri, Dımişk ve Ṭarablūs, Şām ve Ḥamūs ve Ḥamā

(18) ve Haleb, Malatya, Antakya ve Ayaş ve Tarsūs ve sevāhil-i Ermeniyeye ve bir yanı dağı (19) Bābil'dür ve 'Irāk-ı 'Arab, Edirbāycān Tebrīz ve Marāğa ve Başra ve Kūfe ve Vāsīt ve Bağdād ve Deylem (20) ve 'Irāk-ı 'Acem ve Kūm ve Kaşān ve Hōrezim ve Ġūr ve Belḥ ve Serḥas, Şābūr (21) ve Nişābūr, Şīrvān, Yezd, Kāzvīn, Erdebīl, Māverāü'n-nehr, Semerkānd, Hıṭāy, Hoten tā Cābelkā'ya... **[105a]** (1) Ve dağı Cābelsā'ya varınca şehirleri tamām olur. Bu taqdīrce iqlīm-i ḥāmis Zühre'ye müte'allikdūr. *Nāzm*

- (2) Zühre'dür, iqlīm-i ḥāmis içre, halkuñ serveri,
İzn-i Hāk'la medḥali var, zabṭ ider, ol kişveri.

Muṭrib ü ḥōnende-durur yā-ḥū şā'ir, halkı_ anuñ

- (3) Gūş-ı neyle nūş-ı meyle 'ömri sürer ekşeri.

İqlīm-i ḥāmis, ḥükemā kavlince yā Süleymān-ı nebī, bu bişinci iqlīmde gün gāyet (4) uzansa; on dört sâ'at ve siḥ rub' olur ve 'arz, otuz sekiz buçuḳ derecedür ve ötesi, bu iqlīmüñ ol (5) yirdür kim gün, on biş sâ'at, olur ve 'arz, kırk bir derecedür ve uzunluğı, maşrıḳdan tā mağribe varınca (6) iki biñ biş yüz elli fersaḥdur ve pehnâsı yüz iki fersaḥdur ve mesāḥat-ı basīt, iki yüz altmış biñ yüz altı (7) fersaḥdur ve üç biñ pāre şehir vardır: İki yüz pāresi, mu'azzāmdur ve otuz biş pāresi, gāyet ulu şehirdür. (8) Şöyle ki: Gāyet kişisi, Bursa ve Edirne ve Koşantīniyye bigidür ve içinde otuz pāre ulu tağ, vardır. Ammā kim on (9) bir tağı, be-gāyet uludur, kūh-ı Elbürz bigidür. İçinde esed ü peleng ve bebür ve müziyāt toludur ve dağı içinde otuz (10) ulu ırmaḳ vardır; velikin yidi ırmağı, be-gāyet uludur, Tuna ve Nīl ve Fūrāt Dicle bigidür. Ammā şehirlerinüñ (11) ibtidāsı, Çīn'dür, rāst çıkup Ye'cūc ve Me'cūc şehirlerine gelür; andan geçer, Mā'un şehrine gelür; andan Fergān'a (12) gelür, andan rāst geçer ve Minā'ya gelür; andan dağı geçer, Karkīnā'dan geçer, (13) Ermeniyeye'ye gelür; andan dağı gelür, geçer, Rūm vilāyetine varur; Rūm'dan geçer, Şām baḥrınıñ sevādlarına gelür ve andan (14) Endülüs şehirlerine gelür; andan dağı

geçer, mağrib içinden muhîtte düşer dağı baħr-ı muhîtte bu kişver dağı nihāyet (15) bulur; andan ötesin Allāh bilür. Ve dağı bu iklîmüñ şehirleri Dārān, Konya, Akşarāy, (16) Kayzeriye, Sivās tā Erzūrum bir yanı dağı Germiyān’a, Hamid’e ve Teke iline ve Karasi’ye, Bursa’ya (17) İznik, Kocaili ve Rūm ez-ḥāric Bursa tā Kaşamoniye ve Sinop, Sāmsūn, Amāsiye (18) ve Tarabozan, Tokat tā Erzincān’a dek. Bu taḳdīrce iklîm-i sādīs, ‘Uṭārid’e ta‘alluḳdur. *Naẓm*

- (19) Sādīs-i iklîme, ider dāhil ‘Uṭārid pīş i kem
Defter ider, bî-ḥurūf, bî-devāt, bî-ḳālem.

Bu vilāyet ḫalkı, ekşer kāmīl ü fāzıl ḳopar,

- (20) Şan‘atında kāmīl olur, ḫalk içinde muhteşem.

İklîm-i sādīs, ḫükemā ḳavlince, yā Süleymān nebī, bu altıncı iklîmde gün ḡāyet (21) uzansa; on biş sā‘at ve rub‘ olur ve ‘arz, kırk biş derecedür ve ḫumsdur ve ortası, bu iklîmüñ ol yirden ki **[105b]** (1) gün biş bucuḳ sā‘at ola ve ‘arz kırk biş derecedür ve uzunluḡı maşrıḳdan tā mağribe varınca iki biñ üç (2) yüz seksen sekiz fersaḫdur ve mesāḫat-ı basīṭ iki yüz on toḳuz biñ dağı altı yüz toḳsan altı fersaḫdur (3) ve iki biñ pāre şehirdür: Anṭākya ve Haleb ve Şam mişli şehirlerdür. Ammā toḳsanı, be-ḡāyet mu‘azzamdur; ḳalanı (4) ḫarābdur ve bu iklîmüñ şimālinden yaña bir ḫarāb şehir, vardur; anı, Cimşīd yapdurmuşdur. Ḳalan nesneden ḡayrı (5) ḳal‘asınüñ yüz yigirmi biñ burcı, vardur ve içinde yüz biñ sarāy vardur. Yidi dürlü mermerle ve her bir taşuñ (6) uzunı ve ini kırk adım ḳadardur; ḳalanın dağı buña ḳıyās eyle. Ve bu iklîmüñ içinde yigirmi ulu taḡ vardur; (7) yidisi, be-ḡāyet uludur: Kūh-ı Elbürz bigi. İçinde bebürler ve pelengler ve esedler toḳtoludur. İbtidāsı vü tūl-ı ḫaddi (8) andandur ki seddi Ye‘cūc ve Me‘cūc’dan rāst geçer dağı rāst Maḡārāb, Maḡārāb’dan ve baħr-ı zevālānī (9) nehr-i Ḳilvān’dan dağı geçer; rāst Ḳoştantin ve Ferḡān’a varur; andan dağı geçer Efrenc’e varur andan dağı (10) deryā-yı Rūm’dan muhîtte irişür ve bu iklîmüñ şehirleri Ḳoştantiniyye ve Rūm ili Çāḡa, Laz, İflaḳ, (11) Rus ve Engürüs,

Kefe, Kırım, Deşt-i serā-yı Kıpçak, zemin-i Çârkes, Ye'cûc Me'cûc (12) tâ hadd-i zemîn dahı... Yidinci iklîm, Kamer'e ta'alluğdur. *Nazm*

Bu yidinci_iklîme dâhıldür, felekdeki Kamer
(13) Halkınuñ göñli, degüldür, ber-çarâr, iy nām-ver

Kavm-ı Çîn, anuñ-ıçun konar göçer, budur müdām,
Gâhi miñnet gâhi rāhat içre olur 'avret-vār

(14) İklîm-i sâbi', hûkemâ kavlince yâ Süleymân-ı nebî, bu yidinci iklîmüñ ibtidâsı şol yirdendür ki: Gün gâyet uzansa (15) on biş sâ'at ve sih rub' olur ve 'arzı, kırk derece ve hamsîndür ve bu iklîmüñ ortası şol yirdendür kim (16) gün on altı sâ'at ola ve 'arzı sekiz derece olur ve bu iklîmüñ uzunluğı maşrıkdan tâ mağribe varınca iki (17) biñ iki yüz fersahdur ve pehnâsı, yüz fersahdur ve bu iklîmüñ biñ päre şehri vardır: Yigirmisi, sevād-ı a'zamdur. Ammâ kim (18) yidisi, Mısır mânendi ma'mûr şehirdür ve bu iklîmde ulu tağ vardır: Kûh-ı Elbürz bigidür. Ammâ dördi, (19) be-gâyet uludur: Kûh-ı Kâf mişlidür. Dīvler ve perrîler gül i 'ifrîtlar, esed, neheng, bebür, gergeden, pîllerdür. Ve dahı (20) içinde kırk ırmağ vardır; revân olup akar. Ammâ kim tokuzı, be-gâyet uludur: Tuna ve Nîl bigi dahı ziyâdedür. (21) Ve bundan ötesinde 'imâretlik bu kadar. Tâ ol yire varınca kim 'arz, elli derece olur. Ammâ bu iklîmüñ hadd-i intihâsınuñ **[106a]** (1) ibtidâsınuñ şehirleri, rāst maşrıkdan yañadan tâ Çîn âhirine gelür; andan dahı geçer; küffâr-ı Rûm'a gelür (2) andan dahı geçer deryâ sâhillerine varur; andan Bulğar'a varur; andan dahı geçer Rus vilâyetine varur. (3) Rus'dan Şakâlîbe'ye varur; andan geçer; rāst deryâ-yı muñte düşer. Yidinci iklîm tamām olur. Ammâ ba'zılar (4) dir kim: Bu iklîmüñ şehirleri, aya müte'allıkdür. İbtidâsı, aşhâb-ı zemînden cemâ'ât-ı Bulğar'a ve üpür(?) süpür(?) (5) iklîmine ve Lüşyâ ve Kerâkes ve Nağa ve Çîn... Tâ âhir 'imâret-i zemîne gelür. Velakin bu iklîmüñ içinde 'imâret (6) azdur ve maşrıq kabilinden gürûh gelürler kim: Şıfat-ı hoşâ beñzer. Hayvân şıfatlılardır ve cāmüs-

serler (7) ve şütür-serler, pîl-tenler, sîmürğ-serler, sañsarlardur ve dürlü dürlü maḥlūḳātuñ ekşeri, bu iḳlîmde (8) olur. Ve bu iḳlîmden kırk altı fersaḥ daḥı şülüşān ferseng ola kim ādem oḡlanı ol diyāra gitmege güci (9) yitmez. Güneş ḥarāretinden zirā kim ol diyārlaruñ taḡı, taşı ḳapḳara kömür bigi ıssilikden yanmışdur. Pes beni ādem, anda (10) varduḡı yoḳdur. İskender-i Zü'l-ḳarneyn ki İbrāhîm peygām-ber devrinde nesebi daḥı şöyledür ki İskender ibn-i (11) 'Abdu'l-lāh ibn-i Sām ibn-i Nūḥ'dur, 'aleyhi's-selām. Dört yüz yıl, 'ömür sürdi. Bulup taḥtın götürdi. Diledügi yire (12) yitürdi. İstedi ol deryāyı, İskender-i kübrā seyr ide. Ḥükemāyı, cem' itdi. Eytdiler ki benī ādem, (13) ol deryāyı görmek müyesser olmaz. İllā ki mühim olup görmek dilese; şol faşıl-da gitmek gerekdür ki faşl-ı (14) zimistān ola. Zimistānuñ daḥı zemherîr vaḳtında şol gün ola ki gün toḳuz sā'at ve gicesi on biş (15) sā'at ola. Bes İskender, diledi ki bulut taḥtın götüre. Ol yere yitüre. Eflāṭūn-ı keḥḥāl ki vezîriydi. (16) Eyitdi ki: Yā İskender, bu fikir ki itdün; ḥaṭādur. Bulut, güneş ḥarrına yakın varsa; maḥv olur. 'Askeri, helāk (17) idersin. Ol diyāra, varmaḡa Süleymānlar gerekdür ki yıl taḥtın götüre. Ol vilāyete yitüre. "Zîrā ki ol diyāra (18) benī ādem varduḡı yoḳdur." diyü İskender'i men' itdi. İnşā'l-lāh yā Süleymān, Ḥaḳ ta'ālā, ḥazretüñe Süleymānlık (19) ki naşib itdi. Ol diyārı seyir itmek sizlere müyesser ola.

Ve daḥı yā nebiyya'l-lāh nite kim bundan aḳdem rivāyet (20) itdük. Bu iḳlîmüñ şimālinde ḥiç ābādānlık yoḳdur. Ve daḥı bu iḳlîmüñ içinde yir vardur ki intihāsında (21) bir yılı bir gün bir gice olur. Ancılayın ki altı ay gice ola. Bir ḥaṭṭ-ı istivā, tā 'arızı altmış ferseng ābādāndur. **[106b]** (1) ve daḥı bu üç yidi yüz altmış dört mîl ma'müredür ve ṭülü, biñ iki yüz mîldür va'l-lāhu a'lem *Nazm*

(2) Şöyle bil ki, yā Süleymāni'z-zemān,
Heft iḳlîm işi, bu ki_ itdüm beyān.

Böyle didi, aña İdrîs, ol nebî,

(3) Ki_ismidür, Hürmüs Ḥakîm, iy şeh-cihān

Evvel oldur, hikmeti, te'lîf iden
Cümle eşyâ, hâşşasın, kılan 'ayân

- (4) Çün riyâzetle_itdise, şâlih 'amel,
Göklere çıkardı_anı Hâk müste'ân

- (5) İtdi_otuz yıl, bu felekle, devri ol
Bildi, kevkeb sırrını, zâhir nihân

Yirle gögüñ hâlini bilip kamu
Defter itdi, bilmegiçün ins ü cân

- (6) Her ne dürlü var-ısa şan'at işledi,
Evvel âhir itdi, te'lîf, ol hemân

- (7) Böyle didi, oldı sâkin, ol hâkîm,
Sâkin olma, vir şalât, yâr-ı cân!

Nesr Hükemâ kavlince kaçan kim söz buraya ki irdi. Tekvîn-i (8) bād'a gelüp Süleymân'a du'â kılup eyitdi ki: "Yâ nebiyya'l-lâh, Nîl'üñ iki tarafında hacet-istân vardır: Anlarda bir dürlü (9) kavim vardır: Gâyet za'îf-mizâc. Anlar dağı Allâh ta'âlânüñ bir dürlü ma'hlûkıdır. Hâk dîne anları, da'vet (10) eyleseñ; câizdür. Eger hüküm iderseñ; tahtuñı, yıl hacet-istân üzerine indürsün; kondursun." diyicek Süleymân-ı (11) nebî dağı ma'kül görüp emir itdi ki: Ol hacet-istân üstine konup ol kavmi göre; andan nübüvvet tahtınuñ (12) üzerinde Süleymân-ı nebî ('a.m.), ayağı üzre kalkup etrâf-ı 'âleme nazâr itdi. Server-i selâtinler dağı hükemâ (13) vezîrler ile serîr kenârına varıp hereklerine el urup tayanıp hevâ-yı fenâda, yıl götüren tahtuñ (14) üzerinden yir alçağına bakup gördiler ki: Mısır şehri görünmez olmuş. Şol kadar gitmişler ki Şa'îd (15) ikliminden dağı eşer belürmez. Zengibâr memleketine

gelmişler. Nîl'ün iki tarafı, berriyelik, kıumdur, kayırdur. Ammâ ki (16) yir yir şehirler görünür. Zengîler, 'uryân olup yürürler. Şol ki şahrâ-nişinleridür. Anadan toğma (17) 'uryân ve mekânları kum içinde ammâ cā-be-cā ki şehirleri görünür. Kayalar kıltuğında ve taşlar eteginde (18) ol şehirlerinde dağı bağ ve bağ-çe, gül, gül-istân görünmez. İllâ muğaylân dikenini görünür. Ve nice ola ki ba'zı şehirlerinde (19) hurmâ ağaçları, görine. Ve ekinleri dağı taru, Nîl kenârında ekerler. Cümle nuşret tarusı, eküp yidükleri. (20) Ol şehirlüsi, zürefâ dirisi giyerler; andan Süleymân hazreti, Lokmân Hâkîm'e sorar ki: Bu memleketün halkı (21) kuzgun gibi siyâh, sebep nedür? Hâkîm eyitdi: Yâ nebiyya'l-lâh, bu vilâyete Zengibâr iklimi dirler. İki aylık yoldur **[107a]** (1) tûlî, 'arzı. Şimâlîsi, Yemen'dür. Ğarbîsi Hâbeşe'dür. Ve bu karalar ki vardır. Nûh Peyğâm-ber oğlu Gûş aşlıdur (2) ki bundân evvel Hâbeşe memleketin fetih itdüñüz vaktın aşı-ıla şerh olunupdur.

Nûh Peyğâm-ber, bed-du'â (3) itdügi ecilden bunların ayağı başduğı memleketün suyu kurıdı; azaldı ve bereket-i ni'met (4) götürildi ve yemişi ağaçları kıtaldı ve memleketleri güneş harrından gâyet ıssı oldu. Cehennem şifatin (5) tutdı ve halkı dağı anasından ki toğar saçı kıvurcuğ ve burnı yüce ve tutakları kalın olur. (6) El ayak yarılması bunlardan gitmez ve ağız koğması gitmez ve halkuñ şirrîridür ve 'âkıl degüllerdür. Şöyle ki: 'Akılları (7) eksükliginden ba'zısı, hayvân bigi birbirinün etin yirler. Ammâ hikmet mücebine kara olduklarına sebep (8) budur ki: Bu yirün hevâsı, be-gâyet ıssı olduğı ecilden bunların dağı teni karadur. Bunların aşlı, haqîkat (9) ehli yanında Gûş bin Nûh nesli olmağın karalardur. Nite kim bundan esbak yâ Süleymân, 'âlî hazretüne, şerh (10) idip tıruruz. Ki Nûh Peyğâm-ber, yaturken ('a.m.) sitri açılıp Gûş güldüğüçün "Yüzün kara olsun!" (11) didi. Allâh ta'âlâ, Gûş'ün yüzün kara itdi. Ammâ ki hicâbından Gûş, ıszluğ ve berriyelik yirlere gitdi. (12) Toğan oğlanları, zengîler oldu. Ammâ ki ehl-i hikmet eydür: Şu, hevâ kendü aşlında ger-çi birdür; muhtelif (13) degüldür. Ammâ ki ihtilâfı olduğı budur ki: Hevâda şuda bir nesne mücâviz olduğıludur. Şöyle ki (14) hevâ, hudûd-ı Zengibâr'da karalık iktizâ ider ve hudûd-ı Şakâlîb'de aklık iktizâ ider. Bu kamu toprak, (15) hâşşasıludur; eger bir 'Arab, Horâsân'a gelse; tabî'atı tağyîr olur ve dağı çekürge sebze yirde yeşil (16) olur. Şahrâda toprak rengin tutar ve dağı bit, pîr kişi yaşında ak

olur; yigit kişi yaşında kara olur. (17) Ve Habeşi yüziyle Rûmî yüzi görünce muhtelifdür ki sebep-i ihtilâf mekândandır ve dağı mağrib hudûdında (18) âdemiler vardır ki mesh olup dururlar. Hevânuñ şunuñ yirüñ hâsirliginden ya'nî bunlar, âdemîye beñzemezler. (19) Cāhilliklerinden ol yirden intikāl itmezler. Yaşları artduķça kılları artup dağı kıyruklu olur. (20) Ya'nî kıyruķları biter; uzanur. Dağı şimâl tarafında âdemî maymûn olur; dilerseñ ki te'sîr-i hevânuñ (21) ve şunuñ ve topraķuñ tahķîķin bilesin! Zengibâr ehli, yüz-ile Kıfçak ehli yüzine nazar kı! Dağı Habeşi **[107b]** (1) endāmıyla Türk endāmına bak! Tâ bunlaruñ te'sîrin bilesin.

Nazm

Yâ Süleyman şöyle bil kavm-ı Habeş
(2) İssidendür toķınur ģur-ı güneş

‘Âlemi kim itdi ģalk u Haķ Çalap
O müsebbîb ģodı cümleye sebep

(3) İhtiyâcı yok sebebe gerçi _iy yâr
Yok sebebsüz nesne dağı âşikâr

Böyle diyip anda Loķmân Haķîm¹⁰³
(4) Sakin oldu şâh öñinde yâ nedîm

Neşr Hükemâ ģavlince kaçan ki Loķmân Haķîm¹⁰⁴ sözi bu araya ki (5) getürdi. Yil dağı taģt-ı Süleymân'ı ģacer-istâ[na] yitürdi. Süleymân Peyģâm-ber, taģtdan ařaģa yir alçaģına (6) nazar idip gördi ki: Nîl şuyı, bir ulu taşlu, küfek ģayalu. ‘Aẓîm taģı, ģıyâr mânendi iki delüp (7) arasından çağlayıp aķar. Ammâ ki bûh-istân ı ģacer-istânuñ Nîl şuyı ki iki tarafına vâķi‘ olmuş. (8) Ancılayın seng-istândur bir yirinde zerrece aģaçdan otdan eşer yok. İllâ ki yir yir anlar maģâra (9) gözikür ve cā-be-cā dütünler düter. Süleymân-ı nebî, ģükm eyledi yil, taģt-ı mu‘allaķ Nîl ırmaģından dört

¹⁰³ Yazmada: Loķmân-ı Haķîm

¹⁰⁴ Yazmada: Loķmân-ı Haķîm

(10) mîl miqdârı hevâda tutdı ve tırdı. Andan Süleymân hazreti, ‘aleyhi’s-selâm, Cessâsi cinnîye ve Kündekî (11) dîve ve Sendûs-i cinnîye tâbî‘leriyle hüküm itdi. Dem çeküp bu küh-istânı, varıp gezeler ve bu düttünlerüñ (12) aşlın bileler ve halkından bir niçesini kapıp getüreler. Bes anlar dağı Süleymân emr-ile serîr merkezinden kalkup (13) dem çeküp uçdılar. Nîl ırmağını geçdiler. Ol ‘azîm taşlu tağıñ üzerine indiler. Her birisi, bir od (14) yanan mağâra önüne kondılar. Dağı âdem şekline girdiler. Mağâra kapusına vardılar. Âvâz idip (15) çağırdılar. İçerüden dağı ol kavm, işidüp kapu önüne çıkdılar. Gördiler insân şekil kimesneler, (16) heybet-ile tırmışlar. Ellerin gürz-i girâna urmışlar. Ne Zengibâr kavmına beñzer siyâh devler ve ne kendüler (17) halkına beñzer za‘îf tenler; ammâ ki korkınç şekil kimseler. Ve bunlar dağı gördiler ki bu mağâradan çıkan (18) halk, insân şekil; ammâ ki za‘îf mizâc, şöyle aruk ki derileri kemüklerine yapışmış; etleri yok (19) ve geydükleri hurmâ çöpinden ve tâcları hurmâ çöpinden. Andan Kündekî dîv, vâren cinnîler-ile bunlara (20) âdem şekil görünüp selâm virip anlar dağı ‘aleyk alup şordılar ki: Ne kavmsız, bizüm diyâr halkına (21) beñzemezsiz ve kandan geldiñüz ki bu yire siz şekl-i âdem yokdur? Bunlar eyitdi: “Biz, Süleymân Peygâm-ber halkındanuz. **[108a]** (1) Yıl, tahtını götürüp Mısır şehrinden işbu sâ‘atde bunda yitürdi ve bu mağâralaruñuzda düttün çıkdıgın görüp (2) bizi gönder[di] ki varuñ bu diyârıñ kavmindan bir kaç âdem getirüñ! Ne kavmdur? Haber şoralum ve ne şekil (3) ve şemâyildedür? Görelüm.” didügi ecilden geldük ki “Sizi Sülaymân’a iltevüz.” diyicek bunlar dağı Süleymân’uñ (4) evşâf-ı hamîdesin işitmişlerdi. Taht-ı Süleymân’ı görmege ‘azîm müştâk olmuşlardı. Bu cevâbı işidicek: (5) “Kanı Süleymân tahtı, bize göster? Müştâkuz, bileñüzce varalum.” diyicek bunlar dağı ol kavmı alup yüksek (6) yire çıkup taht-ı Süleymân’ı gösterdiler. Bakup gördiler ki: Yirle gök arasında Nîl ırmağı üzre hevâ-yı (7) fenâda Süleymân tahtı, mu‘allağ tıurur. Tûlı ve ‘arzı dört fersah ola. Etrâfında perendeler ve üstinde çerrendeler (8) insân ‘ulvîsinden zehreler çâk olur.

Nazım

Ol serîr üzre tıurur, biñ bir ümem,

(9) Yitmiş iki millet-ile piş ü kem

Tahtı, gökde götürir, dört dürlü yıl
Tahtuñ altında akar; o baır-ı Nîl,

- (10) Yüz yigirmi dört şıfat maıhlūk pes
Oturur, itmez, serîr üstinde, ses,

- (11) Taht, ihâta eylemiş, dîv i perî
Gök yüzinde, kuş uçar, açıp perî

Taht üzre Şeh Süleymân, oturur
Enbiyâ'l-lâh'a tekbîr getürür.

- (12) Taht kafâsın tutmuş, evren, ejdehâ,
Bulmaya, halk-ı cihân andan dehâ

- (13) Merkeze dikilmiş ü süñi 'alem
Her 'alem yanı tolu hayl ü haşem

Kerre-nây ötüp çalınur tabl ı kūs
Cenge hâzır olıban turur ulus

- (14) Kürsilerde oturur, sultânları,
Ayagın kavşuturur, merdânları.

- (15) Ordı bâzâr kurılı, açuk dükân,
Oturur tâcirleri, ehl-i sükkân.

Çağrışur dellâli bâzâr içre_iy yâr!
Satılır, dürlü metâ'ı ne ki var.

- (16) ‘Âşıkân maḥbûb-ıla yiyüp içer.
Aşçı etin bişürüp aca şatar.

- (17) Yirle gögüñ arasında, ol zemân,
Mışr’a beñzer bir şehir olmuş, hemân

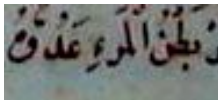
Taht-ı şâhı görüp ol kavm-ı za‘îf
Korkudan ditreşdi; çün berg-i ḥafîf

- (18) Güş iderseñ; bu ‘acâyîb kışşayı,
Vir şalât, def idüben guşşayı!

Neşr Hükemâ kavlince kaçan ki (19) seng-istân kavmı, Süleymân tahtını görüp ta‘accüb itdiler. Andan Kündeki dīv ve Kiflīs-i cinnī ve Müflīs-i cinnī ve Sendūs-i (20) cinnī ol kavmuñ birrini kavrayıp tutup götürüp dem çeküp gitdiler. Hevâ-yı fenâda Süleymân serîrine geçüp nazarına (21) iletdiler. Süleymân daḥı nazar kılup gördi ki: Bir bölük kavm-ı za‘îf, şekl-i insân velîkin barmağlarınıñ **[108b]** (1) dırnaqları arslan pençelerine beñzer; velî ancılayın tenleri aruğdur ki derileri, kemüklerine yapışmış; kaṭ‘â (2) hıç et aşılı yok ve ammâ ki gözleri çırāk gibi yanar ve bir ‘aceb daḥı bu ki yağrınları yaşşı göğüsleri (3) arslan tüsine beñzer; gâyet tülû ve geydükleri ḥurmâlığdan örilmiş; andan Süleymân ḥazreti (‘a.m.) Loḳmân (4) Hâkīm’e ¹⁰⁵ işâret itdi: Söyledüp ve ne dilce olduğın bilüp eyitdi ki: “Ne kavmsız, bu seng-istânda neylersiz (5) ve ne yir içersiz ve neçün böyle za‘îf mizâcsız ve ne milletdensiz ve ne boydansız?” diyicek cevâb virip (6) eyitdiler ki: Bizüm aşlımuz,

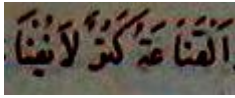
¹⁰⁵ Yazmada: Loḳmân-ı Hâkīm

Şâlih Peygām-ber devesin öldüren neslindendür. ‘Arab kavmı içinde yir bulmayup (7) Habeşe milkine gelmişler; anlar dağı kabûl kılmayup red idicek kaçup gelüp bu seng-istāna şıgınmışlar. Şoñra (8) Ya‘kûb Peygām-ber oğlu Yūsuf-ı şıddîk (‘a.m.), Mısr’a sultān olduqdan şoñra Nîl başın seyrān itmege heves (9) kılup gelüp gemilerle geçüp giderken bu diyāra uğradı. Bizi îmāna da‘vet kıldı. Ol vaqtdan berü (10) İbrāhîm milleti, Yūsuf-ı şıddîk ümmeti olup Allāh’ı bir bilürüz. Tā‘atı, Hâlik’a kıluruz. Bu Nîl şuyınuñ iki tarafı, (11) on iki günlük yol varınca. Bizüm cinsimüz âdemî-zāddur, cemî‘i memleketüñ seng-istāndur ve kavmumuz za‘îf (12) şekil olduğı, yirümüz hevāsı, ıssıdur. Vaqtā ki Güneş, Hāmel burcundan Şevr burcına taḥvîl itse (13) Güneş ıssiliginden bu kūh-ı ḥacer-istān, kızar; hevāsı gāyet ıssı olduğı ecilden ḥalkı, za‘îf düşer. (14) Vaqtā ki Hāmel, ‘Akreb burcına gelse; bu yir gāyet şovuk olur. Zîrā ki şimāl cānibi, açıkdur. Bādı çok (15) eser ve bir dağı nafaḫamız azdur. Zād ü zevādemüz hîç yokdur. İllā ki mışret tarusı yirüz. Qanā‘at (16) kılup Allāh’a şükür iderüz. Qıllet-ile ‘ömür geçürürüz; ‘Arab, ‘Acem kavmı gibi nefsumüz murādın virmezüz. Envā‘ı dürlü (17) ni‘metler ele getürüp zaḫmet çeküp eküp biçüp ḥāşıl götürmezüz. ‘Ömür ḥōd-ḥōşı, nā-ḥōş geçse gerek. Ecel, (18) irişüp cān çıkup felege ‘urūc idüp ten sinleye girüp yire geçse gerek. Çün-ki uzun yaşıñ (19) āḫiri ölüm olduqdan şoñra cihānda qūt ve qanā‘at-ıla ‘ömür sürmek efzaldür; kişi nefsi murādın virip (20) ten bislemekden. Ki kişinüñ qarnı, nefsi, ulu düşmānidur. Nefsi murādın viren cihānda cāhil ve bed-baḫt denīdür. (21) Nite kim eydür:

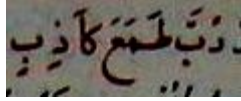

¹⁰⁶ Pes ‘ākıl, gerekdür ki cihānda qanā‘at-ıla dirlik ide; kim qanā‘at ve gökçek dirlik **[109a]** (1) yokdur kim qanā‘at-ıla geçen ömrüñ āḫiri rāḫat olur.

¹⁰⁶ “Kişinin karnı (nefsi), en büyük düşmanıdır.”

¹⁰⁷ Ve cemî‘ yaramazlık, tama‘da ve yalan-(2)cılıktadır. Nite kim

eydür: ¹⁰⁸ Böyle didiler. *Naẓm*

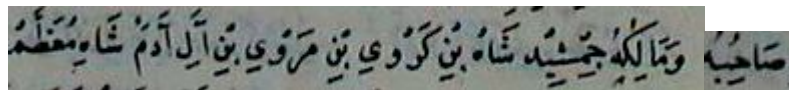
Her tama‘ ehli, begüm, kâzib olur.

(3) Kâzibûñ düşmenleri, ğâlib olur.

Halk içinde kâni‘ er, bulur şeref;

Kendü maṭlûb, âdemî tâlib olur.

(4) *Neṣr* Hükemâ kavlince ol kavm-ı seng-istân, bu vech-ile cevâb viricek Süleymân Peygâm-ber, sözlerin (5) işidüp müsilmân oldukların bilüp emir eyledi. Yıl, taht-ı Süleymân’ı Nîl üzerine indürdi daḥı Nîl’üñ (6) iki tarafında kulle-i Kâf gibi tûran hacet-istânuñ üzerine kondı. Nîl ırmağı altından açup geçer serîr-i (7) Süleyman’uñ ki ehl-i sünnet kavlince tûlî, ‘arzı elli fersahdur. Hükemâ kavlince yüz fersahdur. Pes serîr-i Süleymân, (8) seng-istân kullelerin altına alup ihâta itdi. Andan Süleymân, emir kıldı. Tâlis han-ı perri, biñ (9) nefer perrile kanad açup uçup ol hacet-istân kavmınuñ milkin bulup hademi haşem-ile alup Süleymân (10) nazarına getürdiler. Süleymân-ı nebî hazreti, gördi ki: Bir pîr-i ‘azîz ammâ ki nîm-ten, sağ gözi görmez ve sağ (11) eli ayağı tutmaz. Vezîrleri perrilerle soykaşup Süleymân nazarına ki getürdiler. Süleymân hazretine ol (12) melik, du‘â kılup bir la‘lin kadeḥ nazarında kodı. Süleymân hazreti, ol kadeḥ eline alup gördi ki: Biñ kırât (13) var vezni, bir la‘l ve rümmândur ki gözler görmüş degül ve üzerinde Süryânî dilince

yazılmış ki: (14)

109

Süleymân ol târîḥi, okıyup bildi ki: (15) Cimşîd Şâh hazînesinden çıkmış kadeḥdür;

¹⁰⁷ “Kanaat, tükenmez hazinedir.”

¹⁰⁸ “Bütün kötülükler, hırs ve yalancılıktadır.”

¹⁰⁹ “Bu kadehin sahibi, Mervî oğlu Kervî’nin oğlu büyük şah, Cimşîd Şah’tır.”

andan Süleymān, melike su'āl itdi ki: Yā melik, bu qadeh qanda elüñe (16) girdi ki baña getürdüñ? Cevāb virdi ki: Dedem zemānında, balıqçılar balıq avlarken Nıl baırında bulup getürdiler. (17) Andan Süleymān şordı ki: Niçün nīm-tensin? Cevāb virdi ki: Yā resūlu'l-lāh, anamdan şöyle toğmışam. Çäre (18) ve meded bulmadum. Ümıddür dermān kılasın. Süleymān eyitdi: Sen dağı tāt kime kılırsın ve kimüñ ümmeti-(19)sin? Eyitdi: Yūsuf-ı sıddıq ümmetiyem ki İbrāhım milletiyem. Süleymān eyitdi ki: Ya'qūb, Yūsuf'dan soñra Mūsā Peyğam-ber (20) geldi. Haq ta'ālā, aña Tevrıt kitābın gönderdi; kelīmüm didi ve andan soñra Dāvud peygām-ber geldi. Haq (21) ta'ālā aña Zebūr'ı gönderdi. Niçün anlara İmān getürmedüñ? Qandağı Yūsuf-ı devrānı gel, baña dağı İmān getür ki: **[109b]** (1) “Dāvud Peyğām-ber oğlıyam. Seni bu dertden halāş ideyim. Hızā rāst getürürse.” diyüp naşihat viricek (2) ol melik-i şahra, şah-ı kühı, tazarru' kılup eyitdi ki: “Yā nebiyya'l-lāh, eger ki beni bu dertden halāş idecek (3) olursañ; saña İmān getürem eger-çi ki ol peygām-berler yüzün görüp İmān getürmek naşib (4) olmadısa şimdi ola.” diyicek Süleymān-ı nebı, şalavātu'l-lāhi 'aleyhi, iki rek'at hācet namāzın kılup el du'āya (5) getürüp hāzır olan melā'iketü'l-müvekkelün, cemı'ı enbiyā ve hāzır olan etkıyā, nāzır olan aşfiyā, (6) hükemā ve 'ülemā āmın didiler. Haq Sübhāne ve ta'ālā Süleymān'ı du'āsın, qabül itdi. Ol melikün eli ve ayağı (7) tutdı. Süleymān-ı nebı hāzretlerinüñ, ol vech-ile, ol melik ve cemı'ı kavmı, nazarına qol kavşurup diz çöküp (8) barmaq getürüp taze İmān getürüp eyitdiler ki: “Lā-ılahe illā'l-lāh, Mūsā kelımu'l-lāh, Dāvud halıfetu'l-lāh, Süleymān (9) emınu'l-lāh.” diyü ümmeti müslimān oldılar. Andan Süleymān Peyğām-ber, anlara benı İsrā'ıl 'ālimlerinden 'Abdü'l-vehhāb'ı (10) qadı naşb itdi. Tevrıt hükmince anlara Mūsā şerı'atın ta'lım ide. Ahkām-ı Tevrıt mücebince Allāh ta'ālāya (11) tāt ve 'ibādet ideler. *Naẓm*

Ol Süleymān hāzreti-di, Haq resül,
Haq qatında, hāceti_olurdı, qabül

- (12) Bu ki, hem-tā mu‘cizāt-ı bî-şümār
Niçesin, taḳrîr kıldum, âşıkār
- Niçesin daḥı kılam, diñleyesin;
(13) Ol Süleymān, kimdügin añlayasın.
- Tā bilesin, sen, Süleymān ḥazretin
Niçe çoḳdur, mu‘ciz-ile milketin.
- (14) Hem resūlu’l-lāhdı, nebî vü taḥtlu
Hem melikdi, ḡāyet a‘zam key ulu
- Aña hem-tā gelmedi, bir şehriyār,
(15) Gelmeyiser, ancılayın daḥı _iy yār.
- Aña hem-tā gelmedi, ‘ālî-cenāb,
Kıışsasınca dınmadı, hem bir kitāb,
- (16) Şek getürme, varsa ‘aḳluñ ber-kemāl
Oḳı, gör ki nicedür, işbu maḳāl!
- Şanma kim Firdevsî görür, kendüzin,
(17) Yā-ḥū şā‘ır mışlı, öger, ol sözün
- Ben kimem ki lāf urıp, göḡüs gerem
Kim du‘ādan añar-ısa _ider kerem
(18) Anuñ-ıçun söyledüm, ‘ālî kitāb,
Oḳıyınca bir du‘āsı, müstecāb,

- Okıyup Firdevsî'yi yâd eyleye;
 (19) Fâtiha'yla rûhını, şâd eyleye.

Kim, ider Firdevsî rûhına, du'â,
 Hâcetin maqbûl kılsun, ol Hudâ.

- İster-iseñ ger du'âñ, ola, kabûl,
 (20) Vir şalavât, şâd ola, Aḥmed resûl.

(20) *Nesr* Hükemâ kavlince ol melik, (21) Süleymân'ıñ mu'cizâtın görüp ve kendüyi şihhatde bulup cemî'i kavm-ıla Süleymân'a îmân getüricek Süleymân ḥazreti ('a.m.), **[110a]** (1) gâyet ḥoş görüp ḥil'at-ı ḥaşı geyürüp tâc-ı şâhı virip ḥalkını ni'met ve nüzûl ile toyurdu. (2) İllâ ki ol ḥalk, buğday ve arpa etmegin yimediler. Süleymân, sebep şordı: Cevâb virdiler ki: "Biz mışret (3) tarısından gayrı ta'âmlardan nesne yidüğümüz yokdur. Buğday arpa nedür bilmezüz ve hem Âdem-i şafiyy ('a.m.), (4) uçmağdan çıkmakça buğday sebep olduğıçun buğdaya i'tibâr kılmazuz. Ammâ ki taru, cennetden çıkan (5) öküzüñ gözi yaşından bitdüğü ecilden nefsumüze gıdâ virip yirüz. Ḥâlik'ıñ şükürin dirüz." (6) diyicek Süleymân-ı nebî ḥazretî, bunları gâyet kâmil görüp tarîḳın begendi ve andan şordı ki: "Bu sizüñ (7) memleketüñiz evvel-min-âḥir seng-istândur. Bir avuç toprak yokdur ki ya ağaç veyâḥûd ot bite. Mışret tarusu (8) bunda nice biter? Bize ḥaber vir!" diyicek, ol melik-i Tarmûs Şâh, du'â kılpup eyitdi: Yâ nebiyya'l-lâh, bizüm gıdâmuñı taḥşîl (9) itmege, Ta'âlâ celle celâlühü ki müsebbîbü'l-esbâbdur. Yıl-ile yağmur, sebep ḳomışdur. Ol melik eyle diyicek (10) Süleymân eyitdi ki: Nite ider? "Yâ nebiyya'l-lâh, vaḳtâ ki güneş esed burcına gelse gâyet 'âlem ıssı olup bu toprak-(11)suz ve şusuz yik-pâre tağlu taşlarumuz, ḥammâm külhânı gibi ḳatı kızar şöyle ki içinde olan maḥlûḳātuñ (12) yüregi yağ ıssıdan eriyüp şizar. Ölüm ḥaddine varur ḥaşıdan bizer. Ve Nîl ırmağı ancılayın ıssı (13) olur ki şuyın içen şusuzluğın ḳandurmaz. Pes bu

kūh-istānlarda hîç cānlu cān-aver yokdur. (14) İllā ki ime kiçisi çokdur; aylak çoç-ıla ki yābān koyunıdır. Anlar dağı Nîl kenārlarında bulunur dağı cem‘ (15) olup bunları şikār iderüz ve benüm sarāyum öñinde bir yüksek tağ vardır. Cem‘ olup halkımızla (16) aña çıkaruz. Kırbānlar idüp Yūsuf, İbrāhīm Peygām-ber şerī‘atınca hācet namāzı kılup yönümüz kıbleden yaña (17) dönderip hācet dilerüz ki Hāq ta‘ālā, bu ıssı hevāsın üzerümüzden götüre; yiller esdürüp yağmurlar (18) yağdurup zād u zevāde bitüre.” diyüp vaqtā ki münācāt iderüz. Ol kādīyyü’l-hācāt, du‘āmuızı (19) kabūl ider. Bād-ı debūr, kırk gün gice ve gündüz eser. Nîl bahırının iki yanında olan kavimlerini kâbirlerini (20) tozıdup şavurup bu taşlu tağların üzerine iletüp saçır. Şol qar sürgüsü gibi sürer; ol (21) yumşak kumları çukurlara tolder. Şöyle ki hiçbir çukur yir kalmaz ki anda Nîl toprağı kumu t olmaya. **[110b]** (1) Vaqtā ki kırk gün, tamām yıl eser; Nîl’ün kenārında zerre deñlü toz u toprağ, kum, kayır ki kalmaz; andan (2) kırk birinci gün, bād-ı debūr diñer; esmez olur. Andan bu bizüm hācerāt kavmı dağı mağāralu mağāra-(3)sının sınırında vāki‘ olan çukur yirleri ki ābā-‘an-ced¹¹⁰ eke gelmişlerdür. Ol arslan gibi (4) pençelü eller ile ol kumu ve kayırı aşup nuşret tarusı tohmını üzerine ekerler. Dağı yine pençeler-ile (5) ekdükleri tohmı, kuma, kayıra bulaşdururlar. Kırk güne dek zirā‘atı tamām iderler. Zīrā ki kâ‘ide-i (6) rüzigārumuz budur ki: Kırk gün yıl eser; diñdükden sonra kırk gün dağı mühlet virür, zirā‘at (7) itmege. Andan Hāq ta‘ālā, celle celālühü, bir hışımlı yağmur virür. Kırk gün gice ve gündüz yağar, tūfān-ı (8) Nūh gibi. Cemī‘i bulutlar, kūh-ı Billūr’a cem‘ olup tā ki cebel-i kameran buraya gelince yağmur göz açdurmayup (9) yağar. [E]kinlerümüzi şuvarur ve kaya yarıkları suyla tolar. Tā yılına dek şarnıçlarımızdan şu (10) eksük olmaz ve Nîl ırmağı dağı taşar. Etrāf-ı ‘ālemi sıl alır. ‘Arab u ‘Urbā iklimi, gānī olur ve (11) andan kırk gün geçince yağmur dağı diñer; gün açılır. Ekdüğümüz nuşret taruları dağı biter. Kırk (12) gün tamām olıncaya dek tamām nihāyeti yiter; andan taruları biçerüz ve yapraklarından hūrmā yaprağına karışdırup (13) döşenecek hasır ve giyecek hırkayı esir idinürüz dağı ve

¹¹⁰ Yazmada: ‘abā-‘an-ced

tarınuñ şapını çöpini ocağa yakmağa odın (14) yirine zaḥîre iderüz. Vaḳtâ ekdüğümüzi götürevüz. Evlü evümüze girip ḳapuları muḥkem berkidüp (15) otururuz. Andan şoñra Allāh taʿālā, ḳıble yilini viribir; bād-ı şarşar gibi eser. Şöyle ki: Bu seng-istānda ol (16) zirāʿat itdüğümüz çuḳurları pāk idip ḳumını ve ḳayırını giderüz alup baḥr-ı Nîl'e döker; kırḳ (17) gün gice ve gündüz öyle yili eser; kemā-kān evvelki gibi olur. Kırḳ gün tamām olıcaḳ yıl diñer; baḥr-ı (18) Nîl şuyı daḥı eksilüp ḳarārına varur. Andan ḳapularını açup çıkaruz ol ekinlik yirlerine baḳaruz. (19) Üzerine varuruz. Zerre ḳadar ḳum ḳayır ḳalmamış görürüz. *Nazm*

(20) Şankim anda esmemişdür, zerre yil,
O çuḳura ḫolmadı vü ḳum-ı Nîl,

Yā-ḫū yağmur yağmadı, ḳum üstine;
Yā ekin olmadı, maʿlūm üstine.

(21) Şanki nuşret tarusını ekmedük,
Pençemüzle zaḥmetini çekmedük.

Ekin eküp şanki taru biçmedük,

[111a] (1) Ḳumı üstinden yürüyüp geçmedük.

Şanki yağmur üstine hiç yağmadı,
Göge bulud anuñ-ıçun ağmadı.

(2) Ol ekin ve ol biçin ber-kemāl,
Şanki vāḳiʿ olmadı_oldı bir ḫayāl.

(3) Hem cihānuñ cümle işi, bî-gümān,
Bir ḫayāldür añlaya, zāhir nihān.

Ne kadar geçdise ‘ömrün, şāhā, hōş,
Farkı yokdur, şanki gördük gice düş.

- (4) Hā diyince geçdi, uş ‘ömrün kuşu,
Yā geçürdük, ‘ömri, gördük, yā düşi.

- Farkı yokdur, ikisinün ber-kemāl.
(5) Bes cihānuñ varlığıdur, bu hayāl.

Ğurre olma yā Süleymān, devlete,
Bağma benüm diyü māl i milketi!

- (6) Çün-ki āhir iriserdür, saña mevt,
Furşatuñı, şimdi şağın, itme fevt.

- Bāķi qalmaz, saña çün-ki memleket,
(7) Bir dahı ya viriliser saltanat.

Bir kişinün gelmeyince nevbeti,
Şāh olup zabt idemez, ol milketi.

- (8) N’ola tahtuñ götürürse şimdi yıl?
Dem gele ki rahtuñ ala mevt-i sıl.

- Çākerünse n’ola ger biñ bir ümem?
(9) Degmez aña, olsa cūduñ, ‘adem.

Nef'i ne olmak Süleymāni'z-zemān
 Çün-ki toprak içre_olursın nihān

- (10) Böyle diyüp ol melik, iy pür-ḥazar,
 Oldı sākin, vir şalāt, mā-ḥazar!

Nesr Hükemā kavlince ol (11) melik-i şahra, şāh-ı kūhī ki aḥcār kavmı melikidür. Böyle diyicek Süleymān Peygām-ber, ‘aleyhi’s-selām, Hālik’un ḥilkatına ḥayrān (12) ḫalup Kādir’ün kudretine ḥayrān u vālih olup ve Nīl şuyınuñ ağıstos ayında taşduğına sebeb neydüğün (13) bildiler. Hākīmūñ ḥikmetin tañlayup ta‘accüb kıldılar; andan Süleymān ol melike: “İy melik-i kavm-ı ḥacer-istān, hīç (14) sizūñ daḥı düşmenūñüz var mıdur ki sizi gelüp incidür ola? Anları def‘ idevüz. Şerrinden sizleri emīn (15) kılavuz.” Süleymān eyle diyicek ol melik, ayağ üzre ḫalkup eyitdi ki: “Yā nebiyya’l-lāh, bizüm iki düşmenümüz (16) vardur. Ellerinden ‘acizüz. Birisine çäre kılsañ olur ve illā ki birisine dermān yokdur.” Süleymān didi ki: (17) Nicedür? Melik-i şahra, şāh-ı kūhī eydür: Yā nebiyya’l-lāh, ol düşmānumuzuñ birisi, seg-serlerdür. Nīl baḥrınıñ şimālinden (18) yaña memleketleri, memleketümüze ulaşıḫdur. Üç aylık tamām seg-serler memleketidür. Pādişāhları var, ādem etin (19) yiyicilerdür. Dāyım ḥōd işleri gelüp kavmumuzu şikār itmekdür. Ammā ki güci budur ki iki üç yılda bir kez (20) ol seg-serler meliki, ‘askerin cem‘ idüp üstümüze gelür. Ceng idüp bizi sır. Zīrā ki bizde ālet-i ḥarb (21) yokdur. Buncamuzdan ḡayrı anlarıñ ḥōd bir yüzi ādem ve bir yüzi kelb şeklidür. Hınzīr gibi azuları var; arslan **[111b]** (1) gibi pençeleri var ve bebür ve peyān ayakları gibi ayakları var. Memleketümüzi ḥarāba virür. Yine şimdi yakın (2) zemānda istimā‘ olındı ki seg-serler serhengi leşker, cem‘ idüp üstümüze gelmek diler-imiş ve ikinci (3) düşmānumuz daḥı yā nebiyya’l-lāh zenbūr-istāndur ki: Nīl ırmağınuñ kıble cānibinden yaña cenūbīsinde bir kūh-istān (4) vardur. Bizüm memlekete ulaşıḫdur ve şimālisi seg-sārлу vilāyetine muttaşıldur. Nīl ırmağı vasaṭından (5) geçer. Yigirmi fersaḫ miḫdārı, ol taḡuñ dāyiresi, vardur. Aña kūh-ı zenbūr-istān dirler. Hiçbir maḥlūk, (6) ol taḡda yokdur,

aru korkusundan. İllā ki ser-cümle zenbūr-istāndur, arılıkdur. Hiç ağaç yokdur ki (7) tağında ol ağacuñ kovuklarında ve budaklarında arı kıvanlık idip bal yapmaya ve hıç kıaya yaruğı yokdur ki (8) içinde arusı olmaya vaqtā kim bahār mevsimi ola. Aru ininden ve kıovanından çıkacak vaqt ola. Ol (9) vaqtın çıkar bizüm memlekete gelür. Nebātāt ve şemerāt bulamaz ki nafaқа ala; zağire götüre. İllā ki halkımuza üşerler; (10) eger mağārasından ıraқ bulına; şokup helāk iderler. Ol sebebden aru kıorkusundan yazın (11) ıraқ yire gidemezüz. Hasetlü hasretlümüzi göremezüz. Nıl bahırından şu alıp içmege dağı aru kıorkusundan (12) giceyle giderüz. Vaqtā ki kırk gün yağmur yağar ol vaqtın fırsat bulup biz dağı zenbūr-istān vilāyetine (13) varuruz. Ballarını alup ğanīmet kııluruz; eger ki yā Süleymān ol arularuñ dağı kıible cānibinden yaña düşmānları (14) olmasa-y-ıdı; ne seg-serler elinden kıurtılurdı ve ne hōd aħcārīler halkı hālāş olurdı. Memleketümüzi (15) hārāb iderlerdi. *Naẓm*

Düşmeni zenbūruñ, eger olmasa

Bize gelmesine māni‘ olmasa,

(16) Milkümüz, zenbūr, iderdi, hep hārāb

Bir dem içre olur-ıduқ hep yebāb

Liki vardur, anlaruñ düşmānı kıuş,

(17) Arı kıuşı dirler, aña zāhir uş.

Anlaruñ da meskeni var ulu tağ,

Otı bol u şuyı aқar çağ u çağ,

(18) Kıuşları, hilқat iden Allāh Hūdā

Aruyı, o kıuşlara, itmiş ğıdā.

Aruya ki_anlar bulışup heng ider;

(19) Çekürgeyle şan, şıǵır çok ceng ider.

Aruyı, fırsat bulup kuşlar, kapar.
Burnı ucıyla arunuñ, cānı çıkar.

- (20) Ağzına_alup aruyı, def'î yuţar.
Aru dağı diñle aña pes n'ider?

- (21) Nişter-ile aru, gögsinde kaçar;
Nüşı, niş olup kuşuñ cānı, çıkar.

Kuşlar, ālāy bağlayuban çün gelür
Aru dağı cem' oluban çoğalur.

[112a]

- (1) Ālāy ālāya virüben gökde pes
Ceng iderler iki düşmen, pîş ü bes.

- (2) Yilli günde kuşlar, aruyı yiñer;
Yilden aru, kaçuban yire siñer.

Hem şovuk günde aru, ceng idemez;
Kuşa neşter çeküben heng idemez.

- (3) Lîkin ıssı olıcağ gökde güneş,
Kuş arudan degmede baş.

- (4) Ğālib olup kuşlara, anda arı,
Haşma, hancer mişli, urur nişteri.

Söz budur ki söylemişem yā resûl!
Düşme[ni] def' eyle, sözüm kıl kabûl!

- (5) Arunuñ def olmasına çäre yok,
 Ādem oğlu ne_itsün aña az u çok.

- Liki seg-ser düşmenümden intikām
 (6) Luṭf idüben alı virgil, hümām.

Böyle diyip sākin oldı, ol emīr,
 Diñle, imdi kışşa nedür lā-naẓīr?

- (7) Kışşaya, iy dōst, iderseñ istimā‘;
 Vir şalavat, Aḥmed’e, tıttup semā‘!

Neşr Hükemā kavlince kaçan ki (8) kavm-ı aḥcār, melik-i şaḥra, şāh-ı kūhī, düşmenleri elinden şikāyet idicek Süleymān ḥazreti işidip eyitdi: “Yā melik, (9) ğam yime ki evvel varıp seg-serlere ğazā idelüm. Anlaruñ şerrinden ḥalāş oluñ; andan şoñra inşā’l-lāh (10) ta‘ālā, kūh-ı zenbūr-istāna daḥı varalum. Anlardan daḥı dād u estāduñ alı virelüm. Yā meiki’z-zemān, (11) çok şükür, ol Allāh’a ki ben kılına ol kadar salṭanat virdi ki altı yüz bir dürlü, deñizdeki ümmete ve dört (12) yüz dürlü, yir yüzinde millete, ḥükm iderüm ki: Cümlesi biñ bir ümmetdür arular cinsi, daḥı yidi şımıfdur. (13) Ser-cümlesi, bir ümmetdür anlar daḥı iz[n]-i Rabbānī birle benüm fermānumdadur ve benüm o zenbūr-istān serhengine (14) ğazabum vardur kim aña tekvīn-i hevāyı gönderdüm, gelsün naẓaruna karşı bal yapsun, tā kim aru, balı nice (15) yapar ve getürdüğü zaḥīreyi ayağıyla mı getürür ya ağıyla? ‘Aseli, naḥlūñ kusundusı mıdur ya degül mi (16) bilem didüm. Emrine imtişāl idüp gelemedi. “İnşā’l-lāh Süleymān kūh-ı zenbūra gelse gerek. Ol vaktın (17) varam.” dimiş imdi “Yā melik, var yarağunda ol, gel! Bize kılavuguzluḡ eyle! Seg-serler üzerine (18) bile gidelüm veyāḥūd incinürseñ yiründe şağ esen ḡal! Biz giderüz ol ğazāyı iderüz.” diyücek (19) ol melik, ayağ üzre ḡalkıp tekrār du‘ā kılup eyitdi ki: “Yā nebiyya’l-lāh, ḡayf ol ‘ömre ki şimdiye dek (20) sensüz geçürdüm. Çok şükür, Huzā’ya ki

mübârek cemâlünü gördüm. Hâk-i pâyüñe yüz sürdüm. Şimden sonra (21) ben senün hâk-i pâyünden gitmezsin. Her kanda giderseñ bileñce olurum.” diyüp icâzet alup varıp ol **[112b]** (1) gün, yarağın görüp ‘ale’ş-şabâh cemî’i kavm-ıla vüzerâsı ve ümerâsı birle altı biñ altı yüz altmış (2) altı nefer aḥcâr-ı aşḥâbla ve biñ iki yüz serheng-i dilâverle cân u dilden ḥidmete gelüp yüz sürdiler. (3) Velî birisinin omuzunda bir ime keçisi derisinden nuşret tarusı var. Süleymân görüp tebessüm kılup eyitdi ki: (4) “Bu zaḥîreyi, niye götürdün? Ben size ta‘ām, virürüm yimege.” didi zîrâ ki pâdişâhlar saḥâvet ehli gerekdür ki rağbet, (5) pürdür. Şâh, fâsık daḥı olsa cehennem odından âzâddur. Nite kim ḥadîs-i ḳudsîde gelür:

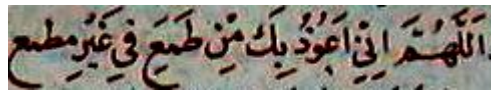

¹¹¹ (6) Ve daḥı ben ol ḥâtimem ki der-gâhuma ḳonıḳ gelicek minnet ve ‘izzet kılup ḥidmet iderem. Ammâ ki ḳapumdan (7) gitdügi vaḳt, incinürem nite ki: *Şi‘ir*

¹¹² (8) Süleymân ḥazreti,

böyle diyicek ol kavm-ı aḥcâr, melik-i şaḥra, şâh-ı kühî, du‘â kılup eyitdi ki: Yâ nebiyya’l-lâh râst buyurursın (9) ki: Dünyâ ḥalḳının ekşeri, devletün sāyesine cem‘ olup ni‘metün yirler. Velî bizüm ḥalḳumuz, ḳanâ‘at ehlidür. Dünyâ ki âḥiretün (10) mezra‘asıdur. Kendü el-ile eküp biḳdügin yirler ve dāyım münâcât idüp eydürüz ki: “İlâhî, bizüm ṭabî‘atumuzdan (11) ṭama‘yı götür, ṭami‘ eyleme!” diyü bu evrâdı

oḳıruz: ¹¹³ Ve bir daḥı (12) bu ki: Kişi, âḥer kimsenün rızḳın yiyecek minnet-i ‘aẓım itmek gerek, şükr-i Ḥaḳ’dan ḡayrı; ammâ kendünün kesb-i ḥelâlin (13) yiyecek kimse minnetin çekmez; şükr-i Ḥaḳḳ’ı, yirine getüri bilirse devlet. Ki ḳul, Ḥaḳ ta‘âlânun virdügi ni‘mete şükür itmek (14) gerekdür. Nite kim kelâm-ı Rabbânî’de, kitâb-ı Sübhânî’de gelür:

¹¹¹ “Cömert, günahkâr olsa bile cehenneme girmez.”

¹¹² “Gelen misafire yardım etmek bize borçtur.”

¹¹³ “Allah’ım doymak bilmeyen hıristan sana sığırım.”

¹¹⁴ (15) Eyle olsa yā nebiyya’l-lāh,

elümüzdeki ni‘meti, ne kadar az-ısa dağı hoş görelüm. Ki nite kim ‘Arab şu‘arāsı

eydür: (16) ¹¹⁵ diyüp

devām-ı devletine, eyyām-ı ref‘ine (17) du‘ā kılup cevāb viricek Süleymān-ı nebī
hazreti, ‘aleyhi’s-selām, o melikūn sözini hoş görüp Habeşe meliki (18) Niğmān
Şāhuñ altı yanında, Necāşī meliki Sa‘īd Şāhuñ üssi yanında, server-i selātinler
yanında yir gösterip (19) zerrīn kürsī üzerine geçüp oturdı. Tevābi‘i, kafāsında
ayağın tırdılar. Andan Süleymān hüküm itdi. (20) Çerrendeden ve perendeden Nıl
şuyına şulanmağa varan halk, gelüp yine serīr-i Süleymānī’ye çıkup yirlü yirinde öñe
(21) oturdılar ve dört dürlü yıl, dağı etrāf-ı ‘ālemūn rub‘-ı meskūnından çıkup esüp
gelüp Süleymān tahtınuñ **[113a]** (1) dört gūşesinūn altına girüp kūh-ı hacar-
istānuñ üzerinden Nıl bahrı şuyından irüp göge götür-(2)diler dört mīl miqdārı
yuğaru hevāya göturdiler ve dağı mu‘allağ tahtı tıtdılar. Andan perīler dağı (3) kanad
açup Süleymān tahtınuñ öñine geçüp şaf-ı ālāy düzetdiler ve cinnīler dağı şol tarafda
dem çeküp (4) uçup taht-ı Sülymān’ı berāberin gözetdiler ve dīvler dağı ağız açup
dem çeküp ‘afārīt aslı kanadların (5) açup hışımlu kara bulut gibi hevāya kılup
Süleymān tahtına berāber geçüp hevā-yı fenāda şaf düzetdiler (6) ve andan soñra
şāh-ı mārānı dağı kızıl altun sinī üzerinde kızıl la‘līn tabak içinde oturup “yā hayy lā-
yemūt” (7) diyüp Allāh tesbīh idüp tekbīr getirüp ol tokuz yılkenlü pārça gemisi
kanadlu, İskender seddi kāmetslū, cehennem (8) ocağı gözlū, cān alıcı yüzlū, bebür ve
peyān kaynaqlū, bezir-hāne sūtūnı kıyruqlū, hūrmā ağacı dişlū, (9) ‘Azāzīl bakışlū,
yidi kat yiri götüren balık pūllū, balığı ayağı altına alan öküz boynuzlu ejdehā, (10)
şāh-ı mārānı uç başına alup tokuz kanadın açup uçdı. Süleymān tahtınuñ kafāsına
geçdi. Anı (11) görüp efā‘iler, ejdehālar boynına tılaşdı ve ‘akārīb sınıfı dağı

¹¹⁴ “Ey Davut ailesi, şükrediniz; kullarımdan gereği gibi şükredenler çok azdır.” (Sebe / 13)

¹¹⁵ “Ben kesin olarak bilirim ki yaratılıştā değışme yok; benim rızkım olan her şey bana gelecektir.”

ejdehālaruñ ¹¹⁶ yolları arasına (12) şokılup sıvışdı. Andan o kara tağ kâmetlü ejdehāları, ol dem çekici kan içici uçar vuḥūş (13) ve toḡuz başlu evrenler, hışımlu kara bulud kanadlarını açdılar; ejdehāları, arḡasına alup (14) uçdılar. Süleymān tahtına berāber hevā-yı fenāya geçdiler ve kuşlar daḡı kanadların açup Süleymān üzerine (15) gün toḡınmasun diyü sāyibān tutışdılar. Bülbül-i hezār-destān daḡı Dāvudī ünölü dile gelüp ötişdiler. (16) Her maḡām-ıla āvāze itdiler.

Nazm

Götürip taht-ı Süleymān'ı, felek yüzinde yil,
Çaḡlayup altında_aḡardı yir yüzinde, baḡr-ı Nıl.

(17) Dīv ü perī ejdehāla taht, iḡāta idicek;
‘İbret-ile görüp anı, ḡalk-ı millet cümle il.

Kıışa-i baḡr-ı girdāb-ı ‘acāyibāt

Hükemā ḡavlince (18) ḡaçan ki taht-ı Süleymān'ı, baḡr-ı Nıl üstinde yil ḡaldurup gök yüzine ki götürdi. Dīv i perī ve cinnī daḡı (19) Süleymān tahtınuñ ṡaḡında ṡolında, ‘askerlü ‘askerin ki ḡızmete getürdi. Cinniler, dem çekişüp perriler, dīvler (20) kanad açışup ejdehāları daḡı evrenler götürüp uçışup kuşlar daḡı Süleymān üstine sāyebān tutup (21) baş başa çatışup tırınca müvekkel-i bād, melik Naḡamaḡayıl, Süleymān nazarına geldi: “ ‘Aleyhi’s-selām yā nebiyya’l-lāh, mübārek **[113b]** (1) seferüñ ne ṡarafadur? Yile götürdelüm ḡadd-ı ṡerāīṡın yirine yitürelüm.” diyücek eyitdi ki: “Beni leşkerümle seg-(2)serler üzerine ilet ki ḡazā ḡılam. Ol ādem etin yiyicileruñ cānlarına cezā ḡılup helāk idem. Anlaruñ (3) ṡerrinden yir yüzini pāk idem.” diyicek müvekkel-i bādī, tekvīn-i bād, ḡüküm itdi. Süleymān tahtı önince uçup (4) gitdi. ‘Azm-i seg-ser itdi. Yiller daḡı taht-ı Süleymānī, ḡüküm itdi. Süleymān tahtı önince uçup gitdi. ‘Azm-i seg-sār (5) itdi. Yiller daḡı taht-ı Süleymān'ı ‘aḡabince götürdi vü gitdi. Perriler daḡı kanad açışup cinniler daḡı (6)

¹¹⁶ Yazmada: ejhālaruñ

dem çekişüp ve dīvler daḥı yıl gibi yilişüp ‘ifritler daḥı göge, yelkeni gibi kanad şalışüp yıl (7) evrenler daḥı każā-yı kader gibi başlarını kaldırışıup hışımlu bulud gibi kanadların şaldırışüp (8) taḥt kafāsınca gitdiler. Kuşlar daḥı felek yüzinde Süleymān üstine sāyibān bağlaşüp ötüşdiler; dillerince (9) Allāh zikir itdiler. Serir üstindeki millet daḥı dillerince Süleymān’uñ salṭanatın görüp adına gül-bāng (10) çeküp tācların felege götürdiler. Peygām-berlerüñ giçmişine ve gelecek peygām-berlerüñ ervāhına şalavāt (11) götürüp Allāh’a tekbir getürdiler ve Süleymān’a du‘ā itdiler.

Nazm

Götürüp taḥt-ı Süleymān’ı felek yüzinde bād,
 (12) Gitdi, seg-ser iklimine toḡru, ol dem ḥōş-nihād.

Bu ne melik, bu ne taḥt u bunca tāt u serir,
 Kim naşib itmiş Süleymān’a Ḥużā Rabbu’l-‘ibād?

(13) *Neşr* Ḥükemā kavlince Süleymān taḥtı, baḥr-ı Nıl üzerinden, gök altından, çerrende ve perende çerisiyle¹¹⁷ yıl, taḥtını (14) götürüp seg-sārlardan yaña giderken Süleymān, ‘ālem-i etrāfa bakup Nıl deñizinüñ aķduḡını ve ol ḥacer-istān (15) taḡlarının yüceliḡi felege çıķduḡı baḥrı, berri teferrüc iderken andan dönüp taḥtı üzerinde biñ bir ümmetüñ (16) serhenglerine nażar kılup deñiz māliki İngimās’ı, gördi. Nażarına getürdi; zerrin kürsı kodılar; geçüp oturdı. (17) Andan Süleymān-ı nebı eyitdi: Yā deñiz māliki İngimās, yā müvekkel-i baḥr-ı girdāb, luṭf idüp Kāf ‘acāyib-(18)lerinden ḥaber vir ki: Ağvās, melik-i baḥr ile Felātūrābıl tekvinden ne vech-ile işitdünse, Süleymān-ı Ḥakīm-i Cin (19) nażarında. Süleymān, eyle diyicek cevāb virip eyitdi ki: Yā nebiyya’l-lāh, senden aķdem gelen Süleymān-ı Ḥakīm-i Cin zemānında (20) ve anuñ nażarında deñiz māliki Ağvās-ıla baḥr-ı tekvin, şahih ḥikāyet kılup şöyle rivāyet itdiler ki: Kaçan ki altıncı kat (21) Kāf taḡnuñ müvekkeli, icāzet virip gitdükde bir kūh-ı ‘aẓım görünüp kulle-i feleklere berāber

¹¹⁷ Yazmada: çeres

olmuş. Dışları, şaru **[114a]** (1) yakūtdan ve toprak za‘ferāndan ve ne kadar eşcār ve eşmār var-ısa cemī‘sin şaru, ağaçlarının özdeki (2) şaru altuna beñzer ve yaprakları çiğdem yaprağı gibi ve yemişleri dağı şaru nārince beñzer ve cemī‘ yirde (3) bustān çiçekleri ki envā‘-ı eşkāl üzerine ve illā ki kāmusu şaru vü bunu görüp ‘aceb idip deryā (4) kenārın tutup giderdük. Nā-gehān bir şahrā görindi; bir yüce tağıñ öñinde ve bu şahrā-yı ‘azīm orta-(5)sında bir ‘azīm göl var; deryā gibi. Velī şuyı ancılayın şarudur ki: Şāfī altun şuyına beñzer ve bu der-(6)yānuñ ortasında sekiz kanadlu lu ¹¹⁸ arslan ¹¹⁹ başlu, ādem kālıblu, iki ellü ve iki ayaklu, bir ‘azīm (7) firişte tırmuş. Ancılayın uludur ki sağ eli maşrıka ve şol eli mağribe yitişür ve başı ‘arş-ı ‘azīm (8) ayağında yidi kat Kāf tağlarından yukarı ve sağ elin depredür ve gāh şol elin depredür; (9) hareket kılar ve gāh şolına bakar; gāh sağına bakar. Allāh tesbīh ider. Āhir zemān peygām-beri ervāhına (10) tekbir getürüp ve şalavāt virür ta‘accüb idip bizi götüren firişteye şorduk ki: Bu ne ‘azametlü melekdür ki (11) elleri mağribe ve maşrıka yitmişdür? Cevāb virdi ki: Ben bu Kāf ‘ālemlerine dağı gelmedüm; varalum kendüye (12) şoralum ki: Kimdür? Andan nazarına varduk. Melek dilince selām virip ‘izzet kırup karşıasına ayağın (13) tırduk. ‘Aleyk alup hālümüz şordı. Kāziyyemüz söyleyüp cevāb virdük ve Süleymān bin Cān (14) nişānesin gösterdük. Levh-i Süleymān’ı eline alup; nazar kırup; dağı ‘izzet-ile getürüp elümüze virüp (15) eyitdi: “Hak ta‘ālā, beni yaradaldan berü ne rub‘-ı meskün ‘ālemi işitdüm ve ne hūd Süleymān bin Cān pād-şahlıktan (16) haberüm var. Hemān hıdmet-i Hakk’ı, bilürem.” diyüp tesbīhin okumağa meşğül oldu. Andan su‘āl (17) itdi ki: Billāhi’l-‘azīm ol Allāh ki sini yaradıp hilkat itmişdür. Aduñ nedür ve ne hıdmetdesin ve bu (18) kolları mağāribe ve maşrıka neçün uzadursın ve gāh-be-gāh sağ şol bakup ne gözlensin? Cevāb (19) virdi ki: “Benüm adum Berhiyāyıl’dür. Hak ta‘ālā, ben firişteyi aydınlığa ve karanlığa müvekkel kemişdur. (20) Gündüz aydınlığı ve gicenüñ karanlılığı benüm elümdedür. Sağ elüm ki şarka gidip durur anda aydınlığı kaplayup (21) tutup tıdurın. Gündüz olmak ve her yire aydınlık da olmak bu sağ elümden varur; nūri **[114b]** (1) ve aydınlığı bu sağ ele koy virür ve dağı bu şol

¹¹⁸ Yazmada fazla yazılmış.

¹¹⁹ Yazmada: araslan

elüm ki karanlılığı gidüp durur. Anda karanlılığı (2) tutup kaplayup turur ve gice olıcağ her yire ‘âlem-i zulmât olmağ, şol elümdedür. Zabit (3) iden karanlılığı şol elümdür. Hağ ta‘âlânun kemâl-i kudreti birle cümlesini zabit iderem; eger ki göklerin (4) ve yirlerin nûr ve zulmâtı, Allâhu ta‘âlânun emri birle benüm elümde olmayadı. Hergiz gice neydüğün kimesne (5) bilemeyeyidi ve karanlılık zulmât neydüğün kimesne fark kılmayaydı ve dağı eger ki nûr kapusın tutup (6) zulmât kapusın açaydum; yiri ve göği, bağır-ı zulmât kaplayaydı. Kimesne kendüden nişân görmeyeydi; (7) ammâ ki emr-i Yezdânî ve irâdet-i Sübhânî bu muhtezâ kıldı ki ikisin dağı hıfız iderüm.” diyüp cevâb viricek (8) nazar kılup gördük ki ol firîştelerin göğsinde bir ‘azîm levh var şaru yâkûtdan üzerine kara (9) ve şaru ya‘nî misk-ile ve altun şuyıla yazılar yazılmış. Su‘âl itdük ki bu ne levhdür? Cevâb (10) virdi ki: Gicenün ve gündüzün hisâbıdır. Dün uzun olup giceler kışa olduğu yaz faşında, (11) bu levhe nazar kılup bilürem ve dağı kış mevsiminde dün kışalup giceler uzun olduğunu, bu levhün (12) yazusından hisâb tutarım. Geceyle gündüzde yigirmi dört sâ‘ati gözlerim ve yazı ve kışda güneş, on (13) iki burûcı seyr itdüğü taqdîrce gâh gün uzatup dün kışaldüğün ve gâh gice tavîl ve gündüz (14) kaşır olduğın bundan bilürem. Hizmet-i hafî, bu hisâb üzerine kıluram. İşde benüm hizmetüm budur.

Nazm

- (15) Gice ile gündüzün geçdükçe dâyımsâ‘ati,
Emr-i Hağğ’a, olıban me’mûr, iderem hizmeti.

İşbu hizmetden, ferâğat tâ kıyâmet itmezim,

- (16) Hağğ’a itâ‘at eyleyüp dâyımsâ‘ati.

Neşr Muhaşşal-ı kelâm kaçan ki ol melek, böyle cevâb virdi. Yâ Süleymân (17) hakîm-i cin, çün-kim andan dağı gitdük. Bir şahrâ gördük. Ol şahrâda ‘azîm şehir var: Gâyet ulu, (18) cemî‘ binâsı, taşları, şaru yâkûtdan ve ma‘deni kehribârdan ve şaru ‘ağîkden ve hacir yereğândan (19) cilâsı, za‘ferândan envâ‘ı dürlü köşkler ü

sarāylar ve kuşūrlar var. Bî-nihāye cemī'isinüñ üzeri (20) şaru altun-ıla pūşide ve içinde maḥlūḳāt var. Başı arslan¹²⁰ ammā ki gövdesi ḳālīb-ı âdem, ayakları (21) fıl, cemī'si irkek, içinde dişi yok. Diz çöküp gürūh gürūh ḳibleye teveccüh idip otururlar. Allāh tesbīḥ... **[115a]** (1) “Ḳāf ḳullelerin ve ‘ālemlerin seyrān itmege gide yoruruz ve bizden ḡayrı kimseler Ḳāf ḳapusına gelmedi (2) ve bu zikir itdügümüz ‘ālemleri görmedi. Neden ola ki Ḳāf’uñ on iki ḳapusu açıla yoksa yılda (3) bir kerre ve eyyāmı var ola? Ol sā‘at ḳapuları açılır ola veyāḥūd melek gelüp ṭavāf itmege Ḳāf (4) ḳapuları açılır mı?” diyicek, su‘āl ḳılıcaḳ, Şemḥiyāyā’ıl firişte, cevāb virdi ki: “Ḳāf ḳapuları Allāh (5) emrinsüz açılmaz ve daḡı melā’iketü’s-semāvāt, Ḳāf ‘ālemin idip¹²¹ seyrān itmege gök yüzinden Ḳāf ‘ālem-(6)lerine inerler ve tehellül ḳonarlar. Ḳapu açup girmege ihtiyāṭ çekmezler; ammā ki ḡayrı ‘ālemden sizcileyin (7) yā tekvīn, yā mālīk-i baḡır, fi’l-cümle biñ bir ümmetden ve yitmiş iki milletden yüz yigirmi dört dürlü şıfat-ı (8) maḥlūḳātdan bir kimesne gelse; Ḳāf ḳafāsından aşup girmezler. Bir ḳapuyı açdurmaḡa muḥtāc olurlar. (9) Dilince niyāz ider. Ḥaḳ ta‘ālā, ḳabūl iderse yol virür; ḥükm ider. Ḳapuyı, Cebrā’ıl açar; du‘āsın müstecāb (10) itmezse; ḳapu daḡı açılmaz; yol virmez. Pes bu ‘acebdür ki kūh-ı Ḳāf’uñ on iki ḳapusun açıldı.” diyüp (11) ḡaber virip daḡı andan sürüp gitdük; yaña dördünci ḳat Ḳāf’a naḡar ḳılıp gördük ki: Şol öñden çıḳmış (12) altun uvaḡı gibi zırıhlardan Allāh ta‘ālā, bu ṭaḡı yaratmış güneş şu‘lesi gibi nūr-ı enverden; göz baḳmaḡa (13) ḳamaşur ki her bir zerresin, bir yıldız gibi şavḳ virür ve andan şoñra bu dördünci ḳat Ḳāf ḳullesinüñ (14) üzerinde ‘arş-ı ‘azīm ayaḡında ḳudretü’l-lāh bir āyine aşılmış anuñ gibi pāk şāfī mücellā ki on sekiz biñ (15) ‘ālemüñ ‘aksi içinde azherü mine’ş-şems ‘ayān görünür. Tā ḡattā naḡar ḳılıp rub‘-ı meskūn ‘ālemin daḡı gördük. (16) Şöyle ki: Hind u Sind ve ÇİN, MāçİN, ‘Arab ve ‘Acem, Mekke, Mısır ve Şām ve cemī‘ eḳālīm-i seb‘a tamām görünür ve daḡı (17) deñiz içinde biñ kırk dört cezīre daḡı görünür ve maḡrib kenārı ve Endülüs baḡrı tamām aşlı birle (18) görünür ve bir ‘acāyib daḡı bu ki nā-gāh ol āyine-i Ḳāf’a naḡar idip gördük ki: Kūh-ı Ḳāf’uñ on iki

¹²⁰ Yazmada: araşlan

¹²¹ Yazmada fazla yazılmış

(19) kapısı görünür: Şöyle ki on bir kapısı dağı bi-‘aynihî. Biz geçüp gördüğümüz kapu gibi gâyet ‘azîm (20) ve andan ziyâde ‘aceb bunu gördük ki: Kâf’uñ on bir kapısından dağı birer müvekkeli-i baħr-ıla birer deñiz mālîkini, (21) birer firişte, sağ sol kanadları altına götürüp uçup gelür. Ta‘accüb kılup bunları, gözedürken nâ-gehân **[115b]** (1) bir yüce tağıñ eteginde bir yeşil kubbeye görindi ki: Ol kubbeyiñ çevresini yitmiş kat melâ’ike şaf şaf (2) kuşatmış tururlar ki her şafı yitmiş biñ firişte miqdârı ola. Ayaqları üzre turup ol nūrānî (3) kubbeye nazâr kılup yönlerin ve yüzlerin andan yaña tutup tururlar. Ancılayın firişter ki âdem hey’et, (4) arslan¹²² şûret *Naẓm*

Kubbeye karşı turur, bî-had melek

El du‘âya götürüp ider dilek.

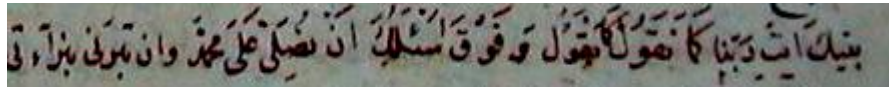
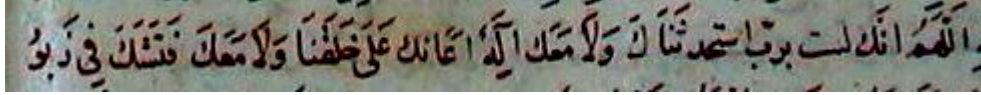
- (5) Mescidi, kuşaduban rûhâniyân,
Hakk’ı tesbîh ider, ervâh-ı felek.

Neşr Hâkîm kavline kaçan kim ol (6) firişter ve ol nūrānî kubbeyi ki gördük. Ol bizi götüren Şemhiyâyâ’îl firişte kanad büküp indi. (7) Ol firişter, yanına kondı; andan bizi kanadlarından yir yüzine indürdi ve eyitdi ki: “Yâ Ağvās, (8) deñiz mālîki ve yâ Felâtürâbîl, tekvîn-i baħr, bu görinen yeşil nūrdan kubbeye içinde, bu ‘ayne-i Kâf’uñ müvekkeli (9) vardır ki: Gâyet ulu firiştedür. Adına “Nūr envā nār-ı nūr enâyil” dirler. Varıp anı, ziyâret kılalum, icâzet (10) alup gidelüm.” diyüp elümüze yapışup gitdük. Ol şaf-ıla turan meleklerle yakın varıcağ karşı gelüp selâm-(11)laşup ‘izzetleşüp halîfeleri önümüne düşüp alup ol nūrānî kubbeye vardılar. Nazâr kılup bu melekleri, (12) görüñ ki ser-cümlesi arslan¹²³ başlu velâkin âdem kâliblu, eli ayağı âdem, başlarında nūrānî tâc, ellerini (13) göğislerinde koyup ayağın tururlar. Ol yeşil nūrānî kubbeye dağı müseddes altı nūrānî ‘amūd üzerinde müşebbek (14) ve muğarnes

¹²² Yazmada: araslan

¹²³ Yazmada: araslan

bir kubbeye görünür; ammā göz bakıp nûrından fark idemez ve bu nûrânî kubbeyi içinde, yeşil nûrdan (15) hilkat olmuş bir nûrânî melek gözikür ki tāvus şeklinde ammā ki altı kanadı var tāvus kuyruğu beñlü ve âdem şüretlü, (16) ağzından ki nefes çıkar. Nûr a'zasını bürür ve ammā nefesin içerü çekse şekli-i enveri zâhir olup görünür; (17) ve tesbîh dağı bu ki:

(18)

124

Çün-ki nazarına varduk. Selâm (19) virdük. ‘Aleyk aldı andan bizi götüren firişte, ilerü varıp Süleymân bin Cân levhini şundı, eline alup gördi (20) dağı el götürüp Süleymân bin Cân rûhına du‘a kıldı. Dağı du‘adan soñra eytdi ki: Süleymân bin Cân dünyâdan nakil (21) ideli hayli müddet-i rûzigâr oldı ve Cân kavmına Allâh ta‘âlâ, hışım idip helâk itdi. Tesbîhlerin unudup ‘âsî **[116a]** (1) oldukları cihetden vâhid-i kâhâr kâhra şalıp menzillerin hâk itdi. Anlardan kavm kalmadı illâ ki ‘Örfiyâ’îl (2) peygâmbere îmân ve Süleymân bin Cân’a muîf olup hıdmet-i Hâk, şerâitîn yirine yitüren Cân nesli hâlâş oldı. (3) Hâllâk-ı ‘âlem ve Rezzâk-ı a‘zam kahr-ıla Cân kavmın ki kahr-ıla yitürdi. Yidi biñ yıl miqdârı rub‘-ı (4) meskûn ‘âlemin ısız kodı. Ba‘dezân Cin kavmın düridüp ‘adem ‘âleminde, vücûd ‘âlemine getürdi. (5) Henüz iki yıl miqdârı vardur ki Süleymân Hâkîm-i cinne Süleymânlık rûzî kılup nübüvvet hâtemin müyesser (6) olup ve rub‘-ı meskûn ‘âleminde gani yitmiş iki millet ve deñizinde olan altı yüz bir vü kurısında olan dört (7) yüz biñ bir ümmeti ol Süleymân hâzretine muîf münkâd itdi ve yıl tahtını felekde götürmege ve mağâribe (8) ve meşâriķa yitürmege hüküm itdi. Şimdi zemâne anuñdur. Devrânın süre yorur. Bu, ‘acebdür ki bunları (9) hıdmete şalan Süleymân bin Cân, dünyâdan gideli hayli müddet-i rûzigâr geçdi; henüz bunlar bu hıdmetlerin (10) tamâm idüp mekânlarına varımadılar ve bir ‘aceb dağı bu kim Süleymân Hâkîm-i cin nazarına varıp

¹²⁴ “Allah’ım sen sonradan edindiğimiz bir Rab değilsin; bizi yaratmanda sana yardım eden başka bir ilah yoktur. Onların dediği gibi diyoruz: Muhammed’e (a.s.) salat etmeni ve beraatimizi vererek bizi bağışlamayı dileriz.”

gördüğümüz (11) ğarāyibātı söyleyüp beyān itesüz gerek diyüp haber viricek ta‘accüb idip eyitdik ki: “Yā müvekkel-i āyine-i (12) Kāf, ne ‘aceb söz söyledün; biz, bu hıdmete gidelden Süleymān bin Cān devri geçüp bir Süleymān devri dağı (13) mı geldi; her zemāne halkının bir Süleymān’ı mı olur; nübüvvet hātemin ele alup cihān halkı fermān mı olur?” (14) diyicek cevāb virip didi ki: Āgāh olup taḥkīk bilün ki ve şekkiyye ve şübheyi gönülünüzden giderip benüm (15) rāst sözümü taḥdīk kıluñ ki Hāk ta‘ālānuñ niçe biñ biñ ‘ālemleri vardır ki her bir ‘āleminde (16) baḥr ve berr ü çarḥ-ı devrān vardır ve halk-ı zemānesine hüküm ider bir Süleymān zemānı vardır eyle (17) Süleymān ki baḥr u berrinde biñ bir ümmete hüküm ider. Sultāndur yitmiş iki millete hüküm idip emrine muṭī‘-i fermāndur. (18) Yıl, tahtına merkeb olup gök yüzinde götürür; mağāribe ve meşārīka bir dem içinde yitürür. *Nazm*

(19) Ne Süleymānlar gelüpdür ‘āleme,
Tutdı, dünyā elin, urdı hāteme.

Kendüye bākī şanuban salṭanat,
(20) İtdi ceng ü aldı, māl ü memleket.

Tahtını yıl götürür-[i]ken felek,
Hāk selāmın aña virürken melek.

(21) Tāc u tahtın alup elinden ecel,
Hāk i yik-sān eyledi cismin ‘acel.

Çok Süleymān yatur işbu yirde, bil!

[116b] (1) Hātemin aldı, melek, tācını yıl.

Zerre zerre ḥāke_iderseñ, sen nigāh.
Her kadem altındadır, bir fark-ı şāh.

- (2) Gül-‘izāruñ yüzi, verd-i_ahmer-durur,
Çeşm-i humāruñ toprağı, ‘abher-durur.

- ‘Ārif-iseñ, hāk, dāyım ögme, yir,
(3) Gürbe gibi besledügin soñra yir.

Țut bugün olduñ Süleymān pādişāh,
Nef’i ne, irte tenüñ, olur giyāh.

(4) *Nesr* Hākīm kavlince ol firişte-i mu‘azzam eyle diyicek göñlümüz şübheye vardı; eger-çi ki anuñ sözine inanduk; (5) velī göñlümüze gümān dağı düşdi ki bir Süleymānlık hātemin ele alan hemān rub‘-ı meskūn ‘āleminde dūrür. (6) Bu kaçan ola ki her ‘ālemde bir Süleymān dūriye? Hūşūşā ancılayın ‘ālemler ola ki her bir ‘ālamde yidi deryā (7) ve yidi eķālīm ola ve yüz yigirmi dört dürlü şıfat-ı maḥlūķāt-ıla ‘ālemi tola. Hūşūşā ki baḥr ve berrinde (8) yitmiş iki millet ve biñ bir ümmet cinsi cins birle ol Süleymān’a ḥidmet kılalar, diyicek. *Naẓm*

- (9) Çün-ki_işitdük işbu sözi, ol zemān.
Şekke varduk, göñlümüz, toldı gümān.

- Ger-çi geldi, göñlümüze anda şek.
(10) Söyleyen olduğıçun līkin melek.

Kim melekler sözidür, ġāyet şahīḥ,
Rūḥ-ı ḳudsī nuṭķı olur, ġāyet şariḥ.

- (11) İşbu söze vālih olduk, bir zemān,
Göñlümüzden gitmedi, şekk i gümān.

- Pes didük ki köhnedür, bu kârigâh;
 (12) Kırılıpdur irden işbu bârigâh.

Key katı köhne-durur zâl-i zemân,
 Evvelinden kimse virmez hiç nişân.

- (13) Hâk'dan artuğ kimse bilmez, bu felek,
 Kim ne vâkıdan devr idip durur semek.

- Böyle diyüp varduğ, anda hayrete.
 (14) Vir şalavât, tut kulağı, hikmete.

Nesr Eyle olsa yâ nebiyya'l-lâh gönlümüzden bu şübhe geçince nâ-gehân anı (15) gördük ki: Bu şaf şaf tûran melâ'ike karşıdı. "Acebâ nedür ki?" diyüp nazâr kılıp gördük ki: On bir yirden (16) ya'nî on bir Kâf kapularından bizüm geçdüğümüz kapu-y-ıla on iki olur. Bizden gayrı on birisinden geçüp (17) gelen şahışlar, yakın gelüp melekler karşı varıp Envânâr-ı enâbîl Hâlıfe karşıasına getürdiler ki: Her (18) birisinüñ vaz'ı, endâmı bir birine beñdeş. Birisi, melek-şüret bizi götüren Şemhiyâyâ'il melege beñzer ve birisi (19) dağı deñiz mâlikine beñzer ve birisi dağı Belğ tekvîn gibi şanasın kim her birisi, şekilde şemâyilde qadd u kâmetde (20) cemî' şüretde hiç birisinüñ farkı yok. Cemî'isi gelüp ol hâlıfe öninde selâm virip yüz yire sürdiler (21) ve bizüm elümüzde olan Süleymân bin Cân hâtem-i şekli yazulup ve tığ-ıla kazılup nuķuş olan altun levh **[117a]** (1) idip dillerince âhir zemân peygâmberine şalavât getürürler. Suvâl itdük ki: Bu şehir, ne şehirdür? (2) Şemhiyâyâ'il melek, cevâb virdi ki: Bunlara esed-ser dirler. Bir dürlü tâîfedür, bunlar yimek içmek (3) bilmezler. Bir lahza Allâh'a 'âşî olmazlar. Gice ve gündüz tesbîhe meşgûllerdür. Suvâl itdük ki: Bunlar ölür mi; (4) hiç birisi tağayyür olur mı? Cevâb virdi ki: Bunların ölmesi yokdur ki arasından birisi gâyib olur. (5) Bilürler ki ol dağı bu 'âleme gelmez kırk gün ki geçe. Anuñ yerine kimse geçüp varmaz. Gine ol şekilde (6)

bir şahş peydâ olur. Aña sorarlar ki: Sen қandan geldüñ? Cevâb virür ki: “Ben gözüm açdum; kendümi (7) bunda gördüm dağı nereden geldüğüm bilmezüm; fark kılmazın.” diyüp haber virür. Hem vâkı‘â ötesini (8) bilmez ki sırru’l-lâhdur nite kim rûh adı ki aña rûh-ı insânî dirler ve bunca biñ menziller kaç‘ idip ‘arş-ı (9) ‘azîmden yidi kaç göklerden menârla kaç‘ idüp yir yüzine kim gelüp biter ve nebât olup (10) nübüt-ı nebâtı koyun otlayup koyu[n] eti, ata қurşagına düşüp hazım olan loқmalardan bir қatre қan (11) hâşıl olup ve kırk қatre қandan dağı bir қatre nuţfe hâşıl olup ana rahmine düşüp tokuz ay, (12) on gün müddet geçüp âdem vücûda gelüp tıfıl iken cevân olup kendüyi bildükden soñra, haқîkât-ı (13) hâlinden bildükden soñra, teftiş itsek; bilmez. Bunca menâzil kaç‘ idip ‘âlem-i ‘ulvîden ‘âlem-i süfliye geldüğün (14) fark kılmaz. *Nazm*

Hâlik-ı kevneyn-i ‘âlem ki itdi haқ, ol cihân;

Bu ki hem-tâ hilқatı çok, haşre dek, olmaz ziyân.

(15) Gözüñ açıp bir nazar it, gör nedendür bu kevn?

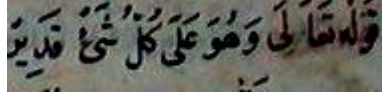
Fikir idüğümnden belürdi, bunca kevn, iki cihân.

Neşr Қақан ki bu маһлұқатуñ ne тәйфе (16) bildük. Andan kūh-ı Қāf etegin tutup gitdük. Çok ‘acāyib ve ġarāyib, gördük ki diller şerh itse olmaz. ‘Āқıbet (17) dördinci қат Қāf қullesi, görindi. Velakin be-ġāyet yüksek şöyle ki bir niçe қат gökden yaқın. Velikin anuñ (18) gibi enver ki gün gibi şu‘le virür ve daşları şeb-қırāқ gibi şeffāf ve bir ‘aceb dağı bu ki ‘arş-ı ‘azîm ayağından (19) āyine-mişāl, қudret āyinesi bu dördinc қат Қāf тағıнуñ üzerine аşılmışdur. Perde gibi тұrur on sekiz biñ (20) ‘âlemüñ şavқı içinde görünür; чүн-kim ol ‘ibretu’l-lāh āyine gördük ve dördünc қат Қāf тағıнуñ dibine (21) ki varduқ. Gördük ki: Bu deryā ki kūh-ı Қāf ortasından gelür geçer; dördinc қат қulle-i Қāf тағıнуñ **[117b]** (1) aralıғına gelicek şıқalup bir yire gelüp bir altundan қapu işiğı altından ақup gider. Velî bu қapunuñ yüksek-(2)ligine

göz irişmez ve inlülügi dağı yitmiş mîl ola, elmâs taşından işigi var. Çärçeveleri firûzeden (3) bir ‘azametlü kapudur ki vaşfa kâbil degül ve yine güneş maṭla‘ına karşı per perde aşılımış ve ol perdenün (4) iki tarafında ol al reng kudret perdenün sağında ve solında ol iki tarafında iki ulu ‘azîm firişteler (5) ejdehâ-ser ammâ ki qadd u kâmetleri insân şekil ve ayağın ṭurmuşlar. Şol ellerinde bir bir oddan (6) ḥilkat olmuş kılıçlar var. Yalın elde tutarlar ve bu kapunun elmâsdan bir kilîdi var; gâyet ulu. Çün-kim (7) kapuya yakın varduk. Şemḥiyâyâ’îl firişte, bize eyitdi: “Bu görinen kūh-ı Kâf’uñ on iki kapusu vardır. Birisi (8) bu kapudur ki görünür; bu firişteler kapucılardur ve bu kapu açılmayınca bize geçüp gitmege yol yokdur.” diyüp (9) cevâb viricek, kanadların büküp bir birine eyitdi. Kapunun sağ kanadına yakın yire kındı. Andan elümüz (10) alup ol firişteler katına vardı. Selâm virdi. Anlar dağı ‘izzet kılup ‘aleyk aldı andan bizüm ḥâlümüzü (11) anlara söyledi ve Süleymân ibn-i Cân levḥ nişânesin gösterip ḥâlümüze muṭṭalı‘ olıcağ eyitdi ki: “Yâ Şemḥiyâyâ’îl, (12) bu kapuyu açmak, bizüm elümüzden gelmez; velikin Cebrâ’îl ḥazreti, açar; Allâh emr-ile. Biz Cebrâ’îl’uñ a‘vânlarındanuz. Allâh’a (13) tazarru‘ kılun ki Cebrâ’îl ḥazreti, gelüp bu kapuyu, aç! Size geçüp gitmege yol ola!” diyicek yönümüz kıbleye dutup (14) iki rek‘at ḥâcet namâzın kılduk. Ol firişteler dağı bile kıldı. El du‘aya götürdük. Anlar dağı âmîn didi. (15) Namâz ve niyâzdan soñra el yüze sildük. Anı gördük ki Cebrâ’îl ḥazreti, geldi. Altı yüz altmış bir kanadın (16) açmış; emr-i Yezdânî birle. ‘Arşu’l-‘azîm ayağında sidretü’l-müntehâdan kalkup uçmış. Kâf kapusın gelüp (17) Allâh’a tekbîr, ahîr zemân peygâm-ber Muḥammed’e şalavât getürüp Kâf kapusın açdı. Andan bize “Gelün, geçün!” diyü işâret (18) itdi. Andan ‘izzet kılup tapu kılup geçüp gitdük. Biz geçince Cebrâ’îl kapuyu yaptı; velikin bu kapu yapılap (19) açılınca kūh-ı Kâf tağları, âvâzesinden güm güm itdi ve Kâf kulleleri, âvâze vi[r]ip yanķulandı. Bir ‘aceb, (20) yire zelzele ve göge velvele kopdı ki dehşet alduk. Andan çevre yaña nazar kılduk; gördük ki: Der-(21)yâ-yı aḥzâr ḥalcesi; ya’nî yidi kat Kâf tağın şak idüp arasından geçüp gider bu Kâf kapusunuñ işigi **[118a]** (1) altından gürleyüp gelür çıkar dağı evvelki gibi yitmiş fersaḥ ini olup, mevc urup, deryâ-yı ‘azîm-(2)veş akup gider. Ve bu deryânun iki tarafı, kūh-ı

Kāf etekleri. Ve bu dördüncü kat Kāf tağ yirleri, (3) deñiz kenārındaki kımları, gümüş ma‘adini toprağı gibi dize dize gümüşden ak ve āyineden şeffāflu (4) ve kuru yirdeki toprağı, kızıl altun ğubārına beñzer ve taşları, la‘l i cevāhir, envā‘ı kıymetlü gevher ve bir ‘azīm (5) kulle üzerinde bir heybetlü firişte oturur. Ādem başlu, velīkin gövdesi, muṭlaḳ tāvus kuşına beñzer. İllā ki (6) cisim de ğāyet ulu ve bir ‘aceb dağı bu ki omuzları başında birer yeşil kanadı dağı var ve ol kanadlar-ıla (7) cemī‘ gevdesin bürümüş. Eli ayağı, ādem eli ayağı gibi; ammā ki elleriyle nesne bağlar ve çizer gibi hareket (8) ider. Diz çöküp bağırdı tırur. Allāh’a tesbīh okuyup āhir zemān peygām-berine şalavāt getürür. Andan (9) Şemḫiyāyā’ıl firişte, eyitdi ki: “Bu firişte, dördüncü kat Kāf tağınıñ müvekkelidür. Nazarına varalum. İcāzet (10) alalum.” diyüp yir yüzine indi. Deñiz kenārına kındı. Andan ikimüzüñ eline yapışup ol firişte (11) katına ilettdi, eyitdi ki: “Esselāmu ‘aleyke, yā müvekkel-i Kāf ve yā Cezḳayāyil!” diyüp selām viricek ‘aleyk alup (12) ‘izzet ittdi. Andan Süleymān ibn-i Cān, levḫ-i nişānesin gösterip bizüm ḫālümüzi aña i‘lām eyledi. Süleymān (13) ibn-i Cān, nişānesin görüp öpüp yüzine sürdi. “İcāzetdür, verüñ, n’ola?” diyüp gider olıcağ bizi (14) götüren firişteye suvāl ittdi ki: Bu ne firiştedür? Cevāb virdi ki: Cemī‘i, kūh-ı Kāf müvekkellerinüñ ulusıdır. (15) Allāh ta‘ālā emr-ile oturmuşdur. Ol iki el-ile ğāh bağlayup ve ğāh çizdü. ‘Alāmet budur ki on sekiz biñ (16) ‘ālem içinde ne kadar tağlar u memleketler ve şehirler ve düz yirler ve yokışlar ve inişler ve dereler ve depeler kim (17) yaratmışdur. Cemī‘sinüñ tamarı, kūh-ı Kāf tağlarına muttaşıldur ve ma‘den, bu dördüncü kat Kāf altıdır. Cemī‘sinüñ (18) tamarları, bu firiştenüñ elindedür. Ḥaḳ’uñ kudreti birle şöyle ki: On sekiz biñ ‘ālem içinde hiç yir yokdur kim (19) anuñ tamarı olmaya. Ser-cümle bu firiştenüñ elindedür. Ğāh bağlayup ve ğāh düğdügi budur ki her kaçan ki Allāh ta‘ālā (20) bir yire hışım idip kızlık buyursa ol yirüñ tamarların çeküp bağlar; şuları gider. Ol yir altı, bozulur, kurur. (21) Yir yüzinde ḫāşıl virmez. Kaḫtlık, kızlık olur; zirā ki bir yirüñ altındaki yaşlığı gidse ve şuları kurısa **[118b]** (1) ol yirüñ yübüseti ğālib olur virdügi nebātātuñ kökleri bitmez; kurur. Ekdükleri bitmez, ziyāde kızlık (2) olur ve ammā ki ol Rezzāḳ-ı ‘ālem ve Ḥallāḳ-ı a‘zam bir yire rahmet idüp ucuzluk buyura. Bu firişteye (3) emir ider. Ol yirüñ tamarların koyı virür; uzadur; şuları bol olup akar. Yırlup açılır. Her dāne (4)

ve tohum ki yir yüzine saçılır. Biri, biñ olup biter. Allāh ta‘ālānuñ kudret-ile ucuzluk ve ganilik olur (5) ve halk ferāh olur ve andan soñra qahhār-ı ‘ālem ve cebbār-ı a‘zam bir yire ki zelzele buyursa; bu Cizkâyîl firişteye (6) emir ider. Ol yirüñ tamarın çeker; yil, girür içine. Ol yir, deprenür; zelzele olur; zirā ki Hāk ta‘ālāya cemī‘ (7) nesne,

āsāndur:

125

Nazm

Yā Süleymāni’z-zemāne, iy emīr-i pāk-zāt!

(8) Kārigāhe kıl nazar, ki tā bulasın kāyināt!

Kendüden itmez seyir, encüm felek, mihr-ile mäh

Kendüzinden deprenimez-idi kat, yir; kat kat.

(9) *Nesr* Yā Süleymān Hākīm-i Cān, kaçan kim ol firištenüñ haqīkat-i hālın bildük. Andan Şemhiyāyā’îl firişte, bizi (10) kanadları altına alup götürdi. Velākin birez yir gidince nā-gāh kūh kapısı açıldı, gürlledi. ‘Ālemi tutdı (11) ve Kāf kulleleri, yanqulandı. Birez yir dağı gidince yine bir dağı kapu açıldı; yine yirlere zelzele ve göklere velvele (12) düşdi. Kāf kulleleri gümlledi; deryā-yı ahzardan akip gelen deryā, kükreyüp gümlledi. Muhaşşal-ı kelām, (13) on bir kerre kapu açıldı ve yayıldığı āvāze bir işidildi dağı Şemhiyāyā’îl firişte eyitdi: “ Ta‘accübdür ki bizüm (14) kulağumuza on bir kerre āvāze girdi. Yağın şöyledür ki: Bugün kūh-ı Kāf’uñ on iki kapısı dağı açılır. (15) Ne sırrı ki?” diyicek ta‘accübe varup kendüzümüze ‘özür virip eyitdük: Biz hōd Süleymān bin Cān Hākīm-ile bunca biñ (16) yıldur ki yidi kat deryâyı ve girdāblarını gördük ve yidi kat yirler altını, seyrān itdük ve öküz (17) ve balık gördük ve küre-i nārı ve yidi tabaka cehennemi ağzına alan ejdehâyı, teferrüç itdük ve dağı felek-i (18) kamer ile yidi kat felekleri ve yidi yıldızı ve on iki burücü seyrān kırup ‘arş-ı ‘azīm ayağına (19) çıkdük. Andan baħr-ı ahzara geldük ve baħr-ı ahzarda bunca ġarābîl görüp yidinci kat Kāf tağına ve altıncı ve beşinci (20)

¹²⁵ “Allah, her şeye kâdirdir.” (Bakara / 284 - Nahl / 77)

kullelerin seyrân eyledük. ‘Âkıbet dördünc kullede Kâf kapusına geldük. Niyâz kılduk. Hâk ta‘âlâ, hâcetümüz kabûl idip (21) Süleymân bin Cân ‘izzetine Cebrâ’îl hâzretin gönderdi. Gelüp Kâf kapusın açdı. İçerü girdük. Dördünc kat **[119a]** (1) gibi her birisinin birer levh nişânesi var. Ol firişte eline şundılar. Her birisin alup gördi. Dillü dilini (2) bilüp lûgat üzerine haber virdi ve başın şalup bir zemân fikre vardı. Andan baş kaldurup eyitdi ki: (3) Yâ Şemhîyâyâ’îl, bu gelen on bir bölük firişteler ki görürsin. Her birisinin yoldaşı birer deñiz mâlik ki birer (4) tekvîn-i bahrdur ve her birisi, bunların birer zemâne Süleymân, sizi, hizmete gönderip Süleymân bin Cân gibi bunları (5) dağı hizmete göndermişler. Eyle Süleymânlar ki her birisi, bir ‘âlem-i kâyinâta hüküm ider. Eyle ‘âlem ki (6) rub‘-ı meskûn ‘âlemi gibi anda dağı yidi deryâ ve yidi eķâlîm ve yitmiş iki millet bu deñizde ve kurusunda biñ (7) bir ümmet vardır. Ser-cümlesine ol Süleymân Hâkîm eydür. Yıl, tahtını felekde götürür. Ol ‘âlem içinde diledüğü yire yitürür. (8) Hâk ta‘âlâ, kemâl-i kudretin izhâr itmegiçün ol iki ‘âlemde olan Süleymânlar ve nübüvvet hâtemin rûzi kılduğı (9) hâkanların Süleymânların gönüllerine ilkâ itdi ki: Her birisi, hüküm itdüğü ‘âlemün içinde olan deryâ-yı (10) a‘zamuñ girdâblarının teferrüc kılup seyrân iderken ol girdâbların diplerini bilmek içün ve hüküm itdüğü (11) ‘âlemlerün tahtı ağzını bilmek içün birer deñiz mâliklerinden birer tekvîn-i bahr gönderdiler kim varıp (12) ol bahr-ı girdâbdan içerü girdiler. Ol ‘âlemlerün taht-ı arzını gördiler. Çarhına, girdâbına muṭṭalî‘ oldılar. (13) Andan ol ‘âlemlerün eflâke yer-ile ‘arş-ı a‘zam ayağına çıkup firişte kuvvet-ile küh-ı Kâf ‘âlemlerine (14) geldiler. İttifâk şöyle oldu ki: Her Süleymân, gönderdüğü ve tekvînler ve deñiz mâlikleri birinden bî-haberdür. (15) Bir birini bilmezler ve her biri, bunların bir ‘âlemden bu dördünc kat Kâf tağınuñ on iki kapularına, on (16) iki Süleymân’uñ, on iki tekvînleri ve deñiz mâlikleri ki gelüp Kâf kapuların Allâh emr-ile açdurdup (17) içlerine girdiler. Ammâ ki hiç biri, birini bu araya gelinceye dek görmediler ve bir birine haber dağı virmediler ve (18) biri birinün dilin bilmediler. Henüz şimdi dağı bunları şorsañ bir birlerinin hâllerinden bî-haberdür; bilmezler. (19) Ammâ ki ser-cümlesinin dilin Allâh ta‘âlâ, baña ta‘lîm itmişdür ki: On sekiz biñ ‘âlemde olan maḥlûkâtın dillerin, (20) bilür men. Ser-cümlesinin lûgatın, fark kıılır men. Zîrâ ki bu on sekiz biñ ‘âlem ki vardır. Her

birinde sizûn gibi maḥlûḳ (21) düremişdür ve ol ‘âlemlerüñ vaz‘ı, endāmı nicedür ve her ‘âlemde ne dürlü maḥlûḳât vardır ser-cümlesin bilürem. **[119b]** (1) Zîrâ ki bu görinen âyine-i Ḳâf, ‘arş-ı a‘ẓîm ayağı altından aşılmışdur. Ser-cümle, on sekiz biñ ‘aks-i hey’eti ve her birinde (2) mevcûd olan maḥlûḳât-ı eşkâl ve her bir maḥlûḳātuñ cünbüş-i hareketi ve ef‘âli, azherü mine’ş-şems ‘ayân görünür. Ol (3) cihetden bu ‘ayne-i Ḳâf’a, ben ‘abdini, müvekkel kılalardan bu sırru’l-lâha muṭṭalı‘am. Her yigirmi dört biñ yılda, işbu eyyâm-ı Nevruz (4) ayında, bugünlerde, nîsân ayınuñ on üçüncü gününde, rûz-ı cum‘ada, ‘âşûre gününde muvâfıḳ geldiği eyyâmda, bu Ḳâf’uñ (5) on iki kapusından, on iki Süleymân ḥayl ve ḥaşem ile tahtını yiller götürüp gelip geçse gerek. Yine yigirmi dört (6) biñ yılda birer Süleymân daḥı gelür ki evvel gelen Süleymân’dan nişân virmez ve bunlaruñ ne ‘âlemden gelüp ne ‘âleme (7) gittiğün kimse bilmez. *Naẓm*

Birdür, Allâh, ḥalkḍur, ğâyet cihân,
İtdi va’l-lâh, dünyede, çok şeh-cihân,

- (8) Çok Süleymân geldi, bunda, ay ı yıl
Ḥâke yik-sân oldu, tâcın aldı, yıl

- Cümlenüñ Ḥaḳ evveli_ammâ öñi yok;
(9) Bâtıl ı ḥaḳ seçmeyenüñ öñi yok.

Mevcûd ol ki, künden ider ‘âlemi.
Vâḥid ol ki, kilden ider ‘âlemi.

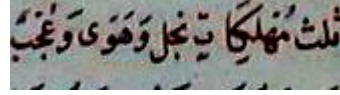
- (10) Ḥâliḳ ol ki ḥalkı ol, var eyledi,
Râzıḳ ol ki mişl kim var eyledi.

Neşr Ḥükemâ ḳavlince müvekkel-i (11) âyine-i Ḳâf, bu vech-ile ‘ibretu’l-lâhı ḥaber viricek ḥayrete varup bir zemân Ḳâdir’üñ ḳudret-i ber-kemâline, Şâni’üñ (12) ‘azamet-i celâletine ḥayrân ḳalup ṭurduḳ. Andan ol bizden ğayrı on bir deñiz

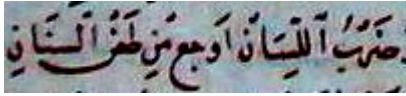
mâlikleri ve deryâ tekvînleri (13) ve anlar kanadı altına alup götüren firişteler, bir birine bakışüp bir birinden haber bilmege, “ Sen ne ‘âlemden geldün? (14) Haber vir!” diyüp söyleşdiler. Ğavġā ve ġalebe kılışdılar; eger-çi ki çok zemân bir birine söyleşüp didiler, işitdiler. (15) İllâ ki bir birinün dillerin bilmeyüp ve ne didüklerin işitmeyüp fehm itmeyüp dağı bir birine el-ile ve ağızla göz-ile (16) baş-ıla ve kanad-ıla cünbüş-i hareket ve kaç-ıla işaretleşdiler. Yakın bildiler ki her birisi, bir ‘âlemden geldiler ve ol (17) ‘âleme hüküm iden birer Süleymân-ı zemânmiş ki Allâh ta‘âlânun emiriyle ol ‘âlemün maḥlûkı Süleymânî emrine fermânmiş. (18) Andan ser-cümlesin hatta biz dağı bile ol Nûr envâr-ı nâr enâyil melege suvâl idip dillü dilümüzce suvâl idip (19) eyitdük ki: “ Ol Allâh ḥakkıçun ki ‘ayne-i Kâf’a seni müvekkel itdi. Her birimize, on bir ‘âlemden gelenlerin aḥvâllerinden, (20) geldiği ‘âlemlerin maḥlûkı eşkâllerinden ve ḥidmete gönderen Süleymânların ef‘âllerinden, beyân eyle, işidelüm! (21) Aña göre Ḥaḳ ta‘âlâ ırgürüp ‘âlemlü ‘âlemümüze varıcaḳ ol Süleymânlar bize suvâl idip Kâf ‘âlemlerinde ‘acâyib **[120a]** (1) ne gördünüz?” diyicek “Biz dağı işitdüğümüz ‘âlemlerden ve mevcûd olan Süleymân-ı a‘zamlardan, haber vire-(2)vüz. Tâ kim ol ḥidmet itdüğümüz Süleymân, kendüden ġayrı cihân sarâyında anca Süleymân varduğı bile. (3) Nefsine inşâf virüp ‘ibret ala.” diyicek ol firişte, cevâb vâb¹²⁶ virdi kim: Bu nesne, sırru’l-lâhdur. Her birinize (4) on bir ‘âlemün maḥlûkâtı, şûret-i hey’etlerin ve baḥr ı berrinün ümmetlerini ve her ‘âlemün Süleymân salṭanatlarını, (5) ve taḥt-ı yedinde olan memleketlerini ve vilâyetlerini, mevcûd olan yitmiş iki milletlerini ve yüz yigirmi dört (6) dürlü şıfat-ı maḥlûkâtını, baḥrınınuñ cezâyir-i ġarâyibâtı ve berrinün eḳâlîm-i ‘acâyibâtını bir birinize söyleyüp şerḥ (7) itmezem. Ammâ ki her Süleymân’uñ ‘âleminde gelen tekvîn-i baḥrınınuñ elinde olan Süleymân ḥâtem-i eşkâlî resim yazılup (8) tîġ-ıla kazılup nişâne virilen altun levḥlerinüzi, baña virün! Birer yüzinde ol Süleymân’uñ dili (9) ve luġatı üzerine ve okuduğı şuhfuñ ḥurûf-ı teheccisi üzerine imlâ ve inşâ kıılup on bir Süleymân’uñ (10) ‘azametini ve ṭurduğı ‘âlemin ve naşib olan ḥâtem-i eşkâlin ve hüküm itdği maḥlûkât ef‘âlin beyân (11) idip takrîr kıılayın. Bir eksüksüz yazıp

¹²⁶ Yazmada fazla yazılmış.

taştır kılayın. Tâ ki Süleymânlu Süleymānuñuza varıcağ bu ‘ayne-i Kâf’dan, (12) bu on iki Süleymânlar, gönderdükleri maḥlûkât-ı şâfdan ḥaber viricek ol Süleymânlar, işidip inanmayıcak (13) dest-i ḥattumuzla meşṭūr levḥleri, nazarında koyasız. Okuyup bu sırru’l-lâha muṭṭalı‘ olalar. Nefslerine inşâf virip (14) gönüllerinden ğurûrı sürüp ‘ibret alalar. Zîrâ ki gönülden, ğurûr, ‘ucub, hevâ gitmeyince kişi helâk

ider. Nite kim bunı, (15) dimişlerdür: ¹²⁷ Vaḳt ola ki ol sizleri ḥizmete gönderen Süleymân-ı Ḥakīm-i Cân, bu ‘ibretu’(16)l-lâhı ve ḥikmetu’l-lâh sözleri, naḳil idicek şâyed ğümân eyleyüp sizlere ver-hem kıla. Tabî‘atunuñz incine. Zîrâ ma‘lûmdur (17) ki: Dil beresi, sünü ḍarbından artuğdur. Nite kim dimişlerdür:

¹²⁸ diyüp naşîḥat (18) kılup andan levḥlü levḥümüzi taleb itdi. İletüp, nazarında koyup, du‘â eyledük. Andan ol melek-i muḳarreb, (19) eline bir elmâsî tîğ alup, bu on iki zerrîn elvâḥuñ birer yüzinde dillü dili üzerine luğatlu luğatı mücebince (20) ve ḥurûflu ḥurûf-ı ḥicesin i‘râb ve inşâ ve imlâ kılup, her bir levḥde, on iki elvâḥ viren Süleymânlaruñ (21) eşkâl-i ḥâtemlerin ve ḥüküm itdüğü ‘âlemlerin, ḥükminde olan maḥlûkât-ı a‘zamlaruñ, ve taḥt-ı yedinde olan mevcûdâtlaruñ **[120b]** (1) ekârimlerin ser-cümlesin takrîr kılup beyân idip dillü dilince luğat üzere ‘ayân eyledi ve daḥı getürüp (2) levḥlü levḥini ellü eline viridi. Ve andan şoñra ol yanındağı firiştelerü[ñ] birisine emir itdi. Müseddes şekil (3) birer ṭop, çetük başınca ola, getürüp her birisine levḥ-ile bile şundi. Eyitdi: “Her kaçan ki mekânlu mekânuñuza ki varasız. (4) Zemânlu zemānuñuza varduğunuz ‘âlemüñ Süleymân’ına ki düş olasız. Bu ‘âyîne-i Kâf armağânın, öñinde koyıp (5) bizden selâm viresiz. Ḥizmetine yüz süresiz. Sizüñ dördünci kat Kâf’a geldüğünüzi, ‘ayne-i Kâf’da, on (6) sekiz biñ ‘âlemüñ eşkâllerinüñ bî-ḳuşûr, ‘ayn-ı ‘aksini, temâşâ kılduğunuzı, ‘ilme’l-yakîn bile ve levḥi okıyup (7) kendüden ğayrı Süleymânlar aḥvâline muṭṭalı‘ olup nefsine inşâf, ḥizmet-i Ḥakḳ’a yüz süre.” diyüp levḥlü

¹²⁷ “Felakete götüren üç şey, cimrilik, heves ve kendini beğenmişliktir.”

¹²⁸ “Dil yarası, ok yarasından daha acıdır.”

levhümüzi, (8) ol müseddes toplardan birer top bile virip andan el götürüp her birümüze, hayır du‘a kıldı ki: Maķāmlu maķā-(9)mumuza sağlğ-ıla varavuz. Andan her birimüz, ol ģalīfenüñ elin öpüp icāzet alup gitdük. *Naẓm*

- (10) Çün kabül oldu, ģatında, ol dilek,
Virdi_icāzet, ģitmege andan dilek.

- (11) Liki anda ģördüğümüz ģıģmeti,
Söyleşüben alur-ıduģ, ‘ibreti.

Biz şanurduģ, bir-durur, milk-i cihān.
Yidi yir var, yidi ģat gök, āsümān.

- (12) Dünyede birdür, Süleymān daģı hem.
Ĥükmine fermān olur, biñ bir ümem.

- (13) Liki Ĥaģģ’uñ bī-‘adedmiş, ‘ālemi,
Ĥadsuz imiş hem Süleymān ģātemi.

Her birinde, bir Süleymān, var imiş;
Baģt-ı devlet, ol nebīye yār-ımiş.

- (14) İzn-i Ĥaģ’la ģötürürmiş ģātemi,
Ĥātem-ile zabt idermiş, ‘ālemi.

- (15) Anda daģı var-ımiş biñ bir ümem,
Ĥükmine fermān-ımiş, hep pīş ü kem.

Her birinüñ bendesi, dīv ü perī,
Mūr u mār u vaģş ı ģayr uģar perī.

- (16) Her birinüñ tahtını, yıl, götürür,
Kūh-ı Kāf'a, iltübeni yitürür.

- (17) Her yigirmi dört biñ yılda 'ayān,
'Ayne-i Kāf'a gelürmiş, cümle han.

Bu ne hikmet, bu ne kudret, bu ne kār?
Bu ne milk ü bu ne şehlik, iy kibār?

- (18) Kıl, nazaruñ, kārīgāh-ı fıtrata!
Tā olasın, muṭṭali', sin, kudrete!

- (19) Vāhid ol halk-ı cihāndur, hilḳati,
Birligine şāhid anuñ keşreti.

Tā haşre itdükçe eflāk, cünbüşi.
Gelmek ü gitmek-durur, 'ālem işi.

- (20) Gelmek ü gitmek eger olmasa;
Anasından toğan oğlan, olmasa;

- (21) Bu cihānuñ olmaz-ıdı, rağbeti,
Salṭanatuñ gider-idi, devleti.

Cümle maḥlūk olduğı budur, fenā.
Bileler ki Hāk-durur, ḥayyu'l-bekā.

[121a]

- (1) Söz, budur ki söyledi, Firdevsī pes,
Vir, şalavāt, Muştafā'ya sözi kes!

Neşr Hükemā kavlince kaçan ki müvekkel-i (2) baħr-ı girdāb, deryā-yı mağrib maħlūkı, serhengi İngimās melek, böyle diyüp bu ‘ibretu’l-lāh sözi, söyleyüp Süleymānlar (3) keşretinden ve on sekiz biñ ‘ālemler halkından, içinde olan ümmetinden, bu vech-ile takrİR kılıcağ bu hikmetu’l-lāhi, (4) bu ‘ibretu’l-lāh sözleri, ta‘bİR kılıcağ Süleymān peygām-ber, ol nebiy-yi muṭahhar, şalavātu’l-lāhi ‘aleyhi, ḫayrete varıp ‘akıl (5) gavvāşını, fikir deryāsına şalup kendüden aқdem gelen Süleymānlar ḫālin bilüp gāyet ta‘accüb kılup dağı dönüp (6) Loқmān Hākīm’e ¹²⁹ suvāl itdi ki: “Yā re’īsü’l-ḫükemā ve iy Loқmān ibn-i ‘Ād ve iy ṭabīb üstād, bu ne hikmetdür ki kūh-ı (7) Qāf’uñ on iki qapusı ola ve her qapusından bir Süleymān, ṭabl u ‘alem-ile ḫayl-i ḫaşem-ile bir ‘ālemden yıl (8) taḫtını qaldurup götüre; dördinci qat Qāf’a getüre. Bu sözüñ ḫaққında ne dirsın? İşbu melek takrİRine ne (9) ḫōd şek ve gümānumuz yoқ ve bir dağı Hāq ta‘ālā, qādirdür ki bunca ‘ālemleri ḫalқ ide velī ehl-i hikmet bu ḫuşuşda (10) ne dir? Cevāb virüñ, işidelüm!” diyicek Loқmān Hākīm ¹³⁰, Süleymān’uñ, ‘aleyhime’s-selām, cevāb virip eyitdi ki: Yā nebiyya’l-lāh (11) ehl-i hikmet ve ehl-i ḫaқıqat qatında, bu suvāle cevāb ma‘rifet budur ki: ‘Ālem-i ervāḫuñ mebde’iden tā ‘ālem-i ecsāmuñ (12) nihāyetine degin Hāq ta‘ālā, dürlü dürlü ‘ālemler yaratmışdur ki biri birine beñzemez. Meşelā dünyā vü āḫiret gibi ve melek (13) ve melekūt gibi. Ve dağı her ‘ālemde bir dürlü maħlūq yaratmışdur; rūḫāniden ve cismāniden. Ve bunlaruñ her birinde, (14) envā’ı muḫtelife yaratmışdur; rūḫāniden ve cismāniden. Ve her birinde, bir dürlü ḫāşşiyet qomışdur. Nite ki melek-i nev‘ ki ol (15) cümleden beridür; andan bunca dürlü melā’ike vücūdı gelmişdür. Meşelā kerrübī, bir nev‘ ve rūḫānī, bir nev‘ ve ḫamele-i (16) ‘arş, bir nev‘ ve dağı evvelki qat gökden tā yidinci qat göge degin her birinüñ firışteleri, birer nev‘dür ki (17) bir birine beñzemez ve “sefere ve berre” ¹³¹ ki Qur’ān’da şarīḫ zikir olur. Ol dağı bir nev‘dür ve ol melā’ike ki hevāda (18) olur. Yağmurlar ve yıllar, anuñ ḫükminededür; anlar, dağı bir nev‘dür tā rivāyetde gelmişdür ki: Her qatre ki iner; aña bir (19) melek

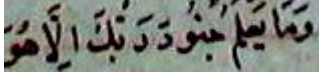
¹²⁹ Yazmada: Loқmān-ı Hākīm

¹³⁰ Yazmada: Loқmān-ı Hākīm

¹³¹ Sefere ve berre : “ O ayetler, şerefli, yüce ve tertemiz sayfalarda, iyilik timsali çok değerli kâtiplerin elleriyle yazılıdır.” anlamındaki **Abese Suresi, 15-16.** ayetlerinde geçen iyilik timsali, değerli kâtip melekler.

müvekkeldür; tā ol kadre yirine varınca. Ol firişteler ki deñizler üzerine müvekkeldür. Anlar dağı birer nev'ür. (20) Ve bir nev' dağı anlar ki yir yüzinde, gündüz bu halkı şakırlar ve bir nev' dağı gice şakırlar ve anlar ki zikir halkasında (21) hâzırlardur. Anlar dağı bir nev'ür ve anlar ki ana karnında rahme müvekkeldür. Anlar dağı bir nev'ür ve bir nev' dağı anlardur ki: **[121b]** (1) Âdemün bātınında, gönüllere nesne ilkā ider. Ve bir nev' dağı anlardur ki şeytānı benī âdemden def ideler. (2) Ve bir nev' dağı anlardur ki oğlancukları şakırlar. Ve Nekir ve Munkir. Ve bir nev' dağı anlardur ki 'azāb iderler. (3) Ve bir nev' dağı anlardur; hālet-i mevtde beşāret kılurlar. Hem bir nev', hayāt-ı melā'ike. Ve bir nev', mevt-i melā'ike. Ve bir nev' (4) dağı anlardur ki yir altında olurlar. Ve bir nev' ol melek ki öküz ve balık ve dünyā anuñ üzerindedür. Ol (5) dağı bir nev'idür ki yirün ve tağlaruñ tamarları anlaruñ elindedür. Ve bir nev' dağı anlardur ki behişt hazine-(6)dārlarıdur. Ve bir nev' anlar ki behiştde hizmet-kārdur. Hem bir nev' ve Mālik. Ve bir nev'-i rūh ki ol bir şanda (7) olup ve cemī' melā'ike bir şanda ola. Ve bir nev' dağı niçe dürlü melā'ike vardur yirde ve gökde kim anuñ haddin (8) haşrın ve keyfiyetin Hāk'dan özge kimse bilmez. Pes imdi bu dürlü dürlü 'ālemlerden biri ki 'ālem-i melek idi. İşte (9) işitdük ki bunca envā'-ı melā'ike, bu bir 'ālemde hāşıl oldı ki her birisinin bir şıfatı ve bir hāşşıyyeti vardur. (10) İmdi kalan 'ālemlerinden ne deñlü envā'-ı maḥlūkāt hāşıl olmuş ola ve buña göre ma'lūm eylegil! İnsāndan ve hayvāndan (11) gerek yirde olsun gerek bahırda olsun ve dağı envā'-ı cinden ve şeyā'inden ve iblislerden ve merede ve gaylān (12) ve beşen-ās ve ehl-i Cān likā ve Cābelsā ve Ye'cūc ve Me'cūc ve dağı envā'-ı halk ki kaşas içre zikir olur. Biz anı, (13) tahkik bilmezüz ve dağı envā'-ı hūrān ve gilmān ve vildān ve envā'-ı nebātāt ve cemādāt ve ma'ādīn ve laṭif (14) ve keşif ecsāmdan ve müfred ve mürekkeb ve 'anāşır ve envā'-ı nūr ve zulmet ve cevāhir ve a'rāz ve elvān ve atbā' ve tabāyī' (15) ve havāş ve şıfāt ve netāyic ve eşkāl ve hey'āt ve şuver ve ma'ānī ve esrār ve hākāyık ve leṭāyif ve havāss-ı zāhire (16) gibi: Meşelā sem' ve başar ve şemm ü zevk ve lems gibi ve havāss-ı bātına: Meşelā 'aḳıl ve ḳalb ve rūh ve sırr-ı hafī gibi ve dağı (17) ḳuvā-yı insān gibi. Meşelā ḳuvvet-i mütēhayyile ve mütēvehhime ve mütēfekkiye ve hāfıza

ve müdebbire ve hiss-i müşterek ola ki ‘âlem-i ‘ulviyyâtdandır. (18) Meşelâ gökler ve ‘arş ve kürsî levh ve kalem ve burûc-ı kevâkib-i seyyârât ve şevâbit ve nevâzil ve beytü’l-ma‘mûr ve sidretü’(19)l-müntehâ ve kâbe kavseyn ve lâ-mekân ve dahı envâ‘-ı mevcûdât ve eşnâf-ı maḥlûkât ki anuñ şerḥi, mümkün degül. Anuñ (20) ḥaḳîkatini, Ḥaḳ ta‘âlâdan özge kimse bilmez. Nite kim buyurdı:

¹³² Bu muḳaddimeden maḳşûd (21) oldur ki: Ḥaḳ ta‘âlâdan

artuḳ kimse bilmez ki ne ḳadar ‘âlem, ḥaḳ eylemişdür. Velî ehl-i taḥḳîḳ sözi, budur ki: Her zerreye, **[122a]** (1) ḥôr baḳma ki ḥâḳ içinde her ḳadem, fark-ı melik-zâdedür ve baḥr-ı ‘ummānuñ her ḳatresi, çeşm-i leb-i dil-güşâdedür. *Naẓm*

(2) Ḥaḳ nazar ḳıl, baḳmaḡıl ḥôr, zerreye
K’oldı ḳâbil, Şeh Süleymân, zerreye

Ḥaḳḳı, Sünnî, ḳoyup, uyma, bâtıla!

(3) Baḳ, fânî-i mâ-ḥilkat u bâtıla!

Görme, taḥḳîḳ ehli, ḥôr, her şey’i, sen,

Oḳı, taşdıḳ it ve “ in min şey’ ”i ¹³³ sen.

(4) Bildi, keşf iden, ḥaḳâyıḳ ḥâli ne,

Ḳıldı kesb, düşdi, ḥaḳâyıḳ ḥâline.

Bu muṭabbaḳ, çarḥ-ı tis‘a, dün ü gün

(5) Dönmez, el-ḥaḳ, kendüzinden, güne gün

¹³² “Rabbini ordularını, ancak kendisi bilir.” (Müdeṣsir / 31)

¹³³ “Hiçbir şey yoktur ki onu meydana getiren hazinelerin anahtarları, elimizde olmasın. Biz, onu ancak belirli bir ölçü ile indiririz.” anlamındaki **Hicr Suresi, 21. aye**te telmiḥ yapıyor.

Cümle cāmi‘-i kevkeb, her encümen,
Hük-m-i Şāni‘ birle k’olur encümen.

- (6) Kendüzinden olmadı, mäh u mihir,
Hiç özinden göstere mi yā mihir.

- (7) Gün kalur aḥşama, gice ay ṭaṇa,
‘Aql, olur vālih; kalur ‘āqıl, ṭaṇa.

Hezl-ile urulmadı, bünyād-ı yir,
Cehl-ile diyenleri ‘aql-ıla yir.

- (8) İtmeye bāzīçe, ābād-ı cihān,
Tutmaya bāzīçe, hem devr-i cehān.

- (9) Dūzaḥ, uçmaḥ, ādem ü ‘ālemle ḥalk;
Bil ki _oyuncaḥ olmadı, olan ḥalk.

Gerçi ṭopraḥ, od u hem şu birle yil,
Zīr-i ṭopraḥ, kār ider geh ay u yıl.

- (10) Ger hidāyet birle tevḥīḥ ola, iş,
Ḥaḥ, ‘ināyet kıla, taḥḥīḥ ola, iş.

- (11) Koya, bāṭıl şey’i ḥaḥḥı gözle sen
Göre kāmīl, ekmeli, ḥaḥ gözle sen

Gel, gözetme, sırr-ı tekvīn-i vücūd,
Bu sözi _itme, gör ki kimden kevn ü cūd.

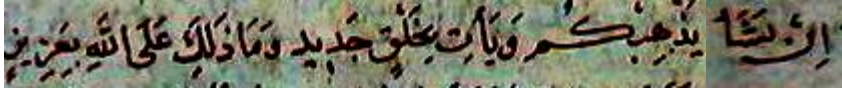
- (12) Çün bedî'ü's-şekl, mevcûd oldu, gör!
Mübdi'-i ma'bûd, bil, olmaya kör!

Varlığı bil, fâ'ili, Hakk-ı Huzâ,

- (13) Sehvdan dil, pāk ide, gör kethuzā

Der-beyân-ı münâcât-ı Firdevsî

Zada'l-lâh, ta'âlâ İlâhî, pâdişâhlar pâdişâhı, (14) sen ol lâ-şerîk ü bî-niyâzsın ki: Cümle diller, kebâb ve cemî'i gözyaşın dökici gözler, pür-âb ve iki 'âlem halkı birle (15) harâb olsa; celâl-i istignâñ sebebiyle iltifât itmeseñ; kemâl-i zâtuña bir zerre noķşân gelmez ki:

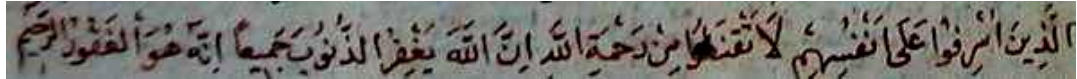
- (16) ¹³⁴ Ve sen ol

kâr-sâzsın ki eger cemî' 'âlem ve her (17) zerre, řâgî ve her mevcûd, bâgı olup kemâl-i rahmetünden, cemî'i, 'afv itseñ; baħr-ı keremünden, bir kaçre eksilmez ki:

¹³⁵

(18)

(19) İlâhî, şol cemâlüne müştâķ olan gönülleri, bu ĥâk-dân-ı dâr-ı gurûrdan, sâĥat-ı sarây-ı sırruña, sen hidâyet it! Ve şol (20) vişâlün müte'atış olan dilleri, bu hevâcir-i bevâdî dâlâletinden, zülâl-i sebze-zâr-ı rahmetüne sen, delâlet it! Beķâ isteyen (21) cândan, vücûd âfetlerini, sen, def' it! Dirlik uman gönülden, varlık ĥicâbını, sen, ref' it! Cân seyrin isteyene, şer' yolını, **[122b]** (1) řarîķ it! Yoklık yolına gidene tevfiķuñı refîķ it! Nazm, tecnîs-i tām

¹³⁴ “Allah’ın, gökleri ve yeri bir hikmetle yarattığını görmedin mi? Dilerse sizi yok eder ve yepyeni yaratıklar getirir. Bu, Allah’a göre zor değildir.” (İbrahim / 19-20)

¹³⁵ “De ki: Ey günah işlemekte haddi aşarak nefislerine karşı cinayet işlemiş kullarım! Allah’ın rahmetinden ümit kesmeyin. Allah, bütün günahları affeder; çünkü O, çok bağışlayıcı ve çok esirgeyicidir.” (Zümer / 53)

- (2) Didi, yâ Rab ol demiçün didi kün
Oldı muhşib, çarh-ı çārüm içre gün.

Mâ'-i tînden halk olan âdem haķı,
‘Aql ögünden seçdi, bâtılla haķı.

- (3) Kâbe kavseyniyle ev ednâyiçün
Oldı Yâsîn, çün dem ev ednâyiçün.

- (4) Ay-ıla gün haķķı olur, tûl-ı nûr,
Dün ü gün toğar, anlar tolinur.

Hüsn-i Havvâ, hüzn-i Âdem haķķıçun
Tutdı, dünyâ içre emr-i Haķķı, çün

- (5) Şit-i gâzî, şalduğı seyfüñ haķı,
Şuhfa, yazılan kadı, seyfüñ haķı.

- (6) Rûh-ı Hâbil haķķı, yağdı_üstine nûr,
Ol hamâîl çün du‘âsı, ola nûr!

Gökde sâcid haķķı_ olur rûhân melek,
Yirde ‘âbid haķķı_ ider terk, mâ-melek.

- (7) Kuduñ, evvel bendeñüñ Âdem adın,
Sen muhaşşal komadın âdem adın.

Milke, mâlik itmeseñ, irmese cûd;

- (8) Çün-ki muhlis kuduñ; aña la'neti;
Nite muhlis ola, oldu la'neti.
- Oldı mühlik, verdi, aña niyyeti;
(9) Kopardı müşrik, yokdı, hayra niyyeti.
- Saña 'aşı olmadum; nā-mücrimem;
Vir, halāşı, luṭf it, umar, mücrim em.
- (10) Sehven āḫir oldısa; ger her günāh;
'Afv-ı Ġāfir ile_iderem, her gün, āh!
- Çün günāhum aña, ney-veş inlerem;
(11) Pādişāhum, 'afvuñ olur, añlaram.
- Hem-çü çeng, bükük bilüm, uzun saçum;
Cürm-i ceng itdüm, kılumca var suçum.
- (12) Āh ki_inildümdür, bülend kânūndan;
Vāh ki çıkıdum, 'ışk-ıla kânūndan.
- 'İşk eli, burar, çü tanbūr, kulağum;
(13) Men velī vaşluñ uma, göz kulağum.
- Ger hezārān çāk-ile kıla rebāb;
Nice efgān, niçesi kıla rebāb.
- (14) Çün kebūter inlemem, aña dura;
'Afvuñ umar, hazretüñ aña dura.

- (15) Kırbâ çāk u düşmişemdür, çün türāb;
Sîne-çāk u nāle_iderem çün terāb.

İy Çalap, irgüre luṭf ırmağına;
Bî-sebeb raḥmuñ gözün ırmağı ne.

- (16) O kerem baḥrına_irür ırmağıla.

Çün kabûl itdüñ, ezelî kullığa;
Bende kul oldum, şalāḥî kullığa.

- (17) Sevdüñ evvel çün yaratduñ, kuluñı;
Kılma red, gel, gözleyelüm, kuluñı.

- (18) Kuluñ ol ki saña tâ‘at ide, yüz,
Kuluñ ol ki secde-gāha, süre yüz.

Kulı, küstāḥ eyleyen, şāḥ luṭfidur;
Baḥr-ı nazzaḥ cürmümüz şāḥ luṭfidur.

- (19) Ol Muḥammed ḥürmet-içün yārî kıl!
Nūr-ı Aḥmed ḥakkı luṭfuñ yārî kıl!

- (20) Vir, hidāyet, tutuban elde kalem,
Kıl, ‘ināyet tā kitāb āḥir kılām.

Yā İlāḥî, raḥmet it, Firdevsî’ye!
Yu günāḥı, givirüp firdevsîye!

- (21) İsteseñ menzil ola, dārü's-selām,
Vir, şalavât, Muştafâ'ya hem selām.

Rahmet eyle, okıyup diñleyene.

[123a] (1) Cennet it, yirin, sözün diñleyene!

Kim ider, hayr-ı du'â, Firdevsî'ye,
Viribi Aḥmed ḥaḳı, firdevsîye.

(2) **Der-du'â-i pâdişāhu'l-İslām ve'l-Müslimîn**

Ebū'l-ḥayrât ve'l-ḥasenât, mürebbiyu'l-ğurebâ, bilādü'l-ʿulemâ, Sultân (3) ibn-i Sultân Selîm Ḥan, tale'l-lāhu¹³⁶ ʿömrühü, ḥamd-i bî-ḥad, ol celîl-i cebbâra ki lâ-vezîr ve lâ-nâzîr, vâhid ü ferd ü şameddür. (4) Şükr-i bî-ḥad, ol kerîm-i muḥtâra ki lâ-müşîr ve lâ-muʿîn ve bî-zevâl ve bî-mişâl. Şıfât-ı ḳulhüva'l-lāhu eḥaddur şad hezâr. (5) Şükr, ol bî-niyāzu'l-lāha ki bu toḳsan toḳuz mücelled Kitâb-ı Süleymân-nâme'nüñ te'lîfini, bir ʿâdil ve kâmil pâdişāhuñ (6) devâm-ı devletinde, seksen birinci cildinüñ itmâmını, müyesser itdi. Ve sipâs-ı bî-ḳıyâs, ez-dil ü cân, ol kâr-sâz pâdişāha (7) ki bu dört yüz toḳsan beşinci meclisüñ dört yüz beşinci meclisini, bir fâzıl ve ʿâḳıl, ehl-i dil şehen-şāhuñ eyyâm-ı (8) rifʿatında, taşnîf itmeklik, muḳadder itdi. Baʿdezân inşâ'l-lāhu taʿâlâ, Ḥaḳʿdan ʿināyet, ḳuṭbu'l-aḳṭābdan (9) hidāyet, zemāneden vüsʿat, ecelden mühlet, bulursam; tende şıḥḥat, cānda râḥat, dilde maʿrifet görürsem; bu Kitâb-ı Süleymân-(10) nâme'nüñ seksen ikinci cildin daḳı o zıll-ı Yezdân'ıñ, nesl-i Oḡuz Ḥanuñ, âl-i ʿOḡmân'ıñ, Sultân ibn-i Sultānuñ, Süleymānū'z-(11) zemānuñ, İskender-i devrānuñ, ḥurşîd-ṭalʿat, Cimşîd-rifʿat ve Keyvân-saṭvet ḥaḳanuñ, Merrîḥ-şavlet ve ʿUṭarid-(12) fıtṇat ve Müşterî-sîret ve şāh-ı zemānuñ, Züḥal-himmet ve Ḳamer-şüret Zü'l-ḳarneyn-salṭanat ve şaḥib-ḳırānuñ eyyâm-ı (13) devletinde, Anaṭolı vilāyetinde, livâʾ-i Ḳarasi'de, şehir-i Balıkesiri'de, muḳîm olup

¹³⁶ Yazmada: eṭāle'l-lāhu

ķünc-i ĥalvetde, maķām-ı ‘uzletde, ĥuzūr-ı (14) ķalb-ile selīm olup bu kitābuñ te’lifine, şürü‘ idüp ümıddür ki tamām idevüz. Tā ki bu Kitāb-ı Süleymān-nāme, (15) ‘ālemde yādigār ķalup tārīķ-i rūzigār olup Sulţān İbn-i Sulţān Selīm, ṭāle’l-lāhu¹³⁷ ‘ömrühü, şeref-i müţāla‘asıyla (16) dāyımā müşerref ve luţf-ı mülāĥazasıyla mevķūf ve muvaffaķ ola! Āmīn, yā Rabbe’l-‘ālemīn.

Ķasīde der-ta’rīf-i pād-şāh ṭāle’l-lāhu ¹³⁸ ‘ömrühü

(17) Baĥt u devlet ‘izzet-ile şāhuma k’oldı muţī‘,
Dergehin mihr-ile māh itdi, penāh cāndan refī‘.

Ĥalk ider, şükr ü sipāsı ger şaġır ü ger kebīr;
(18) Şevķ idüp medĥüñi söyler; ger şerīf ü ger vazī‘.

Dergehüñ tozına, teşbīh eyleyen misk-i Ĥıţā,
Ĥāk-i pāyüñ ĥaķķı ider bī-ĥad ĥaţā ġāyet şenī‘.

(19) Tīġınuñ şuyına ĥaşmuñ sığınur gevher-mişāl,
Hem-ķü şarşar göreliden āteş-i ‘azmüñ serī‘.

Hem vifāķuñdur, bugün her dōstuña, fażl u na‘īm,
(20) Hem şikāķuñdur, ĥasūda, ĥōş ‘azāb-ıla fecī‘.

Rızķ içün yoķdur, ġamum, keffeñ olur, ķün-kim kefīl,
Cürm-iķün ĥavfum da yoķ, ‘afv-ı melik, olur şefī‘.

¹³⁷ Yazmada: eţāle’l-lāhu

¹³⁸ Yazmada: eţāle’l-lāhu

- (21) Z̤ulmet-i ƙahruñ sevādından olupdur giceler,
Luţfuñuñ buladı, beyāzı, nūr-ıla çeşmi, şadīʿ.

Ṭutalı, ƣanum, ƣapuñda meskeni, luţf u kerem,

- [123b]** (1) Oldı, ƣapuñda, saʿādet, baĥt-ıla şāhā, redīʿ.

Her ne yire ʿazm iderseñ; fetĥ ü devlet reh-berüñ,
Her ne yirde _ olsañ muĥīm, devlet, ola, anda tebīʿ.

- (2) Her ne düşmen kim muĥālif ola _ iţāʿat itmeye!
Tîġ-ı fetĥüñ ide, biraz luʿb-ıla anı, vedīʿ.

- Gün yüzüñe, her ki, meh-veş olmaz-ısa müşterī,
(3) Dāyımā tīr ü kemānuñdan, ola zār u zārīʿ

Ol ĥayāñla _ oldı, ĥalīm çün iy melik, reʿs-i cebel.
Ol saĥāñla _ oldı, kerīm, hem iy begüm, ƣalbi, beziʿ.¹³⁹

- (4) Medĥüñ içre baĥr-ı ƣabʿumdan, dökersem, men, dürer
Ĥōş maʿāñile laţīf elfāz çün faşl-ı rebīʿ,

- Biñde bir olmaz tamām, zikr eylesem, tā rüste-ĥīz
(5) Pes gerek, iĥlāş-ıla, ƣılam duʿāñı, taşdıʿ

Dergehüñ, Firdevsīʿye, firdevs-i aʿlā olalı,
Dil, diler, ide ƣavāf, ammā ki ƣarĥ, olur menīʿ.

¹³⁹ Yazmada: beziʿ

- (6) Nāmiye anca ki tevlīd ide, üç mevlūd pes
Bu ouz ataya, bu drt mmehāt, olur muī‘.

- ‘İzz ü ibāl ü sa‘ādet birle bākī ol ehe,
(7) Bat u devlet birle ol ‘adl ü emn, ola acı‘!

3. DİL İNCELEMESİ

3.1. Ses Bilgisi Özellikleri

3.1.2. Ünlü Değişmeleri

3.1.2.1. /i/ ve /e/ fonemi

Metinde kelime başında veya ilk hecenin iç sesinde i’li kaydedilen, bugün e’li kullanılan kelimeler şunlardır:

3.1.2.1.1. /i/

Üzerinde çalıştığımız metin kök hecedeki /e/ ve /i/ fonemi bakımından çok şekillilik göstermektedir. Ya aşağıdaki örneklerde olduğu gibi eskicil /i’yi korumuştur ya da değişime uğramıştır. Bunun, ara şekil olan kapalı e olup olmadığını belirleyen bir yazım özelliği ile karşılaşmamaktayız.

3.1.2.1.1.2. a) Eskicil /i’yi koruyanlar:

bil “bel” (89a/08); bisle- “beslemek” (93b/21); biş “beş” (101a/11); yil “yel” (83b/01); di- “demek” < ti- (104a/03); dir- “dermek” < tir- (86a/07); gice “gece” < kiçe (100a/15); ışık “eşik” (87b/19); it- “etmek” (102b/12); sil “sel” (102b/03); vir- “vermek” < bir- (95a/03); yidi “yedi” < yiti (86a/07); yilken “yelken” (97a/07); yimiş “yemiş” (93a/16); yir “yer” (104a/09); yitmiş “yetmiş” (91a/04).

b) Eskicil /e /’yi koruyanlar:

eyü “iyi” < edgü (93b/04); gey- “giymek” < ked- (107b/19).

Bu kelimelerdeki “e” sesinin Eski Türkçede “kapalı e (è)” ile olduğu görüşü hakimdir.

/e/

3.1.2.1.2.1.2.3. /e/ > /i/

ir- “ermek” < er- (90b/07); iriş- “erişmek” < eriş- (96a/02); irür- “eriştirmek” < erür- (89b/21); iyle- “eylemek” < eyle- (96a/02); yiñ- < yen- (112a/01).

3.1.2.1.2.1.2.3.4. İkili şekilleri görülen örnekler:

de- (bir yerde: 97b/08); di- (84b/05).

yedi (iki yerde: 87a/01); yidi (86a/07).

3.1.2.1.2. u-> i-

Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında görülen bu ünlü değişimine metinde geçen örnekler şunlardır:

uşbu > üşbu > işbu (90a/15).

uşda > uşda > üşde > işde > işte (83b/15).

3.1.3. Ünlü Uyumu

3.1.3.1. Kalınlık incelik uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde, Eski Türkçe ve dar anlamda Orta Türkçede (Karahanlı, Harezm) sahalarında ayrı yazılan “iken, er- cevher fiili, ile edatı” gibi yapılar eklemeye başlamış ve ünlü uyumu dahilinde kullanılır olmuştur. Metin de Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olduğu için iken zarf-fiil eki dışında kalınlık incelik uyumu tamdır:

1. iken zarf-fiilinin kalın sıralı kelimeyle bitişik yazıldığı durumlarda kalınlık incelik uyumunun bozulduğu görülmektedir:

mahlūk-iken (93b/07); sultān-iken (86b/11); oturur-ken (97b/09); uçar-ken (102a/11); yatur-ken (107a/10); avlar-ken (109a/16).

2. Çekimli i- fiili kendinden önce gelen kalın sıradaki kelimeyle bitişik yazıldığında, o kelimeye ses bakımından benzeyerek kalın sıraya geçmektedir:

var-ıdı < bar erdi (99a/15); pādīşāh-ıdı < padişah i-di (84b/09); karındaşlar-ıdı < karındaşlar i-di (84b/11); okutmış-ıdı < okutmuş i-di (86a/13); olmaz-ıdı < olmaz i-di (120b/20); şah-ıdum < şah er-di-m (90a/06); uçmaz-ıdı < uçmaz i-di (92a/11); az-ısa < az i-se (112b/15); olmaz-ısa < olmaz i-se (117a/15); var-ısa < var i-se (94b/12).

3. ile edatı kalın sıradaki bir kelimeyle bitişik yazıldığında, uyuma girerek kalın sıraya geçmektedir:

arşun-ıla (90b/01); atam-ıla (85b/08); nūr-ıla (98a/15); gāzab-ıla (93a/13); çıkmag-ıla (102a/19).

4. için edatı da kalın sıradan bir kelimeyle bitişik yazıldığında kalın sıraya geçmektedir:

anuñ-ıçun (98a/07); rûh-ıçun (99a/15); boğmağ-ıçun (95a/01); çıkmag-ıçun (90a/19).

5. i- fiilinin iyelik ekli -dük sıfat-fiil şekli olan idüg-i kelimesi de kalın ünlülü bir kelimeye eklendiğinde uyuma girdiği görülmektedir: yoğ-ıduğına < yok i-dügi (84a/18).

6. Eski Türkçedeki gibi bu metinde de -ki aitlik eki, öncelikle ünsüz benzeşmesiyle kullanıldığı için kalınlık incelik bakımından ünlü uyumunu da sağlamaktadır:

kapuda-ğı (90b/02); kanda-ğı (109a/21); yanında-ğı (120b/02); üstindeki (82b/18); içindeki (83a/02); şimdiki (84a/14).

3.1.3.2. Düzlük yuvarlaklık uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde düzlük yuvarlaklık uyumu, son derece zayıftır. Daha ziyade ünsüz düşmesi veya dudak ünsüzleri sebebiyle yuvarlaklaşma görülür. Bunun yanı sıra Eski Türkçeden beri dudak uyumu dışındaki kelimelerin kullanımının aynen devam ettirildiğini görüyoruz. Bu eserde aynı kelime veya eklerin düz ve yuvarlak şekillerinin de bir arada kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan bu bahsi Eski Türkçedeki dudak uyumu harici kullanımların devamı, ikili kullanımlar, sadece yuvarlak ünlülü ekler ve düz ünlülü ekler, ünsüz düşmesi sonucu yuvarlaklaşma, dudak ünsüzü sebebiyle yuvarlaklaşma olmak üzere 5 maddede değerlendirdik:

3.1.3.2.1. Bir sebebe bağlı olmadan yuvarlak ünlü bulunduran kelimeler

Eski Türkçeden beri yuvarlak ünlü taşıyan sonraki yüzyıllarda uyuma giren kelimelere, metinde geçen örnekler şunlardır: altun (95a/11); berü (90b/10); kendü (98b/10); karşı (91b/21); kayğu (95b/16); ılduz (87b/03).

3.1.3.2.2. İkili kullanımlar

Eserde, düzlük yuvarlaklık uyumu bakımından iki şekillilik gösteren kelimeler ve kaç yerde kullanıldığı aşağıdadır:

ağdır- (99b/03, bir yerde) / ağdur- (93b/09, bir yerde); boyun (97a/06, iki yerde) / boyun (97b/15, bir yerde); bulıt (94a/15, iki yerde) / bulut (99b/02, üç yerde); çoklık (85a/18, bir yerde) / çokluk (85b/16, iki yerde); çürü- (92b/14, bir yerde) / çürü- (94a/06, üç yerde); değil (100a/08, bir yerde) / degül (98a/18, yirmi iki yerde); delik (90b/07, iki yerde) / delük (90b/07, on dört yerde); okı- (90a/02, yedi yerde) / oku-

(84b/18, bir yerde); kuşlık (92b/04, bir yerde) / kuşluk (91b/14, bir yerde); korkı (94a/13, bir yerde) / korku (94a/20, iki yerde); gönül (94b/17, bir yerde) / gönül (92a/15, sekiz yerde) ulı (97b/11, iki yerde) / ulu (85a/21, yirmi dört yerde); toğrı (98a/21, bir yerde) / toğru (96b/07, bir yerde); tokın- (101b/16, bir yerde) / tokun- (87a/02, bir yerde); dördinci (101a/16, üç yerde); dördüncü (84b/02, altı yerde).

3.1.3.2. 3. Sadece yuvarlak ünlülü ekler ve düz ünlülü ekler

Eserde, yapım ve çekim eklerinin kullanılışı sırasında da düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırılıklar görülmektedir. Eklerin bazıları, daima yuvarlak ünlü taşımakta bazıları da daima düz ünlü taşımaktadır. Ekler, kelime kök veya gövdesine bağlanırken düzlük-yuvarlaklık uyumu açısından kelimenin ünlüsüne uymamakta ve türemiş ses de kelimeye değil eke tabi olmaktadır.

Sadece yuvarlak ünlülü ekler:

-dUr- fiilden fiil yapma eki: karış-dur-up (86a/10); yapış-dur-dı (86a/12); bil-dür-e (87b/10) in-dür-en (93b/08).

-dUr- bildirme eki: toprağ-dur (94a/04); vardur (93b/16); iş-dür (92a/21); sebep-dür (93b/19).

-sUn tekil 3. şahıs emir eki: yık-sun (83b/09); tokınma-sun (97b/01); gel-sün (84b/04) ; vir-sün (84b/04).

-ArU yön eki: içerü < iç-gerü (101b/17); ilerü < il-gerü (89b/08); yukaru < yok-ğaru (99a/12).

-dU görülen geçmiş zaman 1. ve 2. teklik ve çokluk şahıs çekimi: aňla-du-m (89a/02) işit-dü-m (83a/20); kıl-du-ñ (85b/05); bil-dü-ñ (100b/19); yap-du-ğ (85b/11); bil-dü-k (83b/11); it-dü-ñüz (107a/02).

-mUz çokluk 1. şahıs iyelik eki : cān-umuz (84b/10); yir-ümüz (108b/12).

-ñUz çokluk 2. şahıs iyelik eki: tabī‘at-uñuz (120a/16); düşmen-üñüz (111a/14).

Sadece düz ünlülü ekler:

-I; -sI tekil 3. şahıs iyelik eki: buz-ı (101b/16); göz-i (87a/17); kapu-sı (83a/11); şehirlü-si (106b/20).

-dI görülen geçmiş zaman 3.tekil şahıs çekimi: kop-dı (88b/10); söyindür-di (102b/19).

-mİş öğrenilen geçmiş zaman eki: toğ-mış-am (109a/17); dön-miş (99a/12).

3.1.3.2.4. Ünsüz düşmesi sonucu yuvarlaklaşma

Eski Türkçe döneminde iki ve ikiden fazla heceli kelimelerin sonundaki “g ve ğ” sesleri, Batı Türkçesinde düşmüş ve kendinden önceki ünlüde yuvarlaklaşmaya sebep olmuştur. Bu yuvarlak ünlüler, daha sonra kelimenin dudak uyumuna tabi olmuştur. Metinde her iki duruma örnek, mevcuttur:

saru < sarıĝ (93a/02); yapu < yapıĝ (83a/15); tapu < tapıĝ “huzur, kat, yan” (95a/09); kapu < kapıĝ (84a/13); arı < aru < arıĝ (84b/01); sevi < sevü < sevig (88a/11).

Bazı kelimelerde, “g ve ğ”ların düşmesi sonucu bir yuvarlaklaşma görülmez:

acı< acıĝ (86a/19); çeri < çerig (96b/15); katı < katıĝ “çok, fazla” (110a/11).

3.1.3.2.5. Dudak ünsüzlerinin etkisiyle yuvarlaklaşma

Dudak ünsüzleri b, m, p’nin etkisiyle bazı kelimelerde yuvarlaklaşma görülmektedir. Bu metinde m’nin etkisiyle yuvarlaklaşan bir örnek vardır: demür < temir (83b/01).

3.1.4. Ünlü Türemesi

Metinde Türkçe kelimelerin dışında Arapça ve Farsça kelimelerde görülen ve hareke ile belirlenmiş olan ünlü türemeleri, genellikle manzum kısımlardadır. Bu kısımlarda görülen ünlü türemesi esas olarak vezin gereğidir:

āfitāb < āf-tāb (98a/16); āsümān < āsmān (87b/09); āşikār < āşkār (93a/10); ‘ayın < ‘ayn (95a/06); kavil < kavıl (100b/02); naķil < naķıl (100a/20); nüzül < nüzıl (92a/01); pādişāh < pād-şāh (89a/02); reyihān < reyḥān (93b/10); rūzigār < rūzgār (84b/17); şehriyār < şehir-yār (100a/13); yādigār < yād-gār (85b/04).

3.1.5. Ünlü Birleşmesi

Metinde ünlü birleşmeleri kalıcı ve geçici tipte olmak üzere iki şekilde görülmektedir.

3.1.5.1. Kalıcı tipteki ünlü birleşmesi

Eserde, kalıcı tipteki ünlü birleşmesi şu kelimelerde görülmektedir:

böyle < bu + eyle (87b/01)

buğur < bu + oğur (85a/10)

nereye < ne + araya (101b/15)

nesne < ne + ise + ne (85a/18)

niçün < ne + içün (93b/14)

nereye < ne +araya (101b/15)

şol < şu + ol (93a/19)

şöyle < şu + ile (83a/06)

şimdi < uş + imdi (98b/07)

kendüz < kendü + öz (94a/05)

3.1.5.1.2. Geçici tipteki ünlü birleşmesi

Bu tür ünlü birleşmeleri, genellikle manzum kısımlarda vezin gereği olmaktadır. Geçici tipteki ünlü birleşmelerinin “ ki ” ile olan bazı örneklerinde kef harfinden sonra hâ-i resmiyyenin yazılmadığı görülmektedir. Bu tipteki ünlü birleşmeleriyle ilgili eserde geçen kullanımlar şunlardır:

k’it- < ki + it- (83a/09)

n’eyle- < ne + eyle- (95a/04)

n’ol- < ne + ol- (85a/04)

n’it- < ne + it- (84b/16)

3.1.6. Ünlü Düşmesi

3.1.6.1. Türkçe isim ve fiillerde ünlü düşmesi

Türkçede orta hecenin vurgusuz olması nedeniyle bazı kelimeler, ünlüyle başlayan ek aldıklarında kelime ortasındaki ünlünün düştüğü görülmektedir:

ağzı < ağız-ı (90a/10); ayrıl- < ayır-ıl- (101a/14); bağına < bağır-ına (96a/11);

boynını < boyun-ını (97b/15); beñze- < beñiz-e- (89b/17); eydür < eyit-ür (99b/13);

göñli < göñül-i (91a/03); oğlı < oğul-ı (97b/07); oyna- < oyun-a- (96a/11); karnına <

karın-ına (97a/03); üzre < üzere (97b/09).

Bazı kelimelerde, ünlüyle başlayan ek aldığı hâlde orta hecedeki ünlünün düşmediği görülmektedir:

buyuruñ < buyur-uñ (96b/02); omuzına < omuz-ına (91b/19).

3.1.6.2. Edatlarda ünlü düşmesi

Metinde, “ile” ve “içün” edatlarının ilk hecesinde bulunan ünlünün ekleşme sürecinde umumiyetle düşürüldüğü kullanımlar görülür:

benümle < benüm ile (84a/11); senünle < senün ile (101b/14); ‘azametle < ‘azamet ile (102b/03); dizle < diz ile (90a/09); edeble < edeb ile (85b/21); siñirle < siñir ile (83a/03); yün < yün ile (83a/03); ayla < ay ile (99a/21); kitābla < kitāb ile (89a/17); anuñla < anuñ ile (91a/05); anuñçun < anuñ içün (100b/10); olduğuçun < olduğu içün (83b/06); olduğumçun < olduğum içün (85b/01).

3.1.6.3. i- fiili ve eklerde ünlü düşmesi

Metinde i- fiilinin ve -alı, -eli zarf-fiil ekindeki son ünlünün düşürüldüğü kelimeler, şunlardır:

açarlardı < açarlar idi (97a/18); otururdı < oturur idi (92a/15); uçarlardı < uçarlar idi (96b/11); gelürken < gelür iken (102b/13); gelürse < gelür ise (95a/10); götürürken < götürür iken (97b/10); otururken < oturur iken (97b/09); pādişehken < pādişeh iken (88b/20); uçarken < uçar iken (102a/11); çekilürmiş < çekilür imiş (82b/07); istermişsin < ister imişsin (85a/12); kürsilermiş < kürsiler imiş (90a/10); yaradaldan (berü) < yarat-alıdan (114a/15); kılaldan < kıl-alıdan (119b/03); (helāk) idelden < it-eliden (85a/17); gidelden < git-eliden (116a/12).

3.1.3. Ünsüz Değişimleri

3.1.3. 1. /k/ > /h/ değişikliği

Bugün h- ile başlayan Türkçe birkaç kelime, Eski Türkçe döneminde k- ile başlamaktaydı. Bu kelimelerdeki k- ünsüzü, Eski Anadolu Türkçesi döneminde de korunmuş; daha sonraki dönemlerde h- ünsüzüne dönüşmüştür. Metinde geçen örnekler şunlardır:

kanı “hani” (90a/14); kanķı “hangi” (87a/10).

Kelime içinde ve sonunda -k- > -h- , -k > -h değişikliği, Eski Anadolu Türkçesinde bazı eserlerde az bazılarında çok görülür. Bu metinde geçen örnekler şunlardır:

koħu “koku” (93a/01); aħşam “akşam” (100a/15); baħ- “bak-” (90a/13, bu kelime metinde baķ- şeklinde de görülmektedir: baķ- (83a/07); daħı < taķı (82b/21).

3.1.3.2. g ve ğ Ünsüzleri ile Değişiklikler

3.1.3.2.1. Çok heceli kelime sonunda g düşmesi: Eski Türkçe döneminde iki ve ikiden fazla heceli kelimenin sonundaki g ve ğ'lar Eski Anadolu/Oğuz Türkçesinde düşmüştür. Metinde de bu duruma pek çok örnek mevcuttur:

arı < arıĝ (84b/01); biti < bitig (95b/06); çeri < çerig (96b/15); kamu < kamuĝ (92a/08); kapu < kapıĝ (84a/13); katı < katıĝ “çok, fazla” (110a/11); nite < ne teg (84b/16); saru < sarıĝ (93a/02); tapu < tapıĝ “huzur, kat, yan” (95a/09); ulu < uluĝ (85a/21); yapu < yapıĝ (83a/15).

3.1.3.2.1. 2. -lıĝ/ -lig > -IU: Eski Türkçede isimden isim yapma eki olan -lıĝ, -lig'in sonundaki ĝ ve g ünsüzleri, Eski Anadolu Türkçesinde düşmüş ve bu seslerin önündeki düz-dar ünlülerde yuvarlaklaşma meydana gelmiştir:

baht-lu < baht-lıĝ (90a/06); cān-lu < cān-lıĝ (100b/10); kanat-lu < kanat-lıĝ (94b/04); beg-lü < beg-lig (91a/08); cins-lü < cins-lig (97a/20); ev-lü < ev-lig (94b/02).

3.1.3.2.1.3. Çok heceli kelime içinde /g/, /ğ/ düşmesi: Bazı yapım eklerinde ve kelimenin bünyesine dahil hecelerin başındaki g ve ĝ ünsüzleri, Eski Anadolu Türkçesi döneminden önce de düşmüştür. Metinde geçen örnekler şunlardır:

gerek < ker-gek (99a/06); kulaĝ < kulĝaĝ (96a/01); şuvar- < şuvĝar- (92b/18).

3.1.3.2.1.4. Çekim ekleri başındaki /g/, /ğ/ düşmesi: Eski Türkçedeki sıfat-fiil eki -ğan, -gen ve zarf-fiil ekleri -ĝalı, -geli; -ĝınca, -gince'nin başındaki ĝ ve g ünsüzleri, Eski Anadolu Türkçesinde düşmüştür. Metinde geçen örnekler:

atıl-an < atıl-ğan (89b/10); çık-an < çık-ğan (90b/03); dut-an < tut-ğan (100b/12); yaz-an < yaz-ğan (83b/18); bil-en < bil-gen (87b/12); düş-en < tüş-gen (94a/06); indür-en < indür-gen (93b/08); at-ınca < at-ĝınca (98b/18); yapul-alı < yapul-ĝalı (84a/15); it-eli < it-geli (87b/02).

3.1.3.2.2. -g,-g > -ğ-, -ğ değişmesi

begen- > beĝen- (110a/06); deg- > deĝ- (102a/06); degil > deĝil (100a/08); degin > deĝin (84b/14); degirmilik > deĝirmilik (99b/09); egle- > eĝle- (92a/19); egri > eĝri

(82b/14); gögis > göğis (94b/06); gögüs > göğüs (83a/15); ögret- > öğret- (98a/13); yig > yeğ (82b/05); yigit > yiğit (107a/16).

Yazıda tespit edilemeyen bu değişim genel temayüle göre değerlendirilmiştir.

3.1.3.2.3. -g- > -v- değişmesi

göger- > göver- > göğer- (97a/09); ög-> öv- (109b/ 17).

3.1.3.2.4. -g > -y değişmesi

beg > bey (91a/08).

3.1.3.2.5. -ğ- > - v- değişimi

Metinde geçen bir kelimede ğ'ın v olduğu görülmektedir:

şovuk < şoğuk (93b/05).

3.1.3.3.1. b- sesi

Eski Türkçede bazı kelimelerin başındaki b-'ler, Batı Türkçesinin ilk zamanlarından itibaren v-'ye dönüşmüştür. Metinde buna örnek olan kelimeler, şunlardır:

var < bar (83a/11); var- < bar- (86a/20); vir- < bir- (95a/03).

Eklerde de b > v değişimi, görülmektedir. Fiil çekiminde çokluk 1. şahıs eki olarak kullanılan biz zamiri ekleşmeye başlamış ve Eski Anadolu Türkçesinde -vuz, -vüz şekline girmiştir. Metin de bu değişimin olduğu döneme aittir:

çık-a-vuz (86b/06); kıla-vuz (102b/10); yapa-vuz (85b/03); eyleye-vüz (96a/08); gire-vüz (83a/12); göre-vüz (83a/12); söyleye-vüz (96a/08).

3.1.3.3.2. -b-, -b > -v-, -v değişimi

ev < eb (94b/02); tavşan < tabışgan (83a/14).

3.1.3.3.3. b- > p- değişimi

Bugün yazı dilinde p- ile başlayan parmak kelimesi metinde b- ile başlamaktadır:

barmağ > parmak (94a/18)

3.1.3.4. /ñ/ > /n/ değişimi

Bugün yazı dilinde kelime sonu veya ortasında n'li olan bazı kelimeler, metinde ñ'li şekildedir:

añ- > an- (85a/08); añıl- > anıl- (83b/17); añla- > anla- (89a/02); beñze- > benze- (87a/18); biñ > bin (84a/15); deñiz > deniz (97b/18); deñlü > denli (110b/01); diñ- > din- (110b/02); diñle- > dinle- (83b/19); geñez > genez (88a/06); göñül > gönül (88a/06); iñle- > inle- (122b); ıalın > kalın (107a/05); ıarañuluk > karanlık (114a/19); oñat > onat (89a/03); öñ > ön (89a/05) sañsar > sansar (106a/07); siñ- > sin- (112a/02); siñir > sinir (83a/03); şöñra > sonra (83b/05); yalın > yalın (102a/06); yaluñuz > yalnız (85b/08); yaña > yana (83a/13); yiñ- > yen- (112a/01); yün > yün (83a/03).

3.1.3.5. -ñ- > -ng-

Metinde geçen bir kelimede -ñ- yerini -ng-'ye bırakmıştır:

süñü < süngü (120a/17).

3.1.3.6. Tonlulaşma

3.1.3.6.1. -ç->-c-

ağaca (93b/16); aca (108a/16).

3.1.3.6.2. /k/ > /g/

3.1.3.6.2. k- > g-

Eski Türkçede bazı kelimelerin başındaki k- ünsüzü, g-'ye dönüşmüştür; Arap alfabesinde “g” için özel bir harf olmadığından bu değişikliğin hangi yüzyıldan itibaren gerçekleşmeye başladığı kesin olarak söylenememektedir; ancak genel görüşe göre bu ses değişimi, Eski Anadolu Türkçesinde başlamıştır. Metinde geçen örnekler şunlardır:

geç- (95a/20); gečil- (100a/11); geçür- (85a/15); gel- (85a/12); gögis (94b/11); gögüs (83a/15); gök (90b/08); gökçe (96b/15); gökçek (93b/03); göl (92b/20); gönder- (84b/04); gönül (94b/17); göñül (95b/20); gör- (94b/05); göyin- (92b/20); göyindür- (102a/21); göyündür- (102b/19); göz (94a/06); gözet (90b/18); güzel (92a/14).

3.1.3.6.2. -k- > -g-

delügi (90a/21); direge (82b/19); etmegin (95b/15); berkligine (86a/12); birliğidür (87b/11); bütürmege (93b/19); dilegince (85a/10); dirligi (100a/17); kemügiydi (90a/09); felege (98a/17)

3.1.3.6.2. -k- > -ğ-

ayağı (87a/16); alçağı (101a/13); aralığına (86a/09); artmaklığıñ (88a/09); balçığı (96a/06); bırağur (83a/19); bucağı (83a/01); bulmağıla (100a/18); çalmağa (92a/18); çoğalur (92b/15); toprağa (94a/05).

İki ünlü arasında kalma durumu olmadığı hâlde k sesinin tonlu şekilde görüldüğü az sayıdaki kelime aşağıdadır:

barmağların (94a/18); çıkduğ (88b/14); ırağ (100b/09).

İki ünlü arasında kaldığı hâlde tonlulaşmayan kelimeler aşağıdadır:

bırakmakı (95a/17); toprağı (100a/21, 118a/03); yaprakına (110b/12).

Eserde hem tonlulaşmış hem de tonlulaşmamış örneklerle de rastlanmaktadır:

ırmağ (90b/04) / ırmağ (101a/14); ayağ (111a/15) / ayak (83a/15); kulağ (92a/17) / kulak (96a/01); barmağ (94a/18) / barmak (109b/08); ırağ (100b/09) / ırak (111b/10).

3.1.3.6.3. /t/ > /d/

3.1.3.6.3. t- > d-

Batı Türkçesinin daha ilk döneminde başlayan ileri derecede tonlulaşma, bu eserde de görülmektedir. Kelime başındaki /t/ ünsüzü esas itibarıyla tonlulaşmış, birkaç kelime de ikili şekil yani hem tonlu hem de tonsuz şekil kullanılmıştır.

dahı (82b/06); deg- (102a/06); degül (84a/17); dek (85b/04); del- (83b/07); demür (83b/01); deñiz (86b/06); diken (96a/06); dikil- (92b/05); dir- (86a/07); direk (89b/05); diri (83a/15); diril- (102a/17); diz (97b/19); dökil- (92b/20); döşen- (86b/08); düken- (85a/20); dürlü (86b/21); dürt- (86a/10); düş- (85b/16); düz- (86b/17).

Eserde tonsuz ve tonlulaşmış olarak iki şekilde geçen kelimeler şunlardır :

dütün (101b/18) / tütün (101b/18); dut- (100b/12) / tut- (89a/06); dur- (82b/20) / тұr- (84b/03).

Bazı kelimeler de yazıda “t” ile yazılarak tonsuz devam etmiştir:

tağ (82b/19); tağıt- (95b/11); tal- (99a/02); taldur- (95a/15); tınma- (82b/12); tırnaklı (96b/14); toğ- (103b/06); toğan (94b/08); toğrı (98a/21); toğru (96b/07); tokın- (101b/16); toksan (104a/11); tokun- (87a/02); tokuz (85b/16); tol- (101a/03); tolandur- (91b/17); tolaş- (91a/20); tolu (100a/08); tonat- (92b/17); toprak (93a/04); toptolu (87b/07); tutağlı (96b/14); tutırık (102b/01); tutruk (102b/17); tutul- (102a/12).

3.1.3.6.3. -t- > -d-

Türkçede iki ünlü arasında kalan tonsuz ünsüzler, tonlulaşır. Eserde geçen örneklerden bazıları şunlardır:

ağıdıp < ağıt- (94a/16); ardında < art- (85b/14); berkidilmiş < berkit- (83a/14); dirildicidir < dirilt- (92b/14); dördü < dört- (93a/20); düzedür < düzet- (82b/14); eridüp < erit- (86a/10); işidüp < işit- (82b/10).

3.1.3.7. Ünsüz benzeşmesi

Eski Türkçede bazı uyumsuzluklar olsa da esas olarak tonsuz bir ünsüzle biten kelime kök veya gövdesine getirilen eklerin başındaki ünsüz de tonsuz olmaktadır. Eserde, Eski Anadolu Türkçesinin bir özelliği olarak bu kurala uyulmamıştır; eklerin tonlu şekilleri yazıya geçirilmiştir. Elbette bunu telaffuzun bir göstergesi olarak kabul etmemek gerekir:

dört-de (93a/21); Allāh-dan (88a/20); at-dan (89b/21); çok-dan (84a/19); işit-düm (83a/20); eyt-di (92b/11); iç-diler (92b/05); çok-dur (90b/06); geç-dügin (85a/16); git-dükçe (97b/02); iş-dür (92a/21); gizlemiş-dür (93b/17).

3.1.3.8. y- protezi

Umumi olarak kelime başında “y” ünsüzü kullanılmakta; sadece üç kelimedey kullanılmamaktadır: ıldırım (85b/20); ılduz (87b/03); ırtıcı (99b/05).

3.1.3.9. Hece düşmesi

Bazı kelime ve eklerdeki hece düşmesine örnekler aşağıdadır. Bu kelimeler eserde ikili şekilde kullanılmaktadır:

karındaş (85b/07) / kardaş (88a/12); söz-durur (85a/05) / yokdur (85a/20).

3.1.3.10. Yer değiştirme

Metindeki bir kelimede “v” ile “r” harfinin yer değiştirdiği g r lmektedir:

karvayup < kavra- (89b/17).

3.2. şekil Bilgisi  zellikleri

3.2.1.  ekim Ekleri

3.2.1.2. İsim  ekimi

3.2.1.2.1.  okluk Eki: -lAr

Metinde ge en  okluk ekinin kullanıldığı  rneklerden bazıları aşağıdadır:

b ğ-lar (97b/12); bulıt-lar (93b/08); beg-ler (82b/08); deňiz-ler-den (99b/03);  dem-ler-in (100a/08); direk-ler-   (89b/04).

Ek,  okluk ifade eden alıntı kelimelerden sonra da kullanılmıştır: evr k-lar (99a/03).

3.2.1.2.2. İyelik Ekleri: Teklik ve  okluk 1. ve 2. şahsın yardımcı  nl s  yuvarlaktır; bu sebeple d z  nl yle biten kelimelerde d zl k yuvarlaklık uyumuna uymaz. 3. şahs daima d z  nl l d r. Metindeki iyelik ekleri aşağıdaki şekildedir:

1. Teklik şahs: -(U)m

ata-m (85b/06); temenn -m (97b/17); kardaş-(u)m (85b/03); mur d-(u)m (96b/05); emş l-( )m (85a/12); da vet-( )m (94a/10); s z-( )m-e (101b/21);  mid-( )m (96a/07).

2. Teklik şahs: -(U)  

(sen  ) du  -   (84a/11);  arc-(u)   (83b/15); şağlığ-(u)  -da (86b/13); aşl-(u)   (94a/04); em net-( )  -i (83b/14); el-( )  -den (84a/04); ism-( )   (85a/02).

3. Teklik şahs: -I; -sI

(anu ) aşl-ı-nı (100b/05); baş-ı (90a/10); arşun-ı (86a/03);  okluğ-ı (85b/16);   lem-i-d r (101b/01); bedel-i (83a/03); g z-i (87a/17); iki y z-i (104b/06); k m r-i-ni (102a/13); altı-sı (103b/01);  amm -sı (84b/09); ana-sı (91b/01);  oğu-sı (93a/01); b k -si (101a/16); biti-si-n (95b/06);  eri-si (96b/15); ey -si (93b/04); şehirl -si (106b/20);  s-si (112b/18).

1.  okluk şahs: -(U)mUz

nafağa-muz (108b/15); bunca-muz-dan (111a/21); cān-(u)muz (84b/10); el-(ü)müz-den (82b/14); nefis-(ü)müz-e (93a/08); söz-(ü)müz-e (102b/21); ‘ömr-(ü)müz (86b/06).

2. Çokluk şahıs: -(U)ñUz

ṭabī‘at-(u)ñuz (120a/16); varduğ-(u)ñuz (120b/04); ‘ömr-(ü)ñüz (85a/20); ölüm-(ü)ñüz (85a/21); düşmen-(ü)ñüz (111a/14).

3. Çokluk şahıs: -lArI

ara-ları-nı (83a/05); kuş-ları-nuñ (83a/16); hōca-ları (86a/13); oğlan-ları (88a/05); mülhid-leri-ne (94a/12); göz-leri-n (97a/09); dil-leri-nce (97a/16) .

3.2.1.2.2.1. İyelik eki yığılması: Türkçede bazen 3. teklik şahıs iyelik eki almış kelimelerde bu ekin işlevi kaybolur ve kelime kalıplaşarak taban haline gelir. Bu durumda kelimenin üstüne tekrar bir 3. teklik şahıs iyelik eki geldiği görülür. Eserde buna örnek olan kelimeler şunlardır:

ba‘ż-ı-sı-nı (109b/21); mecmū‘-ı-sı-nı (100a/19); bir-i-si (83b/05); cemī‘-i (82b/20); cemī‘-i-si (82b/12); dükel-i-si (101a/11); kim-ü-si (94a/02).

3.2.1.2.3. Durum Ekleri

3.2.1.2.3.1. Yalın durum: ø

acı (86a/19); āteş (87b/05); bucağ (83a/01); bŭy (96a/10); delik (83b/08); emel (104b/13); gökçe (96b/15); kemük (89b/11); nigār (92a/19); özge (92a/11); sulṭān (83b/11).

3.2.1.2.3.2. İlgı durumu eki : -Uñ ; -nUñ

Ekin ünlüsü daima dar-yuvarlaktır:

taş-uñ (arası) (83b/05); binā-nuñ (aşağısı) (82b/11); (83a/02); kapular-uñ (her birisi) (85b/12); kavmı-nuñ (mü‘minleri) (85b/15); ulusu-nuñ (adı) (84b/11); kapusu-nuñ (üstü) (83a/14); mermer-üñ (aralığı) (86a/09); yir-üñ (altı) (90a/18); kerpici-nüñ (birisi) (86a/05); eli-nüñ (ayası) (87b/16); kendüler-üñ (zemānı) (86a/18); kimse-nüñ (‘ağlı) (88a/17); kendü-nüñ (ma‘lūmıydı) (84b/06).

Teklik ve çokluk 1.şahıs zamirinin ilgi durumu eki-üm’dür:

ben-üm (emsālüm) (85a/12); benüm (‘ömrüm) (85a/16); biz-üm (ismümüz) (85b/04); biz-üm (aşlımuz) (108b/06).

3.2.1.2.3.3. Belirtme durumu eki: -I; -n

-I eki, ünlüyle biten bir kelimeye eklenirken araya “y” yardımcı ünsüzü girer:

āsümān-ı (gözedip) (97a/04); maḥlūḳāt-ı (görüp) (87a/20); Allāh-ı (bilür-idi) (88b/13); binā-(y)ı (yapanlara) (82b/17); şu-(y)ı (ma‘būd idündük) (93a/07); yir-i (görmek dilerin) (91a/17); Firdevsī-(y)i (yād eyleye).

Eski Türkçede bütün iyelik ekli isimlerden sonra kullanılan -n belirtme durumu eki, Eski Anadolu Türkçesinde kullanım alanı daralarak sadece 3. şahıs iyelik eki almış isimlerden sonra kullanılmıştır:

ḥācet *namāzı-n* kılup (84b/01); bināyı kim *yapduğı-n* bilür misin (84b/07); sağ elinüñ *ayası-n* yukarı ḳaldurmuş (87b/16); ḥikmet *kitābı-n* buldı (89a/12); *türbesi-n* ider ziyāret pır cüvān (85a1); ḥaber *virduğı-n* işidicek (84b/01); *duḥānı-n* felege çıkarup (102b/18).

3.2.1.2.3.4. Yönelme durumu eki: -A

Ek, ünlüyle biten bir kelimeye eklenirken araya “y” yardımcı ünsüzü girer:

ağac-a (93b/16); Allāh-a (86b/02); orta-(y)a (86a/07); ḥükemā-(y)a (82b/03); bitürmeg-e (88a/14); dervīşlig-e (88a/14); ḳarındaşlar-a (102b/21); der-gāhum-a (112b/06); tapuñ-a (95a/09); baña (84a/05); saña (87b/10); āteş-e (102a/04); er-e (83b/03); sözü-m-e (101b/21); yüzüñ-e (98b/16).

3.2.1.2.3.5. Bulunma durumu eki : -dA

Ek, yazımda ünsüz benzeşmesi kuralına uymaz.

ara-da (90a/21); baş-da (84a/09); dünyā-da (87b/17); ḥisāb-da (84a/15); ḥuşuş-da (98a/03); ululıḳ-da (82b/18); bunda (83b/14); çenber-de (82b/05); dünye-de (83a/10); yücelik-de (82b/18); muḥkemlik-de (82b/17); içim-de (111b/08); üstin-de (83a/14).

3.2.1.2.3.6. Ayrılma durumu eki : -dAn

Ek, yazımda ünsüz benzeşmesi kuralına uymaz.

taş-dan (83a/02); çok-dan (84a/19); ağzın-dan (83a/19); arasın-dan (83b/05); anam-dan (109a/17); cihet-den (82b/07); mermerler-den (83a/15); elümüz-den (82b/14).

3.2.1.2.3.7. Vasıta durumu eki : -lA; -n

ile edatının ekleşmiş şekli olan -la, -le, metinde çok kullanılmaktadır; ünlüyle biten bir kelimeye eklenirken araya “y” yardımcı ünsüzü girer:

tā *nişānla* añar anı rūzigār (84b/17), *salṭanatla* tutmuş-ıdı milketi (88b/03), bu *kitābla* ḥal idüben müşkilāt (89a/17), *Fātiḥa’yla* yād idesin (85a/07), kubbe içi *şu-y-ıla* tolup (86b/09), gözi *kuyrığıla* gözedür (82b/14), *ḥükemā-y-ıla* ittifāk itdiler (84a/02); *edeble* ḥāmūş oldu (85a/14), *bizümle* yār-iken (85b/03), *cinle* ider-idi dār u gır (88b/04), nübüvvet *kuvvetile* (89a/02), yed-i *ḳudretle* mestūr olan (90a/01), buḥār *ḳuvvetiledür* (90b/03), şāh-ı mārān Süleymān *iznile* ḥükm itdi (94b/03), *kubbe-y-ile* alup ‘ibreti (90a/12), *ikündü-y-ile* aḥşam arasında (92b/05)

-n eki eserde az sayıdaki kelimeye çekim eki olmaktan çıkıp yapım eki olarak kullanılmaktadır:

yazın (111b/10, bir yerde), gündüzün (91a/05, bir yerde), vaktün (82b/04, dokuz yerde).

3.2.1.2.3.8. Eşitlik durumu eki : -cA; -cek; -lAyIn

Ek, Eski Türkçede -ça, -çe şeklindedir. Batı Türkçesinde başlangıçta ç’li iken Eski Anadolu Türkçesinde c’li şekilleri kullanılmıştır. Metin de bu döneme ait olduğu için ek, c’lidir; “gibi, göre, kadar, miktar,” görevlerinde kullanılır:

iki şehir *mīḳdārıncadur* (85b/15); ḥammām *ḳazḳanınca* (89b/06); *ḳışşasınca* (109b/15); *başınca* (120b/03); ḥükemā *ḳavlince* (82b/02); yirlü *yirince* (84a/12); tılsımāt ‘ilmi *mūcibince* (84a/13), ol *taḳdīrce* (84a/15); *ḳudretünce* bir nişān ḳo (85a/01); gönli *dilegince* (85a/10); bu dünyā *ehlinedür* (85b/16); ol *ḳubbeyi geregince* temāşā itdiler (87b/14).

Aşağıdaki kelimelerde ek, “gibi, göre, kadar, miktar,” anlamlarının dışında kullanılmaktadır:

Nîl *kenārınca* (kenarında, kenarından) gitdi (82b/08), yiller *yanınca* (yanında) hışımlu bulut gibi gider (97a/02), begler *rikābınca* (önünde) yürüyüp (82b/08), Süleymān-ı nebî *öñince* (önünden) içerü girdiler (88a/01), her kıanda giderseñ *bileñce* (yanında) olurum (112a/21), taht *kafāsınca* (önünde) gitdiler (113b/08)

“Ne” kelimesinin eşitlik durumu niçe < ne+çe, “ne kadar”; nice “nasıl” anlamlarında eserde yer almaktadır:

bu *nice* binādur (82b/11), *nice* terkībdür (83a/04), okı gör ki *nicedür* iş bu maḳal (109b/16), mışret ıarusı bunda *nice* biter (110a/08), aru balı *nice* yapar (112a/14), bunca ‘ömr içinde *nice* ‘imāret kıldıñ (85b/05), *nice* ulu pādīşahdı (88b/02).

“Niçe”, bir kelimesiyle kullanıldığında “pek çok, bir çok” anlamlarındadır:

bir *niçe* direkleri daḫı düşürdiler (89b/07), bir *niçe* biñ yıl (97a/05), bir *niçe* yıllar geçüp (98a/14), bir *niçe* evrāḳın aldı (99a/02).

Küçültme eki olan -cek metindeki bir kelime de eşitlik eki olarak kullanılmıştır:

‘ömrüñüz *tızcek* dükenür (85a/20).

-layın, -leyin Eski Anadolu Türkçesinde işlek olarak kullanılmış bir eşitlik ekidir; metinde geçen örnekleri şunlardır:

ancılayın (90a/13), buncılayın (85a/06), ıapılayın (87a/3), oğırlayın (82b/03); evvelkileyin (89b/02), sizcileyin (115a/06).

3.2.1.2.3.9. Yön gösterme durumu eki: -ArU; -rA

Metinde geçen örnekler aşağıdadır:

şoñra (83b/05); ıaşra (89b/15); içre (121b/12); üzere (87a/16); üzre (90a/07); yuḳaru (87b/16); içerü (83a/12); ilerü (82b/15).

3.2.1.2.4. Aitlik Eki

Metinde kullanılan -ki aitlik eki, öncelikle ünsüz benzeşmesiyle kullanıldığı için kalınlık incelik bakımından ünlü uyumunu da sağlamaktadır:

kapuda-ğı (90b/02); kanda-ğı (109a/21); yanında-ğı (120b/02); üstindeki (82b/18); içindeki (83a/02); şimdiki (84a/14).

3.2.1.2.5. Karşılaştırma Eki

Metinde -rak karşılaştırma eki olarak kullanılmıştır: mevt gönül ile kamu nesnenün *düşvâr-rağıdur* (88a/07); eyitdiler ki andan *hakîr-rāk* olmayan nedür (93b/01).

3.2.1.2.6. Bildirme Ekleri

Metinde 3.çokluk şahıs hariç diğer şahıslarda bildirme ekleri kullanılmıştır:

1. Teklik Şahıs: -Am; -ın

üstād-am (85a/13); mi‘mār-am (85b/18); hākīm-em (84b/08); ben-em (99a/01).

Metindeki bir kelimedede -ın şeklindedir: Ben, ol kâdir *Allāh’ın* ki yiri, iki günde yaratdum (94a/01).

2. Teklik Şahıs: -sIn

zıllu’l-lāh-sın (84a/08); sen-sin (99a/01).

3. Teklik Şahıs: -dUr; -durur

arış-dur (83a/06); atam-dur (85b/13); çok-dur (90b/06); nesne-dür (90a/04); yir-dür (100b/07); yok durur (92b/01); ol durur (94a/09); söz durur (85a/05).

1. Çokluk Şahıs: -(y)Uz

halkından-uz (107b/21); hizmetde-(y)üz (90a/03).

2. Çokluk Şahıs: -sIz

ne boydan-sız (108b/05); ne kavm-sız (107b/20); ne milletden-siz (108b/05).

3.2.2. Zamir

3.2.2.1. Şahıs Zamirleri

Metindeki şahıs zamirleri ve çekimleri aşağıdadır:

Şahıs Zamirleri	1.Teklik Şahıs	2.Teklik Şahıs	3.Teklik Şahıs	1.Çokluk Şahıs	2.Çokluk Şahıs	3.Çokluk Şahıs
	ben / men	sen, sin	ol / o	biz	siz	anlar / olar
Yalın durum	ben (82b/10) men (98b/12, iki yerde; dört yerde de şahıs eki olarak)	sen (83b/02) sin (120b/18)	ol (84b/16) o (107b/02, bir yerde)	biz (83b/10)	siz (90b/17)	anlar (86a/03) olar (92a/18, iki yerde)
İlgi durumu	benüm (85a/12) binüm (88b/12, bir yerde)	senüñ (84a/11)	anuñ (82b/03)	bizüm (82b/14)	sizüñ (110a/06)	anlaruñ (87a/12)
Belirtme durumu	beni (94a/10)	seni (84a/03) sini (114a/17, bir yerde)	anı (115b/09)	bizi (82b/04)	sizi (119a/04)	anları (91b/09)
Yönelme durumu	baña (84a/05)	saña (85a/19)	aña (85a/09)	bize (83a/17)	size (112b/04)	anlara (88a/21)
Bulunma durumu	—	—	—	bizde (111a/20)	—	—
Ayrılma durumu	—	senden (83b/15)	andan (110a/06)	bizden (83b/16)	sizden (96a/09)	anlardan (86a/20) olardan (88b/11, bir yerde)
Vasıta durumu	benümle (84a/11)	senüñle (101b/14)	anuñla (91a/05)	bizümle (85b/03)	—	anlaruñla (91a/18)
Eşitlik durumu	—	—	anca (92a/13)	—	sizcileyin (115a/06)	—

3.2.2.2. İşaret Zamirleri

Metindeki işaret zamirleri ve çekimleri aşağıdadır:

İşaret zamirleri	Teklik	Çokluk
	bu/ şol/ol	bunlar/bular/anlar
Yalın durum	bu (82b/02); şol (102a/08); ol (122b/17)	bunlar (84b/13); bular(87b/07); anlar (107b/12)
İlgi durumu	bunuñ (82b/17)	bunlaruñ (84b/11); anlaruñ (99a/03)
Belirtme durumu	bunu (83a/21)	bunları (83a/18) anları(101a/20)
Yönelme durumu	buña (83a/07)	bunlara (84b/12) anlara 85b/14
Bulunma durumu	bunda (83b/14) burada (102b/11) anda(89a/12)	–
Ayrılma durumu	bundan (90b/17); andan (93b/01)	bunlardan (101a/14)
Eşitlik durumu	bunca (83a/20); anca (92a/13) ancılayın (102a/03); buncılayın (99a/02)	–

3.2.2.3.Dönüşlülük Zamirleri

Metinde dönüşlülük zamiri olarak “kendü” ve “kendüz” kullanılmıştır.

3.2.2.3.1. kendü ve çekimi:

kendü (86a/07); kendüden (83b/17); kendülerden (86a/20); kendülere (86b/03); kendüleri (86a/07); kendülerinden (84b/14); kendüleruñ (86a/18); kendüni (98b/12); kendünüñ (84b/06); kendüye (86b/04).

3.2.2.3.2. kendüz ve çekimi:

kendüzi (99a/21); kendüzinde (94a/05) kendüzin (109b/16); kendüzden (114b/06); kendüzinden (118b/08); kendüzümüze (118b/15).

3.2.2.4. Belirsizlik Zamirleri

Metinde geçen belirsizlik zamirleri, şunlardır:

ba‘zısı (99b/21); cemī‘i (82b/20); cemī‘isi (82b/12); cümle (90a/14); cümlesi (88b/16); dükelisi (101a/11); her biri (87a/14); her ki (123b/02); hîç biri (87a/18); kes (88b/16); kim (92a/12); kimi (87a/03); kimesneler (101b/10); kimse (83a/03); kimüsi (94a/02); kamu (106b/05); kâmusı (86b/10); özge (92a/11).

3.2.2.5. Soru Zamirleri

Metinde “kim” ve “ne” soru zamirleri kullanılmıştır:

bu bināyı *kim* yaptı (84b/04); *ne* buyurursın yâ nebiyya’l-lâh didi (84b/05).

3.2.2.6. Bağlama Zamiri

Metinde bağlama zamiri olarak “kim” kullanılmıştır:

Süleymân bildi *kim* bu kıubbeyi yapan Hirmân Şâh-ıymış (89a/11).

3.2.3. Sıfat

3.2.3.1. Niteleme Sıfatları

kara taş (82b/09); büyük taşlar-ıla (82b/18); mu‘azzam şehirleri (85b/17); kızıl alma (93a/02); tâze âb-dest (95b/14); hışımlu bulut (97a/02); yırtıcı kuşlar (97a/21); ulı şehirlerdür (97b/11).

3.2.3.2. Belirtme Sıfatları

3.2.3.2.1. İşaret sıfatları:

bu hünerleri (82b/02); bu deryâlar (101a/13); şol zemândaki (84a/14); şol nesne (93a/19); ol şuları (94a/16); ol perdenüñ (117b/03); o gün (92b/11); o çukura (110b/20); uşbu zemân (87b/05); uşbu hõndan (88a/18).

3.2.3.2.2. Belirsizlik sıfatları:

ba‘zı yirleri (97b/11); bir yire (82b/03); bir kaç âdem (108a/02); her binānuñ (82b/11); kamu nesnenüñ (88a/06); degme kimse (89b/02); niçe cevherler (86a/09); cümle eşyâ (106b/03); ğayrı ‘âlemden (115a/06).

3.2.3.2.3. Sayı sıfatları:

iki karındaşlar (88a/20); üç bölük (94a/13); dört yüz yıl (106a/11); altı güşelü (87a/17); yidi çarḥ (90a/13); sekiz biñ ferseng (99b/14); toḳuz yaşından (94b/01); on iki ‘âleme (101a/18); yigirmi üç derecedür (103b/15); otuz iki ırmaḳ (103b/03).

3.2.3.2.4. Soru sıfatları:

kanķı tekvinüñ (84b/03); kanı şanduk (89b/11); ne dilce (89b/16).

3.2.4. Zarflar

3.2.4.1. Durum Zarfları

berk bağla (89a/08); böyle diyüp (83b/18); ĩmānsuz girdi (88b/06); şöyle yapılmışdur (83a/06).

3.2.4.2. Zaman Zarfları

aķşam (92b/06); aķşama degin (100a/18); bir dem (85a/08); buğur (85a/10); bugün (116b/03); dün ü gün (122a/04); evvel (82b/06); gice (90b/20); gündüz (92a/09); gündüzin (91a/05); hemān (82b/1); hem-ān-dem (95a/18); hemīn (87b/11); henüz (85a/20); imdi (83b/12); ırte (116b/03); kaçan ki (82b/07); soñra (83b/05); şubh-dem (95b/10); şimdi (111a/06); şimden soñra (86b/06); şimdiki (82b/17); öñ (88a/06); öñden soña (89a/05); pes (88b/09); tĩzcek (85a/20); vaķtā ki (83b/7); vaķtā kim (95a/08); vaķtdan berü (83a/18); yılına dek (110b/09); yine (83a/17).

3.2.4.3. Yer-yön Zarfları

aşāğa (88a/01); iķerü (83a/12); ilerü (115b/19); ķanda (83a/19); ķarşu (91b/21); yuķaru (87b/16); ķaş “ön” : nübüvvet ĥāteminüñ *ķaşında-y-ıdı* (95a/12).

3.2.4.5. Soru Zarfları

neden (103a/07); niķün (83a/21); nice (112a/14).

3.2.4.6. Miktar Zarfları

bölük bölük (87a/07); çok (86a/14); delim (84a/21); ĥayli (115b/21); ķatı (110a/11); key (83b/19); kez (83b/02); ne ķadar (87a/97); ol ķadar (86a/07); şol ķadar (98a/09); zerre (122a/15).

3.2.5. Edatlar

3.2.5.1. Çekim Edatları

3.2.5.1.2. Başkalık, farklılık bildirenler

ğayrı : Allāh’dan *ğayrı* (88a/20).

özge : yilden *özge* kimse (92a/11).

ziyāde : Nīl ve Ceyĥūn’dan *ziyāde* baĥrdur (90b/04).

3.2.5.1.2. Benzerlik ve miktar bildirenler

bigi: kömür *bigi* (106a/09).

gibi: bunun *gibi* (82b/17).

deñlü : zerre *deñlü* (110b/01).

mānend: anuñ *mānendi* (85b/06).

mişāl: āyine *mişāl* (117a/19).

-veş: tūṭī- *veş* (92a/16).

3.2.5.1.3. Mekân ve Zaman bildirenler

berü: vakıtdan *berü* (83a/18).

dek: yılına *dek* (110b/09).

degin: aḥşama *degin* (100a/18).

yaña: güneş maṭla‘ından *yaña* (83a/13).

kaçan ki: *kaçan ki* Süleymān peygām-ber tılsımâtı ki tamām itdi (82b/07).

kaçan kim: ḥükemā kavlince *kaçan kim* Belinās ol tārīḥi oqıdı (89a/10).

vaḳtā : *vaḳtā* bir bāğı şu-y-ıla şuvarsañ (93a/01).

vaḳtā ki: *vaḳtā ki* Nıl şuyı taşup çoğalur (92b/15).

vaḳtā kim: *vaḳtā kim* ağızların açup taşra nefes virseler (101b/14).

3.2.5.1.4. Yön bildirenler

içre: ‘ālem *içre* (83b/16); tārīḥ *içre* (99a/07).

üzere: taḥt *üzere* (87a/16); luğat *üzere* (120b/01).

üzre: diz *üzre* (97b/19); Nıl ırmağı *üzre* (108a/06).

karşu: güneş maṭla‘ına *karşu* (89b/03); nazaruna *karşu* (112a/14).

3.2.5.1.5. Sebep ve gaye bildirenler

içün: bilmek *içün* (119a/19); ādemī-zād *içün* (84a/17).

3.2.5.1.6. Birliktelik ve vasıta bildirenler

ile: er *ile* (83a/20); mühendis *ile* (86a/08).

bile: atam-ıla *bile* yapdum (85b/08).

birle: ızın-i Rabbānī *birle* (90a/02); nişānı *birle* (85a/03).

3.2.5.2. Bağlama Edatları

3.2.5.2.1. Sıralama edatları

ile: Toptolu olur zemîn *ile* zemân (87b/07).

u : Şark *u* ğarba hükûm iderdi (88b/03).

ü: ins *ü* cin meliklerine eyitdi (91a/13).

ve: otaqların *ve* çadırların indürdip (92b/09).

vü: halkına *vü* hâkine nâzır olur (103b/13).

3.2.5.2.2. Denkleştirme edatları

veyâ: inkılâb-ı şems olup *veyâ* tûfân-ı Nûh gibi (100b/03).

yâ: *yâ* yapar bir ‘imâret kor nişân *yâ* söyler bir faşâhat kor beyân (84b/17).

veyâhüd: yakıp göyindürmeye veyahüd sile virip söyündürmeye (102b/03).

3.2.5.2.3. Karşılaştırma edatları

ne... *ne*: bunlara *ne* cemâd *u* *ne* nâmiyât dirler (99b/06).

hem... *hem*: *hem* resûlu’l-lâhdı nebî vü bahtlu/ *hem* melikdi gâyet a‘zam key ulu (109b/14).

yâ... *yâ*: *yâ* sensin *yâ* benem (99a/01).

3.2.5.2.4. Cümle başı edatları

3.2.5.2.4.1. “fakat” ifadesini taşıyanlar

ammâ: gayrı kimesneler yokdur *ammâ* ki âteş cinnîleri vardur (101b/10).

lîk: Hîç birisi qalmayup olur helâk / *Lîk* qalur âb *u* âteş bād *u* hâk (87b/05).

lîki : Korkmadı mü’min olan görüp anı / *Lîki* mülhid korkudan gitdi cānı (94b/13).

lîkin: ağaca sürseñ od çıkar *lîkin* Hâk ta‘ālā odı cemî‘ eşyâ içinde gizlemişdür (93b/16).

velî: bir ‘azîm göl var deryâ gibi *velî* şuyı ancılayın şarudur (114a/05).

velîkin: âdem başlu *velîkin* gövdesi muṭlaḳ tâvus kuşına beñzer (118a/05).

3.2.5.2.4.2. “eğer” ifadesini taşıyanlar

eger: *eger* dilerseñ bir binâ kılam (85a/13).

ger: çürüse *ger* cismi _anuñ n’ola (85a/04).

3.2.5.2.4.3. “gerçi” ifadesini taşıyanlar

ger-çi: *ger-çi* kim Allāh ta‘ālā saña ‘ilm erzānī kıldı (98b/14).

eger-çi: *eger-çi* binānuñ kubbisine ıldırım ve yıl kār itmez (86b/08).

vākı‘ā: haber virür hem *vākı‘ā* ötesini bilmez (117a/07).

3.2.5.2.4.4. “çünkü” ifadesini taşıyanlar

çün: Şeh Süleymān *çün* çekerci hasreti (92a/20).

çün-ki: kalmadı anlara *çün-ki* bu cihān (90a/14).

çün-kim: rızık içün yokdur gamum keffüñ olur *çün-kim* kefil (123a/20).

zīrā: üstümüze gelür ceng idüp bizi şır *zīrā* ki bizde ālet-i hārb yokdur (111a/20).

3.2.5.2.4.5. netice ve izah ifadesini taşıyanlar

meger: ol kafā-y-ımış *meger* anuñ başı (90a/10).

bel-ki: taş demür degüldür ki yıkasın *bel-ki* bir cevāhirden terkibdür (83b/01).

şöyle ki: dürlü otlar bitürür *şöyle ki* her birisinüñ bir dürlü rengi ve şekli var (93a/01).

şöyle kim: bölük bölük *şöyle kim* hıç biri birine beñzemez (87a/18).

nite kim: *nite kim* Hāq ta‘ālā buyurmuşdur (93a/16).

ya‘nī: nāmiyātdur *ya‘nī* irtıcılardur (99b/05).

imdi: kendülere ma‘būd bulmamışlar *imdi* biz dağı şuyı ma‘būd idündük (93a/07).

3.2.5.2.4.6. benzerlik ifadesini taşıyanlar

şan: Aruya ki_ anlar bulışup heng ider / Çekürgeyle *şan* şıgır çok ceng ider (111b/19).

şan ki: farkı yokdur *şan-ki* gördük gice düş (111a/03).

şanasın kim: *şanasın kim* her birisi şekilde şemāyilde hıç birisinüñ farkı yok (116b/19).

gūyā ki: qar ve buz deryālarında bī-tereddüd gezerler *gūyā ki* gül-istānda yürürler (101b/20).

3.2.5.2.4.7. şart ifadesini taşıyanlar

illā: hıçbir nesne dünyā yüzinde bitmez *illā* şu-y-ıla (92b/13).

illā ki: Cebrā‘il görünmez *illā ki* kendüye yakın bir yirde bir şu kenārında görünür (98b/10).

tā ki: dört dāne hāş gevher ola *tā ki* bu bināya el uram (86a/06).

3.2.5.2.4.8. aksi hâlde ifadesini taşıyanlar

yoksa: t̄a görem ki sağ mıdur Hirmān Şāh / *yoksa* tūfān itdi mi anı tebāh (88b/18).

3.2.5.3. Soru Edatları

‘aceb nice ola (90b/16); *niçün* tapmazsız (93b/14); *kanı* Süleymān tahtı (108a/05); *kanķı* tekvinüñ (84b/03); *ķanda* gitdügi bilinmez (83a/19); *ķandan* geldiñüz (107b/21); *nite* muħliş ola (122b/08); *sebeb nedür* (90a/18); *helāki nedendür* (102a/10).

3.2.5.4. Gösterme Edatları

uş: h̄a diyince geçdi *uş* ‘ömrüñ kuşı (111a/04).

uşda: itdügüñ ħarcuñ ķadar māl *uşda* al (83b/15).

3.2.5.5. Kuvvetlendirme Edatları

da,de: ıldırım *da* itmeye eşer (85b/20); ķalmayısar saña *da* (89a/05); ıldırım *da* kār itmez (86b/05); sen *de* mülk yap (83b/16); demür *de* taşına ķılmaya kār (85b/20).

daħı: ben *daħı* bilürem (85b/01); mu‘allim *daħı* rızā virdi (86a/03).

hem: yād ider *hem* okuyuban dōsītān (84b/18).

ki (82b/09); *kim* (82b/21).

3.2.5.6. Çağırma ve Hitap Edatları

-ā: pādīşāhā (83b/16).

iy: *iy* zāt-ı nūr-ı pāk (84b/03).

yā: *yā* nebiyya’l-lāh (82b/15).

3.2.5.7. Tekerrür Edatları

yine (83a/17).

3.2.5.8. Ünlemler

ħayf (86b/13); *heyhāt* (99b/18).

3.2.6. Fiil Çekimi

3.2.6.1. Basit Çekimler

3.2.6.1.2. Bildirme (Haber) Kipleri

3.2.6.1.2.1. Geniş Zaman Ekleri: -Ar; -Ur; -r

-Ur, metinde daima yuvarlak ünlülü olarak kullanılmıştır; bu sebeple düzlük yuvarlaklık uyumuna uymaz. Geniş zamanın olumsuzu -mAz, ekiyle yapılır. Teklik ve çokluk 1. şahıslarda Türkiye Türkçesinden farklı olarak -maz, -mez kullanılır. Geniş zaman çekimi, 1.tip şahıs ekleriyle yapılmaktadır. Bütün şahıslara göre çekimine, eserde geçen örnekler şunlardır:

1.Teklik Şahıs: -er-in; -er-üm; -Ur-Am; -r men; -r-Am; -r-in; -mAz-Am;-mAz-In;-mez-üm

it-er-in(iderin) (84b/07); bil-ür-em (85a/18); kıl-ur-am (114b/14); gözet-ür-em (90b/18); aıla-r+men (85a/18); aıla-r-am (85b/02); dile-r-em (84b/04); dile-r-in (91a/16); tut-maz-am (84a/06); kıl-maz-ın (117a/07); bil-mez-em (83a/04); git-mez-in (112a/21); bil-mez-üm (117a/07).

2.Teklik Şahıs: -er-sin; -Ur-sIn; -mAz-sIn

it-er-sin (idersin) (106a/17); buyur-ur-sın (84b/05); vir-ür-sin (93b/20); tap-maz-sın (93b/19); vir-mez-sin (84a/04).

3.Teklik Şahıs: -Ar; -Ur; -r; -mAz

aç-ar (90b/04); taş-ar (95b/08); es-er (90b/05); geç-er (103b/07); aıl-ur (85b/02); çoğal-ur (92b/15); bil-ür (82b/05); bitür-ür (93a/01); çatla-r (101b/08); çürü-r (94a/06); tokun-maz (87a/02); beñze-mez (87a/18).

1.Çokluk Şahıs: -Ar-Uz; -Ur-Uz; -r-üz; -mez-üz

baç-ar-uz (110b/18); biç-er-üz (110b/12); var-ur-uz (110b/19); bil-ür-üz (92b/12); dile-r-üz (110a/17); vir-mez-üz (108b/16).

2.Çokluk Şahıs: -Ar-sIz; -Ur-sIz; -r-siz; -mAz-sIz

tap-ar-sız (92b/11); iç-er-siz (108b/05); ol-ur-sız (85a/21); bil-ür-siz (85a/19); eyle-r-siz (94a/02); tap-maz-sız (93b/14); beñze-mez-siz (107b/21).

3.Çokluk Şahıs: -Ar-lAr; Ur-lAr; -r-ler

toğ-arlar (103b/06); (102a/09); dön-er-ler (99a/21); karar-ur-lar (103b/06); bil-ür-ler (94a/05); bekle-r-ler (85b/12); di-r-ler (82b/17).

2.2.6.1.2.2. Görülen Geçmiş Zaman Ekleri: -dI

Metinde geçen görülen geçmiş zaman ekinin ünlüsü 3. şahıs çekimlerinde daima düz; 1. ve 2. şahıs çekimlerinde yuvarlaktır. Telaffuzda muhtemelen olmasa da yazımda ünsüz benzeşmesi görülmez. 2. tip şahıs ekleriyle çekimlenir:

1. Teklik Şahıs :-dU-m

añla-du-m (89a/02); yarat-du-m (94a/01); işit-dü-m (83a/20); gel-dü-m (88b/18).

2. Teklik Şahıs :-dU-ñ

oқыma-du-ñ (98b/13); қıl-du-ñ (85b/05); geçür-dü-ñ (85a/15); bil-dü-ñ (100b/19).

3. Teklik Şahıs :-dİ

boğul-dı (88b/10); қop-dı (88b/10); çık-dı (87b/21); қalma-dı (84b/20); yit-di (82b/09); virme-di (88b/15).

1. Çokluk Şahıs : -dU-k

yap-du-қ (85b/11); şor-du-қ (114a/10); bil-dü-k (83b/11); in-dü-k (90b/04).

2. Çokluk Şahıs :-dU-ñüz

gör-dü-ñüz (89b/09); it-dü-ñüz (107a/02); irme-dü-ñüz (89b/09).

3. Çokluk Şahıs :-dİ-lAr

bul-dı-lar (90a/21); қondur-dı-lar (91b/17); sür-di-ler (84b/13); beñzet-di-ler (89b/17).

3.2.6.1.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman Ekleri : -mİş; -Up

Metinde geçen -mİş ekinin ünlüsü, daima düz-dardır; 1.tip şahıs ekleriyle çekimlenir; 1.teklik ve çokluk, üçüncü teklik ve çokluk çekimleri yer almaktadır:

1. Teklik Şahıs: -mİş-Am

тоғ-mış-am (109a/17); yaz-mış-am (89a/01); düz-miş-em (88b/21); söyle-miş-em (112a/04).

3. Teklik Şahıs: -mİş

aşıl-mış (88a/04); buyur-mış (83b/03); bilme-miş (83b/03); dön-miş (99a/12).

1. Çokluk Şahıs: -mİş-Uz

қıl-mış-uz (98a/18).

3. Çokluk Şahıs: -mİş-lAr

aķıt-mıř-lar (82b/19); bulma-mıř-lar (93a/07); dūzet-mıř-ler (88a/03); geķūr-mıř-ler (82b/19).

Metinde –Up zarf-fiil eki de 3.şahıs ķekimlerinde yer almaktadır:

Gör ne ķokđan *ķurul-up-dur* kār-gāh (84a/19); ařl-ıla řerh *olın-up-dur* (107a/02); ğaybdan ol ķadar maħlūkāt *gel-ūp-dūr* (87b/01); řu kendūzinde ne *bitūr-ūp-di* (94a/06).

3.2.6.1.2.4. řimdiki Zaman Ekleri: -A yorur ; ūp durur

Metinde, Eski Anadolu Tūrkķesindeki diĝer metinlerde olduĝu gibi şimdiki zaman iķin ōzel bir ek yoktur. şimdiki zaman ķekimi iķin birleşik şekiller kullanılmıştır; bunlardan biri olan yoru- fiilinin geniş zamanı, e- zarf-fiil ekini alan ķeřitli fiillerle şimdiki zaman ķekiminde kullanılmıştır:

gide yoruruz (115a/01); *sūre yorur* (116a/08); *göre yoruruz* (92a/12).

dur- fiili de geniř zaman ekini alarak –ūp zarf-fiil ekini alan fiillerle řimdiki zaman ķekiminde kullanılmıřtır:

gel-ūp dururın (82b/20); *ölķ-ūp dururın* (82b/20).

3.2.6.1.2.5. Gelecek Zaman Ekleri: -(y) IsAr; -AcAk ; -sA gerek

Eski Anadolu Tūrkķesinde iřlek olarak kullanılan –IsAr, metinde, ařaĝıdaki ōrneklerde yer almaktadır:

aķ-ısar (95b/06); bul-ısar (84a/09); ķalma-(y)-ısar (89a/05); gelme-(y)-iser (109b/15); viril-iser (111a/07).

-AcAk, metinde daha ķok sıfat-fiil eki olarak kullanılmaktadır; sadece iki ōrnekte gelecek zaman ķekimindedir:

ol-acaķ-dur (84b/13); öl-ecek-dūr (84b/13).

Gereklilik bildiren bir řekil olan –sA gerek iki cūmlede gelecek zaman anlamı tařımaktadır:

Yūsuf-ı řıddiķ-nām bir nebī *gelse gerek* Mıřr’a sultān *olsa gerek* (83b/11); ve yitmiř iki biń kıızıl altun ĝarc *ķılsa gerek* (83b/12).

3.2.6.1.3. Tasarlama Kipleri

3.2.6.1.3.1. Emir Ekleri: Her şahıs için ayrı ekleri bulunan emir çekiminin metindeki örnekleri şunlardır:

1.Teklik Şahıs : -AyIn;- eyim

at-ayın (98b/16); boz-ayın (84a/07); bil-eyin (86a/02); çiz-eyin (86a/02); geç-eyin (96b/04); (hālāş) it-eyim (109b/01).

2.Teklik Şahıs : -gIl ; ø

aç-ğıl (89a/06); bakma-ğıl (122a/02); vir-gil (84b/07); bil-gil (89a/04); al- (83b/15) añla- (88b/12); bağla- (89a/08).

3.Teklik Şahıs : -sUn

ol-sun (86a/03); yık-sun (83b/09); tokınma-sun (97b/01); gel-sün (84b/04);vir-sün (84b/04).

1.Çokluk Şahıs : -(y)AlUm

şor-alum (108a/02); uzatma-y-alum (92a/07); gel-elüm (103a/10); gör-elüm (82b/05); di-(y)-elüm (82b/05).

2.Çokluk Şahıs : -(U)ñ; -(u)ñUz

aç-(u)ñ (94a/06); at-(u)ñ (95b/01); bil-(ü)ñ (90b/06); kork-(u)ñuz (88a/05); çıkar-(u)ñuz (95a/15); (kurbān) eyle-ñüz (95a/14); (du‘ā) dile-ñüz (95a/14).

3.Çokluk Şahıs : -sunlar

kıl-sunlar (103a/02); var-sunlar (91b/02).

3.2.6.1.3.2. İstek Eki : -A

Metinde geçen istek eki -A, 1. tip şahıs ekleriyle çekimlenmektedir; sadece teklik 1. şahıs çekiminde 2. tip şahıs eki kullanılır. Ekin olumsuzu fiil kök veya gövdesine -mA getirilerek yapılır ve y yardımcı ünsüzünü alır:

1.Teklik Şahıs : -A-m

al-a-m (90b/18); boz-a-m (84a/12); gör-e-m (88b/18); üzil-e-m (96a/12); çekme(y)-e-m (92b/01)

2.Teklik Şahıs : -A-sın

bul-a-sın (92b/02); yık-a-sın (83b/01); gör-e-sin (84a/07); bildürme(y)-e-sin (98b/13).

3.Teklik Şahıs : -A

aķ-a (95a/16); yaē-a (86a/20); taşma(y)-a (95a/14); bil-e (89a/17); gelme(y)-e (85b/04).

1. Çokluk Şahıs : -A-vUz

al-a-vuz (90b/17); çık-a-vuz (86b/06); gir-e-vüz (83a/12); gör-e-vüz (83a/12).

2. Çokluk Şahıs : -A-sIz

var-a-sız (120b/03); ol-a-sız (120b/04); (selām) vir-e-siz (120b/05); (yüz) sür-e-siz (120b/05).

3. Çokluk Şahıs : -A-lAr

(yād) ol-a-lar (84b/14); var-a-lar 86a/20; gir-e-ler (83b/21); gönder-e-ler (91b/08); (yardım) itme(y)-e-ler (84a/03).

3.2.6.1.3.3. Şart Eki : -sA

Metinde geçen -sA şart eki 2. tip şahıs ekleriyle çekimlenmektedir. Ekin olumsuzu, fiil kök veya gövdesine -mA getirilerek yapılır. Metinde 2. çokluk şahsa örnek yoktur; diğer çekimler aşağıdadır:

1. Teklik Şahıs : -sA-m

tut-sa-m (91b/ 01); (da‘vet) it-se-m (91a/21).

2. Teklik Şahıs : -sA-ñ

baķ-sa-ñ (83a/07); şıvar-sa-ñ (93a/02); sür-se-ñ (93b/16); (iltifāt) itme-se-ñ (122a/15).

3. Teklik Şahıs : -sA

yaē-sa (92b/20); çıkma-sa (90b/08); çürü-se (85a/04); dikilme-se (94a/05).

1. Çokluk Şahıs : -sA-k

at-sa-k (94b/19); (ķayd) it-se-k (94b/20); itme-se-k (92b/18).

3. Çokluk Şahıs : -sA-lAr

çal-sa-lar (92a/16); dök-se-ler (92b/21); ger-se-ler (87a/01)

3.2.6.1.3.4. Gereklilik Ekleri : -sA gerek ; -mek gerek

Metinde gereklilik için özel bir ek kullanılmamıştır; asıl fiillerin şart eki almış şekline gerek kelimesi getirilerek yapılmıştır:

hōş tutsam gerek (91a/21); şultān olsa gerek (83b/11); da‘vet itsem gerek (91a/21); gelse gerek (83b/11); görse gerek (82b/04).

Metinde gereklilik için -mek gerek şekli de kullanılmıştır:

gitmek gerekdür (106a/13); *bilmek gerekdür* (103b/05); *minnet-i ‘azîm itmek gerek* (112b/12)

3.2.6.2. Birleşik Çekimler

Metinde hikâye, rivayet ve şart birleşik zamanlarının çekimleri görülmektedir.

3.2.6.2.1. Hikâye Birleşik Zamanı

3.2.6.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi

3. *Teklik Şahıs* : -*ArdI*; -*UrdI*; -*mezdi*(-*mez idi*)

at-ar-dı (90b/08); yan-ar-dı (92a/17); (hâsret) çek-er-di (92a/20); otur-ur-dı (92a/15); bil-ür-di (100a/14); bil-mez-di (88a/20); geç-mez i-di (92a/10).

1. *Çokluk Şahıs* : -*erdük* ; -*urduğ*; -*mezdük*

git-er-dük (114a/04); (ceng) it-er-dük (84b/10) ; şan-ur-duğ (120b/11); vir-mez-dük (84b/10).

3. *Çokluk Şahıs* : -*ArlArdI*; -*rlerdi*; -*UrlArdI*

uç-ar-lar-dı (96b/11); tut-ar-lar-dı (97b/01); geç-er-ler-di (96b/17); di-r-ler-di (88a/21); yi-r-ler-di (88a/19); tur-ur-lar-dı (97a/07); söyleş-ür-ler-di (96b/19)

3.2.6.2.1.3. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

3. *Teklik Şahıs* : -*mİşdI* (-*mİş idi*)

tut-mış-ı-dı (88b/03); okut-mış-ı-dı (86a/13); döşen-miş-i-di (86b/08); incin-miş-i-di (84a/02).

1. *Çokluk Şahıs* : -*miş idük*

(derc) it-miş-i-dük (83b/15).

3. *Çokluk Şahıs* : -*mİşlArdI*

(ğam-ğîn) ol-mış-lar-ıdı (89b/19); (müştak) ol-mış-lar-dı (108a/04); işit-miş-ler-di (108a/04).

3.2.6.2.1.4. İsteğin Hikâyesi

1. *Teklik Şahıs* : -*aydum*

aç-a(y)-dum (114b/06)

3. *Teklik Şahıs* : -(y)*AydI*; -*adı*

yağ-a(y)-dı (103a/09); kaplay-a(y)-dı (114b/06); söylen-e(y)-di (96a/05); kılmay-a(y)-ıdı (11ab/05); görmey-e(y)-di (114b/06); olmay-a-dı (114b/04).

3.2.6.2.1.5. Şartın Hikayesi

3. *Teklik Şahıs* : -sa(y)ıdı

olma-sa-y-ıdı (111b/14)

3.2.6.2.2. Rivayet Birleşik Zamanı

3.2.6.2.2.1. Geniş Zamanın Rivayeti

2. *Teklik Şahıs* : -rmişsin

iste-r-miş-sin (85a/12).

3. *Teklik Şahıs* : -ermiş; -rmlş; -ürmiş

(devr) it-er-miş (84a/19); (nişān) қо-r-mış (85b/02); (diş) bile-r-miş (96a/13); (firāk) çekil-ür-miş (82b/07).

3.2.6.2.3. Şart Birleşik Zamanı

3.2.6.2.3.1. Geniş Zamanın Şartı

1. *Teklik Şahıs* : -ersem; -UrsAm

dök-er-sem (123b/04); bul-ur-sam (123a/09); gör-ür-sem (123a/09).

2. *Teklik Şahıs* : -arsañ; -rseñ; -ursañ

yaz-ar-sañ (87b/01); di-r-señ (92b/01); ol-ur-sañ (109b/03).

3. *Teklik Şahıs* : -ArsA; -UrsA; -mAzsA(-mAz ise)

aķ-ar-sa (95a/02); ań-ar-ısa (109b/17); geç-er-se (86b/06); (yād) ol-ur-sa (85a/04); (ebedī) ķal-ur-sa (86b/06); gel-ür-se (83b/10); ol-maz-ısa (123b/02); gel-mez-se (84a/04).

2. *Çokluk Şahıs* : -rseñüz

iste-r-señüz (86a/02).

3.2.6.2.3.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

3. *Teklik Şahıs* : -dIsA

bul-dı-sa (97b/20); (naşīb) olma-dı-sa (109b/04); (hüküm) ķıl-dı-(y)-ısa (87a/10); it-di-se (106b/04); geç-di-se (111a/03).

3.2.6.2.3.3. Gelecek Zamanın Şartı

3. *Teklik Şahıs* : -AcAksA

(zuhūr) ķıl-acaķ-sa (86a/16); gel-ecek-se (86a/15).

3.2.7. Kuvvetlendirme ve İhtimal Eki

Metinde -dUr; -durur, kuvvetlendirme ve ihtimal eki olarak kullanılır; ünsüz benzeşmesi kuralına uymaz:

buyurmuş-dur (93a/17); delinmiş-dür (82b/18); kalmış-durur (93b/06); yakmış-durur (101b/21).

3.2.8. İktidar İfadesi

Metinde iktidar ifadesi olarak bil- yardımcı fiili kullanılır ; olumsuzu u- fiiline –mA, getirilerek yapılır; ünlü birleşmesi sonucu u- düşer:

göre bilür (100a/06); göyündüri bilür (102a/21); söyündüri bilür (102a/18); haber vire bilür (100a/07); başarımadı (83b/08); bulama-dı (83b/07); bulımayıp (98b/09); deleme-di (83b/08).

3.2.9. Sıfat-Fiiller

-AcAk: varacak (yir) (100b/08); gelecek (hâdişeyi) (86a/18).

-An: yazan (83b/18); kalan (85a/05); yatmayan (95b/16); irişen (96a/02); yimeyen (95b/16).

-Ar: baħr-ı Nîl, hõd uçmağdan *çıkar* dördüncü ırmağın birisidür (94b/21); remmâllık *ider* bir ‘âlim kişiydi (99a/06).

-dUk: bulunduğın (89a/21); çıktuğın (89b/19); varduğın (120b/04); tolmaduğın (90b/10); getürdüklerin (91b/19); neydüğün (111a/12); gördüğümüz (115a/19).

-mİş: yanmış (kömür) (100b/12); mütemekkin olmuş (pâdişâh) (99b/01); çürümüş (nebâtâtı) (92b/14); ekilmiş (yerler) (99a/02).

3.2.10. Zarf-Fiiller

-All: tüt-alı (123a/21); yapul-alı 84a/15; gör-eliden (123a/19); it-eliden (87b/02); kılaldan(<kıl-alıdan) (119b/03); gidelden(< git-eliden) (116a/12).

-e: gel-e bilür (100a/06); gör-e bilür (100a/06); vir-e bilür (100a/07); üş-e gelüp (102a/14).

-erek: (teferrüc) it-erek (82b/08); (niyâz) it-erek (115a/09).

-U: yap-u virmek (86a/01); okı-(y)u vir (90a/04); di-(y)ü (90a/18).

-İ: al-ı virgil (112a/06); al-ı virelüm (112a/10); göyindür-i bilür (102a/21); söyündür-i bilür (102a/18).

-(y)İcAk: ol-ıcağ (98a/19); var-ıcağ (90a/07); okıyama-(y)ıcağ (89b/17); bil-icek (89a/18); dön-icek (87b/07); diñle-(y)icek (85a/14).

-(y)IncA : at-ınca (98b/18); bul-ınca (95b/07); var-ınca (92a/03); susa-(y)ınca (93a/11); bırakma-(y)ınca (92b/17); geç-ince (86a/19); öl-ince (86b/13); di-(y)ince (111a/07); gelme-(y)ince (111a/07).

-(y)IncAk: al-ıncağ (102b/06); geç-incek (110b/11); dile-(y)incek (102b/06).

-(y)Up: şal-up (87a/01); taş-up (92b/15); uç-up (97a/14); karva-(y)up (98b/17); kalma-(y)up (87b/04); bil-üp (83b/12); çök-üp (94b/12); iste-(y)üp (89a/20); getirme-(y)üp (94a/21).

-p: süri-p (95b/12).

-(y)Ip: ak-ıp (101a/03); çağur-ıp (95b/10); kapla-(y)ıp (99a/11); bulıma-(y)ıp (98b/09); çök-ıp (94a/17); bitür-ıp (93b/10); öğret-ıp (98a/13) eyle-(y)ıp (92a/15).

-ıban: var-ıban (92a/08); (hâzır) ol-ıban (108a/13).

-(y)UbAn: aç-uban (88b/19); bırak-uban (95b/07); oku-(y)uban (84b/18); gir-üben (88b/19) çek-üben (94b/12); di-(y)üben (85a/21); itme-(y)üben (93a/12).

-übeni: ilt-übeni (120b/16).

-mAdIn: bırakıl-madın (90a/21); var-madın (91b/15); geç-medin (92b/07).

-mazdan öñ: fevt ol-mazdan öñ (88a/05).

-ken : oturur-ken (97b/09); uçar-ken (102a/11); gelür-ken (102b/13); sürmiş-iken (86b/10).

-dUkdAn: kıl-duğdan (şoñra) (98a/14); ol-duğdan (şoñra) (108b/08); bil-dükden (şoñra) (117a/02); vefât it-dükden (şoñra) (84b/13).

-dügince: git-dügince (97a/12).

-dUkçA: tır-duğça (84b/14); ol-duğça (100a/05); git-dükçe (97b/02); gör-dükçe (102b/05).

3.2.11. Cümle ve Çeşitleri

3.2.11.1. Anlamına Göre Cümleler

3.2.11.1.1. Olumlu Cümle

‘Ālemūñ genc ü ħarācın yidi yıl dirdiler. (86a/07)

168Ĥālīd bin Fetāḥ dirler Mısr şehrinde bir ‘ābid var-ıdı. (95a/13)

3.2.11.1.2. Olumsuz Cümle

Ol ma‘cūn-ıla şöyle tılā itmişler ki arasına kıl şıgmaz. (83a/06)

Velī bu tavşancılarda bir ‘aceb sır vardur ki hīç gözler görmiş degül. (83a/17)

3.2.11.1.3. Soru Cümlesi

Ne buyurursın, yā nebiyya’l-lāh? (84b/05)

Yā Loḳmān-ı ekber, ħaber vir baña ki eḳālīm -i seb‘a, ne vech-ile kısmet olmışdur?
(101b/04)

Ol iki ‘uḳāb ağzından bunca zemāndan berü taş atılup nā-bedīd olduğına sebeb
nedür? (90a/17)

3.2.11.2. Yüklemine Göre Cümleler

3.2.11.2.1. İsim Cümlesi

‘Adūya muṭī‘ olmak ölmekdür. (84a/06)

Zīrā ki bu cihāna gelmekden iki maḳşūd vardur. (84b/14)

3.2.11.2.2. Fiil Cümlesi

İmdi ol ħarc idecegüñ delük yirini, fehmi kılup ħüsrevānī küp içine koyup emānet
ḳoduḳ. (83b/13)

Ḳarşusına yitmiş dürlü maḥlūḳāt yazmışlar. (87a/17)

3.2.11.3. Yapısına Göre Cümleler

3.2.11.3.1. Basit Cümle

Bu ma‘cūnuñ bināsın fark ḳılmazam. (83a/04)

Ben, bu kitābı üç yüz yılda taṣnīf itdüm. (89a/14)

3.2.11.3.2. Birleşik Cümle

3.2.11.3.2.1. Şarhli birleşik cümle

Yūsuf-ı şıddīḳ-nām bir nebī gelse gerek; Mısr’a sulṭān olsa gerek ve yitmiş iki biñ
ḳızıl altun ħarc ḳılsa gerek. (83b/11)

Ol gölün üzerine şu dökseler ve yağmur yağsa dürlü dürlü otlar bitürür. (92b/21)

3.2.11.3.2.2. İççe birleşik cümle

‘Ömrlerine, kuvvetlerine mağrūr olup, “Cihān bizümdür.” diyüp da‘vā iderler-idi.
(84b/10)

3.2.11.3.2.3. Ki’li birleşik cümle

Yardımcı cümle, esas cümleinin öznesinin niteleyicisi

Bu su’āle, cevābı re’isü’l-hükemā virür ki Belīnās Hākīm’dür. (82b/13)

Yardımcı cümle, esas cümleinin zarfının niteleyicisi

Hermān’ı ve Nesrān’ı yaptılar şol zemānda ki Nesr-i řā’ir, sereřān burcında-y-ıdı, şimdiki hālde cedy burcındadır. (84a/14)

Yardımcı cümle, esas cümleinin yer tamlayıcısının niteleyicisi

Ben şarķa hākimem ki bu yir, şarķuñdur. (84b/08)

3.2.11.3.2.4. Sıralı Cümle

Yile emir idün; Nīl baırınıñ üstince taştımı getürip gitsün! (96b/04)

Yil, felekde taştını leşker-ile götürür; diledügi yire yitürür. (97b/08)

3.2.11.3.2.5. Bağlı Cümle

Ol yıl uranlar, gök yılkeni gibi ķanařların açup řiřār burcları gibi uçarlardı ve yidişer ve şokuzar başlarını hevāya ķaldurup cehennem ocağı gibi gözlerin açarlardı.
(97a/07)

3.2.12. Eserin Kültür Tarihindeki Yeri ve Söz Varlığı

Süleymân-nâme, dinî, tarihî, destanî bir eserdir. Asıl konusu cin, kuş ve rüzgârın sultanı olan Hz. Süleymân'ın hayatıdır; ancak bunun yanı sıra Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. İdris, Hz. İlyas, Hz. Muhammed başta olmak üzere diğer peygamberlerin hayatları, cin, peri, melekler ve yıldızların özellikleri, İslâm dininin nitelikleri, dünyanın yaratılışı Kur'an'dan ayetler verilerek anlatılmıştır. Ayetlerin anlamları “yani” denilerek açıklanmıştır. İklimler, memleketler, nehirler hakkında da bilgi vardır. Eser, bu yönüyle Doğu ilimlerinin, tarih, kültür ve mitolojisinin ansiklopedisi durumundadır.

Eserde 1635 Arapça, 500 Türkçe, 487 Farsça, 12 Latince, 1 Fransızca, 1 Rusça, 1 Slavca kelime, kullanılmıştır. Batı kaynaklı kelimeler, yer ve kişi adlarında görülür. Eserin nazım kısımlarında dil, ağırdır. Arapça, Farsça kelime ve tamlamalarla yüklüdür ve çoğu kere vezin hataları ve bazen de kafiye uydurmak için dize, beyit ya da şiirin bütünündeki anlama uygun olmayan kelime kullanıldığı görülür. Bu kısımlar, nazım tekniği bakımından oldukça zayıftır. (Verimli bir yazar olan Firdevsî'nin şairliği, şairlik yeteneğinden yoksun olduğu gerekçesiyle döneminde ve daha sonra pek değerli bulunmamıştır.)¹⁴⁰ Nesir kısımlarında ise Türkçe kelimelerin ağırlıkta olduğu çok sade, halk söyleyişine yakın seci, asonans, aliterasyonlarla oluşturulan âhenkli ve destanlara özgü mübalağalı bir anlatım vardır. Bu yönüyle Dede Korkut Hikâyelerindeki anlatıma benzer. Eserde ikilemeler, pekiştirmeler, yardımcı fiillerle kurulmuş birleşik yapılar ve deyimler ağırlıktadır. Bunlara bazı örnekler aşağıdadır:

göz aç- (94a/06) ;'ibret al- (90a/12); baş baş çat-: baş başa vermek (97a/11); yüz sür- (84a/09); yan yana vir- (97a/12); hayrete var- (97b/07); ğarkâ var- (88b/19); secdeye yüz ur- (86b/04); yüzüne ur- (98b/16); kulağ tut- (96a/01).

¹⁴⁰ M. Fuat Köprülü, “Firdevsî”, MEB İslâm Ansiklopedisi, C.4, İstanbul, 1997, s.651.

4. DİZİN

A

āb (F.) su

ā. 87b/05

ā.+(āb-ı cebelü'l-ķamer) 96b/05

ā.+(āb-ı ḥayāt: ölümsüzlük suyu)

92b/14, 93a/09

ā.+(āb-ı Nîl) 95b/20

ā.+dan (‘ilm-i āb: su falı) 98a/09

ā.+uñ 102b/02

ābā-‘an-ced (A.) dededen babaya,

nesilden nesile

ā. 110b/03

‘abd (A.) kul

‘a.+ini 119b/03

ābād (F.) bayındır

ā.+(it-) 89a/05

ā.+(ābād-ı cihān) 122a/08

ābādān (F.) bayındır

ā. 100b/14

ā.+(ķıl-) 100b/15

ā.+(ol-) 100b/17

ā.+dur 106a/21

ābādānlık (F.+T.) bayındırlık

ā. 100b/11, 100b/14, 106a/20

āb-dest (F.) abdest

ā.+(al-) 84b/01, 90a/01, 95b/12, 95b/14

‘abeş (A.) boş, saçma

‘a. 94a/08, 103a/17

‘abher (A.) nergis çiçeği

‘a+durur 116b/02

‘abid (A.) kullar, köleler

‘a. 88b/17

‘ābid (A.) ibadet eden

‘ā. 95a/13, 122b/06

‘ā.+dür 93b/11

āb-perest (F.) suya tapan

ā.+(i-) 93a/13

ā.+ler

ā.+lerine 94a/12

ā. 93a/05

‘acāyib (< ‘acā’ib A.) çok tuhaf,

şaşırtıcı, anlaşılmaz

‘a. 83a/11, 85a/09, 89b/09, 89b/10,
108a/18, 115a/18, 117a/16, 119b/21

‘a.+(‘acāyib-i dünyā) 82b/17

‘a.+e 89b/19

‘a.+inden 85a/15

‘a.+lerini 85a/18

‘a.+lerinden 113b/17

‘acāyibāt (< ‘acā’ibāt A.)

tuhafliklar

‘a.+(kışsa-i bahır-ı girdāb-ı ‘acāyibāt)

113a/17

‘a.+ın 84a/07

‘a.+ını (eḳālīm-i ‘acāyibāt) 120a/06

‘aceb (A.) hayret, şaşılacak şey

‘a. 82b/09, 82b/15, 83a/07, 83a/17,
83a/19, 85a/19, 87a/06, 89b/04,
90b/16, 108b/02, 115a/20, 116a/10,
116a/12, 117a/18, 117b/19, 118a/06

‘a.+(‘acebü’l-‘aceb) 85a/18, 85a/19

‘a.+(it-) 114a/03

‘a.+(gel-) 85a/21

‘a.+dür 84a/03, 115a/10, 116a/08

‘acebā (A.) acaba

‘a. 116b/15

‘acel (A.) acele, çabuk

‘a. 116a/21

‘āciz (A.) âciz, perişan, bîçare

‘a.+üz 111a/16

acı acı

a. 86a/19

‘acib (A.) tuhaf

‘a.+(ol-) 89a/16

‘acz (A.) beceriksizlik

‘a.+(göster-) 82b/04

aç aç, karnı tok olmayan

a.+a (aca) 108a/16

aç- açmak, bir nesneyi kapalı
durumdan çıkarmak; bir konuyla ilgili
konuşmak; uyanık olmak; oruç açmak;
uzvu çalışır, işler duruma getirmek

a.-a 117b/13

a.-arlardı (ağız a.) 97a/18

a.-ar 115a/09, 117b/12

a.-arlardı (göz a.) 97a/09

a.-arlardı (kanat a.) 96b/12, 97a/02,
97a/12

a.-aydum 114b/06

a.-dı 117b/17, 118b/21

a.-dı (oric a.) 95b/15

a.-dılar 113a/13

a.-dılar (ağız a.) 94b/07

a.-dum 117a/06

a.-ğıl (göz a.) 89a/06

a.-ıp 108a/11, 117a/15

a.-maz 92b/01

a.-miş 117b/16

a.-uban 88b/19

a.-uñ (göz a.) 94a/06

a.-up 89b/18, 94b/11, 97b/10, 109a/09,
110b/18, 113a/03, 113a/04, 113a/05,
113a/10, 113a/14, 115a/06

a.-up (ağızların a.) 83a/15, 94b/11,
101b/14

a.-up (göz a.) 92a/20

a.-up (haber a.) 96b/19

a.-up (kanad a.) 92b/04, 102a/09

a.-up (kanat a.) 91b/15, 97a/04, 97a/07,
97a/14, 97b/01

açdurma- açtırmamak

a.-yup (göz a.) 110b/08

açdurmak açtırmak

a.+a (açdurmağa) 115a/08

açdurt- açdırtmak

a.-up (açdurdup) 119a/16

açıl- açılmak, ortaya çıkmak, geçit
vermek, görünmek

a.-a 115a/02

a.-dı 115a/10, 118b/10, 118b/11,
118b/13

a.-ınca 117b/19

a.-up 107a/10

a.-ur 110b/11, 115a/03, 115a/04,
118b/03, 118b/14

açılma- açılmamak, ortaya
çıkılmamak

a.-yınca 117b/08

a.-z 115a/05, 115a/10

açış- birlikte kanat açmak

a.-up (kanad a.) 113a/20, 113b/05

açmak açmak

a. 117b/12

açuk açık

a. 108a/14

a.+dur 108b/14

ad isim

a.+ (ko-)100b/16, 103a/15

a.+ı 84b/11, 84b/11, 85b/02, 117a/08

a.+ın 122b/07

a.+ın (ko-) 122b/07

a.+ına 85b/07, 85b/13, 91b/14, 98a/13,
113b/09, 115b/09

a.+ını 91b/03

a.+um 114a/19

a.+uñ 114a/17

‘adāvet (A.) düşmanlık‘a.+ (‘ā. bırak- : iki kişinin arasını
açmak) 98a/15**ādem** (A.) insan, kişiā. 85a/05, 87b/03, 88a/03, 89b/06,
89b/17, 92a/21, 93a/11, 93b/17,
94b/04, 100b/07, 102a/04, 103a/13,
106a/08, 107b/14, 107b/20, 108a/02,
114a/06, 111a/18, 111a/21, 112a/05,
113b/02, 115b/12, 115b/15, 117a/12,118a/05, 118a/07, 122b/02, 115b/03,
115b/12, 122a/08, 122b/07, 122b/07

ā.+(nesl-i ādem: insan) 101b/20

ā.+(ol-) 89a/07

ā.+(benī ādem : insan) 104a/13,
106a/09, 106a/12, 106a/18

ā.+den (b. ādemden) 121b/01

ā.+dür (b. ādemdür) 104b/06

ā.+(kālīb-ı ādem) 114b/20

ā.+(şekl-i ādem) 107b/21

ā.+dür (benī ā.) 104b/06

ā.+lerin 100a/08

ā.+(ā. oğlanları) 88a/05

ā.+(ā. oğlanların) 94b/04

ā.+(ā. oğlanlarına) 99a/15

ā.+(ā. oğlu) 89a/03

ā.+üñ 85a/05, 94a/04, 121b/01

‘adem (A.) yokluk

‘a. 116a/04

‘a.(ol-) 111a/09

ādemī (A.) insanoğlu, insan

ā. 83a/10, 83b/11, 89a/02, 107a/20,
109a/03

ā.+den 84b/19

ā.+ler 107a/18

ā.+leri 103b/05

ā.+ye 107a/18

ādemī-zād (A.+F.) insanoğlu, insan
krş. **ādem-zād**

ā. 84a/17, 100a/10, 100a/11, 100b/07,
102a/04, 103a/12, 103a/13

ā.+dur 85b/13, 108b/11

ādem-zād (A.+F.) insanoğlu, insan
krş. **ādemī-zād**

ā. 101b/09

adım adım

a. 102b/17, 105b/06

‘ādil (A.) adaletli

‘ā. 123a/05

‘adl (A.) adalet, doğruluk

‘a. 123b/07

‘a.+idür 93a/21

‘adū (< **‘adüvv** A.) düşman

‘a.+ya 84a/06

‘afārīt (A.) şeytanlar

‘a. 97a/01, 97a/03, 97a/20, 113a/04

āferīde (F.) yaratılmış, yaratık

ā.+(ol-) 85a/17, 85b/06

āferīn (F.) aferin

ā. 83a/02

ā.+(it-) 87b/14

āfet (A.) afet, bela, sıkıntı

ā.+lerini 122a/21

āfitāb (< **āf-tāb** F.) güneş krş. **āf-tāb**

ā.+(müvekkel-i āfitāb) 98a/16

ā.+a 103b/05

‘afv (A.) af, bağışlama

‘a.+(it-) 86b/13, 122a/17

‘a.+ (‘afv-ı Ġāfir) 122b/10

‘a.+(‘afv-ı melik) 123a/20

‘a.+uñ 122b/11

‘a.+uñ (um-) 122b/14

ağ- çıkmak, yükselmek

a.-maz 94a/15

ağaç ağaç

a. 93b/15, 110a/07, 111b/06

a.+dan 107b/08

a.+a (ağaca) 93b/16

a.+ı (ağacı) 93b/16, 113a/08

a.+ları 93b/21, 106b/19, 107a/04

a.+larınuñ 114a/01

a.+uñ (ağacuñ) 111b/07

āgāh (F.) haberdar, bilgili

ā.+(ol-) 89a/02, 116a/14

ağdır- yukarı çıkarmak, yükseltmek

krş. ağdur-

a.-ıp 99b/03

ağdur- yukarı çıkarmak, yükseltmek

krş. ağdır-

a.-ıp 93b/09

ağustos (< **augustus** Lat.)

ağustos ayı

a. 111a/12

ağız ağız

a. 113a/04

a. (aç-) 94b/11

a.+ı (ağızı) 89b/05, 90a/10, 107a/06

a.+ına (ağızına) 89b/05, 89b/10, 89b/12, 111b/20, 118b/17

a.+ından (ağızından) 83a/19, 83b/03, 83b/04, 83b/21, 89b/05, 90a/17, 90b/03, 90b/10, 101b/16, 115b/16

a.+ını (ağızını) 119a/11

a.+la 119b/15

a.ıyla (ağızıyla) 112a/15

a.+ların (aç-) 83a/15, 94b/07, 97a/18, 101b/14

ağlaş- ağlaşmak

a.-dılar 90b/17

ağma- çıkmamak, yükselmemek

a.-dı 111a/01

āh ah, eyvah, yazık

ā. 122b/12

ā.+(it-) 122b/10

aḥbār (A.) haberler

a.+(nākīlān-ı muḥtār-ı muḥaddiṣān-ı aḥbār) 96a/17

a.+(rāviyān-ı aḥbār) 96a/16

aḥcār (A.) taşlar; kavim ismi

a. 111a/11

a.+(aḥcār-ı aşḥāb) 112b/02

a.+(kavm-ı aḥcār) 112a/08, 112b/08

a.+ına 104b/02

aḥcārī (A.) aḥcar kavminden olanlar

a.+ler 111b/14

āḥer (A.) başka, diğer

ā. 102b/15, 112b/12

aḥī (A.) kardeş, kardeşim

a. 85a/02, 85a/05, 89a/10

āḥir (A.) son, sonunda

ā. 86a/17, 87a/08, 87b/09, 88b/06,
90a/15, 94a/04, 94a/08, 106a/05,
106b/06, 111a/06, 114a/09, 117a/01,
117b/17, 118a/08

ā.+i 108b/19, 109a/01

ā.+(it-) 83b/18, 89a/09, 89a/19, 90a/16

ā.+(kıl-) 122b/20

ā.+(ol-) 85b/04, 122b/10

ā.+ine 106a/01

āḥiret (A.) ahiret, öteki dünya

ā. 121a/12

ā.+ün 112b/09

āḥir-est (A.+F.) son, sondur

ā.+(der in beyān-ı meclīs-i āḥir-est)

96a/04

aḥkām (A.) hükümler, emirler

a.+(aḥkām-ı Tivrīt) 109b/10

aḥmak (A.) ahmak, sersem

a. 93a/14

aḥmer (A.) kırmızı

a.+(verd-i aḥmer-durur) 116b/02

aḥşam (T.+ F.) akşam

a. 92b/06, 92b/06, 95b/11, 95b/13

a.+a 100a/15, 100a/17, 100a/18,
122a/06

aḥyan (A.) zaman

a. 99b/18

aḥvāl (A.) durumlar

a.+(aḥvāl-i rūb^c-ı meskūn) 98a/02

a.+in 98b/02

a.+inden 85a/15

a.+ine 98a/04, 120b/07

a.+ini 87a/09

a.+lerin 119b/19

aḥzar (A.) yeşil

a.+a (baḥr-ı aḥzar) 118b/19

a.+da (baḥr-ı aḥzar) 118b/19

a.+dan (deryā-yı aḥzar) 117b/21, 118b/12

a.+dur (deryā-yı aḥzar) 101a/09

aḳ beyaz

a. 86a/05, 93a/02, 103b/06, 107a/16, 118a/03

aḳ- akmak

a.-a 95a/16

a.-ar 90b/04, 95a/06, 95a/10, 101a/15, 101a/18, 101a/20, 103b/04, 103b/20, 104a/15, 105b/20, 107b/07, 108a/09, 111b/17, 118b/03

a.-ardı 113a/16

a.-arsa 95a/02

a.-dı 95b/06

a.-duğunu 113b/14

a.-ıp 101a/03, 101a/04, 101a/04, 101a/05

a.-ısar 95b/06

a.-maḳdadur 101a/14

a.-maz 94a/15

a.-up 101a/12, 109a/06, 117b/01, 118a/02, 118b/12

‘aḳab (A.) arka, art

‘a.+in 97a/10

‘a.+ince 86b/19, 96b/08, 96b/19, 97a/01, 97a/03, 97a/05, 97a/13, 113b/05

‘aḳārib (A.) akrepler

‘a. 97a/06, 102b/06, 113a/11

aḳdem (A.) önce

a. 93a/05, 98a/17, 100b/04, 106a/19, 113b/19, 121a/05

‘āḳıbet (A.) sonunda

‘a. 98a/14, 117a/16, 118b/20

‘āḳıl (A.) akıllı kişi

‘ā. 84b/19, 107a/06

‘ā.+(‘āḳıl-ı dānā) 98a/06

‘ā.+(‘āḳıl-ı uḳala) 97b/16

‘ā.+ısañ 85a/02, 88b/01, 89a/08, 90a/15

akıt- akıtmak, dökmek

a.-ıp (akıdıp) 94a/16

a.-mışlar (kırşun a.) 82b/19

a.-ur (akıdur) 90b/05

‘akıl (< **‘akl** A.) akıl krş. **‘akl**

‘a. 108b/21, 121a/04, 121b/16, 122a/07, 123a/07

‘a.+ları 107a/06

‘a.+ları (irişme-) 94a/19

‘akik (A.) kırmızı, değerli bir taş

‘a.+den 114b/18

‘akl (A.) akıl krş. **‘akıl**

‘a. 88a/09, 96a/01, 122a/07, 122b/02

‘a.+(‘akl-ı insān) 100a/03

‘a.+ı 84b/16, 85b/02, 98b/19

‘a.+ı (olma-) 88a/17

‘a.+ıla 88a/17, 122a/07

‘a.+uñ 109b/16

aklık aklık, beyazlık

a. 107a/14

‘akreb (A.) akrep

‘a. 108b/14

‘aks (A.) yansıma

‘a.+(‘aks-i hey’et) 119b/01

‘a.+i 115a/15

‘a.+ini (‘aynī-i ‘aks) 120b/06

akma akma

a.+sı 95a/10

akṭāb (A.) sahipler, ulular, efendiler

a.+(**kuṭbu’l-akṭāb**: Allah’ın tasarruf kudreti verdiği veli) 123a/08

al kırmızı

a. 93a/03, 117b/04

āl (A.) aile, hanedan

ā.+(āl-i ‘Osmān) 123a/10

al- kabul etmek, iyi karşılamak; ele geçirmek, elde etmek, yakalamak; bir şeyi bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak; birlikte götürmek; iletilmek; içine çekmek; sürükleyip götürmek; evlenmek

a. 83b/15, 83b/15

a.-(ḥarcuña a.) 83b/14

a.-a 111b/09

a.-a (‘ibret a.) 120a/03

- a.-alar (‘ibret a.) 120a/14
- a.-alum (icāzet a.) 118a/10
- a.-am (elinden a.) 90b /18
- a.-an 97a/03, 113a/09, 116b/05, 118b/17
- a.-avuz (intiḳām a.) 90b/17
- a.-dı 99a/02, 99a/11, 115b/19, 116a/20, 116b/01, 117b/10, 119b/08
- a.-dı (āb-dest a.) 90a/01, 95b/12
- a.-dılar (ḥaber a.) 91b/21
- a.-duğın 84a/01
- a.-duḳ 117b/20
- a.-ıncaḳ 102b/06
- a.-ıp 99b/03, 111b/11
- a.-ı vir- 112a/06, 112a/10
- a.-mıṣdur 100b/05, 100b/13, 103a/11
- a.-up 86b/18, 89a/12, 90a/11, 91a/15, 95a/18, 98a/17, 98b/08, 98b/18, 101b/05, 102b/16, 107b/20, 108a/05, 109a/08, 109a/09, 109a/12, 110b/16, 111b/13, 111b/20, 113a/10, 114a/14, 115b/10, 115b/11, 115b/19, 116a/13, 116a/21, 117b/10, 118b/10, 119a/01, 119b/13, 120a/19
- a.-up (āb-dest a.) 84b/01, 95b/14
- a.-up (‘aleyk a.) 114a/13, 118a/11
- a.-up (arḳasına a.) 97a/06, 113a/13
- a.-up (‘ibret a.) 90a/12, 90a/17
- a.-up (icāzet a.) 112a/21, 120b/09
- a.-up (ḳabẓına a.) 102a/20
- a.-up (nefes a.) 93b/20
- a.-ur 110b/10
- ‘alāmet** (A.) alamet, işaret, belirti
- ‘a. 118a/15
- ālāy** (F.) alay, topluluk; hep birlikte
- ā. 111b/21
- ā.+(ā. ālāya) 112a/01
- ā.+(ṣaf-ı ālāy) 113a/03
- ā.+a 112a/01
- alçak** alçak, yerden uzaklığı az
- a. 101a/03, 101a/04, 101a/05
- a.+ı (alçağı) 101a/13, 101a/13
- a.+ına (alçağına) 106b/14, 107b/05
- a.+ında (alçağında) 101a/06, 101a/07
- aldamak** aldatmak, kandırmak
- a. 99a/04

‘**alem** (A.) bayrak

‘a. 108a/12, 108a/13

‘**ālem** (A.) dünya

‘ā. 83b/16, 84b/17, 84b/21, 86b/11,
87b/09, 88b/07, 92a/13, 9b/15,
110a/10, 118a/16, 118a/18, 119a/05,
119a/07, 119a/20, 120b/19, 121b/21,
122a/14, 122a/16

‘ā.+ (‘ālem-i eṭrāf) 90a/20, 113b/14

‘ā.+ (‘ālem-i ecsām) 122a/11

‘ā.+ (‘ālem-i ervāḥ) 121a/11

‘ā.+ (‘ālem-i ḡayb) 87a/21

‘ā.+ (‘ālem-i ḥākī) 99b/04

‘ā.+ (‘ālem-i kāyināt) 85a/10, 85a/10,
119a/05

‘ā.+ (‘ālem-i māsivā) 100a/02, 103a/05

‘ā.+ (‘ālem-i melek) 121b/08

‘ā.+ (‘ālem-i süflī) 93b/18, 117a/13

‘ā.+ (‘ālem-i ‘ulvī) 93b/18, 117a/13

‘ā.+ (‘ālem-i ‘ulviyyāt) 121b/17

‘ā.+ (‘ālem-i zulimāt) 114b/02

‘ā.+ (ḥālīk-ı kevneyn-i ‘ālem) 117a/14

‘ā.+ (ḥallāk-ı ‘ālem) 116a/03

‘ā.+ (ḡahhār-ı ‘ālem) 118b/05

‘ā.+ (rezzāk-ı ‘ālem) 118b/02

‘ā.+ (kivām-ı ‘ālem) 93a/19

‘ā.+ (miḡdār-ı ‘ālem) 99b/13

‘ā.+ (pehlevān-ı ‘ālem) 84b/12

‘ā.+ (ṣarrāf-ı ‘ālem) 85a/07

‘ā.+de 82b/18, 83a/07, 101a/14,
116b/06, 116b/06, 119a/08, 119a/19,
119a/21, 121a/13, 121b/09, 123a/15

‘ā.+den 115a/06, 119a/15, 119b/06,
119b/13, 119b/16, 119b/19, 121a/07

‘ā.+e 86b/11, 95a/06, 101a/18,
101a/20, 116a/19, 117a/05, 119b/06,
119b/17

‘ā.+e (eṭrāf-ı ‘ālem) 97b/10, 97b/14,
106b/12

‘ā.+i 82b/10, 87b/08, 93b/15, 99b/18,
101b/18, 102a/15, 103a/09, 107b/02,
114a/15, 116b/07, 118b/10, 119a/06,
119b/09, 119b/09, 120b/12, 120b/14

‘ā.+i (eṭrāf-ı ‘ālem) 110b/10

‘ā.+idür 101b/01

‘ā.+ile 96b/09, 121a/07

‘ā.+in 115a/05, 115a/15, 116a/04,
120a/10

‘ā.+inde 102a/15, 116a/05, 116a/15,
116b/05

‘ā.+ini 99b/16

‘ā.+inden 116a/04, 120a/07

‘ā.+ine 116a/04

‘ā.+le 122a/08

‘ā.+ler 116b/06, 121a/03, 121a/12

‘ā.+lerden 120a/01, 121b/08

‘ā.+lere 99b/19

‘ā.+leri 99b/20, 99b/21, 101a/21,
115a/02, 116a/15, 121a/09

‘ā.+lerin 115a/01, 120a/21

‘ā.+lerinde 119b/21

‘ā.+lerinden 121b/10

‘ā.+lerine 114a/11, 115a/05, 119a/13

‘ā.+lerini 99b/17

‘ā.+lerüñ 119a/11, 119a/12, 119a/13,
119a/21, 119b/20

‘ā.+ümüze 119b/21

‘ā.+üñ 86a/07, 100a/01, 115a/15,
117a/20, 119a/09, 119b/17, 120a/04,
120a/04, 120b/04, 120b/06

‘ā.+üñ (eṭrāf-ı ‘ālem) 112b/21

‘ālemīn (A.) dünyalar

‘ā.+dür (Ḥālīk-ı Rabbü’l-‘ālemīn)
99b/20

‘ālemlü (A.+T.) âlemlî; bir yerli

‘ā. 119b/21

‘ale’s-şabāḥ (A.) sabahleyin

‘a. 91a/16, 112b/01

ālet (A.) alet

ā.+(ālet-i ḥarb) 111a/20

‘ale’t-tertib (A.) sırasıyla, bir
düzende

‘a. 84a/12

‘alev alev, ateş

‘a.+(‘alev-i nār) 102a/07

‘a.+den 102a/11

‘a.+i 101b/15, 102a/07, 102a/19,
102b/05, 103a/02, 103a/03

‘a.+idür 102a/10

‘a.+inde 102a/11

‘a.+inden 102a/12

‘a.+inden (āteş-i ‘alev) 101b/13

‘aleyhime’s-selām (A.)

peygamberlerin adları anılırken “Ona selam olsun!” anlamında kullanılan bir söz krş. **‘aleyhi’s-selām**

‘a. 121a/10

‘aleyhi’s-selām(A.)

peygamberlerin adları anılırken “Ona selam olsun! ” anlamında kullanılan bir söz krş. **‘aleyhime’s-selām**

‘a. 83a/10, 91a/01, 92b/03, 94a/12, 95b/10, 96a/15, 96b/02, 97b/09, 98a/01, 101b/03, 102b/06, 106a/11, 107b/10, 111a/11, 112b/17, 113a/21

‘aleyk (< **‘aleyke** A.) senin üzerine

‘a.+(‘a. **al-**: selam almak) 114a/13, 115b/19, 117b/20, 118a/11

‘ālī (A.) yüce, ulu

‘ā. 83b/02, 84a/10, 85b/03, 85b/17, 85b/18, 86a/16, 88b/01, 92a/08,

97b/17, 98a/17, 98a/20, 107a/09, 109b/18

‘ā.+(bünyād-ı ‘ālī) 83a/09

‘ālī-cenāb (A.+F.) şerefli

‘ā. 109b/15

‘ālim (A.) bilgin

‘ā. 96a/16, 98a/07, 99a/06, 100a/14

‘ā.+(‘ālim-i ‘ulemā) 97b/16

‘ā.+lerinden 109b/09

‘allām (A.) çok bilgin; Allah’ın sıfatlarından biri

‘a.+(‘allāmu’l- **guyūb**: bilinmeyenleri bilen, Allah) 98b/15

alma elma

a. 93a/02

alma- almamak; bir şeyi bulunduğu yerden ayırmamak

a.-dı 91a/04

almak (yol için) gitmek

a.+da (menzil a.) 100a/17

a.+ıla (menzil almağıla) 100a/18

alt alt

a.+ı 97b/04 112b/18, 118a/20

a.+ıdur 118a/17

a.+ına 86a/11, 96b/01, 99a/11,
100b/05, 100b/13, 101b/05, 103a/11,
109a/08, 113a/01, 113a/09, 115a/21,
118b/10, 119b/13

a.+ında (yir a.) 90b/05, 101a/07,
108a/09, 113a/16, 121b/04

a.+ındadır 87b/20, 87b/20, 116b/01

a.+ındaki 118a/21

a.+ından 87b/21, 104a/16, 109a/06,
113b/13, 117b/01, 118a/01, 119b/01

a.+ından (yir a.) 86b/09, 90b/04,
101a/04

a.+ından (yirüñ a.) 90a/18

a.+una 86a/10

altı altı

a. 86b/07, 87a/17, 88a/04, 100b/15,
100b/17, 101a/02, 101a/06, 103a/14,
103a/15, 103a/18

a.+sı 103b/01

a.+sına 103a/18

altı biñ altı yüz altmış altı altı

bin altı yüz altmış altı

a. 112b/01

altıncı altıncı

a. 101a/10, 101a/16, 105a/20, 113b/20,
118b/19

altı yüz altı yüz

a. 88b/15

altı yüz altmış bir altı yüz altmış
bir

a. 117b/15

altı yüz bir altı yüz bir

a. 112a/11, 116a/05

altı yüz toksan altı altı yüz
doksan altı

a. 105b/02

altmış altmış

a. 106a/21

altın altın

a. 83b/08, 83b/09, 83b/12, 83b/14,
86a/05, 88a/03, 88a/03, 89a/12,
89b/01, 95a/11, 113a/06, 114a/05,

114b/09, 115a/12, 116b/21, 118a/04,
120a/08

a.+a 93b/02,114a/02

a.+dan 88a/02, 89a/12, 117b/01

a.+ıla 114b/20

‘ām (< **‘āmm** A.) genel, herkes

‘ā. 96a/08

‘a.m. (A.) “‘aleyhi’s-selām”ın

kısaltması bkz. **‘aleyhi’s-selām**

‘a. 82b/07, 83a/08, 84a/17, 84a/21,
86b/16, 89a/11, 89a/12, 89a/20,
90a/16, 90b/11, 90b/19, 92b/10,
94b/01, 94b/16, 94b/17, 96a/17,
96a/19, 97a/19, 97b/15, 98a/13,
98b/03, 98b/05, 103a/09, 83b/06,
106b/12, 107a/10, 108b/03, 108b/08,
109b/21, 110a/03

a‘māl (A.) işler

a.+(kılma-) 86b/14

amān (A.) güvence; bağışlama

a.+(bul-) 100a/18

‘amel (A.) iş, davranış, fiil

‘a. 96a/03, 106b/04

‘a.+(‘amel-i şālīh) 84b/15

‘a.+(it-) 89a/16

‘a.+desin 84a/03

āmīn (A.) âmin, “ya Rab duamızı
kabul eyle ” anlamında bir söz

ā. 109b/06, 117b/14, 123a/16

ammā (A.) ama, yalnız, sadece

a. 82b/15, 83a/01, 84a/07, 88b/17,
88b/21, 89a/01, 90a/16, 93b/07,
94a/21, 98b/20, 99b/06, 99b/17,
102b/11, 103a/08, 103b/10, 104a/03,
104a/12, 104a/20, 104b/07, 104b/08,
104b/10, 105a/10105b/03, 105b/18,
105b/21, 106a/03, 106b/17, 107a/07,
107a/11, 112b/12, 114b/07, 115b/14,
115b/16, 119b/08

a.+ki 84a/01, 84b/13, 86a/13, 86b/04,
86b/08, 88a/02, 89a/11, 89a/20,
89b/08, 89b/14, 89b/17, 90b/12,
91a/04, 93a/04, 97a/20, 97b/09,
98a/04, 98b/16, 98b/16, 98b/19,
99a/05, 99a/11, 99b/06, 99b/07,
99b/13, 100a/07, 100a/17, 101a/05,
101b/10111a/19, 112a/06, 117b/05,
119a/19, 120a/07, 123b/05,106b/15,
107a/12, 107a/13, 107b/07, 107b/17,
107b/18, 108b/02, 109a/10, 110a/04,

114b/20, 115a/06, 115b/15, 118a/07,
118b/02, 119a/17

a.+kim 85a/16, 85b/08, 89a/12,
103b/02, 103b/04, 103b/06, 103b/20,
104a/15, 105a/08, 105b/17, 105b/20

‘ammū (< **‘amū** A.) amca

‘a.+sı 84b/09

‘amū (A.) güçsüz, aciz insan

‘a. 92a/08

‘amūd (A.) direk, sütun

‘a. 88a/01, 89b/03, 115b/13

‘a.+uñ 89b/05

añ- anmak, akla getirmek; sözünü
etmek

a.-a (günāhum a.) 122b/10

a.-a dur- 122b/14

a.-a (du‘ādan a.) 85a/08

a.-ar 84b/17

a.-arısı 109b/17

ana anne

a. 117a/11, 121a/21

a.+dan 106b/16

a.+mdan 109a/17

a.+sı 91b/01, 92a/05

a.+sından 103b/06, 107a/05, 120b/20

aña ona, “o zamirinin yönelme
durumu bkz. **ol**

‘anāşır (A.) unsurlar

‘a. 121b/14

‘a.+dan (**çār-‘anāşır** : dört unsur: hava,
su, toprak, ateş) 101a/01

anca onun gibi, öyle bkz. **ol**

ancağ yalnız, sadece

a. 88a/03, 100a/06, 100a/07

ancılayın onun gibi, öyle bkz. **ol**

anda orada bkz. **ol**

andan sonra, ondan sonra ; o
yüzden, ondan ötürü; oradan; ondan,
o, zamirinin ayrılma durumu bkz. **ol**

anı onu, o zamirinin belirtme
durumu bkz. **ol**

añıl- hatırlanmak; sözü edilmek

a.-a 83b/17

a.-ur 85b/02

ānī (A.) hemen, o anda

ā. 94b/14

ānī-vaqt (A.) bir an içinde

ā. 96b/16

añla- anlamak, bilmek

a. 88b/12, 90a/12, 90a/13, 103b/13, 106b/02

a.-dum 89a/02

a.-nan 87b/11

a.-r men 85a/18

a.-ram 85b/02, 122b/11

a.-risañ 103a/08

a.-ya 111a/03

a.-yasın 109b/13

añlama- anlamamak, bilmemek

a.-n 85a/17

anlar onlar, o zamirinin çokluk biçimi bkz. **ol**

anuñ onun, o zamirinin ilgi

durumu bkz. **ol**

ara ara, uzaklık, aralık

a.+da 90a/21

a.+larına 86a/10, 98a/15

a.+larını 83a/05

a.+sı 85b/12

a.+sıdur 100a/02

a.+sına 83a/06, 97a/07113a/11

a.+sında 89b/13, 92b/06, 108a/06, 108a/16

a.+sından 83b/05, 107b/07, 117a/04, 117b/21

a.+sını 86a/11

a.+ya 107b/04, 119a/17

ara- aramak, bulmaya çalışmak

a.-dılar 90a/20

aralık aralık, mesafe

a.+ına (aralığına) 86a/09, 117b/01

ārām (F.) dinlenme, huzur

ā.+ı 104a/07

ārām-gāh (F.) dinlenme yeri

ā. 99a/15

a'rāz (A.) işaretler; tesadüfler

a. 121b/14

arı 1) temiz, saf

a. 84b/01, 95b/12

2) arı, böcek krş. **aru**

a. 111b/07, 111b/17, 112a/03

arılık arı kovanlarının bulunduğu yer

a.+dur 111b/06

arış arşın, yaklaşık 68 cm olan uzunluk ölçüsü krş. **arşun**

a. 86a/03, 88a/04, 90b/01

a.+dur 83a/06, 85b/11, 85b/11, 99b/11

‘ārif (A.) bilgili, anlayışlı, olgun

‘ā.+iseñ 116b/02

arka arka; sırt

a. 104a/05

a.+sına (**a. al-**:sırtında taşımak) 97a/06, 113a/13

armağan armağan

a.+ın 120b/04

arpa arpa

a. 95b/15, 99a/02, 110a/02, 110a/03

a.+(şal-) 99a/03

arslan aslan

a. 108b/01, 108b/03, 110b/03, 111a/21, 114a/06, 114b/20, 115b/04, 115b/12

‘arş (A.) göğün en yüksek yeri, dokuzuncu gök, gökyüzü

‘a. 87b/01, 93b/08, 121b/18

‘a.+(‘arş-ı a‘zam) 119a/13

‘a.+(‘arş-ı a‘zim) 114a/07, 115a/14,

117a/08, 117a/18, 118b/18, 119b/01

‘a.+(‘arşu’l-a‘zim) 117b/16

‘a.+ (**hamele-i ‘arş**: arşı taşıyan dört büyük melek) 122a/15, 121a/16

arşun arşın bkz. **arış**

a. 82b/21, 86a/04, 86a/05, 90b/01

a.+dur 82b/21, 83a/01

a.+ı 86a/03

a.+ıdur 86a/04, 86a/04

a.+ıla 82b/21, 82b/21, 83a/01, 86a/03, 90b/01

art arka, geri

a.+a (kal-) 88b/20

a.+ında (ardında) 85b/14

a.+ından (ardından) 95a/06

art- artmak, çoğalmak

a.-duḡça 107a/19

a.-up 107a/19

artmaḡlıḡ artma, çoğalma durumu

a.+uñ (artmaḡlıḡuñ) 88a/09

artuḡı doğana benzeyen bir kuş

a. 94b/08

artuḡ gayrı, başka; fazla

a. 84a/20, 92a/10, 116b/13, 121b/21

a.+dur 120a/17

aru arı, bal yapan böcek krş. **arı**

a.111b/06, 111b/08, 111b/10, 111b/11,
111b/20, 111b/20, 111b/21, 112a/02,
112a/02, 112a/14

a.+dan 112a/03

a.+lar 112a/12

a.+laruñ 111b/13

a.+nuñ 111b/19, 112a/05

a.+sı 111b/08

a.+ya 111b/18

a.+yı 111b/18, 111b/19, 111b/20,
112a/01

aruḡ arık, zayıf, güçsüz

a. 107b/18

a.+dur 108b/01

arż (A.) toprak

a.+(arż-ı Mısr) 84b/03

a. +(istidārāt-ı arż) 99b/09

a.+ı 83a/06

‘a.+ını (taht-ı arż) 119a/12

‘**arż** (A.) 1) en, genişlik; yeryüzü

‘a.86a/03, 86a/05, 89b/04, 105b/01,
105b/21

‘a.+ı 105b/15, 105b/16, 106a/21,
107a/01, 108a/07, 109a/07

‘a.+ını 100a/19103a/19, 103a/20,
103b/15, 104a/09, 104a/10, 104b/04,
105a/04,

105a/05, 105a/21

2) bildirme, sunma

‘a.+(it-) 87a/21

‘a.+(kıl-) 95b/04

āsān (F.) kolay

ā.+(ol-) 89a/03

ā.+dur 118b/07

āsāyiş (F.) rahatlık, huzur, güvenlik

ā.+(tenāvül-i āsāyiş) 100a/17

‘asel (A.) bal

‘a.+i 112a/15

aşfiyā (< **aşfiyā** A.) samimi,

tuttuğu yol doğru olan kimseler

a. 109b/05

a.+dan 95b/12

aşhāb (A.) sahip olanlar, dostlar

a.+la (aḥcār-ı aşhāb) 112b/02

aşıl (< **aşl** A.) temel, kök, esas, asıl

krş. **aşl**

a. 103a/08

aşıl- asılmak

a.-miş 88a/04, 115a/14, 117b/03

a.-mişdur 117a/19, 119b/01

aşılı asılmış olan

a. 108b/02

‘āşī (A.) asi, isyan eden, karşı gelen, günahkār

‘ā.+(Cimşid-i ‘āşī) 98a/21

‘ā.+(ol-) 87b/08, 88b/06, 115b/21

‘ā.+(olma-) 117a/03, 122b/09

‘ā.+lerin 91b/01

‘āşılık (A.+T.) asilik

‘ā.+la 94a/21

‘asker (A.) asker, er

‘a.+i 106a/16

‘a.+in 111a/20, 113a/19

‘askerlü (A.+T.) askeri olan

‘a. 113a/19

aşl (A.) temel, kök, esas, asıl krş. **aşıl**

a. 83a/01

a.+da 82b/15

a.+ı 86b/15, 87a/14, 95a/03, 98a/17, 99a/07, 100b/21, 101a/05, 103a/04, 107a/08, 113a/04, 115a/17

a.+ı (maḫşūd-ı garaż-ı aşl) 102b/11

a.+ıdur 107a/01

a.+ıla 107a/02

a.+ımuz 108b/06

a.+ın 107b/12

a.+ını 100b/05

a.+ında 107a/12

a.+uñ 94a/04

‘**aşr** (A.) çağ, yüzyıl

‘a.+da 85b/13, 85b/14, 85b/15

‘a.+ına (müddet-i ‘aşr) 84a/18

aşşı yarar, kazanç

a. 89a/07

āsümān (< **āsmān** F.) sema, gök

ā. 84a/20, 87b/09, 120b/11

ā.+ı (każā-yı āsümān) 97a/04

aş- aşmak, çıkmak, geçmek,
yükselmek

a.-ar 94b/20

a.-dı 95a/19

a.-ıp 101a/21, 101b/02

a.-maz 92b/18

a.-up 102b/13, 110b/04, 115a/08

aşağa aşağı; niteliği düşük, kötü

a. 88a/01, 90b/01, 107b/05

a.+dur 83b/10

a.+sı 82b/10, 99b/12

a.+sından 82b/11, 82b/11

aşçı aşçı

a. 108a/16

‘**āşık** (A.) âşık

‘ā.+ıdı 92a/13

‘**āşıkān** (A.+F.) âşıklar

‘ā. 108a/16

aşıl- aşılmak, geçilmek

a.-a 100a/11

āşikār (< **āşkār** F.) açık, belli,
meydanda, görünür

ā. 83b/16, 84b/19, 87b/06, 88b/05,

89a/04, 93a/10107b/03, 109b/12

ā.+(it-) 98a/13

‘**āşûre** (A.) Muharrem ayının 10.
günü

‘ā. 119b/04

at at

a. 96b/14, 100a/11

a.+dan 89b/21

a.+larına 96b/15, 96b/18

at- atmak

a.-ardı 90b/08

a.-ayın 98b/16

a.-dı 98b/18, 99a/01

a.-dılar 95a/18

a.-ınca 98b/18

a.-sağ 94b/19

a.-uñ 95b/01

ata baba; ata, ced

a. 108b/10, 117a/10

a.+m 85b/06, 85b/17

a.+mdur 85b/13

a.+mıla 85b/08

a.+ya 123b/06

aṭbā' (A.) dereler, kanallar

a. 121b/ 14

āteş (F.) ateş

ā. 87b/05, 101b/10, 102a/06, 102a/09,
102b/01, 102b/02, 102b/03, 102b/04,
102b/17, 102b/18, 103a/08

ā.+(āteş-i 'alev) 101b/13

ā.+(āteş-i 'azım) 123a/19

ā.+(deryā-yı āteş) 102a/19

ā.+(kavm-i āteş) 101b/21

ā.+(şal-) 96a/11

ā.+(zehr-i āteş) 94b/08

ā.+den 101b/11

ā.+den (deryā-yı āteş) 102b/13

ā.+dür 102a/14, 102b/04

ā.+e 102a/04

ā.+e (deryā-yı āteş) 102b/01

ā.+i (deryā-yı āteş) 102b/03

ā.+üñ (deryā-yı āteş) 102b/05

āteşī (F.) ateşle ilgili, ateşten

ā. 101b/17, 101b/19, 101b/21,
102a/05, 102a/08, 102a/14, 102a/14,
102b/15, 103a/13

atıl- atılmak

a.-an 89b/10, 89b/12, 90b/05

a.-up 90a/17, 90b/10

a.-ur 108a/15

aṭvāl (< **aṭvel** A.) pek uzun

a.+inden 85a/15

aṭyār (A.) kuşlar

a.+(aṭyār-ı laṭīf) 97a/17

'avām (A.) kaba ve cahil halk kesimi

‘a. 98b/20

a‘vān (A.) yardım edenler

a.+ları 102a/05

a.+larındanuz 117b/12

āvaz (< **āvāz** F.) yüksek ses

ā.+ından 92a/17

ā.+(it-) 107b/14

āvāze (F.) ses, seda; yankı

ā. 117b/19, 118b/13, 118b/14

ā.+(it-) 113a/16

ā.+sinden 117b/19

avla- avlamak

a.-rken 109a/16

‘avret (A.) kadın; gösterilmesi ayıp olan vücut yeri

‘a.+ 94b/02, 94b/10

‘a.+(‘avret-i perde) 99a/17

‘avret-vār (A.+F.) kadın gibi

‘a. 105b/13

avuç avuç, el içi krş. **aya**

a. 110a/07

ay 1) ay, otuz günlük bir süre

a. 83b/03, 106a/21, 117a/11, 119b/08, 122a/09

a.+ında 111a/12, 119b/04

a.+ınıñ 119b/04

a.+la 99a/21

2) ay, kamer

a. 92a/13, 122a/06

a.+ıla 122b/03

aya avuç krş. **avuç**

a.+sı 84a/10

a.+sın 87b/15, 87b/16

ayağ ayak krş. **ayağ**

a. 111a/15, 112a/19

ayağ ayak; yüksek durmayı sağlayan destek krş. **ayağ**

a. 107a/06

a.+(baş-) 83a/15

a.+ı (ayağı) 87a/16106b/12, 107a/03, 109a/11, 109b/06, 113a/09, 115b/12, 118a/07, 118a/07, 119b/01

a.+ın (ayağın) 87b/19, 112b/19, 108a/14, 114a/12, 115b/13, 117b/05

a.+ına (ayağına) 118b/18, 119a/13

a.+ında (ayağında) 114a/08, 115a/14,
117b/16

a.+ından (ayağından) 93b/08, 117a/18

a.+ıyla (ayağıyla) 112a/15

a.+ları 111b/01, 111b/01, 114b/20,
115b/02

a.+ların 94b/06

a.+ların (uzat-) 97a/14

ayaqlı ayaklı

a. 114a/06

a'yān (A.) bir memleketin önde
gelenleri

a.+ları 89b/13

'ayān (< **'iyān** A.) açık, görünür,
belli

‘a. 84b/05, 88b/12, 90a/04, 96b/11,
115a/15, 119b/02, 120b/16

‘a.+(eyle-) 120b/01

‘a.+(it-) 97b/19

‘a.+(kıl-) 106b/03

āyār (< **'ayār** A.) değer derecesi

ā. (ā. itsem gerek) 96a/15

aydınlık aydınlık

a. 114a/21

a.+a (aydınlığa) 114a/19

a.+ı (aydınlığı) 114a/20, 114a/20,
114b/01

'ayın (< **'ayn** A.) göz; kaynak,
pınar; aslı, kendisi; aynısı krş. **'ayn**

‘a. 95a/06

‘a.+dur 101a/17

‘a.+ları 96b/05

āyīne (F.) ayna

ā. 115a/14, 117a/20

ā.+(müvekkel-i āyīne-i Ḳāf) 116a/11

ā.+(āyīne-i Ḳāf) 99b/18, 119b/01,
115a/18,

ā.+den 118a/03

ā.+si 117a/19

āyīne-miṣāl (F.+A.) ayna gibi

ā. 117a/19

aykır aygır

a. 96b/14

aylak boş, işe yaramaz

a. 110a/14

aylık aylık, otuz günlük süre

a. 106b/21, 111a/18

‘ayn (A.) göz; kaynak, pınar; aynısı
krş. **‘ayın**

‘a.+(‘ayn-ı ‘aks) 120b/06

‘a.+(be-vāyist-i ‘ayn-ı Nîl) 96a/15

‘a.+a 115b/08

‘a.+ında 84b/05, 90a/04, 96b/11

‘a.+uñ 101a/18, 101a/20, 101b/02

‘ayne (< **āyīne** F.) ayna

‘a.+(‘ayne-i Ḳāf) 115b/08, 119b/03,
119b/11, 119b/19, 120a/11, 120b/04,
120b/05, 120b/17

ayrıl- ayrılmak, uzaklaşmak

a.-dı 101a/14

a.-up 101a/02

ayru ayrı

a.+dır 103a/08

‘ayyār (A.) akıllı, zekî

‘a. 83b/04, 83b/06

‘a.+larına 83b/04

az az

a. 84b/21, 86a/20, 87b/06,

93b/02, 112a/05

a.+dur 106a/06, 108b/15

a.+ısa 112b/15

az- azmak, taşkınlıkta ileri gitmek

a.-up 87b/08

a’zā (< **a’zā** A.) uzuvlar, organlar

a.+ya 93b/03

a.+sın 115b/16

‘azāb (A.) azap, işkence

‘a. (‘a. şuyı) 86a/20, 86b/08

‘a.+ıla 123a/20

‘a.+(it-) 121b/02

āzād (F.) serbest, hür

ā.+dur 112b/05

azal- azalmak

a.-dı 107a/03

a’zam (A.) en büyük

a. 95b/07, 109b/14

a.+(arş-ı a'zam) 119a/13

a.+(cebbār-ı a'zam) 118b/05

a.+(hālīk-i a'zam) 87b/06

a.+(hallağ-ı a'zam) 118b/02

a.+(rezzāk-ı a'zam) 116a/03

a.+(ism-i a'zam) 95b/07

a.+dur (sevād-ı a'zam) 103b/02,
104b/06, 105b/17

a.+lardan (Süleymān-ı a'zam) 120a/01

a.+laruñ (mahlūkāt-ı a'zam) 120a/21

a.+uñ (deryā-yı a'zam) 119a/10

‘azamet (A.) büyüklük, gösteriş,
heybet

‘a.+(‘azamet-i celālet) 119b/12

‘a.+in 120a/10

‘a.+ile 83b/03, 102a/19

‘a.+inden 96b/19

‘a.+le 102b/03

‘azametlü (A.+T.) azemetli, heybetli

‘a. 97b/08, 114a/10, 117b/03

azdur- azdırmak, yoldan çıkarmak

a.-dı 98a/21

azherü mine’s-şems (A.)

güneşten bile açık

a. 115a/15, 119b/02

azık yol yiyeceği

a. 86b/05

a.+(gör-) 86b/07

‘azīm (A.) büyük; çok

‘a. 83a/05, 83a/11, 84b/10, 85b/17,
87a/02, 87a/04, 88a/02, 91a/05,
92b/11, 100a/04, 107b/06, 107b/13,
108a/04, 113b/04, 114a/05, 114a/06,
114b/08, 114b/17, 115a/19, 117b/04,
118a/04

‘a.+(arş-ı ‘azīm) 114a/07, 115a/14,
117a/18, 118b/18, 119b/01

‘a.+(‘arşu’l-‘azīm) 117b/16

‘a.+(kūh-ı ‘azīm) 113b/21

‘a.+(minnet-i ‘azīm) 112b/12

‘a.+(şahrā-yı ‘azīm) 114a/04

‘a.+den (arş-ı ‘azīm) 117a/09

‘a.+dür (hōn-ı ‘azīm) 99a/21

‘a.+dür (pādişāh-ı ‘azīm) 93b/12

‘azīm-veş (A+F.) büyük gibi

‘a.+(deryā-yı ‘azīm-veş) 118a/02

‘azīz (A.) değerli

‘a. 93b/01, 98b/14, 102b/21

‘a.+(pīr-i ‘azīz) 109a/10

‘a.+(olma-) 93b/01

‘azm (A.) kasıt, niyet, karar ; bir yere gitme, yönelme

‘a.+(‘azm-i seg-ser) 113b/04

‘a.+(it-) 123b/01

‘a.+ūñ (āteş-i ‘azm) 123a/19

‘a.+(‘azm-ı yār) 96a/10

azu azı dişi

a.+ları 111a/21

B

baba baba

b.+sıdur 92a/06

bād (F.) rüzgâr, yel

b. 87b/05, 113b/03, 113b/11

b.+(bād-ı debūr) 90b/05, 110b/02

b.+(bād-ı deyūr) 110a/19

b.+(bād-ı hevā: rüzgâr) 89b/21

b.+(bād-ı şarşar) 97a/02, 102a/11, 102b/13, 103a/01, 110b/15

b.+(müvekkel-i bād-ı şimāl)
101b/10113a/21

b.+(müvekkel-i bād) 113a/21

b.+(sürh-i bād-ı cinnī) 101b/14

b.+(tekvīn-i bād) 96b/01, 96b/07,
106b/08, 113b/03

b.+ı 108b/14

b.+ıla 102b/15

bāde (F.) içki, şarap

b. 101b/11

bā‘dehu (A.) sonra

b. 95b/04, 96a/17

ba‘dezān (A.) ondan sonra

b. 116a/04, 116a/04, 123a/08

bād-ḥāk (F.) rüzgârla gelen ince toprak, toz

b.+(ol-) 84b/13

bādī (F.) rüzgârla ilgili

b.+(müvekkel-i bādī) 96b/06, 113b/03

bāġ (F.) bağ, bahçe

b. 93b/10, 100a/05, 106b/18

b.+ı 93a/02

b.+ından 100a/09

b.+lar 97b/12, 118a/20

b.+ları 93b/21

bāġ-çe (F.) küçük bahçe

b. 106b/18

b.+sini 100a/05

bāġı (A.) serkeş, âsi

b.+(ol-) 122a/17

baġır bağır, yürek

b.+ına (bağrına) 96a/11

b.+ını (bağrını) 96a/13

baġla- meydana getirmek; tutturmak;
dügümlemek; geçişi engellemek

b.-(berk b.) 89a/08

b.-dı (tılsım b.) 82b/01

b.-mıslar 82b/17, 86b/21

b.-mıslardır 82b/16, 83a/12

b.-r 118a/07

b.-yuban 111b/21

b.-yup 118a/15, 118a/19

baġlaş- birlikte örtmek, tutmak

b.-up (sāyibān b.) 113b/08

baġ- bakmak krş. **bağ-**

b. 90a/13

bahār (F.) ilkyaz

b. 111b/08

baġır (< **baġr** A.) deniz, büyük göl
veya nehir krş. **baġr**

b. 101a/04, 116a/16

b.+(mālik-i baġır) 115a/07

b.+da 118a/08, 121b/11

b.+lar 100b/03

baġr (A.) deniz, büyük göl veya
nehir krş. **baġır**

b. 100b/05, 101b/05, 116a/17,
116b/07, 120a/04

b.+(baġr-ı aġzar) 118b/19, 118b/19

b.+(baġr-ı Ćīn) 101a/06

b.+(baġr-ı esved) 101a/07

b.+(baġr-ı girdāb) 119a/12

b.+(baħr-ı Hind) 101a/06
 b.+(baħr-ı kerem) 122a/17
 b.+(kışsa-i baħr-ı girdāb-ı ‘acāyibāt) 113a/17
 b.+(baħr-ı mağrib) 102b/17
 b.+(baħr-ı milk) 94b/17
 b.+(baħr-ı muḥīṭ) 99a/10, 102a/05, 102a/18, 105a/14
 b.+ıla (müvekkel-i baħr) 115a/20
 b.+(müvekkel-i baħr-ı girdāb) 113b/17, 121a/02
 b.+(baħr-ı nazẓaḥ) 122b/18
 b.+(baħr-ı Nīl) 94b/19, 94b/19, 94b/21, 95a/01, 95a/03, 95a/04, 95a/14, 95a/16, 95a/18, 95a/19, 97b/06, 97b/10, 108a/09, 110b/16, 110b/17, 113a/16,
 113a/18, 113b/13
 b.+(baħr-ı revān) 95b/20
 b.+(baħr-ı tāb) 123b/04
 b.+(baħr-ı tekvīn) 113b/20
 b.+(tekvīn-i baħr) 119a/11
 b.+(baħr-ı ‘ummān) 122a/01

b.+(baħr-ı zevālānī) 105b/08
 b.+(baħr-ı zulimāt) 91a/20, 114b/06
 b.+(ol-) 100b/01
 b.+a 88b/11
 b.+dur 90b/04
 b.+dur (tekvīn-i baħr) 119a/04
 b.+ı 98b/09, 100b/19, 113a/01, 113b/15, 115a/17, 115b/08
 b.+ına 104a/01, 114b/06
 b.+ında 109a/16
 b.+ından 100a/09, 111b/11
 b.+ından (Nīl b.) 96b/08
 b.+ınuñ 95a/11, 105a/13, 110a/19, 111a/17, 120a/06, 120a/07
 b.+ınuñ (tekvīn-i baħr) 120a/07
 b.+ınuñ (Nīl b.) 82b/13, 96b/04
baḥş (F.) bağış, ihsan, verme; bölme
 b.+(it-) 86a/14, 100b/18
 b.+(ol-) 101a/06, 101a/18
baḥşiş (F.) bağış, ihsan
 b.+(it-) 91a/02
baḥt (F.) talih, kader, kısmet, şans

b. 123a/17, 123b/07

b.+(baht-ı devlet) 120b/13

b.+ıla 96b/09,123b/01

bahtlu (F.+T.) talihli, şanslı

b. 90a/06

bağ- bakmak krş.bağ-

b. 107b/01,122a/03

b.-ar 114a/09, 114a/09

b.-aruz 110b/18

b.-sañ 83a/07

b.-up 82b/14, 87a/15, 87a/19, 89b/06,
91a/13, 106b/14, 108a/06, 113b/14,
114a/18,

115b/14

bakış- bakışmak

b.-up 119b/13

bakışlu bakışlı

b. 113a/09

baki (A.) sürekli, kalıcı; geri kalan,
artan

b. 88a/20, 93b/12, 95b/18, 98b/19,
99a/02, 101b/06,111a/06, 116a/19,
123b/06

b.+(kal-) 85a/05, 89a/06, 94b/15

b.+(kalma-) 89a/05, 90a/13

b.+si 101a/16

b.+sin 98b/18

b.+sinde 96a/08

b.+sini 91b/08

bakla bakla

b. 99a/02

b.+(b. şal-: bakla ile fal bakmak)
99a/03

bakma-bakmamak

b. 111a/05, 122a/01

b.-gıl 122a/02

bakmak bakmak

b.+a (bakmağa) 115a/12

bal bal

b. 111b/07, 112a/14

b.+ı 112a/14

b.+larını 111b/13

balçık balçık, çamur

b.+ı (balçığı) 96a/06

balık balık

b. 102a/11, 109a/16, 113a/09, 118b/17,
121b/04

b.+1 (balığı) 113a/09

balıkçı balıkçı

b.+lar 109a/16

baña bana, “ben zamirinin yönelme
durumu bkz. **ben**

bār (F.) yük, eşya

b.+(**bār-ı būngāh** : çadır eşyası) 92b/09

b.(b. itsem+gerek) 96a/13

barak (?) nehir

b. 99b/10

bārigāh (< **bār-gāh** F.) çadır,
divan

b. 116b/12

barmağ parmak

b.+(getür-) 109b/08

b.+ların (barmağların) 94a/18

b.+larınuñ 108a/21

bārū (F.) kale duvarı, hisar burcu ,
sur; sığınak, siper

b. 85b/10

b.+(**kal’a-i bārū-yı mu‘azzam**)
100a/07

baş- bastırmak, adım atmak

b.-duğı 107a/03

b.-mış (dizine b.) 87b/16

b.-up (ayağ b.) 83a/15

b.-up (**kanad b.:** kanat çırpma) 83a/15

b.-up (b. oturur) 87b/19

başar (A.) göz, görme

b. 121b/16

bā-şafā (F.) safalı

b. 83b/19, 90a/09

basīt (A.) sade, düz

b.+(mesahāt-ı basīt) 104a/11, 105a/06,
105b/02

baş baş, kafa ; temel, esas

b. 91a/12, 112a/03, 119a/02

b.+(b. başa) 113a/21

b.+(**b. çıkar-**: görünmek, belirtmek)
83b/05

b.+(oyna-) 96a/11

b.+(şalış-) 87a/19

b.+(b. **baş çat-**: baş başa vermek)

97a/11

b.+(**b. başa çat-** : iki veya daha çok kimse bir kenara çekilip konuşmak)

89b/20

b.+da 84a/09

b.+ı 90a/10, 114a/07, 114b/20

b.+ıla 119b/16

b.+ın 94b/05, 108b/08, 119a/02

b.+ına 113a/10

b.+ınca 89b/06, 120b/03

b.+ında 118a/06

b.+larında 115b/12

b.+larını 97a/08, 113b/07

b.+(b. **tırur**) 90a/08

başarıma- başaramamak, bir işi istenilen biçimde bitirememek

b.-dı 83b/08

başla- başlamak, harekete geçmek

b.-dı 86b/02

başlu başlı

b. 113a/13, 114a/06, 115b/12, 118a/05

bāṭıl (A.) boş, yalan

b. 119b/09, 122a/10

b.+a 122a/02, 122a/03

b.+la 122b/02

bāṭın (A.) iç; gizli, sır

b.(b.+durur) 94a/08

b.+(**ḥavāss-ı bāṭına**: içteki beş duygu:

his, hayal, şüphe, hafıza, mutasarrıfa)

121b/16

b.+ında 121b/01

baʿz (A.) bazı, bir kısım krş. **baʿzı**

b.+uñ 102b/07

bāzār (F.) pazar, çarşı

b. 108a/14, 108a/15

baʿzı (< **baʿz** A.) bazı, bir kısım krş. **baʿz**

b. 97b/11, 97b/12, 97b/13, 97b/13, 98b/18, 98b/20, 99b/15, 100b/02, 100b/02, 100b/02, 101a/04, 101a/04, 101a/07, 102a/05, 102a/08, 102b/12, 103a/03, 104a/18, 106b/18

b.+lar 103b/10, 104a/03, 106a/03

b.+n 86a/10

b.+nuñ 102b/09

b.+sı 107a/07

b.+sını 99b/21

bāzīçe (F.) oyun, eğlence

b. 122a/08, 122a/08

bāzū (F.) pazı, kas kitlesi

b. 90a/09

bebür (F.) kaplan, kediye benzeyen
bir canavar

b. 104a/14, 104b/08, 105a/09, 105b/19,
111b/01, 113a/08

b.+ler 105b/07

bed-baht (F.) kara bahtlı

b. 108b/20

bed-du‘ā (F.+A.) beddua

b.+(it-) 107a/02

bedī‘ (A.) eşsiz, benzersiz

b.+(bedī‘ü’ş-şekl) 122a/12

bedel (A.) eşit, denk

b.+i 83a/03

beden (A.) kale duvarı; gövde

b.+i 85b/11, 95b/15

beg bey, ileri gelen kimse, baş

b.+inüñ 91a/08

b.+ler 82b/08, 92a/01

b.+leri 86b/05

b.+lerile 89b/04

b.+lerine 91b/05

b.+üm 109a/02, 123b/03

begen- beğenmek

b.-di 110a/06

be-gāyet (F.+A.) fazlasıyla, son
derece

b. 84b/11, 103b/04, 103b/19, 104a/13,
104b/07, 104b/08, 105a/09, 105a/10,
105b/03, 105b/07, 105b/19, 105b/20,
107a/08, 117a/17

beglik beylik

b.+inüñ (begliginüñ) 96b/19

beglü beyli

b. 91a/08

behişt (F.) cennet

b. 121b/05

b.+de 121b/06

beḳā (< **beḳā**’ A.) devamlılık,
kalıcılık

b. 122a/20

b.+(dārū'l-beḳā) 96a/04

b.+sı 85a/20

be-ḳavl (F.+A.) sözüne göre

b.+(be-ḳavl-i Lokmān) 103a/09

bekle- beklemek, kalmak, durmak

b.-ridi 92a/10

b.-rlr 85b/12, 92a/07

belā (< **belā'** A.) bela, büyük sıkıntı

b.+ya 88a/10

belür- belirmek

b.-di 117a/15

b.-mez 106b/15

belürsüz belirsiz, görünmez

b.+(ol-) 83b/06

ben teklik birinci kişi zamiri

b. 82b/10, 82b/20, 83a/04, 84a/05,
84a/07, 84b/07, 84b/08, 85a/16,
85b/01, 85b/03, 85b/06, 85b/09,
85b/18, 88a/21, 89a/02, 89a/14,
89a/17, 90a/06, 90a/11, 90b/18,
93a/15, 93a/18, 94a/01, 98a/21,
109b/17, 112b/04, 112b/06, 112a/11,

112a/21, 114a/11, 114a/19, 117a/06,
119b/03, 122b/16

baña 84a/05, 84b/04, 84b/04, 84b/07,
85a/18, 85a/19, 85a/21, 86a/02,
86a/05, 88b/17, 94a/02, 95a/02,
97b/21, 98b/07, 98b/12, 98b/17,
101b/04, 109a/16, 109a/21, 119a/19,
120a/08

benem 99a/01

beni 94a/10, 109b/02, 113b/01,
114a/15

ben-idüm 88b/12

benüm 85a/12, 85a/16, 85b/13,
85b/17, 110a/15, 111a/05, 112a/13,
112a/13, 114a/19, 114a/20, 114b/04,
114b/14, 116a/14

benümdür 85a/20

benümle 84a/11

binüm 88b/12

bend (F.) bağ, ip; pranga; tuzak

b.+(it-) 90a/20

b.+ine (düşme-) 96a/01

bende (F.) kul, köle

b.+(ol-) 122b/16

b.+nüñ 122b/07

b.+si 120b/15

beñdeş eş, benzer

b. 116b/18

benefşe (F.) menekşe

b. 93a/03

benî (A.) oğullar, soydan gelenler

b.+(b. âdem) 104a/13, 106a/09,
106a/12, 106a/18

b.+(b. âdemden) 121b/01

b.+(b. âdemdür) 104b/06

b.+(benî İsrâ'îl) 109b/09

beñlü benli, benekli

b. 115b/15

bennā (< **bennā** A.) mimar

b.+(mu'allim-i bennā) 85a/19, 85b/01

beñze- benzemek, andırmak

b.-mez 87a/18

b.-r 82b/09, 87a/02, 90a/07, 96b/20,
100a/04, 101b/13, 103b/03, 106a/06,
107b/16, 107b/17, 108a/17, 108b/01,
108b/03, 114a/02, 114a/02, 114a/05,
116b/18, 116b/19, 118a/04, 118a/05

b.-rler 107a/18

beñzeme- benzememek

b.-z 121a/12, 121a/17

b.-zsiz 107b/21

beñzet- benzetmek

b.-diler 89b/17

berāber (F.) birlikte

b. 89b/04, 113a/05, 113a/14, 113b/21

b.+in 113a/04

b.+ince 97b/02

ber-ālem (F.+ A.) âlem üzerine

b.+e 93a/21

berāt (A.) rütbe, nişan verildiğini
gösteren belge

b.+(berāt-ı hümayūn) 91b/07

bere yara

b.+si 120a/17

bereket (A.) bereket, bolluk

b.+(bereket-i ni'met) 107a/03

berekāt (A.) bolluklar; hayırlar,
iyilikler

b.+ıla 84a/11

berf (F.) kar

b.+(müvekkel-i berf) 101b/09

berg (F.) yaprak

b.+(berg-i hafîf) 108a/17

ber-güzîn (F.) seçme, seçkin

b. 90a/16

beri beri, bu yana

b.+dür 121a/15

berriyyelik(< **berriyyelik** A.+T.)

çöl

b.+de 97b/13

berk sağlam, sıkı, kuvvetli

b.+(bağla-) 89a/08

ber-ķarār (F.+A.) kararlı, devamlı

b. 105b/13

ber-kemāl (F.+A.) mükemmel

b. 88b/15, 95b/19, 109b/16, 111a/02,
111a/04

b.+ine (ķudret-i ber-kemāl) 119b/11

berkilü sıkıca bağlanmış,

sağlamlaştırılmış

b. 89b/05

berkit- sıkıca bağlamak,
sağlamlaştırmak

b.-mişlerdür 82b/19, 83a/05

b.-üp (berkidüp) 110b/14

berkitil- sıkıca bağlanmak,
sağlamlaştırılmak

b.-miş (berkidilmiş) 83a/14

berklik sağlamlık

b.+ine (berkligine) 86a/12

berr (A.) kara krş. **birr**

b. 100b/03, 101a/03 116a/16

b.+i 98b/09, 113b/15

b.+inde 116a/17, 116b/07

b.+inden 100a/09

b.+inüñ 120a/04, 120a/06

berre (A.) “ O ayetler, şerefli, yüce ve tertemiz sayfalarda, iyilik timsali çok değerli kâtiplerin elleriyle yazılıdır.” anlamındaki **Abese Suresi, 15-16.** ayetlerinde geçen iyilik timsali, değerli kâtip meleklerden biri.

b. 121a/17

ber-revān (F.+A.) ruh, can üzere

b.+(ber-revān-ı Muştafā) 83b/19

berriyelik (A.+T.) çöl

b. 106b/15, 107a/11

berü beri, bu yana, beriye

b. 83a/18, 90a/17, 90b/10108b/09,
114a/15

bes (F.) şüphesiz; pek çok; yeter

b. 84a/17, 85a/01, 86b/10, 89a/03,
89a/03, 92a/18, 92a/19, 95b/07,
98b/11, 102b/02, 104a/07, 106a/15,
107b/12, 111a/05, 112a/01

besaṭ (A.) düz yer

b.+inuñ 103b/01, 103b/17

be-sefer (F.+A.) sefer için

b.+(be-sefer-i cebeli'l-ķamer) 91a/01

besle- beslemek

b.-dügün 116b/03

beṣāret (A.) müjde, muṣtu

b.+dür 84a/13

b.+(ķıl-) 121b/03

beṣen-ās (F.) kakum bedenli,
sansara benzer canavar vücutlu

b. 121b/12

beṣinci beṣinci

b. 118b/19

be-taḳdīr (F.+A.) o hâlde; geldiği
takdirde

b. 103a/06

bevādī (A.) çöller

b.+(hevācir-i bevādī) 122a/20

beva'is (< **be-vāyist** F.) istek

b.+(be-vāyist-i 'ayn-ı Nīl) 96a/15

beyān (A.) anlatma, bildirme, açık
söyleme

b.+(beyān-ı miḳdār-ı zemīn) 98a/03

b.+(der-beyān-ı temṣilāt-ı dāstān-ı
māzī) 95b/19

b.+(eyle-) 97b/18, 100b/05, 100b/21,
119b/20

b.+(it-) 87a/12, 106b/02, 116a/11,
120a/10, 120b/01

b.+(ķıl-) 87a/13, 97b/20, 98a/18,
102b/10

b.+(ķo-)84b/18

b.+(olın-) 102b/10

b.+ı 98a/03

beyāz (A.) ak, aydınlık

b.+a (**beyāza çıkar**:- temize çekmek)
98b/06

b.+ı 123a/21

bezen- bezenmek, süslenmek

b.-mişdür 99a/21

bezi^c (A.) uslu, akıllı

b.+(ol-) 123b/03

bezir-ḥāne (A.+F.) tohum evi

b. 113a/08

bıraḵ- atmak, koymak

b.-dılar 95b/06

b.-uban 95b/07

b.-up (‘adāvet biraḡup) 98a/15

b.-ur (biraḡur) 83a/19

b.-urlar (biraḡurlar) 83a/20

bıraḵıl- bırakılmak, koyulmak

b.-madın (bıraḡılmadın) 90a/21

b.-ur (bıraḡılır) 90b/03

bıraḵma- bırakmamak, koymamak

b.-yınca 92b/17

bıraḵmak bırakmak

b.+ı 95a/17

bī-‘aded (F.+A.) sayısız, pek çok

b.+miş 120b/12

bi-‘ayniḥi (A.) aynısı, tıpkı

b. 115a/19

biç- biçmek

b.-dügin 112b/10

b.-erüz 110b/12

b.-üp 108b/17

biçin ekin biçme, hasat

b. 97b/14

b.+i 111a/02

biçme- biçmemek

b.-dük 110b/21

bī-devāt (F.+A.) divitsiz

b. 105a/19

bigi gibi

b. 103b/18, 104a/15, 104b/08, 105b/07,
105b/20, 106a/09, 107a/07

b.+dür 103b/18, 103b/19, 104b/10,
105a/08, 105b/18, 105a/09, 105a/10

bî-gümān (F.) şüphesiz

b. 84a/20, 85a/02, 85a/04, 85b/21,
87b/08, 88b/11, 111a/02

bî-ḥaber (F.+A.) habersiz, bilgisiz

b.+dür 119a/14, 119a/18

bî-ḥad (< **bî-ḥadd** F.+A.) sınırsız,
pek çok

b. 96a/09, 115b/04, 123a/18

b.+(ḥamd-i bî-ḥad) 123a/03

b.+(şükr-i bî-ḥad) 96a/04, 123a/04

b.+dür 85a/18

bî-ḥesāb (F.+A.) hesapsız, sayısız

b.+(ḥalk-ı bî-ḥesāb) 104b/02

bî-hūde (F.) beyhude, boşuna

b. 95a/04

bî-ḥurūf (F.+A.) harfsiz

b. 105a/19

bî-ḫalem (F.+A.) kalemsiz

b. 105a/19

bî-ḫiyās (F.+A.) sınırsız, ölçüsüz

b.+(sipās-ı bî-ḫiyās) 123a/06

bî-ḫuşūr (F.+A.) kusursuz

b. 84a/12, 87a/08, 94b/03, 120b/06

bil bel

b. 93a/19, 122a/09

b.+üm 122b/11

b.+ün 89a/08

bil- bilmek, haberi olmak; anlamak,
akıl erdirmek

b. 84b/20, 90a/12, 90b/07, 95a/09,
98a/05, 102a/17, 103a/17, 106b/02,
107b/01, 116a/21, 122a/12, 122a/12

b.-di 84a/17, 86a/16, 87b/19, 89a/11,
89b/07, 98b/11, 106b/05, 109a/14,
122a/04

b.-diler 84b/13, 89b/08, 92a/01,
106b/05, 109a/14, 122a/04

b.-dük 83b/11, 93a/10, 100a/04,
117a/16, 118b/09

b.-dükden 117a/12, 117a/13

b.-düm 88b/01

b.-dün 100b/19

b.-e 89a/17, 120a/02, 120b/06

b.-eler 107b/12, 120b/21

b.-em 112a/16

b.-en 87b/12

b.-esin 87b/10, 88b/02, 107a/21,
107b/01, 109b/13

b.-eyin 86a/02

b.-gil 89a/04, 90a/15, 99b/09, 101b/05

b.-icek 89a/18

b.-ip 106b/05

b.-mez 84a/02, 84a/20, 98b/15,
99b/16, 100a/03

b.-mez (haber b.) 100a/10

b.-mezdi 88a/20

b.-mezem 83a/04, 85a/16

b.-ün 90b/06, 94a/07, 94a/10, 100b/15,
116a/14

b.-üp 83b/12, 90b/11, 108b/04,
109a/05, 119a/02, 121a/05

b.-ür 82b/05, 83a/16, 84b/07, 98b/15,
105a/15

b.-ür+(göre b.) 100a/06

b.-ür+(göyindüri b.) 102a/21

b.-ür+(söyündüri b.) 102a/18

b.-ür+(haber vire b.) 100a/07

b.-ürdi 100a/14

b.-ürem 85a/18, 85b/01, 114a/16,
114b/11, 114b/14, 119a/21

b.-üridi 88b/13

b.-ürler 94a/05, 117a/05

b.-ürmen 119a/20

b.-ürsüz 85a/19

b.-ürüz 92b/12, 108b/10

bilād (A.) memleketler

b.+(bilād-ı mağrib) 104a/03

b+ (bilādü'l-‘ulemā) 123a/02

bildür- bildirmek, bilgi vermek;
ifade etmek, anlatmak; göstermek,
öğretmek

b.-e 87b/10

bildürme- bildirmemek, tanıtmamak

b.-yesin 98b/13

bile dahi, da, de; birlikte, beraber; ile
krş. **birle**

b. 85b/06, 85b/08, 86b/20, 86b/20,
87a/11, 90b/15, 90b/16, 91a/15,
91a/17, 92a/01, 112a/18, 117b/14,
119b/18, 120b/03, 120b/08

b.+ñce 112a/21

b.+ñüzce 108a/05

b.+since 89b/18

bile- keskinleştirmek

b.-rmiş (diş b.) 96a/13

bileme- bilememek, anlayamamak

b.-yeyidi 114b/05

bilin- öğrenilmek, anlaşılmak

b.-mez 83a/19

bilış tanıdık, dost

b. 85a/03

billāh (A.) Allah için

b. (billāhi'l-‘azīm) 114a/17

bilme- bilmemek, anlamamak,

öğrenmemek, tanımamak

b.-di 84a/19, 88b/08

b.-di (nefsin b.) 86b/13

b.-diler 119a/18

b.-miş 83b/03

b.-yendür 87b/12

b.-yüp 119b/15

b.-z 116b/13, 117a/08, 117a/13,
119b/07, 121b/08, 121b/20, 121b/21

b.-zler 117a/03, 119a/15, 119a/18

b.-züm 117a/07

b.-züz 110a/03

b.-züz (taḥḳīḳ) 121b/13

bilmek bilmek

b. 91a/20, 103b/05, 119a/10, 119a/11

b.+(bilmegiçün) 106b/05

b.+e (bilmege) 119b/13

bī-miṣāl (F.+A.) eşsiz, benzersiz

b. 123a/04

biñ bin

b. 84a/15, 85b/06, 85b/11, 87a/04,
87b/03, 88a/03, 88a/18, 89a/11,
90b/01, 99b/15, 103b/01, 103b/02,
105b/02, 105b/17, 109a/12, 114a/13,
114a/15, 117a/08, 118b/04, 118b/15

b.+de 123b/04

b.+(**biñ biñ**: binlerce)

b. 116a/15

b.+(**biñ bir**: pek çok)

b. 87b/04, 91a/07, 91a/14, 92b/08,
96a/20, 108a/08, 111a/08, 112a/12,
113b/15, 115a/07, 116a/17, 116b/08,
119a/06, 120b/12, 120b/14

bin- (binek hayvanı) binmek

b.-üp 96b/15, 96b/18

binā (< **binā'** A.) yapı

b. 82b/17, 83a/03, 83a/08, 85a/10, 85a/12, 85b/06, 86a/01, 86a/14, 86a/19, 86b/05, 90a/21

b.+(kıl-) 84a/17, 85a/13, 85b/07, 85b/10, 102b/06

b.+(ol-) 102b/21

b.+(yap-) 85b/18, 86a/05

b.+dur 82b/11

b.+lar 82b/09, 82b/11, 100b/02

b.+nuñ 82b/11, 83a/11, 86b/07, 86b/08, 86b/08, 88b/19

b.+sı 114b/18

b.+sın 83a/04

b.+sına 85b/04

b.+sından 83b/07

b.+sını 85b/09

b.+ya 83a/04, 83a/07, 86a/06

b.+yı 82b/17, 83a/02, 83b/02, 84b/04, 84b/07, 85b/01, 86a/08, 86a/12, 86a/17

biñ dört yüz kırk sekiz bin dört yüz kırk sekiz

b. 97b/18

biñer biner

b. 86b/05, 86b/07

bī-nihāye (F.+A.) sonsuz

b. 114b/19

biñ iki yüz bin iki yüz

b. 84b/13, 114b/19

biñ iki yüz elli bin iki yüz elli

b. 103a/21

bī-niṣān (F.) işaretli

b. 95b/17

bī-niyāz (F.+A.) yalvarmasız, ihtiyaçsız

b.+sın 122a/14

b.+a (bī-niyāzu'l-lah) 123a/05

biñ kırk dört bin kırk dört

b. 115a/17

bir 1) bir, sayıların ilki

b. 83a/07, 83b/03, 85a/11, 86a/04, 86b/08, 87a/17, 87b/03, 87b/15,

88a/02, 88a/08, 88b/13, 94a/10,
 97a/11, 100b/03, 102b/08, 106a/21,
 106a/21, 106a/21, 106a/21, 106b/08,
 106b/09, 107a/13, 107a/15, 107b/06,
 107b/08, 107b/12, 107b/13, 108a/17,
 108a/21, 108b/02, 108b/10, 108b/15,
 109a/10, 109a/12, 109a/13, 109b/14,
 109b/15, 109b/18, 110a/07, 110a/15,
 110b/07, 111a/02, 111a/03, 111a/07,
 111a/07, 111a/19, 111a/21, 111a/21,
 111b/03, 111b/16, 112b/03, 112a/03,
 112a/11, 112a/13, 113b/21, 114a/04,
 114a/04, 114a/05, 114a/06, 114b/08,
 114b/17, 115a/03, 115a/08, 115a/08,
 115a/13, 115a/14, 115a/18, 115b/01,
 115b/01, 115b/14, 115b/15, 116a/10,
 116a/12, 116a/13, 116a/16, 116a/18,
 116b/01, 116b/05, 116b/06, 116b/11,
 117a/02, 117a/03, 117a/06, 117a/10,
 117a/11, 117a/15, 117a/17, 117a/18,
 117b/01, 117b/01, 117b/03, 117b/05,
 117b/05, 117b/06, 117b/19, 118a/04,
 118a/05, 118a/06, 118a/20, 118a/21,
 118b/02, 118b/05, 118b/11, 118b/13,
 119a/02, 119a/05, 119a/15, 119b/11,
 119b/16, 120a/11, 120a/19, 120b/13,
 121a/07, 121a/07, 121a/09, 121a/13,
 121a/14, 121a/15, 121a/15, 121a/16,
 121a/17, 121a/18, 121a/18, 121a/20,
 121a/20, 121a/21, 121a/21, 121a/21,
 121b/01, 121b/02, 121b/02, 121b/03,

121b/03, 121b/03, 121b/03, 121b/04,
 121b/05, 121b/05, 121b/06, 121b/06,
 121b/06, 121b/06, 121b/07, 121b/07,
 121b/09, 121b/09, 121b/09, 122a/15,
 122a/17, 123a/05, 123a/07, 123b/04

b.+(b.durur) 87b/10, 94a/08,120b/11

b.+dür 95b/16,107a/12, 119b/07,
 120b/12

b.+(her b.) 82b/18, 83a/01, 83a/05,
 85b/11, 86a/03, 87b/03, 89a/12,
 97b/18, 105b/05, 115a/13, 116a/15,
 116b/06, 119b/02

b.+imüz (her b.) 120b/09

b.+ümüze (her b.) 120b/08

2) belirsizlik zamiri

b. 82b/03, 82b/09, 82b/16, 83a/01,
 83a/02, 83a/03, 83a/06, 83a/07,
 83a/08, 83a/09, 83a/13, 83a/17,
 83a/19, 83b/01, 83b/02, 83b/03,
 83b/05, 83b/05, 83b/07, 83b/08,
 83b/08, 83b/09, 83b/11, 83b/12,
 84b/14, 84b/15, 84b/17, 84b/17,
 84b/18, 84b/19, 84b/20, 84b/21,
 84b/21, 84b/21, 85a/01, 85a/02,
 85a/03, 85a/08, 85a/09, 85a/09,
 85a/11, 85a/11, 85a/11, 85a/13,
 85a/18, 85b/02, 85b/03, 85b/07,
 85b/09, 85b/12, 85b/18, 86a/04,

86a/05, 86a/08, 86a/09, 86a/13,
 86a/16, 86a/18, 86a/19, 86b/08,
 86b/17, 86b/21, 87a/02, 87a/03,
 87a/06, 87a/16, 87a/17, 87a/19,
 87b/03, 87b/06, 87b/09, 87b/14,
 87b/15, 87b/20, 87b/21, 88a/02,
 88a/02, 88a/03, 88a/04, 88a/08,
 88a/19, 88b/10, 88b/13, 89a/12,
 89a/13, 89b/04, 89b/05, 89b/05,
 89b/10, 89b/11, 89b/13, 89b/14,
 89b/21, 90a/07, 90b/04, 91a/05,
 91a/19, 92a/14, 92b/16, 92b/16,
 92b/20, 93a/01, 93a/02, 93a/05,
 93b/02, 93b/18, 93b/20, 94a/10,
 94b/09, 94b/18, 95a/06, 95a/11,
 95a/13, 95b/01, 95b/04, 95b/15,
 95b/19, 96a/12, 96b/16, 97a/11,
 97b/13, 98b/05, 98b/10, 98b/10,
 99a/06, 99a/11, 99a/13, 99a/20,
 100a/01, 100a/01, 100a/04, 100a/04,
 100a/15, 100b/03, 101a/05, 101a/15,
 101a/20, 102b/04, 102b/08, 103a/03,
 103a/08, 104b/18, 105a/16, 105b/04

b.+(b.birinden) 88a/13,119b/13

b.+(b.birine) 86a/12, 87a/01, 89b/20,
 97b/07, 97b/14, 116b/18, 117b/09,
 119a/17, 119b/13, 119b/14, 119b/15,
 121a/17 116b/18, 117b/09

b.+(b.birini) 97a/09,119a/15

b.+(b.birinüñ) 83a/05, 85b/09,
 107a/07, 119b/15

b.+(b. biriñüze) 120a/06

b.+(b. birlerinüñ) 119a/18

b.+(hiç b.) 84a/16, 89b/01, 92b/13,
 92b/13, 92b/20

b.+i 84b/14

b.+i (b.biri) 86b/21

b.+in 90a/10

b.+in (her b.) 87a/14,120a/03, 120a/20

b.+(b.kaç) 89b/14

b.+(b.niçe) 89b/07, 98a/14, 99a/02,
 99b/04, 102b/07

b.+(b.niçe biñ) 87b/05, 87b/07, 97a/05

birer birer

b. 115a/20, 115a/20, 115a/21, 118a/06,
 119a/01, 119a/03, 119a/03, 119a/04,
 119a/11, 119a/11, 119b/06, 119b/17,
 120a/08, 120a/19, 120b/03, 120b/08,
 121a/16, 121a/19

biraz biraz krş. **birez**

b. 123b/02

birez biraz krş. **biraz**

b. 87a/15,118b/10, 118b/11

biri biri, bir teki krş.**birisi**

b. 99b/16, 118b/04, 119a/15, 121b/08

b.+(biri b.) 86b/21

b.+(b.birile) 88a/12, 102a/16

b.+den (bir b.) 88a/13

b.+(her b.) 87a/03, 87a/09, 88b/13,
101a/15

b.+(hiç b.) 87a/18

b.+müz (hiç b.) 82b/04

b.+müze (her b.) 119b/19

b.+nde (her b.) .) 119b/01, 119a/20,
120b/13, 121a/13, 121a/14

b.+nden 119a/14

b.+nden (bir b.) 119b/13

b.+ne 87a/18

b.+ne (bir b.) 86a/12, 87a/01, 89b/20,
97b/07, 97b/14, 119b/13, 119b/14,
119b/15, 121a/12

b.+ne (her b.) 103a/15

b.+ni 119a/17

b.+ni (bir b.) 97a/09, 119a/15

b.+nüñ (bir b.) 83a/05, 85b/09,
119a/18, 119b/15, 119a/18

b.+nüñ (her b.) 82b/21, 86a/15,
91a/08, 92a/09, 101a/14, 120b/15,
120b/16, 121a/16

b.+ñüze (bir b.) 120a/06

birinci birinci

b. 110b/02

birisi biri, bir teki krş.**biri**

b. 83b/05, 85b/08, 85b/08, 86a/05,
86a/05, 95a/06, 100a/02, 101a/01,
101a/08, 101a/12, 101a/15, 101a/19,
101a/20, 101a/21, 111a/17, 116b/18,
116b/18, 116b/19, 117a/04, 117b/07

b.+dür 94b/21

b.+(her b.) 86b/11, 92a/16, 95a/06,
96b/16, 101a/02, 101b/13, . 107b/13,
116b/19, 119a/04, 119a/05, 119a/09,
119b/16

b.+(hiç b.) 87b/04, 117a/04

b.+n 89b/05

b.+n (her b.) 91a/21, 119a/01

b.+ne 111a/16, 111a/16, 120b/02

b.+ne (her b.) 120b/03

b.+ni 85b/12, 89b/09, 89b/09

b.+ni (her b.) 88a/03

b.+nüñ 91b/03, 91b/03, 91b/04,
112b/03

b.+nüñ (her b.) 93a/01, 116b/17,
119a/01, 119a/03, 121b/09

b.+nüñ (hiç b.) 116b/20

birkaç birkaç

b. 108a/02

birle ile krş. **bile**

b. 83b/17, 84b/03, 84b/05, 85a/03,
85b/04, 86b/15, 87a/14, 87b/06,
88b/09, 90a/02, 90a/20, 90b/12,
95a/05, 95a/10, 95a/16, 96b/06,
96b/16, 97a/15, 97a/17, 97a/18,
97b/18, 98a/07, 98a/17, 99a/07,
100a/06, 100b/21, 102a/08, 104a/14,
112b/01, 112a/13, 114b/03, 114b/04,
115a/17, 116b/08, 117b/16, 118a/18,
122a/05, 122a/09, 122a/10, 122a/14,
123b/06, 123b/07

birlik birlik, tek olma

b.+idür (birligidür) 87b/11

b.+in (birligin) 87b/12

b.+ine (birligine) 120b/19

birr (< **berr** A.) kara, yeryüzü krş.

berr

b. 100b/03

b.+iken 100b/05

b.+ini 108a/20

bî-sebeb (F.+A.) sebepsiz

b. 122b/15

bisât (A.) kilim, minder, döşeme

b.+ı 99b/02

bisle- beslemek

b.-r 93b/21

bislemek beslemek

b.+den 108b/20

bi's-şavāb (A.) doğrulukla

b. 104b/02

biş beş

b. 85a/01, 86a/04, 86b/07, 101a/11,
105b/01, 105b/01, 105b/01, 105b/15

biş biñ beş bin

b. 90b/01

bişinci beşinci

b. 101a/09, 101a/16, 105a/03

bî-şümār (F.) sayısız

b.+(mu'cizāt-ı bî-şümār) 109b/12

bişür- pişirmek

b.-üp 108a/16

biş yüz beş yüz

b. 82b/21

biş yüz biñ beş yüz bin

b. 85b/11

bit bit, böcek

b. 107a/16

bit- tükenmek; (tohum, bitki) filiz vermek, çıkıp yetişmek

b.-e 93a/16, 110a/07

b.-ecek 92b/21

b.-er 90a/15, 93a/03, 94a/06, 99a/18, 107a/20, 110a/08, 110b/11, 118b/04

b.-dügi 110a/05

b.-mez 92b/13, 93a/05, 102a/03

bî-tereddüd (F.+A.)

düşünmeksizin

b. 101b/20

biti yazı, belge

b.+sin 95b/06

bitme- bitmemek, yetişmemek

b.-z 118b/01, 118b/01

bitür- (tohum, bitki) filiz verdirmek, çıkarıp yetiştirmek

b.-e 110a/18

b.-ip 93b/10

b.-üpdı 94a/06

b.-ür 93a/01, 93a/08, 93b/21

bitürmek bitirmek, yok etmek, tüketmek

b.+e (bitürmege) 88a/14

biz çokluk birinci kişi zamiri

b. 83b/10, 83b/16, 84b/10, 86b/07, 90b/17, 92b/12, 93a/07, 103a/10, 107b/21, 110a/02, 111b/12, 112a/18, 115a/19, 116a/12, 117b/12, 117b/18, 118b/15, 119b/18, 120a/01, 120b/11, 121b/12

bizde 111a/20

bizden 83b/16, 86a/01, 93a/05, 115a/01, 116b/16, 119b/12, 120b/05

bize 83a/17, 85a/15, 90a/04, 108a/05, 110a/08, 111b/15, 112a/17, 117b/07, 117b/08, 117b/17, 119b/21

bizi 82b/04, 85a/08, 108a/02, 108b/09,
111a/20, 114a/10, 115b/06, 115b/07,
115b/19, 116b/18, 118a/13, 118b/09

bizlere 82b/13

bizleri 92a/03

bizüm 82b/14, 84a/04, 85b/04,
90b/16, 100a/04, 107b/20, 108b/06,
108b/11, 110a/08, 110b/02, 111a/15,
111b/04, 111b/09, 112b/09, 112b/10,
116b/16, 116b/21, 117b/10, 117b/12,
118a/12, 118b/13

bizümdür 84b/10

bizümle 85b/03

biz- bezmek, usanmak

b.-er 110a/12

bizdür- doğru yoldan çıkarmak

b.-di 98b/01

bî-zevāl (F.+A.) fani olmayan

b. 95b/16, 95b/18, 123a/04

b.+dür 95b/18

boğaz boğaz

b.+uñuzdan 93b/20

boğmak boğmak

b.+ıçun (boğmağıçun) 95a/01

boğul- boğulmak

b.-dı 88b/10

bol çok, fazla

b. 111b/17, 118b/03

b.+(ol-) 92b/16, 92b/18, 94b/20

boşal- boş duruma gelmek, içinde
bir şey kalmamak

b.-up 87b/09

boşalt- boşaltmak, içindekileri
dökmek

b.-ıp (boşaldıp) 92b/06

boy boy, kavim

b.+dansız 108b/05

boyın boyun krş. **boyun**

b.+a 97a/06

b.+ların 94b/05

boynuzlu boynuzlu

b. 113a/09

boyun boyun krş. **boyın**

b.+ına (boynına) 113a/11

b.+ını (boynını) 97b/15

boz- geçersiz duruma getirmek

b.-a (tılısmât b.) 86b/17

b.-am (tılısmât b.) 84a/12

b.-ayın (tılısmât b.) 84a/07

b.-up (tılısmât b.) 89a/21, 89b/19

bozmağ bozmak, geçersiz duruma getirmek

b.+da (tılısmât b.) 84a/03

bozul- bozulmak

b.-ur 118a/20

bölük kısım, parça

b. 94a/13, 108a/21, 119a/03

b.+(b. bölüm) 87a/07, 87a/18

b.+i (bölüğü) 94a/14

b.+inden (bölüğinden) 99a/10

b.+ini (bölüğünü) 99a/11

böyle bunun gibi, bu biçimde

b. 82b/06, 82b/14, 83b/18, 83b/18,
84a/10, 84a/20, 85b/05, 85b/21,
86a/01, 86b/12, 86b/14, 87a/21,
87b/12, 87b/13, 89a/09, 89a/19,
90a/16, 90b/09, 90b/10, 93a/11,
94a/11, 95a/11, 96a/07, 100b/19,
100b/20, 101b/03, 111a/10, 106b/02,

106b/06, 108b/05, 109a/02, 111a/11,
112a/06, 112b/08, 114b/16, 116b/13,
121a/02

bu 1) işaret sıfatı

b. 82b/02, 82b/05, 82b/06, 82b/13,
82b/16, 82b/17, 82b/17, 82b/20,
82b/21, 83a/02, 83a/04, 83a/04,
83a/06, 83a/07, 83a/11, 83a/11,
83a/16, 83a/17, 83a/18, 83a/18,
83a/19, 83a/20, 83b/03, 83b/09,
83b/10, 83b/12, 83b/12, 83b/15,
83b/20, 84a/02, 84a/03, 84a/04,
84a/04, 84a/07, 84a/13, 84a/15,
84a/17, 84b/03, 84b/04, 84b/06,
84b/07, 84b/08, 84b/12, 84b/14,
84b/16, 85a/09, 85a/20, 85a/21,
85b/01, 85b/02, 85b/03, 85b/08,
85b/08, 85b/11, 85b/14, 85b/15,
85b/16, 85b/17, 86a/06, 86a/08,
86a/12, 86a/14, 86a/16, 86a/17,
86a/19, 86a/20, 86b/05, 86b/07,
86b/17, 86b/18, 87a/02, 87a/04,
87a/06, 87a/20, 87b/02, 87b/19,
87b/19, 88a/03, 88a/20, 88a/20,
88b/01, 88b/02, 88b/08, 88b/19,
89a/06, 89a/11, 89a/14, 89a/14,
89a/15, 89a/16, 89a/16, 89a/17,
89b/04, 89b/06, 89b/10, 89b/14,
89b/16, 89b/20, 90a/03, 90a/11,

90a/12,	90a/14,	90a/19,	90a/21,	108a/18,	108b/04,	108b/07,	108b/09,
90a/21,	90b/02,	90b/04,	93a/20,	108b/10,	108b/13,	108b/14,	109a/04,
93a/21,	93a/21,	94a/12,	94b/15,	109b/01,	109b/02,	109b/16,	110a/06,
94b/18,	95a/02,	95a/03,	95a/07,	110a/10,	110a/13,	110a/17,	110b/02,
95a/08,	95a/13,	95a/15,	95a/19,	110b/15,	111a/05,	112b/04,	112b/11,
95b/02,	95b/20,	96a/05,	96a/14,	114a/04,	114a/05,	114a/11,	114a/17,
96a/17,	97a/19,	97b/07,	98a/03,	114a/21,	114b/01,	114b/01,	114b/01,
98a/05,	98b/02,	98b/16,	99a/07,	114b/07,	114b/11,	114b/11,	114b/14,
99a/09,	99a/12,	99b/11,	100a/19,	115a/02,	115a/12,	115a/13,	115b/08,
100a/20,	100b/01,	100b/06,	100b/07,	115b/08,	115b/11,	115b/14,	116a/08,
100b/15,	101a/02,	101a/08,	101a/11,	116a/09,	116a/12,	116b/11,	116b/13,
101a/12,	101a/13,	101b/19,	102b/02,	116b/15,	117a/01,	117a/05,	117a/15,
102b/03,	102b/04,	102b/20,	102b/21,	117a/15,	117a/19,	117a/21,	117b/01,
103a/05,	103a/14,	103a/16,	103a/19,	117b/06,	117b/07,	117b/08,	117b/08,
103a/20,	103b/02,	103b/04,	103b/05,	117b/08,	117b/12,	117b/13,	117b/18,
103b/10,	103b/12,	103b/13,	103b/15,	117b/21,	118a/02,	118a/02,	118a/09,
104a/04,	104a/06,	104a/08,	104a/12,	118a/17,	118a/18,	118a/19,	118b/02,
104a/12,	104a/20,	104b/01,	104b/03,	118b/05,	119a/06,	119a/15,	119a/17,
104b/07,	104b/17,	105a/01,	105a/03,	119a/20,	119b/03,	119b/03,	119b/04,
105a/04,	105a/14,	105a/15,	105a/18,	119b/11,	120a/03,	120a/11,	120a/12,
105a/19,	105a/20,	105a/21,	105b/04,	120a/13,	120a/15,	120a/19,	120b/04,
105b/06,	105b/10,	105b/12,	105b/14,	120b/17,	120b/17,	120b/17,	120b/17,
105b/15,	105b/16,	105b/17,	105b/18,	120b/17,	120b/20,	121a/02,	121a/03,
105b/21,	105b/21,	106a/04,	106a/05,	121a/03,	121a/04,	121a/06,	121a/08,
106a/07,	106a/08,	106a/16,	106a/20,	121a/09,	121a/11,	121a/20,	121b/08,
106a/20,	106b/01,	106b/04,	106b/20,	121b/09,	121b/20,	122a/04,	122a/11,
106b/21,	107a/01,	107a/08,	107a/14,	122a/19,	122a/20,	123a/05,	123a/07,
107b/04,	107b/11,	107b/11,	107b/17,	123a/09,	123a/14,	123a/14,	123b/06,
107b/21,	108a/01,	108a/02,	108a/04,	123b/06			

2) işaret zamiri

b. 82b/11, 82b/15, 82b/19, 83a/07, 83b/02, 84a/03, 89b/04, 89b/21, 92b/16, 93b/07, 103a/08, 106b/02, 108b/02, 109a/15, 109b/12, 110a/20, 112b/12, 113b/12, 113b/12, 114a/10, 114b/09, 115a/10, 115a/18, 115b/17, 116a/10, 116b/06, 117a/14, 117a/18, 118a/06, 118a/14, 119a/03, 119b/01

budur 83a/19, 84b/14, 84b/15, 85a/19, 87b/08, 87b/10, 87b/17, 88b/01, 89b/10, 95a/06, 96b/05, 97b/17, 98a/18, 98b/11, 99a/07, 99a/10, 100a/02, 100a/15, 100b/16, 101a/12, 102a/12, 102b/04, 102b/11, 103a/01, 103a/05, 103b/13, 105b/13, 107a/08, 107a/13, 110b/06, 111a/19, 112b/04, 114b/14, 118a/15, 118a/19, 120b/21, 121a/01, 121a/11, 121b/21

budurur 89a/18

bular 87b/07

buña 83a/07, 83a/21, 84a/13, 84a/15, 84a/16, 88b/08, 105b/06, 121b/10

bunca 83a/20, 84a/15, 85b/05, 86b/10, 87a/20, 89b/19, 90a/17, 90b/10, 90b/15, 98a/12, 98b/19, 113b/12, 117a/08, 117a/13, 117a/15,

118b/15, 118b/19, 121a/09, 121a/15, 121b/09

buncamuzdan 111a/21

buncılayın 85a/06, 89a/04, 94a/02

bunda 83b/14, 85b/18, 88b/18, 89b/08, 90a/05, 108a/01, 110a/08, 117a/07, 119b/08

bundan 90b/17, 95a/07, 98a/17, 100b/04, 102b/10, 105b/21, 106a/19, 107a/02, 107a/09, 114b/14

bunu 83a/21, 114a/03, 115a/20, 120a/14

bunlar 84b/13, 86b/02, 86b/12, 107a/18, 107b/17, 107b/21, 108a/03, 108a/05, 116a/09, 117a/02, 117a/03

bunlara 84b/12, 94b/08, 99b/06, 107b/19, 117a/02

bunlardan 101a/14, 107a/06

bunları 83a/18, 90b/19, 94a/12, 97a/13, 110a/06, 110a/15, 115a/21, 116a/08, 119a/04, 119a/18

bunlaruñ 84b/11, 86b/03, 89b/21, 91b/07, 93a/12, 107a/03, 107a/08, 107a/08, 107b/01, 117a/04, 119a/04, 119a/15, 119b/06, 121a/13

bunuñ 82b/17, 83a/01, 83a/03,
83a/03, 83b/01, 83b/02, 83b/07,
85b/08, 86a/04, 86b/05, 95a/02,
98a/14, 99b/20, 103a/07

burada 102b/11

buraya 106b/07, 110b/08

bucak kenar, köşe

b.+1 (bucığı) 83a/01

buçuk (sayı ve üleştirme
sıfatlarından sonra) yarım

b.103a/19, 103a/20, 104b/03, 105a/04,
105b/01

budağ dal, kısım

b. 101a/06

b.+ları 101a/14

b.+larında 111b/07

buğday buğday

b. 110a/02, 110a/03, 110a/04

b.+a 110a/04

buğur şimdi, bu kez, bu defa ;
bundan sonra

b. 85a/10, 85b/02, 86b/21

bugün bugün

b. 116b/03, 118b/14, 123a/19

b.+lerde 119b/04

buğār (A.) buhar

b. 90a/19, 90b/03, 90b/04, 90b/08,
90b/08

b.+dur 102b/09

būh-istān (A.+F.) baykuşların
yaşadığı yer

b. 107b/07

bul- yitirilen bir şeyi yeniden ele
geçirmek; keşfetmek; kavuşmak; elde
etmek; erişmek; kazanmak

b.-(şevāb b.) 94a/11

b.-am (mühlet b.) 96a/07

b.-asın (vuşlat b.) 92b/02, 118b/08

b.-dı 89a/12, 89a/20

b.-dı (şöhret b.) 98a/09

b.-dılar 90a/21, 90a/21, 100b/15,
103a/15

b.-dışa 97b/20

b.-ıcağ (vukūf b.) 98a/19

b.-ınca (zafer b.) 95b/07

b.-ısar (‘izzet b.) 84a/09

b.-maz (şıhhat b.) 93a/11

b.-up 89a/15, 102b/17, 106a/11,
109a/09, 109a/16, 109b/21

b.-up (fırşat b.) 111b/12, 111b/19

b.-ur 96a/01, 96a/02, 109a/03

b.-ur (nihāyet b.) 105a/15

b.-ursam 123a/09

bula- bulamak, kaplamak

b.-dı 123a/21

bulama- bulamamak,
kavuşamamak krş. **bulıma-**

b.-dı (çāre b.) 83b/07

b.-dılar 90b/01

b.-z 111b/09

bular bunlar, “bu” zamirinin çokluk
eki almış biçimi bkz. **bu**

bulaşdur- bulaştırmak

b.-urlar 110b/05

bulıma- bulamamak, elde
edememek krş. **bulama-**

b.-yıp 98b/09

bulın- bulunmak, elde edilmek

b.-a 111b/10

b.-dı 83b/09, 83b/09

b.-duğıçun 89a/21

b.-ur 110a/14

bulınma- bulunmamak, benzersiz
olmak krş. **bulunma-**

b.-ya 89a/15

bulış- buluşmak

b.-dı 92a/06, 98b/21

b.-ıp 91b/21, 111b/18

bulıt bulut krş. **bulut, bulud**

b.+lar 93b/08

b.+larla 94a/15

bulma- bulmamak, elde etmemek,
erişmemek

b.-duqları 93a/06

b.-dum (çāre b.) 109a/18

b.-dum (meded b.) 109a/18

b.-mışdur (zafer b.) 84a/16

b.-mışlar 93a/07

b.-ya 108a/12

b.-yup 108b/06

bulmak bulmak, kavuşmak

b.+ıla (bulmağıla) 100a/18

bulunma- bulunmamak,
karşılaşmamak krş. **bulınma-**

b.-dı 85a/11

bulud bulut krş. **bulıt, bulut**

b. 111a/01, 113a/13

bulut bulut krş. **bulıt, bulud**

b. 94b/04, 97a/01, 97a/02, 106a/15,
106a/16, 113a/05, 113b/07

b.+lar 97a/09, 99b/02, 110b/08

b.+lardan 93a/16

buña “bu” işaret zamirinin yönelme
eki almış durumu bkz. **bu**

bunca bu kadar bkz. **bu**

buncılayın bunun gibi, böyle bkz.
bu

bunda burada; buraya bkz. **bu**

bundan buradan; “bu” işaret
zamirinin ayrılma eki almış durumu
bkz. **bu**

buni bunu, “bu” işaret zamirinin
belirtme eki almış durumu bkz. **bu**

bunlar “bu” işaret zamirinin çokluk
eki almış durumu bkz. **bu**

bunuñ “bu” zamirinin ilgi eki almış
durumu bkz. **bu**

bur- çevirmek, yöneltmek; (saz)
burgusunu bükerek düzen vermek

b.-ar 122b/12

b.-dılar (boyın b.) 94b/05

b.-ınca (kulağ b.) 92a/17

bura bu yer bkz. **bu**

burc (A.) kale, hisar çıkıntısı, kule ;
Zodyak üzerinde yer alan on iki takım
yıldızının ortak adı

b. 85b/10

b.+ı 105b/05

b.+ına 108b/12, 108b/14, 110a/10

b.+ındadır 84a/14

b.+ındaydı 84a/14

b.+ları 97a/08

b.+uñ 85b/11

b.+undan 108b/12

burın burun

b.+ı (burnı) 107a/05, 111b/19

b.+ları 101b/17

burūc (A.) burçlar

b.+(burūc-ı kevākib-i seyyārāt)

121b/18

b.+a 100a/13, 102b/08

b.+ı 114b/13, 118b/18

b.+ları (daķīķa-i burūc) 98b/08

būsitān (< **būstān** F.) bostan,
bahçe krş. **būstān**

b. 93b/10

b.+lar 93a/16

būstān (F.) bostan, bahçe krş.
būsitān

b. 114a/03

b.+lardur 97b/12

but but, kaba et

b.+(buduñ) 90a/09

būy (F.) koku

b.+ıla 96a/10

buyur- buyurmak, emretmek

b. 90a/03

b.-a 118b/02

b.-dı 121b/20

b.-mış 83b/03

b.-mışdur 93a/17

b.-sa 118a/20, 118b/05

b.-uñ 96b/02

b.-ur 93a/18, 93a/18, 94a/01, 99a/16

b.-ursın 84b/05, 112b/08

buz buz

b. 93b/05, 101b/07, 101b/18, 101b/19

b.+ı 101b/16

būk- bükme

b.-üp 115b/06, 117b/09

būkūk bükük

b. 122b/11

būlbūl (A.) bülbül

b. 97b/02

b.+(būlbūl-i hezār) 97a/15

b.+(būlbūl-i hezār destān) 113a/15

būlend (F.) yüksek

b. 122b/12

büngāh (F.) içine para, eşya ve yolculuk malzemesi konulan oda, yer, çadır

b.+ların (bār-ı büngāh) 92b/09

bünyād (F.) bina, yapı

b. 86a/16

b.+(bünyād-ı ‘ālī) 83a/09

b.+(bünyād-ı yir) 122a/07

b.+(eyle-) 85b/09

b.+(it-) 82b/16, 85a/12, 88b/07, 89a/04, 90a/19, 91b/11

b.+(kıl-) 85a/10, 85b/01, 85b/06, 90a/21

b.+(ol-) 83a/18, 86b/15

b.+(olma-) 83a/08

b.+dur 82b/15, 83a/08

b.+ı 83a/11, 83b/01

b.+ı (it-) 83b/10

b.+ını 85b/19

b.+ınıñ 83a/10

bürü- örtmek, sarmak

b.-r 101b/15, 101b/18, 103a/03, 115b/16

b.-miş 118a/07

büt (F.) put

b. 87b/15, 87b/20

b.+e 87b/18

b.+i 87b/21

bütürmek bitirmek, (tohum, bitki) filiz verdirmek, çıkarıp yetiştirmek

b.+e (bütürmege) 93b/19

büyük büyük

b. 82b/18, 88a/03

büyüklik büyüklük

b.+ine (büyükliğine) 87a/01

büyükü küçüklü büyük küçük
hepsi bir arada

b. 102a/09

C

cā-be-cā (F.) yer yer

c. 106b/17, 107b/09

cāhil (A.) bilgisiz, bilmeyen

c. 84b/20, 108b/20

c.+ler 93a/14

cāhillik (A.+T.) cahillik, bilgisizlik

c.+lerinden 107a/19

cā'iz (A.) uygun, yerinde sayılan

c.+(görme-) 84a/02

c.+dür 106b/10

cāme-ḥāb (< **cāme-ḥ^wāb** F.)

yatak

c.+a 95b/16

cāmi' (A.) toplama, içine alma

c.+(cāmi'-i kevkeb) 122a/05

cāmūs-ser (A.+F.) manda başlı

c.+ler 106a/06

cān (F.) can, ruh

c.+ 92a/17, 95b/19, 113a/08, 114a/13,
114a/15, 122a/21, 123a/06

c.+(**cān alıcı**: Azrail) 113a/08

c.+(**cān u dīl**: can ve gönül) 91b/07,
97b/21, 112b/02

c.+(vir-) 102a/12, 102a/12

c.+a 92b/01

c.+dan 122a/21, 123a/17

c.+(çık-) 108b/18

c.+da 123a/09

c.+ı (çık-) 111b/19, 111b/21

c.+ı (git-) 94b/13

c.+(ins ü cān) 106b/05

c.+larına 113b/02

c.+umuz (virme-) 84b/10

c.+(yār-ı cān) 106b/07

cān-aver (< **cān-āver** F.)

canavar, mahluk, canlı

c. 100b/10, 100b/12, 101b/07, 110a/13

cānib (A.) taraf, yan ; yön

c.+(cānib-i ġarbī) 84b/09

c.+(der-beyān-ı cānib-i cenūb) 102a/01

c.+de 100b/11

c.+edür 96b/02

c.+i 108b/14

c.+inde 88a/04, 88a/08, 103a/11,
103a/12

c.+indedür 85b/08, 85b/08

c.+indeki 99a/11

c.+inden 93b/04, 101a/12, 111b/03,
111b/13

c.+ine 101a/12

cānlu (F.+T.) canlı, yaşayan

c. 100b/10, 100b/12, 101b/07, 110a/13

cāriye (A.) cariyeye, hizmetçi kız

c. 95a/04, 95a/17

c.+lerini 92a/07

cebbār (A.) cebreden, güç sahibi;
Allah

c.+(cebbār-ı a‘zam) 118b/05

c.+a (celāl-i cebbār) 123a/03

cebel (A.) dağ

c.+(āb-ı cebel’ül-ķamer) 96b/05

c.+(be-sefer-i cebel’il-ķamer) 91a/01

c.+(cebel-i ķamer) 91a/17, 95a/05,
110b/08

c.+(cebeli’l-ķamer) 95a/05, 96b/07

c.+(re’s-i cebel) 123b/03

cedd (A.) ata, soy

c.+ümüzdi 90a/06

cedy (A.) oğlak burcu

c. 84a/14

cehd (A.) çalışma, çaba gösterme

c.+(it-) 83a/21, 83b/08, 95b/21

c.+(ķıl-) 86b/13

cehān (F.) dünya

c.+ (devr-i cehān) 122a/08

cehennem (A.) cehennem

c. 94b/07, 97a/08, 101b/13, 107a/04,
112b/05, 113a/07

c.+i 118b/17

cehl (A.) cehalet, bilgisizlik

c.+ile 122a/07

celāl (A.) ululuk

c.+(celāl-i istignā) 122a/15

celālet (A.) ululuk

c.+ine (‘azamet-i celālet) 119b/12

celil (A.) yüce, ulu

c.+(peyk-i celil: Cebrail) 98b/12

c.+(celil-i cebbār) 123a/03

celle celālühü (A.) “onun şanı,
büyüklüğü artsın” anlamına gelen
Allah için kullanılan saygı sözü

c. 93a/18, 93a/20, 93b/06, 110a/09,
110b/07

cem^c (A.) toplanma, bir araya gelme

c.+(it-) 86b/11, 91b/08, 92a/02,
96a/14, 111b/02

c.+(ol-) 88b/14, 91a/07, 95a/14,
95b/13, 106a/12, 110a/14, 110a/15,
110b/08, 111a/20, 111b/21, 112b/09

camā'at (A.) insan topluluğu

c. 96a/08

camā'āt (A.) insan toplulukları

c.-ı (camā'āt-ı Bulgār) 106a/04

cemād (A.) taşsız gibi cansız olan

c. 99b/06, 99b/06, 99b/07

cemādāt (A.) cansızlar

c. 121b/13

c.+dur 99b/05

cemāl (A.) Allah'ın lütuf ve rahmet
sebebi olan vasıfları; güzellik, yüz
güzelliği

c.+üne 122a/19

c.+ünü 112a/20

cemī^c (A.) hep, bütün, hepsi

c. 82b/03, 82b/10, 83a/01, 84a/02,
84a/07, 84b/12, 86a/13, 86a/20,
92b/03, 93a/18, 93b/17, 96b/10,
98a/04, 98b/09, 99b/03, 101b/07,
109a/01, 114a/02, 114b/18, 115a/16,
116b/20, 118a/07, 118a/14, 118b/06,
121b/07, 122a/16

c.+si 114b/21

c.+sin 97b/18, 98b/17

c.+sini 114a/01

c.+sinüñ 114b/19, 118a/17, 118a/17

cemī'i (A.+T.) hepsi, bütünü

c. 82b/20, 88a/02, 89a/20, 89b/19,
91a/03, 91a/06, 91b/10, 92a/01,
92a/04, 92b/13, 93b/06, 93b/07,
93b/10, 93b/11, 93b/11, 93b/15,
93b/18, 93b/20, 94a/04, 94b/19,
96b/09, 108b/11, 109b/05, 109b/07,
109b/21, 110b/08, 112b/01, 122a/14,
122a/17

cemī'isi (A.+T.) hepsi, bütünü

c. 82b/12, 116b/20

c.+n 86a/16, 89b/01

c.+nüñ 89b/07

cemīl (A.) güzel

c. 95a/10

ceng (F.) savaş, vuruşma

c.+(cürm-i ceng) 122b/11

c.+(it-) 84b/10, 91a/18, 101b/14,
102a/16, 111a/20, 111b/19, 112a/01,
116a/20

c.+(itme-) 112a/02

c.+e 108a/13

cennet (A.) cennet

c. 96a/01, 123a/01

c.+den 110a/04

cenüb (A.) güney

c. 100b/11, 102a/01, 103a/12

c.+(der-beyân-ı cânib-i cenüb)
102a/01

c.+a 104a/03

c.+ı 99b/11

c.+ıla 100b/14

cenübî (A.) güneyde bulunan

c.+sinde 111b/03

cevâb (A.) cevap

c. 102b/04, 103a/01, 121a/11

c.+(it-) 101a/01

c.+(vir-) 84b/04, 85a/16, 85b/05,
86a/02, 86a/14, 90a/18, 92b/12,
95a/03, 95a/03, 98a/02, 98b/21,
101b/04, 108b/05, 109a/04, 109a/16,
109a/17, 110a/02, 112a/17, 113b/19,
114a/18, 114a/11, 114a/13, 114b/07,
114b/09, 114b/16, 115a/04, 116a/14,
117a/02, 117a/04, 117a/06, 117b/09,
118a/14, 120a/03, 121a/10, 121a/10

c.+ı 108a/04

c.+ı (vir-) 82b/13

cevâher (A.) cevherler krş. **cevâhir**

c.+ile 92b/17

cevâhir (A.) cevherler krş. **cevâher**

c. 93b/07, 94b/18, 99b/05, 118a/04,
121b/14

c.+den 83b/01

c.+leri 89b/01

cevân (F.) delikanlı, genç

c. 117a/12

cevce (F.) parça

c. 100a/14, 100a/14

cevher (A.) değerli taş; öz, esas

c. 91b/06

c.+den 94a/16

c.+i 93a/09

c.+inden 93a/06

c.+ini 94a/05

c.+ler 86a/09

cezā (< **cezā'** A.) ceza

c.+(kıl-) 113b/02

cezāyir (< **cezā'ir** A.) adalar

c. 104b/15

c.+(cezāyir-i ġarāyibāt) 120a/06

c.+i 98b/09

c.+inden 100a/10

c.+üñ 97b/18

cezīre (A.) ada

c. 115a/17

c.+sinden 103b/07

c.+sine 104a/01

cihān (F.) cihan, dünya, âlem

c. 83b/11, 84b/10, 84b/14, 84b/15,
85a/12, 85a/12, 85a/20, 85a/20,
85b/03, 85b/04, 85b/06, 85b/07,
86b/02, 87b/02, 87b/05, 87b/06,
89a/06, 90a/13, 90a/14, 93a/06,

98a/21, 103a/14, 116a/13, 117a/14,
117a/15, 119b/07, 120a/02

c.+(ābād-ı cihān) 122a/08

c.+(ḥalk-ı cihān) 108a/12

c.+(cihān-ı ġaddār) 85a/20

c.+(milk-i cihān) 89a/05, 120b/11

c.+(zemān-ı cihān) 87a/21

c.+a 84b/14, 84b/16, 84b/20, 103a/09

c.+da 83a/03, 85a/13, 86a/21, 108b/19,
108b/20, 108b/21

c.+dan 85b/01, 88b/06, 88b/20

c.+dur (ḥalk-ı cihān) 120b/18

c.+uñ 85a/15, 87b/08, 103b/13,
111a/02, 111a/05, 120b/20

cihet (A.) sebep, vesile

c.+den 82b/07, 84a/01, 93a/10,
100b/09, 101b/07, 116a/01, 119b/03

cilā (< **cilā'** A.) parlaklık

c.+sı 114b/19

cild (A.) kap

c.+i 89a/13

c.+in 123a/10

c.+inüñ 123a/06

cin (< **cinn** A.) cin

c. 94a/09, 101b/11

c.+den (envā^c-ı cin) 121b/11

c. (ins ü cin) 91a/13, 92b/08, 96a/21

c. (ins ve cin) 91a/06

c.+e (ins ü cin) 83b/13

c.+(ḥakīm-i cin) 114b/17, 116a/10

c.+ne (ḥakīm-i cin) 116a/05

c.+ile (vesvese-i cin) 86b/01

c.+le 88b/04

c. (cinn ü melek) 84a/19

cinān (A.) cennetler

c.+(ḥuld-ı cinān) 97b/21

cinnī (A.) cine mensup

c. 87a/05, 88b/05, 90b/14, 90b/17,
101b/21, 108a/19, 113a/18

c.+(sürḥ-i bād-ı cinnī) 101b/14

c.+ler 89b/17, 90b/12, 97a/20,
101b/17, 101b/19, 102a/05, 102b/08,
102b/11, 102b/12, 102b/15, 102b/16,
113a/03, 113a/19, 113b/05

c.+lere 89b/18, 102b/20

c.+leri 101b/10, 101b/13, 102b/14

c.+lerile 107b/19

c.+ye 83b/21, 107b/10

cins (A.) çeşit, tür

c.+(cins-i mürçe) 100a/06

c.+(c. cins) 87a/18

c.+i 102b/04, 102b/06, 112a/12

c.+i (c. cinsi) 97a/15, 97a/18, 116b/08

c.+ile 97a/20

c.+ine 103a/02

c.+ini 97a/20

c.+imüz 108b/11

cinslü (A.+T.) çeşitli

c. 97a/20

cism (A.) beden, gövde krş. **cisim**

c. 88b/10

c.+i 85a/03, 85a/04, 85a/04

c.+in 116a/21

cisim (< **cism** A.) beden, gövde
krş. **cism**

c. 118a/06

cismānī (A.) bedenle ilgili

c.+den 121a/13, 121a/14

civār (A.) civar, çevre, yöre

c.+ında 85b/10

cūd (A.) cömertlik

c. 122a/11, 122b/07

c.+uñ 111a/09

cum'a (A.) cuma günü

c.+da (rüz-ı cum'a) 119b/04

cūş (F.) çoşma, coşkunluk

c.+a (getür-) 102b/18

cūhelā (< **cūhelā'** A.) cahiller

c. 99a/04

cümle (A.) bütün, hepsi, herkes

c. 88b/14, 90a/14, 103a/08, 104b/02, 106b/03, 106b/19, 111a/02, 113a/17, 120b/17, 120b/21, 122a/05, 122a/14

c.+den 87b/05, 121a/15

c.+nūñ 119b/08

c.+si 82b/06, 88b/16, 102b/07, 112a/12

c.+sin 94b/14, 94b/15, 97b/21, 101b/02, 103a/17

c.+sini 114b/03

c.+sinden 83a/19, 99b/15, 101a/15, 101a/18, 101a/21

c.+sindendür 95b/17

c.+sinüñ 101a/05

c.+ye 107b/02

cünbiş (F.) cümbüş, hareket, kımıldanma krş. **cünbüş**

c.+(it-) 84a/20

c.+(cünbüş-i hareket) 119b/02, 119b/16

cünbüş (F.) cümbüş, hareket, kımıldanma krş. **cünbiş**

c.+i 87b/02, 120b/19

cünd (A.) asker

c. 96b/15

c.+(cünd-i leşker) 96b/18

cürm (A.) suç, günah

c.+(cürm-i ceng) 122b/11

c.+içün 123a/20

c.+(it-) 86b/12

c.+ümüz 122b/18

c.+üñ 86b/13

cüvān (F.) delikanlı, genç

c. 85a/01

c.+larını 94b/02

Ç

çādır (< **çāder** F.) çadır

ç.+ların 92b/09

çağ çağılayan

ç.+(**çağ u çağ**: çağıl çağıl) 111b/17

çağrış- çağrışmak

ç.-up 96b/10

ç.-ur 108a/15

çağır- çağırmak krş. **çağur-**

ç.-dılar 107b/15

çağla- çağlamak, (su) coşkun bir şekilde akmak

ç.-yıp 107b/07

ç.-yup 113a/16

çağur- çağırmak krş. **çağır-**

ç.-ıp 95b/10

çāk (F.) yırtık

ç. 122b/14

ç.+(ol) 108a/08

ç.+ile 122b/13

çāker (F.) kul, köle

ç.+ünse 111a/08

çaķışdur- karşılaştırmak

ç.-up (söz ç.) 89b/20

çal- çalmak, bir müzik aletinden ses çıkarmak

ç.-salar 92a/16

ç.-up 92a/17

çalın- çalınmak, bir müzik aletinden ses çıkarılmak

ç.-ur 108a/13

çalmaķ çalmak, bir müzik aletinden ses çıkarmak

ç.+a (çalmağa) 92a/18

çanak çanak, kap

ç. 88a/03

çār (F.) dört

ç.+(**çār-‘anāşır**: dört unsur: hava, su, toprak, ateş) 93a/09, 93a/09, 93a/14, 94a/07, 99a/19, 101a/01

ç+(**çār-‘unşūr** < **çār-‘unşur**: dört unsur (hava, su, toprak, ateş) 92b/19, 93a/09

çārçeve (< **çār-çūbe** F.) çerçeve,
kenarlık

ç.+leri 117b/02

çāre (F.) çare, çözüm, yöntem

ç. 112a/05

ç.+(bul-) 83b/07

ç.+(bulma-) 109a/17

ç.+(kıl-) 111a/16

ç.+(kılama-) 83a/21

çār-gūşe (F.) dört köşe

ç. 83a/13

çarḥ (F.) felek, gök

ç. 87b/09, 90a/13, 123b/05

ç.+(çarḥ-ı çārüm) 122b/02

ç.+(çarḥ-ı devrān) 116a/16

ç.+(çarḥ-ı eflāk-ı medār) 100a/14

ç.+(çarḥ-ı tis‘a) 122a/04

ç.+ı 87b/02

ç.+ına 119a/12

çār-pāre (F.) dört parça

ç. 89a/13

çār-rükñ (F.+A.) dört kolon, dört
direk

ç. 86b/21

çārüm (F.) dördüncü

ç.+(çarḥ-ı çārüm) 122b/04

çat- çatmak, tutturmak

ç.-mışlar 86b/21

ç.-up (**b. baş çat-**: baş başa vermek)
97a/11

ç.-up (**b. başa çat-**: iki veya daha çok
kimse bir kenara çekilip konuşmak)
89b/20

çatış- dokunmak, karşılaşmak

ç.-up (**b. baş çat-**: baş başa vermek)
113a/21

çatla- çatlamak, yarılmak

ç.-r 101b/08

çehre-güşān (F.) yüzünü açan,
yüz açıcı

ç. 96a/18

çek- zorla almak; (zor, kötü bir
duruma) katlanmak, dayanmak,

uğramak; geri almak; solukla içine almak; söylemek; bir şeyi kendine veya başka bir yöne çevirmek; başkasının malını birine bağışlamak

ç. 83b/15

ç.-di (renc ç.) 86b/12

ç.-diler (pîş-keş ç.) 92a/02

ç.-em 96a/12

ç.-er 118b/06

ç.-erdi (hasret ç.) 92a/20

ç.-erler (hasret ç.) 97b/13

ç.-erler (nefes ç.) 101b/17

ç.-se 115b/16

ç.-üben (dem ç.) 94b/12, 112a/02

ç.-üp 109b/07, 118a/20

ç.-üp (dem ç.) 96b/16, 107b/11, 107b/13, 108a/20, 113a/03, 113a/04

ç.-üp (deme ç.) 94b/09, 94b/11, 94b/14

ç.-üp (gül-bāng ç.) 91b/14, 113b/10

ç.-üp (riyāzet ç.) 98a/10

ç.-üp (zahmet ç.) 108b/17

çekici çekme işini yapan

ç.+(dem ç.) 97a/20

çekil- çekilmek, katlanılmak, tahammül edilmek

ç.-ürmiş (firāk ç.) 82b/07

çekirdek tohum

ç. 94a/05

ç.+den 92b/20

çekiş- solukla içine almak

ç.-üp (dem ç.) 96b/20, 113a/19, 113b/06

çekme- çekmemek, katlanmamak, tahammül etmemek

ç.-dük 110b/21

ç.-ñ (gam ç.) 90b/17

ç.-ye (tevaḳḳuf ç.) 100a/18

ç.-yem (hasret ç.) 92b/01

ç.-z 112b/13

ç.-zler 115a/06

çekürge çekirge

ç. 107a/15

ç.+yle 111b/19

çenber (F.) çember, daire, halka

ç.+(kıl-) 97a/05

ç.+de 82b/05

çeng (F.) çeng, kanuna benzer bir
saz; el, pençe

ç.+ile 92a/15, 92a/15, 122b/11

çeri asker, ordu

ç.+si 96b/15

ç.+siyle 113b/13

çerrende (< **çerende** F.)

otlayıcı, otlayan

ç. 102a/08, 102a/13, 102a/14, 113b/13

ç.+den 112b/20

ç.+ler 91a/09, 97a/19, 108a/07

çeşm (F.) göz

ç. 123a/21

ç.+(çeşm-i humār) 116b/02

ç.+(çeşm-i leb-i dil-güşāde) 122a/01

çeşme (F.) çeşme, su kaynağı, pınar

ç.+leri 102b/17

ç.+(ç. şuyın) 102b/18, 102b/19

çetük kedi

ç. 120b/03

çevre çevre, etraf

ç. 117b/20

ç.+si 97b/12

ç.+sinde 99a/21

ç.+sini 99a/09, 115b/01

çık- çıkmak, oluşmak, olmak;
içeriden dışarıya geçmek;(sıvı madde)
bir yerden veya şeyden akmak,
yayılmak; bulunduğu yerden ayrılmak;
elde edilmek, sağlanmak; görünür
olmak, belirlemek; yükselmek;
kaybetmek; ölmek

ç.-a 95a/05, 95a/16

ç.-a (şu ç.) 86a/19

ç.-acak 111b/08

ç.-an 86b/08, 90b/03, 101b/18,
101b/18, 107b/17, 110a/04

ç.-ar 90b/08, 93b/16, 94b/21, 95a/06,
101a/17, 101b/16, 102a/07, 102b/05,
103a/03, 111b/09, 115b/16, 118a/01

ç.-ar (cānı ç.) 111b/19, 111b/21

ç.-aruz 110a/16, 110b/18

ç.-avuz 86b/06

ç.-dı 87b/21, 88b/09, 89b/01

ç.-dı (elüñüzden ç.) 95b/01

ç.-dı (şu ç.) 88b/10

ç.-dılar 107b/15

ç.-duğ 88b/14

ç.-duğı 91a/17, 96b/05, 113b/15

ç.-duğın 108a/01

ç.-duğına 89b/19

ç.-duğ 118b/19

ç.-dum 122b/12

ç.-ınca 84a/12, 90b/02

ç.-maz 94a/15

ç.-mış 109a/15, 115a/11

ç.-uban 88b/08

ç.-up 86b/09, 91b/20, 95b/14, 97b/06,
101a/05, 101a/07, 101b/18, 102a/11,
102a/12, 102a/12, 102b/14, 103a/02,
104b/10, 108a/06, 108b/18, 112b/20,
112b/21, 119a/13

ç.-up (yiller ç.) 83a/14

çıkār- (bir şeyin) çıkmasını sağlamak
çıkma, tırmandırmak, yükseltmek;
görünür olmak, belirlemek

ç.-dı 98a/17, 106b/04

ç.-dılar 89a/12

ç.-uñuz 95a/15

ç.-up 102b/19

ç.-up (baş ç.) 83b/05

ç.-up (**beyāza çıkar-**: temize çekmek)
98b/06

çıkma- çıkmamak, oluşmamak

ç.-sa 90b/08

çıkmağ çıkmak, (sıvı madde) bir
yerden veya şeyden akma, yayılma;
yükselme

ç.+a 110a/04

ç.+ıçun (çıkmağıçun) 90a/19

ç.+ıla (çıkmağııla) 102a/19

çırāk (F.) kandil

ç. 108b/02

çiçek çiçek

ç.+leri 114a/03

çigdem çiğdem çiçeği

ç. 114a/02

çini (F.) çini, levha

ç. 95b/04

çiti- dikmek, iliştiirmek

ç.-yüp (**yilek yilege ç.**: kuşların
kanatlarını birbirine iliştiirmek) 97a/12

çiz- çizmek, çizgi çekmek; çözmek,
düğüm veya bağı açmak

ç.-di 86a/04, 86a/17

ç.-dü 118a/15

ç.-er 118a/07

ç.-eyin 86a/02

çoğal- çoğalmak, artmak

ç.-ur 92b/15, 111b/21

çok çok, fazla

ç. 82b/07, 82b/11, 84b/21, 86a/14,
86a/17, 89b/03, 90a/20, 93b/02,
93b/06, 96a/06, 108b/14, 111b/19,
112a/05, 112a/11, 112a/20, 116a/21,
117a/14, 117a/16, 119b/07, 119b/08,
119b/14

ç.+dan 84a/19, 84a/19

ç.+dur 90b/06, 98a/04, 101b/11,
101b/21, 103a/07, 109b/13, 110a/14

çoklık çok, pek çok, birçok krş.

çokluk

ç. 85a/18

çokluk çok, pek çok, birçok krş.

çoklık

ç.+1 (çokluğu) 85b/16

ç.+ıdı (çokluğuıdı) 84b/12

çok- oturmak, çömelmek

ç.-ip (diz ç.) 94a/17, 94b/16

ç.-üp (diz ç.) 94b/12, 114b/21, 118a/08

çöp (< **çüb** F.) çöp

ç.+inden 107b/19, 107b/19

ç.+ini 110b/13

çukur çukur

ç. 110a/21, 110b/03

ç.+a 110b/20

ç.+lara 110a/21

ç.+ları 110b/16

ç.+(it-) 86a/11

ç.+a 86a/11

çü (F.) çünkü

çün (F.) çünkü, mademki; (çekimli
fiil önünde) ...ınca , ...ince; bu tarzda;
diye, için; nasıl

ç. 82b/01, 86b/20, 87a/02, 87b/03,
89a/07, 92a/08, 92a/20, 95b/21,
96a/02, 96a/10, 96a/13, 106b/04,
108a/17, 111b/21, 120b/10, 122a/12,

122b/03, 122b/04, 122b/06, 122b/10,
122b/14, 122b/14, 122b/15, 122b/16,
122b/17, 123b/03, 123b/04

çün-ki (F.) bu sebepten, bundan
dolayı; çünkü, mademki, nitekim;
(çekimli fiil önünde) ... inca, ... ince

ç. 83a/10, 83b/05, 85a/14, 86a/21,
86b/18, 88a/01, 88b/17, 88b/21,
90a/14, 91a/01, 91b/20, 92b/02,
92b/16, 95a/21, 95b/01, 95b/02,
97b/05, 100a/18, 100b/19, 108b/18,
111a/06, 111a/06, 111a/09, 115b/18,
116b/09, 122b/08

çün-kim çünkü

ç. 114b/17, 117a/20, 117b/06, 123a/20

çürü- çürümek krş. **çürü-**

ç.-miş 89b/08, 92b/14

çürü- çürümek krş. **çürü-**

ç.-mez 85a/03, 85a/04

ç.-r 94a/06

ç.-se 85a/04

D

da da, de, dahi, bile

d. 85b/20, 86b/05, 89a/05, 111b/17,
114a/21, 123a/20

ḏaci' (A.) arkadaş

ḏ.+(ol-) 123b/07

dād (F.) satış, verme

ḏ.+(**dād u sitad**: alış veriş) 112a/10

daḥı da, de, dahi; bundan başka, aynı
zamanda, hem de, ve; henüz; yine bir
daha

d. 82b/06, 82b/16, 82b/19, 82b/21,
83a/07, 83a/08, 83b/02, 84a/06,
84a/16, 84a/16, 84b/11, 84b/12,
84b/13, 84b/13, 85a/03, 85a/03,
85a/04, 85a/13, 85a/16, 85a/17,
85a/17, 85a/18, 85a/20, 85b/01,
85b/02, 85b/04, 85b/05, 85b/07,
85b/09, 85b/09, 85b/10, 85b/11,
85b/12, 85b/13, 85b/14, 85b/15,
85b/16, 85b/18, 85b/21, 86a/03,
86a/03, 86a/04, 86a/07, 86a/08,
86a/10, 86a/10, 86a/11, 86a/12,
86a/13, 86a/17, 86a/20, 86b/01,
86b/02, 87a/06, 87a/10, 87a/10,
87a/12, 87b/08, 87b/13, 87b/15,
87b/15, 87b/20, 88a/01, 88a/08,
88a/18, 88b/10, 89a/10, 89a/13,
89a/14, 89b/02, 89b/04, 89b/06,

89b/07,	89b/09,	89b/10,	89b/12,	104b/18,	105a/01,	105a/09,	105a/12,
89b/16,	90a/04,	90a/09,	90a/12,	105a/12,	105a/13,	105a/14,	105a/14,
90a/15,	90a/21,	90b/03,	90b/10,	105a/14,	105a/15,	105a/16	105b/02,
90b/11,	90b/19,	91a/03,	91a/03,	105b/06,	105b/08,	105b/09,	105b/09,
91a/04,	91a/19,	91b/09,	91b/10,	105b/09,	105b/12,	105b/19,	105b/20,
91b/16,	91b/17,	91b/20,	92a/10,	106a/01,	106a/02,	106a/02,	106a/08,
92b/03,	92b/10,	92b/16,	93a/05,	106a/10,	106a/14,	106a/19,	106a/20,
93a/07,	93a/12,	93a/13,	93a/15,	106b/01,	106b/09,	106b/11,	106b/12,
93b/03,	93b/15,	93b/19,	94a/01,	106b/15,	106b/18,	106b/19,	107a/05,
94a/12,	94a/16,	94b/07,	94b/07,	107a/08,	107a/15,	107a/16,	107a/17,
94b/09,	95a/07,	95a/11,	95a/15,	107a/19,	107a/20,	107a/21,	107b/03,
95a/15,	95a/16,	95a/16,	95b/11,	107b/05,	107b/12,	107b/14,	107b/15,
95b/15,	96b/08,	96b/18,	97a/03,	107b/17,	107b/20,	108a/03,	108a/05,
97a/06,	97a/10,	97b/01,	97b/02,	108a/21,	108b/02,	108b/07,	108b/15,
97b/13,	97b/16,	97b/19,	98a/08,	109a/05,	109a/18,	109a/21,	109b/12,
98a/11,	98a/16,	99a/06,	99a/12,	109b/15,	110a/14,	110a/14,	110b/02,
99a/20,	99b/01,	99b/02,	99b/04,	110b/04,	110b/06,	110b/10,	110b/11,
99b/06,	99b/07,	99b/09,	99b/12,	110b/11,	110b/13,	110b/18,	111a/07,
99b/12,	100a/20,	100b/06,	100b/07,	111a/14,	111b/03,	111b/11,	111b/12,
100b/08,	100b/10,	100b/11,	100b/15,	111b/13,	111b/20,	111b/21,	112b/05,
100b/16,	100b/17,	100b/21,	101a/02,	112b/06,	112a/10,	112a/10,	112b/11,
101a/05,	101a/10,	101a/13,	101a/16,	112a/12,	112a/13,	112b/15,	112b/21,
101a/17,	101a/20,	101b/20,	101b/21,	113a/02,	113a/02,	113a/03,	113a/04,
101b/21,	102a/01,	102a/01,	102a/05,	113a/06,	113a/11,	113a/14,	113a/15,
102a/05,	102a/05,	102a/10,	102a/14,	113a/18,	113a/20,	113a/20,	113b/04,
102a/17,	102b/09,	102b/18,	103a/03,	113b/05,	113b/05,	113b/05,	113b/06,
103a/05,	103a/12,	103a/16,	103a/18,	113b/06,	113b/07,	113b/08,	113b/09,
103b/04,	103b/05,	103b/08,	103b/16,	114a/02,	114a/11,	114a/14,	114b/01,
103b/18,	103b/18,	103b/19,	104a/01,	114b/05,	114b/07,	114b/11,	114b/17,
104a/01,	104a/02,	104a/09,	104a/11,	115a/05,	115a/10,	115a/11,	115a/15,
104a/18,	104a/21,	104b/05,	104b/08,	115a/16,	115a/17,	115a/18,	115a/19,

115a/20, 115b/13, 115b/17, 115b/20,
 116a/10, 116a/12, 116b/05, 116b/19,
 116b/19, 117a/05, 117a/07, 117a/11,
 117a/18, 117b/02, 117b/10, 117b/14,
 117b/14, 118a/01, 118a/06, 118a/06,
 118b/11, 118b/11, 118b/13, 118b/14,
 118b/17, 119a/05, 119a/06, 119a/17,
 119a/18, 119b/06, 119b/15, 119b/18,
 120a/01, 120b/01, 120b/12, 120b/14,
 121a/05, 121a/09, 121a/13, 121a/16,
 121a/17, 121a/18, 121a/19, 121a/20,
 121a/20, 121a/21, 121a/21, 121a/21,
 121b/01, 121b/02, 121b/02, 121b/03,
 121b/04, 121b/05, 121b/05, 121b/07,
 121b/11, 121b/12, 121b/13, 121b/16,
 121b/19, 123a/10

d.+dur 102b/08

dāḥil (A.) iç, içeri, içinde

d.+(it-) 105a/19

d.+dür 103a/17, 105b/12

daḳāyık (A.) dakikalar, anlaşılması
 güç olan şeyler

d.+(şūr-ı daḳāyık) 96a/19

daḳīka (A.) dakika

d. 89a/14

d.+(daḳīka-i burūc) 98b/08

ḍalālet (A.) doğru yoldan sapma

ḍ.+inden 122a/20

dānā (F.) bilen, bilgin

d.+(‘āḳıl-ı dānā) 98a/06

dāne (F.) tane, tohum

d. 86a/06, 97a/13, 118b/03

d.+sine 99a/03

d.+(d. tartıcı) 97a/21

dār (A.) ev, yer, yurt

d. (çat-) 86b/21

d.+(dār-ı reşīd) 86b/21

d.+(dārü’l-beḳā: ahiret) 96a/04

d.+(ḥaḳdān-ı dār-ı ḡurūr: dünya)
 122a/19

dār (F.) savaş

d.+(dār u ḡir it-: savaşmak) 88b/04

ḍarb (A.) vurma, yaralama

ḍ.+ından 120a/17

dārü’s-selām (A.) cennet

d. 122b/21

dāsītān (< dāstān F.) destan,
 hikāye krş. dāstān

d. 84b/18

d.+(şakı-) 97a/15

dāstān (F.) destan, hikâye krş.

dāsītān

d.+(der-beyān-ı temsilāt-ı dāstān-ı māzī) 95b/19

daş taş

d.+ları 117a/18

da'vā (A.) iddia krş. **da'vī**

d.+(it-) 84b/11

d.+(kıl-) 85a/21

da'vet (A.) çağırma, çağrı

d.+(eyle-) 95b/20, 106b/09

d.+(it-) 84b/02, 86b/02, 90a/02, 90b/13, 91b/04, 92b/11, 94a/13, 94b/17, 98b/01

d.+(kıl-) 86a/21, 108b/09

d.+i (it-) 88b/05

d.+(d. itsem gerek) 91a/21

d.+üm 94a/10

da'vī (< **da'vā** A.) iddia krş. **da'vā**

d.+(it-) 83b/09

d.+sin (kıl-) 98a/15

dāyım(< **dā'im** A.) daima, devamlı

d. 85a/03, 101b/12, 102a/15, 102a/16, 111a/19, 112b/10, 114b/15, 114b/16, 116b/02

dāyīmā (< **dā'imā** A.) her zaman

d. 123a/16, 123b/03

dāyire (< **dā'ire** A.) çember

d. 99b/10

d.+(it-) 86a/04

d.+si 111b/05

d.+sin 86a/02

de da, de, dahi, bile

d. 83a/08, 83b/16, 85a/04, 85a/07, 85b/20, 86a/01, 86b/12, 89a/01, 90a/11, 90b/12, 100a/08, 100b/09, 118a/06

de- demek, söylemek

d.-yüp 97b/08

debist (F.) okul

d.+den 98a/14

debūr (A.) batı rüzgârı

d.+uñ (bād-ı debūr) 90b/05, 110a/19,
110b/02

dede dede

d.+m 109a/16

def (A.) kovma, uzaklaştırma

d.+(eyle-) 112a/04

d.+(it-) 108a/18, 111a/14, 121b/01,
122a/21

d.+(ol-) 112a/05

defi (A.) hemen, derhal

d. 88b/21, 102a/06, 102a/12, 102a/13,
111b/20

defter (A.) defter

d.+(d. it-: defter tutmak, deftere
yazmak) 105a/19, 106b/05

d.+ile 91b/08

deg- değmek, erişmek

d.-e 102a/06

degil değil, isim cümlesinde yüklemi
ya da başka öğeleri olumsuzlaştıran
kelime krş. **degül**

d. 100a/08

degin değin, kadar, dek

d. 84b/14, 87a/07, 95b/06, 100a/18,
100b/01, 121a/12, 121a/16

d.+dür 99b/16

degirmilik değirmilik, yuvarlaklık

d.+i (degirmiligi) 99b/09

degme herhangi bir, rastgele

d. 89b/02

degme- değmemek, ulaşmamak

d.-z 111a/09

degmede kolay kolay, her zaman

d.+(**baş d.**: başa çıkmak, yenmek)
112a/03

degmeklik erişmek, dokunmak

d. 83a/19

degül değil, isim cümlesinde
yüklemi ya da başka öğeleri
olumsuzlaştıran kelime krş. **degil**

d. 84a/17, 86b/05, 98a/18, 103a/07,
109a/13, 112a/15, 117b/03, 121b/19

d.+(gelmiş degül-durur) 85a/12

d.+dür 83b/01, 83b/02, 85b/01,
93b/07, 94a/14, 99a/05, 99a/20,
100b/08, 100b/08, 100b/14, 102b/04,
103a/08, 105b/13, 107a/13

d.+(görmüş degül) 82b/09, 83a/09,
83a/17

d.+(virmiş degül) 82b/10

d.+(yapılmış degül) 85b/06

d.+lerdür 107a/06

dehā (A.) çok zeki

d. 108a/12

dehān (F.) ağız

d.+uñ 96a/13

dehliz (F.) geçit, koridor

d. 87b/21

dehşet (A.) korkma, korku

d.+(al-) 117b/20

dek kadar, dek

d. 85b/04, 86a/15, 86a/19, 86a/20,
87a/08, 88a/21, 90b/04, 91a/05,
95b/02, 98a/05, 100a/16, 100a/17,
105a/18, 110b/05, 110b/09, 110b/12,
112a/19, 117a/14, 119a/17

del- delmek

d.-e 83b/07, 83b/12

d.-üp 86a/09, 86a/10, 107b/06

dellāl (A.) tellāl, satıcı

d.+i 108a/15

delālet (A.) yol gösterme,

kılavuzluk etme

d.+(it-) 122a/20

deleme- delememek

d.-di 83b/08

delik delik, boşluk krş.**delük**

d. 83b/08, 90b/07

d.+i (deligi) 83a/20

delil (A.) delil, kanıt

d.+i 102b/01

delim çok, fazla, birçok

d. 84a/21

delin- delinmek

d.-di 83b/08

d.-mişdür 82b/18

delük delik, boşluk krş.**delik**

d. 83b/07, 83b/08, 83b/12, 83b/13,
90b/07

d.+i (delügi) 90a/21, 90b/01, 90b/06

d.+in (delügin) 90a/21, 90b/04

d.+inden (delüginden) 90b/03, 90b/08, 101b/17

d.+leri 90a/19

dem (F.) soluk, nefes; an, vakit

d. 85a/05, 85a/08, 95b/15, . 111a/08, 111b/16, 113b/12, 116a/18, 122b/03

d.+(çek-) 94b/12, 94b/14, 96b/16, 107b/11, 107b/13, 108a/20, 113a/03, 113a/04

d.+(d. çekici) 97a/20, 113a/12

d.+e (çek-) 94b/09, 94b/11

d.+i (tutul-) 102a/12

d.+ler (çekiş-) 96b/20, 113a/19, 113b/06

d.+içün 122b/01

demür demir

d. 83b/01, 85b/20, 86a/09, 102b/13

d.+den 96b/19

denī (A.) alçak, rezil

d.+dür 108b/20

deñiz deniz

d. 86b/06, 97b/18, 99a/09, 100b/05, 100b/13, 101b/05, 103a/11, 113b/16, 113b/17, 113b/20, 115a/17, 115a/20, 115b/08, 116b/19, 118a/03, 118a/10, 119a/03, 119a/11, 119a/14, 119a/16, 119b/12

d.+de 119a/06

d.+deki 112a/11

d.+inde 116a/05

d.+ine 103b/10

d.+ine (mağrib d.) 95a/07

d.+inüñ 113b/14

d.+ler 100b/01, 121a/19

d.+lerden 99b/03

d.+lerinden 100a/11

d.+idür 101a/08

deñlü denli, kadar

d. 110b/01, 121b/10

depe tepe

d.+ler 118a/16

depren- kımıldanmak, sarsılmak

d.-ür 118b/06

deprenime- kımıldanamamak

d.-zidi 118b/08

depret- kımıldatmak, sarsmak

d.-dür (depredür) 114a/08, 114a/08

der (F.) anlatımda, hakkında

d. (der-beyān) 91a/01

d.+(der-beyān-ı eḳālīm-i seb‘a)
103a/09

d.+(der-beyān-ı cānīb-i cenūb)
102a/01

d.+(der-beyān-ı dīden-i Süleymān)
83b/20

d.+(der-beyān-ı kıṣṣa-i reften-i
Süleymān ‘aleyhi’s-selām) 96a/15

d.+(der-beyān-ı münācāt-ı Firdevsī)
122a/13

d.+(der-beyān-ı temşilāt-ı dāstān-ı
māẓī) 95b/19

d.+(der-du‘ā-i pādişāhu’l-İslām ve’l-
Müslimīn) 123a/02

d.+(der-ta‘rīf-i pād-şāh) 123a/16

derc (A.) toplama, biriktirme; yazma

d.+(it-) 83b/15, 89a/15

d.+(ol-) 85a/06

derd (F.) dert, üzüntü, sıkıntı

d. 85b/01, 92a/21

dere dere

d.+ler 118a/16

derece (A.) aşama, mertebe, makam

d. 83b/10, 99b/10, 104a/09, 104b/04,
105b/15, 105b/16, 105b/21

d.+dür 99b/10, 103a/19, 103a/20,
103b/15, 104a/09, 105a/04, 105a/05,

105a/21, 105b/01

d.+ye 102a/02

der-gāh (F.) eşik; makam krş.**der-
geh**

d.+uma 112b/06

der-geh (F.) eşik; makam krş.**der-
gāh**

d.+in 123a/17

d.+ün 123a/18, 123b/05

d.+inün 84a/09

deri 1) diri, canlı krş. **diri**

d.+(d. ol-: yaşamak) 103b/14

2) insan vücudunu kaplayan örtü

d.+leri 107b/18, 108b/01

3) hayvan derisi

d.+sinden 112b/03

der in-beyān (F.+A.) anlatımda,
hakkında

d.+(der in-beyān-ı meclīs-i āḫir-est)
96a/04

dermān (F.) çare, yardım

d. 111a/16

d.+(kıl-) 109a/18

ders (A.) ders, bilgi

d.+inde 98a/07

der-şıfat (F.+A.) vasfında

d.+(der-şıfat-ı deryā-yı heft-gāne)
100b/20

der-şerḥ (F.+A.) anlatımda

d.+(der-şerḥ-i iklīm-i seb'a) 101b/03

dert (< **derd** F.) dert, acı

d.+den 109b/01, 109b/02

derviş (F.) yoksul, muhtaç

d. 93a/20

dervişlik (F.+T.) yoksulluk

d.+e (dervişlige) 88a/14

deryā (F.) derya, deniz

d. 98a/03, 99a/11, 101a/02, 101a/05,
101a/07, 101a/08, 101a/10, 101a/15,
102b/01, 106a/02, 114a/03, 114a/05,
116b/06, 117a/21, 118b/12, 119a/06,
119b/12

d.+(der-şıfat-ı deryā-yı heft-gāne)
100b/20

d.+(**deryā-yı Aḥḍar**: Hint Okyanusu)
101a/09

d.+(deryā-yı aḥḍar) 117b/20, 118b/12

d.+(deryā-yı āteş) 102a/19, 102b/01,
102b/03, 102b/05, 102b/12

d.+(deryā-yı a'zam) 119a/09

d.+(deryā-yı azīm-veş) 118a/01

d.+(deryā-yı Çin) 101a/09

d.+(deryā-yı heftimīn) 100b/18,
100b/21

d.+(deryā-yı İskender-i kübrā) 106a/12

d.+(**deryā-yı Kūlzūm**: Kızıldeniz)
101a/09, 103b/09

d.+(deryā-yı mağrib) 99a/11, 101a/10,
101a/11, 101a/18, 101a/20, 102b/13,
104b/16, 104b/16, 121a/02

d.+(**deryā-yı muḥīṭ**: okyanus) 99a/09,
101a/02, 101a/02, 101a/04, 101a/05,
101a/06, 101a/06, 101a/08, 102a/20,
102b/03, 102b/03, 104a/03, 104a/19,
106a/03

d.+(**deryā-yı niṭaṣ**: Karadeniz) 99a/11

d.+(**deryā-yı ʿummān**: okyanus)
102a/18

d.+(deryā-yı zulimāt) 103b/12

d.+da (leb-i deryā) 98b/06

d.+dur 101a/11

d.+lar 101a/13

d.+ları 100b/18, 101b/07

d.+larıdur 101b/12

d.+larında 101b/12, 101b/19

d.+nuñ 114a/05, 118a/02

d.+sı 101b/18, 102b/03

d.+sına 121a/05

d.+sından 104b/10

d.+ya 94a/15

d.+yı 106a/13, 118b/16

dest (F.) el

d.+(dest-i fażl) 84a/10

d.+(dest-i ḥaṭ) 120a/13

destān (F.) destan

d.+(destān-ı hezār) 97b/02

dev (F.) şeytan, cin krş. **ḏiv**

d.+ler 107b/16

devā (< **devā'** A.) deva, ilaç, çare

d.+(it-) 88a/07

d.+sıdur 88a/09

devām (A.) daim olma, sürme

d.+(devām-ı devlet) 112b/16, 123a/06

deve deve

d. 96b/14

d.+sin 108b/06

d.+yile 100a/11

deve kuşu deve kuşu

d. 96b/13

deverān (A.) dönme, dolaşma

d.+(kıl-) 99b/21

devlet (A.) bir hükümet idaresinde teşkilâtlandırılmış siyasî topluluk; makam, mevki; mutluluk, zenginlik

d. 84a/09, 112b/13, 123a/17, 123b/01, 123b/01, 123b/07

d.+(baht-ı devlet) 120b/13

d.+e 111a/05

d.+i 120b/21

d.+inde (devām-ı devlet) 123a/06

d.+inde (eyyām-ı devlet) 123a/13

d.+ine (devām-ı devlet) 112b/16

d.+ile 101b/02

d.+ine 85a/14

d.+le 84a/09

d.+üñ 84a/08, 84a/11, 112b/09

devr (A.) devir, dönme; zaman, çağ

d. 87b/03

d.+(devr-i kıyāmet) 85a/13

d.+(devr-i rūzigār) 85b/02

d.+(devr-i cehān) 122a/08

d.+(it-) 84a/18, 84a/19, 87b/03, 116b/13

d.+e 98a/05

d.+i 106b/04, 116a/12, 116a/12

d.+inde 85b/09, 99a/05, 102b/20, 106a/10

d.+inden 98a/05

devrān (A.) zaman, çağ

d. 85b/03

d.+(çarḥ-ı devrān) 116a/16

d.+ı (Yūsuf-ı devrān) 109a/21

d.+ın 116a/08

d.+uñ (iskender-i devrān) 123a/11

d.+(sür-) 87b/07

devvār (A.) devreden, çok dönen

d.+(felek-i devvār: dünya) 85a/20

devvāre (A.) devreden

d.+(encümen-i devvāre: yıldız) 99b/04

dınma- söz söylememek

d.-dı 109b/15

dırāz (F.) uzun

d.+(itme-) 95b/08, 97a/19

d.+dur 92a/06

dırnaḳ tırnak

d.+ları 108b/01

di- söylemek; ad vermek, adlandırmak

d.-di 83a/17, 84b/05, 85a/13, 85a/16,
85a/19, 85a/19, 85a/19, 85a/21,
85b/05, 106b/02, 106b/06, 107a/11,
109a/20, 111a/16, 112b/04, 116a/14,
.....
117b/14, 122b/01, 122b/01

90a/03, 90a/04, 97b/20, 101a/01

d.-diler 98a/08, 109a/02, 109b/06,
119b/14

d.-dügi 99a/01, 108a/03

d.-düginden 83a/08

d.-dügün 89b/11

d.-dük 116b/11

d.-düklerin 119b/15

d.-düm 100a/13, 112a/16

d.-gil 85b/04

d.-mezler 99b/07

d.-miş 89a/14, 112a/17

d.-mişdür 98b/13

d.-mişlerdür 84a/05, 84a/06, 84a/08,
120a/15, 120a/17

d.-r 92b/01, 103b/10, 104a/03,
106a/04, 121a/10

d.-rler 82b/17, 83a/02, 85b/14, 91b/03,
94b/21, 95a/13, 99a/12, 99b/06,
99b/06, 99b/07, 99b/07, 100b/18,
100b/21, 101a/02, 103a/04, 106b/21,
111b/05, 111b/17, 115b/09, 117a/02,
117a/08

d.-rlerdi 88a/21

d.-rleridi 85b/07, 85b/13

d.-rseñ 92b/01

d.-se 86a/01

d.-rsin 121a/08

d.-rüz 110a/05

d.-yelüm 82b/05

d.-yenleri 122a/07

d.-yicek 82b/14, 83a/08, 83a/12,
84a/05, 84a/10, 84b/07, 85a/16,
85a/21, 85b/05, 86a/02, 86a/06,
87a/21, 87b/13, 89b/11, 89b/21,
90b/10, 95a/03, 95a/11, 96b/04,
97b/19, 100b/20, 100b/21, 101b/03,
106b/10, 108a/03, 108a/05, 108b/05,
109b/04, 110a/06, 110a/08, 110a/09,
111a/11, 111a/15, 112b/08, 113b/03,
113b/19, 115a/04, 116a/14, 116b/04,
116b/08, 117b/13, 118b/15, 120a/01,
120a/03, 121a/10

d.-yince 111a/04

d.-yip 93a/11, 94a/11, 112a/06

d.-yü 83b/02, 90a/18, 93b/14, 97b/01, 98b/21, 99a/01, 99a/04, 100b/16, 101a/08, 102a/10, 103a/15, 103a/19, 106a/18, 109b/09, 111a/05, 112b/11, 113a/15, 117b/17

d.-yücek 112a/18, 113b/01

d.-yüben 85a/21

d.-yüp 82b/06, 83a/12, 83b/18, 83b/18, 84a/12, 84a/16, 84a/20, 84a/21, 84b/04, 84b/10, 84b/11, 85b/12, 85b/21, 86b/07, 86b/14, 87b/12, 89a/09, 89a/19, 89b/13, 90a/16, 90b/09, 90b/17, 90b/19, 91b/03, 94a/17, 94a/19, 95a/16, 96b/06, 98b/01, 98b/17, 100b/19, 103a/01, 111a/10, 109b/01, 110a/18, 112b/16, 112a/21, 113a/07, 114a/16, 114b/07, 115a/10, 115b/10, 116a/11, 116b/13, 116b/15, 117a/07, 117b/08, 118a/10, 118a/11, 118a/13, 119b/14, 120a/17, 120b/07, 121a/02

diden (F.) görülen, görülmüş

d. 96a/15

d.+(der-beyân-ı diden-i Süleymân)
83b/20

dik- birini, bir memurluğa atamak

d.-üp (vālī d.) 86a/18

diken diken

d.+den 96a/06

d.+i 106b/18

dikil- dikilmek, (güneş ışını) dik duruma gelmek

d.-ince 92b/05

d.-miş 89b/13, 90a/08, 108a/12

dikilme- dikilmemek, bitkiyi, toprağa yerleştirmemek

d.-se 94a/05

dil lisan

d. 83b/05, 120a/17

d.+ce 89b/16, 108b/04

d.+den 89b/15, 83b/06

d.+e (getür-) 92a/18

d.+e (gel-) 113a/15

d.+i 120a/08, 120a/19

d.+i (dili-durur) 89a/03

d.+ile 88a/06

d.+in 89a/01, 119a/18, 119a/19

d.+ince 87b/16, 89a/02, 89a/13, 109a/13, 114a/12, 115a/09, 120b/01

d.+inden 89a/02, 91a/12

d.+ini 89a/01, 119a/01

d.+ler 117a/16, 122a/14

d.+leri 122a/20

d.+lerince 97a/16, 97a/18, 113b/08,
113b/09, 117a/01

d.+ümüzce 119b/18

dil (F.) gönül

d. 122a/13, 123b/05

d.+(çeşm-i leb-i dil-güşāde) 122a/01

d.+(egle-) 92a/19

d.+(ehl-i dil) 90a/12, 123a/07

d.+den 101b/21

d.+den (cān u dil) 91b/07, 97b/21,
112b/02

dil- delmek

d.-diler 123b/05

d.-emezsin 83b/15

dil-āver (F.) yiğit

d.+le (serheng-i dil-āver) 112b/02

dile- dilemek, istemek

d.-di 83a/21, 83b/21, 90a/20, 97b/15,
106a/15

d.-di (‘öṣr d.) 91a/03

d.-di (tūfān d.) 86b/03

d.-diler 84b/13

d.-dügi 97b/08, 106a/11, 119a/07

d.-dügüm 85b/03

d.-miş 83b/07

d.-ñüz (du‘ā d.) 95a/14

d.-r 123b/05

d.-rem 84b/04, 91a/20, 98a/21

d.-rimiş 111b/02

d.-rin 91a/16, 91a/17

d.-rseñ 85a/01, 85a/13, 107a/20

d.-rüz 110a/17

d.-se 106a/13

d.-yincek 102b/06

dilek dilek, istek

d. 89a/18, 115b/04, 120b/10, 120b/10

d.+ince (dilegince) 85a/10

dilemek dilemek

d.+dür 88a/15

dilen- bir şeyin gerçekleşmesini,
yapılmasını istemek

d.-di (du‘ā d.) 91a/12

dillü dilli

d. 119a/01, 119b/18, 120a/19, 120b/01

dimāğ (A.) akıl, şuur

d. 92a/17

d.+um 96a/11

dimek demek, söylemek

d.+den 99b/20

dīn (A.) din

d. 88b/12

d.+e 91a/21, 92b/11, 94a/10, 98b/01,
106b/09

dīñ- dinmek, sakin olmak

d.-dükden 110b/06

d.-er 110b/02, 110b/11, 110b/17

dīñle- dinlemek, işitmek; dikkate
almak, önem vermek

d. 83b/19, 84b/16, 89a/10, 95b/19,
96a/14, 96a/15, 97b/20, 111b/20,
112a/06

d.-riseñ 100b/19

d.-yene 122b/21, 123a/01

d.-yesin 109b/12

d.-yicek 85a/14

dip dip, alt bölüm

d.+inde (dibinde) 100b/01

d.+ine (dibine) 117a/20

d.+inden (dibinden) 90b/08

d.+lerini 119a/10

dir- dermek, toplamak, biriktirmek

d.-diler 86a/07

direk direk, sütun

d. 89b/05, 89b/11, 90a/07, 90a/08

d.+e (direge) 82b/19

d.+ler 89b/03, 89b/11, 89b/13, 90a/11

d.+leri 89b/07

d.+lerüñ 89b/04

diri 1) diri, canlı, yaşayan krş. **deri**

d. 83a/15

d.+lerüñ 99a/17

2) hayvan derisi

d.+si 106b/20

dirig (F.) esirgeme, uzak tutma

d.+(itme-) 93a/20

diril- dirilmek, canlanmak; yaşamak

d.-mekdedür 102a/17

dirilik yaşayış, sağlık krş. **dirlik**

d.+inüñ (diriliginüñ) 93b/21

diriltici diriltici, canlılık verici

d.+dür (dirildicidür) 92b/14

dirlik yaşayış, sağlık krş. **dirilik**

d. 108b/21, 122a/21

d.+i (dirliği) 100a/17

d.+(it) 108b/21

dirsek dirsek

d.+(d. kemügiydi) 90a/09

diş diş

d.+(bile-) 96a/13

d.+den 90a/12

d.+i 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13,
90a/17

d.+ine 89b/17

d.+leri 89b/06, 113b/21

d.+üñ 90a/10

dişi kadın

d. 114b/21

dişlü dişli

d. 113a/08

ditreş- titreşmek

d.-di 108a/17

dīv (F.) şeytan, cin krş. **dev**

d. 88b/04, 89b/17, 90b/12, 91a/06,
91a/13, 92a/10, 92b/08, 95b/10,
97a/20, 108a/10, 113a/17, 113a/18,
120b/15

d.+e 107b/11

d.+ler 96b/20, 97a/01, 105b/19,
113a/04, 113a/19, 113b/06

d.+lere 94b/01

d.+(dīv-i recīm) 95b/21

dīvān (A.) büyük meclis

d.+(dīvān-ı Süleymānī) 91a/07

d.+(kıl-) 91a/05, 92b/11

d.+(kır-) 91a/06

d.+(tut-) 91a/10

d.+ı 95b/11

dīvān-ḡāne (A.+F.) geniş salon

d.+sini 100a/06

dīvār (F.) duvar

d.+ı 83b/15

d.+ına 88b/01

d.+ında 87a/15

d.+ından 83b/12

d.+uñ 88b/01

diyār (A.) memleket, ülke

d. 88b/20, 107b/20

d.+a 106a/08, 106a/17, 106a/17,
108b/09

d.+ı 106a/19

d.+laruñ 106a/09

d.+uñ 102a/03, 108a/02

diz diz

d. 97b/19, 109b/07, 114b/21, 118a/08

d.+(çök-) 94a/17, 94b/12, 94b/16

d.+i 93a/13

d.+inde 87b/19

d.+ine (baş-) 87b/16

d.+le 90a/09

dize sıra

d.+(d. dize) 118a/03

dōst (F.) dost

d. 112a/07

d.+uñ 123a/19

dōsītān (< **dōstān** F.) dostlar

d. 84b/18

dök- dökmek, boşaltmak; bırakmak,
atmak; akıtmak, düşürmek

d.-er 110b/16

d.-ersem 123b/04

d.-ip 93b/09

d.-mişler 83b/03

d.-seler 92b/21

dökici dökücü

d.+(gözyaşı dökücü) 122a/14

dökil- dökülmek, (akarsu) denizde
son bulmak

d.-se 92b/20

d.-ür 95a/08, 101a/20

dön- dönmek, hareket etmek;
değişmek; yönelmek; geri gitmek, geri
gelmek

d.-di 88b/11

d.-er 87b/03

d.-er (ķarāra d.) 87b/09

d.-erler 99a/21

d.-icek 87b/07

d.-ip 97b/16

d.-üp 113b/15, 121a/05

d.-mişdür 99a/12

dönder- döndürmek, geri çevirmek;
yönelmek

d.-ip 98a/15, 110a/17

dönme- dönmemek

d.-z 122a/05

dördinc dördüncü krş. **dördünc**,
dördünci, **dördinci**

d. 117a/17, 117a/19, 117a/21, 118a/09,
118b/21

dördinci dördüncü krş. **dördinc**,
dördünc, **dördünci**

d. 93a/20, 101a/09, 101a/16, 115a/13,
121a/08

dördünc dördüncü krş. **dördinc**,
dördinci, **dördünci**

d. 117a/20, 118b/20, 119a/15

dördünci dördüncü krş. **dördinc**,
dördünc, **dördinci**

d. 84b/02, 90a/02, 94b/21, 95a/05,
98a/17, 104b/03, 115a/11, 118a/02,
118a/17, 120b/05

dört dört

d. 84b/08, 86a/06, 86a/09, 86a/10,
88a/08, 90a/07, 90a/08, 90a/09,
96a/21, 96a/21, 96b/01, 96b/08,
97b/04, 99a/10, 107b/09, 108a/07,
108a/09, 108a/10, 112b/21, 113a/01,
113a/02, 114b/12, 123b/06

d.+de 93a/21

d.+dür 91b/03, 93a/19

d.+i (dördi) 93a/20, 105b/18

dört biñ dört bin

d. 104b/06

dört yüz dört yüz

d. 86a/03, 86a/04, 86a/05, 106a/11,
112a/11

dört yüz biñ bir dört yüz bin bir

d. 116a/05

dört yüz bişinci dört yüz beşinci

d. 96a/10, 123a/07

dört yüz dört dört yüz dört

d. 96a/05

dört yüz toksan beşinci dört yüz doksan beşinci

d. 123a/07

dört yüz yigirmi iki biñ dört yüz yirmi iki bin

d. 103b/17

döşe- döşemek, kaplamak; sermek

d.-diler 92a/03

d.-yip 99b/02

döşen- döşenmek, kaplanmak

d.-ecek 110b/13

d.-mişidi 86b/08

du‘ā (< **du‘ā** A.) dua, Allah’a yalvarma

d. 109b/19, 120a/18

d.+(dile-) 95a/14

d.+(hayr-ı du‘ā) 96a/09, 123a/01

d.+(it-) 113b/11

d.+(kıl-) 82b/15, 84a/10, 84a/12, 85a/14, 89a/11, 89b/08, 95b/14, 106b/08, 109a/12, 110a/08, 112b/08, 112b/17, 112a/19, 115b/20, 120b/08

d.+dan 85a/03, 85a/04, 109b/17, 115b/20

d.+dan (añ-) 85a/08

d.+lar (dilen-) 91a/12

d.+lar (kıl-) 91b/07

d.+muzı 110a/18

d.+ñ 84a/11, 96a/02, 109b/20

d.+ñı 123b/05

d.+sı 109b/1811, 122b/06

d.+sın 109b/06, 115a/09

d.+ya 109b/04, 115b/04, 117b/14

duḥān (A.) duman

d.+(zulimāt-ı duḥān) 101b/18

d.+ın 102b/18

dur- 1) (esas fiil) dinmek, kesilmek

d.-a 122b/14

2) birleşik fiil çekiminde kullanılan yardımcı fiil (fiil+dur-)

d.-ur (devr idip d.) 116b/13

d.-ur (gidip d.) 114a/20

d.-urın (gelüp d.) 82b/20

d.-urın (ölçüp d.) 82b/20

3) isimlere gelen bildirme eki
(isim+dur-)

d.-ur (gelmiş degül-d.) 85a/12

d.-ur (hānende-d.) 105a/02

d.-ur (bāṭın-d.) 94a/08

d.-ur+(bir-d.) 87b/10, 94a/08

d.-ur (bu-d.) 89a/18

d.-ur (dili-d.) 89a/03

d.-ur (fersaḥ-d.) 103a/21

d.-ur (gitmek-d.) 87b/03

d.-ur (ismi-d.) 88b/14

d.-ur (Kıbṭī-d.) 95b/20

d.-ur (miṣāli-d.) 103b/02

d.-ur (nāẓır-d.) 104b/02

d.-ur (ol-d.) 94a/09, 96a/04

d.-ur (söz-d.) 85a/05

d.-ur (şu-d.) 93a/09

d.-ur (taʿalluḫ-d.) 84b/07

d.-ur (ṭapmaḫ-d.) 94a/08

d.-ur (ṭolmaḫ-d.) 87b/09

d.-ur (yıl-d.) 85a/18

d.-ur (yoḫ-d.) 92b/01, 93a/10

4) kuvvetlendirme ve ihtimal eki
(fiil+dur-)

d.-ur (ḫalmıṣ-d.) 93b/06

d.-ur (yaḫmıṣ-d.) 101b/21

durḥ (A.) ağız

d.+ından 82b/19

dut- devamlılık gösterme

d.-an (ḫarār d.) 100b/12

d.-up 117b/13

dūzaḥ (F.) cehennem

d. 122a/08

düg- düğümlemek, bağlamak

d.-dügi 118a/19

düheng (F.) ağız

d.+inden 101b/18, 102b/14

d.+inden (ḫumḫuma-i düheng)
103a/01

dühūr (A.) zamanlar, devirler

d.+(mürūr-ı dühūr) 100a/21

dükān (F.) dükkân

d. 108a/14

dükeli hepsi, herkes, bütün

d.+si 101a/11

düken-tükenmek, sona ermek

d.-ür 85a/20

dün gündüz; gece

d. 92a/13, 114b/10, 114b/11, 114b/13,
122a/04, 122b/04

dünyā (A.) dünya, yeryüzü krş.

dünye

d. 85b/02, 85b/05, 85b/16, 86a/20,
90a/13, 92b/13, 112b/09, 112b/09,
116a/19, 121a/12, 121b/04, 122b/04

d.+da 87b/17, 89a/15

d.+dan 86b/09, 115b/20, 116a/09

d.+dandur ('acāyib-i dünyā) 82b/17

d.+nuñ 85a/18

dünye (< **dünyā** A.) dünya,
yeryüzü krş. **dünyā**

d. 89a/05

d.+de 83a/10, 96a/07, 119b/07,
120b/12

d.+den 86b/12

d.+ye 89a/08, 90a/15

d.+yi 89a/08, 96a/03

dürc (A.) sandık, mücevher kutusu

d.+(dürc-i gevher) 85a/06

dürer (A.) büyük inci taneleri

d. 123b/04

düre türemek, yaratılmak

d.-mişdür 119a/21

düret- türetmek, yaratmak

d.-mişdür 101b/13

dür-fişān (< **dürr-feşān** A+F.)

inci serpen, inci saçan, inci gibi söz
söyleyen ağız

d. 84b/20

düri- türemek krş. **dürü-**

d.-ye 116b/06

dürimek türemek, ortaya çıkmak

d. 102a/16

dürit- türetmek

d.-üp (düridüp) 116a/04

dürlü türlü, çeşit çeşit

d. 86b/21, 87a/17, 87a/20, 87b/06,
91a/21, 92a/02, 93a/01, 96a/21,
96b/16, 97b/04, 105b/05, 106a/07,
106a/07, 106b/06, 106b/08, 106b/09,
108a/09, 108a/15, 108b/16, 112a/11,
112a/12, 112b/21, 114b/19, 115a/07,
116b/07, 117a/02, 119a/21, 120a/06,
121a/13, 121a/14, 121a/15, 121b/07

d.+(d. dürlü) 87a/19, 92b/21, 102a/15,
121a/12, 121b/08

dürr (A.) inci

d. 94a/10

d.+(maʿden-i dürr ü güher) 84a/10

dürt- dokunmak, değmek

d.-üp 86a/10

dürü- türemek krş. **düri-**

d.-r 116b/05

düş 1) rüya, düş

d.+(gör-) 111a/03

d.+i (gör-) 111a/04

2) yön

d.+(d. ol-: yönelmek) 120b/04

düş- konmak, inmek, gelmek,
yürümek; olabilmek; başvurmak; ait
olmak

d.-di 118b/12, 122a/04

d.-di (gümān d.) 116b/05

d.-diler (şehre d.) 85b/16

d.-e 100a/21

d.-en 94a/06, 94a/06

d.-er 102a/13, 103b/09, 103b/10,
103b/12, 104a/01, 104a/03, 104a/17,
104a/19, 105a/14, 106a/03, 108b/13

d.-erse 84a/07

d.-se 103a/09

d.-mişemdür 122b/14

d.-üp 102b/14, 115b/11, 117a/10,
117a/11

d.-üp (öñine d.) 86b/19

düşmān (F.) düşman krş. **düşmen**

d.+ı 111b/16

d.+ıdur 108b/20

d.+ları 111b/13

d.+umuz 111b/03

d.+umuzuñ 111a/17

düşme- düşmemek, olumsuz bir duruma uğramak

d.-yesin (bendine d.) 96a/01

düşmen (F.) düşman krş. **düşmān**

d. 112a/01, 123b/02

d.+i 111b/15, 112a/04

d.+leri 94b/04, 109a/03, 112a/08

d.+ümden 112a/05

d.+ümüz 111a/15

d.+üñüz 111a/14

düşür- düşürmek

d.-diler 89b/05, 89b/07

düşvār (F.) güç, zor

d. 88a/07

d.+(ol-) 85b/04

düt- tütme

d.-er 107b/09

dütün tütün, duman

d. 101b/18, 108a/01

d.+ler 107b/09

d.+lerden 101b/19

d.+lerüñ 107b/11

düvāzdeh (F.) on iki

d. 102b/08

düz düz

d. 118a/16

düz- meydana getirmek, yapmak; resmetmek; düzenlemek

d.-di (kandīl d.) 86b/17

d.-di (tılsımāt d.) 86a/14, 89b/02

d.-e 84a/12

d.-mişem (levh d.) 88b/21

d.-mişler (şüret d.) 83a/15

d.-üp (tılsımāt d.) 89b/19

düzet- yapmak, meydana getirmek; ortaya çıkarmak

d.-diler 113a/03, 113a/05

d.-mişler (şofra d.) 88a/03

d.-ür (tılsımāt düzedür) 82b/14

düzül- yapılmak, düzenlenmek

d.-dügi 84a/13

d.-miş 87b/21, 89a/12

d.-miş (nesne d.) 89b/14

E

ebedî (A.) sonsuz, sonsuza kadar

e.+(kal-) 86b/06

ebter (A.) faydasız, hayırsız, boş

e.+(hāk-i ebter ol-) 89a/07

ebū (A.) ata, baba

e.+lar 84a/04

e.+(ebū'l-ḥayrāt) 123a/02

ecel (A.) eccl, ömrün sonu

e. 108b/17, 116a/21

e.+den 96a/07, 100a/18, 123a/09

ecil (< **eccl** A.) sebep

e.+den 93a/06, 98a/08, 98a/08, 99a/01,
100b/10, 100b/11, 101a/06, 101a/07,
101a/13, 101b/06, 101b/12, 102a/02,
103a/04, 103a/12, 103a/13, 107a/03,
107a/08, 108a/03, 108b/13, 110a/05

ecsām (A.) gövdeler

e.+dan 121b/14

e.+uñ ('ālem-i ecsām) 122a/11

eczā' (A.) parçalar, kısımlar

e.+(eczā'-i ḡalīza) 93b/05

edeb (A.) edep, terbiye, kibarlık, usluluk, toplum töresine uygun davranma

e.+dür (terk-i edeb) 83a/17

e.+e 88a/10

e.+le 85a/14, 85b/12, 85b/21, 90b/09

edvār (A.) devirler, çağlar

e.+(edvār-ı felek) 100b/04

efā'ī (A.) engerek yılanları

e.+ler 97a/06, 113a/11

ef'āl (A.) işler

e.+i 119b/02

e.+in 120a/10

e.+lerinden 119b/20

efḡān (F.) haykırma, inleme

e. 122b/13

eflāk (A.) felekler, gökler

e. 99b/06, 120b/19

e.+(çarḥ-ı eflāk-ı medār) 100a/14

e.+e 100a/13, 119a/13

e.+ı 100a/14

efṣān (F.) saçan, serpen dağıtan

e.+(it-) 96a/14

e.+(iden) 93b/09

efzal (A.) en, pek faziletli

e.+(efzal-i füzelā) 97b/16

e.+dür 108b/19

eger (F.) eğer, şayet

e. 84a/10, 85a/13, 95a/01, 106b/10, 107a/15, 109b/02, 111b/10, 111b/13, 111b/15, 114b/03, 114b/05, 120b/20, 122a/16

e.+(eger ki) 84a/04, 84a/06, 86b/06, 86b/06, 93b/14, 94a/05

e.+(eger kim) 102b/01

eger-çi (F.) her ne kadar, ise de

e. 85a/18, 86b/08, 90a/20, 93a/03, 93a/14, 109b/03, 116b/04, 119b/14

egle- oyalamak, avutmak

e.-rdi (dil e.) 92a/19

e.-rdi (göñül e.) 92a/15

egri eğri, kötü, fena

e. 82b/14

ehl (A.) sahip; halk, topluluk; usta, marifetli

e.+(ehl-i cān) 121b/12

e.+(ehl-i dil) 90a/12, 123a/07

e.+(ehl-i ḥaḳīḳat) 121a/11

e.+(ehl-i ḥikmet) 107a/12, 121a/09, 121a/11

e.+(ehl-i Hind) 99b/07

e.+(ehl-i İslām) 88b/14

e.+(ehl-i sūkān) 108a/15

e.+(ehl-i sūnnet) 109a/07

e.+(ehl-i taḥḳīḳ) 121b/21

e.+i 107a/09, 107a/21, 107a/21, 109a/02, 112b/04

e.+(ehl-i tāriḥ) 89a/12, 89b/03

e.+idi (īmān e.) 88b/05

e.+idür 112b/09

e.+incedür (dünyā e.) 85b/16

e.+iyiseñ (inşāf e.) 85a/07

ehrem (<ehrām A.) Mısır'da, huni biçimindeki büyük binalar, piramit krş. ehrām

e. 82b/21

e.+dür 82b/19

ehrām (A.) Mısır'da, huni
biçimindeki büyük binalar, piramit
krş. **ehrem**

e. 89a/21, 89b/01

ehremen (F.) şeytan, dev

e.+lerle 102b/06

ejdehā (F.) ejderha, büyük yılan krş.
ejder, evren

e. 97a/04, 108a/12, 113a/09

e.+la 113a/17

e.+lar 94b/04, 94b/11, 94b/13, 97a/06,
113a/11

e.+ları 97a/06, 113a/12, 113a/13,
113a/20

e.+laruñ 113a/11

e.+yı 118b/17

ejdehā-ser (F.+A.) ejderha başlı

e. 117b/05

ejder (F.) ejderha, büyük yılan krş.
ejdehā, evren

e.+ler 94b/12

ek- ekmek

e.-dügümüz 110b/11

e.-dügümüzi 110b/14

e.-dükleri 110b/05, 118b/01

e-(e. gelmişlerdür) 110b/03

e.-erler 106b/19, 110b/04

e.-üp 106b/19, 108b/17, 110b/21,
112b/10

eḡālīm (A.) iklimler

e. 104a/07, 116b/07, 119a/06

e.+(der-beyān-ı eḡālīm-i seb'a)
103a/09

e.+(eḡālīm-i 'acāyibāt) 120a/06

e.+(ḡalk-ı eḡālīm) 104a/07

e.+de (ṣūret'ül-eḡālīm) 99a/13

e.+(eḡālīm-i seb'a) 86a/14, 97b/17,
98a/03, 98b/09, 100a/02, 101b/04,
115a/16

e.+(eḡālīm-ü seb'a) 97b/15

ekārim (A.) çok saygın, şerefli,
cömert olanlar

e.+lerin 120b/01

ekber (A.) daha, en büyük

e.+(Loḡmān-ı ekber) 97b/17, 97b/20,
101b/04

ekekci ikinci krş. **ekikci**

e. 103b/18

ekikci ikinci krş. **ekekci**

e.+si 103b/20

ekil- (tohum) ekilmek

e.-miş 99a/02

ekilme- (tohum) ekilmemek

e.-se 94a/05

ekin ekin

e. 97b/14, 110b/20, 110b/21, 111a/02

e.+leri 92b/17, 106b/19

e.+lerümüzi 110b/09

ekinlik ekinlik

e. 95a/19, 110b/18

ekme- ekmemek

e.-dük 110b/21

ekmel (A.) daha mükemmel, en
uygun, kusursuz

e.+i 122a/11

e.+(ekmel-i kümela) 97b/16, 98a/06

ekşer (A.) daha çok, pek çok

e. 95b/03, 105a/19

ekşeri (A.) en çoğu

e. 95b/09, 105a/03, 106a/07, 112b/09

eksil- eksilmek, azalmak

e.-üp 110b/18

e.-ür 92b/16

eksilme eksilmek

e.+si 95a/02

eksilme- eksilmemek

e.-z 122a/17

eksük eksik

e. 110b/10

eksüklik eksiklik

e.+inden (eksüklüğinden) 107a/07

eksüksüz eksiksiz

e. 120a/11

el el

e. 95b/14, 106b/13, 107a/06, 109b/04,
115b/04, 117b/14, 117b/15, 120b/08

e.+(e. **ķavşur-**: el pençe divan durmak)
91a/08

e.+(e. ur-: el atmak, bir işi yapmaya başlamak) 86a/06, 92a/18

e.+(e. yuma-: vazgeçmemek) 94a/21

e.+de 117b/06, 122b/19

e.+e 108b/17, 114b/01, 116a/13, 116b/05

e.+e (e. gir-) 89b/01

e.+i 87b/19, 109a/11, 109b/06, 114a/07, 114a/07, 115b/12, 118a/07, 118a/07, 122b/12

e.+ile 112b/10, 118a/15, 119b/15

e.+in 98b/18, 114a/08, 114a/08, 116a/19, 120b/09

e.+inde 95a/02, 120a/07

e.+indedür 118a/18, 118a/19, 121b/05

e.+indeki 98b/17

e.+inden 90b/18, 111b/14, 112a/08, 116a/21

e.+inden (e. gel-: yapabilmek, becerebilmek) 83b/10

e.+ine 86b/18, 98b/08, 109a/12, 114a/14, 115b/19, 118a/10, 119a/01, 120a/19, 120b/02

e.+ine (e. gir-: elde etmek) 89a/15

e.+ini 87b/16

e.+inün 87b/16

e.+ler 110b/04

e.+leri 114a/11

e.+lerin 107b/16

e.+lerinde 117b/05

e.+lerinden 111a/16

e.+lerini 115b/12

e.+leriyle 118a/07

e.+üm 114a/20, 114b/01

e.+ümde 114b/04

e.+ümdedür 114a/20, 114b/02

e.+ümden 114a/21

e.+ümdür 114b/03

e.+ümüz 117b/09

e.+ümüzde 116b/21

e.+ümüzdeki 112b/15

e.+ümüzden 82b/14, 117b/12

e.+ümüze 114a/14, 115b/10

e.+ünden (gelme-) 84a/04

e.+üne 109a/15

e.+üñüzden (**e. çık-**: bir şeyin sahipliğini kaybetmek) 95a/21

elfāz (A.) kelimeler, sözler

e. 123b/04

el-ḥaḳ (< **el-ḥaḳḳ** A.) gerçekten, doğrusu

e. 122a/05

elḥān (A.) nağmeler, ezgiler

e.+ıla 97b/03

elli elli sayısı

e. 87a/01, 88a/04, 105b/21, 109a/07

e.+si 103b/18

ellü elli, eli olan

e. 114a/06, 120b/02

elmās (A.< Yun.) değerli bir taş

e. 117b/02

e.+dan 117b/06

elmāsī (A.) elmastan

e. 120a/19

elvāḥ (A.) levhalar, tablolar

e. 120a/20

e.+uñ 120a/19

elvān (A.) renkler, çeşitler

e. 121b/14

em çare, ilaç

e.+(um-) 122b/09

emānet (A.) emanet

e.+(ko-) 83b/14

e.+(vir-) 95a/13

e.+üñi 83b/14

emīn (A.) korkusuz, güvenilen

e. 100b/19

e.+lerile 91b/18

e.+(kıl-) 111a/14

emīnu'l-lāh (A.) Allah'ın güvendiği kişi

e. 94a/19, 109b/09

emir (< **emr** A.) emir, buyruk krş. **emr**

e. 112a/06

e.+(eyle-) 109a/05

e.+(it-) 92b/08, 94b/01, 96b/04, 102b/12, 106b/11, 118b/03, 118b/06, 120b/02

e.+(kıl-) 109a/08

e.+iyle 119b/17

emîr (A.) bir kavmin, bir şehrin başı,
ileri gelen kişi

e. 88b/03, 88b/18, 103a/08

e.+(emîr-i kām-yāb) 87b/02

e.+(emîr-i pāk-zāt) 118b/07

e.+(emîr-i şehriyār) 85b/18, 100a/13

emîre'l-mü'minîn (< **emîrû'l-**
mü'minîn A.) müminlerin emîri,
halifesi, Hz.Ömer

e.+ 95b/03, 95b/05

emmāre (A.) emreden

e. 95b/20

e.+ye (**nefs-i emmāre**: insanı kötülüğe
sevk eden nefis) 86b/01

emn (A.) korkusuzluk, güvenlik

e. 123b/07

emr (A.) emir, buyruk krş. **emir**

e.+(emr-i Hāk) 87b/09, 103b/13,
104a/06, 104a/07, 114b/15, 122b/04

e.+(emr-i Yezdānī) 114b/07, 117b/16

e.+(it-) 83b/21, 86b/17, 87b/20,
89a/12, 89b/05, 90b/02

e.+(ol-) 86b/03

e.+i 95a/10, 114b/04

e.+ile 96b/07, 107b/12, 117b/12,
118a/15, 119a/16

e.+iledür 95a/10

e.+ince 83a/04

e.+ine 95b/09, 112a/16, 116a/17,
119b/17

e.+insüz 115a/05

emşāl (A.) eş, denk, benzer

e.+i 85a/10, 85a/12, 103a/07

e.+üm 85a/12

enār (F.) nar

e. 93a/02

enbiyā (< **enbiyā'** A.) nebiler,
peygâmblerler

e. 86a/15, 91a/06, 109b/05

e.+a (enbiyā'l-lah) 108a/11

e.+lar 96b/10, 100a/12

encüm (A.) yıldızlar

e. 118b/08

encümen (F.) yıldızlar; takım

e.122a/05, 122a/05

e.+(**encümen-i devvâre**: yıldız) 99b/03

endâm (F.) vücut; şekil, biçim

e.+1 116b/18, 119a/21

e.+ına 107b/01

e.+ıyla 107b/01

ene-Rabbiküm (A.) “Ben

Hakk’ım” anlamında bir söz

e. (e. **da’vîsin kıl**:- Tanrılık iddiasında bulunmak) 98a/15

envâ’ (A.) çeşitli, türlü

e.+(envâ’-ı cin) 121b/11

e.+(envâ’-ı eşkâl) 114a/03

e.+(envâ’-ı hâlk) 121b/12

e.+(envâ’-ı hürân) 121b/13

e.+(envâ’-ı maḥlûḳât) 121b/10

e.+(envâ’-ı melâ’ike) 121b/09

e.+(envâ’-ı mevcûdât) 121b/19

e.+(envâ’-ı nebâtât) 121b/13

e.+(envâ’-ı nûr) 121b/14

e.+1 92a/02, 99a/18, 102a/08, 102a/09, 108b/16, 114b/19, 118a/04, 121a/14

envâr (A.) nurlar, aydınlıklar

e.+1 (nûr-ı envâr) 119b/18

enver (A.) daha nurlu, çok parlak

e. 117a/18

e.+den (nûr-ı enver) 115a/12

e.+i (şekl-i enver) 115b/16

er er, asker; erkek; kahraman, yiğit

e. 83b/17, 94b/02, 94b/10, 109a/03

e.+e 83b/03

e.+i 88b/12

e.+ile 83a/20

erḥama’r-râḥimîn (A.) merhamet

edenlerin en merhametlisi, Allah

e. 98a/20

eri- erimek

e.-r 101b/16, 101b/19

e.-yüp 110a/12

erit- eritmek

e.-üp (eridüp) 86a/10

ervâḥ (A.) ruhlar

e.+(ervāḥ-ı felek) 115b/05

e.+ına 96b/10, 113b/10, 114a/09

e.+uñ (‘ālem-i ervāḥ) 121a/11

erzānī (F.) lāyık görölme

e.+(kıl-) 98b/14

es- (rüzgâr) esmek

e.-en 87b/19, 90b/02

e.-er 90b/05, 108b/15, 110a/19,
110b/01, 110b/06, 110b/15, 110b/17

e.-mez 88a/01

e.-se 100b/10

e.-üp 99b/01, 102b/14, 112b/21

eşah (< **eşahḥ** A.) sahih, doğru

e.+(naḳl-i eşah) 100a/15

esbāb (A.) gerekli malzemeler

e.+dur (müsebbib’ül-esbāb) 110a/09

e.+larını 91b/10

esbak (A.) önce

e. 102b/10, 107a/09

esdür- estirmek

e.-üp 110a/17

esed (A.) aslan

e. 104a/14, 104b/09, 105a/09,
105b/19, 110a/10

e.+ler 105b/07

esed-ser (A.) aslan başlı

e. 117a/02

esen sağlıklı, salim

e. 112a/18

eşer (A.) eser, ürün, yapıt ; tesir, etki;
iz, işaret

e. 83a/09, 106b/15, 107b/08

e.+(itme-) 83b/02, 84a/16, 85b/20,
88b/08

e.+(ḳalma-) 88b/21

esîr (A.) esir, tutsak

e.+(idin-) 110b/13

esmā (< **esmā’** A.) isimler

e.+(**esmā-i Allāh**: Allah’ın isimleri)
krş. **esmā’ul-lāh** 90a/02

e.+sıyla 87a/08

eşmār (A.) meyveler

e. 114a/01

e.+dan 87a/06

e.+ına 104b/02

e.+uñ 87a/12

esmā'ul-lâh (A.) Allah'ın isimleri
krş. **esmā-i Allāh**

e. 95a/12

e.+uñ 84b/02

esme- esmemek

e.-mişdür 110b/19

e.-z 110b/02

eşnāf (A.) çeşitler, sınıflar

e.+(eşnāf-ı maḥlūkāt) 121b/19

esrār (A.) sırlar

e. 121b/15

e.+(esrār-ı felek) 89a/18

e.+ına 98a/19

esselāmu 'aleyke (A.) “selam
senin üzerine olsun” anlamında bir söz

e. 118a/11

estād (< **sitād** F.) alım, alış

e.+uñ (**dād u sitād**: alım satım) 112a/10

esved (A.) siyah

e.+(**Baḥr-ı esved**: Karadeniz) 101a/07

eşcār (A.) ağaçlar

e. 114a/01

e.+dan 87a/06

e.+uñ 87a/12

eşkāl (A.) şekiller, biçimler

e. 121b/15

e.+(envā'-ı eşkāl) 114a/03

e.+(eşkāl-i ḥatem) 120a/21

e.+(maḥlūkāt-ı eşkāl) 119b/02

e.+i(ḥatem-i eşkāl) 120a/07

e.+in (ḥatem-i eşkāl) 120a/10

e.+ini 87a/09, 87a/13

e.+lerinden (maḥlūk-ı eşkāl) 119b/20

e.+lerinüñ 120b/06

eşyā (< **eşyā'** A.) var olan şeyler,
nesneler

e. 93b/17, 106b/03

et et, vücut

e. 108b/02

e.+i 117a/10

e.+in 107a/07, 108a/16, 111a/18,
113b/02

e.+leri 107b/18

et- etmek, yapmak

e.-(seyrān e.) 91a/17

etek (dağ için) alt kısım

e.+in (etegin) 117a/16

e.+inde (eteginde) 101a/17, 106b/17,
115b/01

e.+leri 118a/02

etkīyā (< **etkīyā**'A.) Allah
korkusuyla günah işlemekten
çekinenler

e. 91a/06, 109b/05

e.+dan 95b/12

etmek ekmek

e.+in (etmegın) 95b/15, 110a/02

eṭrāf (A.) yanlar, uçlar, kıyılar, civar

e.+(eṭrāf-ı 'ālem) 97b/10, 97b/14,
106b/12, 110b/10, 112b/21

e.+a ('ālem-i eṭrāf) 113b/14

e.+1 97b/11

e.+1 ('ālem-i eṭrāf) 90a/20

e.+ında 100b/14, 108a/07

e.+ındağı 100a/09

e.+ından 83a/01

ev ev

e.+inden 94b/02

e.+lerinden 100a/08

e.+ümüze 110b/14

ev ednā (A.) “belki daha az”
anlamında, Hz. Muhammed'in Miraç
gecesinde Allah'a iki yay aralığından
daha az yakınlığı kastedilir.

e.+yiçün 122b/03, 122b/03

evlū evi olan

e. 94b/02, 110b/14

evrād (A.) okunması âdet olunan
dualar

e.+(okı-) 96a/20

e.+1 112b/11

e.+ın (okı-) 95b/13

evrāk (A.) yapraklar, kâğıtlar

e.+dan 98b/19

e.+1 98b/18

e.+1 (kitāb-ı evrāk) 99a/02

e.+ın 99a/02

e.+lar 99a/03

evren ejderha, büyük yılan krş.

ejder, ejdehā

e. 108a/12

e.+ler 97a/05, 113a/13, 113b/07

e.+lerle 97a/21

evşāf (A.) vasıflar

e.+ı (evşāf-ı hamīde) 108a/04

evvel (A.) önce, ilk, birinci

e. 82b/06, 83b/15, 84a/17, 86a/05,
86a/21, 86b/01, 87a/15, 88b/05,
94a/08, 94a/14, 98a/07, 106b/03,
106b/06, 107a/02, 112a/09, 119b/06,
122b/07, 122b/17

e.+(Fır'avn-ı evvel) 95b/01

e.+(iklīm-i evvel) 103a/16, 103a/18

e.+(mülākāt-ı evvel) 98a/01

e.+i 93a/19, 103b/10, 119b/08

e.+inden 116b/12

e.+ine 103a/17

evvelki (A.+T.) önceki, ilk, birinci

e. 95b/02, 98b/19, 110b/17, 118a/01,
121a/16

evvelkileyin (A.+T.) önceki, ilk

e. 89b/02

evvel-min-āhīr (A.) eskiden beri

e. 110a/07

ey ey

e. 103a/08

eyit- demek, söylemek krş. **eyt-**

e.-di 82b/13, 82b/15, 82b/20, 82b/20,
83a/12, 83a/16, 83a/16, 84a/02,
84a/05, 84a/10, 84a/12, 84a/18,
84b/03, 84b/06, 84b/07, 84b/07,
85a/11, 85a/15, 85a/16, 85b/06,
86a/01, 86a/04, 86a/17, 89b/09,
89b/11, 90a/03, 90a/03, 90a/18,
90b/17, 91a/13, 93a/14, 93b/01,
95a/13, 95a/21, 96b/04, 97b/16,
98a/02, 98a/20, 98b/07, 98b/11,
98b/13, 99a/08, 103a/10, 106a/16,
106b/08, 106b/21, 107b/21, 108b/04,
109a/18, 109a/19, 109a/19, 109b/02,
110a/08, 110a/10, 111a/15, 112b/03,
112a/08, 112b/08, 112a/19, 113b/01,
113b/17, 113b/19, 114a/15, 115b/07,
117b/07, 117b/09, 117b/11, 118a/09,
118a/11, 118b/13, 119a/02, 120b/03,
121a/10

e.-dik 116a/11

e.-diler 82b/03, 86a/01, 86a/03,
86b/05, 89b/08, 89b/20, 90b/14,
93b/01, 93b/01, 94b/18, 97b/07,
108b/06, 109b/08

e.-dük 118b/15, 119b/19

e.-miş 83b/01

eyle öyle

e. 84b/20, 85a/21, 85b/19, 88a/03,
95a/08, 110a/09, 111a/15, 112b/15,
113b/19, 116a/16, 116b/04, 119a/05,
119a/05

e.+(**eyle olsa**: öyle olunca, öyleyse,
bundan dolayı) 85a/10, 85b/03,
91b/01, 93a/05, 103a/15

eyle- (yardımcı fiil olarak : isim +
yardımcı fiil) bazı kelimelere gelerek
“etmek, yapmak” anlamlarında
birleşik fiil yapar.

e.-(beyān e.) 97b/18, 100b/21, 119b/20

e.-(da‘vet e.) 95b/20

e.-(def‘ e.) 112a/04

e.-(haber e.) 91a/14

e.-(kıyās e.) 105b/06

e.-(kulavuguzluk e.) 112a/17

e.-(minnet e.) 84a/04

e.-(raḥmet e.) 122b/21

e.-(tā‘at e.) 89a/08

e.-(terk e.) 89a/08

e.-di 119b/10, 119b/10

e.-di (āyān e.) 120b/01

e.-di (emir e.) 109a/05

e.-di (hüküm e.) 107b/09

e.-di (i‘lam e.) 118a/12

e.-di (şīn e.) 82b/02

e.-di (taḥsīn e.) 82b/01

e.-di (yik-sān e.) 116a/21

e.-dük (bünyād e.) 85b/09

e.-dük (du‘ā e.) 120a/18

e.-dük (iṭā‘at e.) 88b/16

e.-dük (seyrān e.) 118b/20

e.-dük (tā‘at e.) 88b/15

e.-gil (ma‘lūm e.) 121b/10

e.-miş (ihāṭa e.) 108a/10

e.-mişdür (beyān e.) 100b/05

e.-mişdür (halk e.) 121b/21

e.-mişdür (kül e.) 102a/03

e.-ñ (terk e.) 96a/03

e.-ñüz (ḥayr-ı du‘ā e.) 96a/09

e.-ñüz (ḥurbān e.) 95a/14

e.-r (pāk e.) 90b/05

e.-r (ten-dürüst e.) 93b/03

e.-rsiz (şerik e.) 94a/02

e.-sem (zıkr e.) 123b/04

e.-señ (da‘vet e.) 106b/10

e.-sin (nazar e.) 99a/07

e.-sün (raḥmet e.) 85a/08

e.-ye (şād e.) 89a/19, 109b/19

e.-ye (yād e.) 89a/18, 109b/18

e.-yem (muḥkem e.) 85b/19

e.-yen (gūyā e.) 96a/06

e.-yen (ḥurmā e.) 96a/06

e.-yevüz (ḥikāyet e.) 96a/08

e.-yip (‘ıyş u ‘ışret e.) 92a/15

e.-yen (küstāḥ e.) 122b/18

e.-yen (teşbīḥ e.) 123a/18

e.-yüp (gümān e.) 120a/16

e.-yüp (iḥā‘at e.) 114b/16

eyleme- eylememek, yapmamak

e.-(tāmi‘ e.) 112b/11

eyt- demek, söylemek krş. **eyit-**

e.-di 92b/11, 115b/20

e.-diler 89b/09, 95a/03, 106a/12

e.-ür (eydür) 83a/18, 85a/19, 85b/01, 87a/19, 87a/21, 89a/12, 89b/03, 93a/15, 93a/15, 94a/03, 98b/20, 99b/13, 99b/15, 103a/04, 107a/12, 108b/21, 109a/02, 111a/17, 112b/15, 119a/07

e.-ürler (eydürler) 96a/19, 99a/14, 101a/11

e.-ürüz (eydürüz) 112b/10

eyü iyi

e.+si 93b/04

eyvān (F.) oturacak yüksek yer, köşk; çardak

e.+(kıl-) 87a/04

e.+da 87a/04

e.+ını (keyvān-ı eyvān) 100a/06

e.+laruñ 87a/05

eyyām (A.) günler; zaman

e.+(eyyām-ı devlet) 123a/12

e.+(eyyām-ı nevrūz) 98b/05, 119b/03

e.+(eyyām-ı ref^ʿ) 112b/16

e.+(eyyām-ı rif^ʿat) 123a/07

e.+da 119b/04

e.+ı 115a/03

e.+ında 84a/11

ez-dil (F.) gönülden

e.+(ez-dil ü cān) 123a/06

ezelī (A.) ezeli, başlangıcı olmayan

e. 122b/16

ez-ḥāric (F.+A.) dışarıdan

e. 105a/17

ez-īn-cānib (F.+A.) bu yönden, bu açıdan

e. 92b/10

F

fā'il (A.) işi gerçekleştiren, yaratıcı

f.+i 122a/12

faķir (A.) alçak gönüllülükle “ben” anlamında kullanılır.

f.+i 89a/17

fānī (A.) fani, geçici, ölümlü

f.+(ol-) 90a/14

f.+(“ömr-i fānī) 85a/20

f.+(fānī-i mā-ḥilḳat) 122a/03

f.+dür 85a/20

f.+(ḳıl-) 88b/07

fānūs (A.) fanus, içinde mum yakılan fener

f.+ı (yak-) 87b/21

fāriḡ (A.) rahat, işini bitirmiş

f.+(ol-) 96a/20

farḳ (A.) fark, ayırım

f.+(farḳ-ı melīk-zāde) 122a/01

f.+(farḳ-ı ṣāh) 116b/01

f.+(ideme-) 89b/16

f.+(it-) 115b/14

f.+(ḳıl-) 117a/14, 119a/20

f.+(ḳılma-) 83a/04, 114b/05, 117a/07

f.+ı 103a/08, 111a/03, 111a/04, 116b/20

farz (A.) Allah'ın emirleri

f.+1 (tut-) 88b/05

faşāḥat (< **faşāḥāt** A.) güzel ve açık konuşma, iyi söz söyleme yeteneği

f.+(söyle-) 84b/18

fāsiḳ (A.) sapkın, günahkâr

f. 112b/05

faşîḥ (A.) açık, anlaşılır

f. 97b/03

faşıl (< **faşl** A.) bölüm; mevsim

f.+(faşl-ı rebîʿ) 123b/04

f.+(faşl-ı zimistân) 106a/13

f.+da 106a/13

f.+ında 114b/10

fāzıl (A.) faziletli, erdemli

f. 105a/19, 123a/07

f.+(ḥakīm-i fāzıl) 98a/02

faẓl (A.) fazilet, erdem

f. 123a/19

f.+1 (dest-i faẓl) 84a/10

faẓla (A.) fazla, çok

f. 95a/15

fecîʿ (A.) keder, korkunç

f.123a/20

feh̄m (A.) anlama, kavrama

f.+(ideme-) 83b/06

f.+(itme-) 119b/15

f.+(kıl-) 83b/13

felek (A.) gök, gökyüzü; dünya

f. 84a/18, 84a/18, 113a/16, 113b/08, 113b/11, 116a/20, 116b/13, 118b/08

f.+(edvār-ı felek) 100b/04

f.+(ervāḥ-ı felek) 115b/05

f.+(esrār-ı felek) 89a/18

f.+(**felek-i devvār**: dünya) 85a/20

f.+(felek-i kamer) 118b/17

f.+de 97b/08, 104b/01, 116a/07, 119a/07

f.+deki 105b/12

f.+e (felege) 98a/17, 102a/07, 102b/05, 102b/19, 106b/04, 108b/18, 113b/10, 113b/15

f.+e (ḳubbe-i felege) 92b/05

f.+ile (raḥl-ı felek) 98a/19

f.+ler 97b/04, 98a/19, 99b/20

f.+lere (kulle-i felek) 113b/21

f.+leri 118b/18

fenā (< **fenā'** A.) yokluk, yok olma

f.+(ol-) 89a/08, 96a/03, 120b/21

f.+da (hevā-yı fenā) 91a/10, 106b/13,
108a/07, 108a/20, 113a/05

f.+sı 93b/12

f.+ya (hevā-yı fenā) 91b/15, 96b/01,
113a/14

fer' (A.) bir aslın neticesi

f.+ini 100b/05

ferāgat (A.) vazgeçme

f.+(itme-) 114b/15

ferah (A.) ferah, huzur, gönül
rahatlığı

f. 118b/05

ferd (A.) tek, bir (sayı için)

f. 123a/03

f. (ferd ü zevc it-) 86a/11

ferişte (< **firişte** F.) melek

krş.firişte

f.+ler 117b/10

fermān (F.) emir, buyruk

f. 116a/13

f.+(ol-) 120b/12

f.+dur (muṭī^c-i fermān) 116a/17

f.+ımış 120b/15

f.+mış 119b/17

f.+iken 86b/11

f.+umdadur 112a/13

ferrāşlık (F.+T.) hizmetçilik

f.+(it-) 99b/02

fersah (A.) çeşitli mesafeler

değerinde bulunan bir uzunluk ölçüsü

f. 91a/09, 97a/11, 106a/08, 108a/07,
111b/05, 118a/01

f.+dur 85b/12, 103a/21, 103b/01,
103b/16, 103b/16, 103b/17, 104a/11,
104a/11, 104a/12, 104b/05, 104b/06,
105a/06, 105a/06, 105a/07, 105b/02,
105b/02, 105b/17, 105b/17, 109a/07,
109a/07

f.+(f. durur) 103a/21

ferseng (F.) fersah bkz. **fersah**

f. 99b/11, 106a/08, 106a/21

f.+dür 99b/11, 99b/13

f.+in 99b/14, 99b/14, 99b/14, 99b/15

ferş (A.) yeryüzü; döşeme, yayma

f. 87b/01

f.+(ferş-i zemîn) 99b/02

f.+i 88a/02

f.+idi 86b/08

fertût (F.) çok ihtiyar, pir

f. 85a/13

feth (A.) ele geçirme

f. 123b/01

f.+(it-) 95b/03, 95b/07, 107a/02

f.+(kıl-) 89b/19

f.+üñ ((tîğ-i feth) 123b/02

fevt (A.) kaybetme, elden kaçırma;

ölme

f.+(itme-) 89a/14, 111a/06

f.+(olmazdan öñ) 88a/05

feylesof (A.) filozof, bilgin

f. 98a/05

fıtrat (A.) yaradılış

f.+a (kârigāh-ı fıtrat) 120b/18

fikir (< **fikr** A.) fikir, düşünce krş.

fikr

f. 106a/16, 121a/05

f.+(it-) 95a/04, 95a/08

fikr (A.) fikir, düşünce krş. **fikir**

f.+e 119a/02

f.+i (it-) 117a/15

f.+ini 84b/19

f.+ini (it-) 85a/09

fil (A.) fil

f. 93a/21, 114b/21

fi'l-cümle (A.) sonunda

f. 115a/07

fi'l-meşel (A.) mesela, misaldeki

gibi

f. 95b/20

firāk (A.) üzülme; ayrılık

f.+(çekil-) 82b/07

firdevs (A.) cennet

f.+(firdevs-i a'lā) 123b/05

f.+içün 96a/09

f.+ye 122b/20, 123a/01

firişte (F.) melek krş. **ferişte**

f. 114a/07, 115a/04, 115a/21, 115b/02, 115b/06, 115b/19, 117b/07, 118a/05, 118a/09, 118a/09, 118a/10, 118b/09, 118b/13, 119a/01, 119a/13, 120a/03

f.+(firişte-i mu‘azzam) 116b/04

f.+dür 115b/09, 118a/14

f.+ler 115b/03, 115b/07, 117b/04, 117b/08, 117b/14, 119a/03, 119b/13, 121a/19

f.+leri 115b/06, 121a/16

f.+lerü 120b/02

f.+nüñ 114b/08, 118a/18, 118a/19, 118b/09

f.+ye 114a/10, 118a/14, 118b/02, 118b/05

f.+yi 114a/19

firûze (< **pirûze** A.) mavi renkli değerli bir taş

f.+den 117b/02

furşat (A.) fırsat

f.+(bul-) 111b/12, 111b/19

f.+ın (gözet-) 90b/18

f.+unı 111a/06

fużalā (< **fużalā’** A.) fazilet sahipleri, erdemli kimseler

f.+(efzāl-i fużalā) 97b/16

G

ğaddār (A.) acımasız, hain, merhametsiz

ğ.+(cihān-ı ğaddār) 85a/20

ğāfil (A.) gafil, dalgın, habersiz

ğ. 100a/08

ğ.+(olma-) 89a/06

gāh (F.) bazen, kimi kez krş. **geh**

g. 114a/08, 114a/09, 114a/09, 114b/13, 114b/13, 118a/15, 118a/15, 118a/19, 118a/19

g.+(gāh-be-gāh) 114a/18

gāhī (F.) bazen, kimi kez

g. 105b/13, 105b/13

ğalbīr-veş (A.+F.) kalbur gibi

ğ. 90b/07

galebe (A.) galip gelme, yenme

ğ.+(kılış-) 119b/14

ğālib (A.) galip, üstün

ğ.+(ol-) 109a/03, 112a/03, 118b/01

ğalīza (A.) kalın, sık

ğ.+(ları) (ḥarāret-i ġalīza) 101b/11

ğ.+sı (eczā'-i ġalīza) 93b/05

ğam (< **ğamm** A.) gam, keder, sıkıntı

ğ.+(çek-) 90b/17

ğ.+(yime-) 112a/09

ğ.+um 123a/20

ğam-ğīn (A.+F.) gamlı, üzüntülü

ğ.+(ol-) 89b/19, 90b/12

ğanī (A.) zengin, bol

ğ. 110b/10, 116a/05

ğanīlık (A.+T.) zenginlik, bolluk

ğ. 118b/04

ğanīmet (A.) ganimet, kazanç

ğ. 111b/13

ğ.+(gör-) 92a/19

ğarābīl (A.) kalburlar, iri elekler

ğ. 118b/19

ğarāyib (< **ğarā'ib** A.) garip, tuhaf, şaşırtıcı

ğ. 83a/11, 117a/16

ğ.+e 89b/19

ğarāyibāt (< **ğarā'ibāt** A.)

gariplikler

ğ.+(cezāyir-i ġarāyibāt) 120a/06

ğ.+ı 116a/11

ğaraž (A.) hedef, gaye, maksat, istek

ğ.+(maḫşūd-ı ġaraž-ı aşı) 102b/11

ğarb (A.) batı

ğ.+a 88b/03

ğ.+dan 100b/13

ğ.+ındadur 82b/15

ğarbī (A.) batı ile ilgili

ğ. 83a/02

ğ.+si 107a/01

ğ.+sine (cānib-i ġarbī) 84b/09

ğarḳ (A.) batma, boğulma

ğ.+(ol-) 86b/10

ğ.+(olma-) 84a/16

ğ.+a (var-) 86b/09, 88b/16, 88b/19,
94b/19

ğ.+ (ğ. idici) 99a/19

ğavğā (A.) kavga

ğ. 119b/14

ğavvāş (A.) dalgıç

ğ.+ını 121a/05

ğayb (A.) gizli, belirsiz, bilinmeyen

ğ.+(söyle-) 98b/17

ğ.+a 98b/14

ğ.+dan (‘ālem-i ğayb) 87b/01

ğ.+ı 98b/15

ğāyet (A.) gayet, pek çok, son
derece

ğ. 82b/10, 83a/11, 83b/21, 86a/01,
86a/21, 86b/03, 89b/06, 89b/19,
89b/21, 90a/06, 90b/11, 90b/12,
93a/13, 93b/17, 94a/08, 98a/03,
100b/09, 100b/10, 100b/11, 101b/06,
102a/02, 103a/18, 103a/20, 103b/14,
104a/08, 104b/03, 105a/03, 105a/07,
105a/08, 105a/20, 105b/14, 106b/09,
107a/04, 108b/03, 108b/13, 108b/14,
109b/14, 110a/01, 110a/06, 110a/10,
114b/17, 115a/19, 115b/09, 116b/10,

116b/10, 117b/06, 118a/06, 119b/07,
121a/05, 123a/18

ğāyib (A.) kayıp, görünmez

ğ.+(ol-) 117a/04

ğaylān (< **ğıylān** A.) hayaletler,
hortlaklar

ğ. 121b/11

ğayret (A.) gayret, çalışma

ğ.+(kıl-) 82b/15

ğ.+den 92a/17

ğayrı (< **ğayr** A.) diğer, başka

ğ. 84b/12, 86a/10, 86b/03, 88a/20,
99b/16, 100a/03, 100a/10, 101a/14,
101b/10, 103a/13, 103a/14, 105b/04,
110a/03, 111a/21, 112b/12, 115a/01,
115a/06, 116b/16, 119b/12, 120a/02,
120b/07

ğazā (< **ğazā'** A.) din uğruna
yapılan savaş

ğ.+(it-) 112a/09

ğ.+(kıl-) 113b/02

ğ.+yı (it-) 112a/18

ğazab (A.) gazap, öfke

ğ.+(it-) 94a/12, 94b/01

ğ.+a (gel-) 82b/12

ğ.+ıla 93a/13

ğ.+ından 83a/21

ğ.+um 112a/14

ğāzī (A.) gazi

ğ.+(Şīt-i ġāzī) 122b/05

gece gece

g.+yle 114b/12

geç- (zaman için) harcanmak, geride bırakılmak; sona ermek, dinmek; bir yerden başka bir yere gitmek; bir yere gidip oturmak; bir yeri aşmak, geride bırakmak; (akarsu) bir yerin yakınından veya içinden gitmek

g.-di 95a/20, 111a/04, 113a/10, 116a/09

g.-diler 91b/15, 92b/05, 107b/13, 113a/14

g.-dise 111a/03

g.-dügümüz 116b/16

g.-dügin 85a/16

g.-dükçe 114b/15

g.-e 117a/05

g.-en 109a/01

g.-er 103b/07, 103b/08, 103b/08, 103b/09, 103b/12, 103b/21, 104a/01, 104a/01, 104a/02, 104a/02, 104a/02, 104a/15, 104a/16, 104a/18, 104a/19, 104b/11, 104b/11, 104b/12, 104b/12, 104b/12, 104b/13, 104b/15, 105a/11, 105a/12, 105a/12, 105a/12, 105a/13, 105a/13, 105a/14, 105b/08, 105b/09, 105b/09, 106a/01, 106a/02, 106a/02, 106a/03, 109a/06, 111b/05, 117a/21

g.-ince 117b/18

g.-incek 110b/11

g.-erlerdi 96b/17, 97a/09

g.-erse 86b/06

g.-eyin 96b/04

g.-ince 86a/19

g.-medin 92b/07

g.-mezidi 92a/10

g.-se 102a/11, 108b/17, 108b/18, 119b/05

g.-ün 117b/17

g.-üp 91a/08, 91b/12, 92b/10, 95a/07, 98a/14, 101a/21, 104a/03, 108a/20,

108b/09, 112b/19, 113a/03, 113a/05,
113b/16, 115a/19, 116a/12, 116b/16,
117a/05, 117a/12, 117b/08, 117b/13,
117b/18, 117b/21

geçil- geçilmek, aşılmak

g.-e 100a/11

geçme- geçmemek

g.-dük 111a/01

geçür- saplamak, çakmak;
yerleştirmek; (zaman) geçmesini
sağlamak

g.-dük 111a/04

g.-düm 112a/20

g.-dün (‘ömr g.) 85a/15

g.-mişlerdir 82b/19

g.-üp 86a/09

g.-ürdi (rūzigār g.) 92a/19

g.-ürüz 108b/16

geh (F.) bazen krş. **gāh**

g. 122a/09

gel- 1) (esas fiil olarak) bir yere
gitmek, ulaşmak; ortaya çıkmak,
belirmek, doğmak; olmak, -e
uğramak; isabet etmek; (zaman)

başlamak, erişmek; çıkmak,
yönelmek; oturmak; (bir eserde)
denmek, söylenmek; izlemek, takip
etmek; daha önce sözü edilmiş bir
konuya geri dönmek

g. 109a/21, 112a/17, 122a/11, 122b/17

g.-di 83a/20, 84b/03, 84b/16, 86a/21,
90b/20, 91a/11, 94b/17, 95a/20,
95b/12, 95b/14, 98b/20, 100b/18,
109a/20, 109a/20, 113a/21, 116a/13,
116b/09, 117b/15, 119b/08

g.-diler 82b/03, 83a/13, 89b/13,
91a/07, 91b/04, 119a/14, 119b/16

g.-diñüz 107b/21

g.-diyise 87a/07, 87a/10, 87a/11

g.-dügi 119b/04, 119b/20

g.-dügin 92a/01, 117a/13

g.-dügüm 117a/07

g.-dügüñüzi 120b/05

g.-düm 88b/18

g.-dük 108a/03, 118b/19, 118b/20

g.-dün 117a/06, 119b/13

g.-e 93b/04, 111a/08

g.-ecek 86a/18, 87a/09, 88a/21

g.-ecekse 86a/15	86a/17, 86b/05, 87b/20, 88a/20,
g.-elüm 103a/10	89b/01, 89b/05, 89b/16, 90a/05,
g.-en 84a/17, 84b/06, 90a/15, 113b/19,	90b/14, 92a/06, 92b/05, 93a/13,
116b/17, 118b/12, 119a/03, 119b/06,	95a/07, 95a/21, 96b/02, 97b/20,
120a/07, 121a/05	98b/12, 104a/16, 106b/08, 108b/07,
g.-enlerün 119b/19	108b/09, 111a/14, 111a/19, 112b/02,
g.-icek 86a/10, 86a/11, 86a/11,	112b/20, 112b/21, 115a/03, 115b/10,
86b/04, 112b/06, 117b/01	116b/17, 116b/20, 117a/09, 117a/12,
	117b/01, 117b/13, 117b/16, 118b/21,
	119a/16, 119b/06
g.-ince 110b/08	g.-üp (g. dururın) 82b/20
g.-inceye 119a/17	g.-üpdür 87b/01, 116a/19
g.-ip 119b/05	g.-ür 87b/15, 93b/13, 95a/06, 98b/20,
g.-miş 85a/12	99a/14, 103b/07, 103b/07, 103b/08,
g.-mişdür 121a/15, 121a/18	103b/09, 103b/09, 103b/21, 104a/01,
g.-mişler 93a/06, 106b/15, 108b/07	104a/02, 104a/02, 104a/02, 104a/03,
g.-mişlerdür 98a/06, 110b/03	104a/06, 104a/16, 104a/17, 104a/18,
g.-se 84b/10, 107a/15, 108b/14,	104a/18, 104a/19, 104a/19, 104b/10,
110a/10, 115a/08	104b/11, 104b/11, 104b/11, 104b/12,
g.-se (g. gerek) 83b/11, 112a/16	104b/12, 104b/12, 104b/13, 104b/13,
g.-sün 84b/04, 112a/14	104b/13, 104b/14, 104b/16, 105a/11,
g.-ün 117b/17	105a/11, 105a/12, 105a/12, 105a/13,
g.-ünceye 87a/07	105a/13, 105a/13, 105a/14, 106a/01,
g.-üp 83b/04, 83b/04, 83b/21, 84a/01,	106a/01, 106a/05, 111a/20, 111b/09,
84b/04, 84b/05, 85a/11, 86a/14,	111b/21, 112b/05, 112b/14, 115a/21,
	117a/21, 118a/01, 119b/06
	g.-ürler 106a/06

g.-ürken 102b/13

g.-ürmiş 120b/17

g.-ürse 95a/10

2) (yardımcı fiil olarak : isim + yardımcı fiil) yönelme durumundaki bazı kelimelere gelerek birleşik fiil yapar; ihtiyaç ve bir durum bildiren deyimler yapar.

g.-di (güç g.) 82b/03

g.-diler (îmāna g.) 86b/01

g.-en (‘acebü’l-‘aceb g.) 85a/19

g.-enini (îmāna g.) 91a/21

g.-mez (elümüzden g.) 82b/14

g.-mezse (elünden g.) 84a/04

g.-mişdür (hıdmetine g.) 84b/06

g.-se (seyrāna g.) 83a/18

g.-üp (dile g.) 113a/15

g.-üp (ğazaba g.) 82b/12

g.-üp (güç g.) 84a/05, 89b/21

g.-üp (ilerü g.) 82b/15, 89b/08

g.-üp (nuṭṭa g.) 98a/02

g.-ür (‘aceb g.) 85a/19, 85a/21

g.-ür (‘acebü’l-‘aceb g.) 85a/19

g.-ür (harekete g.) 90b/05

g.-ürse (elinden g.) 83b/10

3) (yardımcı fiil olarak : fiil + yardımcı fiil) fillerin, birleşik fiil çekiminde kullanılmasını sağlar.

g.-üp (üşe g.) 102a/14

gelecek gelecek

g. 113b/10

geleme- gelememek

g.-di 112a/16

gelme gelme

g.+sine 111b/15

gelme- 1) (esas fiil olarak)

gelmemek, doğmamak

g.-di 84b/20, 98a/06, 100a/14,

109b/14, 109b/15, 115a/01

g.-düm 114a/11

g.-yince 111a/07

g.-yiser 109b/15

g.-z 117a/05, 117b/12, 122a/15

2) (yardımcı fiil olarak : isim + yardımcı fiil) yönelme durumundaki bazı kelimelere gelerek birleşik fiil yapar; ihtiyaç ve bir durum bildiren deyimler yapar.

g.-ye (ḥalel g.) 85b/04

g.-ye (naḫṣ u ḥalel g.) 96a/03

g.-yen (īmāna g.) 94b/01

gelmek gelmek

g. 87b/03, 111b/02, 120b/19, 120b/20

g.+den 84b/14

gemi gemi

g.+lerle 108b/09

g.+si 113a/07

g.+yle 100a/11

genc (F.) hazine, defîne

g. 86a/07, 86b/12, 89a/15, 91b/06,
91b/11

g.+(māl u genc) 86b/11

geñez kolay

g.+dür 88a/06

ger (F.) eğer, şayet

g. 85a/01, 85a/04, 85a/04, 96a/05,
109b/20, 111a/08, 122a/10, 122b/10,
122b/13, 123a/17, 123a/17, 123a/18,
123a/18

ger- (kol,bacak için) uzatmak

g.-em 109b/17

g.-ip 94b/06, 94b/12

g.-seler 87a/01

ger-çi (F.) her ne kadar, doğrusu
odur ki

g. 92a/20, 98b/14, 99a/07, 107a/12,
107b/03, 116b/09, 122a/09

gerdiş (F.) dönüş, dönme, dolaşma

g.+(it-) 87b/02, 98a/19

g.+i (it-) 87b/09

gerek icap eden, lâzım

g. 83b/17, 99a/06, 108b/17, 108b/18,
112b/12, 116a/11, 119b/05, 121b/11,
121b/11, 123b/05

g.+(āyār itsem g.) 96a/15

g.+(‘azm-ı yār itsem g.) 96a/10

g.+(bār itsem g.) 96a/13

g.+(da‘vet itsem g.) 91a/21

g.+dür 101a/21, 103b/05, 106a/13,
106a/17, 108b/21, 112b/04, 112b/14

g.+(efşān itsem g.) 96a/14

g.+(gelse g.) 83b/11

g.+(görse g.) 82b/04

g.+(ḥarc kılsa g.) 83b/12

g.+(helāk itsem g.) 91b/01

g.+(ḥōṣ tutsam g.) 91b/01

g.+ince (geregince) 87b/14

g.+(kaşd-ı yār itsem g.) 96a/12

g.+(kığırta g.) 82b/04

g.+(müştg-bār itsem g.) 96a/11

g.+(sulṭān olsa g.) 83b/11

g.+(yar itsem g.) 96a/13

g.+(yār itsem g.) 96a/11 96a/14

gereklü gerekli

g.+dür 100a/16

gergedan (< **kergedan** F.)

gergedan

g. 96b/14, 105b/19

germ (F.) sıcak; gayretli, canlı

g.+(it-) 96a/11

getür- 1) (esas fiil olarak) getirmek, bir yere gelmesini sağlamak; bir şeyi yanında veya üstünde bulundurmak; erişmek; nakletmek, hikâye etmek

g.-di 107b/05, 113a/19, 113b/16,

116a/04, 118b/10

g.-diler 86a/07, 92b/06, 92b/07,
92b/10, 94b/03, 109a/10, 109a/11,
109a/16, 113b/11, 116b/17

g.-dügi 112a/15

g.-düklerin 91b/19

g.-dün 109a/16

g.-e 93a/16, 121a/08

g.-eler 107b/12

g.-ibilirse 112b/13

g.-ip 92a/01, 95a/15, 96b/04

g.-mişem 90a/11

g.-ün 108a/02

g.-üp 102b/13, 108b/17, 109b/05,
114a/14, 120b/01, 120b/03

g.-ür 108a/11, 112a/15

2) (yardımcı fiil olarak : isim + yardımcı fiil) bazı kelimelere gelerek birleşik fiil yapar; (...a, ...e getürmek) birini bir duruma getirerek istediği gibi davranmak

g.-(îmān g.) 109a/21

g.-di (cūşa g.) 102b/18

g.-di (ḥurūşa g.) 102b/19

g.-diler (îmān g.) 94a/19, 94a/20,
94b/16

g.-diler (tekbîr g.) 91b/14

g.-em (îmân g.) 109b/03

g.-en (îmân g.) 94b/16

g.-en (şek g.) 102b/21

g.-icek (îmân g.) 109b/21

g.-ip (tarîk-i müstaķime g.) 98b/01

g.-ip (îmân g.) 95b/09

g.-üp (barmağ g.) 109b/08

g.-üp (îmân g.) 88b/17, 109b/08

g.-üp (şalavât g.) 117b/17

g.-üp (tekbîr g.) 113a/07, 114a/10

g.-üp (îmāna g.) 98a/12

g.-ür (şalavât g.) 118a/08

g.-ürdi (dile g.) 92a/18

g.-ürler (şalavât) 117a/01

g.-ürse 109b/01

getürme- getirmemek, (yardımcı fiil olarak: isim + yardımcı fiil) bazı kelimelere gelerek birleşik fiil yapar

g.-(şek g.) 104b/02, 109b/16

g.-dün (îmân g.) 109a/21

g.-yüp (îmân g.) 94a/21, 94b/10

getürmek getirmek

g.+(imân g.) 109b/03

getürt- getirtmek

g.-üp (getürdüp) 102b/15

gevde gövde krş. **gövde**

g.+sin 118a/07

gevher (F.) cevher, değerli taş krş.

güher

g. 86a/06, 118a/04

g.+(dürç-i gevher) 85a/06

gevher-mişāl (F.+A.) cevher gibi

g. 123a/19

gey- giymek krş. **giy-**

g.-dükleri 107b/19, 108b/03

geyür- giydirmek

g.-üp 110a/01

gez- gezmek

g.-eler 107b/11

g.-en 90a/05

g.-erler 101b/20

g.-üp 82b/11, 82b/20, 83b/21, 86a/18, 100a/19

ġidā (< **ġidā'** A.) gıda, besin

ğ. 102b/06, 102b/12, 110a/05, 111b/18

ğ.+(ol-) 102b/20

ğ.+(vir-) 92a/16, 95b/15

ğ.+ları 93b/03, 102a/09, 102a/14,
102b/09

ğ.+muzı 110a/08

ġilmān (A.) genç, köle

ğ. 121b/13

gibi gibi, benzer

g. 82b/17, 82b/20, 83a/05, 83a/15,
83b/02, 84b/09, 85b/17, 85b/17,
89b/11, 90a/08, 92b/14, 94b/05,
94b/07, 94b/07, 94b/08, 94b/08,
96b/20, 97a/02, 97a/02, 97a/02,
97a/05, 97a/07, 97a/08, 97a/09,
97a/09, 97a/11, 98a/06, 99a/11,
99a/13, 99a/18, 99a/19, 99a/19,
99a/19, 99a/21, 99b/20, 99b/21,
100a/04, 100a/13, 100a/21, 100b/03,
100b/12, 101a/06, 101a/07, 101a/15,
101a/18, 101b/11, 101b/12, 101b/14,
101b/15, 101b/16, 101b/17, 101b/18,
102a/07, 102a/09, 102a/12, 102a/18,
102b/01, 102b/08, 102b/09, 102b/11,
102b/18, 103b/04, 103b/04, 104a/14,
106b/21, 108b/02, 108b/16, 109a/06,

110a/11, 110a/20, 110b/03, 110b/08,
110b/15, 110b/17, 111a/21, 111b/01,
111b/01, 113a/05, 113b/06, 113b/06,
113b/07, 113b/07, 114a/02, 114a/05,
115a/12, 115a/12, 115a/13, 115a/14,
115a/19, 116b/03, 116b/19, 117a/18,
117a/18, 117a/18, 117a/19, 118a/01,
118a/03, 118a/07, 118a/07, 119a/01,
119a/04, 119a/06, 119a/20, 121a/12,
121a/13, 121b/16, 121b/16, 121b/16,
121b/17

g.+dür 99b/01, 103b/20

gice gece

g. 90b/20, 90b/20, 92a/09, 92b/07,
96a/20, 100a/15, 106a/21, 106a/21,
110a/19, 110b/07, 110b/17, 111a/03,
114b/02, 114b/04, 114b/13, 114b/15,
117a/03, 121a/20

g.+ler 91a/05, 114b/10, 114b/11,
123a/21

g.+nüñ 93b/19, 114a/20, 114b/10

g.+si 106a/14

g.+yle 111b/12

giç- (zaman için) aşmak, geride

bırakmak, harcamak

g.-e (rūzigār g.) 85b/19

giçmiş geçmiş

g.+ine 113b/10

gideme- gidememek

g.-züz 111b/11

gider- gidermek, ortadan kaldırmak

g.-diler 89b/05

g.-mişdür 93b/05

gine yine, tekrar, yeniden

g. 104a/03, 117a/05

gîr (F.) savaş, kavga

g.+(dār u gîr it-: savaşmak) 88b/04

gîr- 1) (esas fiil olarak) dışarıdan içeriye geçmek, sokulmak; erişmek, ulaşmak; yer almak, katılmak; yeni bir duruma geçmek, dönüşmek

g.-di 88b/09, 95b/16, 109a/16, 118b/14

g.-diler 86b/05, 86b/07, 86b/19, 86b/20, 86b/20, 86b/20, 87a/01, 87a/02, 88a/01, 92a/04, 107b/14, 119a/12, 119a/17

g.-dügine 89b/18

g.-dük 118b/21

g.-e 100a/05

g.-eler 83b/21

g.-emez 83a/12, 83b/13

g.-en 89b/01

g.-evüz 83a/12

g.-ip 96b/01, 110b/14

g.-üben 88b/19

g.-üp 83b/04, 83b/05, 84a/07, 91b/12, 97a/07, 108b/18, 113a/01

g.-ür 118b/06

2) (yardımcı fiil olarak : isim + yardımcı fiil) yönelme durumundaki bazı kelimelere gelerek birleşik fiil yapar; bir durum bildiren bildiren deyimler yapar.

g.-di (yire g.: ölmek) 90a/14

g.-üñ (dīne g.) 94a/10

g.-ürse (eline g.:eline geçmek) 89a/15

girān (F.) ağır

g+lar (gürz-i girān) 96b/21

girdāb (A.) su çukuru, çevrintisi

g.+(kışsa-i baħr-ı girdāb-ı ‘acāyibāt)
113a/17

g.+(müvekkel-i baħr-ı girdāb)
113b/17, 121a/02

g.+dan (baħr-ı girdāb) 119a/12

g.+ına 119a/12

g.+larını 118b/16

g.+larınuñ 119a/10

g.+laruñ 119a/10

girme- girmemek, dışarıdan içeriye
geçmemek

g.-di 92a/11

g.-süniçün 89b/02

g.-ye 86b/07

g.-zler 115a/08

girmek girmek, dışarıdan içeriye
geçmek

g. 82b/04, 83a/21

g.+e (girmege) 83b/07, 115a/06

g.+içün (girmegiçün) 83b/07

git- yürümek, yol almak; yok olmak,
ölmek; varmak, ulaşmak; bir işten
veya bir yerden ayrılmak; bir yere

doğru yönelmek; bir yere devam
etmek, bir işle uğraşmak; geçmek

g.-di 82b/08, 84b/04, 84b/16, 86b/02,
86b/12, 86b/16, 88b/10, 88b/17,
90b/12, 96b/08, 97b/06, 107a/11,
113b/04, 113b/04, 113b/05, 113b/12

g.-di (cāmı g.) 94b/13

g.-di 88b/06

g.-diler 83b/05, 86b/19, 91b/09,
92b/04, 96b/09, 102b/16, 108a/20,
113b/08

g.-dügi 83a/19, 112b/07

g.-dügin 97a/10, 119b/07

g.-dügince 97a/12

g.-dügine 97b/07

g.-dügün 83b/03

g.-dük 114b/17, 115a/11, 115b/10,
117a/16, 117b/18, 120b/09

g.-dükçe 97b/02

g.-dükde 113b/21

g.-e (g. gide) 84b/15

g.-eler (gideler) 83b/04

g.-em (gidem) 96b/05

g.-er (gider) 85a/05, 85a/05, 90b/04,
101a/12, 101a/12, 101b/21, 117b/01,
117b/21, 118a/02, 118a/13, 118a/20

g.-e (gideyoruruz) 115a/01

g.-elden (gidelden) 116a/12

g.-eli (gideli) 116a/09

g.-elüm (gidelüm) 112a/18, 115b/10

g.-ene (gidene) 122b/01

g.-er (g. ola) 100a/16

g.-erdi (giderdi) 97a/05

g.-eridi (gideridi) 120b/21

g.-erip (giderip) 116a/14

g.-erken (giderken) 108b/09, 113b/14

g.-erseñ (giderseñ) 112a/21

g.-erüz (giderüz) 110b/16, 111b/12,
112a/18

g.-ince (gidince) 118b/10, 118b/11

g.-erlerdi (giderlerdi) 96b/15, 96b/18,
96b/21, 96b/21, 97a/02, 97a/15,
97a/21

g.-ip (gidip) 96b/09, 114a/20

g.-mez 107a/06, 107a/06

g.-miş 88b/20

g.-mişler 106b/14

g.-sün 96b/04

g.-üp 86b/10, 114b/01

gitme- gitmemek

g.-di 116b/11

g.-se 93b/20

g.-yince 120a/14

g.-zin 112a/21

gitmek gitmek

g. 91a/16, 106a/13, 120b/20

g.+den 100a/17

g.+(g.-durur) 87b/03, 120b/19

g.+e (gitmege) 106a/08, 117b/08,
117b/13, 120b/10

givir- yerleştirmek

g.-üp 122b/20

givirt- sokulmak, konulmak, içeri
alınmak

g.-emez 83a/14

giy- giymek krş. **gey-**

g.-ecek 110b/13

g.-erler 106b/20

giyāh (F.) bitki, ot

g.+(ol-) 116b/03

g.+dan 87a/06

g.+laruñ 87a/13

gizle- gizlemek, saklamak

g.-mişdür 93b/17

göç- göçmek, yer değiştirmek

g.-er 95b/10, 105b/13

g.-ip 91a/16

göger- morarmak

g.-ip 97a/09

gögis göğüs krş. **gögüs**

g. 94b/11

g.+lerin 94b/06

g.+lerinde 115b/13

gögüs göğüs krş. **gögis**

g. 109b/17

g.+inde (gögsinde) 111b/20, 114b/08

g.+leri 83a/15, 108b/02

gök gök, gökyüzü

g. 92a/12, 93a/02, 103a/17, 108a/06,

113b/13, 120b/11

g.+de 92a/12, 92a/13, 93b/10, 97b/04,

100a/14, 103a/17, 103b/13, 108a/09,

112a/01, 112a/03, 121b/07, 122b/06

g.+deki 88b/09, 95a/05

g.+den 86a/19, 117a/17, 121a/16

g.+e (göge) 86a/19, 90b/08, 103a/02,

113a/01, 111a/01, 113b/06, 117b/20,

121a/16

g.+i (gögi) 94a/09, 114b/06

g.+ler 121b/18

g.+lerden 117a/09

g.+lere 93b/09, 106b/04, 118b/11

g.+leri 98b/08

g.+leruñ 114b/03

g.+uñ (gögüñ) 106b/05, 108a/16

g.+(g. yilkeni) 97a/07

g.+(g. yüzinde) 91a/10, 108a/11,

116a/18

g.+(g. yüzinden) 115a/05

g.+(g. yüzine) 94a/15, 113a/18

gökçe gök, gökle ilgili

g. 96b/15

gökçek güzel, sevimli, hoş

g. 108b/21

g.+(it-) 93b/03, 108b/21

göl göl

g. 92b/20, 114a/05

g.+ün 92b/21

gönder- göndermek, yollamak;
yolcu etmek

g. 84b/04, 108a/02

g.-di 84b/04, 84b/04, 91b/09, 109a/20,
109a/21, 118b/21

g.-diler 119a/11

g.-dügi 119a/14

g.-dükleri 120a/12

g.-düm 112a/14

g.-en 119b/20, 120a/15

g.-eler 91b/08

g.-ip 102b/15, 119a/04

g.-mişler 119a/05

göñil gönül krş. **göñül**

g.+lerinden 94b/17

göñül gönül krş. **göñil**

g. 88a/06, 94a/20

g.+(vir-) 89a/08

g.+den 120a/14, 122a/21

g.+dür 95b/20

g.+i (göñli) 85a/10, 91a/03, 105b/13

g.+ini (göñül egle-) 92a/15

g.+lere 121b/01

g.+leri 122a/19

g.+lerinden 120a/14

g.+lerine 119a/09

g.+ümüz (göñlümüz) 116b/04, 116b/09

g.+ümüzden (göñlümüzden) 116b/11

g.+ümüze (göñlümüze) 116b/05,
116b/09

g.+üni (göñlüni) 98b/15

g.+üñüzden (göñlünüzden) 116a/14

gör- 1) (esas fiil olarak) görmek;
anlamak, kavramak, sezmek; yapmak,
etmek; gezmek, ziyaret etmek; hüküm
vermek, değerlendirmek, bir karara
varmak; bir olaya tanık olmak,
yaşamak; saymak, herhangi bir şey
gibi görmek

g. 83a/04, 84a/19, 84a/19, 88b/16,
95b/07, 95b/21, 96a/03, 109b/16,
117a/15, 122a/11, 122a/12, 122a/13

g.-di 82b/09, 83a/08, 83a/09, 86a/07,
87b/18, 89b/15, 97b/10, 98b/09,
107b/06, 108a/21, 109a/10, 109a/12,
113b/16, 115b/19, 119a/01

g.-diler 86a/17, 86a/19, 86a/20,
86b/20, 87a/02, 87b/15, 88a/01,
89b/03, 89b/04, 89b/06, 89b/13,
91b/19, 92a/09, 94a/14, 94b/05,
106b/14, 107b/15, 107b/17, 108a/06,
119a/12

g.-diler (yarağ g.) 92b/09

g.-dügiçün 92a/20

g.-düginden 100a/07

g.-dügümüz 115a/19, 116a/10,
120b/10

g.-dük 111a/03, 111a/04, 114b/08,
114b/17, 115a/11, 115a/15, 115a/18,
115a/20, 115b/06, 116b/15, 116b/15,
117a/16, 117a/20, 117a/21, 117b/15,
117b/20, 118b/16, 118b/17

g.-dük (azık g.) 86b/07

g.-dükçe 102b/05

g.-düm 82b/11, 85a/18, 88b/19,
88b/21, 112a/20, 117a/07

g.-düñüz 89b/09, 120a/01

g.-e 83b/12, 101b/01, 106b/11,
122a/11

g.-eliden 123a/19

g.-eler 83b/04, 84a/01, 84a/03

g.-elüm 82b/05, 89b/12, 108a/03,
112b/15

g.-em 88b/18

g.-en 90a/12

g.-er 83a/10

g.-esin 84a/07, 101b/08

g.-evüz 83a/12, 99b/19

g.-icek 97b/15

g.-ince 90a/12, 107a/17

g.-ip 94b/13, 96b/05, 97a/10, 99b/21,
106b/11, 108a/01, 108a/17, 109b/03,
109b/21

g.-ip (ğanimet g.) 92a/19

g.-ip (müvecceh g.) 95a/11

g.-ip (yarağ g.) 91b/07, 95b/10

g.-ip (yarağın g.) 92a/07

g.-mez 93b/17, 94a/06, 100b/01,
109a/10

g.-mezidi 92a/12

g.-miş 82b/09, 83a/09,
83a/17, 100a/19, 109a/13

g.-se 92a/12

g.-se (g. gerek) 82b/04

g.-üben 87a/14

g.-üñ 97b/07, 115b/12

g.-üp 83a/11, 83a/18, 86b/05, 87a/19,
87a/20, 89b/09, 90a/05, 90a/17,
98b/02, 108a/19, 110a/01, 110a/06,
112b/01, 112b/03, 112b/17, 113a/11,
113a/17, 113b/09, 114a/03, 118a/13,
118b/19

g.-üp (müstahsen g.) 86a/01

g.-ür 90a/07, 109b/16

g.-ürsem 123a/09

g.-ürsin 119a/03

g.-ürüz 110b/19

2) (yardımcı fiil olarak : fiil +
yardımcı fiil) fillerin, birleşik fiil
çekiminde kullanılmasını sağlar.

g.-e (g. bilür) 100a/06

g.-e (g. yoruruz) 92b/12, 92b/15

göre göre, gereğince, uygun olarak

g. 86a/02, 86a/11, 101a/16, 102b/17,
119b/21, 121b/10

göreme- görememek

g.-züz 111b/11

görin- görünmek, belirtmek

g.-di 84b/05, 114a/04, 115b/01,
117a/17

g.-e 106b/19

g.-en 115b/08, 117b/07, 119b/01

g.-mez 97b/11, 97b/14, 98b/10,
106b/14, 106b/18

g.-üp 107b/20, 113b/21

g.-ür 83a/06, 98b/10, 106b/16,
106b/17, 106b/18, 115a/15, 115a/16,
115a/17, 115a/18, 115a/19, 115b/14,
115b/16, 117a/20, 117b/08, 119b/02

görinme- görünmemek, ortaya
çıkılmamak

g.-di 83b/06

görüſ- görüşmek

g.-diler 91b/21

görme- görmemek, algılamamak

g.-di 85a/07, 92a/11, 100a/10,
100a/11, 115a/02

g.-diler 119a/17

g.-dühüz 89b/09, 89b/10

g.-yeydi (nişân g.) 114b/06

g.-yüp 84a/02

görmek görmek, algılamak

g. 86a/01, 91a/17, 106a/13, 106a/13

g.+e (görmege) 83a/18, 92a/21,
108a/04

göster- (esas fiil olarak) görülmesini sağlamak; bir şeyin etkisi altında tutulmak; belirtmek, işaret etmek, (yardımcı fiil olarak : isim + yardımcı fiil) bazı kelimelere gelerek “etmek, yapmak ” anlamlarında birleşik fiil yapar.

g. 108a/05

g.-diler 108a/06

g.-dük 114a/14

g.-e 122a/06

g.-ecek (mu‘cizât g.) 87a/09

g.-elüm (‘acz g.) 82b/05

g.-icek (hüner g.) 82b/02

g.-ip (mu‘cizât g.) 98a/08

g.-ip 112b/18, 117b/11, 118a/12

gösterme- (yardımcı fiil olarak : isim + yardımcı fiil) bazı kelimelere gelerek “etmemek, yapmamak” anlamlarında birleşik fiil yapar.

g.-yüp (ihtiyâc g.) 89b/18

götir- taşımak, ulaştırmak; yok etmek, ortadan kaldırmak krş. **götür-**

g.-en 96b/07, 96b/17

g.-ip 96b/08, 96b/09, 97a/05, 97a/12,
97b/02, 97b/04, 97b/07, 108a/20

g.-üp 97a/19

g.-ür 108a/09

götiril- götürülmek, taşınmak, ulaştırılmak krş. **götüril-**

g.-üp 91a/11

götirt- götürtmek, bir kimseyi bir yere kadar yanında yürüttürmek

g.-ip (götürdip) 91a/15

götür- taşımak, ulaştırmak; kaldırmak; uzaklaştırmak krş. **götir-**

g. 112b/11

g.-di 99a/10, 106a/11, 113a/18,
113b/05

g.-diler 91b/14, 94a/18, 94b/17,
96b/01, 113a/01, 113a/02, 113b/10

g.-dük 117b/14

g.-dün 112b/04

g.-e 101b/01, 106a/15, 106a/17,
110a/17, 111b/09, 121a/08

g.-en 97a/02, 102b/14, 106b/13,
113a/09, 114a/10, 115b/06, 115b/19,
116b/18, 118a/14, 119b/13

g.-evüz 110b/14

g.-ip 91b/19, 92b/04, 96b/21, 97b/06,
101b/08, 108a/01, 113a/16

g.-üp 113a/20, 113b/11, 113b/14,
115a/21, 115b/04, 119b/05, 120b/08

g.-ür 88a/03, 90a/10, 93a/08, 97b/08,
116a/18, 119a/07, 120b/16

g.-ürdi 97b/04

g.-üriken 116a/20

g.-ürken 97b/10

g.-ürlerdi 97a/06

g.-ürmiş 120b/14

g.-ürse 111a/08

götürici götüren

g.+dür 99a/19

götüril- götürülmek krş. **götiril-**

g.-di 107a/04

götürme- götürmemek, taşımamak

g.-yüp 84a/01

g.-züz 108b/17

götürmek götürmek, taşımak,
ulaştırmak

g.+e (götürmege) 116a/07

g.+ile 99b/19

götürt- götürtmek

g.-elüm (götürdelüm) 113b/01

gövde gövde krş. **gevde**

g.+si 114b/20, 118a/05

göyin- yanmak

g.-miş (g. ola) 92b/20

göyindür- yakmak krş. **göyündür-**

g.-i (g. bilür) 102a/21

göyindürici yakıcı

g.+sidür 102b/02

göyindürme- yakmamak

g.-ye 102b/03

göyündür- yakmak krş. **göyindür-**

g.-di 102b/19

göz göz

g. 92a/11, 115a/12, 115b/14, 117b/02,
122b/13

g.+(açdurma-) 110b/08

g.+(g. **kaşıdur-**: gözle işaret etmek)
89b/20

g.+i 85a/11, 87a/17, 109a/10

g.+i (g. yaşından) 110a/05

g.+i (g. **kuyrığı**: gözün şakak
tarafındaki ucu) 82b/14

g.+ile 100a/06, 119b/15

g.+in 122b/15

g.+in (aç-) 92a/20

g.+inden 84b/05, 90a/04, 96b/10

g.+le 122a/11

g.+ler 82b/09, 83a/08, 83a/17, 109a/13,
122a/14

g.+leri 108b/02

g.+lerin 97a/09

g.+lerüm 96a/14

g.+üm 117a/06

g.+üñ 117a/15

g.+üñi (aç-) 89a/06

g.+üñüzi (aç-) 94a/06

gözet- gözetlemek, bakmak;
kollamak, beklemek

g.-diler 113a/04

g.-ip (gözedip) 97a/04, 97a/14

g.-ür (gözedür) 82b/14

g.-ürem (fırsat gözedürem) 90b/18

g.-ürken (gözedürken) 115a/21

gözetme- gözetmemek

g. 122a/11

gözik- gözükme

g.-ür 107b/09, 115b/15

gözle- gözetlemek

g. 122a/10

g.-rim 114b/12

g.-rsin 114a/18

g.-yelüm 122b/17

gözlü gözlü

g. 113a/08

göz yaşı gözyaşı

g.+n 122a/14

ğubār (A.) toz

ğ.+ına 118a/04

ğül (A.) şeytan, hortlak

ğ. 87a/05, 91a/13, 105b/19

ğūr-ḥāne (F.) mezar, türbe

g.+leridür 89b/07

ğurebā (A.) garipler

ğ.+(mürebbiyü'l-ğurebā)

ğurre (A.) soylu, asil, seçkin

ğ. 111a/05

ğurūr (A.) gurur, kibir, kendini

beğenmişlik

ğ. 120a/14

ğ.+dan (ḥāk-dān-ı dār-ı ğurūr) 122a/19

ğ.+ı 120a/14

ğusl (A.) boy abdesti

ğ.+(it-) 90b/21

ğuşsa (A.) kaygı, tasa

ğ.+yı 108a/18

gūş (F.) kulak; işitme

g.+(gūş-ı ney) 105a/03

g.+(it-) 108a/18

g.+(tut-) 97b/21

g.+uñ 107a/11

gūşe (F.) köşe

g.+sinde 87a/16, 87a/17

g.+sinden 96a/21

g.+sinüñ 113a/01

gūşelü (F.+T.) köşeli

g. 87a/16, 87a/17

gūyā (F.) söyleyen, söyleyici; sanki

g. 101b/20

g.+(eyle-) 96a/06

ğuyūb (A.) bilinmeyenler

ğ.+dur ('allāmu'l-ğuyūb :

bilinmeyenleri bilen, Allah) 98b/15

güç güç

g.+(g. gel-: gücenmek, kırılmak)

82b/03, 84a/05, 89b/21

g.+i (güci) 106a/08, 111a/19

güher (F.) cevher, değerli taş, elmas
krş. **gevher**

g.+dür (ma‘den-i dürr ü güher) 84a/10

gül (F.) gül

g. 93b/10, 96a/06, 106b/18

g.+den 96a/06

g.+ler 93a/03

gül- gülmek

g.-dügiçün 107a/10

gül-âb (F.) gül suyu

g. 96a/06

gül-bāng (F.) eskiden tekkelerde,
ayın sırasında, saraylarda yapılan bazı
törenlerde hep bir ağızdan yüksek
sesle okunan ilahi veya dua

g.+(çek-) 91b/14, 113b/09, 113b/10

güleç gülümseyen

g. (g. yüzlülükdür) 88a/12

gül-istān (F.) gül bahçesi

g. 106b/18

g.+da 101b/20

gül-‘izār (F.) gül yanaklı

g.+uñ 116b/02

güm derinden, yankılı gürültü

g.+(güm güm it-) 117b/19

gümān (F.) zan, şüphe

g. 101b/21, 116b/09, 116b/11

g.+(düş-) 116b/05

g.+(eyle-) 120a/16

g.+umuz 121a/09

gümiş gümüş

g. 86a/05, 118a/03

g.+den 118a/03

gümle- gümlmek, güm sesi
çıkarmak

g.-di 118b/12, 118b/12

güm-rāh (F.) doğru yoldan çıkmış,
azmış

g.+ıdı 88b/04

gün gün; güneş; gündüz

g. 85a/11, 88b/09, 91a/04, 91a/05,
91b/09, 91b/15, 92a/12, 92a/14,
92b/04, 92b/07, 92b/11, 95b/10,
98b/05, 99a/10, 99b/21, 100a/17,

103a/18, 103a/20, 103b/14, 104a/08,
 104a/09, 104b/03, 105a/03, 105a/05,
 105a/20, 105b/01, 105b/14, 105b/16,
 106a/14, 106a/21, 110a/19, 110b/01,
 110b/02, 110b/06, 110b/07, 110b/11,
 110b/11, 110b/12, 105b/01, 105b/14,
 105b/16, 106a/14, 106a/14, 106a/21,
 110a/19, 110b/01, 110b/02, 110b/06,
 110b/06, 110b/07, 110b/11, 110b/11,
 110b/12, 110b/17, 110b/17, 111b/12,
 112b/01, 113a/15, 114b/13, 117a/05,
 117a/12, 117a/18, 122a/04, 122a/05,
 122b/02, 122b/03, 122b/04, 122b/10,
 123b/02

g.+de 94a/01, 112a/01, 112a/02

g.+den 83b/05, 86a/19, 92a/11

g.+e 86a/20, 110b/05, 110b/05

g.+e (**güne gün**: günden güne, gün
 geçtikçe) 122a/05

g.+i 92a/12, 92a/12

g.+inde 119b/04, 119b/04

günāh (F.) günah

g. 122b/10

g.+(it-) 98b/12

g.+(itme-) 86b/13

g.+ı 122b/20

g.+um 122b/10

gündüz gündüz

g. 92a/09, 110a/19, 110b/07, 110a/19,
 110b/07, 110b/17, 114a/20, 114a/21,
 114b/13, 117a/03, 121a/20

g.+de 114b/12

g.+ün 114b/10, 114b/15

gündüzin gündüzün, gündüz
 vaktinde

g. 91a/05

güneş güneş

g. 83a/13, 83b/02, 84a/15, 85b/19,
 89b/03, 89b/14, 97b/01, 100b/09,
 100b/11, 101b/06, 101b/21, 102a/02,
 106a/09, 106a/16, 107a/04, 110a/10,
 112a/03, 114b/12, 115a/12, 117b/03

g.+(hür-i güneş) 107b/02

g.+den 103a/11

g.+e 103a/13

g.+ile 99a/21

g.+ün 100b/12, 103b/06

güni kıskançlık

g.+(it-) 92a/12

günlük günlük

g. 108b/11

gürbe (F.) kedi

g. 116b/03

gürle- gürlemek

g.-di 118b/10

g.-yüp 118a/01

gürüh (F.) bölük, takım

g. 106a/06, 114b/21, 114b/21

gürz (F.) büyük demir topuz

g. (gürz-i girān) 96b/21, 107b/16

güşāde (F.) açılmış, ferah, şen

g.+dür (çeşm-i leb-i dil-güşāde)
122a/01

güzel güzel

g. 92a/14

H

hā (F.) istenilen anda

h. (h. diyince)111a/04

ḥabbe (A.) tahıl tanesi

ḥ.+sin 91a/04

ḥaber (A.) haber

ḥ. 96a/14, 108a/02, 119b/13

ḥ.+(aç-) 96b/19

ḥ.+(al-) 91b/21

ḥ.+(bil-) 100a/10

ḥ.+(eyle-) 91a/14

ḥ.+(virebil-) 100a/07

ḥ.+(vir-) 82b/10, 83b/04, 84a/01,
84a/16, 84b/01, 84b/07, 85a/15,
98b/07, 100a/11, 100a/12, 100a/13,
101b/04, 110a/08, 113b/18, 115a/11,
116a/11, 117a/07, 119a/02, 119b/11,
119b/14, 120a/01, 120a/12

ḥ.+(virme-) 84a/03, 119a/17

ḥ.+leri 86b/08

ḥ.+üm 114a/16

ḥabīb (A.) sevgili

ḥ.+ün 96a/13

ḥacer (A.) taş

ḥ. 114b/18

ḥacerāt (A.) taşlar

ḥ. 110b/02

ḥacer-istān (A.+F.) taşlık

h. 106b/08, 106b/10, 106b/11,
109a/09, 113b/14

h.+(kūh-ı hācer-istān) 108b/13

h.+(melik-i kavm-ı hācer-istān)
111a/13

h.+a 107b/05

h.+uñ 107b/07, 109a/06

h.+uñ (kūh-ı hācer-istān) 113a/01

hācet (A.) Allah'tan istenen dilek,
gerek, ihtiyaç

h. 89a/18, 98a/18, 110a/17, 117b/14

h.+i

h.+in 109b/19

h.+lerin 88a/14

h.+(h. namāzı kıl-) 84b/01, 95a/14,
95a/18, 109b/04, 110a/16

h.+ümüz 118b/20

hācib (A.) bekçi, kapıcı

h. 92a/09

had (< **hadd** A.) derece, miktar,
ölçü; sınır

h. 85b/13, 105b/07, 105b/07

h.+(hadd-ı şerā'it) 113b/01

h.+(hadd-i intihā) 105b/21

h.+(hadd-i zemīn) 105b/12

h.+den 92b/18, 94b/20, 95a/19

h.+de 83a/14

h.+di 89b/03

h.+din 121b/07

h.+dinden 102a/11, 104a/02

h. +dine 97b/11, 104b/11, 110a/12

hādem (A.) hizmetçiler

h.+i 109a/09

hadeş (A.) sonradan ortaya çıkma,
bid'at

h.+(itme-) 94a/07

hādīm (A.) hizmetçi

h. 92a/09

hādīş (A.) hadis

h.+(hādīş-i kudsi: anlamı, Allah
tarafından vahiyle gönderilen Hz.
Muhammed tarafından söylenen kutsal
söz) 112b/05

hādīşe (A.) olay, hadise

h.+yi 86a/18

hadsuz (A.+T.) sınırsız

h. 120b/13

hâfıza (A.) hafıza

h. 121b/17

hafi (A.) gizli

h.+(hîdmet-i hafî) 114b/14

h.+(sırr-ı hafî) 121b/16

hafif (A.) hafif

h.+(berg-i hafîf) 108a/17

hâk-dân (F.) dünya

h.+ (hâk-dân-ı dâr-ı gurûr: bu dünya)

122a/19

hak (< **hak** A.) gerçek, doğru;

birine ait olan şey; pay, hisse

h. 91a/21, 94a/14, 98b/01, 116b/02,
119b/09, 106b/09, 122a/02, 122a/11

h.+ı 122a/02, 122b/02, 122b/02,
122b/05, 122b/05, 123a/01

h.+kı 96a/12, 122a/10, 122a/10,
122b/03, 122b/05, 122b/06, 122b/06,
122b/19, 123a/18

h.+kıçun 96a/13, 119b/19, 122b/04

h.+kında 121a/08

hâk (F.) toprak

h. 85b/02, 87b/05, 101a/01, 122a/01

h.+(hâk-i ebter ol-) 89a/07

h.+(müvekkel-i hâk) 84b/03

h.+(ol-) 86b/10

h.+(hâk-i pây) 112a/20, 112a/21,
123a/18

h.+(rûy-ı hâk) 88b/11

h.+(it-) 116a/01

h.+(tekvîn-i hâk) 86b/14

h.+(hâk i yik-sân eyle-) 116a/21

h.+e 94a/01, 116b/01, 119b/08

h.+e (şal-) 94b/05

h.+e (tekvîn-i hâk) 86b/16

h.+i 94a/09, 96a/06

h.+ine 103b/13

h.+ün (müvekkel-i hâk) 84b/08,
90a/02

hakan hakan

h.+1 (memleket-i hakan) 97a/01

h.+laruñ 119a/09

h.+uñ 123a/11

hakaıyık (A.) gerçekler

h. 121b/15, 121b/15, 122a/04, 122a/04

h.+(sühan-mendân-ı hakaıyık) 96a/18

haki (F.) toprakla ilgili

h.+(müvekkel-i haki) 84b/02

h.+(tekvîn-i haki) 86b/15

h.+dür (‘âlem-i haki) 99b/04

h.+yi (tekvîn-i haki) 90b/13

hakiıat (A.) gerçek

h. 107a/08

h.+(ehl-i hakiıat) 121a/11

h.+(hakiıat-i hâl) 117a/12, 118b/09

h.+in 102b/05

h.+ini 121b/20

hakim (A.) bilgin, filozof

h. 82b/02, 82b/14, 83a/17, 84a/10, 85a/08, 86a/16, 86a/17, 87b/20, 100b/20, 100b/21, 106b/03, 106b/06, 106b/21, 115b/05, 116b/04

h.+(hakim-i Cân) 118b/09

h.+(hakim-i cin) 114b/17, 116a/05, 116a/10

h.+(hakim-i fâzıl) 98a/02

h.+(hakim-i hâzık) 89a/16

h.+(ol-) 103b/13, 104b/01

h.+dür 103a/18

h.+e 106b/20, 108b/04

h.+i 104a/06

h.+idi 86a/21

h.+ile 86a/18, 118b/15

h.+ler 87a/20, 89a/20

h.+uñ 87b/13, 102a/21, 111a/13

hakim (A.) hükümdar ; âmir

h.+em 84b/08

hakir-rak (A.+T.) daha değersiz

h.+(olma-) 93b/01

hâl (A.) şimdiki zaman; durum

h. 102a/12, 103a/05

h.+(hâl-i hâzret) 84a/12

h.+(h. hâtır sorış-) 91b/21, 92a/06

h.+de 82b/17, 84a/14

h.+i 87b/08

h.+in 121a/05

h.+in (ḥaḳīḳat-i ḥāl) 118b/09

h.+inden (ḥaḳīḳat-i ḥāl) 117a/13

h.+ine 122a/04, 122a/04

h.+ini 106b/05

h.+leri 91a/19

h.+lerinden 119a/18

h.+ümüz 114a/13

h.+ümüze 117b/11

h.+ümüzi 117b/10, 118a/12

ḥal (< **ḥall** A.) bir sorunu çözme

h.+(it-) 89a/17

ḥalāş (A.) kurtulma, kurtuluş

h.+(it-) 98b/17, 98b/18, 109b/01,
109b/02

h.+(ol-) 111b/14, 112a/09, 116a/02

h.+ı (vir-) 122b/09

ḥalce (< **ḥalc** A.) darbe, vurma

h.+si 117b/21

ḥalel (A.) bozukluk, eksiklik

h.+(gelme-) 85b/04, 96a/03

ḥālet (A.) durum

h.+(ḥālet-i mevt) 121b/03

ḥālī (A.) تنها, boş

h.+(ol-) 87b/05

ḥalife (A.) halife

h. 91b/05, 116b/17, 116b/20

h.+leri 115b/11

h.+nüñ 120b/09

ḥalifetu'l-lāh (A.) Allah'ın halifesi

h. 94a/18, 109b/08

ḥalīm (A.) yumuşak huylu

h. 95b/21

h.+(ol-) 123b/03

ḥalk (A.) halk, insan topluluğu;

yaratma

h. 84b/05, 88b/10, 90a/04, 90a/08,
95a/21, 96b/10, 99a/04, 104a/07,
105a/20, 107b/18, 109a/03, 110a/02,
112b/20, 118b/05, 122a/08, 123a/17

h.+(ḥalk-ı bî-ḥesāb) 104b/02

h.+(ḥalk-ı Cān) 86b/11

h.+(ḥalk-ı eḳālīm) 104a/07

h.+(halk-ı il) 97b/05

h.+(halk-ı Rûm) 99b/14

h.+(envā^c-ı halk) 121b/12

h.+(halk-ı cihān) 108a/12, 120b/18

h.+(halk-ı millet) 113a/17

h.+(halk-ı zemāne) 116a/16

h.+(eyle-) 121b/21

h.+(it-) 94a/16, 101b/13, 107b/02,
117a/14, 121a/09

h.+(itme-) 103a/17

h.+(ol-) 84a/18, 122a/09, 122b/02

h.+a 90a/13, 98a/13

h.+dur 119b/07

h.+ı 86a/20, 88b/09, 89b/08, 89b/09,
91b/17, 93a/11, 95a/16, 95b/03,
95b/08, 97b/06, 106b/20, 107a/05,
108b/13, 111b/14, 116a/13, 119b/10,
121a/20, 122a/14, 99a/19, 105a/02,
105a/19

h.+ıla 86b/03, 86b/09

h.+ımuza 111b/09

h.+ımuzla 110a/15

h.+ın 98a/21

h.+ına 103b/13, 104b/02, 107b/17,
107b/20

h.+ından 107b/12, 121a/03

h.+ındañuz 107b/21

h.+ını 86b/02, 88b/07, 92b/11,
110a/01

h.+ınuñ 89b/13, 94a/19, 105b/13,
112b/09, 116a/13

h.+umıla 88b/18

h.+umuz 112b/09

h.+uñ 87b/10, 87b/11, 89b/07, 99a/18,
105a/02, 107a/06

halka (A.) halka

h.+sında 121a/20

hallāc (A.) hallaç, yünü kabartma,
ditme işini yapan kimse

h.+dur 82b/05

halvet (A.) tenhaya çekilme, تنها
yer

h.+(halvet-i hāş) 95b/12, 100a/05

h.+de (künc-i halvet) 123a/ 13

h.+lerine 91b/11

ḥamāil (< **ḥamā'il** A.) tılsım,

muska

ḥ. 122b/06

ḥamd (A.) hamd, şükür

ḥ.+(it-) 97a/18

ḥ+(ḥamd-i bî-ḥad) 123a/03

ḥamele (A.) taşıyanlar

ḥ+(ḥamele-i 'arş: arşı taşıyan dört büyük melek) 122a/15

ḥāmid (A.) hamdeden, şükreden

ḥ.+dür 99b/20

ḥamīde (A.) övülmeye değer

ḥ.+sin (evşāf-ı ḥamīde) 108a/04

ḥāmis (A.) beşinci

ḥ.+(iklīm-i ḥāmis) 105a/01, 105a/02, 105a/03

ḥamle (A.) hamle, saldırı, hücum

ḥ.+(it-) 94b/08

ḥammām (A.) hamam

ḥ. 89b/06, 110a/11

ḥams (A.) beş

ḥ. 104a/09

ḥamsin (A.) elli sayısı

ḥ.+dür 105b/15

ḥāmūş (F.) susma

ḥ.+(ol-) 85a/14, 85b/12, 90b/09

ḥan han, hükümdar

ḥ. 120b/17

ḥ.+(ḥan-ı perri) 96b/12, 96b/13, 109a/08

ḥ.+um 123a/21

ḥancer (F.) hançer

ḥ. 112a/04

ḥānumān (F.) ev bark

ḥ.+lar 89a/15

ḥār (F.) diken

ḥ. 99b/02

ḥar (A.) sıcaklık, hararet

ḥ.+rına 106a/16

ḥ.+rından 107a/04

ḥarāb (A.) harap, yıkık, ören

ḥ. 105b/04

ḥ.+(it-) 111b/15, 111b/16

h.+(itme-) 83b/17

h.+(ol-) 100b/01, 122a/15

h.+a 111b/01

h.+dur 99b/12, 99b/12, 101b/07,
102a/02, 103a/12, 105b/04

ḥarāc (A.) haraç, vergi

h.+(vir-) 84b/12

h.+ın 86a/07

ḥarāret (A.) ateş, sıcaklık

h.+(ḥarāret-i ḡalīze) 101b/11

h.+i 102a/02

h.+inden 101b/15, 103b/06, 106a/09

ḥarb (A.) savaş

h.+(ālet-i ḥarb) 111a/20

ḥarc (A.) bir iş için kullanılan
madde; gider, harcama; karışım

h. 83b/08, 86a/02, 86a/05

h.+(it-) 83b/13, 83b/14, 85a/06,
86a/06, 89a/15

h.+(kılsa+gerek) 83b/12

h.+ına (sür-) 91b/08

h.+uñ (it-) 83b/15

h.+uñ (al-) 83b/14

ḥareket (A.) hareket

h.+(cünbüş-i ḥareket) 119b/16

h.+(it-) 118a/07

h.+(kıl-) 114a/09

h.+e (gel-) 90b/05

h.+i (cünbüş-i ḥareket) 119b/02

ḥarem (A.) herkesin girmesine izin
verilmeyen kutsal yer

h.+ine 98b/03

ḥarf (A.) harf

h.+in (seçeme-) 89b/15

ḥāric (A.) dış, dışarı

h.+(ol-) 83b/06

ḥarīş (A.) hırslı, tamahkâr

h.+(ol-) 95a/01

ḥār-istān (F.) dikenlik

h. 97b/12

ḥāş (< ḥāşş A.) seçkin, ileri gelen;
özel

h. 86a/06, 95b/12, 96a/08

h.+a (ḥalvet-i ḥāş) 95b/12

h.+ı (hılat-ı hāş) 110a/01

h.+ını (hılvat-i hāş) 100a/05

h.+larıla 86b/04

haseb (A.) gereğince, göre

h.+le 101a/03

hased (A.) kıskançlık

h. 82b/06

h.+(it-) 84a/01, 88a/11

hasenāt (A.) hayırlı işler

h.+(ve'l-hasenāt) 123a/02

hāşıl (A.) ortaya çıkan

h. 108b/17, 118a/21

h.+(ol-) 93b/06, 93b/07, 117a/11,
117a/11, 121b/09, 121b/10

hasır (< **haşır** A.) bitkiyle örülmüş
örtü

h. 110b/13

hāsirlık (A.+T.) zarara uğrama

h.+inden (hāsirliginden) 107a/18

hāsıd (A.) kıskanç

h.+lerdür 94b/16

hasūd (A.) kıskanç

h.+a 123a/20

hāşıyyet (A.) özellik

h.+(vir-) 99a/03, 122a/14

haşm (A.) düşman

h.+a 112a/04

h.+dur 84a/05

h.+uñ 123a/19

haşr (A.) sıkıştırma, dar bir yerin
içine alma, sınır

h.+ı 85b/13

h.+ın 121b/08

hasret (A.) özlem; sıkıntı

h. 92a/21

h.+(çek-) 97b/13

h.+i (çek-) 92a/20

h.+i (çekme-) 92b/01

h.+le 85b/01

hasretlü (A.+ T.) hasret çeken

h. 111b/11

h.+müzi 111b/11

hāşşa (A.) nitelik, güç

h.+sıladur 107a/15

h.+sın 106b/03

hāşşiyet (A.) nitelik, güç

h. 121a/14

h.+i 121b/09

hastalık (F.+T.) hastalık

h.+laruñ 88a/09

hasūd (A.) kıskanç

h.+a 123a/20

hāş (F.) şiddet, sıcaklık, kızgınlık

h.+ıdan 110a/12

hāşā (A.) asla, katiyen, hiçbir zaman

h. 95a/08

hāşāk (F.) çöp, süprüntü

h.+in 99b/02

haşem (A.) maiyet, yanında

bulunanlar

h. 108a/13, 119b/05

h.+ile 96b/09, 109a/09

h.+ümi 91a/15

h.+ile (hayl-i haşem) 121a/07

haşr (A.) kıyamet

h.+e 117a/14, 120b/19

haṭ (< **haṭṭ** A.) çizgi, yazı

h.+(**haṭṭ**-i **istivā**: ekvator) 95a/06,
99b/09, 103b/10, 106a/21

h.+ı 89b/16, 89b/17, 90a/05

h.+ımı 90a/04

h.+tumuzla (dest-i haṭ) 120a/13

haṭā (< **haṭā'** A.) hata, yanlış, kusur

h.+dur 106a/16

h.+(it-) 123a/18

h.+yı (it-) 98b/16

hātem (A.) mühür, üstü mühürlü
yüzük; Hz. Süleyman'ın üzerinde
Allah'ın isimlerinin yazılı olduğu
yüzüğü

h.+(hātem-i eşkāl) 120a/07, 120a/10

h. + (hātem-i şekl), 116b/21

h.+e 116a/19

h.+i 120b/13, 120b/14

h.+ile 120b/14

h.+in 90b/18, 116a/05, 116a/13,
116b/01, 116b/05, 119a/08

h.+inde 90a/01

h.+inüñ 84b/02, 95a/12

h.+lerin (eşkāl-i hātem) 120a/21

hātır (A.) durum

h.+(hāl h. sorış-) 91b/21, 92a/06

hātim (A.) mühürleyen, sonlandıran

h.+em 112b/06

hattā (A.) hatta, üstelik

h. 99a/01, 115a/15, 119b/18

hatun hatun, kadın

h.+ı 92a/05

h.+larını 92a/07

havāş (A.) nitelikler

h. 121b/15

havās (A.) duygular

h.+(havāss-ı zāhire: dıştaki beş duyu: görme, işitme, koklama, dokunma, tatma) 121b/15

h.+(havāss-ı bāṭına: içteki beş duyu: his, hayal, şüphe, hafıza, mutasarrıfa) 121b/16

havātin (A.) hatunlar, kadınlar

h. 91b/12

h.+i 92a/08

h.+lerle 91b/10, 92b/03

h.+lerini 92a/04

havf (A.) korku

h.+um 123a/20

hayā (< **hayā'** A.) utanma; edep, namus

h.+dadur 88a/17

h.+ñla 123b/03

h.+sı (olma-) 88a/17

hayāl (A.) hayal

h. 111a/02, 111a/05

h.+dür 111a/03

hayāt (A.) hayat, yaşam; dirilik, canlılık

h. 93a/05

h.+(āb-ı hayāt) 92b/14, 93a/09

h.+(hayāt-ı melā'ike) 121b/03

h.+(hayāt-ı yād-gār) 93a/10

h.+(ümmü'l-hayāt) 101b/01

h.+(vir-) 92b/13, 93a/07

h.+a (ümmü'l-hayāt) 101b/02

h.+dur (mādde-i hayāt) 92b/19

h.+dur (mümid-i hayāt) 93b/20

h.+ı 96a/12

h.+ını 93a/18

hayf (A.) yazık, heyhat, vah

h. 86b/13, 112a/19

hayl (A.) zümre, takım

h. 96b/09, 108a/13, 119b/05

h.+i 91a/15

h.+(hayl-i haşem) 121a/07

haylî (F.) çokça

h. 115b/21, 116a/09

hayr (A.) yarar, iyilik

h. 88a/17, 120b/08

h.+(hayr-ı du‘ā) 96a/09, 123a/01

h.+a 122b/09

h.+ı 88a/17

hayrān (A.) şaşırılmış, hayrete düşmüş

h.+(kal-) 87a/15, 111a/11, 119b/12

h.+(ol-) 83a/10, 87a/19, 111a/12

hayre’n-nāşirîn (A.) yardımcılarının en hayırlısı, Allah

h. 98a/20

hayret (A.) şaşma

h.+e (var-) 97b/05, 97b/07, 116b/13, 119b/11, 121a/04

hayvān (A.) hayvan, insanı da içine alan bütün canlılar

h. 100b/08, 101b/09, 106a/06, 107a/07

h.+dan 87a/05, 93a/20, 121b/10

hayvānāt (A.) hayvanlar, insan dahil bütün canlılar

h. 93b/18, 99b/05, 102a/04, 102a/14, 103a/12, 103a/13

h.+uñ 93b/21

hayy (A.) diri, canlı; Allah’ın adlarından biri

h. 95b/18, 113a/06

hayyu’l-bekā (A.) ölümsüz, Allah

h. 120b/21

hāzık (A.) işinin ehli, usta

h. 96a/16

h.+(hakīm-i hāzık) 89a/16

hāzım (< **hāzm** A.) sindirme

h.+(ol-) 117a/10

hāzır (A.) huzurda olan

h. 96a/12

h.+(ol-) 90a/03, 108a/13, 109b/05,
109b/05

h.+lardur 121a/21

hazine (A.) hazine

h.+sile 91b/11

h.+sinden 109a/15

hazine-dār (A.+F.) hazine bekçisi

h.+larıdur 121b/05

hazret (A.) hazret, saygı belirtmek
amacıyla kullanılan bir kelime

h. 89a/21, 95b/10, 96a/19,

h.+(hazret-i Süleymān) 91a/01,
102b/12

h.+i 83a/08, 88b/03, 89b/07, 89b/11,
89b/15, 90b/11, 91a/01, 92b/10,
95b/04, 95b/13, 97b/09, 97b/14,
98b/05, 102b/06, 106b/20, 107b/10,
109a/10, 109a/12, 109b/21,

110a/06, 112a/08, 112b/08, 112b/17,
117b/12, 117b/13, 117b/15

h.+idi

h.+in 82b/02, 109b/13, 118b/21

h.+inden 102b/12

h.+ine 91b/06, 96b/02, 99a/08,
109a/11, 116a/07

h.+inüñ 86b/16

h.+leri 94a/11, 101b/03

h.+lerinüñ 109b/07

h.+ün 84a/11, 99b/18, 122b/14

h.+ün (hāl-i hazret) 84a/12

h.+ünde 96a/14

h.+ünden 97b/17, 98a/21

h.+üne 98a/18, 106a/18, 107a/09

heft (F.) yedi

h. 88b/04, 100b/19, 103a/17, 106b/02

heft-gāne (F.) yedi tane, yedi türlü

h.+(der-şıfat-ı deryā-yı heft-gāne)
100b/20

heftümîn (F.) yedinci

h.+(deryā-yı heftümīn) 100b/18,
100b/21

helāk (A.) yok olma, ölme; yok etme

h.+(it-) 85a/17, 94b/14, 98a/16,
106a/16, 111b/10, 113b/02, 115b/21,
120a/14

h.+(ol-) 86b/09, 87b/04, 88b/11

h.+e (var-) 86a/20

h.+i 102a/10

h.+içün 86b/03

h.+(h. itsem gerek) 91b/01

helāl (A.) nikâhlı kadın, eş; helal

h.+i 91a/04

h.+in (kesb-i helāl) 112b/12

hem (F.) hem

h. 82b/06, 84b/18, 85b/20, 86a/14,
90a/14, 90a/14, 92a/10, 92a/21,
109b/14, 109b/14, 109b/15, 110a/03,
111a/02, 112a/02, 117a/07, 120b/12,
120b/13, 121b/03, 121b/06, 122a/08,
122a/09, 122b/21, 123a/19, 123a/20,
123b/03

hemān (F.) hemen, derhal, o anda,
çarçabuk

h. 82b/01, 86b/01, 87b/10, 89a/06,
90a/15, 97b/21, 98b/07, 99b/07,
106b/06, 108a/17, 114a/16, 116b/05

hem-ān-dem (F.) hemen, çabucak,
o anda

h. 95a/18, 98b/11, 102a/13

hem-çü (F.) gibi; böylece

h. 88b/20, 95b/21, 103a/09, 122b/11,
122b/11, 123a/19

hemīn (F.) hemen; böylece

h. 87b/11

hem-tā (F.) benzer, eş, denk

h. 83a/07, 100a/14, 109b/12, 109b/14,
109b/15, 117a/14

hendese (A.) geometri

h. 104a/03

h.+de 99a/14

henüz (< **henūz** F.) hâlâ, daha

h. 85a/20, 89b/10, 90a/21, 116a/05,
116a/09, 119a/18

heng (F.) güç

h.+(h. it-) 111b/18

h.+(h. itme-) 112a/02

hep hep, her zaman

h. 89b/04, 111b/16, 111b/16, 120b/15

her (F.) her

h. 82b/11, 83a/04, 83a/18, 83b/09, 83b/17, 84b/16, 84b/20, 85a/01, 85a/02, 85a/02, 85b/12, 86a/06, 86a/09, 86a/10, 87a/01, 87a/04, 87a/07, 87a/10, 87a/16, 87a/17, 87b/03, 87b/17, 88a/16, 88a/17, 89a/15, 89a/16, 89b/05, 90a/18, 91a/05, 95b/21, 97b/14, 99a/06, 99b/04, 99b/10, 99b/11, 99b/12, 100a/17, 100a/21, 100b/15, 101b/15, 101b/16, 106b/06, 108a/13, 109a/02, 112a/21, 113a/16, 114a/21, 114b/02, 115b/02, 116a/13, 116b/01, 116b/06, 118a/19, 118b/03, 119a/14, 119a/15, 119a/21, 119b/03, 120a/04, 120a/07, 120b/03, 120b/16, 121a/07, 121a/13, 121a/18, 121b/21, 122a/01, 122a/01, 122a/05, 122a/16, 122a/17, 122b/10, 122b/10, 123a/19, 123b/01, 123b/01, 123b/02, 123b/02

h.+(h. bir) 82b/18, 82b/21, 83a/05, 85b/11, 86a/03, 87b/03, 89a/12,

97b/18, 105b/05, 115a/13, 116a/15, 116b/06, 119b/02, 120a/03, 120a/20

h.+(h. biri) 87a/03, 87a/09, 88b/13, 101a/15

h.+(h. birimüz) 120b/09

h.+(h. birimüze) 119b/19

h.+(h. birinde) 119b/01, 119a/20, 120b/13, 121a/13, 121a/14

h.+(h. birine) 103a/15

h.+(h. birin) 87a/14

h.+(h. birinüñ) 82b/21, 86a/15, 91a/08, 92a/09, 101a/13, 120b/15, 120b/16, 121a/16

h.+(h. biriñüze) 120a/03

h.+(h. birisi) 85b/12, 86b/11, 92a/16, 95a/06, 96b/16, 101a/02, 101b/12, 107b/13, 116b/19, 119a/09, 119a/04, 119a/05, 119b/16

h.+(h. birisin) 91a/21, 119a/01

h.+(h. birisine) 120b/03

h.+(h. birisini) 88a/03

h.+(h. birisinüñ) 93a/01, 116b/17,
119a/01, 119a/03, 121b/09

h.+(h. birümüze) 120b/08

herek ağaçtan yapılmış destek

h.+lerine 106b/13

her-gāh (F.) her zaman

h. 90b/03

hergiz (F.) asla, hiçbir zaman

h. 102a/03, 114b/04

hevā (A.) hava; heves, istek

h. 91b/19, 93a/04, 93b/20, 107a/12,
107a/14, 120a/14

h.+(bād-ı hevā) 89b/21

h.+ 93b/20

h.+(hevā-yı fenā) 91a/10, 91b/15,
96b/01, 106b/13, 108a/06, 108a/20,
113a/05, 113a/14

h.+da 97a/11, 107a/13, 107b/10,
121a/17

h.+dan 91b/16

h.+nuñ 107a/18

h.+nuñ (te'sir-i hevā) 107a/20

h.+sı 107a/08, 108b/12, 108b/13

h.+sın 110a/17

h.+ya 97a/08, 99b/03, 99b/07, 113a/02,
113a/05

h.+yı (tekvîn-i hevā) 112a/14

h.+yıla 93b/20, 96a/11

hevācir (A.) göçenler

h+(hevācir-i bevādī) 122a/20

heves (A.) arzu, istek

h.+in (it-) 82b/04

h.+(kıl-) 108b/08

hey'āt (A.) görünüşler, şekiller

h. 121b/15

heybet (A.) büyüklük

h.+ile 88a/02, 107b/16

heybetlü (A.+T.) görkemli

h. 118a/05

hey'et (A.) görünüş, durum; kurul

h. 96b/12, 115b/03

h.+de 96b/16

h.+den ('ilm-i hey'et) 89a/14

h.+i ('aks-i hey'et) 119b/01

h.+in 87a/12

h.+lerin (şūret-i hey'et) 120a/04

hey'āt (A.) durumlar, heyetler

h. 121b/15

heyhāt (A.) ne kadar uzak

h. 99b/18

hezār (F.) bin; pek çok

h. 83a/02, 123a/04

h.+(būlbūl-i hezār) 97a/15

h.+(destān-ı hezār: būlbūl) 97b/02

h.+(būlbūl-i hezār-destan) 113a/15

h.+(semendūn- hezār) 102b/08

hezārān (F.) binlerce; pek çok

h. 122b/13

hezi (A.) eğlence, şaka

h.+ile 122a/07

hıfız (< **hıfz** A.) ezberleme

h.+(it-) 114b/07

hinzir (A.) domuz

h. 111a/21

hırka (A.) hırka

h.+yı 110b/13

hışım (< **hışm** F.) hışım, öfke krş.

hışm

h.+(it-) 115b/21, 118a/20

h.+(kıl-) 93a/13

hışımlu (F.+T.) öfkeli

h. 97a/01, 97a/02, 110b/07, 113a/05, 113b/07, 113b/13

hışm (F.) hışım, öfke krş. **hışım**

h.+(it-) 94a/11

hıyār (< **hıhār** F.) hıyar, salatalık

h. 107b/06

hicāb (A.) utanma; perde, örtü

h.+ından 107a/11

h.+ını 122a/21

hice (< **hecā'** A.) hece

h.+sin (hurūf-ı hıce) 120a/20

hiç (F.) hiç

h. 82b/01, 83a/10, 83a/11, 83a/17, 83b/01, 83b/03, 84a/16, 89a/14, 90b/16, 90b/16, 90b/17, 93a/05, 93a/20, 93b/15, 94b/14, 98b/10, 100a/10, 100a/14, 100b/10, 100b/12,

101b/07, 106a/20, 108b/02, 108b/15,
110a/13, 111a/01, 111a/13, 111b/06,
111b/07, 116b/12, 118a/18, 122a/06

h.+(h. bir) 84a/16, 89b/01, 92b/12,
92b/13, 92b/20, 110a/21, 111b/05

h.+(h. biri) 87a/18, 119a/17

h.+(h. birimüz) 82b/04

h.+(h. birisi) 87b/04, 117a/04

h.+(h. birisinüñ) 116b/20

hidāyet (A.) Hak yoluna yönelme

h. 122a/10, 122b/19, 123a/09

h.+(it-) 122a/19

hidmet (A.) hizmet, iş, görev krş.

hizmet

h.+(hidmet-i hafî) 114b/14

h.+(hidmet-i Hâk) 86b/16, 114a/16,
116a/02

h.+(it-) 90b/13, 112b/06, 120a/02

h.+(kıl-) 116b/08

h.+de 98b/07

h.+desin 114a/17

h.+e 112b/02, 116a/12, 119b/20

h.+e (şal-) 116a/09

h.+e (tur-) 84b/03, 84b/05

h.+i (it-) 92a/09

h.+ine 84a/09, 84b/06, 95b/09

h.+ine (var-) 92a/08

h.+lerin 116a/09

h.+üm 114b/14

hikāyet (A.) nakletme, anlatma;

hikāye

h.+(eyle-) 96a/08

h.+(it-) 99a/04

h.+(kıl-) 90b/13, 96a/19, 113b/20

hikmet (A.) hikmet, sebep;

hakîmlîk, bilgelik; Allah'ın insanlar
tarafından anlaşılmayan işi

h. 83a/01, 87a/13, 89a/12, 98a/09,
107a/07, 120b/17

h.+(ehl-i hikmet) 107a/12, 121a/09,
121a/11

h.+(hikmetu'l-lāh) 120a/16

h.+₁ (hikmetu'l-lāh) 121a/03

h.+de 86a/13

h.+den (‘ilm-i hikmet) 89a/14, 98a/10

h.+dür 121a/06

h.+e 116b/14

h.+i 106b/03, 120b/10

h.+i (‘ilm-i hikmet) 98b/03

h.+ile 86b/17

h.+in 111a/13

h.+iyle 102b/01

hılâf (A.) karşı, zıt

h.+ı 101a/11

hıl‘at (A.) padişah veya vezir tarafından beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan

h. 91a/02

h.+(hıl‘at-ı hâş) 110a/01

h.+(vir-) 82b/02, 86a/18

hılķat (A.) yaratılma, yaradılış; tabiat

h.+(it-) 111b/18, 114a/17

h.+(ol-) 115b/15, 117b/06

h.+ı 117a/14

h.+ına 111a/11

h.+i 120b/18

himmet (A.) çalışma, çabalama; ermiş kişinin yardımı, manevî güç

h. 90b/13

h.+i 84a/11

h.+üñ (hümā-yı himmet) 84a/07

h.+üñde 96a/14

hink (A.) kır at

h.+(hink-i İshāk) 82b/07, 84b/01, 89b/04

his (< **hiss** A.) his, duygu

h.+(hiss-i müşterek) 121b/17

hisāb (A.) hesap, tahmin

h. 87b/02, 114b/12, 114b/14

h.+da 84a/15

h.+ı 89b/03

h.+ıdur 114b/10

h.+ın 88a/20

hişār (A.) hisar, kale

h. 97a/08

h.+a 96b/19

hiṭāb (A.) seslenme

h.+(**hiṭāb-ı temcīd**: ilahî ses) 93b/13

hizmet (A.) hizmet, iş, görev krş.

hidmet

ḥ.+(ḥizmet-i Ḥak) 90b/11, 120b/07

ḥ.+(ḥizmet-i Süleymānī) 91a/09

ḥ.+den 114b/15

ḥ.+deyüz 90a/03

ḥ.+e 113a/19, 119a/04, 119a/05,
120a/15

ḥ.+i 114b/15

ḥ.+ine 120b/05

ḥ.+ine (yüz sür-) 90b/16

ḥ.+üñüzde (ol-) 90b/18

ḥizmet-kār (A.+F.) hizmetçi

ḥ. 88a/18

ḥ.+dur 121b/06

ḥo (< **ḥōd** F.) kendi

ḥ. 84a/15, 92a/12

ḥōca (< **ḥ^wāce** F.) hoca

ḥ.+ları 86a/13, 86a/18, 86b/02

ḥ.+sıyıdum 88a/21

ḥōd (F.) kendi

ḥ. 82b/03, 84a/15, 86b/05, 86b/07,
90b/16, 94b/21, 102a/18, 102a/19,
102b/02, 103a/07, 111a/19, 111a/21,
111b/14, 114a/15, 118b/15, 121a/09

ḥōd-ḥōş (F.) kendi güzel, hoş olan

ḥ.+ı 108b/17

ḥōn (< **ḥ^wān** F.) sofrası

ḥ.+(ḥōn-ı ‘azīm) 99a/20

ḥ.+(ḥōn-ı Süleymānī) 91a/11

ḥ.+dan 88a/18, 88a/20

ḥōnende (< **ḥ^wānende** F.) şarkıcı

ḥ.+durur 105a/02

ḥorasan tuğla tozuyla kerpiç
karışımından oluşan, eskiden çimento
yerine kullanılan sağlam bir harç

ḥ.+ıla 86b/08

ḥōr (F.) değersiz

ḥ. 122a/01, 122a/02

ḥōrlık (F.+T.) değersizlik

ḥ.+a (ḥōrlığa) 88a/15

ḥōş (F.) güzel, iyi

ḥ. 83a/09, 83a/09, 85b/21, 92a/10,
97b/21, 110a/01, 111a/03, 112b/15,
112b/17, 123a/20, 123b/04

ḥ.+a (şıfāt-ı ḥōş) 106a/06

ḥ.+(ḥ. tutsam gerek) 91a/21

ḥōṣ-ḥōnluk (< ḥōṣ-ḥ^wānluk

F.+T.) güzel okuyuşluluk

ḥ.+(it-) 97b/03

ḥōṣ-nihād (F.+A.) hoş yaradılışlı

ḥ. 113b/12

ḥōṣnūd (F.) hoşnut, memnun

ḥ.+(ol-) 96a/09

ḥuddām (A.) hizmetçiler

ḥ.+ı 104a/07

ḥudūd (A.) sınırlar, uçlar

ḥ.+(ḥudūd-ı Şaḳālib) 107a/14

ḥ.+(ḥudūd-ı zengibār) 107a/14

ḥ.+ı 100a/06

ḥ.+ını 97b/17

ḥ.+ında 107a/17

ḥuld (A.) cennet

ḥ.+(ḥuld-ı cinān) 97b/21

hūm (A.) yaprağı yasemin yaprağı gibi olan çam ağacına benzeyen bir ağaç ismi

h. 83a/02

h.+uñ 83a/02

ḥumār (A.) süzgün bakış

ḥ.+uñ (çeşm-i ḥumār) 116b/02

ḥums (A.) beşte bir

ḥ.+dur 105a/21

ḥur (F.) Güneş

ḥ.+(ḥur-ı güneş) 107b/02

ḥ.+rından 100b/09

ḥūrān (F.) cennet kızları

ḥ.+(envā^ʿ-ı ḥūrān) 121b/13

ḥurde (F.) ufak, kırıntı, parça

ḥ.+sile 86a/08, 86a/09

ḥurmā (A.) hurma

ḥ. 96a/06, 106b/19, 107b/19, 107b/19, 110b/12, 113a/08

ḥurmālīg (A.+T.) hurma bahçesi

ḥ.+dan 108b/03

ḥurşid-ṭalʿat (F.+A.) güneşin doğuşu gibi güzel olan

ḥ.123a/11

ḥurūf (A.) harfler

ḥ.+(ḥurūf-ı hīce) 120a/20

h.+(hurūf-ı tehecci) 120a/09

h.+(‘ilm-i hurūf) 98b/04

h.+ın 89b/16

hurūfi (A.) harflerle ilgili

h. 95a/12

hurūflu (A.+T.) harfli

h. 120a/20

hurūş (F.) coşma

h.+a (getür-) 102b/19

huşûş (A.) konu

h.+da 98a/03, 99a/07, 121a/09

h.+ı 82b/05

huşûşā (A.) ayrıca

h. 94a/04, 116b/06, 116b/07

huzūr (A.) huzur

h.+(huzūr-ı kalb) 123a/13

hücre (A.) hücre

h. 83a/02

h.+sine 91b/12, 92a/04

hücrelü (A.+T.) hücreli

h. 91b/12, 92a/04

hükemā (A.) bilginler, filozoflar

h. 82b/02, 82b/07, 83a/10, 83b/20, 84a/10, 84a/21, 86b/15, 87a/15, 87b/13, 89a/10, 89a/20, 90a/16, 90b/09, 91a/01, 91a/06, 92b/02, 93a/12, 94a/11, 94b/13, 95a/11, 95b/08, 95b/12, 97b/05, 99a/08, 100a/15, 101b/03, 103a/04, 103a/10, 103a/18, 103b/14, 104a/08, 104b/03, 105a/03, 105a/20, 111a/10, 105b/14, 106b/07, 106b/12, 107b/04, 108a/18, 109a/04, 109a/07, 109b/06, 109b/20, 112a/07, 113a/17, 113b/13, 119b/10, 121a/01

h.+(hükemā-i Hind) 99b/15, 100a/03

h.+(hükemā-i müteḳaddim) 99a/14

h.+(hükemā-yı müteḳaddimīn)

98a/01, 98a/05, 99b/07, 100a/20, 101a/10, 103a/15

h.+(re’īsü’l-hükemā) 82b/13, 83a/16, 96a/16, 121a/06

h.+(server-i hükemā) 97b/16, 98a/06

h.+dan 83a/21

h.+nuñ 98a/04, 98a/04

h.+nuñ (re’īsü’l-hükemā) 91a/03

h.+sı 83a/21

h.+ya (re'îsü'l-ḥükemā) 82b/03

h.+yı 106a/12

h.+yıla 84a/02

ḥükm (A.) emir, buyruk krş. **ḥüküm**

h. 95a/09

h.+(eyle-) 107b/09

h.+(ḥükm-i ānī) 122a/05

h.+(it-) 83b/04, 84b/03, 84b/07,
84b/07, 84b/08, 84b/09, 85b/07,
85b/18, 88a/19, 88b/03,
90b/15, 94b/03, 96b/06,) 106b/10,
107b/11, 112a/12, 112b/19, 115a/09,
116a/16, 119a/05

h.+(kıl-) 83b/13, 87a/10

h.+ince 109b/10

h.+inde 120a/21

h.+indedür 121a/18

h.+ine 120b/12, 120b/15

ḥüküm (< **ḥükm** A.) emir, buyruk
krş. **ḥükm**

h.+(it-) 91b/09, 98b/14, 113b/03,
113b/04, 116a/08, 116a/17, 116a/17,

119a/09, 119a/10, 119b/17, 120a/10,
120a/21

hümā (F.) devlet kuşu

h.+(hümā-yı himmet) 84a/06

h.+(h. kuşu) 97a/17

hümām (A.) himmetli, cömert ;
güzel, gösterişli

h. 87a/15, 103a/17, 112a/06

hümāyūn (F.) padişaha ait

h.+(berāt-ı hümāyūn) 91b/07

h.+ıla (vezīr-i hümāyūn) 97a/17

hüner (F.) hüner, marifet

h. 84a/04

h.+in 87a/21

h.+ini 82b/03

h.+leri (göster-)82b/02

hürmet (A.) hürmet, saygı

h.+içün 122b/19

hüs (A.) güzellik

h.+(hüsn-i Havvā) 122b/04

h.+ine 92a/13

ḥüsrevānī (F.) sultanlara lâayık

ḥ. 83b/08, 83b/13

hüve (A.) O, Allah

h.+(hüve'l-maṭlûb) 98b/17

ḥüzni (A.) hüznün, keder

ḥ.+(ḥüzni-i Ādem) 122b/04

I

ı (< **u** F.) ve

ı. 107b/07, 108a/13, 119b/08, 119b/09,
120a/04, 120b/15

ıldırım yıldırım krş. **yıldırım**

ı. 85b/20, 86b/05, 86b/08

ılduz yıldız krş. **yılduz**

ı. 87b/03

ılıca kaplıca

ı.+lar 102b/20, 103a/07

ı.+laruñ 103a/04

ırağ uzak krş. **ırağ**

ı. 100b/09, 103a/12

ırağ uzak krş. **ırağ**

ı. 101b/07, 111b/10, 111b/11

ı.+dan 82b/09

ırmağ ırmak krş. **ırmağ**

ı. 90b/04, 108a/06, 109a/06, 110a/12,
110b/10, 111b/04

ı.+a 90b/05

ı.+ı 92b/16, 98b/05, 98b/21, 101a/17,
103b/04, 105a/10, 122b/15

ı.+ıdur 101a/15, 101a/19

ı.+ıla 122b/16

ı.+ına 92b/12, 92b/17, 98b/17, 98b/18,
122b/15

ı.+ında 92b/05

ı.+ından 107b/09

ı.+ını 107b/13

ı.+ınuñ 91a/15, 91a/17, 111b/03

ı.+uñ 94b/21

ırmağ ırmak krş. **ırmağ**

ı. 101a/14, 103b/03, 103b/20, 104a/14,
104b/09, 105a/10, 105b/20

ı.+laruñ 103b/04

ırtıcı yırtıcı krş. **yırtıcı**

ı.+lardur 99b/05

ışıt- ısıtmak

1.+a (ışıda) 93b/04

ısıtma ısıtma

1.+da 93b/04

issi sıcak

1. 100b/11, 101b/07, 101b/19, 103a/04,
103a/07, 107a/04, 107a/08, 108b/13,
110a/10, 110a/12, 110a/17, 112a/03

1.+dan 100b/14, 103a/13, 110a/12

1.+dandur 107b/02

1.+dur 108b/12

isuz ıssız, boş, sahipsiz, تنها

1. 87b/05, 116a/04

1.+(kıl-) 87b/08

1.+(ko-) 116a/04

isuzluk ıssızlık, sahipsizlik

1. 107a/11

‘ışk (A.) aşk

‘1. 122b/12

‘1.+ıla 122b/12

‘ıyş (A.) yaşama

‘1.+(‘ıyş u ‘ışret: yeme içme, eğlenme)

90b/20, 90b/21, 92a/15, 92a/18

‘1.+(‘ıyş u nūş: yeme içme, eğlenme)

92a/20

i

i (< ü F.) ve, ile

i. 92b/08, 95b/18, 107b/03, 108a/10,
108a/15, 109b/15, 111a/05, 113a/18,
116b/11, 118a/04

i- 1) ol- (esas fiil)

i.-dügi (āb-perest i.) 93a/13

2) imek fiili, birleşik fiil yapımında
kullanılan yardımcı fiil

i.-di 88a/18, 88a/21, 121b/08

i.-di (var ola i.) 94b/11

i.-düm 88a/21

i.-ken 85a/20, 85b/03

i.-miş 89b/08, 120b/13, 120b/13

i.-se 87a/09, 87a/09, 95a/02

‘ibādet (A.) ibadet

‘i.+(it-) 86b/04, 109b/11

iblis (A.) şeytan

i.+lerden 121b/11

ibn (A.) oğul

i.+(ibn-i sulṭān) 123a/03, 123a/10,
123a/15

‘ibret (A.) ibret, ders

‘i. 90a/15

‘i.+(ibretu’l-lāh) 117a/20, 121a/02,
121a/04

‘i.+(ibretu’l-lāhı) 117a/20, 121a/02,
121a/04

‘i.+(al-) 90a/17, 120a/03, 120a/14

‘i.+i (al-) 90a/12, 120b/11

‘i.+ile 113a/17

ibtidā (< **ibtidā’** A.) başlangıç

i.+sı 103b/06, 103b/21, 104b/10,
105a/11, 105b/07, 105b/14

i.+sından 85a/17

i.+sınıñ 104a/15, 106a/01

icāzet (A.) izin, ruhsat

i. 120b/10

i.+(icāzet-i Hāḳ) 98b/01

i.+(icāzet-i Yezdān) 99b/18

i.+(al-) 112a/21, 115b/09, 118a/09,
120b/09

i.+(isteme-) 82b/13

i.+(vir-) 86b/16, 90b/11, 113b/21

i.+dür 118a/13

iç iç, içeri, dahil, gönül

i.+i 86b/09, 89b/06, 89b/07, 100a/08,
104a/13, 104a/14, 104b/06, 104b/08

i.+inde 83b/08, 83b/09, 83b/12,
83b/21, 84a/15, 85a/03, 85b/02,
85b/05, 85b/15, 86a/14, 86a/16,
88a/03, 89a/15, 89b/11, 90a/10,
92a/14, 92b/20, 93a/14, 93a/15,
93b/17, 94a/03, 94b/14, 97b/12,
97b/13, 97b/18, 98b/04, 100a/19,
101b/15, 102a/07, 103b/01, 103b/02,
103b/17, 103b/19, 103b/19, 104a/12,
104a/13, 104a/14, 104b/08, 104b/09,
105a/08, 105a/09, 105a/09, 105a/20,
105b/05, 105b/06, 105b/07, 105b/20,
106a/05, 106a/20, 106b/17, 108b/06,
109a/03, 110a/11, 111b/08, 113a/06,
114b/20, 114b/21, 115a/15, 115a/17,
115b/08, 115b/14, 116a/18, 117a/20,
118a/16, 118a/18, 119a/07, 119a/09,
121a/03, 122a/01

i.+indedür 102a/16

i.+indeki 83a/02, 83a/15, 87a/04,
102b/01

i.+inden 83a/14, 87b/15, 105a/14

i.+ine 82b/04, 82b/19, 83a/21, 83b/04,
83b/12, 83b/13, 84a/07, 86b/05,
86b/05, 86b/07, 86b/18, 88b/09,
93b/08, 94b/19, 102a/13, 118b/06

i.+ini 86a/18, 87a/05

i.+lerinden 86b/02

i.+lerine 119a/17

iç- içmek

i.-diler 92b/05

i.-e 100a/17

i.-e (kan i.) 96a/13

i.-en 110a/13

i.-er 108a/16

i.-erler 102a/10, 102b/07

i.-ersiz 108b/05

i.-mez 95b/18

içerü içeri

i. 83a/12, 83a/14, 83a/19, 83b/07,
86b/19, 86b/20, 87a/01, 87a/02,
88a/01, 101b/17, 115b/16, 118b/21,
119a/12

i.+den 83a/07, 107b/15

içici içici

i.+(kan i.) 97a/21

içil- içilmek

i.-di 91a/11

içim yudum

i. 97b/13

i.+i 93b/02

için için krş. için

i. 86b/21

içme içme

i.+müz 93a/07

içme- içmemek

i.-se 93a/11

içmeler kaplıca

i.+(i. şuyı) 103a/05

içmek içmek

i. 117a/02

i.+e (içmege) 111b/11

içre içinde

i. 83b/16, 84b/17, 84b/21, 85a/10,
86b/11, 86b/21, 88b/08, 92a/13,
92a/18, 96b/17, 99a/07, 99a/16,
105a/02, 105b/13, 108a/15, 111a/09,

111b/16, 121b/12, 122b/02, 122b/04,
123b/04

içün için, uğruna , sebebiyle krş. **için**

i. 83a/19, 84a/17, 86a/05, 87a/04,
103b/05, 119a/10, 119a/11, 123a/20

ideme- edememek

i.-di (farq idemedi) 89b/16

i.-di (fehmi idemedi) 83b/06

i.-z (ceng idemez) 112a/02

i.-z (farq idemez) 115b/14

i.-z (heng idemez) 112a/02

i.-z (zabt idemez) 111a/07

idin- edinmek krş. **idün-**

i.-ürüz (esîr i.) 110b/13

idün- edinmek krş. **idin-**

i.-dük (ma'bud i.) 93a/07

'ifrît (A.) zararlı ve korkunç mitolojik
varlık

ʿi. 87a/05, 90b/12, 91a/13, 92b/08

ʿi.+ler 113b/06

igvā (< **igvā'** A.) azdırma, yoldan
çıkarma

i.+(vir-) 98a/14

iḥāṭa (A.) kuşatma, çevirme

i.+(eyle-) 108a/10

i.+(it-) 99a/09, 101a/01, 109a/08,
113a/17

i.+(kıl-) 91a/09, 97a/21, 100a/03,
104a/19, 104b/17

iḥlāṣ (A.) bağıllık

i.+ıla 88b/16, 123b/05

ihrāmen (< **ehremen** F.)

Zerdüsterin inandıkları kötülük ve
karanlık tanrısı, şeytan, dev

i.+ler 82b/17

iḥtilāf (A.) anlaşmazlık

i. 99a/07

i.+ı 98a/04, 107a/13

i.+(sebeb-i iḥtilāf) 107a/17

iḥtiyāc (A.) ihtiyaç

i.+(gösterme-) 89b/18

i.+ı 90b/16, 107b/03

iḥtiyāṭ (A.) sakınma, tedbir

i. 115a/06

iḳbāl (A.) baht, talih

i.+(‘izz ü iḳbāl) 123b/06

iḳdām (A.) gayret ve sabırla devamlı
çalışma

i.+(it-) 82b/12

iken –dığı hâlde

i. 117a/12

iki iki

i. 82b/18, 83a/07, 83a/14, 83b/04,
83b/04, 83b/21, 84b/01, 84b/09,
84b/14, 85b/08,85b/09, 85b/10,
85b/14, 85b/14, 85b/14, 85b/15,
85b/15, 86a/09, 86a/10, 88a/20,
89b/09, 89b/11, 89b/13, 90a/01,
90a/17, 91a/16, 94a/01, 95a/14,
101a/19, 106b/08, 106b/15, 106b/21,
107b/06, 107b/07, 108a/09, 108b/10,
109a/06, 109b/04, 110a/19, 111a/15,
111a/19, 112a/01, 114a/06, 114a/06,
114b/13, 115a/02, 116a/05, 117a/15,
117b/04, 117b/04, 117b/04, 117b/14,
118a/02, 118a/15, 119a/08, 122a/14

i.+müzüñ 118a/10

i.+si 83b/21, 84b/11, 85b/09, 86b/12

i.+sin 86a/13, 114b/07

i.+sinüñ 111a/04

iki biñ iki bin

i. 87a/04, 103b/17, 105b/03

iki biñ biş yüz elli iki bin beş yüz
elli

i. 105a/06

iki biñ dört yüz iki bin dört yüz

i. 103b/16

iki biñ iki yüz iki bin iki yüz

i. 105b/16

iki biñ toḳuz yüz yigirmi beş
iki bin dokuz yüz yirmi beş

i. 104a/10

iki biñ üç yüz seksen sekiz
iki bin üç yüz seksen sekiz

i. 105b/01

iki biñ yidi yüz toḳsan iki bin
yedi yüz doksan

i. 104b/04

ikinci ikinci

i. 84b/15, 93a/19, 94a/19, 98a/08,
101a/09, 101a/15, 103b/13, 111b/02

iki yüz iki yüz

i. 104a/12, 104b/07, 105a/07

i.+i 104a/12, 104b/06

iki yüz altmış biñ yüz altı iki

yüz altmış bin yüz altı

i. 105a/06

iki yüz biñ iki yüz bin

i. 84a/15, 84a/21

iki yüz on tokuz iki yüz on dokuz

i. 105b/02

iki yüz yitmiş iki yüz yetmiş

i. 86a/19

ıqlım (A.) iklim; bölge; ülke

i. 97b/13, 100b/16, 103a/15, 103a/17,
103b/13, 104a/12, 105b/12, 106a/03,
106b/02, 106b/21

i.+(der-şerh-i ıqlım-i seb'a) 101b/03

i.+(ıqlım-i evvel) 103a/16, 103a/18

i.+(ıqlım-i hāmis) 105a/01, 105a/02,
105a/03

i.+(ıqlım-i rābi') 104b/01, 104b/01,
104b/03

i.+(ıqlım-i sābī) 105b/14

i.+(ıqlım-i sādis) 105a/18, 105a/20

i.+(ıqlım-i şāliş) 104a/06, 104a/06,
104a/08

i.+(ıqlım-i şānī) 103b/12, 103b/14

i.+(ıqlım-i seb'a) 100b/16

i.+de 104a/08, 104b/03, 105a/03,
105a/20, 105b/18, 106a/07

i.+den 106a/08

i.+e 97b/18, 99b/08, 99b/12, 103a/16,
105b/12

i.+e (şāliş-i ıqlım) 104a/07

i.+e (sādis-i ıqlım) 105a/19

i.+i 110b/10

i.+inden 106b/15

i.+ine 104a/16, 106a/05, 113b/12

i.+üñ 103a/19, 103a/19, 103a/21,
103b/05, 103b/10, 103b/15, 104a/04,
104a/20, 104b/17, 105a/04, 105a/15,
105a/21, 105b/04, 105b/06, 105b/10,
105b/14, 105b/15, 105b/16, 105b/17,
105b/21, 106a/04, 106a/05, 106a/20,
106a/20

ikrār (A.) doğrulama, kabul

i.+(it-) 94a/07

ikündü ikinci

i.+yile 92b/05

iktizā (< **iktizā'** A.) gerekme,
gereklilik

i.+(it-) 107a/14, 107a/14

il ülke; halk

i. 113a/17

i.+(halk-ı il) 97b/05

i.+i 103b/11, 105b/10

i.+ine 105a/16

i'lām (A.) bildirme

i.+(eyle-) 118a/12

ile ile

i. 86a/08, 88a/06, 91b/13, 94a/20,
94b/18, 97a/20, 98b/10, 106b/13,
110a/01, 110b/04, 113b/18, 114b/15,
118b/18, 119b/05, 122b/10

ilegümsağmal gök kuşağı

i. 97a/05

ilerü ileri

i. 115b/19

i.+(gel-) 82b/15, 89b/08

ilet- iletmek

i. 113b/02

i.-di 118a/11

i.-diler 92a/04, 108a/21

i.-üp 110a/20, 120a/18

i.-ür (iledür) 93b/03

iletdür- ilettirmek

i.-üp 96b/03

ilkā (< **ilkā'** A.) ilham etme;
bırakma

i.+(it-) 119a/09, 121b/01

illā (A.) ille, mutlaka

i. 92b/13, 92b/13, 106b/18

i.+ki 85b/01, 89a/14, 93b/15, 95a/08,
98b/10, 99a/20, 101a/05, 101b/09,
102a/04, 102a/21, 106a/13, 107b/08,
108b/15, 110a/02, 110a/14, 111a/16,
111b/06, 111b/09, 114a/03, 116a/01,
118a/05, 119b/15

i.+kim 86a/20, 103b/19

illā'l-lāhu (A.) Allah'tan başka

i.+(i. ta'ālānuñ) 87b/18

‘ilm (A.) ilim, bilgi

‘i. 83b/11, 86a/16, 98b/14

‘i.+(‘ilme’l-yaķin) 98b/11, 120b/06

‘i.+(‘ilm-i āb) 98a/09

‘i.+(‘ilm-i hey’et) 89a/14

‘i.+(‘ilm-i hikmet) 89a/14, 98a/10,
98b/03

‘i.+(‘ilm-i ħurūf) 98b/04

‘i.+(‘ilm-i kāyināt) 89a/17

‘i.+(‘ilm-i Loķmān) 83a/04

‘i.+(‘ilm-i nūcūm) 98b/03, 98b/06

‘i.+i 84a/13

‘i.+ile 89b/19, 98b/15

‘i.+inde 83b/10, 86a/13, 86a/17,
88a/21, 100b/05

‘i.+inden 89a/14, 98a/09

‘i.+ine 83a/02, 87b/14, 100b/20

ilt- iletmek

i.-evüz 108a/03

i.-übeni 120b/16

iltifāt (A.) önem verme, yüzünü
çevirip bakma

i.+(itme-) 122a/15

imāmlik (A.+T.) imamlık

i.+(it-) 95b/13

īmān (A.) iman

ī. 88b/05, 116a/02

ī.+(getür-) 88b/17, 94a/19, 94a/20,
94b/16, 94b/16, 95b/09, 109a/21,
109b/03, 109b/03, 109b/08, 109b/21

ī.+(getürme-) 94a/21, 94b/10, 109a/21

ī.+a 94a/13, 108b/09

ī.+a (gel-) 86b/01, 91a/21

ī.+a (gelme-) 94b/01

ī.+a (getür-) 98a/12

ī.+uñā 96a/03

īmānsuz (A.+T.) imansız

ī.+(git-) 88b/06, 88b/20

‘imāret (A.) yapı, bina

‘i. 82b/17, 85b/04, 85b/05, 106a/05

‘i.+(‘imāret-i zemīn) 106a/05

‘i.+(it-) 83b/10

‘i.+(kıl-) 85b/05

‘i.+(yap-) 84b/17

‘i.+ler (yap-) 85a/21

‘imāretlik (A.+T.) yapı, bina

‘i. 105b/21

imdi şimdi, artık

i. 83b/12, 83b/13, 83b/14, 83b/19,
84b/16, 85a/12, 85b/04, 89a/04,
89a/10, 93a/07, 93a/20, 94a/06,
95b/19, 96a/14, 97b/20, 112a/06,
112a/17, 121b/08, 121b/10

ime dağ keçisi

i.+(i. keçisi) 110a/14, 112b/03

imlā (< **imlā’** A.) yazma

i.+(kıl-) 120a/09, 120a/20

imtiḥān (A.) sınama, deneme

i.+(it-) 84a/03

imtiṣāl (A.) emre boyun eğme

i.+(it-) 112a/16

in en, genişlik

i.+i 85b/11, 104b/05, 105b/06, 118a/01

i.+inden 111b/08

in- inmek

i.-di 90a/01, 115b/06, 118a/10

i.-diler 88a/01, 107b/13

i.-dük 90b/04

i.-er 121a/18

i.-erler 115a/06

i.-üp 84b/01

inan- inanmak

i. 85a/04, 101b/21

i.-duḳ 116b/04

inanma- inanmamak

i.-yıcaḳ 120a/12

‘ināyet (A.) ihsan, iyilik

‘i. 95a/15, 123a/08

‘i.+(itme-) 96a/05

‘i.+(kıl-) 122a/10, 122b/20

‘i.+i 84a/11

ince ince

i. 82b/10

i.+dür 82b/11

incin- incinmek, gücenmek

i.-di 82b/14, 84a/02

i.-e 120a/16

i.-mişidi 84a/02

i.-üp 86b/03

i.-ürem 112b/07

i.-ürseñ 112a/18

incit- incitmek, gücendirmek

i.-ür (incidür) 111a/14

incitme- incitmemek

i. 83b/14

indür- indirmek

i.-di 98b/02, 109a/05, 115b/07

i.-diler 91b/20

i.-dip 92b/09

i.-en 93b/08

i.-esin 98a/21

i.-sün 106b/10

inildü inilti

i.+mdür 122b/12

iniş iniş

i.+ler 118a/16

inle- inlemek

i.-rem 122b/10

inleme- inlememek

i.-m 122b/14

inķılāb (A.) değişme

i.+(inķılāb-ı şems) 100b/03

inlülük enlilik

i.+i (inlülüği) 117b/02

in min şey (A.) “Hiçbir şey yoktur ki onu meydana getiren hazinelerin anahtarları elimizde olmasın. Biz onu ancak belirli bir ölçü ile indiririz.” anlamındaki Hicr Suresi, 21. ayetten alınmış bir söz

i.+i 122a/03

ins (A.) insan, kişi

i. 83b/13, 91a/06, 91a/13, 92b/08, 96a/21

i.+(ins ü cān) 106b/05

inşāf (A.) insaf

i. 85a/07, 120a/03, 120b/07

i.+(vir-) 120a/13

insān (A.) insan

i. 93b/11, 94a/09, 107b/15, 107b/18, 108a/08, 117b/05

i.+(‘aķl-ı insān) 100a/03

i.+(ķuvā-yı insān) 121b/17

i.+(şekl-i insān) 108a/21

i.+dan 87a/05, 121b/10

i.+ıla 84a/19

insānī (A.) insana ait

i.+(rūḥ-i insānī) 117a/08

inṣā (< **inṣā'** A.) yazma

i. 120a/20

i.+(it-) 98b/06

i.+(kıl-) 120a/09

inṣā'l-lāh (A.) Allah isterse

i. 89b/12, 91a/14, 99a/06, 99b/12,
100b/18, 101b/01, 102b/05, 106a/18,
112a/09, 112a/16

inṣā'l-lāhu (A.) Allah dilerse

i.+(i. ta'ālā) 101b/08, 102b/10,
123a/08

intihā (< **intihā'** A.) son, sona
ermek

i.+sı 104a/15, 104b/16

i.+sın 85a/17

i.+sında 106a/20

i.+sınuñ (ḥadd-i intihā) 105b/21

intikāl (A.) ölme

i.+(it-) 107a/19

intikām (A.) intikam

i.+(al-) 112a/05

i.+umuzu (al-) 90b/17

intizār (A.) bekleme, bekleyiş

i.+(it-) 92a/21

i.+a 92b/01

ir erken

i.+den 116b/12

ir- ulaşmak

i.-di 106b/07

i.-erdi (yıl i.) 90b/07

i.-esin 84a/08

i.-iserdür 111a/06

i.-üp 113a/01

i.-ür 122b/16

i'rāb (A.) düzgün konuşma

i.+(kıl-) 120a/20

irādet (A.) irade, dileme

i.+(irādet-i Sübhānī) 114b/07

irgür- eriştirmek, ulaştırmak

i.-e 122b/15

i.-üp 119b/21

iri büyük

i. 89b/06

i.+si 94b/15, 96b/15

iriş- erişmek, ulaşmak

i.-diler 91b/16

i.-en 96a/02

i.-üp 108b/18

i.-ür 105b/10

irişme- kavramamak

i.-di (‘aқıl i.) 94a/20

i.-z 117b/02

irkek erkek

i. 114b/21

irme- bilmemek, anlamamak;
ulaşmak

i.-dügünüz (sırrına i.) 89b/10

i.-dünüz (sırrına i.) 89b/09

i.-se 93a/05

i.-se (cūd i.) 122b/07

irte erte, yarın

i. 116b/03

irür- eriştirmek

i.-di (sem‘ine i.) 89b/21

ism (A.) isim, ad

i.+(ism-i a‘zam: Allah’ın doksan dokuz isminin dışında kalan ve hepsini içine alan ismi) 95b/07

i.+idür 106b/03

i.+i 85a/02, 85a/05, 90a/02

i.+i (kal-) 85a/05

i.+i 88b/14

i.+ini 84b/02, 87a/10, 90a/02

i.+ümüz 85b/04

i.+üñ 85a/02

isrāf (A.) israf, gereksiz harcama

i.+(it-) 88a/14

issilik sıcaklık

i.+de 102a/03

i.+den 106a/09

i.+inden (issiliginden) 100b/12,
108b/13

iste- istemek, arzu etmek, dilemek

i. 96a/04

i.-di 83a/21, 106a/12

i.-diler 85a/09

i.-dügi 84b/04

i.-dügüñ 96b/03

i.-düm 85b/01, 85b/03

i.-mezem 84a/08

i.-rin 91a/17, 91a/19

i.-riseñ 109b/20

i.-rmişsin 85a/12

i.-rseñüz 86a/02

i.-señ 122b/21

i.-yicek 90a/19

i.-yüp 89a/20

i.-yen 122a/20

i.-yene 122a/21

isteme- istememek

i.-yüp 84a/01

i.-yüp (icāzet i.) 82b/13

istidārāt (A.) daire biçimi,
değirmilikler

i.+(istidārāt-ı arz) 99b/09

istifsār (A.) sorma

i.+(it-) 102a/10

istignā (A.) ihtiyaçsızlık

i.+ñ (celāl-i istignā) 122a/15

istimā' (A.) dinleme

i.+(it-) 112a/07

i.+(olın-) 111b/02

istivā (< **istivā'** A.) düz

i.+(ḥaṭṭ-ı istivā) 95a/06, 99b/09,
106a/21

i.+dur (ḥaṭṭ-ı istivā) 103b/10

'iṣyān (A.) isyan, baş kaldırma

'i.+(it-) 88b/16

'i.+dur 88a/10

iş iş, çalışma

i. 109b/16, 122a/10, 122a/10

i.+dür 92a/21

i.+i 87b/03, 87b/09, 106b/02, 111a/02,
120b/19

i.+leri 111a/19

i.+lerüñüzi 88a/05

işāret (A.) işaret

i.+(it-) 89b/16, 108b/04, 117b/17

i.+dür 84a/13

i.+i 83a/16

işâretleş- işaretleşmek

i.-diler 119b/16

işbu işte bu

i. 83b/16, 84a/18, 85a/06, 92a/21, 108a/01, 114b/15, 116a/21, 116b/09, 116b/11, 116b/12, 119b/03, 121a/08

işde işte

i. 100b/18, 114b/14, 121b/08

işik eşik

i. 87b/19

i.+i (ışığı) 117b/01, 117b/02, 117b/21

i.+inde (ışiginde) 86b/18

i.+ine (ışigine) 87b/19

işit- işitmek

i.-diler 95b/02, 119b/14

i.-dügümüz 120a/01

i.-dük 116b/09, 121b/09

i.-düm 83a/20, 114a/15

i.-dünse 113b/18

i.-elüm (ışidelüm) 85a/16, 119b/20, 121a/10

i.-icek (ışidicek) 84b/01, 108a/04

i.-ip (ışidip) 107b/15, 112a/08, 120a/12

i.-mişlerdi 108a/04

i.-üp (ışidüp) 82b/10, 109a/05

işitil- işitilmek

i.-di (ışidildi) 118b/13

işitme- işitmemek

i.-yüp 119b/15

işle- yapmak, gerçekleştirmek

i.-di 106b/06

i.-yüp 86a/08

‘işret (A.) yaşama

‘i.+(‘ıyş u ‘işret: yeme içme, eğlenme) 90b/21, 92a/15, 92a/18

‘i.+de (‘ıyş u ‘işret) 90b/20

it- etmek, yapmak, isimlerin birleşik fiil çekiminde kullanılmasını sağlayan yardımcı fiil

i. (cennet i.) 123a/01

i.-(def i.) 122a/21

i.-(delâlet i.) 122a/20

- i.-(hidāyet i.) 122a/19
- i.-(luṭf i.) 122b/09
- i.-(kīyās i.) 88b/02
- i.-(naẓar i.) 117a/15
- i.-(raḥmet i.) 122b/20
- i.-(ref i.) 122a/21
- i.-(refik i.) 122b/01
- i.-(tarīk i.) 122b/01
- i.+(taṣdīk i.) 122a/03
- i.-di 84b/19, 106b/04, 107a/11, 113b/05, 119b/07, 123a/17, 106a/12
- i.-di (āferīn i.) 87b/14
- i.-di (baḥş i.) 86a/15
- i.-di (ceng i.) 116a/20
- i.-di (da‘vet i.) 84b/02, 90a/02, 91b/04, 92b/11, 94a/13, 94b/17
- i.-di (dāyire i.) 86a/04
- i.-di (defter i.) 106b/05
- i.-di (emir i.) 92b/08, 94b/01, 102b/12, 120b/02
- i.-di (emr i.) 86b/17, 87b/20, 89a/12, 89b/05, 90b/02, 106b/11
- i.-di (gerdiş i.) 98a/19
- i.-di (güm güm i.) 117b/19
- i.-di (ḥāk i.) 116a/01
- i.-di (ḥalāş i.) 98b/18
- i.-di (ḥalk i.) 107b/02, 117a/14
- i.-di (ḥarc i.) 85a/06
- i.-di (helāk i.) 115b/21
- i.-di (ḥük m i.) 91b/09, 94b/03, 107b/11, 112b/19
- i.-di (ḥüküm i.) 113b/03, 113b/04, 116a/08
- i.-di (ihāṭa i.) 109a/08
- i.-di (ilkā i.) 119a/09
- i.-di (işāret i.) 89b/16, 108b/04, 117b/18
- i.-di (ittifāk i.) 82b/06
- i.-di (‘izzet i.) 118a/12
- i.-di (ḳabūl i.) 109b/06
- i.-di (ḳarār i.) 91a/05
- i.-di (men‘ i.) 106a/18
- i.-di (muḳadder i.) 123a/08
- i.-di (mükerrem i.) 98b/14

- i.-di (münācāt i.) 98a/20
- i.-di (münḳad i.) 116a/07
- i.-di (müvekkel i.) 119b/19
- i.-di (müyesser i.) 98a/11, 123a/06
- i.-di (naṣīb i.) 98a/07, 106a/19
- i.-di (naṣb i.) 109b/10
- i.-di (naẓar i.) 82b/09, 97b/10, 99a/08, 106b/12
- i.-di (seyrān i.) 100a/14
- i.-di (suʿāl i.) 90a/18, 98b/21, 100b/21, 101b/04, 109a/15, 114a/17
- i.-di (suvāl i.) 118a/14, 121a/06
- i.-di (ṭāʿat i.) 98a/10
- i.-di (ṭaleb i.) 120a/18
- i.-di (taʿlīm i.) 98b/03
- i.-di (tamām i.) 82b/07, 86a/08, 86a/12, 86a/16
- i.-di (tebāh i.) 88b/18
- i.-di (teferrüc i.) 83a/20
- i.-di (teftiṣ i.) 98b/09
- i.-di (teʿlīf i.) 98b/04, 98b/19, 106b/06
- i.-di (terkīb i.) 86a/08, 86a/09
- i.-di (tesellā i.) 90b/19
- i.-di (var i.) 94a/09
- i.-diler 113b/11
- i.-diler (āvāze i.) 113a/16
- i.-diler (baḥş i.) 100b/18
- i.-diler (fikr i.) 85a/09
- i.-diler (ḥamle i.) 94b/09
- i.-diler (helāk i.) 94b/14
- i.-diler (ʿıyş u ʿiṣret i.) 90b/21
- i.-diler (ʿiṣyān i.) 88b/16
- i.-diler (ittifāḳ i.) 84a/02
- i.-diler (kemer kemer i.) 94b/06
- i.-diler (kısmet i.) 99b/08, 99b/12
- i.-diler (ḳurbān i.) 95a/18
- i.-diler (muḥkem i.) 86b/07
- i.-diler (rivāyet i.) 113b/20
- i.-diler (suʿāl i.) 93a/21
- i.-diler (şikāyet i.) 90b/14, 95b/04
- i.-diler (taʿaccüb i.) 108a/19
- i.-diler (ṭāʿat i.) 90b/21

- i.-diler (taḫsīm i.) 102b/16
- i.-diler (ṭaleb i.) 89a/20
- i.-diler (teferrüc i.) 97b/06
- i.-diler (tekbīr i.) 96b/10
- i.-diler (temāšā i.) 87b/14
- i.-diler (tenbīh i.) 95b/11
- i.-diler (terk i.) 95a/17
- i.-diler (vehm i.) 86a/21
- i.-diler (zikir i.) 113b/09
- i.-dise (‘amel i.) 106b/04
- i.-diyise (cehd i.) 83b/08
- i.-dügi (bed-du‘ā i.) 107a/03
- i.-dügi (bünyād i.) 91b/11
- i.-dügi (ḥüküm i.) 119a/09, 119a/10, 120a/10, 120a/21
- i.-dügi (ḫarār i.) 101a/06
- i.-dügi (seyir i.) 114b/13
- i.-dügi (taṣnīf i.) 98b/06
- i.-dügiçün (ḫulağuzlık i.) 89a/21
- i.-dügine (da‘vet i.) 90b/13
- i.-dügine (ḫidmet i.) 90b/14
- i.-dügümüz (ḫidmet i.) 120a/02
- i.-dügümüz (zikir i.) 115a/02
- i.-dügümüz (zira‘āt i.) 110b/16
- i.-dügümüzden (zikir i.) 102b/11
- i.-dügüñ (ḫarc i.) 83b/15
- i.-dügüñ (ḫaṭā i.) 98b/16
- i.-dük (bünyād i.) 83b/10
- i.-dük (ḫarc i.) 83b/14
- i.-dük (rivāyet i.) 106a/20
- i.-dük (seyrān i.) 118b/16
- i.-dük (su‘āl i.) 114b/09
- i.-dük (suvāl i.) 117a/01, 117a/03
- i.-dük (teferrüc i.) 118b/17
- i.-dükçe (cünbüş i.) 120b/19
- i.-dükden (vefāt i.) 84b/13
- i.-dükleri (ḫased i.) 84a/01
- i.-dükleri (tekāsül i.) 84a/01
- i.-düm (beyān i.) 106b/02
- i.-düm (cürm-i ceng i.) 122b/11
- i.-düm (da‘vet i.) 88b/05
- i.-düm (derc i.) 89a/15
- i.-düm (günāh i.) 98b/12

- i.-dün 106a/16
- i.-dünüz (feth i.) 107a/02
- i.-düm (harc i.) 89a/15
- i.-düm (taşnîf i.) 89a/14
- i.-e (‘afv ide) 86b/13
- i.-e (cem^c ide) 96a/14
- i.-e (emr ide) 83b/21
- i.-e (dirlik ide) 108b/21
- i.-e (halk ide) 121a/09
- i.-e (kâr ide) 86b/06
- i.-e (kifâyet ide) 86a/06
- i.-e (men^c ide) 95b/21
- i.-e (pâk ide) 122a/13
- i.-e (raḥmet ide) 89a/09
- i.-e (seyr ide) 106a/12
- i.-e (seyrân ide) 101a/21
- i.-e (şefkat ide) 100b/20
- i.-e (tā‘at ide) 122b/17
- i.-e (tālîm ide) 109b/10
- i.-e (tavâf ide) 123b/05
- i.-e (teftîş ide) 97b/15
- i.-e (tevlîd ide) 123b/06
- i.-e (vezî‘ ide) 123b/02
- i.-ecegüm (sefer idecegüm) 85b/02
- i.-ecek (ḥalâş idecek) 109b/02
- i.-ecekün (harc ideceğün) 83b/13
- i.-elden (helâk idelden) 85a/17
- i.-eler (cem^c ideler) 91b/08
- i.-eler (def^c ideler) 121b/01
- i.-eler (ibâdet ideler) 109b/11
- i.-eler (tā‘at ideler) 109b/11
- i.-eler (zapt ideler) 91b/08
- i.-eli (naḳil ideli) 115b/21
- i.-eliden (gerdiş ideliden) 87b/02
- i.-elüm (ğazâ idelüm) 112a/09
- i.-elüm (şerḥ idelüm) 100b/19
- i.-elüm (zikir idelüm) 100b/18
- i.-em (harc idem) 86a/06
- i.-em (helâk idem) 113b/02
- i.-em (pâk idem) 113b/03
- i.-em (seyirân idem) 96b/06
- i.-en (bünyâd iden) 88b/07
- i.-en (cenk iden) 101b/14
- i.-en (cürm iden) 86b/12

- i.-en (efṣān iden) 93b/09
- i.-en (ḥalk iden) 94a/16
- i.-en (ḥilḳat iden) 111b/18
- i.-en (ḥüküm iden) 119b/17
- i.-en (iden) 93b/10
- i.-en (keşf iden) 122a/04
- i.-en (te'līf iden) 106b/03
- i.-en (ẓabıṭ iden) 114b/03
- i.-ene (ābād idene) 89a/05
- i.-ene (bünyād idene) 89a/04
- i.-enleri (tā'at idenleri) 88a/08
- i.-er (ceng ider) 111b/19
- i.-er (cünbiş ider) 84a/20
- i.-er (dāḥil ider) 105a/19
- i.-er (defter ider) 105a/19
- i.-er (devr ider) 84a/18, 87b/03
- i.-er (dilek ider) 115b/04
- i.-er (emir ider) 118b/03, 118b/06
- i.-er (ferrāşlık ider) 99b/02
- i.-er (fıkr ider) 95a/04
- i.-er (gerdiş ider) 87b/09
- i.-er (gökcek ider) 93b/03
- i.-er (ḥareket ider) 118a/08
- i.-er (ḥaṭā ider) 123a/18
- i.-er (ḥayr-ı du'ā ider) 123a/01
- i.-er (helāk ider) 120a/14
- i.-er (heng ider) 111b/18
- i.-er (ḥışm ider) 94a/11
- i.-er (ḥidmet ider) 92a/09
- i.-er (ḥüküm ider) 83b/04, 84b/08, 90b/15, 115a/09, 116a/16, 119a/05
- i.-er (ḥüküm ider) 116a/17
- i.-er (ider) 94a/10, 109b/19, 110a/10, 119b/09, 119b/09
- i.-er (insān ider) 94a/09
- i.-er (iktizā ider) 107a/14, 107a/14
- i.-er (ilkā' ider) 121b/01
- i.-er (intizār ider) 92a/21
- i.-er (ḳabūl ider) 110a/19
- i.-er (ḳahr ider) 87b/08
- i.-er (kār ider) 122a/09
- i.-er (kelimāt ider) 98b/10
- i.-er (kerem ider) 109b/17

- i.-er (kifāyet ider) 86a/02
- i.-er (meşşāṭalar ider) 99b/01
- i.-er (minnet ider) 99a/17
- i.-er (nazm ider) 84b/18
- i.-er (remmāllık ider) 99a/06
- i.-er (saḳḳalık ider) 99b/03
- i.-er (seyr ider) 104a/07
- i.-er (şem'īdānlık ider) 99b/04
- i.-er (şükr ü sipās ider) 123a/17
- i.-er (tā'at ider) 93b/11
- i.-er (terbiyet ider) 93b/03
- i.-er (terk ider) 122b/06
- i.-er (tesbīḥ ider) 114a/09, 115b/05
- i.-er (yād ider) 84b/18, 85a/03
- i.-er (żabṭ ider) 105a/02
- i.-er (ziyāret ider) 85a/01
- i.-erdi (āşikār iderdi) 98a/13
- i.-erdi (ḥükm iderdi) 85b/07, 88a/19, 88b/03
- i.-erdi (‘ıyş u nüş iderdi) 92a/20
- i.-erdi (iderdi) 92a/12
- i.-erdi (ḥarāb iderdi) 111b/16
- i.-erdi (inşā iderdi) 98b/06
- i.-erdi (secde iderdi) 92a/12
- i.-erdi (ta'lim iderdi) 98a/12
- i.-erdi (ter iderdi) 92a/17
- i.-erdük (cenk iderdük) 84b/10
- i.-erek (iderek) 115a/09
- i.-erek (teferrüc iderek) 82b/08
- i.-erem (āḥ iderem) 122b/10
- i.-erem (ḥidmet iderem) 112b/06
- i.-erem (ḥizmet iderem) 114b/15
- i.-erem (nāle iderem) 122b/15
- i.-erem (żabıṭ iderem) 114b/03
- i.-eridi (dār u gır ideridi) 88b/04
- i.-erin (ḥükm iderin) 84b/07
- i.-erken (cem' iderken) 86b/11
- i.-erken (seyrān iderken) 119a/10
- i.-erken (teferrüc iderken) 113b/15
- i.-erler (‘azāb iderler) 121b/02
- i.-erler (ceng iderler) 112a/01
- i.-erler (fikir iderler) 95a/08
- i.-erler (helāk iderler) 111b/10

- i.-erler (hikāyet iderler) 99a/05
- i.-erler (rivāyet iderler) 96a/17, 99a/01
- i.-erler (seyrān iderler) 101b/12
- i.-erler (tamām iderler) 110b/05
- i.-erlerdi (ḥarāb iderlerdi) 111b/15
- i.-erlerdi (ḥōṣ-ḥōnluḳ iderlerdi) 97b/04
- i.-erlerdi (ḥükm iderlerdi) 84b/09
- i.-erlerdi (seyr iderlerdi) 97a/01
- i.-erlerdi (tesbīḥ iderlerdi) 97a/16
- i.-erleridi (da‘vā iderleridi) 84b/11
- i.-erlerse (su‘āl iderlerse) 102b/02
- i.-ermiş (devr idermiş) 84a/19
- i.-erse (ḥükm iderse) 84b/03
- i.-erseñ (ḥükm iderseñ) 85b/18
- i.-erseñ (istifsār iderseñ) 102a/10
- i.-ersin (ḥükm idersin) 84b/07
- i.-ersin (ḥüküm idersin) 98b/15
- i.-erüz(şikār iderüz) 110a/15
- i.-ermiş (żabt idermiş) 120b/14
- i.-erse (ḳabūl iderse) 115a/09
- i.-erseñ (‘azm iderseñ) 123b/01
- i.-erseñ (gūṣ iderseñ) 108a/18
- i.-erseñ (ḥükm iderseñ) 106b/10
- i.-erseñ (istimā iderseñ) 112a/07
- i.-erseñ (nigāḥ iderseñ) 116b/01
- i.-ersin (helāk idersin) 106a/17
- i.-erüm (ḥıfız iderüm) 114b/07
- i.-erüm (ḥükm iderüm) 112a/12
- i.-erüz (ġazā iderüz) 112a/18
- i.-erüz (münācāt iderüz) 110a/18
- i.-erüz (şükr iderüz) 108b/16
- i.-erüz (zāhire iderüz) 110b/14
- i.-esin (‘ayān idesin) 97b/19
- i.-esin (bünyād idesin) 85a/12
- i.-esin (yād idesin) 85a/07
- i.-esüz (beyān idesüz) 116a/11
- i.-evüz (idevüz) 102b/05
- i.-evüz (def‘ idevüz) 111a/14
- i.-evüz (tamām idevüz) 123a/14
- i.-evüz (zikir idevüz) 99a/06, 99b/13
- i.-eyim (ḥalāṣ ideyim) 109b/01
- i.-eyin (da‘vet ideyin) 98b/01

- i.-eyin (şerh ideyin) 89a/10
- i.-eyin (taqrîr ideyin) 97b/21
- i.-icek (bağış idicek) 91a/02
- i.-icek (hüküm idicek) 96b/06
- i.-icek (ihâta idicek) 113a/17
- i.-icek (ikdām idicek) 82b/12
- i.-icek (karār idicek) 100b/08
- i.-icek (naķil idicek) 120a/16
- i.-icek (red idicek) 108b/07
- i.-icek (su'āl idicek) 82b/12
- i.-icek (şerh idicek) 86b/16
- i.-icek (şikāyet idicek) 112a/08
- i.-icek (taleb idicek) 102b/12
- i.-icek (vaşīyyet idicek) 95a/16
- i.-icek (vefāt idicek) 85b/07
- i.-ince (‘amel idince) 89a/16
- i.-ip (idip) 115a/05
- i.-ip (‘aceb idip) 114a/03
- i.-ip (āvāz idip) 107b/14
- i.-ip (beyān idip) 120a/11, 120b/01
- i.-ip (cevāb idip) 101a/01
- i.-ip (feth idip) 95b/03, 95b/07
- i.-ip (ğāżab idip) 94b/01
- i.-ip (hışım idip) 115b/21, 118a/20
- i.-ip (hüküm idip) 116a/17
- i.-ip (idip) 111b/07
- i.-ip (imāmlık idip) 95b/13
- i.-ip (ķabūl idip) 118b/20
- i.-ip (ķaţ‘ idip) 117a/08, 117a/13
- i.-ip (kemer kemer idip) 97a/04
- i.-ip (ķulaguzlık idip) 96b/03
- i.-ip (levh idip) 117a/01
- i.-ip (luţf idip) 96a/08
- i.-ip (medh idip) 97a/16
- i.-ip (naşb idip) 91b/05
- i.-ip (nażar idip) 107b/06, 115a/18
- i.-ip (pāk idip) 110b/16
- i.-ip (seyrān idip) 97b/05, 101b/02
- i.-ip (suvāl idip) 119b/18, 119b/18, 119b/21
- i.-ip (şak idip) 117b/21
- i.-ip (şerh idip) 107a/10
- i.-ip (ta‘accüb idip) 114a/10, 116a/11
- i.-ip (tahsīn idip) 100b/21

- i.-ip (teveccüh idip) 114b/21
- i.-ip (vaṭan idip) 102a/05
- i.-ip (zīnet idip) 92b/17
- i.-mez (kār i.) 83b/01, 86b/05, 86b/08
- i.-mezem (minnet i.) 84a/06
- i.-mezler (inṭikāl i.) 107a/19
- i.-mezsiz (yād i.) 85a/21
- i.-miş 111b/18
- i.-miş (āḥir i.) 83b/18, 89a/09, 89a/19, 90a/16
- i.-miş (men^c i.) 83b/02
- i.-miş (naşib i.) 113b/12
- i.-miş (taḫdīr i.) 102a/17
- i.-mişdür (ḥalḫ i.) 101b/13
- i.-mişdür (ḥilkat i.) 114a/17
- i.-mişdür (ihāṭa i.) 99a/09, 101a/01
- i.-mişdür (ḫarār i.) 99a/09
- i.-mişdür (ta^clīm i.) 119a/19
- i.-mişdür (taḫsīm i.) 100a/03
- i.-mişdük (derc i.) 83b/15
- i.-mişler (beyān i.) 87a/12
- i.-mişler (bünyād i.) 82b/16
- i.-mişler (şerḥ i.) 87a/08, 87a/09
- i.-mişler (talī i.) 83a/06
- i.-mişler (taşvīr i.) 87a/06
- i.-mişlerdür (terkīb i.) 83a/04
- i.-se (da^cvī i.) 83b/09
- i.-se (nevā i.) 92a/16
- i.-se (şerḥ i.) 117a/16
- i.-se (tecvīl i.) 108b/12
- i.-sek (terdīd i.) 94b/20
- i.-sek (teftīş i.) 117a/13
- i.-sem (i. gerek) 96a/11
- i.-sem (āyār i. gerek) 96a/15
- i.-sem (‘azm-ı yār i. gerek) 96a/10
- i.-sem (bār i. gerek) 96a/13
- i.-sem (da^cvet i. gerek) 91a/21
- i.-sem (helāk i. gerek) 91b/01
- i.-sem (ḫaşd-ı yār i. gerek) 96a/12
- i.-sem (yār i. gerek) 96a/11, 96a/14
- i.-sem (yar i. gerek) 96a/13
- i.-sen (‘afv) 122a/17
- i.-señ (naẓar i.) 83a/07

- i.-sün 112a/05
- i.-üben (cehd idüben) 95b/21
- i.-üben (def^c idüben) 108a/18
- i.-üben (ğusl idüben) 90b/21
- i.-üben (hal idüben) 89a/17
- i.-üben (luṭf idüben) 112a/06
- i.-ügümden (fıkr idügümden) 117a/15
- i.-üñ (devā idüñ) 88a/07
- i.-üñ (emir idüñ) 96b/04
- i.-üñ (ıkrār idüñ) 94a/07
- i.-üñ (qabül idüñ) 94a/10
- i.-üñ (ma^clüm idüñ) 86a/02
- i.-üñ (şabr idüñ) 90b/18
- i.-üñ (teftiş idüñ) 83a/17
- i.-üñ (terk idüñ) 94a/07
- i.-üp (cehd idüp) 83a/21
- i.-üp (cem^c idüp) 92a/02, 111a/20, 111b/02
- i.-üp (ceng idüp) 102a/16, 111a/20
- i.-üp (çukur idüp) 86a/11
- i.-üp (devr idüp) 116b/13
- i.-üp (ferd ü zevc idüp) 86a/12
- i.-üp (ğazab idüp) 94a/12
- i.-üp (heves idüp) 82b/04
- i.-üp (‘ibādet idüp) 86b/04
- i.-üp (imtiḥān idüp) 84a/03
- i.-üp (imtisāl idüp) 112a/16
- i.-üp (kaşd idüp) 98a/16
- i.-üp (kaṭ^c idüp) 117a/09
- i.-üp (kurbānlar idüp) 110a/16
- i.-üp (luṭf idüp) 89a/18, 113b/17
- i.-üp (maḥv idüp) 102a/18
- i.-üp (münācāt idüp) 98a/16, 112b/10
- i.-üp (raḥmet idüp) 118b/02
- i.-üp (şevk idüp) 123a/18
- i.-üp (şürū^c idüp) 123a/14
- i.-üp (ta^caccüb idüp) 82b/10, 90b/11
- i.-üp (taleb idüp) 102b/07
- i.-üp (tamām idüp) 84a/12, 116a/10
- i.-üp (tesbîḥ idüp) 113a/07
- i.-üp (teferrüc idüp) 99b/21
- i.-üp (te^clîf idüp) 98a/12
- i.-üp (‘urüc idüp) 108b/18
- i.-üp (vaṭan idüp) 101b/20

i.-üp (vezn idüp) 86a/07

itā'at (A.) itaat, uyma

i.+(eyle-) 88b/16, 114b/16

i.+(itme-) 123b/02

i.+(kıl-) 95b/09

itāb (A.) azarlama

i.+(it-) 88a/13

itdür- ettirmek

i.-e (teferrüc i.) 86b/17

i.-em (teferrüc i.) 84a/11

itibār (A.) değer verme, önemseme

i.+(kılma-) 82b/13, 110a/04

i.+1 90b/16

itikād (A.) inanç

i.+1 (vir-) 95a/02

itimād (A.) itimat, güven

i.+(kıl-) 99a/04

itmām (A.) tamamlama

i.+ını 123a/06

itme- etmemek, yardımcı fiil

i. 122a/11

i.-(fevt i.) 111a/06

i.- (günāh i.) 86b/13

i.-di (dirīg i.) 93a/20

i.-di (ziyān i.) 82b/01

i.-düm (fevt i.) 89a/14

i.-gil (ḥarāb i.) 83b/17

i.-mişdür (eşer i.) 83b/02, 84a/16

i.-mişdür (ḥalk i.) 103a/17

i.-mişdür (te'sīr i.) 84a/16

i.-ñ (ḥadeş i.) 94a/07

i.-sek 92b/18

i.-señ (iltifāt i.) 122a/15

i.-señ (mālik i.) 122b/07

i.-seydi (ināyet i.) 96a/05

i.-sün (germ i.) 96a/11

i.-ye 122a/08

i.-ye (itā'at i.) 123b/02

i.-ye (eşer i.) 85b/20, 88b/08

i.+ye (taḥsil i.) 110a/09

i.-ye (te'sīr i.) 85b/19

i.-yeler (yardım i.) 84a/03

i.-yelüm (dırāz i.) 95b/08, 97a/19

i.-yüben (ses i.) 93a/12

i.-yüp (fehm i.) 119b/15

i.-yüp (ķabūl i.) 89b/01

i.-z (ses i.) 108a/10

i.-z (seyir i.) 118b/08

i.-zem (şerh i.) 120a/07

i.-zin (ferāġat i.) 114b/15

i.-zse (müstecāb i.) 115a/10

itmek etmek, yardımcı fiil

i.+(bend i.) 90a/20

i.+(bünyād i.) 90a/19

i.+(cenk i.) 91a/18

i.+(ķalāş) 98b/17

i.+(minnet-i ‘aẓīm i.) 112b/12

i.+(seyr i.) 106a/19

i.+(şükür i.) 112b/13

i.+den (‘imāret i.) 83b/10

i.+dür (ķased i.) 88a/11

i.+dür (isrāf i.) 88a/14

i.+dür (‘itāb i.) 88a/13

i.+dür (mülāzemet i.) 88a/10

i.+dür (şikār i.) 111a/19

i.+e (da‘vet itmege) 86b/02

i.+e (ķamd itmege) 97a/18

i.+e (helāk itmege) 98a/16

i.+e (ķan itmege) 95a/01

i.+e (nesne itmege) 93b/11

i.+e (seyrān itmege) 108b/08, 115a/01,
115a/05

i.+e (ķavāf itmege) 115a/03

i.+e (zirā‘at itmege) 110b/07

i.+i (minnet itmegi) 84a/02

i.+içün (‘arz itmegiçün) 87a/21

i.+içün (iẓhār itmegiçün) 102a/08,
119a/08

itmeklik etmeklik

i.+(taşnīf i.) 123a/08

ittifāk (A.) anlaşma, uyuşma

i. 119a/14

i.+(it-) 82b/06, 84a/02

i.+ıla 82b/12

iy ey

i. 84b/03, 84b/03, 84b/20, 85b/18,
87a/15, 87a/19, 87b/02, 87b/04,

88a/05, 88a/18, 88b/01, 89a/02,
90b/07, 90b/08, 90b/16, 92a/08,
93a/14, 96a/12, 96a/14, 97b/16,
97b/16, 99a/07, 100a/13, 101a/10,
103a/17, 103b/13, 105b/13, 106b/03,
111a/13, 112a/07, 118b/07, 120b/17,
121a/06, 121a/06, 122b/15, 123b/03,
123b/03

iyle- eylemek

i.-(niyāz i.) 96a/02

izhār (A.) gösterme

i.+(it-) 102a/07, 119a/08

izn (A.) izin

i.+(izn-i Hāḡ) 104a/07, 104b/02,
105a/02, 120b/14

i.+(izn-i Rabbānī) 84b/03, 84b/05,
90a/02, 96b/06, 112a/13

i.+ile 94b/03

‘izz (A.) yücelik, değer

‘i.+(‘izz ü iḡbāl) 123b/06

‘izzet (A.) kuvvet; değer; saygı

‘i. 112b/06

‘i.+(bul-) 84a/09

‘i.+(it-) 118a/12

‘i.+(kıl-) 98b/11, 114a/12, 117b/10,
117b/18

‘i.+ile 92a/03, 114a/14, 123a/17

‘i.+ine 118b/21

‘izzetleş- (A.+T.) selamlaşmak

‘i.-üp 115b/11

K

ḡabart- kabartmak

ḡ.-ıp (ḡarın ḡabardıp) 94b/11

ḡābe ḡavseyn (A.) “iki yay aralığı kadar” anlamında, Hz.Muhammed’in Miraç gecesinde Allah’a yakınlığı kastedilir.

ḡ.121b/19

ḡ.+iyle 122b/03

ḡabil (< **ḡabil** A.) türlü, sınıf, gibi

ḡ.+inden 106a/06

ḡābil (A.) olabilir, mümkün

ḡ. 117b/03

ḡ. (ol-) 122a/02

ḡabluca kaplıca

ķ. (ķ. şuyı) 103a/06

ķabir (A.) kabir, mezar

ķ. 85a/03

ķ.+lerini 110a/19

ķabūl (A.) kabul

ķ.+(it-) 94a/10, 109b/06, 110a/19,
115a/09, 118b/20, 122b/16

ķ.+(itme-) 89b/01

ķ.+(ķıl-) 108b/07, 112b/04

ķ.+(ol-) 109b/20, 120b/10, ol(1)

ķabż elle tutma

ķ.+ına (al-) 102a/20

ķaç- kaçmak

ķ.-uban 112a/02

ķ.-up 86b/02, 108b/07

ķaçan ne zeman; nasıl

ķ. 107b/04, 116b/06

ķ.+ki 82b/07, 83b/20, 85b/21, 86a/20,
86b/15, 89a/20, 93a/12, 93b/02,
93b/02, 94b/15, 95b/08, 96a/19,
108a/18, 112a/07, 113a/18, 113b/20,
114b/16, 117a/15, 118a/19, 120b/03,
121a/01

ķ.+kim 89a/10, 94b/13, 106b/07,
115b/05, 118b/09

ķadar (< **ķadr** A.) kadar, derece,
miktar

ķ. 83b/08, 83b/15, 86a/05, 86a/07,
87b/01, 91b/06, 98a/09, 98b/04,
98b/19, 100a/16, 100a/16, 100a/16,
102a/19, 105b/21, 106b/14, 110b/19,
111a/03, 112a/11

ķ.+dur 105b/06

ķadd (A.) boy

ķ. 116b/19, 117b/05

ķ.+(ķadd u ķāmet) 87a/12

ķadeh (A.) kadeh, bardak

ķ. 109a/12, 109a/12, 109a/15

ķ.+dür 109a/15

ķadem (A.) yarım arşın

uzunluğunda bir ölçü; adım; ayak

ķ. 88a/01, 116b/01, 122a/01, 122a/01

ķader (A.) kader

ķ.+(ķazā-yı ķader) 113b/07

ķadh (A.) iç, içinde

ķ. 122b/05

ķāđi (A.) kadı

ķ. 109b/10

ķadim (A.) eski

ķ. 100a/21

ķādir (A.) kudret sahibi, güçlü

ķ. 86a/14, 94a/01

ķ.+dür 93b/12, 121a/09

ķāđiyyü'l-ĥācāt (A.) herkesin
isteklerini yerine getiren, Allah

ķ. 110a/18

ķadr (A.) derece, rütbe

ķ.+e 121a/19

ķafā (A.) kafa, baş; uç, tepe

ķ. 90a/07, 90a/08, 115a/18

ķ.+lar 89b/06

ķ.+ları 89b/06

ķ.+sın 108a/12

ķ.+sına 113a/10

ķ.+sınca 86b/19

ķ.+sında 91a/08, 112b/19

ķ.+sından 99b/17, 115a/08

ķ.+yımış 90a/10

ķāf-ender-ķāf (A.+F.) baştan başa,
bütünüyle

ķ. 98b/09

kāfer (F.) kâfir krş. **kāfir**

k.+(git-) 86b/10

kāfir (A.) kâfir krş. **kāfer**

k. 86b/12, 94b/10, 101b/20

k.+(ol-) 87b/12, 88b/06

ķahhār (A.) kahredici

ķ.+(ķahhār-ı 'ālem) 118b/05

ķahr (< **ķahr** A.) kahır, yok etme
krş. **ķahr**

ķ. 98b/12

ķ.+uñ (zulmet-i ķahr) 123a/21

kāhin (A.) kâhin

k.+ler 99a/04

ķahr (A.) kahır, yok etme krş. **ķahr**

ķ.+a 116a/01

ķ.+ıla 116a/03, 116a/03

ķ.+(it-) 87b/08

ķahṭ (A.) kıtlık, kuraklık

ķ.(ol-) 92b/16

ķaḥṭlık (A.+T.) kıtlık, kuraklık krş.

ķızlık

ķ. 118a/21

ķ.(ol-) 94b/20, 118a/21

ķā'id (A.) oturan

ķ. 99b/20

ķā'ide (A.) esas, temel; kural

ķ. 95a/19

ķ.(ķā'ide-i rūzigār) 110b/05

ķ.(süril-) 95b/02

ķ.(ṭut-) 95b/01, 95b/02

ķ.+si 100a/16

ķ.+yi 94b/20

ķak- kakmak, iteklemek

ķ.-ar 111b/20

ķakı- öfkelenmek, kızmak

ķ.-yup 93a/13

ķakımaķ öfkelenme, kızma

ķ.+a (ķakımaķa) 88a/11

ķakıřdur- işaretleşmek

ķ.-up (göz ķ.) 89b/20

ķal- artmak; geride bulunmak;

yardımcı fiil

ķ. 112a/18

ķ.-a (bāķi ķ.) 89a/06

ķ.-a (yādigār ķ.) 84b/19, 85b/04,

85b/20

ķ.-an 94b/10, 98b/19, 103a/02,

121b/10

ķ.-an (bāķi ķ.) 85a/05, 94b/15

ķ.-dı 84b/20, 85b/07, 86b/12, 88b/06,

88b/10, 88b/17, 95a/20, 99a/04,

99a/12

ķ.-dı (ḥayrān ķ.) 87a/15

ķ.-dı (yādigār ķ.) 83b/16, 89a/04

ķ.-mış 97b/12, 97b/13, 97b/13,

100b/06, 100b/15, 103a/14

ķ.-mış (yād-ger ķ) 88b/21

ķ.-mış (arta ķ.) 88b/20

ķ.-mış (ķ. durur) 93b/06

ķ.-mışdur 99a/10

ķ.-up 101b/06, 102a/13, 123a/15

ķ.-up (ḥayrān ķ.) 111a/12, 119b/12

ķ.-up (yādigār ķ.) 84b/15

ķ.-ur 87b/05, 122a/07

ķ.-ur (ismi ķ) 85a/05

ķ.-ursa (ebedī ķ.) 86b/06

ķal'a (A.) kale

ķ. 83b/12, 85a/09, 85a/10, 85b/03

ķ.+(ķal'a-i bārū-yı mu'azzam) 100a/07

ķ.+(ķal'a-i Hermān) 89b/07, 90a/21

ķ.+(mecmū'-ı ķal'a) 83a/06

ķ.+lar 84a/17

ķ.+ları 85b/17

ķ.+larını 86b/15

ķ.+larıñ 85b/17

ķ.+nuñ 83b/12, 84a/03, 85b/03,
86a/18, 86b/17

ķ.+sı (Hermān Ķ.) 84a/15

ķ.+sına (Hermān Nesrān Ķ.) 82b/09

ķ.+sını (Hermān Ķ.) 89b/18

ķ.+sını (Hermān Nesrān Ķ.) 82b/04

ķ.+sınıñ 85b/10, 105b/05

ķ.+ya 83a/09

ķ.+yı 83a/20, 83b/09, 88a/20, 90a/19

ķal'a-güşā (A.+F.) kale kuşatan

ķ.+yıldı 88a/19

ķalan artan, artık

ķ. 105b/04

ķ.+ı 105b/03

ķ.+ın 105b/06

ķalb (A.) kalp

ķ. 121b/16

ķ.+i 123b/03

ķ.+ile (huzūr-ı ķalb) 123a/14

ķaldırış- birlikte yukarı doğru
hareket ettirmek

ķ.-up 113b/07

ķaldur- kaldırmak; yukarı doğru
hareket ettirmek

ķ.-dılar 94b/05

ķ.-ıp 91a/12

ķ.-mış 87b/16, 87b/16

ķ.-up 97a/08, 113a/18, 119a/02,
121a/08

ķalem (A.) kalem

ķ. 121b/18, 122b/19

ķālīb (A.) biçim, kalıp

ķ.+(ķālīb-ı ādem) 114b/20

ķ.+ı 83a/05

ķālīblu (A.+T.) kalıplı

ķ. 114a/06, 115b/12

ķalın kalın

ķ. 107a/05

ķalk- kalkmak, doğrulmak

ķ.-up 106b/12, 107b/12, 111a/15,
112a/19, 113a/05, 117b/16

ķalma- kalmamak, yardımcı fiil

ķ.-dı 84b/20, 88b/16, 90a/14, 98b/20,
88b/11, 88b/11, 116a/01

ķ.-dı (bāķī ķ.) 89a/05, 90a/13

ķ.-dı (söz ķ.) 86a/12

ķ.-mış 110b/19

ķ.-mış (eşer ķ.) 88b/21

ķ.-ya 90a/15

ķ.-yısar 89a/05

ķ.-yup 87b/04, 94b/15

ķ.-z 110a/21, 110b/01, 111a/06

ķamař- kamaşmak

ķ.-ur 115a/13

ķamer (A.) ay

ķ. 87b/07

ķ.+(be-sefer-i cebeli'l-ķamer) 91a/01

ķ.+(cebel-i ķamer) 95a/05

ķ.+(felek-i ķamer) 118b/18

ķ.+den (cebel-i ķamer) 91a/17,
110b/08

ķ.+e (cebelü'l-ķamer) 95a/05, 96b/07

ķ.+i (āb-ı cebelü'l-ķamer) 96b/05

ķamer-şuret (A.) ay görünüşlü

ķ. 123a/12

ķāmet (A.) boy

ķ.+de 116b/19

ķ.+ile 96b/20

ķ.+in (ķadd u ķāmet) 87a/12

ķ.+ini 97a/04

ķ.+leri 117b/05

ķ.+lerini 94b/06

ķāmetlü (A.+T.) boylu

ķ. 94b/04, 97a/03, 113a/07, 113a/12

ķamıř kamış

ķ. 96b/14

kāmīl (A.) tam, bütün; olgun

k. 86a/13, 88a/21, 96a/16, 98b/04,
105a/19, 110a/06, 122a/11, 123a/05

k.+(ol-) 105a/20

k.+dük 83b/11

kām-kār (F.) mutlu, isteğine
ulaşmış

k. 83b/18, 85a/07

ķamu bütün, hep, herkes

ķ. 88a/06, 88a/17, 92a/08, 106b/05,
107a/14

ķ.+sı 86b/10, 88a/18, 90a/09, 99a/21,
114a/03

ķ.+sından 99b/11

kām-yāb (F.) mutlu, sevinçli

k. 83b/16, 94a/11

k.+(emīr-i kām-yāb) 87b/02

ķan kan

ķ. 117a/10

ķ.+(it-) 95a/01

ķ.+a 95a/08

ķ.+dan 117a/11

ķ.+ı 96a/06

ķ.+(ķ. içici) 97a/21, 113a/12

ķ.+umı (iç-) 96a/13

ķanā'at (A.) kanaat, razı olma

ķ. 108b/21, 112b/09

ķ.+(ķıl-) 108b/15

ķ.+ıla 108b/19, 108b/21, 109a/01

ķanad kanat krş. **ķanat**

ķ.109a/09, 113a/03, 113a/20, 113b/05,
115b/06

ķ.+(şalış-) 113b/06

ķ.+(aç-) 92b/04, 102a/09

ķ.+ı 115b/15, 118a/06, 119b/13

ķ.+ıla 119b/16

ķ.+ın 113a/10, 117b/15

ķ.+ına 117b/09

ķ.+ları 102a/09, 115a/21, 118b/10

ķ.+ların 113a/04, 113a/14, 117b/09

ķ.+ların (**ķ. baş-**: kanat sallamak, kanat
çırpmak) 83a/15

ķ.+ların (şaldırış-) 113b/07

ķ.+larından 115b/07

ķ.+larını 113a/13

ķanadlu kanatlı

ķ. 113a/07, 114a/06

ķanat kanat krş. **ķanad**

ķ. 113a/20

ķ.+(aķ-) 91b/15, 96b/12, 97a/14

ķ.+ların (aķ-) 97a/07

ķ.+larını (aķ-) 97a/02, 97a/04, 97a/12, 97b/01

ķanatlu kanatlı

ķ. 94b/04, 96b/13, 97a/20

ķanda nereye, nerede

ķ. 83a/19, 83b/03, 97a/10, 109a/15, 112a/21

ķ.+dur 98b/21

ķandağı nerede

ķ. 109a/21

ķandan nereden

ķ. 107b/21, 117a/06

ķandil (< **ķindil** A.) kandil

ķ. 86b/18, 102b/01

ķ.+(düz-) 86b/17

ķ.+i 86b/18

ķ.+i (yaķ-) 86b/18

ķandurma- kandırmamak

ķ.-z 110a/13

ķanı hani, nerede

ķ. 89b/11, 90a/14, 108a/05

ķāni‘ (A.) kanaat eden, yetinen

ķ. 109a/03

ķankı hangi

ķ. 84b/03, 87a/10, 94a/02, 96b/02, 97b/18

ķānūn (A.) kanun, müzik aleti; yasa

ķ.+dan 122b/12

ķ.+dan 122b/12

ķap kap

ķ.+ından (kabından) 86b/17, 87b/21

ķap- kapmak

ķ.-ar 111b/19

ķ.-ıp 107b/12

ķ.-up 94b/03

ķapķara kapkara

ķ. 101b/17, 101b/21, 106a/09

ķapla- kaplamak

ķ.-yaydı 114b/06

ķ.-yıp 99a/11

ķ.-yup 114a/20

ķ.-yup (ķ. ırur) 114b/02

ķaplan kaplan

ķ. 94b/08

ķapu kapı

ķ. 84a/13, 86b/18, 87b/15, 87b/19,
107b/15, 115a/06, 115a/10, 115a/19,
117b/01, 117b/08, 117b/18, 118b/11,
118b/13

ķ.+dağı 90b/02

ķ.+dan 86b/19, 86b/20, 87a/01, 87a/02

ķ.+dur 117b/03, 117b/08

ķ.+ları 110b/14, 115a/03, 115a/04,
115a/04

ķ.+ların 119a/16

ķ.+larından 116b/16

ķ.+larına 119a/15

ķ.+larını 110b/18

ķ.+larıñ 85b/12

ķ.+mdan 112b/06

ķ.+ñda 123b/01

ķ.+nuñ 85b/12, 87a/01, 117b/01,
117b/06, 117b/09

ķ.+sı 83a/11, 85b/11, 87b/15, 87b/20,
90a/09, 100a/04, 115a/02, 115a/19,
115a/19, 117b/07, 118b/10, 118b/14,
121a/07

ķ.+sıdur 99a/18

ķ.+sın 86b/07, 114b/05, 114b/06,
115a/10, 117b/16, 117b/17, 118b/21

ķ.+sına 92a/03, 107b/14, 115a/01,
118b/20

ķ.+sında 92a/12

ķ.+sından 83b/07, 92a/10, 115a/20,
119b/05, 121a/07

ķ.+sını 88b/19, 90a/20

ķ.+sinuñ 83a/14, 89b/10, 117b/21

ķ.+ya 83a/13, 86b/18, 117b/07

ķ.+yı 115a/08, 115a/09, 117b/12,
117b/13, 117b/18

ķ.+yıla 116b/16

ķapucı kapıcı, bekçi

ķ.+lardur 117b/08

ķapulayın kapı gibi

ķ. 87a/03

kār (F.) iş; yarar; etki

k. 120b/17

k.+(it-) 86b/06, 122a/09

k.+(itme-) 83b/01, 86b/05, 86b/08

k.+(kılma-) 85b/20

kār-sāz (F.) iş yapan, becerikli

k.+sın

ķaʿr (A.) dip

ķ.+(ķaʿr-ı zemīn) 90b/03

ķ.+ından 95a/05

ķar kar

ķ. 93b/05, 101b/07, 101b/12, 101b/12,
101b/18, 101b/19, 110a/20

ķ.+ı 101b/16

ķara 1) kara, siyah

ķ. 82b/09, 87b/21, 93b/09, 94b/04,
94b/04, 96b/20, 97a/01, 107a/07,
107a/10, 107a/11, 107a/16, 113a/05
113a/12, 113a/13, 114b/08

ķ.+dur 107a/08

2) toprak

ķ.+lar 99b/14, 103b/11, 107a/01

ķ.+lardur 107a/09

ķaralık siyahlık

ķ. 107a/14

ķarañuluķ karanlık

ķ. 114b/05

ķ.+a (ķarañuluķa) 114a/19

ķ.+ı (ķarañuluķı) 114a/20, 114b/01,
114b/01, 114b/03

ķarār (A.) ölçölölük; durma

ķ.+ına (var-) 110b/18

ķ.+(dut-) 100b/12

ķ.+(it-) 91a/05, 99a/09, 100b/08,
101a/06

ķ.+(tut-) 93b/18

ķ.+a (dön-) 87b/09

ķ.+ı 95b/21

ķarar- kararmak

ķ.-urlar 103b/06

ķarār-gāh (A.+F.) karargāh,
dinlenilecek yer

ķ.+ıdur 94a/04, 99a/20

ķardaş kardeş krş. **ķarındaş**

ķ.+(ol-) 88a/12

ķ.+um 85b/03

kār-gāh (F.) dünya krş. **kārigāh**

k. 84a/19

kār-gīr (F.) taştan yapılmış bina

k. 100b/01

ķarın karın

ķ.+(ķ. ķabart-) 94b/11

ķ.+ı (ķarnı) 108b/20

ķ.+ında (ķarnında) 121a/21

ķ.+ına (ķarnına) 97a/03

ķarınca karınca

ķ.+ya 100a/04

ķarındaş kardeş krş. **ķardaş**

ķ.+ı 85b/07

ķ.+lar 88a/20

ķ.+lara 102b/21

ķ.+larıdı 84b/11

ķ.+um 100b/04

kārisāz (< **kār-sāz** F.) işi

gerçekleştiren, Allah

k. 96a/02

ķariş- karışmak

ķ.-dı 116b/15

ķarişdır- karıştırmak krş. **ķarişdur-**

ķ.-up 110b/12

ķarişdur- karıştırmak krş. **ķarişdır-**

ķ.-up 86a/10

kārigāh (< **kār-gāh** F.) dünya krş.

kār-gāh

k. 88b/02, 116b/11

k.+(kārigāh-ı fıtrat) 120b/18

k.+e 118b/08

ķariĥa (A.) düşünme gücü

ķ.+sından 87a/20

kār-sāz (F.) iş işleyen

k. 123a/06

k.+sın 122a/16

ķarn (A.) üst kısım, tepe

ķ.+ıda 101a/19, 103a/01

karşu karşı

ķ. 82b/08, 87b/14, 89b/03, 91a/08,
91b/21, 123a/06

ķ.+sına 87a/17, 114a/12, 116b/17

karva- kavramak krş. **ķavra-**

ķ.-yup 98b/17

ķaşaş (A.) anlatma, hikâye etme

ķ. 121b/12

ķaşd (A.) kasıt, niyet

ķ.+(it-) 98a/16

ķ.+(ķaşd-ı yār) 96a/12

ķaşır (< **ķaşr** A.) köşk, saray krş.

ķaşr

ķ.+(ķaşır-ı ķavārīr) 92b/06

ķaşīde (A.) kaside

ķ. 123a/16

ķaşr (A.) köşk, saray krş. **ķaşır**

ķ. 89a/04

ķ.+(ķaşr-ı ķavārīr) 91b/10, 91b/16,
91b/19, 92a/02

ķ.+(ķaşr-ı şāh) 92a/10, 100a/10

ķ.+ı 92a/14

ķ.+ını 100a/05

ķ.+uñ 87a/15

ķaşır (A.) kısa

ķ.+(ol-) 114b/14

ķaş (yüzük için) ön yüz, taş; kaş

ķ.+ındaydı 95a/12

ķ.+ıla 119b/16

ķat tabaka; huzur, yan; derece; kere

ķ. 86b/08, 95a/05, 97a/03, 98a/17,
98b/08, 103a/17, 103a/17, 113a/09,
113b/20, 114a/08, 115a/11, 115a/13,
115b/01, 117a/09, 117a/17, 117a/17,
117a/19, 117a/20, 117a/21, 117b/21,
118a/02, 118a/09, 118a/17, 118b/08,
118b/16, 118b/16, 118b/18, 118b/19,
118b/21, 119a/15, 120b/05, 120b/11,
121a/08, 121a/16, 121a/16

ķ.+ına 90b/14, 117b/10, 118a/11

ķ.+ında 120b/10, 121a/11, ol(1)

ķ.(**ķat ķat**: iki kat, tekrar) 118b/08

ķatʿ (A.) yol alma, ilerleme

ķ.+(it-) 117a/08, 117a/09, 117a/13

ķat- karıştırmak; eklemek

ķ.-ıp 95b/15

ķ.-up 86a/09

ķaṭā (A.) asla

ķ. 108b/01

ķaṭarāt (A.) damlalar

ķ.+ıla 94a/15

ķatı çok, iyice

ķ. 110a/11, 116b/12

ķaṭır katır

ķ. 100a/11

ķaṭre (A.) damla

ķ. 94a/15, 117a/10, 117a/11, 117a/11,
121a/18, 122a/17

ķ. (ķ. ķaṭre) 93b/09

ķ.+lerden 94a/10

ķ.+si 122a/01

ķ.+sinden 93a/04

ķavārīr (A.) sırça

ķ.+den (ķaṣr-ı ķavārīr) 92a/02

ķ.+e (ķaṣr-ı ķavārīr) 91b/10

ķ.+i (ķaṣr-ı ķavārīr) 92b/06

ķ.+i (ķaṣr-ı ķavārīr) 91b/16, 91b/19

ķavil (< **ķavl** A.) söz krş. **ķavl**,

ķavül

ķ.+de 100a/01, 100b/02

ķavim (< **ķavm** A.) kavim, topluluk

krş. **ķavm**

ķ. 106b/09

ķ.+lerini 110a/19

ķavī (A.) güçlü

ķ.+si 102a/16

ķavl (A.) söz krş. **ķavil**, **ķavül**

ķ.+(ķavl-i şaḥīḥ) 99a/10

ķ.+i 98a/01

ķ.+ince 82b/02, 82b/07, 83a/10,
83b/20, 84a/10, 84a/21, 85a/08,
86b/15, 87a/15, 87b/13, 89a/10,
89a/20, 90a/16, 90b/09, 91a/01,
92b/02, 93a/12, 94a/11, 94b/13,
95a/11, 95b/08, 96a/18, 97b/05,
99a/08, 99a/08, 100a/15, 100b/20,
101b/03, 103a/10, 103a/18, 103b/14,
104a/03, 104a/08, 104b/03, 105a/03,
105a/20, 111a/10, 105b/14, 106b/07,
107b/04, 108a/18, 109a/04, 109a/07,
109a/07, 109b/20, 112a/07, 113a/17,

113b/13, 115b/05, 116b/04, 119b/10,
121a/01

ķavm (A.) kavim, topluluk krş.

ķavim

ķ. 82b/01, 85a/11, 85a/17, 85b/14,
87b/08, 107b/15, 116a/01

ķ.+(ķavm-ı aķcār) 112a/08, 112b/08

ķ.+(ķavm-ı Bün) 86b/11

ķ.+(ķavm-ı āteş) 101b/21

ķ.+(ķavm-ı Ćin) 105b/13

ķ.+(ķavm-ı Ĥabeş) 107b/01

ķ.+(ķavm-ı seng-istān) 109a/04

ķ.+(ķavm-ı zaċif) 108a/17, 108a/21

ķ.+(melik-i ķavm-ı ĥacer-istān)

111a/13

ķ.+ı 85b/13, 85b/16, 87b/06, 94a/12 ,
106b/11, 108a/05, 108a/19, 108b/06,
108b/16,109b/07, 110b/02, 111a/11

ķ.+ıķun 82b/13

ķ.+ıla 88b/19, 109b/21, 112b/01

ķ.+ın 85a/17, 85a/18, 116a/03,
116a/04

ķ.+ına 84b/09, 115b/21, 107b/16

ķ.+ından 85a/09, 85a/09, 86a/15,
108a/02

ķ.+ını 86a/21

ķ.+ınuñ 84b/12, 85a/16, 85b/15,
85b/16, 109a/09

ķ.+sız 107b/20, 108b/04

ķ.+umuz 108b/11

ķ.+umuzı 111a/19

ķ.+uñ 85b/14, 108a/20

ķavra- kavramak, yakalamak krş.

ķarva-

ķ.-yıp 108a/20

ķavs-ı ķuzah (F.) gök kuşığı

ķ. 86b/21

ķavşur- kavuşturmak

ķ.-ıp (el ķ.) 91a/08

ķ.-up 109b/07

ķavşutur- kavuşturmak

ķ.-ur 108a/14

ķavül (< **ķavl** A.) söz krş. **ķavl**,

ķavil

ķ.+de 100a/01, 100b/02, 100b/02

ķaya kaya

ķ. 110b/09, 111b/07

ķ.+lar 106b/17

ķayalu kayalı

ķ. 107b/06

ķayd (A.) düşünce

ķ.+ı 92a/09

ķayġu kaygı

ķ.+(yime-) 95b/16

kāyināt (< **kā'ināt** A.) kâinat,
evren; yaratılmışların hepsi

k. 118b/08

k.+(‘âlem-i kāyināt) 85a/10

k.+(‘ilm-i kāyināt) 89a/17

k.+a (‘âlem-i kāyināt) 119a/05

k.+ı (‘âlem-i kāyināt) 85a/10

ķaynaķlu (< **ķıynak**) yırtıcı

hayvan pençeli

ķ. 113a/08

ķaynat- kaynatmak

ķ.-ıp (ķaynadıp) 102b/18

ķayır kalın kum, çakıl

ķ.110b/01,110b/19, 110b/01, 110b/19

ķ.+a 110b/05

ķ.+dur 106b/15

ķ.+ı 110b/04

ķ.+ını 110b/16

ķaz- kazmak, yazmak

ķ.-an 89a/11

ķ.-dılar 90b/01

ķ.-up 102b/17

ķazā (< **ķazā'** A.) ilahî takdir

ķ.+(ķazā-yı āsümān) 97a/04

ķ.+(ķazā-yı kader) 113b/07

ķazan- kazanmak, iyi bir sonuç elde etmek

ķ.-a 84b/15

ķazdur- kazdırmak, yazdırmak

ķ.-dı 95a/12

ķazıl- kazılmak, nakşedilmek,
yazmak

ķ.-duġı 84a/13

ķ.-mış 89a/13

ķ.-up 116b/21, 120a/08

kāzib (A.) yalancı

k.+(ol-) 109a/02

k.+ũñ 109a/03

ķāziyye (A.) iş, husus, mesele, dava

ķ.+sin 90b/13

ķ.+sini 95b/04

ķ.+siyle 87a/08

ķ.+müz 114a/13

ķāziyye'l-ḥacāt (A.) herkesin isteğini yerine getiren, Allah

ķ. 99b/19

ķazķan kazan, büyük tencere

ķ.+ınca 89b/06

ķazma- kazmamak, yazmamak

ķ.-dum 89a/01

kebāb (A.) kebab, (mec.) yanmış, yanık

k. 122a/14

kebīr (A.) büyük

k. 123a/17

kebūter (F.) güvercin

k. 122b/14

keçi keçi

k.+si 112b/03

keffe (A.) kefe, terazi gözü

k.+ñ 123a/20

kefil (A.) kefil

k.+(ol-) 123a/20

kehribār (< **kehrübā** F.) kehribar, yarı saydam fosilleşmiş reğine

k.+dan 114b/18

keklik keklik

k. 97a/13

k.+e (kekligе) 94b/08

kelām (A.) söz

k.+(muḥařřal-ı kelām) 92a/06, 97a/18, 114b/16, 118b/12

kelb (A.) köpek

k. 111a/21

kelīm (A.) Allah tarafından hitap edilen, Hz. Musa

k.+üm 109a/20

kelimāt (A.) kelimeler, konuşma

k.+(it-) 98b/10

kelīmu'l-lāh (A.) Allah tarafından

hitap edilen, Hz. Musa

k. 94a/18, 109b/08

kem (F.) az, eksik

k. 92a/10, 94b/12, 105a/19, 108a/09,
120b/15

kemā-kān (A.) eskisi gibi

k. 110b/17

kemāl (A.) olgunluk, mükemmellik

k.+(kemāl-i ẓudret) 114b/03, 119a/08

k.+(kemāl-i rahmet) 122a/17

k.+(kemāl-i şunʿ) 102a/07

k.+(kemāl-i zāt) 122a/15

k.+i 98a/07

kemān (F.) yay, (mec.) sevgilinin

kaşı

k.+uñdan 123b/03

kemer (F.) kemer, kubbe

k. 86b/21, 86b/21

k.+(k. kemer it-) 94b/06, 97a/04

kemük kemik

k. 89b/11, 90a/03

k.+den 89b/14, 90a/09

k.+i (kemügi) 89b/12

k.+iydi (kemügiydi) 90a/09, 90a/09

k.+leri 89b/06

k.+lerine 107b/18, 108b/01

k.+üñ (kemügüñ) 89b/14, 89b/16,
89b/20

kenār (F.) sahil, kıyı

k.+ı 102a/20, 115a/17

k.+ın 114a/04

k.+ına 84b/01, 90a/01, 106b/13,
118a/10

k.+ınca 82b/08, 91a/15, 96b/05

k.+ında 91a/16, 96b/07, 98b/05,
98b/10

k.+ındaki 118a/03

k.+ından 103b/21, 104a/15

k.+larında 110a/14

kendü kendi

k. 86a/07, 86b/13, 87a/20, 91b/08,
98a/13, 98b/10, 102b/09, 107a/12,
109a/03, 112b/10

k.+den 83b/17, 118b/08, 120a/02,
120b/07, 121a/05

k.+ler 107b/16

k.+lerden 86a/20

k.+lere 86b/03, 93a/06

k.+leri 86a/07

k.+lerinden 84b/14

k.+lerüñ 86a/18, 95a/04

k.+mi 117a/06

k.+ni 98b/12

k.+nüñ 84b/06, 87a/10, 91b/10,
100a/16, 112b/12

k.+ye 86b/04, 86b/09, 86b/17, 98a/13,
98b/10, 102a/20, 114a/11, 116a/19

k.+yi 109b/21, 117a/12

kendüz kendi

k.+den 114b/06

k.+i 99a/21

k.+in 109b/16

k.+inde 94a/05, 94a/14

k.+inden 118b/08, 122a/05, 122a/06

k.+ümüze 118b/15

kerāmet (A.) velilerin gösterdiği
olağanüstü durum

k.+i 90b/14

k.+ini 87a/09

kerem (A.) lütuf, cömertlik, bağış

k. 122b/16, 123a/21

k.+(it-) 109b/17

k.+üñden (baħr-ı kerem) 122a/17

kerīm (A.) kerem sahibi, cömert

k. 123b/03

k.+(kerīm-i muħtār) 123a/04

kerpiç kerpice

k.+inüñ 86a/05

k.+üñ 86a/06

kerre (A.) kere, kez , defa

k. 84b/06, 91b/16, 95a/15, 100b/03,
115a/03, 118b/13, 118b/14

kerre-nāy (F.) gür sesli ney

k. 108a/13

kerrūbī (A.) büyük melek

k. 121a/15

k.+ler 99b/18

kes (F.) kimse

k. 88b/14, 88b/16

kes- kesmek, sonlandırmak

k. 121a/01

kesb (A.) kazanç, kazanma, edinme

k.+(kıl-) 122a/04

k.+(kesb-i ḥelāl) 112b/12

keşif (A.) sık, kalın

k. 121b/14

kesil- uzaklaşmak, vazgeçmek

k.-em 96a/12

kesilmek kesilmek, uzaklaşma

k.+e (kesilmege) 88a/13

keşret (A.) çokluk

k.i 87b/10, 120b/19

k.+inden 87b/11, 121a/03

keşşāfū'l-kürüb (A.) tasaları,
kederleri bilen ve çözen, Allah

k. 98b/15

keşf (A.) keşif, ortaya çıkarma

k.+(it-) 122a/04

kethuzā (< **ked-ḥūdā** F.) kâhya

k. 122a/13

kevākib (A.) yıldızlar

k. 99b/06

k.+(burūc-ı kevākib-i seyyārāt)

121b/18

k.+(kevākib-i seyyāre) 99b/03,

102b/08

k.+ün 98a/04

kevkeb (A.) yıldız

k. 106b/05

k.+(cāmi'-i kevkeb) 122a/05

kevn (A.) varlık

k. 117a/15, 117a/15

kevneyn (A.) dünya ve ahiret

k.+(Ḥālīk-ı kevneyn-i 'ālem) 117a/14

k.+e (**Ḥālīk-ı kevneyn**: dünya ve
ahireti yaratan, Allah) 94a/08

key çok, iyice

k. 83b/19, 89a/03, 89a/16, 116b/12,
117a/15, 117a/15, 122a/11

keyfiyyet (A.) özellik

k.+in 121b/08

k.+ine 98a/10

keyvān (F.) yay, kavis

k.+(keyvān-ı eyvān) 100a/05

kez kez

k. 95a/18, 111a/19

kible (A.) kible, namaz kılarken
yönelinen Kâbe tarafı; güneyden esen
rüzgâr

ķ. 110b/15, 111b/03, 111b/13

ķ.+den 110a/16

ķ.+ye 114b/21, 117b/13

ķıķır- çağırmaq, davet etmek

ķ.-sa (ķ. gerek) 82b/04

ķıl kıl; saz teli

ķ. 83a/06

ķ.+a 92a/18

ķ.+ları 92a/18, 107a/19

ķ.+umca 122b/11

ķıl- kılmak, “etmek, yapmak”
anlamlarıyla isimlerle birleşik fiil
yapan bir yardımcı fiil

ķ. 122b/19, 122b/19

ķ. (cehd ķ.) 86b/13

ķ.-(‘ināyet ķ.) 122b/20

ķ.-(ķabūl ķ.) 112a/04

ķ. (naẓar ķ.) 83a/04, 107a/21, 118b/08,
120b/18, 122a/02

ķ. (nigāh ķ.) 88b/01

ķ. (Süleymān ķ.) 95b/20

ķ.-a (rebāb ķ.) 122b/13, 122b/13

ķ.-a (bünyād ķ.) 85a/10

ķ.-a (hüküm ķ.) 83b/13

ķ.-a (‘ināyet ķ.) 122a/10

ķ.-a (lāyık ķ.) 96a/03

ķ.-a (maķbūl ķ.) 96a/02

ķ.-a (müyesser ķ.) 99b/21

ķ.-a (ver-hem ķ.) 120a/16

ķ.-acaksa (ẓuhūr ķ.) 86a/16

ķ.-alar (hıdmet ķ.) 116b/08

ķ.-aldan (müvekkel ķ.) 119b/03

- ı.-alum (ziyāret ı.) 115b/09
 ı.-am 109b/12
 ı.-am (āḥir ı.) 122b/20
 ı.-am (binā ı.) 85a/13
 ı.-am (ġazā ı.) 113b/02
 ı.-am (Süleymānlık ı.) 90b/18
 ı.-am (taşdıı ı.) 123b/05
 ı.-an (ābādān ı.) 100b/15
 ı.-an (āyān ı.) 106b/03
 ı.-an (mü'min ı.) 96a/01
 ı.-an (taşvırleri ı.) 87a/20
 ı.-anlara (zan ı.) 103a/01
 ı.-asın (dermān ı.) 109a/18
 ı.-avuz (beyān ı.) 102b/10
 ı.-avuz (deverān ı.) 99b/21
 ı.-avuz (emīn ı.) 111a/15
 ı.-ayın (taḫrīr ı.) 120a/11
 ı.-ayın (taşīr ı.) 120a/11
 ı.-avuz (seyrān ı.) 99b/21
 ı.-dı 117b/14, 122a/04
 ı.-dı (beyān ı.) 97b/20
 ı.-dı (binā ı.) 85b/07
 ı.-dı (bünyād ı.) 85b/06
 ı.-dı (da'vet ı.) 86a/21, 108b/09
 ı.-dı (du'ā ı.) 85a/14, 115b/20, 120b/08
 ı.-dı (emir ı.) 109a/08
 ı.-dı (erzānī ı.) 98b/14, 99a/15
 ı.-dı (fānī ı.) 88b/07
 ı.-dı (hışım ı.) 93a/13
 ı.-dı (muḥkem ı.) 89b/02
 ı.-dı (muḫteżā ı.) 114b/07
 ı.-dı (mütāla'a ı.) 90a/05
 ı.-dı (namāz) 90a/01, 95b/15
 ı.-dı (nażar ı.) 98b/08
 ı.-dı (nifāḫ ı.) 82b/06
 ı.-dı (resm ı.) 86a/16
 ı.-dı (rūşen ı.) 98b/15
 ı.-dı (rūzī) 98a/11
 ı.-dı (su'āl ı.) 94b/18
 ı.-dı (taşnīf ı.) 98a/11, 98b/04
 ı.-dı (taşvır ı.) 87a/21

- ı.-dılar (bünyād ı.) 90a/21
 ı.-dılar (du‘ā ı.) 91b/07
 ı.-dılar (iṭā‘at ı.) 95b/10
 ı.-dılar (şikāyet) 95a/21
 ı.-dılar (ta‘accüb ı.) 111a/13
 ı.-dılar (tefaḥḥuş ı) 85a/10
 ı.-dılar (teftiş ı.) 85a/10
 ı.-dılar (tutruk ı.) 102b/17
 ı.-dıyısı (ḥükm ı.) 87a/10
 ı.-dıyısı (pehlevānlık ı.) 87a/12
 ı.-duğı (rūzi ı.) 119a/08
 ı.-duğıñuzı (temāşā ı.) 120b/06
 ı.-duķ (binā ı.) 85b/10
 ı.-duķ (namāz ı.) 117b/14
 ı.-duķ (naẓar ı.) 117b/20
 ı.-duķ (niyāz ı.) 118b/20
 ı.-duķdan (musaḥḥar ı.) 98a/14
 ı.-dum (resm ı.) 88b/01
 ı.-dum (taḫrīr ı.) 109b/12
 ı.-dum (teferrüc ı.) 82b/11
 ı.-duñ (‘imāret ı.) 85b/05
 ı.-ıcaķ (su‘āl ı.) 115a/04
 ı.-ıcaķ (ta‘bīr ı.) 121a/04
 ı.-ıcaķ (taḫrīr ı.) 121a/03
 ı. kılı vir- 95b/13
 ı.-maz (iḥāṭa ı.) 100a/04
 ı.-mazam (farķ ı.) 83a/04
 ı.-mış (binā ı.) 84a/17
 ı.-mışdur (iḥāṭa ı.) 104a/19, 104b/17
 ı.-mışlar (beyān ı.) 87a/13
 ı.-mışlar (eyvān ı.) 87a/04
 ı.-mışlar (naķş ı.) 87a/17
 ı.-mışlar (pür-naķş u nigār ı.) 87a/05
 ı.-mışlardur (sivri ı.) 82b/19
 ı.-mışuzdur (beyān ı.) 98a/18
 ı.-sa (teferrüc ı.) 83a/19
 ı.-sa (ḥarc ı. gerek) 83b/12
 ı.-sañ (çāre ı.) 111a/16
 ı.-sun (maķbūl ı.) 109b/19
 ı.-sunlar (naẓar ı.) 103a/02
 ı.-uñ (taşdıķ ı.) 116a/15
 ı.-uñ (taẓarru‘ ı.) 117b/13

- ք.-up 112b/03, 112b/06
 ք.-up (‘arż ք.) 95b/04
 ք.-up (cezā ք.) 113b/02
 ք.-up (çenber ք.) 97a/05
 ք.-up (da‘vā ք.) 85a/21
 ք.-up (da‘vī ք.) 98a/15
 ք.-up (dīvān ք.) 91a/05, 92b/11
 ք.-up (du‘ā ք.) 82b/15, 84a/10, 84a/12, 89a/11, 89b/08, 95b/14, 106b/08, 109a/12, 110a/08, 112b/08, 112b/17, 112a/19
 ք.-up (fehm ք.) 83b/13
 ք.-up (fetḥ ք.) 89b/19
 ք.-up (ğayret ք.) 82b/15
 ք.-up (hācet namāzın ք.) 84b/01, 95a/14, 95a/18
 ք.-up (heves ք.) 108b/09
 ք.-up (hikāyet ք.) 90b/13, 96a/19, 113b/20
 ք.-up (ihāṭa ք.) 91a/09, 97a/21
 ք.-up (inṣā‘ ք.) 120a/09, 120a/20
 ք.-up (irāb ք.) 120a/20
 ք.-up (‘izzet ք.) 98b/11, 114a/12, 117b/10, 117b/18
 ք.-up (ḡanā‘at ք.) 108b/16
 ք.-up (mütāla‘a ք.) 89b/16
 ք.-up (müzeyyen ք.) 94b/19
 ք.-up (naql ք.) 96a/17
 ք.-up (namāz ք.) 96a/20, 109b/04, 110a/16
 ք.-up (naṣīḥat ք.) 120a/18
 ք.-up (naẓar ք.) 83a/08, 84b/06, 87b/18, 89b/15, 97b/14, 108a/21, 113b/16, 114a/14, 114b/08, 114b/11, 115a/11, 115a/15, 115b/03, 115b/11, 116b/15
 ք.-up (raḥmet ք.) 97b/21
 ք.-up (raḥne ք.) 101a/05
 ք.-up (rūzi ք.) 116a/05
 ք.-up (secde ք.) 90b/21
 ք.-up (seyrān ք.) 118b/18
 ք.-up (şerḥ ք.) 97b/19
 ք.-up (ta‘accüb ք.) 83a/11, 83b/21, 84a/18, 115a/21, 121a/05
 ք.-up (taḥsīn ք.) 86a/17, 87b/14

ķ.-up (takr r ķ.) 87a/11, 87a/12

ķ.-up (tapu ķ.) 117b/18

ķ.-up (ta arru  ķ.) 109b/02

ķ.-up (teferr c ķ.) 84a/07, 90b/19,
91a/02, 91a/20, 119a/10

ķ.-ur ( areket ķ.) 114a/09

ķ.-ur ( suz ķ.) 87b/08

ķ.-uram 114b/14

ķ.-urıd  (   at ķ.) 88b/13

ķ.-urlar (be  ret ķ.) 121b/03

ķ.-ur men (farķ ķ.) 119a/20

ķ.-urs n (   at ķ.) 109a/18

ķ.-uruz 111b/13

ķ.-uruz (   at ķ.) 108b/10

ķılama- kılamamak, yardımcı fiil

ķ.-d  ( are ķ.) 83a/21

ķılı  kılı 

ķ.+  (kılıcı) 94a/13

ķ.+lar 117b/06

ķılı - kılı mak, bir i i birlikte veya
kar ılıklı yapmak

ķ.-d lar ( alebe ķ.) 119b/14

ķillet (A.) azlık, kıtlık

ķ.+ile 108b/16

ķılma- kılmamak, yardımcı fiil

ķ.-(red ķ.) 122b/17

ķ.-d  (  lih a mal ķ.) 86b/14

ķ.-ya (k r ķ.) 85b/20

ķ.-yayıd  (farķ ķ.) 114b/05

ķ.-yup (  tib r ķ.) 82b/13

ķ.-yup ( ab l ķ.) 108b/07

ķ.-z (farķ ķ.) 117a/14

ķ.-z n (farķ ķ.) 117a/07

ķ.-zuz (  tib r ķ.) 110a/04

ķılma  kılmak, yardımcı fiil

ķ.+(bin  ķ.) 102b/06

ķ.+(b ny d ķ.) 85b/01

ķ.+(  tim d ķ.) 99a/04

ķ.+ la (tecribe kılma  la) 89a/15

ķıp ızıl kıpkızıl

ķ. 101b/15

ķir   (A.) a ırlık  l  s 

ķ. 109a/12

kırba (A.) su kabı, saka tulumu

ķ. 122b/14

kırk kırk

ķ. 82b/16, 82b/16, 86a/19, 86a/20, 87a/01, 88a/01, 88b/09, 102b/17, 105b/01, 105b/06, 105b/15, 105b/20, 106a/08, 110a/19, 110b/01, 110b/02, 110b/05, 110b/06, 110b/06, 110b/07, 110b/11, 110b/11, 110b/16, 110b/17, 111b/12, 117a/05, 117a/11

kırk biñ kırk bin

ķ. 85b/12, 86a/08

kırk bir kırk bir

ķ. 105a/05

kırk biş kırk biş

ķ. 105a/21, 105b/01

kırk dört kırk dört

ķ. 87a/04

ķ. (ķ. dördi) 104b/07

kırk sekiz biñ kırk sekiz bin

ķ. 100b/02

kısa kısa

ķ. 114b/10

kısal- kısaltmak

ķ.-duğın 114b/13

ķ.-up 114b/11

kısım (< **ķısm** A.) kısım, bölüm

ķ.+dur 99b/05

kismet (A.) bölme, ayırma

ķ.+(it-) 99b/08, 99b/12

ķ.+(ol-) 101b/04

kışsa (A.) hikâye

ķ. 83b/19, 89a/01, 89a/10, 112a/06

ķ.+(der-beyân-ı kışsa-i reften-i

Süleymân ‘aleyhi’s-selâm) 96a/15

ķ.+(kışsa-i baħr-ı girdāb-ı acāyibāt)

113a/17

ķ.+(kışsa-i İdrīs) 98a/17

ķ.+nuñ 99a/06

ķ.+sınca 109b/15

ķ.+sından 96a/17

ķ.+ya 112a/07

ķ.+yı 108a/18

kış kış

ķ. 103b/20, 114b/11

ķ.+da 114b/12

ķital- kıtlık olmak

ķ.-dı 107a/04

ķivām (A.) direk

ķ.+(ķivām-ı ‘ālem) 93a/19

ķivurcuķ kıvrıcık, kıvrımlı

ķ. 107a/05

ķiyāmet (A.) kıyamet

ķ. 85a/05, 85b/04, 85b/20, 95b/08,
114b/15

ķ.+(devr-i ķiyāmet) 85a/13

ķ.+e 84b/14, 86a/15, 88a/21, 95b/06

ķiyās (A.) karşılaştırma, oranlama

ķ.+(eyle-) 105b/06

ķ.+(it-) 88b/02

ķ.+(olın-) 101a/17

ķ.+ından 86a/07

ķıymet (A.) kıymet

ķ.+i (olma-) 93b/02

ķıymetlü (A.+T.) kıymetli

ķ. 118a/04

ķız kız

ķ. 94b/10

ķ.+ı 95b/01

ķ.+ıdur 91b/02

ķ.+ıla 92a/06

ķ.+larını 94b/02

ķız- kızmak, sıcaklığı artmak

ķ.-ar 108b/13, 110a/11

ķızıl kızıl

ķ. 83b/08, 83b/09, 83b/12, 86a/05,
88a/02, 88a/03, 89a/12, 93a/02,
113a/06, 113a/06, 118a/04

ķızlık kıtlık krş. **ķahtlık**

ķ. 118a/20

ķ.+(ol-) 95a/21, 118a/21, 118b/01

ķız oĝlan bakire kız

ķ. 95a/01

ķ.+ı 92b/17, 94b/18

ķi (F.) ki, bağlama edatı

ķ. 82b/09, 82b/16, 82b/17, 82b/17,
82b/20, 82b/21, 83a/02, 83b/02,
83b/04, 83b/05, 83b/09, 83b/09,
83b/10, 83b/11, 83b/20, 83b/21,
84a/02, 84a/02, 84a/03, 84a/04,
84a/08, 84a/10, 84a/12, 84a/13,

84a/13,	84a/17,	84a/18,	84b/07,	95b/17,	96a/03,	96a/04,	96a/17,
84b/08,	84b/08,	84b/08,	84b/13,	96a/19,	96b/02,	96b/02,	97b/07,
85a/09,	85a/09,	85a/18,	85b/01,	97b/10,	97b/15,	97b/17,	97b/21,
85b/02,	85b/16,	85b/17,	85b/18,	98a/01,	98a/02,	98a/04,	98a/05,
86a/03,	86a/04,	86a/04,	86a/05,	98a/07,	98a/08,	98a/10,	98a/11,
86a/07,	86a/07,	86a/08,	86a/09,	98a/11,	98a/18,	98a/21,	98b/02,
86a/17,	86a/17,	86a/19,	86b/05,	98b/05,	98b/07,	98b/07,	98b/11,
86b/07,	86b/08,	86b/17,	86b/20,	98b/11,	98b/12,	98b/13,	98b/15,
87b/14,	87b/17,	87b/18,	87b/19,	98b/15,	98b/15,	98b/16,	98b/16,
87b/20,	88a/01,	88a/04,	88a/08,	98b/19,	98b/20,	98b/21,	99a/02,
88a/18,	88a/20,	88a/21,	88a/21,	99a/07,	99a/08,	99a/09,	99a/09,
88b/01,	88b/14,	88b/16,	89a/02,	99a/09,	99a/10,	99a/10,	99a/10,
89a/03,	89a/03,	89a/08,	89a/14,	99a/14,	99a/15,	99a/17,	99a/21,
89a/15,	89a/20,	89b/04,	89b/06,	99b/04,	99b/06,	99b/08,	99b/09,
89b/07,	89b/08,	89b/08,	89b/09,	99b/09,	99b/09,	99b/10,	99b/13,
89b/13,	89b/15,	90a/02,	90a/03,	99b/15,	99b/17,	99b/19,	100a/02,
90a/05,	90a/18,	90a/18,	90a/18,	100a/02,	100a/04,	100a/08,	100a/11,
90b/03,	90b/15,	90b/17,	90b/18,	100a/12,	100a/13,	100a/15,	100a/17,
91a/14,	91b/01,	91b/03,	91b/06,	100a/20,	100a/21,	100a/21,	100a/21,
91b/07,	91b/20,	92a/05,	92b/11,	100a/21,	100b/01,	100b/07,	100b/14,
92b/12,	92b/19,	92b/20,	93a/06,	100b/16,	100b/16,	100b/17,	100b/21,
93a/07,	93a/07,	93a/14,	93a/15,	101a/01,	101a/03,	101a/11,	101a/11,
93a/15,	93a/19,	93a/19,	93b/01,	101a/11,	101a/12,	101a/13,	101a/14,
93b/01,	93b/04,	93b/07,	93b/10,	101a/15,	101a/17,	101a/19,	101a/20,
93b/11,	93b/14,	93b/16,	93b/19,	101a/21,	101a/21,	101b/04,	101b/04,
94a/01,	94a/01,	94a/01,	94a/02,	101b/04,	101b/05,	101b/05,	101b/12,
94a/04,	94a/09,	94a/16,	94a/17,	101b/13,	101b/13,	101b/20,	102a/06,
94b/18,	94b/21,	95a/03,	95a/06,	102a/06,	102a/06,	102a/08,	102a/10,
95a/08,	95a/13,	95b/05,	95b/09,	102a/12,	102a/17,	102a/17,	102b/04,

102b/04, 102b/07, 102b/07, 102b/11,
102b/20, 103a/01, 103a/02, 103a/04,
103a/05, 103a/05, 103a/06, 103a/08,
103a/10, 103a/14, 104a/07, 104a/09,
105a/21, 107b/06, 107b/07, 107b/21,
108a/03, 108a/15, 108a/21, 108b/01,
108b/02, 112b/12

ki kim, kimse

k. 84b/16

kibār (A.) büyük kimseler, ulular

k. 87b/04, 90b/08, 120b/17

kiçi küçük

k.+si 105a/08, 110a/14

k.+sinüñ 84b/11

kifāf (< **kefāf** A.) yaşayacak kadar
rızık

k.+(ol-) 93a/08

kifāyet (A.) yetme, kâfi gelme

k.+(it-) 86a/02, 86a/06

kil (< **gil** F.) kil, yumuşak ve yağlı
toprak

k.+den 119b/09

ķil (A.) söz

ķ.+i 96a/13

kilid (F. < **kleidi** Yun.) kilit

k.+i 117b/06

kim 1) kim, kimse

k. 84b/04, 84b/07, 84b/21, 84b/21,
85a/08, 123a/01

k.+den 89a/04, 122a/11

k.+dügin 109b/13

k.+dür 89a/17, 114a/12

k.+e 89a/16, 109a/18

k.+em 109b/17

k.+ün 84b/20, 85a/02, 89a/15, 109a/18

2) ki, bağlama ve kuvvetlendirme
edatı

k. 82b/21, 83a/07, 83b/14, 83b/17,
83b/17, 84b/09, 84b/10, 84b/14,
84b/14, 84b/15, 84b/20, 84b/20,
84b/21, 85a/02, 85a/03, 85a/10,
85a/12, 85a/15, 85a/16, 85a/17,
85a/18, 85a/19, 85a/19, 85a/19,
85a/20, 85b/01, 85b/03, 85b/04,
85b/05, 85b/06, 85b/06, 85b/07,
85b/08, 85b/09, 85b/09, 85b/10,
85b/11, 85b/12, 85b/13, 87a/06,
87a/10, 87b/01, 87b/09, 87b/17,

88b/12, 89a/11, 89a/16, 89b/03,
 89b/04, 89b/10, 90a/05, 90b/15,
 92a/12, 92b/13, 93b/06, 94a/08,
 94a/09, 98b/14, 100a/14, 101a/08,
 101b/08, 101b/15, 101b/17, 102b/02,
 103a/20, 103b/05, 103b/06, 103b/10,
 104a/03, 105a/05, 105b/15, 105b/21,
 106a/04, 106a/06, 106a/08, 106a/09,
 107b/02, 108b/21, 108b/21, 109a/01,
 109b/16, 109b/17, 109b/19, 112a/14,
 112b/14, 113b/12, 116a/10, 116b/10,
 116b/13, 116b/19, 117a/09, 118a/16,
 118a/18, 119a/11, 119b/10, 120a/02,
 120a/03, 121b/07, 123b/02

k.+(şöyle kim) 107a/06, 107a/13,
 110a/11, 110a/21, 115a/16, 115a/19

kimesne kimse

k. 114b/04, 114b/05, 114b/06, 115a/08
 k.+ler 101b/10, 107b/15

kimi kimi, kimisi

k. 87a/03, 87a/03, 87a/03

kīmiyā (<**kīmiyā** A.) kimya,

değersiz madenleri altına çevirmeyi

araştıran eski bir ilim dalı

k. 89a/14

kimse kimse, herhangi bir kişi

k. 83a/03, 83a/12, 83a/14, 83a/18,
 83b/09, 83b/12, 83b/17, 84a/20,
 88a/20, 89b/02, 92a/11, 99b/16,
 100a/03, 100a/15, 88b/11, 112b/13,
 116b/12, 116b/13, 117a/05, 119b/07,
 121b/08, 121b/20, 121b/21

k.+den 86b/03

k.+dür 95b/07

k.+ler 88a/20, 107b/17, 115a/01

k.+nün 88a/17, 112b/12

k.+yidi 86a/14

kimüsi kimisi

k. 94a/02

ķīr (A.) zift

ķ.+(zift-i ķīr) 103a/09

kişi kişi, kimse

k. 85b/12, 86a/20, 86b/01, 87a/01,
 87a/04, 88a/12, 88a/14, 92a/21,
 107a/16, 107a/16, 108b/19, 112b/12,
 120a/14

k.+den 88a/15

k.+ydi 99a/06

k.+nün 108b/20, 111a/07

kişver (F.) iklim, ülke

k. 88b/04, 105a/14

k.+i 105a/02

k'it- ki etmek

k.-di (naẓar k'it-) 83a/09

kitāb (A.) kitap

k. 89a/14, 89a/15, 89a/16, 89a/21,
96a/07, 109b/15, 109b/1811, 122b/20

k.+(kitāb ı evrāk) 99a/02

k.+(kitāb-ı Süleymān-nāme) 123a/05,
123a/09, 123a/14

k.+(muşannif-i kitāb) 98b/20

k.+ı 89a/13, 89a/14, 89a/20, 89a/20,
98b/06

k.+ıla 89a/16

k.+ın 89a/12, 98b/04, 99a/01, 109a/20

k.+ında 97b/20

k.+la 89a/17

k.+lar 98a/10, 98b/19

k.+laruñ 98b/16

k.+uñ 96a/17, 123a/14

ķo- bırakmak, yerleştirmek; yardımcı
fiil

ķ. (nişān ķ.) 85a/01, 85a/02

ķ.-dı 107b/02, 109a/12, 116a/04

ķ.-dı (nişān ķ.) 84b/19, 84b/21

ķ.-dılar 91b/16, 113b/16

ķ.-dılar (ad ķ.) 100b/16, 103a/15

ķ.-dılar (ortaya ķ.) 86a/07

ķ.-duğı 91b/18

ķ.-duķ (emānet ķ.) 83b/14

ķ.-dum 93a/18

ķ.-duñ 122b/08

ķ.-maz (nişān ķ.) 84b/21

ķ.-mışam 90a/11

ķ.-mışdur 93b/06, 93b/15, 110a/09,
114a/19, 121a/14

ķ.-mışlar 87a/03

ķ.-mışlardur 83a/05

ķ.-r (beyān ķ.) 84b/18

ķ.-r (nişān ķ.) 84b/17, 84b/17

ķ.-rmış (nişān ķ.) 85b/02

ķ.-yup 86a/11, 120a/18

koç koç

ķ.+ıla 110a/14

koķu koku

ķ.+sı 93a/01

koķma kokma

ķ.+sı 107a/06

kol kol; taraf, yön

ķ. 109b/07

ķ.+(şal-) 87a/01

ķ.+da 94b/09

ķ.+ları 114a/18

k'ol- ki olmak

k.-dı (ķābil k'ol-) 122a/02

k.-dı (muṭī' k'ol-) 123a/17

k.-ur (k'ol-)122a/05

koķtuķ koltuk

ķ.+ında (koķtuķında) 106b/17

koķma- bırakmamak, yardımcı fiil

ķ.-dı (ķuşūr ķ.) 86a/17

ķ.-dın (muḥaşşal ķ.) 122b/07

ķ.-mış (ķuşūr ķ.) 87a/14

ķ.-mışlar (nesne ķ.) 87a/06

kon- konmak

ķ.-ar 105b/13

ķ.-arlar 115a/06

ķ.-dı 109a/06, 115b/07, 117b/09,
118a/10

ķ.-dılar 107b/14

ķ.-ıp 106b/11

ķondar- yerleştirmek krş. **ķondur-**

ķ.-dı 98b/03

ķondur- yerleştirmek krş. **ķondar-**

ķ.-dılar 91b/17

ķ.-sun 106b/10

konıķ konuk, misafir

ķ. 112b/06

ķop- meydana gelmek; yaratılmak

ķ.-ar 102a/06, 105a/19

ķ.-dı 117b/20, 122b/09

ķ.-dı (tūfān-ı Nūḥ ķ.) 88b/10

ķopar- çekip çıkarmak, meydana
getirmek

ķ.-dılar 87b/21

ķ.-ınca (tūfān ķ.) 100a/21

ķ.-ur (tūfān ķ.) 97a/09

ķopma- yaratılmamak

ķ.-dı 92a/14

ķopuz saz

ķ.+ı 92a/17

ķor kor, ateş

ķ. 93b/16, 103a/09

ķork- korkmak

ķ.-uñuz 88a/05

ķorkı korku krş. **ķorku**

ķ.+sından 94a/13

ķorkıñç korkunç krş. **ķorkunç**

ķ. 107b/17

ķorkma- korkmamak

ķ.-dı 94b/13

ķorku korku krş. **ķorkı**

ķ.+dan 94b/13, 108a/17

ķ.+sından 94a/20, 111b/06, 111b/10,
111b/11

ķorkunç korkunç krş. **ķorkıñç**

ķ. 96b/16

ķovanlık arının bal yapacağı yer

ķ. 111b/07

ķovuk kovuk, oyuk

ķ.+larında 111b/07

ķoy- bırakmak, yerleştirmek,
yardımcı fiil

ķ.-a 122a/10

ķ.-a (nişān ķ.) 83b/17

ķ.-alar (yādigār ķ.) 84b/14

ķ.-asız 120a/13

ķ.-dı 86b/18

ķ.-dılar 91b/11, 92a/08

ķ.-ıp 91a/03, 92a/07, 92b/04, 93b/09,
115b/13, 120b/04

ķoyı vir- 118b/03

ķ.-up 83b/13, 102b/15, 122a/02

ķ.-up (nişān ķ.) 84b/15

ķ.-up (yādigār ķ.) 89a/19

ķoyıl- koyulmak, yerleştirilmek

ķ.-mış (tir-keşe ķ.) 97a/11

ķoyun koyun

ķ. 117a/10, 117a/10

ķ.+ıdur 110a/14

ķoy vir- koyvermek, serbest
bırakmak

ķ.-ür 114b/01

köhne (< **kühen** F.) köhne, eski

k.+durur 116b/12

k.+dür 116b/11

kök kök, bitkinin toprak içindeki
bölümü

k.+leri 118b/01

kömür kömür

k. 100b/12, 101b/17, 102a/13, 106a/09

k.+ini 102a/13

köpri köprü

k. 98b/21

kör (< **kür** F.) kör

k. 85a/11, 122a/12

köşk (< **küşk** F.) köşk

k.+ler 114b/19

kötüle- kötölemek

k.-diler 82b/03

köy köy

k.+lerdür 97b/12

ķubbe (A.) kubbe, bina damı; büyük
bina

ķ. 86a/16, 86b/09, 87a/02, 87a/03,
88a/02, 88a/04, 88b/09, 88b/21,
89a/04, 115b/01, 115b/08, 115b/13,
115b/14

ķ.+(ķubbe-i felek) 92b/04

ķ.+(ķubbe-i Hermān) 84a/07

ķ.+(ķubbe-i Hirman) 90a/12, 90a/14,
90b/19

ķ.+(ķubbe-i Hirmān ve Nesrān)
83b/20, 91a/02

ķ.+(ķubbe-i keyvān) 87a/02, 90a/08

ķ.+(ķubbe-yi Hermān) 84a/11

ķ.+leri 83a/18

ķ.+nũñ 87a/04, 115b/01, 115b/14

ķ.+si 88b/01

ķ.+sinden 89b/01

ķ.+sine 86b/08

ķ.+sinũñ 88b/09, 89a/21, 89b/02,
89b/03

ķ.+ye 87a/02, 115b/03, 115b/04,
115b/11

ķ.+yi 87b/14, 88b/07, 89a/11, 115b/06

ķ.+yile 90a/12

ķudret (A.) kudret, güç; Allah'ın
ezelî gücü

ķ. 117a/19, 117b/04, 120b/17

ķ.+(ķudret-i ber-kemāl) 119b/11

ķ+ (ķudretu'l-lāh) 115a/14

ķ.+den 90a/19

ķ.+e 120b/18

ķ.+i 118a/18

ķ.+i (kemāl-i ķudret) 114b/03

ķ.+ile 95a/12, 118b/04

ķ.+ile (yed-i ķudret) 84b/02

ķ.+iyle 102a/21

ķ.+in (kemāl-i ķudret) 119a/08

ķ.+ine 111a/12

ķ.+le (yed-i kudret) 90a/01

ķ.+ünce 85a/01

ķudret-nümā (A.+F.) kudret
gösteren

ķ.+(Ķādir-i ķudret-nümā) 102a/17

ķudsī (A.) kutsal

ķ.+(rūh-ı ķudsī) 116b/10

ķ.+(tāvus-ı ķudsī) 98b/07

ķ.+de (ḥadīs-i ķudsī) 112b/05

kūh (F.) dağ

k. 118b/10

k.+(kūh-ı 'azīm) 113b/21

k.+(kūh-ı Billūr) 91a/19, 101a/17,
101a/21, 101b/02, 110b/08

k.+(kūh-ı Elbürz) 91a/18, 91a/20,
97a/03, 101b/13, 103b/03, 103b/19,
104a/13, 104b/08, 105a/09, 105b/18

k.+(kūh-ı ḥacer-istān) 108b/13,
113a/01

k.+(kūh-ı Ķāf) 90a/07, 103a/14,
105b/19, 115a/10, 115a/18, 117a/16,
117a/21, 117b/07, 117b/19, 118a/02,
118a/14, 118a/17, 118b/14, 119a/13,
120b/16, 121a/06

k.+(kūh-ı Sütüm) 91a/19

k.+(kūh-ı Şu'āa) 91a/19

k.+(kūh-ı zenbūr) 112a/16

k.+(kūh-ı zenbūr-istān) 111b/05,
112a/10

kūhī (F.) dağla ilgili

k.+(şāh-ı kūhī) 109b/02, 111a/11
111a/17, 112a/08, 112b/08

kūh-istān (F.) dağlık yer

k. 97b/12, 101a/03, 111a/11

k.+ı 103a/03, 107b/11

k.+lar 100b/04

k.+larda 90a/20, 110a/13

k.+uñ 100a/09

kul kul, köle

k. 99a/21, 112a/13, 122b/16

k.+ı 122b/18

k.+ına 112a/11

k.+larıla 95b/12

k.+larına 99a/16

k.+uñ 122b/17, 122b/18

k.+uñı 98a/21, 122b/17, 122b/17

kulağ kulak krş. **kulak**

k.+(**k. bur-**: sazın burgusunu bükerek
düzen vermek) 92a/17

kulağuzluk kılavuzluk krş.

kulavuguzluk

k.+(it-) 89a/21, 96b/03

kulak kulak krş. **kulağ**

k.+(tut-) 96a/01

k.+ı (kulağı) 116b/14

k.+lar 82b/10

k.+um (kulağum) 122b/12, 122b/13

k.+umuza 118b/14

kulaqlu kulaklı

k. 96b/14

kulavuguzluk kılavuzluk krş.

kulağuzluk

k.+(eyle-) 112a/17

kulhüva'l-lāhu eḥad (A.) Allah

birdir

k.+dur (şifāt-ı kulhüva'l-lāhu eḥad)
123a/04

kulle (A.) zirve, dağ tepesi

k. 118a/05

k.+(kulle-i felek) 113b/21

ķ.+(ķulle-i Ķāf) 90a/07, 109a/06,
117a/21

ķ.+de 118b/20

ķ.+leri 117b/19, 118b/11, 118b/12

ķ.+lerin 109a/08, 115a/01, 118b/20

ķ.+si 117a/17

ķ.+sine 91a/18

ķ.+sinũ 115a/13

ķullıķ kulluk, hizmetçilik

ķ.+a (ķullıķa) 122b/16, 122b/16

ķulzũm (A.) deniz

ķ.+dũr (deryā-yı ķulzũm) 101a/10

ķ.+e (deryā-yı ķulzũm) 103b/09

ķum kum

ķ. 106b/17, 110b/01, 110b/19, 110b/20

ķ.+(ķum-ı Nĩl) 110b/20

ķ.+a 110b/05

ķ.+dur 106b/15

ķ.+ı 110a/21, 110b/04, 111a/01

ķ.+ını 110b/16

ķ.+ları 110a/21, 118a/03

ķumāş (A.) kumaş

ķ. 92a/02

ķumķuma (A.) testi

ķ. 102b/14, 102b/14

ķ.+(ķumķuma-i dũheng) 103a/01

ķ.+lara 102b/15

ķ.+larla 102b/13

ķ.+yı 102b/14

ķ.+yıla 102b/15

ķur- kurmak

ķ.-dı (divān ķ.) 91a/06

ķurb (A.) yakın

ķ.+(ķurb-ı Hāķ) 96a/02

ķurbān (A.) kurban

ķ.+(eyle-) 95a/14

ķ.+lar (it-) 95a/18, 110a/16

ķuri kara parçası; kuru krş. **ķuru**

ķ. 100b/07, 100b/09, 118a/04

ķ.+sında 116a/06

ķ.+sını 101b/05

ķuri- kurumak krş. **ķuru-**

ķ.-dı 107a/03

ķ.-sa 118a/21

ķurıl- kurulmak, (mec.) yaratılmak
krş. **ķurıl-**

ķ.-updur 116b/12

ķurılı kurulmuş, yerleşmiş

ķ. 108a/14

ķursak kursak, mide

ķ.+ına (ķursağına) 117a/10

ķurşun kurşun

ķ.+(akıt-) 82b/19

ķ.+ıla 83a/03, 86a/09

ķurtıl- kurtulmak krş. **ķurtul-**

ķ.-a 86a/20

ķ.-urdi 111b/14

ķurtul- kurtulmak krş. **ķurtıl-**

ķ.-up 88b/15

ķuru kuru; kara parçası krş. **ķurı**

ķ.+(ķ. ķuru ķafā) 89b/06

ķ.+sında 119a/06

ķuru- kurumak krş. **ķurı-**

ķ.-r 118a/20, 118b/01

ķurul- (mec.) yaratılmak krş. **ķurıl-**

ķ.-updur 84a/19

ķurılı kurulmuş

ķ. 99a/13

ķūs (F.) eskiden savaşlarda çalınan
büyük davul

k. 108a/13

ķusundu (< **ķuşundu**) kusmuk

ķ.+sı 112a/15

ķuşūr (A.) kusur, hata, eksiklik;
köşkler

ķ.+(ķoma-) 86a/17

ķ.+ı (ķoma-) 87a/14

ķ.+lar 114b/19

ķ.+uñ 88b/08

ķuş kuş

ķ. 92a/11, 108a/11, 111b/16, 112a/03

ķ.+a 112a/02

ķ.+ı 102a/08, 111a/04, 111b/17

ķ.+ı (hümā ķ.) 97a/17

ķ.+ı (tāvus ķ.) 96b/14

ķ.+ı 96b/13

ķ.+ına 118a/05

ķ.+ınuñ 83a/19

ķ.+lar 91a/14, 97a/10, 97a/16, 97a/21,
111b/19, 111b/21, 112a/01, 113a/14,
113a/20, 113b/08

ķ.+lara 111b/18, 112a/03

ķ.+ları 111b/18

ķ.+larınuñ 83a/16

ķuřat- kuşatmak

ķ.-mış (ķ. şururlar) 115b/02

ķ.-uban (ķuřaduban) 115b/05

ķuřcuġaz küçük kuş

ķ.+lar 97a/13

ķuřlık kuşluk vakti krş. **ķuřluk**

ķ. 92b/04

ķuřluk kuşluk vakti krş. **ķuřlık**

ķ. 91b/14

ķūt (A.) gıda

ķ. 108b/19

ķuřb (A.) veliler, efendiler, ulular

ķ.+dan (**ķuřbu'l-aķřāb**: Allah'ın
tasarruf kudreti verdiġi veli)123a/08

ķuvā (A.) kuvvetler

ķ.+(ķuvā-yı insān) 121b/17

ķuvvet (A.) kuvvet

ķ.+(ķuvvet-i müteġayyile) 121b/17

ķ.+(kuvvet-i pādiřehlık) 83b/09

ķ.+(vir-) 102b/18

ķ.+ile 83b/11, 86a/16, 89a/02,
100a/12, 102a/11, 103a/02, 119a/13

ķ.+iledür 90b/03

ķ.+lerine 84b/10

ķuyrık kuyruk krş. **ķuyruk**

ķ.+(şarkıt-) 97a/14

ķ.+ıla (**gözi ķuyrığı**: göz ucu) 82b/14

ķ.+ını (ķuyrığını) 97a/04

ķuyruk kuyruk krş. **ķuyruk**

ķ.+ı (ķuyruġı) 115b/15

ķ.+ları 107a/20

ķuyruklu kuyruklu

ķ. 96b/14, 107a/19, 113a/08

ķuyu kuyu

ķ. 89b/05, 89b/05, 89b/05

ķ.+nuñ 89b/06

ķ.+yı 90b/02

ķuzġun kuzgun, kara karga

ķ. 106b/21

kübrā (A.) büyük

k.+(deryā-yı İskender-i kübrā) 106a/12

k.+(İskender-i kübrā) 83a/20

küçücük küçücük

k. 83a/13, 87b/15

küçüklü küçüklü

k. 102a/09

küfek sünger taşı

k. 107b/06

küfr (A.) küfür, imansızlık

k. 94a/21

k.+(küfr-i şirk) 94b/16

kükre- kükremek

k.-yüp 118b/12

kükürt (< **gügird** F.) kükürt

k. 103a/04, 103a/05, 103a/06, 103a/07

kükürtlü (F.+T.) kükürtlü

k. 103a/06

kül kül

k. 102a/15, 102a/15

k.+(eyle-) 102a/03

k.+e 95b/15

külhān (F.) hamam ocağı

k. 101b/18

k.+ı 110a/11

külüng (F.) taşçı kazması

k. 83b/01

k.+(ur-) 87b/20

kümelā (A.) kemāle ermişler,
olgunlar

k.+(ekmel-i kümelā) 97b/16, 98a/06

kün (A.) Ol, olsun! Allah'ın bir şeyi
yaratırken kullandığı sözlü emir

k. 99b/20, 122b/01

k.+den 119b/09

künbed (< **gunbed** F.) kümbet,
kubbe

k.+dür 83a/07, 83a/07

ķünc (A.) köşe

ķ.+(ķünc-i ħalvet) 123a/13

küp (< **kūb** A.) küp, geniş ve büyük
toprak kap

k. 83b/08, 83b/13

küre (A.) küre

k.+(küre-i nār) 102a/07, 102a/11,
102a/11, 102a/12, 102a/13, 102b/04,
102b/17, 103a/02, 118b/17

k.+(küre-i nārī) 102a/18

k.+(küre-i nesrīn) 97a/17

kürsī (A.) kürsü, taht, arşın altında

“kaza ve kader”in bulunduğu yer

k. 112b/19, 113b/16, 121b/18

k.+ler 90a/08

k.+lerde 108a/14

k.+lermiş 90a/10

k.+sine 91a/08

kürsülü (A.+T.) kürsülü

k. 91a/07

kürüb (A.) kaygılar

k.+dur (keşşāfü’l-kürüb) 98b/15

küstāḥ (< **güstāḥ** F.) küstah,

saygısız

k.+(eyle-) 122b/18

L

lā-būd (< **lā-büdd** A.) zorunlu
olarak

l. 84b/13

lāciverdī (F.) lacivert renkli

l. 93a/03

lāf (F.) söz; konuşma

l. 109b/17

lahza (A.) an

l. 93b/20, 117a/03

lā-ilāhe illa’l-lāh (A.) Allah’tan
başka ilah yoktur.

l. 94a/18, 109b/08

la’l (A.) kırmızı, değerli taş; dudak

l. 89b/01, 91a/02, 94b/18, 96a/14,
109a/13

l.+i 92b/17

l.+ün 96a/12

lāle (F.) lāle

l. 93a/03, 118a/04

la’in (A.) lanetlenmiş

l.+(recīm-i la’in: şeytan) 98a/14

la'lin (A.) kırmızı renkli

l. 88b/21, 93a/03, 109a/12, 113a/06

lā-mekān (A.) mekânsız

l. 87b/11, 95b/18, 121b/19

l.+dur 94a/17, 95b/17

lā-mu'īn (A.) yardımcısız

l. 123a/04

lā-müşīr (A.) emretmeyen

l. 123a/04

lā-naẓīr (A.) eşsiz, benzersiz

l. 87b/11, 95b/17, 112a/06, 123a/03

la'net (A.) lanet, (mec.) şeytan

l.+i 122b/08, 122b/08

lā-şerīk (A.) ortağı olmayan, tek

l. 87b/11, 122a/14

laṭīf (A.) hoş, güzel

l. 93a/09, 121b/13, 123b/04

l.+(aṭyār-ı laṭīf) 97a/17

l.+(ol-) 93b/17

lā-vezīr (A.) vezirsiz

l. 95b/17, 123a/03

lā-yekūṭ (A.) yemez

l. 95b/18

lā-yemūt (A.) ölümsüz

l. 95b/18, 113a/06

lā-yenām (A.) uyumaz

l. 95b/18

lā-yezāl (A.) sonsuz, bitimsiz

l. 95b/18

lāyık (A.) uygun, yaraşır

l. 86b/14, 94a/14

l.+(kıl-) 96a/03

l.+(ol-) 93b/08

leb (F.) dudak

l.+(çeşm-i leb-i dil-güşāde) 122a/01

l.+(leb-i deryā: deniz kenarı) 98b/05

lems (A.) dokunma

l. 121b/16

leşker (F.) asker

l. 111b/02

l.+ile 97b/08

l.+inüñ (cünd-i leşker) 96b/18

l.+ümi 91a/15

l.+ümle 113b/01

leṭāfet (A.) yumuşaklık

l.+ini 93b/05

leṭāyif (< **leṭāʾif** A.) latifeler,
hoşluklar

l. 121b/15

levḥ (A.) levha

l. 83b/09, 88a/04, 114b/08, 116b/21,
117b/11, 119a/01, 121b/18

l.+(levḥ-i nişāne) 118a/12

l.+(levḥ-i Süleymān) 114a/14

l.+de 120a/20

l.+dür 114b/09

l.+e 114b/11

l.+i 83b/18, 95a/13, 95a/15, 95a/18,
95a/21, 120b/06

l.+i (düz-) 88b/21

l.+ile 120b/03

l.+ini 115b/19, 120b/02

l.+ler 120a/08

l.+leri 120a/13

l.+lerüñüzi 120a/08

l.+ümüzi 120a/18, 120b/07

l.+üñ 88a/04, 88a/08, 114b/11

levḥa (A.) levha

l. 95a/12

levḥlū (A.+T.) levhalı

l. 120a/18, 120b/02, 120b/07

leyl (A.) gece

l. 92a/15, 92a/19

l.+(Ḥālīk-ı leyl ü nehār) 94a/09

līk (F.) lâkin, ama, fakat

l. 87b/05, 88b/04, 88b/12, 89a/18,
96a/08

liḳā (< **liḳāʾ** A.) yüz, çehre

l. 121b/12

līki (F.) lâkin, fakat

l. 94b/13, 97b/21, 99a/08, 101b/21,
111b/16, 112a/05, 120b/10, 120b/12

līkin (F.) lâkin, fakat

l. 84a/17, 93b/16, 112a/03, 116b/10

lisān (A.) lisan, dil

l.+ıla 97b/03

livāʾ (A.) sancak, yerleşim yeri

l.+(livāʾ-i K̲arası) 123a/13

loḵma (A.) lokma

l.+lardan 117a/10

lu‘b (A.) oyun; aldatma

l.+ıla 123b/02

luḡat (A.) kelime, dil

l. 89a/02, 119a/02, 120b/01

l.+ı 120a/09, 120a/19

l.+ın 89b/16, 119a/20

luḡatlu (A.+T.) dilli, dilince

l. 120a/19

luṭf (A.) iyilik, yardım

l. 122b/15, 123a/21

l.+(it-) 89a/18, 96a/08, 112a/06,
113b/17, 122b/09

l.+(luṭf-ı mulāḡaḡa) 123a/16

l.+(sāye-i luṭf-u Ḥudā) 84a/09

l.+ıdur 122b/18, 122b/18

l.+uñ 122b/19

l.+unuñ 123a/21

M

mā’ (A.) su

m.+(mā’-i ṭīn) 122b/01

ma‘ānī (A.) mânâlar

m. 121b/15

m.+le 123b/04

ma‘ādin (A.) madenler

m. 121b/13

m.+i 118a/03

m.+(ma‘ādin-i sülfiyāt) 93b/07

mā-bāḡī (A.) geri kalan

m.+sin 100a/03

ma‘būd (A.) tapınılan

m. 92b/12, 93a/07

m.+(mübdi‘-i ma‘būd) 122a/12

m.+(idün-) 93a/07

ma‘cūn (A.) macun, hamur

kıvamına getirilmiş madde

m. 83a/03, 86a/08, 86a/09, 86a/12

m.+(ma ‘cūn-ı terkīb) 83a/03

m.+ıla 83a/05, 83a/06, 83a/13

m.+uñ 83a/04

mādde (A.) madde, öz

m.+(mādde-i ḡayāt) 92b/19

m.+si 90b/02

maʿden (A.) maden, kaynak, cevher

m. 118a/17

m.+(maʿden-i dürr ü güher) 84a/10

m.+i 103a/07, 114b/18

m.+idür 101a/09

m.+ine 103a/04, 103a/05, 103a/06

mağāra (A.) mağara

m. 107b/08, 107b/14, 107b/14

m.+dan 107b/17

m.+laruñuzda 108a/01

m.+sından 111b/10

m.+sinuñ 110b/02

mağāralu (A.+T.) mağaralı

m. 110b/02

mağāra-veş (A.+F.) mağara gibi

m. 96b/20

mağārib (A.) batılar

m. 100a/02

m.+e 114a/18, 116a/07, 116a/18

mağrib (A.) batı

m. 85b/08, 101a/12, 101a/12, 102b/20,
103b/10, 103b/11, 104a/21, 105a/14,
107a/17, 115a/17

m.+(**Baħr-ı mağrib**: Atlantik okyanusu) 102b/18

m.+(deryā-yı mağrib) 99a/11, 101a/11,
101a/18, 104b/16, 121a/02

m.+den (deryā-yı mağrib) 102b/13

M.+(**M. deñizi**: Atlantik okyanusu) 95a/07

m.+dür (deryā-yı mağrib) 101a/10

m.+e 99b/16, 103a/21, 103b/16,
104a/10, 104b/04, 105a/05, 105b/01,
105b/16, 114a/07, 114a/11

m.+e (bilād-ı mağrib) 104a/03

m.+e (deryā-yı mağrib) 101a/20,
104b/16

mağrūr (A.) mağrur, gururlu, kibirli

m.+(ol-) 84b/10, 85a/21, 85b/01

māh (F.) ay krş. **meh**

m. 84a/19, 118b/08, 122a/06, 123a/17

mā-Ḥalaka'l-lāh (A.) Allah'ın yarattığı her şey

m. 100a/08, 104b/06

mā-ḥaṣal (A.) sonuç

m. 89a/17

m.+(mā-ḥaṣal-ı kelām) 118b/12

mā-hazā (< **maʿ-hazā** A.)

bununla beraber, böyle iken

m. 92b/14, 100b/01

mā-ḥazar (A.) hazırda bulunan

m. 85a/07, 111a/10

maḥbūb (A.) sevgili

m.+a 95a/10

m.+ıla 108a/16

maḥbūbe (A.) sevgili olan kadın

m. 92b/16

mā-ḥilḳat (A.) yaradılıştā

f.+(fānī-i mā-ḥilḳat) 122a/03

māhir (A.) usta, becerikli

m. 86a/13

m.+(ol-) 98b/04

maḥlūk (A.) yaratılmış, yaratılan

m. 84a/17, 108a/10, 111b/05, 119a/20,
120b/21, 121a/13

m.+(maḥlūk-ı eşkāl) 119b/20

m.+dur 94a/14

m.+ı 119b/17, 121a/02

m.+ıdur 106b/09

m.+ına 87b/02

m.+iken 93b/07

maḥlūkāt (A.) yaratılmışlar, canlılar

m. 87a/07, 87a/17, 87a/19, 87b/01,
102a/08, 114b/20, 119a/21, 120a/10

m.+(eşnāf-ı maḥlūkāt) 121b/19

m.+(envāʿ-ı maḥlūkāt) 121b/10

m.+(maḥlūkāt-ı aʿzam) 120a/21

m.+(maḥlūkāt-ı eşkāl) 119b/02

m.+(maḥlūkāt-ı şaf) 120a/12

m.+dan (şıfat-ı maḥlūk) 115a/08

m.+dan 103a/13

m.+ı 87a/20, 102a/16, 120a/04

m.+ıla (şıfat-ı maḥlūkāt) 116b/07

m.+ını (şıfat-ı maḥlūkāt) 120a/06

m.+uñ 91a/21, 102a/14, 106a/07,
110a/11, 117a/15, 119a/19, 119b/02

maḥrūm (A.) mahrum, yoksun

m.+(ol-) 88a/16

maḥv (A.) yok etme

m. 106a/16

m.+(it-) 102a/18

mā'ide (A.) sofrā

m.+de 93b/04

maḳāl (A.) söz

m. 96a/05, 109b/16

maḳām (A.) yer, kat

m. 83a/06, 95b/18

m.+(maḳām-ı uzlet) 123a/13

m.+a 82b/20

m.+dadur 98b/08

m.+dur 82b/20

m.+ıla 113a/16

m.+ına 92a/04, 92b/10

m.+ında 99b/18

m.+umuza 120b/08

maḳāmlu (A.+T.) makamlı

m. 92a/04, 92b/10, 120b/08

maḳbere (A.) mezar

m.+leriyimiş 89b/08

maḳbūl (A.) kabul edilen

m.+(kıl-) 96a/02, 109b/19

maḳşūd (A.) maksat, istek, amaç

m. 84b/14, 84b/19, 85b/17, 121b/20

m.+(maḳşūd-ı ğaraż-ı aşıl) 102b/11

maḳūl (A.) akıllıca, akla uygun

m.+(gör-) 106b/11

māl (A.) para; varlık, servet

m. 83b/15, 84b/11, 86a/05, 86a/07,
86a/17, 111a/05, 116a/20

m.+(māl u genc) 86b/11

m.+a 91b/06

m.+ı 91a/03

m.+ıla 88b/20

m.+ını 91b/08

m.+ları 86a/06

m.+ların 86a/07

mālik (A.) sahip

m.+(itme-) 122b/07

m.+(mālik-i baḥır) 115a/07

m.+i 113b/16, 113b/17, 113b/20,
115b/08, 119a/03

m.+ine 116b/19

m.+ini 115a/20

m.+iydüm 90a/06

m.+leri 119a/14, 119a/16, 119b/12

m.+lerinden 119a/11

mālikī (A.) ölçü birimi

m. 82b/21, 83a/01, 86a/03, 90b/01

ma'lūm (A.) bilinen, belli

m. 95a/09, 102b/21, 110b/20

m.+(eyle-) 121b/10

m.+(it-) 86a/02

m.+(ol-) 93a/03, 93a/13

m.+dur 83b/10, 120a/16

m.+ı (ol-) 86b/16, 102b/15

m.+ıydı 84b/06

m.+umuzdur 84b/08

m.+uñdur 90a/18

m.+uñuzdur 85a/17

mā-melek (A.) nesi varsa, varı
yoğu, olanı biteni

m. 122b/06

ma'mūr (A.) bayındır

m. 100b/15, 100b/15, 103a/14,
103a/15, 105b/18

m.+(beytü'l-ma'mūr) 121b/18

ma'mūre (A.) bayındır yer

m.+dür 106b/01

mānend (F.) benzer, eş

m.+i 85b/06, 85b/08, 103b/18,
105b/18, 107b/06

ma'nī (< **ma'nā** A.) mana, anlam

m.+si 87b/17

mānī' (A.) engel

m.+(olma-) 111b/15

manzara (A.) pencere

m. 83b/08

mār (F.) yılan

m. 87a/05, 120b/15, 120b/15

mārān (F.) yılanlar

m.+(**ṣāh-ı mārān**: yılanların şahı)
94b/03, 94b/03

m.+ı (**ṣāh-ı mārān**: yılanların şahı)
97a/03, 97a/05, 97a/10, 113a/06,
113a/10

ma'rifet (A.) bilgi, biliş; ustalık

m. 121a/11, 123a/09

ma'rûf (A.) bilinen, ünlü

m. 101a/16

māsivā (A.) dünyaya özgü her şey

m.+da (‘ālem-i māsivā) 103a/06

m.+nuñ (‘ālem-i māsivā) 100a/02

maşlahatlu (A.+T.) iş

m. 88a/05

maşrık (A.) doğu

m. 85b/08, 85b/09, 93b/04, 101a/11,
101a/13, 103b/21, 106a/06

m.+a 101a/12, 114a/07, 114a/11,
114a/18

m.+dan 99b/16, 103a/21, 103b/07,
103b/16, 104a/10, 104b/04, 104b/10,
105a/05, 105b/01, 105b/16, 106a/01

maṭla' (A.) doğuş yeri

m.+ına 82b/08, 87b/14, 89b/03,
117b/03

m.+ından 83a/13, 89b/14

maṭlūb (A.) istenilen, aranılan şey

m.+(ol-) 109a/03

m.+dur (hüve'l-maṭlūb) 98b/17

māye (F.) maya, asıl, esas

m.+si 84a/09

māzī (A.) geçmiş

m.+(der-beyān-ı temşilāt-ı dāstān-ı
māzī) 95b/19

ma'zūl (A.) görevden alınmış

m.+(ol-) 95b/16

ma'zūr (A.) mazareti olan

m.+(tut-) 84a/04

mebde' (A.) başlangıç

m.+iden 121a/11

meclis (A.) meclis, bölüm

m. 96a/11

m.+(der in-beyān-ı meclīs-i āḫir-est)
96a/04

m.+ini 123a/07

m.+inüñ 96a/10

m.+üm 96a/05

m.+üñ 96a/08, 123a/07

mecmū' (A.) bütün, tamam

m.+(mecmū^c-ı ƙal‘a) 83a/06

m.+ısını 100a/19

medār (A.) etrafında dönülen nokta

m.+(çarĥ-ı eflāk-ı medār) 100a/14

meded (A.) imdat, yardım

m.+(bulma-) 109a/18

medĥ (A.) övme

m.+(it-) 97a/16

m.+üñ 123b/04

m.+üñi 123a/18

medĥal (A.) girecek yer, kapı, giriş

m.+i 105a/02

meger (F.) meġer, olsa olsa, ancak

m. 83b/13, 84b/08, 90a/10

m.+ki 100a/12

meh (F.) ay, (mec.) sevgili krş.**māh**

m. 92a/21

meh-veş (F.) ay gibi, (mec.) güzel

m. 123b/02

mekān (A.) yer

m.+dandur 107a/17

m.+ları 98b/08, 106b/17

m.+larına 102b/16, 116a/10

m.+larınuñ 100a/08

m.+uñuza 120b/03

mekānlu (A.) mekânlı

m. 102b/16, 120b/03

melā’ike (A.) melekler

m. 93b/10, 102a/04, 115b/01, 116b/15,
121a/15, 121a/17, 121b/07, 121b/07

m.+(envā^c-ı melā’ike) 121b/09

m.+(ĥayāt-ı melā’ike) 121b/03

m.+(melā’iketü’l-müvekkelün)

96b/11, 109b/05

m.+(melā’iketü’s-semevāt) 115a/05

m.+(mevt-i melā’ike) 121b/03

m.+den 101b/10

melek (A.) melek, Allah’ın nurdan
yarattığı varlık

m. 84a/19, 96b/12, 114a/12, 114b/16,
115a/03, 115b/04, 115b/15, 116a/20,
116b/01, 116b/10, 117a/02, 121a/02,
121a/08, 121a/12, 121a/19, 121b/04,
122b/06

m.+(‘ālem-i melek) 121b/08

m.+(melek-i muḳarreb) 120a/18

m.+(**melek-i muḳarreb-i Hāḳ**: Allah’a
en yakın melek, Cebrail) 98b/12

m.+(melek-i nev‘) 121a/14

m.+(**melekü’l-mevt**: ölüm meleği,
Azrail) 84b/10, 88a/08

m.+dür 114a/10

m.+e (melege) 116b/18, 119b/18

m.+i (melegi) 84b/02, 84b/04

m.+ler 99b/20, 116b/10, 116b/17

m.+lere 90b/15, 115b/10

m.+leri 115b/11

melek-şüret (A.) melek
görünümlü

m. 116b/18

melekūt (A.) melekler âlemi

m. 121a/13

melik (A.) padişah, hükümdar

m. 84b/02, 88b/02, 90b/07, 96b/06,
111a/10, 109a/12, 109a/15, 109b/07,
109b/20, 110a/09, 111a/15, 112b/08,

112a/17, 112a/19, 113a/21, 113b/12,
123b/03

m.+(‘afv-ı melik) 123a/20

m.+(melik-i baḫr) 113b/18

m.+(melik-i ḳavm-ı ḫacer-istān)

111a/13

m.+(melik-i şaḫra) 109b/02, 111a/11,
111a/17, 112a/08, 112b/08

m.+(meliki’z-zemān) 112a/10

m.+di 109b/14

m.+e 109a/15, 111a/13

m.+i 111a/20, 112b/17, 112b/18

m.+idür 111a/11

m.+leri 84b/12, 89b/17, 92b/08

m.+lerle 91a/06, 96a/21

m.+lerine 91a/13

m.+ün 109b/06, 112b/17

melik-zāde (A.+F.) padişah çocuğu

m.+dür (farḳ-ı melik-zāde) 122a/01

memleket (A.) memleket, ülke

m. 91a/02, 97b/12, 97b/13, 111a/06,
116a/20

m.+(memleket-i hâkân) 97a/01

m.+e 86a/18, 111b/04, 111b/09

m.+i 97b/14

m.+idür 111a/18

m.+in 91b/08, 101a/21, 107a/02

m.+inden 103b/09

m.+ine 91b/05, 106b/15

m.+ler 118a/16

m.+leri 91a/16, 107a/04

m.+lerine 91a/21

m.+lerini 120a/05

m.+ümüze 111a/18

m.+ümüzi 111b/01, 111b/14

m.+ün 106b/20, 107a/03, 108b/11

m.+ünüz 110a/07

memleketlü (A.+T.) memleketli

m.+yi 111a/18

me'mûr (A.) memur

m. 114b/15

men' (A.) yasak etmek, engelleme

m. 98b/12, 122b/13, 123b/04

m.+(it-) 83b/02, 95b/21, 106a/18

menâfi' (A.) menfaatler

m. 93b/15

menâr (A.) nur yeri, minare

m.+la 117a/09

m.+la 117a/09

menâzil (A.) menziller, konak yerleri

m. 117a/13

menba' (A.) kaynak

m.+ın 102b/17

menfa'at (A.) menfaat, yarar

m. 93b/06

m.+i 93b/14

meni' (A.) zor, engel

m.+(ol-) 123b/05

menzil (A.) mesafe

m. 101b/06, 102a/01

m.+(al-) 100a/17, 100a/18

m.+(ol-) 122b/21

m.+ler 117a/08

m.+lerini 116a/01

mercân (A.) mercan

m. 94a/10

merdān (F.) mertler, yiğitler

m.+ları 108a/14

merede (A.) inatçılar, şeytan

m. 121b/11

merḳad (A.) mezar

m.+ı 99a/18

merkeb (A.) binek

m. 116a/18

merkez (A.) merkez

m.+e 108a/12

m.+inden 107b/12

mermer (<A.< **marmaraon**

Yun.) mermer

m. 86a/10, 89b/03, 89b/13

m.+den 83a/13, 86b/21, 88a/02

m.+e 83a/15

m.+i 86a/10

m.+le 105b/05

m.+lerden 83a/15

m.+leri 83a/05

m.+lerile 83a/03, 90b/02

m.+ün 86a/09, 86a/10, 86a/11, 86a/11

mertebe (A.) mertebe, derece

m. 98a/07, 98a/08, 98a/11

m.+since 91a/07

mertebelü (A.+T.) mertebeli

m. 91a/07

mesaḥat (A.) ölçüm

m.+(mesaḥat-ı basîṭ) 104a/11,
105a/06, 105b/02

m.+ı 103b/01, 103b/17

mescid (A.) mescit

m.+den 95b/14

m.+e 95b/13

m.+i 115b/05

meşelā (A.) mesela

m. 121a/12, 121a/15, 121b/16,
121b/16, 121b/17, 121b/18

mesh (A.) mesh, el ile sıvazlama

m.+(ol-) 107a/18

mesken (A.) mesken, ev

m.+i (tut-) 111b/17, 123a/21

meskūn (A.) içinde insanın olduğu
yer

m.+(aḥvāl-i rub^c-ı meskūn) 98a/02

m.+(rub^c-ı meskūn: dünyanın, insan bulunan dörtte birlik kısmı) 99a/09, 99a/12, 100a/02, 100a/15, 103a/10, 116a/04, 116a/05, 116b/05, 119a/06

m.+(rub^c-ı meskūn-ı zemīn) 100b/19

m.+a (rub^c-ı meskūn) 84b/08

m.+dan (rub^c-ı meskūn) 99b/17, 101b/05, 103a/14

m.+dur (rub^c-ı meskūn) 99b/08

m.+uñ 84b/09

m.+uñ (rub^c-ı meskūn) 97b/11, 97b/17, 99a/12, 100a/19, 100b/13, 114a/15, 115a/15

m.+uñından (rub^c-ı meskūn) 112b/21

meşṭūr (A.) yazılı

m. 120a/13

m.+(ol-) 84b/02, 90a/01, 95a/12

meşārık (A.) doğular

m. 100a/02

m.+a 116a/18

meşḡūl (A.) meşgul

m.+(ol-) 114a/16

m.+lerdür 117a/03

meşhed (A.) şehitlerin gömülü

bulunduğu yer, şehitlik

m.+idür 84b/21

meşṣāṭa (A.) gelini süsleyen kadın

m.+lar (it-) 99b/01

metā^c (A.) meta, satılacak mal

m.+ı 108a/15

mevc (A.) dalga

m. 118a/01

mevcūd (A.) mevcut

m. 119b/02, 119b/09, 120a/01, 120a/05, 122a/17

m.+(ol-) 122a/12

mevcūdāt (A.) varlıklar

m.+(envā^c-ı mevcūdāt) 121b/19

m.+da 93a/21

m.+laruñ 120a/21

m.+uñ 93a/18

mevḡūf (A.) vakfedilmiş, tutulmuş

m.+(ol-) 123a/16

mevlit (< **mevlid** A.) canlı

m. 99b/06, 99b/07

mevlūd (A.) yeni doğmuş

m. 123b/06

mevsim (A.) mevsim

m.+i 111b/08

m.+inde 114b/11

mevt (A.) ölüm

m. 88a/06, 111a/06

m.+(melekü'l-mevt) 84b/10, 88a/08

m.+(mevt-i melâ'ike) 121b/03

m.+(mevt-i sîl) 111a/08

m.+(mevt ü renc çek-) 86b/12

m.+de (hâlet-i mevt) 121b/03

m.+i 92b/01

mey (F.) şarap

m.+le (nüş-ı mey) 105a/03

mezra'a (A.) ekilecek yer

m.+sıdur 112b/10

mi soru eki

m. 98b/13, 104a/07, 112a/15, 115a/04,
116a/13, 116a/13, 116a/13, 117a/04

m.+dur 83a/11, 88b/18, 111a/14

mışret (A.) güvercinlere verilen
küçük mısır darısı

m. 108b/15, 110a/02, 110a/07

mi soru eki

m. 84b/07, 87a/20, 87a/20, 88b/18,
94a/02, 112a/15, 117a/03, 122a/06

m.+dür 94b/21

m.+sin 84a/02, 84b/07, 93b/17,
94a/06, 98b/15, 100b/01

miḥnet (A.) gam, keder, sıkıntı

m. 105b/13

mihr (F.) güneş; sevgi, vefa

m. 84a/19, 122a/06, 122a/06

m.+ile 118b/08, 123a/17

miḳdār (A.) miktar, kadar, derece

m. 86a/01, 86a/02

m.+(beyân-ı miḳdār-ı zemîn) 98a/03

m.+(miḳdār-ı 'âlem) 99b/13

m.+ca 100b/06

m.+ı 83b/03, 85b/15, 86a/03, 86a/04,
86b/01, 90b/01, 96b/01, 96b/08,
97a/11, 102a/02, 107b/10, 111b/05,
113a/02, 115b/02, 116a/03, 116a/05

m.+ın 86a/02

m.+ıncadır 85b/15

mīl (A.) bir kilometreye yakın bir uzaklık

m. 96b/01, 96b/08, 106b/01, 107b/10, 113a/02, 117b/02

m.+dür 106b/01

milk (A.) ülke

m. 88b/20, 93b/12, 120b/17

m.+(baħr-ı milk) 94b/17

m.+(milk-i cihān) 89a/05, 120b/11

m.+e 122b/07

m.+in 109a/09

m.+ine 88b/04, 108b/07

m.+ümüz 111b/16

milket (A.) mal mülk

m.+e 111a/05

m.+i 90a/13, 111a/07

m.+i (tut-) 88b/03

m.+in 109b/13

millet (A.) millet

m. 113b/09, 116a/05, 116b/08, 119a/06

m.+(halk-ı millet) 113a/17

m.+den 115a/07

m.+densiz 108b/05

m.+e 95b/11, 112a/12, 116a/17

m.+i 108b/10

m.+ile 87b/04, 108a/09

m.+iyem 109a/19

m.+lerini 120a/05

mi'mār (A.) mimar

m. 85a/09, 85a/11, 85a/11, 85a/12, 85a/19, 85b/13, 85b/18, 85b/21, 85b/21, 86a/01, 86a/04, 86a/07

m.+(mi'mār-ı pīr) 85a/21, 85b/12

m.+(pīr-i mi'mār) 85a/15, 85a/16

m.+am 85b/18

m.+ı 85b/17

m.+ınuñ 85a/13

mināre (< **menāre** A.) minare

m. 94b/05

minnet (A.) minnet, gönül borcu

m. 112b/06

m.+(minnet-i 'azīm) 112b/12

m.+(eyle-) 84a/04

m.+(it-) 84a/02, 99a/16

m.+(itme-) 84a/05

m.+in 112b/13

mişāl (A.) benzer, eş, gibi

m. 95b/19

m.+i 86b/21, 99a/20, 104b/07

m.+i (m. durur) 103b/02

m.+ümüz 100a/04

misk (A.) misk, güzel koku

m. 96a/06

m.+(misk-i Hıṭā) 123a/18

m.+ile 114b/09

mişl (A.) eş, benzer

m. 119b/10

m.+i 83a/10, 105b/03, 109b/17,

112a/04

m.+idür 105b/19

mizāc (A.) tabiat, görünüş

m. 107b/18

m.+sız 108b/05

mu'allak (A.) boşlukta duran, asılı

m. 108a/07, 113a/02

m.+(taḥt-ı mu'allak) 107b/09

mu'allim (A.) hoca, üstat

m. 85b/03, 86a/03

m.+(mu'allim-i bennā) 85a/19, 85b/01

m.+(mu'allim-i Bin) 85b/05

mu'azzam (A.) çok büyük

m. 85b/17, 103b/02, 104a/12

m.+(firişte-i mu'azzam) 116b/04

m.+dur 104a/12, 105a/07, 105b/03

m.+ından (kal'a-i bārū-yı mu'azzam)

100a/07

mubaşşır (A.) gözetici, bekleyici

m. 88b/01

müceb (A.) lâzım, gerek

m.+ince 107a/07, 109b/10, 120a/19

müciib (A.) sebep, gereken

m.+ince 84a/13, 87a/13

mu'ciz (A.) mucize

m.+ile 109b/13

mu'cizāt (A.) mucizeler

m.+(göster-) 87a/09, 98a/08

m.+(mu‘cizāt-ı bī-şumār) 109b/12

m.+ın 109b/21

m.+ını 87a/09

mu‘cize (A.) mucize

m.+(mu‘cize-i Süleymānī) 84b/05,

96b/06

muğāyir (A.) zıt, aykırı

m. 97b/15

muğaylān (A.) deve diken

m. 106b/18

muḥaddiṣān (A.) hadis ilmiyle

uğraşanlar

m.+(nāḳilān-ı muḥtār-ı muḥaddiṣān-ı

aḥbār) 96a/16

muḥālif (A.) muhalif, aykırı

m.+(ol-) 123b/02

muḥallefāt (A.) ölen bir kimsenin

bıraktığı şeyler

m.+ıla 91b/10

muḥaṣṣal (A.) sözün kıyası, işin

özü, sonuç

m.+ 122b/07

m.+(muḥaṣṣal-ı kelām) 92a/06,

97a/18, 114b/16

muḥdiṣāt (A.) sonradan ortaya

çıkması, yeni şeyler, bid’at

m.+ı 94a/07

muḥiṭ (A.) çevre

m. 102b/01

m.+(baḥr-ı muḥiṭ) 99a/10, 102a/06,

102a/18

m.+(deryā-yı muḥiṭ) 99a/09, 101a/02,

102a/20, 102b/03, 102b/03

m.+de (baḥr-ı muḥiṭ) 105a/14

m.+den (deryā-yı muḥiṭ) 101a/02,

101a/04, 101a/06, 101a/07

m.+dür (deryā-yı muḥiṭ) 101a/05,

101a/08

m.+e 105a/14, 105b/10

m.+e (deryā-yı muḥiṭ) 104a/03,

104a/19, 106a/03

muḥkem (A.) sağlam

m. 90a/20, 110b/14

m.+(eyle-) 85b/19

m.+(it-) 86b/07

m.+(kıl-) 89b/02

muḥkemlik (A.+T.) sağlamlık

m.+de 82b/17

muḥliş (A.) dost; halis, katkısız

m. 122b/08

m.+(ol-) 122b/08

muḥşib (A.) meyve, sonuç

m.+(ol-) 122b/02

muḥsine (A.) iyilikte, bağışta
bulunan

m. 92a/13

muḥtāc (A.) muhtaç

m.+(ol-) 115a/08

muḥtār (A.) seçilmiş

m.+(nākilān-ı muḥtār-ı muḥaddiṣān-ı
aḥbār) 96a/16

m.+a (kerīm-i muḥtār) 123a/04

muḥtaşar (A.) kısaltılmış

m. 102b/11

muḥtelif (A.) birbirine uymayan, zıt

m. 107a/12

m.+dür 107a/17

muḥtelife (A.) birbirine uymayan,
zıt

m. 121a/14

muḥteşem (A.) muhteşem,
görkemli

m.+85a/11

m.+(ol-) 105a/20

muḥābele (A.) karşısında bulunma

m.+sindedür 85b/10, 85b/14

muḥābil (A.) karşılık

m. 91a/10

muḥadder (A.) alın yazısı

m.+(it-) 123a/08

muḥaddime (A.) giriş, önsöz

m.+den 121b/20

muḥarneş (A.) kubbe

m. 115b/14

muḥarreb (A.) yaklaşmış, yakın

m.+(melek-i muḥarreb: Cebrail)

120a/18

m.+(**melek-i muḳarreb-i Ḥaḳ**: Cebrail)
98b/12

muḳim (A.) ikamet eden, oturan

m.+(ol-) 91b/02, 102b/16, 123a/13,
123b/01

muḳtezā (A.) kanuna göre yazılan
yazı

m.+(kıl-) 114b/07

mūmiyān (F.) beli kıl gibi ince olan
güzeller

m.+uñ 96a/12

mūnis (A.) cana yakın

m.+(ol-) 95a/01

mūr (F.) karınca

m.120b/15

m.+dan 87a/05

murabbaʿ (A.) dört köşeli

m. 87a/03, 96b/16

murād (A.) murat, istek

m.+ın 108b/16, 108b/19, 108b/20

m.+um 96b/05

muraşşaʿ (A.) kıymetli taşlarla
bezenmiş

m. 92a/03

mūrçe (F.) küçük karınca

m.+ye (cins-i mūrçe) 100a/06

musahḥar (A.) ele geçirilmiş

m.+(kıl-) 98a/13

muşannif (A.) yazar

m.+(muşannif-i kitāb)

muṭabbak (A.) uygulanmış

m. 122a/04

muṭahhar (A.) temiz, mübarek

m.+(nebiy-yi muṭahhar) 121a/04

muʿteber (A.) değerli

m. 87a/02, 87a/03

muṭīʿ (A.) itaat eden, baş eğen

m. 116a/07

m.+(muṭīʿ-i fermān) 116a/17

m.+(ol-) 84a/06, 116a/02, 123a/17,
123b/06

muṭlak (A.) yalnız, mutlaka

m. 118a/05

muṭrib (A.) çalgıcı

m. 105a/02

muṭṭali (A.) öğrenmiş, bilgili

m.+(ol-) 89b/19, 98a/05, 98a/10,
100a/12, 117b/11, 119a/12, 120a/13,
120b/07, 120b/18

m.+am 119b/03

muttaşıl (A.) ulaşan, kavuşan

m.+dur 111b/04, 118a/17

muvaḥḥaḥ (A.) başarılı

m.+(ol-) 123a/16

muḥāḥiḥ (A.) uygun

m. 119b/04

mū'ziyāt (A.) hayvancıklar

m. 105a/09

m.+dur 104b/09

mübārek (A.) mübarek, kutlu

m. 96b/02, 112a/20, 113a/21

m.+(şehir-i kuds-i mübārek) 92b/02

m.+e (kuds-i mübārek) 91b/02,

91b/16, 91b/17, 92b/05

m.+i (kuds-i mübārek) 91b/18

mübdî (A.) yenilik getiren

m.+(mübdî-i ma'būd) 122a/12

mücāviz (A.) aşan, fazla

m. 107a/13

mücellā (A.) cilalı, parlak

m. 115a/14

mücelled (A.) ciltlenmiş

m. 123a/05

mücrim (A.) suçlu

m. 122b/09

müddām (A.) devamlı, sürekli

m. 105b/13

müddet (A.) süre

m. 117a/12

m.+(müddet-i 'aṣr) 84a/18

m.+(müddet-i rūzigār) 115b/21,
116a/09

m.+ine 84a/18

müdebbire (A.) düşünceli

m.121b/17

müdevver (A.) yuvarlak, değirmi

m. 87a/03

müfid (A.) anlamlı

m. 102b/11

müfred (A.) tek, basit

m. 121b/14

mühendis (A.) mühendis

m. 86a/08

m.+ler 82b/16, 89b/05

m.+lere 87b/20

mühim (A.) önemli

m. 106a/13

mühlet (A.) tanınmış süre

m. 123a/09

m.+(vir-) 110b/06

m.+i 96a/07

mühlik (A.) öldüren, öldürücü

m.+(ol-) 122b/08

mükerrem (A.) saygı duyulan

m. 98b/14

mülâhaza (A.) düşünce

m.+sıyla (luṭf-ı mülâhaza) 123a/16

mülâkât (A.) görüşme

m.+(mülâkât-ı evvel) 98a/01

mülâzemet (A.) bir yere veya

kimseye sınımsız bağlanma

m.+(it-) 88a/10

mülhid (A.) Allah'ı inkâr eden,

dinsiz

m. 93a/14, 94b/12, 94b/13

m.+(ol-) 86b/01, 86b/02

m.+ler 94b/15, 95a/03, 95a/08

m.+lere 94b/01

m.+leri 94b/09, 94b/14, 94b/18

m.+lerine 94a/12, 95a/02

m.+lerüñ 94b/14

mülk (A.) mülk

m.+(yap-) 83b/16

m.+i 84b/11, 85a/20

m.+i (yap-) 83b/16

m.+in 83b/17, 89a/05

m.+inde 84b/15, 85a/12, 85b/03,

85b/04, 85b/05

m.+inden 95b/16

m.+ine 85a/12, 85b/07

mümid (< **mümidd** A.) yardımcı;
uzatan

m.+(mümidd-i hayāt) 93a/05, 93b/20

mü'min (A.) mümin, inançlı

m. 94b/13

m.+(kıl-) 96a/01

m.+ile 88b/14

m.+leri 85b/15

mü'mināt (A.) müminler

m. 88b/14

mü'minîn (A.) müminler

m.+(emire'l-mü'minîn) 95b/03,
95b/05

mü'minūn (A.) müminler

m. 88b/17

mümkîn (A.) mümkün

m. 121b/19

mümteni' (A.) imkânsız

m.+dür 100a/12

münācāt (A.) Allah'a yalvarma

m.+(der-beyān-ı münācāt-ı Firdevsî)
122a/13

m.+(it-) 98a/16, 98a/20, 110a/18,
112b/10

münādī (A.) tellal

m.+ler 95b/10

münāsib (A.) uygun

m. 90a/21

münezzeh (A.) tenzih edilmiş

m. 95b/17

münhedim (A.) yıkılan, yıkılmış

m.+dür 83a/01

münkād (A.) boyun eğen

m.+(it-) 116a/07

mürebbiyu'l-ğurebā (A.)

gariplerin velisi

m. 123a/02

mürekkeb (A.) birleşim, bileşen

m. 121b/14

mürgān (F.) kuşlar

m.+(mürgān-ı şerif) 97a/17

mürîd (A.) mürit, bir şeyhe bağlı

m.+(ol-) 88b/17

m.+üm 88b/12

mürsel (A.) peygamber

m. 87a/08, 99a/17

mürselin (A.) peygamberler

m. 86a/15

mürür (A.) zamanın geçmesi

m.+(mürür-ı dühür) 100a/21

müsāvī (A.) eşit, denk

m.+dür 93a/21

müsebbib (A.) sebep olan

m. 107b/02

m.+(müsebbibü'l-esbāb) 110a/09

müseddes (A.) altı köşeli

m. 87a/03, 96b/16, 115b/13, 115b/13,
120b/02, 120b/08

müsellem (A.) doğruluğu herkesçe
kabul edilmiş

m. 103a/05

müstağrak (A.) batmış, dalmış

m.+(ol-) 91b/06

müstaḥsen (A.) güzel sayılmış,
beğenilmiş

m.+(gör-) 86a/01

müstaḫīm (A.) doğru

m.+e(ṭarīḳ-i müstaḫīm) 98b/01

müste'ān (A.) kendisinden yardım
beklenen, Allah

m. 106b/04

müstecāb (A.) dileği kabul
olunmuş

m. 109b/1811

m.+(itme-) 115a/09

müstemi' (A.) dinleyen

m. 92a/16

müṣebbek (A.) aynalı pano

m. 115b/13

müṣerref (A.) şereflendirilmiş

m. 123a/16

müṣg-bār (F.) misk yağdıran

m. 96a/11

müṣkil (A.) güç, zor

m. 86a/13, 92a/21

m.+dür 98a/03

müṣkilāt (A.) güçlükler, zorluklar

m. 89a/17

müşrik (A.) müşrik, Allah’a ortak koşan

m. 122b/09

müştāk (A.) özleyen

m.+(ol-) 108a/04, 122a/19

m.+ıdı 92a/21

m.+uz 108a/05

müşterek (A.) ortak, birlik

m.+(hiss-i müşterek) 121b/17

müşterî (A.) istekli

m.+(ol-)123b/02

m.+ydi 92a/14

m.+ye 103b/12

mütāla‘a (A.) okuma

m.+(kıl-) 89b/16, 90a/05

m.+sıyla (şeref-i mütāla‘a) 123a/15

müte‘allik (A.) ilgili, ilişkisi olan

m.+dür 105a/01

müte‘attış (A.) susamış

m.+(ol-) 122a/20

mütefekkere (A.) düşünceli

m. 121b/17

mütehayyile (A.) hayal gücü

m.+(kuvvet-i mütehayyile) 121b/17

müteḳaddim (A.) eski, önceki

m.+(ḥükemā-i müteḳaddim) 99a/14

müteḳaddimîn (A.) eskiler,

öncekiler

m.+(ḥükemā-yı müteḳaddimîn)

98a/01, 98a/05, 99b/07, 101a/10,
103a/15

m.+den (ḥükemā-yı müteḳaddimîn)

100a/20

mütemekkin (A.) yerleşen, oturan

m.+(ol-) 99b/01

m.+lerdür 102a/05

mütevehhime (A.) kuruntulu

m.121b/17

müttakî (A.) Allah’tan korkan

m. 87b/12

müvecceh (A.) uygun

m.+(gör-) 95a/11

müvekkel (A.) vekil edilen kimse

m. 114a/19, 119b/03, 119b/19

m.+(müvekkel-i âfitâb) 98a/16

m.+(müvekkel-i âyîne-i Kâf) 116a/11,
119b/10

m.+(müvekkel-i bâd-ı şimâl) 101b/10

m.+(müvekkel-i bâd-ı melik) 113a/21

m.+(müvekkel-i bâdî) 96b/06, 113b/03

m.+(müvekkel-i bahır) 115a/20

m.+(müvekkel-i bahır-ı girdâb)
113b/17, 121a/01

m.+(müvekkel-i berf) 101b/09

m.+(müvekkel-i hâk) 84b/03, 84b/08,
90a/02

m.+(müvekkel-i hâkî) 84b/02

m.+(müvekkel-i Kâf) 118a/11

m.+(müvekkel-i şems) 98b/02,
102a/04

m.+(müvekkel-i şitâ) 101b/09

m.+(müvekkel-i yah) 101b/09

m.+(ol-) 102a/04

m.+dür 97b/19, 121a/19, 121a/19,
121a/21

m.+i 95a/11, 113b/21, 115b/08

m.+idür 118a/09

m.+in 94b/17

m.+leri 95a/03

m.+lerinüñ 118a/14

müvekkelün (A.) vekil edilen
kimseler

m.+(melâike-i müvekkelün) 96b/11,
109b/05

müyesser (A.) kolay

m. 106a/13

m.+(it-) 98a/11, 123a/06

m.+(kıl-) 99b/21

m.+(ol-) 101b/01, 106a/19, 116a/05

müzeyyen (A.) süslü

m.+(kıl-) 94b/19

müznibîn (A.) günahkârlar

m.+(şeff'ü'l-müznibîn) 100b/20

N

nâ-bedîd (F.) görünmez, kayıp

n.+(ol-) 90a/18

nā-bekār (F.+A.) işe yaramaz;
haylaz

n. 88b/06

n.+lar 93a/14

nafaḳa (A.) nafaka, geçimlik

n. 111b/09

n.+muz 108b/15

nā-gāh (F.) ansızın

n. 83b/05, 115a/18, 118b/10

nā-gehān (F.) ansızın, birdenbire

n. 114a/04, 115a/21

nā-ḥaḳ (F.+A.) haksız, haksız yere

n. 96a/13

nāḥiye (A.) yöre, bölge

n.+sinde 94b/09

naḥl (A.) bal arısı

n.+ün 112a/15

nā-ḥōṣ (F.) hoşla gitmeyen

n. 108b/17

na'im (A.) bollukta yaşayış

n.123a/19

nāḳilān (A.+F.) nakledenler,
anlatanlar

n.+(nāḳilān-ı muḥtār-ı muḥaddiṣān-ı
aḥbār) 96a/16

nāḳiṣ (A.) eksik

n.+(ol-) 94a/20

naḳil (< **naḳl** A.) aktarma, anlatma
krş. **naḳl**

n.+dür 100a/20

n.+(it-) 115b/20, 120a/16

naḳl (A.) aktarma, anlatma krş. **naḳil**

n.+(ḳıl-) 96a/17

n.+(naḳl-i eṣaḥ) 100a/15

n.+(naḳl-i İdris) 100a/13, 103b/13

n.+ince 96a/16, 98a/01, 99a/14

naḳṣ (A.) eksiklik

n.+(gelme-) 96a/03

naḳṣ (A.) resim

n.+(ḳıl-) 87a/17

nāle (F.) inleme

n.+(it-) 122b/15

namāz (F.) namaz

n. 117b/15

n.+(kıl-) 90a/01, 96a/20

n.+dan 96a/20

n.+ı 92b/07

n.+ın 95b/13, 117b/14

n.+ın (kıl-) 95b/14

n.+ın (hâcet n. kıl-) 84b/01, 95a/14,
95a/18

nâmiye (A.) olma, yerden bitme
kuvveti

n. 123b/06

nâmiyât (A.) var olan şeyler

n. 99b/06

n.+dur 99b/05

nâ-mücrim (F.+A.) suçsuz

n.+em 122b/09

nâm-ver (F.) adlı, ünlü

n. 99a/07, 105b/13

nân (F.) ekmek

n.+(nân-ı timsâh) 95b/21

nâ-pâk (F.) murdar, pis

n. 86b/10

nâr (A.) ateş

n. 102a/07

n.+(küre-i nâr) 102a/07, 102a/11,
102a/11, 102a/12, 102a/13, 103a/02

n.+(nâr-ı nūr) 115b/09

n.+a 102b/18

n.+dan 102b/17

n.+dur (küre-i nâr) 102b/04

n.+ı (küre-i nâr) 118b/17

n.+ıla (küre-i nâr) 102b/17

nârî (A.) ateşle ilgili, ateşten

n. 94b/07, 101b/14

n.+(küre-i nârî) 102a/18

nârinç (< **nârenc** F.) turunç

n. 86b/17, 87b/21

n.+e 114a/02

naşb (A.) bir memurluğa tayin

n.+(it-) 91b/05, 109b/10

naşib (A.) nasip, kısmet

n.+(it-) 98a/07, 106a/19, 113b/12

n.+(ol-) 89a/16, 120a/10

n.+(olma-) 109b/03

naşihat (A.) nasihat, öğüt

n.+(kıl-) 120a/17

n.+(vir-) 109b/01

naẓar (A.) bakma, bakış

n.+(eyle-) 99a/07

n.+(it-) 82b/09, 83a/07, 83a/09,
97b/10, 99a/08, 106b/12, 107b/06,
115a/18, 117a/15

n.+(kıl-) 83a/04, 83a/08, 84b/06,
87b/18, 89b/15, 97b/14, 98b/08,
103a/02, 107a/21, 108a/21,
113b/16, 114a/14, 114b/08, 114b/11,
115a/11, 115a/15, 115b/03, 115b/11,
116b/15, 117b/20, 118b/08, 122a/02

n.+ına 94a/17, 94b/03, 108a/20,
109a/10, 109a/11, 109b/07, 113a/21,
113b/16, 114a/12, 115b/18, 116a/10,
118a/09

n.+ında 91a/03, 94b/16, 109a/12,
113b/19, 113b/20, 120a/13, 120a/18

n.+uñ (kıl-) 120b/18

n.+uña 112a/14

naẓım (< **naẓm** A.) şiir krş. **naẓm**

n. 95b/17, 97b/04, 100b/18, 104b/01

naẓır (A.) bakan, gözeten

n. 104a/07

n.+(ol-) 103b/13, 109b/05

n.+durur 104b/02

naẓır (A.) eş, benzer

n.+i 82b/18

naẓm (A.) şiir krş. **naẓım**

n. 82b/05, 83a/09, 83b/14, 84a/08,
84a/18, 84b/16, 85b/18, 86b/10,
87a/13, 87b/01, 88b/01, 89a/15,
90a/05, 90b/06, 90b/20, 92a/07,
93a/08, 94a/07, 94b/12, 95a/09,
95b/06, 97b/20, 99a/06, 100a/13,
101b/01, 101b/20, 103a/08, 103a/16,
103b/12, 104a/06, 105a/01, 105a/18,
105b/12, 106b/01, 107b/01, 108a/08,
109a/02, 109b/11, 110b/19, 111b/15,
113b/11, 114b/14, 115b/04, 116a/18,
116b/08, 117a/14, 118b/07, 119b/07,
120b/09, 122a/01, 122b/01

n.+(it-) 84b/18

naẓẓaḥ (A.) çok su çeken

n.+(baḥr-ı naẓẓaḥ) 122b/18

ne hangi; nasıl; ne kadar, ne çok

n. 82b/05, 83a/12, 83b/04, 83b/12, 83b/21, 84a/03, 84a/18, 84a/19, 84a/19, 84a/20, 84b/05, 86a/01, 86a/02, 86b/15, 86b/15, 87a/09, 87a/11, 89a/07, 89b/16, 90a/04, 91a/19, 92b/11, 93b/01, 94a/06, 95b/07, 97b/20, 97b/20, 98b/07, 98b/08, 98b/12, 100a/12, 101b/04, 101b/16, 106b/06, 107b/16, 107b/16, 107b/20, 108a/02, 108a/02, 108a/15, 108b/04, 108b/04, 108b/05, 108b/05, 108b/05, 111a/03, 111a/09, 111b/14, 111b/14, 112a/05, 113b/01, 113b/12, 113b/12, 113b/18, 114a/10, 114a/15, 114a/15, 114a/17, 114a/18, 114b/09, 116a/12, 116a/16, 116a/19, 116b/03, 116b/13, 117a/01, 117a/09, 117a/15, 118a/14, 118b/15, 119a/21, 119b/06, 119b/06, 119b/13, 119b/15, 120a/01, 120b/17, 120b/17, 120b/17, 120b/17, 120b/17, 121a/06, 121a/08, 121a/08, 121a/10, 121b/10, 122b/15, 123b/01, 123b/01, 123b/02

n.+dür 83b/19, 85a/19, 89a/10, 90a/18, 93b/01, 95a/03, 100b/19, 106b/21, 110a/03, 112a/06, 114a/17, 116b/15

n.+kadar 83b/08, 83b/14, 85a/16, 86a/15, 87a/07, 87a/08, 87a/11,

94b/12, 112b/15, 114a/01, 118a/16, 121b/21

n.+ki 87b/04, 88b/14, 100a/14

n.+kim 89a/07

n.+nün (n. **gibi**: ne gibi, nasıl) 86a/16, 97b/08

n.+ydüğün 90b/11, 111a/12, 114b/04, 114b/05

n.+ymiş 90a/13

n.+yse 96a/08

ne...ne... (F.) bağlama edatı

n. 84a/15, 84a/15, 84a/15, 99b/06, 99b/06, 102a/18, 102a/19, 102b/19, 102b/19

ne‘am (A.) evet, pekiyi

n. 83a/12, 84b/07

nebāt (A.) bitki

n. 87a/06, 92b/13, 117a/09

n.+ı (nübüt-ı nebāt) 117a/10

n.+lar 93a/08

n.+uñ 98a/10

nebātāt (A.) bitkiler

n. 87a/13, 93b/06, 99a/18, 99b/05,
111b/09

n.+(envāʿ-ı nebātāt) 121b/13

n.+a 93a/04

n.+ı 92b/14, 93a/04

n.+uñ 118b/01

nebi (A.) peygamber

n. 83b/11, 90b/19, 91a/04, 94a/11,
105a/20, 106b/02, 109b/14

n.+(nebi-i Hâk) 89a/09

n.+(nebiy-yi Kirdigâr) 89a/19

n.+(nebiy-yi muṭahhar) 121a/04

n.+(Süleymân-ı nebî) 82b/03, 83a/08,
83a/10, 86b/19, 88a/01, 89b/17,
94a/13, 94a/14, 96b/04, 97b/09,
103b/14, 103b/21, 104a/08, 104b/03,
105a/03, 105b/14, 106b/11, 106b/12,
107b/09, 109b/04, 109a/10, 113b/17,
109b/07, 110a/06, 112b/17

n.+den (Süleymân-ı nebî) 95a/19

n.+nüñ (Süleymân-ı nebî) 86b/19,
97a/19

n.+ye 120b/13

nebiyya'l-lâh (A.) Allah' ın elçisi,
peygamberi

n. 82b/15, 82b/20, 83a/02, 83a/07,
83a/12, 84a/05, 84a/10, 84a/12,
84b/05, 84b/08, 85b/21, 87a/21,
89b/08, 90a/18, 90b/06, 92b/18,
95a/03, 96b/02, 98a/02, 98a/05,
98b/07, 99a/08, 99b/04, 99b/07,
99b/09, 100a/01, 100a/20, 100b/08,
100b/10, 100b/13, 100b/15, 100b/16,
101a/01, 101a/17, 101b/05, 102a/01,
102a/17, 103a/10, 103a/15, 106a/19,
106b/08, 106b/21, 109b/02, 110a/08,
110a/10, 111a/15, 111a/17, 111b/03,
112b/08, 112b/15, 112a/19, 113a/21,
113b/19, 121a/10

neçün niçin, neden dolayı, ne için
krş. **niçün**

n. 102b/03, 103a/05, 114a/18

neden neden

n. 102b/21, 103a/07, 115a/02

n.+dür 102a/10, 117a/15

nedim (A.) dost, sohbet arkadaşı

n. 87b/13, 107b/04

nef (A.) menfaat, yarar, kazanç

n. 89a/07

n.+i 116b/03

n.+ini 87a/13

nefer (A.) kişi; asker

n. 86a/08, 86b/02, 89a/12, 109a/09,
112b/02

nefes (A.) an; soluk

n. 85a/01, 86b/10, 115b/16

n.+(vir-) 101b/14

n.+i 101b/15, 101b/16

n.+i (tutul-) 102a/12

n.+idür 102b/09

n.+in 115b/16

n.+leri 94b/07

n.+lerin (çek-) 101b/17

nefs (A.) nefis, benlik; can

n. 95b/20

n.+(**nefs-i emmāre**: insanı kötülüğe
sürükleyen nefis) 86b/01

n.+e (uy-) 86b/12

n.+i 108b/19, 108b/20, 108b/20

n.+in (bilme-) 86b/13

n.+ine 95b/15, 120a/03, 120b/07

n.+ini 96a/01

n.+iñüzi (alup vir-) 93b/19

n.+lerine 120a/13

n.+ümüz 108b/16

n.+ümüze 93a/08, 110a/05

nehār (A.) gündüz

n. 92a/15, 92a/19

n.+(Hālīk-ı leyl ü nehār) 94a/09

neheng (F.) timsah

n. 104a/14, 105b/19

nehr (A.) nehir

n.+(nehr-i Kīlvān) 105b/ 09

nerdübān (F.) merdiven

n.+ıla 88a/01

nere hangi yer

n.+ye 101b/15

nereden hangi yerden, nereden

n. 117a/07

nerges (< **nergis** F.) nergis çiçeği

n. 93a/02

nerre-dīv (F.) erkek dev

n. 97a/01

neseb (A.) nesep, nesil, soy

n.+i 106a/10

neşir (< **neşr** A.) düzyazı krş. **neşr**

n. 93a/12, 100a/15

nesl (A.) nesil, soy

n.+(nesl-i Âdem) 101b/20

n.+(nesl-i Oğuz Han) 123a/10

n.+(nesl-i perî) 92a/14

n.+i 85b/18, 87b/06, 90b/12, 107a/09,
116a/02

n.+inden 83b/11

n.+indendür 108b/06

n.+ine 90b/16

nesne şey, nesne

n. 84a/16, 85a/18, 85a/21, 88a/04,
88a/08, 88a/12, 88a/15, 89b/01,
92b/13, 92b/20, 93a/05, 93a/06,
93a/10, 93a/19, 93a/21, 99a/06,
99b/04, 100a/10, 102a/10, 107a/13,
107b/03, 110a/03, 118a/07, 118b/07,
120a/03, 121b/01

n.+(düzül-) 89b/14

n.+(it-) 93b/11

n.+(koma-) 87a/06

n.+den 88a/16, 105b/04

n.+dür 90a/04, 93b/01

n.+lerden 92b/21

n.+nün 88a/06, 94a/05

n.+ye 92b/13, 93b/18

neşr (A.) düzyazı krş. **neşir**

n. 82b/02, 83a/10, 84a/10, 84a/21,
85a/08, 86b/15, 87a/15, 87b/13,
89a/10, 89a/20, 90a/16, 90b/09,
94a/11, 94b/13, 95a/11, 95b/08,
97b/05, 99a/08, . 101a/10, 106b/07,
107b/04, 108a/18, 109a/04, 109b/20,
112a/07, 113b/13, 114b/16, 115b/05,
116b/04, 117a/15, 118b/09, 119b/10,
121a/01

nesr (A.) kartal

n.+(**nesr-i t̤ā'ir** F.) kartal takım yıldızı,
batı yönünde görülen parlak bir yıldız
84a/14

nesrîn (A.) yaban gülü

n.+de (küre-i nesrîn) 97a/17

neşter (< **nişter** F.) neşter, hekim

bıçağı krş. **nişter**

n. 112a/02

netāyic (A.) sonuçlar

n.121b/15

nev (A.) çeşit, tür

n. 121a/15, 121a/15, 121a/16, 121a/20,
121a/20, 121a/21, 121b/01, 121b/02,
121b/02, 121b/03, 121b/03, 121b/03,
121b/03, 121b/04, 121b/05, 121b/06,
121b/06, 121b/07

n.+(milk-i nev) 121a/14

n.+(nev-i rūḥ) 121b/06

n.+dür 121a/16, 121a/17, 121a/18,
121a/19, 121a/21, 121a/21

n.+idür 121b/05

nevā (F.) ses, makam

n.+(it-) 92a/16

nevāzil (A.) hadiseler

n. 121b/18

nev-bahār (F.) ilkbahar

n. 99b/01

nevbet (A.) nöbet

n.+i 111a/07

n.+i (tut-) 92a/09

nev-rūz (F.) nevruz, ilkbaharın ilk
günü

n.+(eyyām-ı nev-rūz) 119b/03

n.+da (eyyām-ı nev-rūz) 98b/05

ney (F.) ney, müzik âleti

n.+le(gūş-ı ney) 105a/03

ney-veş (F.) ney gibi

n.122b/10

n'eyle- ne etmek, ne yapmak

n.-rsiz 108b/04

n.-sün 95a/04

neyse ne ise

n. 89a/01, 89a/18, 92a/09

nışf (A.) yarı

n.+ı 99a/13

nice nasıl

n. 82b/11, 83a/04, 89b/20, 90b/17,
100b/01, 106b/18, 110a/08, 112a/14,
116a/15, 122b/13

n.+dür 88b/02, 109b/16, 111a/17,
119a/21

niçe ne kadar

n. 84b/06, 85b/05, 85b/19, 85b/20,
86a/09, 88b/02, 93b/15, 96a/12,
109b/13, 117a/17, 121b/07

n.+(n. biñ biñ) 85a/17, 99b/20

n.+kim 85a/15

n.+lerin 94b/05

n.+si 122b/13

n.+sin 89a/15, 109b/12, 109b/12

n.+sini 107b/12

niçün niçin, neden dolayı, ne için

krş. **neçün**

n. 83a/21, 89a/21, 93b/14, 93b/19,
93b/21, 94a/01, 94b/21, 95a/02,
98b/14, 108b/05, 109a/17, 109a/21

nifāk (A.) iki yüzlülük

n.+(kıl-) 82b/06

nigāh (F.) bakma, bakış

n.+(it-) 116b/01

n.+(kıl-) 88b/01

n.+(iderseñ) 116b/01

nigār (F.) resim

n. 92a/14, 92a/19

n.+(kıl-) 87a/05

nihān (F.) gizli

n. 84b/05, 90a/04, 96b/11, 106b/05,
111a/03

n.+(ol-) 111a/09

nihāyet (A.) son, bitim

n. 84a/18, 84a/18, 86b/06, 87a/01,
97b/11

n.+(bul-) 105a/14

n.+i 110b/12

n.+ini 90b/01

n.+ine 121a/12

nīk-nām (F.) iyi ün kazanmış

n. 87a/14

nīmet (A.) yiyecek

n. 92a/01, 94b/19, 95a/19, 110a/01

n.+(bereket-i nīmet) 107a/03

n.+e 112b/13

n.+i 92b/16, 112b/15

n.+ler 93a/08, 108b/17

n.+lerümüz 92b/18

n.+üñ 112b/09

nīm-ten (F.+A.) yarım beden

n. 109a/10

n.+sin 109a/17

nīsān (A.) nisan ayı

n. 95a/05, 119b/04

nisbet (A.) oran

n. 103b/14

nīṣ (F.) zehir

n.+(ol-) 111b/21

niṣān (F.) belirti, iz, işaret

n.+(görme-) 114b/06

n.+(ko-)84b/17, 84b/17, 84b/19,
84b/21, 85a/01, 85a/02, 85b/02

n.+(koy-) 83b/17, 84b/15

n.+(vir-) 86b/21

n.+(virme-) 116b/12, 119b/06

n.+dur 84b/19

n.+ı 83b/17, 84b/20, 85a/03

n.+ı (koma-) 84b/21

n.+ıla 85b/02

n.+la 84b/17

niṣāne (F.) belirti, iz, işaret

n. 120a/08

n.+si 119a/01

n.+sin 114a/14, 117b/11, 118a/13

n.+sin (levh-i niṣāne) 118a/12

niṣter (< **nīṣter** F.) neṣter, hekim

bıçağı krş. **neṣter**

n.+i 112a/04

n.+ile 111b/20

n'it- ne etmek, ne yapmak

n.-di 84b/16

n.-em (n'idem) 88b/04

n.-er (n'idir) 111b/20

nite nasıl

n. 82b/20, 84b/16, 89b/09, 103a/10,

108b/21, 110a/10, 122b/08

n.+ki 93a/15, 93a/18, 100a/12,

112a/07, 121a/14

n.+kim 84a/04, 84a/06, 84a/08,

93a/16, 93b/12, 94a/02, 98a/17,

99a/15, 100b/04, 100b/08, 102b/02,

102b/09, 106a/19, 107a/09, 109a/02,

112b/05, 112b/14, 112b/15, 117a/08,
120a/14, 120a/17, 121b/20

niyāz (F.) yalvarma, dua

n.+(it-) 115a/09

n.+(iyle-) 96a/02

n.+(kıl-) 118b/20

n.+dan 117b/15

niye niye, niçin

n. 112b/04

niyyet (A.) niyet, maksat

n.+i 122b/08, 122b/09

niyyet-gerden (A.+F.) niyet
edilmiş

n. 91a/01

noḥūd (F.) nohut

n. 99a/02

n.+(n. ṣal-: fal bakmak) 99a/03

noḫṣān (A.) eksiklik

n. 122a/15

nuḫūṣ (A.) nakışlar, resimler

n.+(ol-) 116b/21

n'ola ne olur, ne olabilir; şaşılır mı

n. 83a/16, 85a/04, 111a/08, 111a/08,
118a/13

nūr (A.) nur, ışık

n. 114b/05, 115b/16, 122b/05, 122b/06

n.+(envā'-ı nūr) 121b/14

n.+(nūr-ı Aḥmed) 122b/19

n.+(nūr-ı envār) 119b/18

n.+(nūr-ı enver) 115a/12

n.+(ṭūl-ı nūr) 122b/03

n.+(zāt-ı nūr-ı pāk) 84b/03

n.+dan 115b/08, 115b/14

n.+ı 114a/21, 114b/04

n.+ıla 123a/21

n.+ından 115b/14

nūrānī (A.) nurlu, aydınlık

n. 115b/02, 115b/06, 115b/11,
115b/12, 115b/13, 115b/13, 115b/14,
115b/15

nuṣret (A.) küçük darı

n. 106b/19, 110b/04, 110b/11,
110b/21, 112b/03

nūṣ (A.) içki, içecek; bal

n.+(nūş-ı mey) 105a/03

n.+ı 111b/21

n.+ı (‘ıyş u nūş) 92a/20

nuṭfe (A.) döl suyu, sperm

n. 117a/11

nutḳ (A.) konuşma

n.+a (gel-) 98a/02

n.+ı (nutḳı) 116b/10

nübūt (A.) yeni çıkmış, yeni yetişmeye başlamış

n.+(nübūt-ı nebāt) 117a/10

nübüvvet (A.) peygamberlik

n. 84b/01, 89a/02, 90a/01, 95a/12, 97b/09, 100a/12, 101b/02, 106b/11, 116a/05, 116a/13, 119a/08

n.+ı 98a/08

nücūm (A.) yıldızlar

n. 86a/13

n.+dan (‘ilm-i nücūm: yıldız falcılığı, astroloji) 98b/06

n.+ı (‘ilm-i nücūm) 98b/04

nüşa (A.) nüsha, yazılı belge

n. 85a/06

n.+ları 98b/17

nüzül (< **nüzl** A.) misafir için hazırlanan yemek

n. 92a/01, 110a/01

O

o o, işaret sıfatı

o. 90a/07, 90a/16, 92b/11, 100a/14, 101b/02, 107b/02, 108a/09, 110b/20, 111b/18, 115b/01, 112a/13, 112b/17, 113a/12, 122b/16, 123a/10

ocaḳ ocak

o.+a 110b/13

o.+ı (ocağı) 97a/09, 113a/08

od ateş

o. 93a/20, 93b/15, 93b/16, 93b/16, 99a/19, 101b/15, 102b/02, 102b/04, 102b/13, 102b/14, 102b/19, 107b/13, 122a/09

o.+a 93b/14, 99b/07

o.+da 93b/15

o.+dan 117b/05

o.+ı 93b/16, 93b/18, 94a/09, 101b/15,
102b/15, 102b/19, 102b/21

o.+ından 112b/05

o.+uñ 99a/20

o.+(o. yalıñı) 101b/15, 101b/16

odin odun

o. 110b/13

oĝlan oĝul, çocuk

o. 94b/10, 120b/20

o.+ı 106a/08

o.+ları (ādem o.) 88a/05, 107a/12

o.+ların (ādem o.) 94b/04

o.+larını 94b/02

oĝlancuĝ küçük çocuk

o.+ları 121b/02

oĝul oĝul, çocuk

o.+ı (ādem oĝlı) 89a/03

o.+ı (oĝlı) 84b/09, 88b/06, 91a/19,
91b/11, 92a/01, 92a/02, 92a/05,
92b/03, 97b/07, 107a/01, 108b/08,
112a/05

o.+ıyam (oĝlıyam) 85a/13, 85b/18,
109b/01

o.+um (oĝlum) 91b/01

oĝurlayın gizlice, sessizce

o. 82b/03

ok ok

o. 97a/11

okı- okumak krş. **oku-**

o. 109b/16

o.-dı 89a/10, 90a/02

o.-ruz 112b/11

o.-yınca 109b/1811

o.-yu vir- 90a/04

o.-yup 84b/02, 89a/04, 109a/14,
109b/1811, 120b/06, 122b/21

o.-yup (evrād o.) 95b/13, 96a/20

okıma- okumamak

o.-duñ 98b/13

okımaĝ okumak krş. **okumaĝ**

o.+a (okımaĝa) 89a/03, 90b/13

okıyama- okuyamamak

o.-duĝ 90a/04

o.-ya 89b/21

o.-yıcak 89b/17, 89b/20

oku- okumak krş. okı-	88a/08,	88b/02,	88b/03,	88b/12,
o.-duğı 120a/09	88b/19,	88b/20,	89a/09,	89a/09,
o.-yıp 118a/08	89a/10,	89a/11,	89a/11,	89a/13,
o.-yuban 84b/18	89a/16,	89a/19,	89a/20,	89a/20,
o.-yup 120a/13	89b/03,	89b/11,	89b/12,	89b/13,
	89b/15,	89b/17,	90a/05,	90a/08,
okumak okumak krş. okımak	90a/10,	90a/10,	90a/11,	90a/17,
o.+a 114a/16	90a/17,	90a/19,	90b/02,	90b/03,
okut- okutmak, ders vermek	90b/03,	90b/05,	90b/10,	90b/19,
o.-mışıdı 86a/13	90b/20,	90b/20,	91b/04,	91b/06,
	91b/09,	91b/11,	91b/20,	92a/03,
ol 1) o, işaret sıfatı	92a/12,	92a/14,	92a/14,	92a/19,
o. 82b/03, 82b/04, 82b/06, 82b/07,	92a/21,	92b/03,	92b/07,	92b/07,
83a/04, 83a/05, 83a/06, 83a/18,	92b/21,	93a/04,	93a/10,	93b/10,
83a/19, 83b/02, 83b/03, 83b/04,	93b/19,	94a/01,	94a/11,	94a/16,
83b/06 83b/09, 83b/09, 83b/13,	94a/20,	94b/01,	94b/04,	94b/07,
83b/18, 83b/21, 84a/15, 84b/08,	94b/09,	94b/13,	94b/14,	94b/20,
84b/16, 84b/18, 85a/08, 85a/08,	95b/07,	95b/08,	95b/10,	95b/17,
85a/13, 85a/14, 85a/16, 85a/18,	96a/04,	96a/06,	96a/06,	96a/09,
85a/19, 85b/02, 85b/03, 85b/04,	96a/11,	96a/12,	96a/17,	96a/19,
85b/10, 85b/12, 85b/12, 85b/13,	96a/19,	96b/19,	97a/03,	97a/07,
85b/14, 85b/15, 85b/17, 85b/21,	97b/20,	97b/21,	98a/02,	98b/19,
86a/04, 86a/06, 86a/07, 86a/09,	99a/02,	99a/03,	99a/04,	99a/08,
86a/11, 86a/12, 86a/14, 86a/17,	99b/10,	100a/05,	100a/16,	100b/05,
86b/10, 86b/14, 87a/15, 87a/19,	101a/01,	101a/13,	101a/21,	101b/05,
87b/01, 87b/08, 87b/12, 87b/12,	101b/08,	101b/08,	101b/12,	101b/13,
87b/14, 87b/18, 87b/19, 87b/20,	101b/15,	101b/17,	101b/19,	101b/19,
87b/21, 88a/01, 88a/04, 88a/08,	102a/02,	102a/02,	102a/06,	102a/07,
	102a/14,	102a/14,	102a/15,	102a/18,

102a/19, 102a/19, 102a/21, 102b/04,
 102b/04, 103a/01, 103a/03, 103a/10,
 103a/15, 103a/18, 103b/14, 104a/09,
 105a/02, 105a/04, 105a/21, , 111a/10,
 105b/21, 106a/08, 106a/09, 106a/12,
 106a/13, 106a/15,106a/17, 106a/17,
 106a/17, 106a/19, 106b/02, 106b/06,
 106b/11, 106b/11, 106b/18, 106b/20,
 107a/19, 107b/13, 107b/15,108a/05,
 108a/08, 108a/16, 108a/17, 108a/20,
 108b/09, 109a/04, 109a/09, 109a/11,
 109a/12, 109a/14, 109b/02, 109b/03,
 109b/06, 109b/07, 109b/07, 109b/13,
 109b/17, 109b/19, 109b/20, 110a/02,
 110a/08, 110a/09, 110a/13, 110a/18,
 110a/20,110b/03, 110b/04, 110b/15,
 110b/18, 111a/02, 111a/02, 111a/07,
 111a/13, 111a/15, 111a/17, 111a/20,
 111b/05, 111b/06, 111b/07, 111b/08,
 111b/10, 111b/12, 111b/13, 112a/06,
 112b/06, 112b/08, 112a/11, 112a/11,
 112a/16, 112a/18, 112a/19, 112a/19,
 112a/21, 113a/07, 113a/12, 113b/02,
 113b/12,113b/14, 114a/17, 114b/08,
 114b/16, 114b/17, 115a/03, 115a/18,
 115b/02, 115b/05, 115b/06, 115b/06,
 115b/07, 115b/10, 115b/11, 115b/13,
 116a/07, 116b/04, 116b/08, 116b/09,
 116b/20, 117a/05, 117a/14, 117a/20,

117b/03, 117b/04, 117b/04, 117b/10,
 117b/14, 118a/06, 118a/10, 118a/15,
 118a/20, 118a/20, 118b/01, 118b/02,
 118b/03, 118b/06, 118b/06, 118b/09,
 119a/01, 119a/07, 119a/07, 119a/08,
 119a/10, 119a/12, 119a/12, 119a/13,
 119a/21, 119b/02, 119b/12,119b/16,
 119b/17, 119b/18, 119b/19, 119b/21,
 120a/02, 120a/03, 120a/08, 120a/12,
 120a/15, 120a/18, 120b/02,120b/08,
 120b/09, 120b/10, 120b/13, 120b/18,
 121a/04, 121a/14, 121a/17, 121a/19,
 121a/19, 122a/14, 122a/16,121b/04,
 122b/01, 122b/06,122b/19, 123a/03,
 123a/04, 123a/05, 123a/06, 123b/03,
 123b/03, 123b/06, 123b/07

2) o, işaret ve kişi zamiri

o. 82b/21, 84b/16, 84b/20, 85a/19,
 85b/07, 85b/07, 88b/04, 88b/06,
 88b/06, 88b/08, 89a/16, 89a/18,
 89b/01, 89b/09, 89b/16, 90a/08,
 91a/03, 93a/10, 94a/09, 94a/10,
 94a/17, 95b/07, 95b/18, 100a/13,
 106b/04, 106b/06, 117a/05, 119b/09,
 119b/09, 119b/10, 119b/10, 121a/17,
 121b/04, 121b/06, 122b/17, 122b/18

o.+dur 85b/17, 93b/04, 93b/12,
 104a/07, 121b/21

o.+durur 94a/09, 96a/04

aña 82b/01, 84a/05, 84a/13, 84b/04,
84b/10, 85a/08, 85b/19, 86a/02,
86b/13, 87a/15, 88b/14, 88b/15,
89a/05, 89a/17, 92a/11, 93b/10,
93b/11, 94a/09, 94b/18, 95a/13,
98a/07, 98a/11, 98b/03, 99a/12,
100a/14, 101a/02, 101a/16, 104b/02,
109a/20, 109a/21, 109b/14, 109b/15,
110a/16, 111a/09, 111b/05, 111b/17,
111b/20, 112a/05, 112a/14, 116a/20,
117a/06, 117a/08, 118a/12, 119b/21,
121a/18, 122b/08, 122b/08, 122b/14

anca 92a/13, 92a/14, 120a/02, 123b/06

ancılayın 90a/13, 100a/15, 102a/03.
106a/21, 107b/08, 108b/01, 109b/15,
110a/12, 114a/05, 114a/07, 115b/03,
116b/06

anda 85b/21, 86a/16, 87a/14, 87b/04,
88b/10, 88b/15, 89a/12, 89a/21,
90a/05, 90b/09, 91b/02, 92a/18,
93a/11, 93b/16, 94b/12, 96b/04,
99b/04, 100b/10, 100b/12, 100b/12,
100b/19, 101b/07, 101b/11, 101b/20,
101b/21, 102a/05, 103a/02, 106a/09,
110a/21, 110b/19, 112a/03, 114a/20,
114b/01, 116b/09, 116b/13, 119a/06,
120b/10, 120b/14, 123b/01

andan 82b/03, 82b/07, 83a/11, 83a/12,
83a/16, 83a/17, 83b/02, 83b/04,
84a/21, 84b/06, 84b/15, 84b/19,
85a/09, 85a/15, 85a/17, 85b/05,
86a/01, 86a/04, 86a/08, 86a/10,
86a/12, 86a/18, 86b/07, 86b/16,
86b/17, 86b/18, 87a/02, 87a/03,
87a/04, 87a/11, 87a/12, 87a/15,
87a/16, 87a/19, 87b/14, 87b/18,
88b/09, 88b/21, 89a/18, 89a/21,
89b/12, 89b/15, 90a/17, 90b/01,
90b/19, 91a/04, 91a/05, 91a/11,
91a/12, 91a/18, 91a/20, 91b/07,
91b/12, 92a/04, 92b/01, 92b/07,
93b/01, 93b/01, 94b/01, 94b/03,
94b/17, 95a/07, 95a/11, 95a/20,
95b/06, 95b/10, 95b/13, 95b/15,
96a/21, 96b/01, 98a/19, 99a/08,
100a/12, 102a/06, 103b/07, 103b/08,
103b/08, 103b/09, 103b/12, 103b/18,
104a/01, 104a/01, 104a/01, 104a/02,
104a/03, 104a/16, 104a/17, 104a/17,
104a/17, 104a/18, 104a/19, 104a/19,
104a/19, 104b/11, 104b/11, 104b/12,
104b/12, 104b/13, 104b/13, 104b/15,
104b/16, 104b/16, 105a/11, 105a/11,
105a/12, 105a/12, 105a/12, 105a/13,
105a/13, 105a/14, 105a/15, 83b/06,
83b/06, 105b/09, 105b/09, 106a/01,

106a/02, 106a/02, 106a/02, 106a/03,
 106b/11, 106b/20, 107b/10, 107b/19,
 108a/12, 108a/19, 108b/03, 109a/08,
 109a/15, 109a/17, 109a/20, 109b/09,
 110a/06, 110b/01, 110b/02, 110b/07,
 110b/11, 110b/12, 110b/15, 110b/18,
 111a/13, 112a/09, 112b/19, 113a/02,
 113a/06, 113a/12, 113b/15, 113b/17,
 114a/12, 114a/16, 114b/17, 115a/11,
 115a/13, 115a/20, 115b/03, 115b/07,
 115b/19, 117a/16, 117b/09, 117b/10,
 117b/17, 117b/18, 117b/20, 118a/08,
 118a/10, 118a/12, 118b/05, 118b/09,
 118b/19, 119a/02, 119a/13, 119b/12,
 119b/18, 120a/18, 120a/18, 120b/02,
 120b/08, 120b/09, 120b/10, 121a/15

andandur 93a/07 105b/08

anı 83a/16, 83b/15, 84a/02, 84b/17,
 85a/03, 85a/19, 88b/18, 90a/11,
 93b/17, 94a/16, 94b/13, 95b/20,
 96a/04, 96a/08, 98b/15, 100b/17,
 101b/06, 102b/04, 105b/04, 106b/04,
 113a/10, 113a/17, 115b/09, 117b/15,
 121b/12, 123b/02

anlar 86a/03, 92a/17, 94b/21, 96b/18,
 97b/02, 102b/07 106b/09, 107b/08,
 107b/12, 107b/20, 108b/07, 110a/14,
 111b/18, 112a/13, 117b/10, 117b/14,

119b/13, 121a/18, 121a/19, 121a/20,
 121a/20, 121a/21, 121a/21, 121a/21,
 121b/06, 122b/04

anlara 85b /14, 88a/21, 88b/07,
 90a/14, 100b/18, 109a/21, 109b/09,
 109b/10, 117b/11

anlarda 106b/08

anlardan 86a/20, 112a/10, 116a/01

anlardur 121a/21, 121b/01, 121b/02,
 121b/02, 121b/03, 121b/04, 121b/05

anları 91b/09, 92a/11, 101a/20,
 106b/09, 111a/14

anlaruñ 87a/12, 88a/20, 88a/21,
 97a/13, 99a/03, 102a/10, 102b/07,
 102b/09, 102b/11 111a/21, 111b/16,
 111b/17, 112a/09, 113b/02, 121b/05

anlaruñla 91a/18

anuñ 82b/03, 84b/09, 84b/09, 85a/04,
 85a/04, 85a/10, 85a/12, 85b/06,
 85b/09, 85b/17, 85b/17, 85b/18,
 86a/03, 86a/04, 87b/06, 87b/15,
 88a/18, 89a/01, 89a/15, 90a/10,
 92a/10, 92a/11, 93b/11, 95b/18,
 97a/05, 98a/01, 98b/03, 99a/06,
 99a/21, 101a/11, 101b/12, 102a/13,

103a/07, 104a/07, 105a/02, 113b/20,
115a/14, 116b/04, 117a/05, 117a/17,
118a/19, 120b/19, 121a/18, 121b/04,
121b/07, 121b/19, 121b/19

anuñçundur 100b/10

anuñdur 93b/12, 116a/08

anuñ-ıçun 85a/06, 105b/13,
109b/1811, 111a/01

anuñla 91a/05, 93a/16, 99a/04

anuñladur 93a/19

olar 92a/18, 92a/18, 102b/07

olardan 88b/11

ol- olmak, meydana gelmek; yardımcı
fiil

o. 112a/17

o.-a 83b/13, 86a/05, 86a/06, 86b/07,
89b/06, 90b/17, 100a/17, 103a/07,
105b/01, 105b/16, 106a/08, 106a/14,
106a/14, 106a/15, 106a/21, 106b/18,
108a/07, 109b/04, 111a/08, 111a/14,
111b/08, 111b/08, 115a/02, 115a/03,
115a/03, 115b/02, 116b/06, 116b/06,
116b/07, 117b/02, 117b/13, 120a/15,
120b/03, 121a/07, 121b/07, 121b/10,
121b/17, 122b/06, 122b/08, 123b/01

o.-a (‘acīb o.) 89a/16

o.-a (āsān o.) 89a/03

o.-a (düşvār o.) 85b/04

o.-a (ḥarīṣ o.) 95a/01

o.-a (ḥoṣnūd o.) 96a/09

o.-a (ḳabūl o.) 109b/20

o.-a (lāyīḳ o.) 93b/08

o.-a (menzil o.) 122b/21

o.-a (mevḳūf o.)

o.-a (muḥalif o.) 123b/02

o.-a (muvaḥḥaf o.) 123a/16

o.-a (mūnis o.) 95a/01

o.-a (müyesser o.) 101b/01, 106a/19

o.-a (naṣīb o.) 89a/16

o.-a (perverde o.) 93a/16

o.-a (ṣād o.) 84b/16, 109b/20

o.-a (ṣerīk o.) 95a/08

o.-a (taḥḳīḳ o.) 122a/10

o.-a (tamām o.) 100a/18

o.-a (tevfīḳ o.) 122a/10

o.-a (yād o.) 84b/15, 85a/02

o.-a (yādigār o.) 85a/13

- o.-a (ḍaci^ʿ o.) 123b/07
- o.-a (ẓāhir o.) 89a/17
- o.-a (zār u żarī^ʿ) 123b/03
- o.-a (gider o.) 100a/16
- o.-a (göyinmiş o.) 92b/20
- o.-a (taşvîr kıldı o.) 87a/21
- o.-a (muṭṭali^ʿ olmuş o.) 100a/12
- o.-a (var idi o.) 94b/11
- o.-a (yazdı o.) 87a/20
- o.-acağum 85b/02
- o.-acağ (rāḥat o.) 99a/17
- o.-acağdur (bād-ḥāk o.) 84b/13
- o.-alar (muṭṭali^ʿ o.) 120a/13
- o.-alar (yād o.) 84b/14
- o.-aldan (āferīde o.) 85b/06
- o.-aldan (ḥalk o.) 84a/18
- o.-alı 123b/05
- o.-alum (vāḳıf o.) 89b/12
- o.-an 84b/16, 85b/02, 87b/04, 89b/18, 90a/13, 91a/16, 94b/10, 94b/13, 95b/01, 97a/17, 99b/17, 99b/18, 100b/21, 102a/13, 102a/14, 110a/11, 110a/19, 116a/05, 116a/05, 116b/21, 119a/08, 119a/09, 119a/19, 119b/02, 120a/01, 120a/05, 120a/05, 120a/07, 120a/21, 120a/21, 121a/03, 122a/09
- o.-an (ābādān o.) 100b/17
- o.-an (Ḥaliğ o.) 94a/07
- o.-an (ḥalk o.) 122b/02
- o.-an (ḥazım o.) 117a/10
- o.-an (ḥāzır o.) 109b/05, 109b/05
- o.-an (kāfir o.) 87b/12
- o.-an (meştūr o.) 84b/02, 90a/02, 95a/12
- o.-an (müştāk o.) 122a/19
- o.-an (müte^ʿaṭṭış o.) 122a/20
- o.-an (müvekkel o.) 102a/04
- o.-an (naşib o.) 120a/10
- o.-an (nāzır o.) 109b/05
- o.-an (nuḳūş o.) 116b/21
- o.-an (tābi^ʿ o.) 86b/09
- o.-an (tutruğ o.) 102a/20
- o.-an (vāḳı^ʿ o.) 100b/17, 110b/03
- o.-an (zikir o.) 100b/13
- o.-asın 89a/06, 89a/07

o.-asın (ḥāk-i ebter o.) 89a/07

o.-asın (muṭṭali^c o.) 120b/18

o.-asın (yād o.) 85a/01

o.-asız 120b/04

o.-dı 88b/10, 91a/05, 91a/20, 95b/03,
98a/12, 101a/04, 101a/05, 102b/20,
103a/14, 107a/04, 107a/12, 111a/02,
115b/21, 119a/14, 122b/02, 122b/03,
122b/08, 122b/08, 123b/01

o.-dı (‘āsī o.) 88b/06

o.-dı (belürsüz o.) 83b/06

o.-dı (bünyād o.) 83a/18

o.-dı (derc o.) 85a/06

o.-dı (deri o.) 103b/14

o.-dı (emr o.) 86b/03

o.-dı (fānī o.) 90a/14

o.-dı (ğarḫ o.) 86b/10

o.-dı (ḥākim o.) 103b/13, 104b/01

o.-dı (ḥalāṣ o.) 116a/02

o.-dı (ḥalīm o.) 123b/03

o.-dı (ḥāşıl o.) 121b/09

o.-dı (ḥāmūş o.) 85a/14, 85b/13,
90b/09

o.-dı (ḥarāb o.) 100b/01

o.-dı (ḥāẓır o.) 90a/03

o.-dı (helāk o.) 88b/11

o.-dı (ḫabūl o.) 120b/10

o.-dı (kāfir o.) 88b/06

o.-dı (kerīm o.) 123b/03

o.-dı (kızlık o.) 95a/21

o.-dı (māhir o.) 98b/05

o.-dı (ma‘lūm o.) 93a/03

o.-dı (meşgūl o.) 114a/16

o.-dı (mevcūd o.) 122a/12

o.-dı (muṭṭali^c o.) 98a/05, 98a/10

o.-dı (mürīd o.) 88b/17

o.-dı (revān o.) 95b/06, 101a/03

o.-dı (sākin o.) 83b/19, 84a/21,
85b/21, 86b/14, 86b/18, 87b/13,
90b/09, 93a/12, 100b/19, 111a/10,
106b/06, 107b/04, 112a/06

o.-dı (tamām o.) 96a/05

o.-dı (tebāh o.) 88b/08

- o.-dı (tesellā o.) 91a/04
- o.-dı (yik-sān o.) 119b/08
- o.-dı (zāhir o.) 102b/20
- o.-dı (esmez o.) 88a/01
- o.-dılar 94a/13, 109b/09
- o.-dılar (ġam-ġīn o.) 90b/12
- o.-dılar (hāk o.) 86b/10
- o.-dılar (helāk o.) 86b/09
- o.-dılar (‘ıyş u ‘ışretde o.) 90b/20
- o.-dılar (muṭṭali‘ o.) 119a/12
- o.-dılar (mülhid o.) 86b/01
- o.-dılar (Müsilman o.) 95b/09
- o.-dılar (müstagraḳ o.) 91b/06
- o.-dılar (nāḳış o.) 94a/20
- o.-dılar (şād o.) 86a/01
- o.-dışa (āḫir o.) 122b/10
- o.-duğı 87b/10, 98a/07, 100b/09, 100b/09, 100b/11, 101a/07, 101a/13, 101b/06, 101b/07, 102a/02, 103a/12, 103a/13, 107a/08, 107a/13, 108b/12, 108b/13, 114b/10
- o.-duğı (fenā o.) 120b/21
- o.-duğı (muḳīm o.) 102b/16
- o.-duğı (tamām o.) 100a/19
- o.-duğı (tārīḥ o.) 86a/19
- o.-duğı (tutruk o.) 102b/01
- o.-duğı (zāhir o.) 98a/08
- o.-duğı (ziyāde o.) 101b/11
- o.-duğıçun 90b/07, 110a/04, 116b/10
- o.-duğıçun (hāric o.) 83b/06
- o.-duğıçun (laṭīf o.) 93b/17
- o.-duğıladur 107a/13
- o.-duğın 89b/16, 108b/04, 114b/14
- o.-duğın (bünyād o.) 86b/15
- o.-duğına (nā-bedīd o.) 90a/18
- o.-duğın 114b/11
- o.-duğumçun (mağrūr o.) 85b/01
- o.-duḳ (vālih o.) 116b/11
- o.-duḳça 100a/05
- o.-duḳdan 108b/08, 108b/19
- o.-duḳları 103b/05
- o.-duḳları (‘āşī o.) 116a/01
- o.-duḳlarıçun 84b/12

o.-dukların 109a/05	110b/10, 117a/16
o.-duklarına 107a/07	o.-maz (kıymeti o.) 93b/02
o.-dum 122b/16	o.-maz (tamām o.) 123b/04
o.-dum (āgāh o.) 89a/02	o.-maz (zāyil o.) 87b/18
o.-duñ 116b/03	o.-maz (ziyān o.) 117a/14
o.-ıban 114b/15	o.-mazdan (fevt o. öñ) 88a/05
o.-ıban (hāzır o.) 108a/13	o.-mazıdı 120b/20
o.-ıcaķ 112a/03, 114b/02, 118a/13	o.-mazısa 123b/02
o.-ıcaķ (muṭṭali ^c o.) 117b/11	o.-mazlar (‘āṣī o.) 117a/03
o.-ıcaķ (mülhid o.) 86b/02	o.-mış 106b/14, 108a/17, 113b/21
o.-ıcaķ (tamām o.) 98a/19, 110b/17	o.-mış (hāşıl o.) 121b/10
o.-ınca 92a/13	o.-mış (hılkat o.) 115b/15, 117b/06
o.-ınca (ma‘lūm o.) 93a/13	o.-mış (mütemekkin o.) 99b/01
o.-ıncaya (āḥir o.) 85b/04	o.-mış (muṭṭali ^c o. ola) 100a/12
o.-ıncaya (tamām o.) 110b/12	o.-mış (vākı ^c o.) 107b/07
o.-ındı (zıkr o.) 101a/13	o.-mışdur 100b/12
o.-ıp 94a/15, 95a/06	o.-mışdur (kısmet o.) 101b/04
o.-ıp (cem ^c o.) 95a/14, 95b/13	o.-mışdur (tutırık o.) 102b/01
o.-ıp (ma‘zül o.) 95b/16	o.-mışlardı (müştāk o.) 108a/04
o.-ıp (vāfir o.) 95a/19	o.-mışlarıdı (gam-ğın o.) 89b/19
o.-maķdadur 102a/15	o.-sa 93b/02, 93b/02, 93b/05, 99b/01,
o.-maz 100b/10, 102a/04, 106a/13	112b/05, 112b/15

- o.-sa (‘adem o.) 111a/09
- o.-sa (ḥarāb o.) 122a/15
- o.-sañ (muḳīm o.) 123b/01
- o.-sa (sulṭān o. gerek) 83b/11
- o.-sun 86a/03, 107a/10, 121b/11, 121b/11
- o.-sunlar (muḳīm o.) 91b/03
- o.-uban (cem‘ o.) 88b/14, 111b/21
- o.-uban (vaşl o.) 90b/21
- o.-uñ (ḥalāş o.) 112a/09
- o.-uñ (hizmetüñüzde o.) 90b/18
- o.-up 86b/06, 100b/03, 100b/05, 100b/11, 101a/02, 101a/04, 101a/19, 101b/05, 101b/19, 106a/13, 106b/16, 108b/10, 110a/10, 111a/07, 114b/10, 116a/18, 117a/09, 117a/12, 118a/01, 118b/03, 118b/04, 121b/07, 122a/17
- o.-up (āferīde o.) 85a/17
- o.-up (āgāh o.) 116a/14
- o.-up (baḥş o.) 101a/06, 101a/18
- o.-up (bol o.) 92b/18, 94b/20
- o.-up (cem‘ o.) 91a/07, 106a/12, 110a/15, 110a/15, 110b/08, 112b/09
- o.-up (fāriğ o.) 96a/20
- o.-up (ğālib o.) 112a/03
- o.-up (ḥāşıl o.) 117a/11, 117a/11
- o.-up (ḥayrān o.) 87a/19, 111a/12
- o.-up (mağrūr o.) 84b/10
- o.-up (ma‘lūm o.) 86b/16, 102b/15
- o.-up (mesh o.) 107a/18
- o.-up (muḳīm o.) 123a/13
- o.-up (muṭī‘ o.) 116a/02
- o.-up (muṭṭali‘ o.) 89b/19, 120b/07
- o.-up (müyesser o.) 116a/05
- o.-up (nīş o.) 111b/21
- o.-up (revān o.) 95a/16, 101a/12, 101a/14, 101a/15, 101a/18, 103b/04, 103b/20, 104a/15, 105b/20
- o.-up (sākin o.) 82b/12, 103a/03
- o.-up (selīm o.) 123a/14
- o.-up (süvār o.) 82b/08, 89b/04, 96a/21
- o.-up (vālih o.) 87a/14, 111a/12
- o.-up (zāhir o.) 115b/16
- o.-up (ziyāde o.) 102b/05

o.-updur 123a/21

o.-ur 82b/21, 84a/15, 86b/12, 90b/01,
92b/15, 93a/09, 95b/21, 96a/01,
100a/20, 100b/04, 100b/06, 100b/10,
100b/15, 102a/13, 103a/04, 103a/19,
103a/20, 103b/15, 104a/06, 104a/07,
104a/07, 104a/09, 104a/10, 104a/10,
104b/04, 105a/04, 105a/05, 105a/21,
105b/13, 105b/15, 105b/16, 105b/21,
106a/03, 106a/08, 106a/16, 106a/21,
107a/05, 107a/15, 107a/16, 107a/16,
107a/16, 107a/19, 107a/20, 108b/14,
110a/13, 110b/02, 110b/10, 110b/17,
111a/16, 116a/13, 116a/13, 116b/16,
118a/21, 118b/02, 118b/04, 118b/05,
118b/06, 121a/18, 122a/07, 122b/03,
122b/06

o.-ur (‘ādem o.) 89a/07

o.-ur (‘afv o.) 122b/11

o.-ur (‘āṣī o.) 87b/08

o.-ur (bol o.) 92b/16

o.-ur (çāk o.) 108a/08

o.-ur (fenā o.) 89a/08, 96a/03

o.-ur (fermān o.) 120b/12

o.-ur (ġālib o.) 109a/03, 118b/01

o.-ur (ġāyib o.) 117a/04

o.-ur (giyāh o.) 116b/03

o.-ur (ḥālī o.) 87b/05

o.-ur (ḥāşıl o.) 93b/07, 93b/07

o.-ur (ḥayrān o.) 83a/10

o.-ur (helāk o.) 87b/04

o.-ur (kaḥṭ o.) 92b/16

o.-ur (kaḥṭlık o.) 94b/20

o.-ur (kāmīl o.) 105a/20

o.-ur (kāzib o.) 109a/02

o.-ur (kefil o.) 123a/20

o.-ur (menī^c o.) 123b/05

o.-ur (muhteşem o.) 105a/20

o.-ur (muṭī^c o.) 123b/06

o.-ur (nāẓır o.) 103b/13

o.-ur (perverde o.) 93a/04

o.-ur (peydā o.) 117a/06

o.-ur (rāḥat o.) 109a/01

o.-ur (revān o.) 95b/21

o.-ur (şariḥ o.) 116b/10

o.-ur (şeffī^c o.) 123a/20

o.-ur (tağayyür o.) 117a/04

o.-ur (ṭālib o.) 109a/03

o.-ur (tamām o.) 105a/01

o.-ur (ṭopṭolu o.) 87b/07

o.-ur (vāḳı^ʿ o.) 100b/03

o.-ur (yād o.) 85a/02, 85a/05

o.-ur (zāyil o.) 87b/18

o.-ur (zikir o.) 100b/16, 121a/17,
121b/12

o.-ur (ziyāde o.) 103b/18

o.-urdu (ḫalāṣ o.) 111b/14

o.-urıduḳ 111b/16

o.-urlar 102a/05, 121b/04

o.-urlar (muhtāc o.) 115a/08

o.-ursa (sāz-kār o.) 84a/11

o.-ursa (yād o.) 85a/04

o.-ursañ 109b/03

o.-ursın (nihān o.) 111a/09

o.-ursın (toprak o.) 94a/04

o.-ursız (mağrūr o.) 85a/21

o.-urum 112a/21

olar onlar, “o” zamirinin çokluk
biçimi bkz. **ol**

olın- olunmak, yapılmak

o.-a (kıyās o.) 101a/17

o.-dı (istimā^ʿ o.) 111b/02

o.-dı (zikir o.) 103a/08

o.-mıṣdur (taḳdīr o.) 99b/10

o.-mıṣdur (beyān o.) 102b/10

o.-updur (şerḥ o.) 107a/02

olma olma, yapma

o.+sına (def^ʿ o.) 112a/05

olma- olmamak, yapmamak;
yardımcı fiil

o. 111a/05

o.-(sākin o.) 106b/07

o.-(ḡāfil o.) 89a/06

o.-dı 98b/19, 110b/20, 122a/06,
122a/09

o.-dı (vāḳı^ʿ o.) 111a/02

o.-disa (naşib o.) 109b/04

o.-dum (ʿāşī o.) 122b/09

o.-mışdur (bünyād o.) 83a/08

o.-mışdur (ğark o.) 84a/16

o.-sa 90b/07, 111b/15, 120b/20,
120b/20

o.-sa (‘aqlı o.) 88a/17

o.-sa (hayāsı o.) 88a/17

o.-sa (māni‘ o.) 111b/15

o.-sayıdı 111b/14

o.-ya 85a/10, 85a/12, 85b/05, 92b/20,
111b/08, 118a/19, 122a/12

o.-ya (‘aziz o.) 93b/01

o.-yadı 114b/04

o.-yan (hakir-rāk o.) 93b/01

o.-yıcak 86b/03

olmak (yardımcı fiil) olma, meydana
gelme

o.+(‘ālem-i zulımāt o.)

o.+ (gündüz o.) 114a/21, 114a/21

o.+(Süleymāni’z-zemān o.) 111a/09

o.+(muṭi‘ o.) 84a/06

o.+a (kardaş olmağa) 88a/12

o.+ıçun (binā olmağıçun) 102b/21

o.+ıçun (ğıdā olmağıçun) 102b/20

o.+ıçun (kifāf olmağıçun) 93a/08

o.+ıçun (rāhat olmağıçun) 95b/16

o.+ıla (baħr olmağııla) 100b/01

o.+ın (nesli olmağın) 107a/09

o.+uñ (maħrūm olmağıuñ) 88a/16

omuz omuz

o.+ına (ur-) 91b/19, 92b/06

o.+ında 92b/04, 112b/03

o.+ları 118a/06

o.+larına (ur-) 91b/13

on on

o. 83a/06, 105b/15, 105b/16, 114b/12,
115a/02, 117a/12

on altı on altı

o. 103a/20

oñat doğru, uygun, iyi, mükemmel

o. 89a/03

on biñ on bin

o. 92a/10

on bir on bir

o. 101a/20, 105a/08, 115a/19, 115a/20, 116b/15, 116b/16, 118b/13, 118b/14, 119a/03, 119b/12, 119b/19, 120a/04, 120a/09

o.+isinden 116b/16

on biş on beş

o. 105a/05, 105a/21, 105b/15, 106a/14, 106a/14

on dört on dört

o. 100b/07, 100b/14, 104a/10, 104b/03, 105a/04

on iki on iki

o. 86a/08, 86a/12, 86a/16, 95a/06, 101a/17, 101a/18, 101a/18, 101a/18, 101b/02, 103a/19, 103a/19, 108b/11, 115a/10, 115a/18, 116b/16, 117b/07, 118b/14, 118b/18, 119a/15, 119a/15, 119a/16, 119b/05, 119b/05, 120a/12, 120a/19, 120a/20, 121a/07

on iki biñ on iki bin

o. 91b/12, 99b/11, 99b/13

on sekiz biñ on sekiz bin

o. 115a/14, 117a/19, 118a/15, 118a/18, 119a/19, 119a/20, 119b/01, 120b/05, 121a/03

o.+dür 99b/15

on sekiz kerre yüz biñ on sekiz kere yüz bin

o. 100a/01

on üç on üç

o. 103a/20, 103b/15, 104a/08

on üçünci on üçüncü

o. 119b/04

on yedi biñ toköz yüz toksan

toköz on yedi bin dokuz yüz doksan dokuz

o. 99b/16

on yidi on yedi

o. 103b/19

ordı ordu, mahalle, kalabalık

o. 108a/14

orıc (< **rûze** F.) oruç

o.+ın (aç-) 95b/15

orta orta

o.+da 99b/01

o.+sı 103a/19, 104a/09, 105a/21,
105b/15

o.+sında 98b/20, 99b/10, 114a/04,
114a/06

o.+sından 104a/17, 117a/21

o.+sını 86a/11

o.+ya (ko-)86a/07

ortak ortak

o.+ı (ortığı) 94a/17

ot ot

o. 110a/07

o.+dan 107b/08

o.+ı 111b/17

o.+lar 93a/01, 93a/16

otak otağ

o.+ların 92b/09

otla- otlamak

o.-yup 117a/10

otur- oturmak

o.-a 101b/02

o.-dı 112b/19, 113b/16

o.-dılar 91a/08, 91b/12, 92b/10,
112b/21

o.-mışdur 118a/15

o.-ıp 97a/20, 98b/06

o.-up 113a/06

o.-ur 87a/04, 90a/08, 108a/10,
108a/11, 108a/14, 108a/15, 118a/05

o.-urdu 92a/15

o.-urken 97b/09

o.-urlar 114b/21

o.-uruz 110b/

otuz otuz

o. 83a/02, 98a/18, 98a/19, 100a/14,
105a/08, 105a/09, 106b/04

otuz altı otuz altı

o. 103b/20, 104a/13

otuz altı biñ otuz altı bin

o. 100b/02

otuz biş otuz beş

o. 104b/04, 105a/07

otuz iki otuz iki

o. 103b/03

otuz sekiz otuz sekiz

o. 105a/04

otuz üç otuz üç

o. 104a/10, 104b/09

oy- oymak

o.-up 86a/11

oyluḡlu uyluklu

o. 96b/14

oyna- oynamak

o.-yup (baş o.) 96a/11

oyuḡ oyuk, çukur

o. 84b/21

oyuncak oyuncak

o. 122a/09

Ö

ög akıl, zihin, hatır

ö.+üñden 122b/02

ög- övmek

ö.-er 109b/17

ögme- övmemek

ö. 116b/02

ögret- öğretmek

ö.-ip (öğredip) 98a/13

öküz öküz

ö. 113a/09, 118b/16, 121b/04

ö.+üñ 110a/05

öl- ölmek, can vermek

ö.-dügi 102a/12

ö.-eceedür 84b/13

ö.-eni 102a/12

ö.-enlerünüñ 99a/17

ö.-ince 86b/13

ö.-miş 92b/14

ö.-ür 93a/11, 117a/03

ö.-ürsüz 93b/20

öldür- öldürmek

ö.-en 108b/06

ölç- ölçmek, değerlendirmek

ö.-üp (ö. dururın) 82b/20

ölme ölme

ö.+si 117a/04

ölmek ölmek

ö.+dür 84a/06

ölüm ölüm

ö. 88a/06, 108b/19, 110a/12

ö.+den 88a/05

ö.+e 88a/07, 94a/21

ö.+ünüz 85a/21

‘ömür (< **‘ömr** A.) ömür, yaşamasüresi krş. **‘ömr**

ö. 106a/11, 108b/16, 108b/17, 108b/19

‘ömr (A.) ömür, hayat krş. **‘ömür**

‘ö. 85b/05

‘ö.+(geçür-) 85a/15

‘ö.+(‘ömr-i fānī) 85a/20

‘ö.+(‘ömr-i vūs‘at) 96a/07

‘ö.+(sür-) 84b/13

‘ö.+den 100a/18

‘ö.+e 85a/21, 85b/01, 112a/19

‘ö.+i 98b/19, 100a/05, 111a/04

‘ö.+i (sür-) 86b/10, 105a/03

‘ö.+in 92a/21

‘ö.+inde 100a/10

‘ö.+ini 85a/06, 92a/19

‘ö.+ler 89a/15

‘ö.+lerine 84b/10

‘ö.+ümden 85a/16

‘ö.+ümüz 86b/06

‘ö.+ün 109a/01, 111a/03, 111a/04

‘ö.+ünün 85a/15

‘ö.+ünüz 85a/20

öñ huzur, kat, yan; önce; ileri

ö.+den 115a/11

ö.+den (ö. şöña) 89a/05

ö.+e 112b/20

ö.+i 119b/08, 119b/09

ö.+ince 88a/01, 96b/03, 96b/07,
96b/11, 96b/18, 113b/03, 113b/04ö.+inde 83b/19, 87b/13, 87b/15,
101a/19, 107b/04, 110a/15, 114a/04,
116b/20, 120b/04

ö.+ine 107b/14, 107b/15, 113a/03

ö.+ine (düş-) 86b/19

ö.+ümize 115b/11

öñce önce

ö. 96b/03

öp- öpmek

ö.-üp 118a/13, 120b/09

öril- örülmek

ö.-miş 108b/03

öt- ötmek, şakımak

ö.-ip 97b/03

ö.-üp 108a/13

öte öte, asıl konunun uzağı

ö.+si 104b/17, 105a/04

ö.+sin 105a/15

ö.+sinde 105b/21

ö.+sini 104a/19, 117a/07

ötiş- ötüşmek krş. **ötüş-**

ö.-diler 113a/15

ö.-ürlerdi 97a/16

ötüş- ötüşmek krş. **ötiş-**

ö.-diler 113b/08

öyle öyle; öğle vakti

ö. 91b/15, 110b/17

öz öz, kendi

ö.+in 92a/20

ö.+inden 122a/06

özdek esas, temel, öz

ö.+i 114a/01

özge başka, diğer

ö. 92a/11, 92a/11, 92b/01, 93a/10,
121b/08, 121b/20

‘özr (A.) özür krş. **‘özür**

‘ö.+(dile-) 91a/03

‘özür (< **‘özr** A.) özür krş. **‘özr**

‘ö.(vir-) 118b/15

P

pādişāh (< **pād-şāh** F.) padişah

krş. **pād-şāh**, **pādişeh**

p. 83b/16, 88a/18, 89a/02, 93a/20,
99b/01, 100a/04, 116b/03

p.+(der-du‘ā-i pādişāhu’l-İslām ve’l-
Müslimîn) 123a/02

p.+(pādişāh-ı ‘azīm) 93b/12

p.+a 123a/06

p.+dı 88b/02

p.+ı 122a/13

p.+ıdı 84b/09, 85b/07

p.+lar 112b/04, 122a/13

p.+ları 111a/18

p.+um 122b/11

p.+uñ 87b/17, 100a/05, 100a/07,
123a/05

pādiṣāhā (F.) ey padişah

p. 83b/16

pādiṣāhlık (F.+T.) padişahlık krş.
pādiṣehlık, **pādşādlık**

p.+ı (padişahlığı) 87b/18

pādiṣeh (< **pād-ṣeh** F.) padişah
krş. **pādiṣāh**, **pād-ṣāh**

p.+ken 88b/20

p.+ler 84a/09, 86a/04

pādiṣehlık (F.+T.) padişahlık krş.
pādiṣāhlık, **pādşāhlık**

p.+(kuvvet-i pādiṣehlık) 83b/09

pād-ṣāh (F.) padişah krş. **pādiṣāh**,
pādiṣeh

p.+(der-taʿrīf-i pād-ṣāh) 123a/16

pādşāhlık (F.+T.) padişahlık krş.
pādiṣāhlık, **pādiṣehlık**

p.+dan 114a/15

pāk (F.) temiz, lekesiz

p. 95b/11, 115a/14

p.+(eyle-) 90b/05

p.+(it-) 110b/16, 113b/03, 122a/13

p.+(zāt-ı nūr-ı pāk) 84b/03

p.+(zāt-ı pāk) 86b/14

pāk-zāt (F.+A.) temiz kişilik

p.+(emīr-i pāk-zāt) 118b/07

p.+(şerīf-i pāk-zāt) 93a/09

pārça (F.) parça, ufak

p. 113a/07

pāre (F.) parça, kısım

p. 85b/10, 85b/11, 86a/08, 97b/18,
103b/01, 103b/02, 103b/17, 104a/12,
104a/13, 104a/13, 104b/06, 104b/07,
104b/08, 105a/07, 105a/08, 105b/03,
105b/17

p.+si 105a/07, 105a/07

pāy (F.) ayak

p.+uñ (ḥāk-i pāy) 123a/18

p.+üñden (ḥāk-i pāy) 112a/21

p.+üñe (ḥāk-i pāy) 112a/20

pehlevān (F.) pehlivan, yiğit,
savaşçı

p.+(pehlevān-ı ‘ālem) 84b/12

p.+(pehlevān-ı rūy-ı zemīn) 86a/15,
87a/11, 91b/05, 91b/18

p.+lardan 86b/20

p.+larıdı 84b/10

pehlevānlık (F+T.) pehlivanlık,
yiğitlik

p.+(kıl-) 87a/11

pehnā (F.) genişlik, en

p.+sı 103a/21, 103b/16, 104a/11,
105a/06, 105b/17

peleng (F.) panter

p. 104a/14, 104b/09, 105a/09

p.+ler 105b/07

pelīd (F.) pis, alçak, rezil

p. 88b/20

penāh (F.) sığınma

p.+(it-) 123a/17

pençe (F.) pençe; el

p.+leri 111b/01

p.+lerle 110b/04

p.+lerine 108b/01

p.+müzle 110b/21

pençelü (F.+T.) pençeli

p. 110b/04

pend (F.) öğüt

p.+ine 96a/01

per (F.) kanat, kuş tüyü; ışık

p.+i (aç-) 108a/11

p. 117b/03

perde (F.) perde, örtü

p. 117a/19, 117b/03

p.+nūñ 117b/03, 117b/04

p.+sidür (‘avret-i perde) 99a/17

perende (F.) kanatlı, uçan, uçucu

p. 102a/08, 113b/13

p.+den 112b/20

p.+dür 102a/08

p.+ler 91a/10, 97a/20, 108a/07

perī (F.) peri, çok güzel ve alımlı
olduğu kabul edilen dişi cin

p. 87a/05, 89b/17, 91b/21, 108a/10,
113a/17, 113a/18, 120b/15, 120b/15

p.+(nesl-i perî) 92a/14

p.+ler 113a/02

perri (F.) kanatlı, uçan, uçucu

p. 91a/06, 91a/13, 91b/13, 92a/10,
96b/13, 96b/13, 96b/15, 96b/18,
97a/20

p.+(han-ı perri) 96b/13, 96b/13,
109a/08

p.+le 109a/09

p.+ler 90b/12, 91b/09, 91b/11, 91b/19,
91b/20, 92b/04, 92b/06, 96b/12,
96b/12, 105b/19, 113a/19, 113b/05

p.+lerle 109a/11

perverde (F.) yetiştirilmiş,
büyütülmüş

p.+(ol-) 93a/04, 93a/16

pes (F.) bu sebepten, bundan dolayı;
öyleyse; şimdi; sonuçta

p. 87b/08, 87b/11, 88b/09, 88b/13,
88b/16, 89b/08, 90a/15, 90a/20,
90b/06, 90b/06, 90b/09, 90b/16,
93a/03, 93a/11, 94a/13, 94a/16,

95b/20, 97b/14, 97b/15, 100b/05,
100b/13, 101a/08, 103a/13, 104b/15,
106a/09, 108a/10, 108b/21, 109a/07,
110a/13, 111b/20, 112b/01, 115a/10,
116b/11, 121a/01, 121b/08, 123b/05,
123b/06

peyân (< **beyân** F.) bebür, kediye
benzeyen bir canavar

p. 111b/01, 113a/08

peydâ (F.) meydana çıkma

p.+(ol-) 117a/06

peygâm-ber (F.) peygamber

p. 82b/07, 83b/06, 83b/07,
83b/20, 84a/17, 84a/21, 85b/15,
86a/21, 86b/02, 86b/16, 87a/10,
89a/11, 89a/12, 89a/13, 89a/20,
89a/20, 90a/16, 91a/12, 91b/14,
92b/02, 92b/07, 93a/12, 94b/17,
95a/17, 98a/08, 98a/13, 98a/20,
106a/10, 107a/01, 107a/02, 107a/10,
107b/05, 107b/21, 108b/06, 108b/08,
109a/04, 109a/19, 109a/20, 109b/01,
109b/09, 110a/16, 111a/11, 117b/17,
121a/04

p.+dür 98a/01, 100a/13

p.+e 116a/02

p.+i 88b/12, 89a/11, 98a/15, 114a/09

p.+ine 117a/01, 118a/08

p.+iydi 86a/14

p.+ler 87a/08, 96b/10, 109b/03

p.+lerün 99a/17, 113b/10, 113b/10

p.+miş 89a/11

p.+ün 84a/05, 97b/19, 97b/20, 99a/05

peygāamberlik (F.+T.)

peygamberlik

p. 98a/07, 98b/14

peyk (F.) ulak, haber ve mektup
getirip götür

p.+(peyk-i celīl: Cebrail) 98b/11

pīl (F.) fil

p.+lerdür 105b/19

pīl-ten (F.) fil gövdeli

p.+ler 106a/07

pir (< **pīr** F.) yaşlı, bir mesleğin
kurucusu krş. **pīr**

p. 85a/01, 94b/02, 107a/16

p.+(pir-i ‘aziz) 109a/10

p.+(mi‘mār-ı pir) 85a/21, 85b/12

p.+(pīr-i mi‘mār) 85a/15, 85a/16

p.+idi 86a/13

p.+ler 91a/12

pīr (F.) yaşlı, bir mesleğin kurucusu
krş. **pīr**

p.+ (pīr-i yik-çeşm) 85a/13

p.+ün 85a/14

pīş (F.) ön, ileri

p. 89a/03, 90b/06, 92a/10, 92a/19,
94b/12, 105a/19, 112a/01

p.+(pīş ü kem) 108a/09, 120b/15

pīşin (F.) peşin, önce

p. 98a/06

pīş-keş (F.) peşkeş, hediye

p.+(çek-) 92a/02

pūlād (F.) çelik

p. 86a/09, 89a/13

pūllu (F.+T.) pullu, balık vücudunu
kaplayan sert levhalı

p. 113a/09

pūşide (F.) örtülmüş

p. 114b/20

pür (F.) çok fazla

p.+dür 112b/05

pür-âb (F.) su dolu

p. 122a/14

pür-ḥaẓar (F.+ A.) barış ve güven
dolu

p. 111a/10

pür-hüner (F.) hünerli

p. 85a/07

pür-naḳṣ (F.+A.) nakışlı, işlemeli

p.+(ḳıl-) 87a/05

pür-uṣūl (F.+A.) yordamınca

p. 89a/09

R

rābiʿ (A.) dördüncü

r.+(iḳlīm-i rābiʿ) 104b/01, 104b/03

r.+e (iḳlīm-i rābiʿ) 104b/01

rāğ (F.) bahçelik

r.+ından 100a/09

rağbet (A.) rağbet, istek, itibar

r. 112b/04

r.+i 120b/20

rāḥat (A.) rahat, huzur

r. 99a/17, 105b/13, 123a/09

r.+(ol-) 95b/15, 109a/01

raḥl (A.) semer

r.+(raḥl-ı felek) 98a/18

raḥm (A.) rahim, döl yatağı

r.+e 121a/21

r.+ine 117a/11

raḥm (< **ruḥm** A.) acıma, esirgeme

r.+uñ 122b/15

raḥmet (A.) acıma, esirgeme,
koruma

r. 96a/02

r.+(eyle-) 85a/08, 122b/21

r.+(it-) 89a/09, 118b/02, 122b/20

r.+(ḳıl-) 97b/21

r.+dür 84a/04

r.+üñden (kemāl-i raḥmet) 122a/17

r.+üñe (zülāl-i sebze-zār-ı raḥmet)

122a/20

raḥne (A.) gedik, yarık

r.+(kıl-) 101a/05

raḥt (F.) yol levazımı, eşya

r.+ın 96b/09

r.+uñ 111a/08

raḥīb (A.) rakip

r. 96a/11

r.+uñ 96a/13

rās (F.) yol, cadde

r.+(rās-ı Āmīd) 104b/15

raṣad (A.) gözleme, ölçme

r. 83b/10, 86a/17, 88a/21

rāst (F.) doğru, düzgün

r. 105a/12, 105b/08, 105b/08, 105b/09,
106a/01, 106a/03, 109b/01, 112b/08,
116a/15

r.+(çık-) 105a/11

rāviyān (A+F.) rivayet edenler

r.+(rāviyān-ı aḥbār) 96a/16

rāzık (A.) rızık veren

r. 119b/10

rebāb (A.) rebap, telli bir saz

r. 122b/13, 122b/13

rebīʿ (A.) bahar

r.+(faṣl-ı rebīʿ) 123b/04

recīm (A.) taşlanmış

r. 92a/05

r.+(dīv-i recīm) 95b/21

r.+(**recīm-i laʿīn**: şeytan) 98a/14

r.+e 92a/02

r.+i 91b/01, 91b/11

r.+ile 92a/01

r.+le 92b/03

red (< **redd** A.) ret, geri çevirme

r.+(it) 108b/07

r.+(kılma-) 122b/17

redīʿ (A.) süt çocuğu

r. 123b/01

ref (A.) yüceltme; ortadan kaldırma

r.+ine (eyyām-ı refʿ) 112b/16

r.+(it-)122a/21

refīʿ (A.) yüksek, yüce

r. 123a/17

refīk (A.) arkadaş, yoldaş

r.+(it-) 122b/01

reften (F.) gitme, gidiş

r.+(der-beyān-ı kıṣṣa-i reften-i
Süleymān ‘aleyhi’s-selām) 96a/15

r.+(reften-i Belķis) 92b/02

reh-ber (F.) rehber, kılavuz

r.+ũñ 123b/01

re’īs (A.) baş, başkan

r.+(re’īsü’l-hükemā) 82b/03, 82b/13,
83a/16, 91a/03, 96a/16, 121a/06

r.+ler-ile 92b/08

r.+lerine 91a/14

re’s (A.) tepe, doruk

r.+(re’s-i cebel) 123b/03

resim (< **resm** A.) tarz, biçim

r. 120a/07

rek‘at (A.) rekat

r. 84b/01, 90a/01, 95a/14, 109b/04,
117b/14

remmāllık (A.) falcılık

r.+(it-) 99a/05

renc (F.) zahmet, eziyet

r.+(mevt ü renc çek-) 86b/12

reng (F.) renk

r. 117b/04

r.+i 93a/01

r.+in 107a/16

resm (A.) resim, yazma, çizme

r.+(kıl-) 86a/16, 88b/01

resūl (A.) peygamber

r. 89a/09, 94a/10, 109b/20, 112a/04

resūla’l-lāh (< **resūlu’l-lāh** A.)

Allah’ın elçisi

r. 90a/03, 109a/17

r.+dı 109b/14

reşid (A.) doğru yolda giden

r.+den (dār-ı reşid) 86b/21

revān (F.) yürüyen, giden, akan;

ruh, can

r.+(baḥr-ı revān) 95b/20

r.+(ol-) 95a/16, 95b/06, 95b/21,
101a/03, 101a/12, 101a/14, 101a/15,
101a/18, 103b/04, 103b/20, 104a/15,
105b/20

r.+ları 84b/15

revzene (A.) pencere

r.+ler 87a/03

r.+yi 97b/10

reyihān (< **reyhān** A.) reyhan,
fesleğen çiçeği

r. 93b/10

rızā (< **rızā'** A.) razı olma, kabul

r.+(vir-) 86a/03, 86a/06, 94a/21

r.+sı 95a/04

r.+sıyla 95a/01

rızk (A.) rızık

r. 123a/20

r.+ın 112b/12

r.+ınuñ 99a/18

rif'at (A.) yükseklik, yücelik

r.+ında (eyyām-ı rif'at) 123a/08

rikāb (A.) büyük bir kimsenin katı,
önü

r.+ınca 82b/08, 83a/13, 89b/13

rivāyet (A.) rivayet, aktarma

r.+(it-) 96a/17, 99a/01, 106a/19,
113b/20

r.+(rivāyet-i şahīḥ) 98a/18

r.+de 121a/18

riyāzet (A.) nefsinin isteklerine
boyun eğmeden yaşama

r.+(çek-) 98a/10

r.+le 106b/04

rub' (A.) dörtte bir, çeyrek

r. 99b/11, 99b/11, 103a/19, 103b/15,
104a/09, 105a/04, 105a/21, 105b/15

r.+(ahvāl-i rub'-ı meskūn) 98a/02

r.+(**rub'-ı meskūn**: Dünya'nın kara
olan dörtte bir kısmı) 84b/08, 84b/09,
84b/09, 97b/11, 97b/17, 99a/09,
99a/12, 99a/12, 99b/08, 99b/17,
100a/02, 100a/15, 100a/19, 100b/13,
101b/05, 103a/10, 103a/14, 112b/21,
114a/15, 115a/15, 116a/03, 116a/05,
116b/05, 119a/06

r.+(rub'-ı meskūn-ı zemīn) 100b/19

r.+ı 99b/12

r.+ınuñ (şekl-i rub') 99a/12

rūḥ (A.) ruh, can, nefes, manevî varlık

r. 85a/05, 88b/10, 96b/17, 117a/08, 121b/16

r.+(nev^c-i rūḥ) 121b/06

r.+(rūḥ-ı Ḥābil) 122b/05

r.+(rūḥ-ı insānī) 117a/08

r.+(rūḥ-ı kudsi) 116b/10

r.+a 92a/16

r.+ıçun 89a/11

r.+ına 96a/09, 109b/19

r.+ını 109b/19

r.+umuz 89a/19

rūḥān (A.) ruhtan yaratılmış melek

r. 122b/06

rūḥānī (A.) ruhtan yaratılmış melek

r. 121a/15

r.+den 121a/13, 121a/14

rūḥānīyān (A.) ruhtan yaratılmış melekler

r. 115b/05

ruḥāmī (A.) mermerle ilgili, mermerden yapılmış

r. 83a/03, 83a/13, 83a/15, 88a/02, 89b/13, 90b/02

rūṣen(F.) parlak, aydın

r.+(kıl-) 98b/15

rūy (F.) yüz

r.+(pehlevān-ı rūy-ı zemīn) 86a/15, 87a/11, 91b/06, 91b/18

r.+(rūy-ı ḥāk) 88b/11

r.+(**rūy-ı zemīn:** yeryüzü, dünya) 99a/20, 99b/03, 100b/06, 100b/17, 101a/03, 101a/07, 103a/07

rūz (F.) gün

r.+(rūz-ı cum^a) 119b/04

rūzī (F.) nasip, kısmet

r.+(kıl-) 98a/11, 116a/05, 119a/08

rūzigār (< **rūzgār** F.) dünya; devir, zaman

r. 84b/15, 84b/17

r.+(devr-i rūzigār) 85b/02

r.+(müddet-i rūzigār) 115b/21,
116a/09

r.+(tārīḥ-i rūzigār) 123a/15

r.+umuz (kāʿide-i rūzigār) 110b/06

r.+(giç-) 85b/19

r.+ın (geçür-) 92a/19

r.+uñ 84a/17

rūzigār-dīde (< **rūzgār-dīde** F.)

gün görmüş, tecrübeli

r. 86a/13

rūmmān (A.) nar

r.+dur 109a/13

rūmmānī (A.) nar çiçeği renginde

r.+den (yāḫūt-ı rūmmānī) 89a/13

rūste-ḥiz (F.) kıyamet

r. 123b/04

S

saʿādet (A.) saadet, mutluluk

s. 123b/01, 123b/06

sāʿat (A.) saat, zaman; an

s. 103a/19, 103a/19, 103a/20, 103b/15,
103b/15, 104a/08, 104a/10, 104b/03,
105a/04, 105a/05, 105a/21, 105b/01,
105b/15, 105b/16, 106a/14, 106a/15,
115a/03, 105b/01, 105b/15, 105b/16,
106a/14, 106a/15, 115a/03

s.+de 108a/01

s.+dur 104b/05

s.+i 114b/12, 114b/15

şabā (A.) gün doğusundan esen hafif
ve hoş rüzgār

ş. 96a/10

sābiʿ (A.) yedinci

s.+(iklīm-i sābiʿ) 105b/14

şabr (A.) sabır

ş.+(it-) 90b/17

şābūn (A.) sabun

ş. 83a/05

sācid (A.) secde eden

s. 99b/20, 122b/06

s.+dür 93b/10

saç saç

s.+ı 107a/05

s.+um 122b/11

şaç- saçmak, serpmek

ş.-ar 110a/20

ş.-up 93b/09

şaçıl- saçılmak, dağılmak

ş.-ur 118b/04

ş.-urdu 94b/08

şad (F.) yüz (sayı olarak)

ş. 123a/04

şadi' (A.) gün ağarması, tan vakti

ş+ 123a/21

sādis (A.) altıncı

s.+(iqlīm-i sādis) 105a/18, 105a/20

s.+(sādis-i iqlīm) 105a/19

şadr (A.) başköşe

ş.+(şadr-ı şuffe) 87a/15

şaf (< **şaff** A.) saf, sıra, dizi

ş. 113a/05

ş.+(şaf-ı ālāy) 113a/03

ş.+dan 91a/11

ş.+dan (maḥlūkāt-ı şaf) 120a/12

ş.+ı 94a/19, 115b/02

ş.+ından 97a/16

ş.+ıla 87a/04, 115b/10

ş+(ş. şaf) 115b/01, 116b/15

şāfi (A.) saf olan, temiz, karışık olmayan

ş. 114a/05, 115a/14

şafiyy (A.) temiz, saf

ş.+(Ādem-i şafiyy) 98a/05

ş.+den (Ādem-i şafiyy) 84a/17, 87a/08

ş.+e (Ādem-i şafiyy) 87a/07

şaf-şiken (< **şaff-şiken** A.+F.) düşman saflarını yaran

ş. 88a/19, 88b/02

şag 1) sağ yön

ş. 85b/12, 87b/15, 87b/16, 87b/19, 88b/18, 96b/11, . 109a/10, 109a/10, 114a/07, 114a/08, 114a/18, 114a/20, 114a/21, 114b/01, 115a/21, 117b/09

2) sağlam, sağlıklı

ş. 112 a/18

ş.+ına 114a/09

ş.+ında 113a/19, 117b/04

şagîr (A.) küçük; ergenlik çağına
gelmemiş çocuk

ş. 123a/17

şahlık sağlık

ş.+ıla (şahlığ-ıla) 120b/09

ş.+uñda (şahlıguñda) 86b/13

şah (< **şahh** A.) doğru, gerçek

ş. 96a/08

saḥā (< **saḥā'** A.) cömertlik krş.

saḥāvet

s.+ñla 123b/03

sāḥat (< **sāḥāt** A.) alanlar,

meydanlar

s.+(sāḥat-ı sarāy-ı sır) 122a/19

saḥāvet (A.) cömertlik krş. **saḥā**

s. 112b/04

şāḥib (A.) sahip, malik

ş. 85b/06

ş.+(şāḥib-i tercüme-i Eflāṭūnī) 96a/18

şāḥib-kırān (A.+F.) zafer kazanmış

hükümdar

ş. 96a/18

ş.+nuñ 123a/12

şahife (A.) sayfa

ş.+sine 87b/01, 89a/13

şahih (A.) gerçek, doğru

ş. 96a/17, 96a/19

ş.+(kavl-i şahih) 99a/10

ş.+(rivāyet-i şahih) 98a/18

şahn (A.) avlu, alan

ş.+ı 88a/03

şahrā (< **şahrā'** A.) sahra, çöl, kır,

ova

ş. 100b/04, 101a/03, 114a/04, 114b/17

ş.+(melik-i şahrā) 109b/02, 111a/11,

111a/17, 112a/08, 112b/08

ş.+(şahrā-yı 'azīm) 114a/04

ş.+da 107a/16, 114b/17

ş.+dan 100a/09

ş.+lar 100b/04

ş.+nuñ 100a/09

ş.+sında 99b/18

ş.+ya 92b/19

şahîh (A.) gerçek, doğru

ş. 113b/20, 116b/10

sâhil (A.) sahil

s.+lerine 106a/02

şahrâ-nişîn (< **şahrâ'-nişîn**

A.+F.) çölde oturan

ş.+leridür 106b/16

şâ'ika (A.) yıldırım

ş. 84a/16

sakf (A.) tavan, dam

s.+(sakf-ı semâ) 102a/19

şakın sakın, “ yapmaktan çekin,

asla!” anlamında bir ünlem

ş. 83b/17, 111a/06

sâkin (A.) hareketsiz, sessiz, durgun

s.+(ol-) 82b/12, 83b/19, 84a/21,

85b/21, 86b/14, 86b/18, 87b/13,

90b/09, 93a/12, 100b/19, 111a/10,

106b/06, 103a/03, 107b/04, 112a/06

s.+(olma-) 106b/07

sakkalık (A.+T.) sakalık, su

dağıtıcılık

s.+(it-) 99b/03

şakla- korumak, esirgemek;

gizlemek

ş.-dılar 95a/18

ş.-r 121b/02

ş.-rlar 122a/20, 121a/20, 121a/20

ş.-yımaz 93b/17

şal- salmak, bırakmak; uzatmak;

sallamak

ş.-an (hîdmet ş.) 116a/09

ş.-dılar (hâke ş.) 94b/05

ş.-duğı (seyf ş.) 122b/05

ş.-ip (kahra ş.) 116a/01

ş.-ip (âteş ş.) 96a/11

ş.-up (baş ş.) 119a/02

ş.-up 121a/05

ş.-up (kol ş.) 87a/01

şalâhi (A.) doğrulukla ilgili

ş. 122b/16

şalât (A.) Hz. Muhammed ve onun soyundan gelenlere saygı bildirmek için okunan dua

ş.+(vir-) 90a/16, 92b/02, 108a/18, 111a/10

şalavat (< **şalavât** A.) salavat bkz. **şalavât**

ş.+(vir-) 106b/07, 112a/07

şalâvat (< **şalavât** A.) salavat bkz. **şalavât**

ş.+(vir-) 83b/19, 84a/21, 86b/14, 94a/11

şalavât (A.) Hz. Muhammed ve onun soyundan gelenlere saygı bildirmek için okunan dua

ş.+(getür-) 117a/01, 117b/17, 118a/08

ş.+(götür-) 113b/10

ş.+(vir-) 89a/10, 96b/10, 100b/20, 109b/20, 112a/07, 114a/10, 116b/14, 121a/01, 122b/21

şalavātu'l-lâhi 'aleyhi (A.)

“ Allah’ın salâtı onun üzerine olsun.” anlamında peygamberler anılırken söylenir.

ş. 91a/01, 93a/12, 109b/04, 121a/04

şaldırış- sallamak, birlikte sağa sola hareket ettirmek

ş.-up (kanad ş) 113b/07

şalış- sallamak, sağa sola hareket ettirmek

ş.-dılar (baş ş.) 87a/19

ş.-up (kanad ş.) 113b/06

şâlih (A.) iyi, uygun, yararlı; dinin emrettiği şeylere uygun bulunan

ş. 96a/03, 106b/04

ş.+(‘amel-i şâlih) 84b/15

ş.+(şâlih a‘mal kılma-) 86b/14

ş.+den 85b/15

ş.+lere 88a/10

şâlis (A.) üçüncü

ş.+(iklîm-i şâlis) 104a/06, 104a/06, 104a/08

ş.+(şâlis-i iklîm) 104a/07

şalmak serpmek, saçmak

ş.+(**bakla**, **nohūd**, **arpa** ş.: bakla, nohut,
arpa falına bakmak) 99a/04

salṭanat (A.) sultanlık

s. 98a/11, 111a/07, 112a/11, 116a/19

s.+(salṭanat-ı Süleymān) 96b/21

s.+ı 97b/08

s.+ın 94b/15, 113b/09

s.+ından 96b/18

s.+ıyısı 90b/15

s.+la 88b/03

s.+larını 120a/04

s.+uñ 120b/21

şamed (A.) hiç kimseye ve hiçbir
şeye muhtaç olmayan

ş.+dür 95b/18, 123a/03

şan 1) sanki, güya

ş. 111a/03, 111b/19

şan 2) bölüm, kıta

ş.+da 121b/06, 121b/07

şan- sanmak; düşünmek

ş. 84b/21, 110b/21, 111b/19

ş.-asın 116b/19

ş.-dı 88b/08

ş.-uban 116a/19

ş.-ur 82b/14

ş.-urduḡ 120b/11

saña sana, “sen” teklik ikinci şahıs
zamirinin yönelme durumu

şan‘at (A.) sanat, ustalık; yaratma

ş. 106b/06

ş.+ında 105a/20

ş.+ıyla 102a/21

şanduk (< **şundūk** A.) sandık

ş. 89b/11, 89b/12

şānī (A.) ikinci

ş.+(iḡlīm-i şānī) 103b/12, 103b/14

şanki sanki, farz et ki

ş. 110b/21, 110b/21, 111a/01, 111a/02

şankim sanki, farz et ki

ş. 110b/19

şanma- sanmamak, düşünmemek

ş. 89a/06, 96a/05, 96a/12, 102a/10,

104a/07, 109b/16

sañsar sansar

s.+lardur 106a/07

sap sap

s.+ını 110b/13

sarāy (< **serāy** F.) saray, büyük konak

s. 105b/05

s.+(sāhet-ı sarāy-ı sır) 122a/19

s.+a 92a/07, 92a/08

s.+dan 114b/19

s.+ı 91b/20, 92a/03

s.+ına 90b/20, 91b/17, 92a/03, 93a/06, 95b/14, 100a/04

s.+ında 83b/11, 85b/02, 87a/21, 103a/14, 120a/02

s.+lara 91b/11, 92b/03

s.+um 110a/15

sarāylu (F.+T.) saraylı

s. 92a/07

şariḥ (A.) açık, kuşkusuz

ş. 96a/19, 121a/17

ş.+(ol-) 116b/10

şarkıt- sarkıtmak, sallamak

ş.-up (kuyruk şarkıdup) 97a/14

şarrāf (A.) sarraf, değerli maden ve para gibi şeyleri alıp satan değiştiren kimse

ş.+(şarrāf-ı ‘ālem: insan sarrafı) 85a/07

şarşar (A.) fırtına

ş. 123a/19

ş.+(bād-ı şarşar) 97a/02, 102a/11, 102b/13, 103a/01, 110b/15

şaru sarı

ş. 93a/02, 113b/21, 114a/01, 114a/02, 114a/02, 114a/03, 114b/08, 114b/09, 114b/18, 114b/18, 114b/20

ş.+dur 114a/05

şarnıç (< **şahrınc** < **şahrıc** A.)

sarnıç, su deposu

ş.+larumuzdan 110b/09

şat- satmak

ş.-ar 108a/16

saṭr (A.) satır, yazı sırası

s. 89a/13, 89b/15

s.+(**saṭr-ı vāhid**: tek bir sıra) 82b/16

şavt (A.) ses, seda

ş.+ını 89b/21

savur- savurmak

ş.-up 110a/20

sāye (F.) (mec.) sahip çıkma,
koruma, yardım

s.+(sāye-i luṭf-u Hudā) 84a/09

s.+si 84a/07, 84a/09

s.+sin 84a/08

s.+sine 112b/09

sāye-bān (F.) gölgelik krş. **sāyibān**

s. 113a/20

s.+(tut-) 91a/11

sāyibān (< **sāye-bān** F.) gölgelik
krş. **sāye-bān**

s. 113a/15, 113b/08

s.+(tut-) 97b/01

sāz (F.) saz, müzik âleti

s.+ıla 92a/19

sāz-kār (F.) uygun

s.+(ol-) 84a/11

seb'a (A.) yedi

s.+(der-beyān-ı eḳālim-i seb'a)

103a/09

s.+(der-şerḥ-i iḳlīm-i seb'a) 101b/03

s.+(eḳālim-i seb'a) 98a/03, 100a/02,
101b/04, 115a/16

s.+(iḳlīm-i seb'a) 100b/16

s.+yı (eḳālim-ü seb'a) 97b/15

s.+nuñ (eḳālim-i seb'a) 97b/17

s.+yı (eḳālim-i seb'a) 86a/14, 98b/09

sebeb (A.) sebep, vesile

s. 88a/10, 88a/10, 88a/11, 88a/11,
88a/12, 88a/13, 88a/14, 88a/15,
88a/15, 90a/18, 90b/10, 106b/21,
107a/07, 107b/02, 110a/02, 110a/04,
110a/09, 111a/12

s.+(sebeb-i iḥtilāf) 107a/17

s.+(sebeb-i ṭahāret) 92b/19

s.+den 84a/01, 94a/20, 111b/10

s.+e 107b/03

s.+dür 93b/19

s.+i 88a/09, 88a/16

s.+ile 100a/21

s.+iyle 122a/15

sebebsüz (A.+T.) sebepsiz

s. 107b/03

sebze (F.) yeşillik, çimen

s. 107a/15

sebze-zār (F.) sebze tarlası

s.+(zülāl-i sebze-zār-ı rahmet) 122a/20

secde (A.) secde

s.+(it-) 92a/12

s.+(kıl-) 90b/21

s.+ye 84b/01

s.+ye (s. yüz ur-) 86b/04

secde-gāh (A.+F.) secde edilen yer

s.+a 122b/18

seç- seçmek, fark etmek

s.-di 122b/02

s.-erlerdi 97a/10

seçeme- seçmemek, anlayamamak

s.-di (harf s.) 89b/15

seçme- seçmemek, fark etmemek

s.-yenüñ 119b/09

sed (A.) set, tümsek, engel

s.+(sedd-i İskender) 94b/07

s.+di 105b/08, 113a/07

sefer (A.) yolculuk

s.+(it-) 85b/01

s.+ün 96b/02, 113b/01

sefere (A.) “O ayetler, şerefli, yüce ve tertemiz sayfalarda, iyilik timsali çok değerli kâtiplerin elleriyle yazılıdır.” anlamındaki **Abese Suresi, 15-16.** ayetlerinde geçen iyilik timsali, değerli kâtip meleklerden biri.

s. 121a/17

seg-sār (F.) köpeklerin çok olduğu yer

s. 113b/04

s.+lardan 113b/14

seg-sārlu (F.+T.) köpeklerin çok olduğu yerde bulunan

s. 111b/04

seg-ser (F.) köpek başlı

s. 112a/05, 113b/12

s.+(‘azm-i seg-ser) 113b/04

s.+ler 111a/18, 111a/20, 111b/02,
111b/14, 112a/17, 113b/01

s.+lerdür 111a/17

s.+lere 112a/09

seḥāb (A.) bulut

s.+ıla 95a/05

sehm-nāk (F.) korkunç

s. 83a/14

sehv (A.) yanlış

s.+den 122a/13

sehven (A.) yanlışlıkla

s. 122b/10

sekiz sekiz

s. 105b/16, 114a/06

s.+i 103b/19

sekiz biñ sekiz bin

s. 99b/14

seksen seksen

s. 100b/06, 100b/13, 101b/05,
103a/11, 104a/13

seksen birinci seksen birinci

s. 123a/06

seksen ikinci seksen ikinci

s. 123a/10

selām (A.) selām

s.+(vir-) 84b/03, 84b/05, 85a/11,
90a/03, 96a/09, 98b/07, 107b/20,
114a/12, 115b/18, 116b/20, 117b/10,
118a/11, 120b/05, 122b/21

s.+ın 116a/20

selāmlaş- selāmlaşmak

s.-up 115b/10

selāṭīn (A.) sultanlar

s. 86a/15

s.+(server-i selāṭīn) 87a/10

s.+(serverü's-selāṭīn) 88a/18

s.+ler (server-i selāṭīn) 91b/18, s.+ın
116a/20

s.+lere 89b/01

s.+lerile 83a/13, 86b/19, 89b/04

s.+lerine (server-i selāṭīn) 91b/05

selīm (A.) doğru, dürüst, güvenli

s. 83b/19, 123a/14, 123a/15

s.+(Şeh Süleymān-ı selīm) 84a/20

sem' (A.) kulak; işitme

s.121b/16

s.+ine (irür-) 89b/21

semā (< **semā'** A.) gök, gökyüzü

s.+ya (saḫf-ı semā) 102a/19

semā' (A.) Mevlevî âyinindeki zikir

s.+(tut-) 112a/07

semāvāt (A.) gökler

s.+(melā'iketü's-semāvāt) 115a/05

semek (A.) balık, Hint inanışına göre dünyayı sırtında taşır.

s. 116b/13

şemerāt (A.) yemiş, meyve

s. 111b/09

semender (F.) ateşte yaşayan bir kuş, masal hayvanı. Ateşten çıkınca avlayıp derisinden ve tüylerinden mendil, takke gibi çeşitli giysiler yaparlar.

s. 102a/08

semendün (< **sām-** **enderün**

F.) ateşte yaşayan bkz. **semender**

s.+(semendün- hezār) 102b/08

sen teklik ikinci kişi zamiri

s. 83b/02, 83b/15, 83b/16, 84a/03, 84a/21, 84b/07, 85a/04, 85a/07, 85b/04, 88b/02, 89a/08, 96a/02, 96a/13, 96a/13, 98b/14, 109a/18, 109b/13, 116b/01, 117a/06, 119b/13, 122a/10, 122a/11, 122a/14, 122a/16, 122a/19, 122a/20, 122a/21, 122a/21, 122b/07

saña 85a/19, 87b/10, 89a/05, 89a/06, 90a/15, 95b/19, 97b/21, 98b/14, 104a/05, 109b/03, 111a/06, 111a/06, 122b/09, 122b/17

senden 83b/15, 85b/20, 86a/01, 95b/19, 96a/12, 113b/19

seni 84a/03, 98b/14, 98b/16, 109b/01, 119b/19

sensin 99a/01

sensüz 112a/20

senüñ 84a/11, 98b/16, 112a/21

senüñle 101b/14

sin 120b/18

sini 114a/17

seng-istān (F.) taşlık

s. 97b/13, 108a/19, 109a/08

s.+(kavm-i seng-istān) 109a/04

s.+a 108b/07

s.+da 108b/04, 110b/15

s.+dur 107b/08, 108b/11, 110a/07

ser-cümle (F.+A.) bütün, hepsi

s. 111b/06, 118a/19, 119b/01

s.+si 101a/17, 112a/13, 115b/12

s.+sin 94b/11, 119a/21, 119b/18,
120b/01

s.+sine 119a/07

s.+sinüñ 101a/08, 119a/19, 119a/20

sereṭan (A.) yengeç burcu

s. 84a/14

ser-ḥad (F.+A.) sınır

s.+(ser-ḥadd-i Dımışk) 104a/21

s.+(ser-ḥadd-i Mısr) 104a/05

s.+ini 97b/17

serheng (F.) asker, çavuş

s.+(serheng-i dilāver) 112b/02

s.+i 111b/02, 121a/02

s.+ine 112a/13

s.+leri 89b/17, 91b/13, 92b/08, 96b/13

s.+lerile 91a/06, 91b/21, 96a/21

s.+lerine 91a/13, 102b/16, 113b/16

serī (A.) hızlı

s. 123a/19

serīr (A.) tahts. 87a/16, 91a/15, 106b/13, 107b/12,
108a/08, 108a/10, 113b/09, 113b/12s.+(serīr-i Süleymān) 109a/06,
109a/07

s.+(serīr-i Süleymānī) 112b/20

s.+i 97a/19

s.+in 97b/09

s.+ine 92b/10, 96a/21, 108a/20

ser-māye (F.) sermaye

s.+sidür 93b/21

ser-nefer (F.+A.) asker başı

s.+leri 91a/07

s.+lerine 91a/14

server (F.) baş, önde gelen, büyük

s. 83a/13, 86a/15, 86b/19, 89b/01,
89b/04

s.+(server-i hükemā) 97b/16, 98a/06

s.+(server-i selāṭīn) 87a/10, 91b/05,
91b/18, 106b/12, 112b/18

s.+(serverü's-selāṭīn) 88a/18

s.+i 103b/13, 105a/02

ses ses

s.+(itme-) 93a/12, 108a/10

settār (A.) örten

s.+(settārü'l-ʿuyüb: ayıpları örten,
bağışlayan, Allah) 98b/16

sev- sevmek

s.-dün 122b/17

s.-er 88a/08

s.-erler 93b/19

sevāb (A.) sevap

ş.+(bul-) 94a/11

sevābit (A.) yıldızlar

ş. 121b/18

sevād (A.) bir şehrin çevresindeki
bağ, bahçe ve bostanlar; karartı,
siyahlık

s.+(sevād-ı aʿzam) 103b/02, 104b/06,
105b/17

s.+ından 123a/21

s.+larına 105a/13

sevāhil (A.) sahiller

s.+(sevāhil-i Ermeniyye) 104b/18

sevi sevgi

s.+ye 88a/11

seyf (A.) kılıç

s.+ün 122b/05, 122b/05

seyirān (< **seyerān** A.) seyretme,
gezinme krş. **seyrān**

s.+(it-) 96b/06

seyr (A.) bakma, gezinme

s.+(it-) 97a/01, 104a/07, 106a/12,
106a/19, 114b/13

s.+(itme-) 118b/08

s.+in 122a/21

s.+ine 103b/14

seyrān (< **seyerān** A.) seyretme,
gezinme krş. **seyirān**

s.+(et-) 91a/17

s.+(eyle-) 118b/20

s.+(it-) 97b/05, 100a/14, 101a/21,
101b/02, 101b/12, 108b/08, 115a/01,
115a/05, 118b/16, 119a/10

s.+(kıl-) 99b/21, 118b/18

s.+a (gel-) 83a/18

seyyārāt (A.) gezegenler

s.+(burūc-ı kevākib-i seyyārāt)
121b/18

seyyāre (A.) gezegen

s.+(kevākib-i seyyāre) 99b/03

s.+ye (kevākib-i seyyāre) 102b/08

seyyid (A.) bey, baş, başkan

s.+lerine 91a/14

şı- yenmek, üstün gelmek, tepelemek

ş.-r 111a/20

şiddik (A.) çok doğru, sözünün eri

ş. 108b/08

ş.+(Yusūf-ı şiddik) 108b/10, 109a/19

şiddik-nām (A.+F.) doğru, sözünün
eri olarak tanınan

ş.+(Yūsuf-ı şiddik-nām) 83b/11

şidk (A.) doğruluk

ş. 88b/16

şifat (A.) şekil; yüz, çehre; nitelik

ş. 108a/10, 121b/15

ş.+(şifat-ı hōş) 106a/06

ş.+(şifat-ı maḥlūk) 115a/07

ş.+(şifat-ı maḥlūkāt) 116b/07, 120a/06

ş.+ı 121b/09, 123a/04

ş.+ın 107a/04

şifāt (A.) sıfatlar

ş+ (şifāt-ı ḳulhüva'l-lāhu eḥad)
123a/04

şifatlu (A.+T.) yüzlü, biçimli

ş.+lardur 106a/06

şığ- sığmak, içine girmek

ş.-maz 83a/06

şığın- sığınmak

ş.-mıslar 108b/07

ş.-ur 123a/19

şığır sığır, büyük baş hayvan

ş. 111b/19

ş.+a 94b/08

şığma- sığmamak, içine girmemek

ş.-ya 87b/01

şıhhat (A.) sağlık, esenlik

ş. 123a/09

ş.+de 109b/21

ş.+i (bul-) 93a/11

şıķ- sıkmak

ş.-ıp 94b/06

ş.-up 97a/04

şıķal- sıklaşmak, yoğunlaşmak

ş.-up 117b/01

şıma- kırmamak

ş.-yup (söz ş.) 97b/19

şinā'at (A.) sanat, ustalık

ş. 98a/12

şinf (A.) sınıf krş. **şınıf**

ş.+ı 94a/21, 97a/01, 97a/07, 97a/19,
102b/08, 113a/11

ş.+ı (ş. şınıf) 97a/17

şınıf (< **şinf** A.) sınıf krş. **şınıf**

ş.+dur 102b/07, 112a/12

şınur (< **sinoron** Yun.) sınır

ş.+ında 110b/03

sır (< **sirr** A.) sır; Allah'ın akıl
ermeyen hikmeti

s. 83a/17

s.+(sirr-ı hafi) 121b/16

s.+(sirr-ı tekvîn-i vücūd) 122a/11

s.+a (sırru'l-lāh) 119b/03, 120a/13

s.+dur (sırru'l-lāh) 117a/08, 120a/03

s.+ına 89b/12

s.+ına (irme-) 89b/09, 89b/10

s.+rı 118b/15

s.+rını 106b/05

s.+runa (sāhet-ı sarāy-ı sır) 122a/19

şırça sırça, cam

ş. 91b/11, 91b/20

ş.+(ş. şırça) 92b/03

şivar- sulamak, su vermek krş.

şuvar-

ş.-ıp 95a/19

ş.-ur 94b/19

şiviş- sıvışmak

ş.-dı 113a/12

sız- sızmak, akmak

s.-ar 110a/12

s.-ar (şu s.) 88b/08

sidretü'l-müntehā (A.) arşın sağ tarafında altıncı veya yedinci gökte bulunan, ötesine, Allah'ın zat âlemi olduğu için, hiçbir mahlukun geçemeyeceği ağaç. Hz. Muhammed, Miraç'ta sidretü'l-müntehânın ötesine geçip Allah'ı kalp ve beden gözüyle görmüştür.

s. 121b/18

s.+dan 117b/16

sih (F.) üç

s. 103a/19, 104a/09, 105a/04, 105b/15

sikke (A.) madenî para

s.+de 83b/09

sîl (< **seyl** A.) sel

s. 110b/10

s.+(mevt-i sîl) 111a/08

s.+e (vir-) 102b/03

sil- silmek

s.-dük 117b/15

s.-üp 95b/14

simiyā (A.) değersiz madenleri

altına çevirmeyi araştıran eski bir ilim

dalı

s. 89a/14

şimürg-ser (F.) anka kuşu başlı

s.+ler 106a/07

sin sen, tekil ikinci kişi zamiri bkz. **sen**

siñ- sinmek, saklanmak

s.-er 112a/02

sîne-çāk (F.) yüreği yaralı

s. 122b/15

sinî (< **sînî** F.) sini, büyük tepsi

s. 88a/02, 113a/06

siñir sinir

s.+le 83a/03

sin mezar

s. 86a/08

sinle mezar

s.+ye (s. gir-) 108b/18

sipāhi (F.) tımar sahibi atlı asker

s. 88a/19

sipās (F.) şükretme

s.+(sipās-ı bī-kıyās) 123a/06

s.+ı (it-) 123a/17

sitem-kār (F.) sitem eden, zalim

s. 85a/20

sitr (A.) örtü

s.+ı 107a/10

sivri sivri

s.+(kıl-) 82b/19

siyāh (F.) siyah, kara

s. 106b/21, 107b/16

s.+dur 103b/05

siz siz, çokluk ikinci kişi zamiri

siz 90b/17, 92b/11, 94a/02, 107b/21

sizden 96a/09

size 112b/04, 117b/13

sizi 108a/03, 111a/14, 119a/04

sizlere 106a/19, 120a/16

sizleri 111a/14, 120a/15

sizün 110a/06, 111a/14, 119a/20,
120b/05

sizünçün 93b/21

sizcileyin 115a/06

şofra (< **şufre** A.) sofra, yemek

ş.+(düzet-) 88a/02

ş.+lar 91a/11

ş.+nuñ 88a/03

şoḥbet (A.) sohbet

ş.+ı 92a/20

ş.+inde 88a/18

şoḵ- sokmak, (arı) iğnesini batırmak
veya ısırarak

ş.-up 111b/10

şoḵaḵ (< **zuḵāḵ** A.) sokak

ş.+larınuñ 100a/08

şoḵıl- sokulmak, içeri sızmak

ş.-up 113a/12

şol sol

ş. 85b/12, 87b/16, 87b/19, 87b/19,
96b/15, 113a/03, 114a/07, 114a/08,
114a/18, 114b/01, 114b/02, 114b/03,
115a/21, 117b/05

ş.+ına 114a/09

ş.+ında 113a/19, 117b/04

şoñ son

ş.+a (öñden ş.) 89a/05

şoñra sonra

ş. 83b/05, 84b/13, 84b/14, 85a/17,
85b/15, 86a/12, 86a/15, 86b/01,
86b/06, 87a/11, 87a/12, 87b/06,
88b/05, 88b/06, 89b/12, 91b/12,
95a/20, 95b/06, 98a/14, 98a/19,
83b/06, 108b/07, 108b/08, 108b/19,
109a/19, 109a/20, 110b/06, 110b/15,
112a/09, 112a/20, 113a/06, 115a/13,
115b/20, 116b/03, 117a/12, 117a/13,
117b/15, 118b/05, 120b/02

şor- sormak

ş.-alum 108a/02, 114a/12

ş.-ar 106b/20

ş.-arlar 117a/06

ş.-dı 82b/10, 83a/11, 84b/07, 96b/02,
109a/17, 110a/02, 110a/06, 114a/13

ş.-dılar 107b/20

ş.-duķ 114a/10

ş.-ıp 97b/15

ş.-mış 83a/21

ş.-sañ 119a/18

şoriş- soruşmak, birbirine sormak

ş.-dı (hāl hātır ş.) 92a/06

ş.-up (hāl hātır ş.) 91b/21

şormak sorma

ş. 84b/04

şovi- soğumak

ş.-ya 93b/04

şovuk soğuk

ş. 93b/05, 100b/09, 100b/10, 101b/06,
108b/14, 112a/02

ş.+dan 100b/14

ş.+dur 103a/05

şoyın- soyunmak

ş.-dı 90a/01

şoyķař- omuzlamak, sırtlamak

ş.-up 109a/11

söyindür- söndürmek

s.-di 102b/19

s.-e 102b/04

s.-i bil- 102a/18

söyindürme- söndürmemek krş.

söyündürme-

s.-dügi 102b/21

söyindürücü söndürücü

s.+sidür 102b/02

söyle- söylemek

s.-di 83b/05, 83b/20, 117b/11, 121a/01

s.-dügi 94a/19

s.-düm 96a/07, 109b/18

s.-dün 116a/12

s.-mişem 99a/07, 112a/04

s.-r 94a/14, 95a/04, 123a/18

s.-r (faşāḥat s.) 84b/18

s.-yen 116b/10

s.-yevüz 96a/08

s.-yüp 114a/13, 116a/11, 120a/06,
121a/02

söylemek söyleme

s. 83a/17

s.+den (ğayb s.) 98b/17

söylen- söylenmek

s.-eydi 96a/05

söyleş- söyleşmek

s.-diler 119b/14

s.-üben 120b/11

s.-üp 119b/14

s.-ürlerdi 96b/19, 97b/09

söylet- söyletmek

s.-üp (söyledüp) 108b/04

söyündürme- söndürmemek krş.

söyindürme-

s.-ye 102b/03

söz söz

s. 92a/06, 96a/07, 99a/07, 106b/07,
112a/04, 116a/12, 121a/01

s.+(çaķışdur-) 89b/20

s.+(ķalma-) 86a/12

s.+den 85b/17

s.+durur 85a/05

s.+e 116b/11

s.+i 82b/06, 84a/05, 89a/19, 89b/21,
95a/03, 95b/08, 96a/15, 97a/19,
107b/04, 116b/09, 121a/01, 121a/02,
121b/21, 122a/11

s.+idür 116b/10

s.+ile 95b/08

s.+in 85a/14, 90a/16, 95b/02, 109b/17, 123a/01	102b/21, 107a/12, 110b/09, 111b/11, 122a/09
s.+in (şıma-) 97b/19	ş.+(çık-) 86a/19
s.+in (tut-) 95a/17	ş.+(sız-) 88b/08
s.+in (tutma-) 84a/06	ş.+(yirden ş. çık-) 88b/10
s.+ine (uy-) 88b/05, 116b/04	ş.+da 93a/18, 93b/06, 107a/13
s.+ini 86a/01, 95a/11, 112b/17	ş.+dan 92b/19, 93a/10, 95b/11, 99a/10, 99a/11, 102a/11
s.+leri 120a/16, 121a/04	
s.+lerin 109a/04	ş.+dur 100a/20, 101a/01, 101a/16
s.+lerine 99a/04	ş.+durur 93a/09
s.+lerini 83b/18, 89a/09	ş.+lar 99a/21, 100b/16
s.+üm 112a/04	ş.+ları 93a/15, 94a/16, 118a/20, 118a/21, 118b/03
s.+üme 101b/21, 104b/02	
s.+ümi 116a/15	ş.+laruñ 93b/04
s.+ümüze 102b/21, 103a/10	ş.+nuñ 93b/05, 102b/02, 107a/18, 107a/21
s.+üñ 121a/08	
şu su; deniz, akarsu, nehir	ş.+ya 86b/10, 93a/10, 93b/14, 94a/06, 97b/13, 98b/16, 99a/01, 99a/03, 99b/07
ş. 86b/05, 86b/07, 92b/05, 92b/13, 92b/21, 93a/04, 93a/06, 93a/19, 93b/01, 93b/02, 93b/02, 93b/03, 93b/04, 93b/07, 94a/05, 94a/14, 94a/14, 98b/10, 99a/19, 99b/03, 101a/04, 101a/06, 101b/19, 102a/06, 102b/04, 102b/05, 102b/18, 102b/19,	ş.+ya (tal-) 99a/02 ş.+yı 92b/14, 93a/07, 93a/14, 93b/05, 93b/08, 103a/04, 103a/06, 103a/07, 107a/03, 110b/18, 111b/17, 114a/05

ş.+y1 (‘azāb ş.) 86a/20, 86b/09

ş.+y1 (içmeler ş.) 103a/05

ş.+y1 (kablucu ş.) 103a/07

ş.+y1 (Nîl ş) 92b/15, 92b/18, 94b/20,
95a/08, 95a/20, 107b/06, 107b/07

ş.+y1 (yüzi ş.) 98a/04

ş.+y1dur 93b/05

ş.+y1la 86b/07, 86b/09, 92b/13,
92b/13, 93a/02, 93b/06, 93b/07,
101a/03, 110b/09, 114b/09

ş.+y1la (yüz ş.) 96a/14

ş.+y1n 102a/21, 110a/13

ş.+y1n (çeşme ş.) 102b/18, 102b/19

ş.+y1na 102b/17, 114a/05, 123a/19

ş.+y1na (Nîl ş.) 94a/12, 95a/15,
112b/20

ş.+y1ndan 113a/01

ş.+y1nuñ (Nîl ş) 91a/16, 108b/10,
111a/12

ş.+y1uñ 93a/09, 93b/03, 99a/20

su’āl (A.) soru

s.+(it-) 82b/12, 90a/18, 93a/21,
98b/21, 100b/21, 101b/03, 102b/02,
109a/15, 114a/16, 114b/09

s.+(kıl-) 94b/18, 115a/04

s.+e 82b/13, 86a/14

şubḥ (A.) sabah

ş. 90b/21, 96a/04

ş.+a 91a/05

şubḥ-dem (A.+F.) sabah vakti

ş. 95b/10, 96a/20, 100a/15

ş.+den 100a/18

şuḡ suç

ş.+um 122b/11

şuffe (A.) sofa

ş.+sinüñ (şadr-ı şuffe) 87a/15

şuḥuf (A.) sayfalar

ş.+(**şuḥf-ı Ādem**: Hz. Adem’e
gönderilen 10 sayfalık kutsal kitap)
98b/13

ş.+a (şuḥfa) 122b/05

ş.+uñ (şuḥfuñ) 120a/09

şulanmak sulanmak, su almak,
yikanmak

ş.+a (şulanmağa) 112b/20

şulb (A.) nesil, soy

ş. 85a/13

sulṭān (A.) sultan, hükümdar,
padişah

s. 108b/08, 123a/10, 123a/15

s.+(s. olsa gerek) 83b/11

s.+(ibn-i sulṭān) 123a/03, 123a/15

s.+dur 116a/17

s.+ı 91b/02, 91b/09, 92a/05, 96b/12

s.+iken 86b/11

s.+ları 108a/14

s.+uñ (ibn-i sulṭān) 123a/10

şun (A.) eser, kudret

ş.+ını (kemāl-i şun) 102a/07

şun- sunmak, takdim etmek

ş.-dı 115b/19, 120b/03

ş.-dılar 119a/01

şuna ördek

ş.+dur 95a/10

şūr (A.) boynuzdan yapılan boru

ş.+(şūr-ı daḳāyık) 96a/19

şūret (A.) görünüş, biçim; çehre

ş. 115b/04

ş.+(şūretü'l-aḳālim) 99a/13

ş.+(şūret-i hey'et) 120a/04

ş.+de 96b/16, 116b/20

ş.+ile 96b/20

ş.+in (düz-) 83a/14

şūretlū (A.+T.) yüzlü, biçimli

ş. 115b/15

şuşa- susamak

ş.-yınca 93a/11

sūsen (F.) susam

s. 93a/02

şusuz susuz

ş. 93a/11, 110a/11

şusuzlık susuzluk

ş.+ın (şusuzlığın) 110a/13

suṭurlāb (<uṣṭurlābA.)yıldızların

arza göre yükseklik derecesini
bulmakta kullanılan alet

s. 98b/08

suvāl (< **su'āl** A.) soru

s.+ (it-) 117a/01, 117a/03, 118a/14,
119b/18, 119b/18, 119b/21, 121a/06,
117a/01, 117a/03, 118a/14, 119b/18,
119b/18, 119b/21, 121a/06

s.+e 121a/11

şuvar- sulamak, su vermek krş.

şıvar-

ş.-ıp 92b/18

ş.-sañ 93a/02

ş.-ur 110b/09

şuver (A.) suretler

ş. 95a/09, 121b/15

süflî (A.) aşağıda bulunan

s.+de 99b/17

s.+de ('ālem-i süflî) 93b/18

s.+ye ('ālem-i süflî) 117a/13

sühān-mendān (F.) sözlü

s.+(sühān-mendān-ı ḥaḳāyık) 96a/18

sükkān (A.) oturanlar

s.+(ehl-i sükkān) 108a/15

s.+ları 98b/09

s.+larınıñ 100a/08

süglin sülün, eti yenilen uzun

kuyruklu kuş

s. 97a/13

sükūn (A.) yaşanılan yer

s.+larıñ 102b/16

sülfiyāt (< **sulfate** Fr.) sülfürik
asidin tuzu

s.+(ma'ādin-i sülfiyāt) 93b/07

gölüş (A.) üçte bir

ş.+dür 104b/04

gölüşān (A.) üçte bir

ş. 106a/08

süñi süngü, mızrak krş. **süñü**

s. 108a/12

sünnet (A.) Hz. Muhammed'in söz
ve davranışları

s.+(ehl-i sünnet) 109a/07

s.+i (tut-) 88b/05

süñü süngü krş. **süñi**

s. 120a/17

süpür- süpürmek

s.-ip 99b/02

sür- sürmek, dokundurmak,
geçirmek; yardımcı fiil

s.-di 106a/11, 118a/13

s.-diler (‘ömr s.) 84b/13

s.-diler (yüz s.) 92a/08, 112b/02,
116b/20

s.-düm (yüz s.) 112a/20

s.-e (yüz s.) 120b/07, 122b/18

s.-eler (harcına s.) 91b/09

s.-en (yüz s.) 84a/09

s.-er 90b/05, 110a/20

s.-er (devrân s.) 87b/07

s.-er (‘ömr s.) 105a/03

s.-esiz (yüz s.) 120b/05

s.-e yor- 116a/08

s.-mişiken (‘ömr s.) 86b/10

s.-sen 93b/16

s.-üp 90b/19, 115a/11, 120a/14

s.-üp (yüz s.) 84b/01

s.-ür (hizmetine yüz s.) 90b/16

sür’at (A.) hız

s.+ıyla 104a/07

sürgü sürgü, kürek

s.+si 110a/20

sürh (A.) kırmızı, kızıl krş. **sürüh**

s.+(sürh-i bād-ı cinnî) 101b/14

süri- sürümek, dokundurmak

s.-p 95b/12

s.-yüp (yüz s.) 95b/09

süril- sürülmek, devam ettirilmek

s.-di (kâ’ide s.) 95b/02

sürmek sürmek, zaman geçirmek

s. (‘ömür s.) 108b/19

sürt- sürtmek, dokundurmak

s.-üp 86a/10

sürüh (< **sürh** A.) kırmızı, kızıl
krş. **sürh**

s. 101b/11, 102b/15

süstlük (F.+T.) gevşeklik, tembellik

s.+dur 88a/16

sütûn (F.) direk

s.+ı 113a/08

süvār (F.) binici, binen

s.+(ol-) 82b/08, 89b/04, 96a/21

Ş

şād (F.) sevinçli, mutlu

ş.+(eyle-) 89a/19, 109b/19

ş.+(ol-) 84b/15, 86a/01, 109b/20

şādımān (< **şād-mān** F.) sevinçli

ş.+lar 101a/21

şāḥ (F.) su arkı, budak

ş.+(ol-) 101a/19

şāh (F.) şah, sultan, padişah krş. **şeh**

ş. 83b/19, 87a/16, 87a/21, 87b/13, 92a/20, 100b/19, 107b/04, 111a/07, 112b/05, 122b/18, 122b/18

ş.+(farq-ı şāh) 116b/01

ş.+(şāh-ı kūhī) 109b/02, 111a/11,

111a/17, 112a/08, 112b/08

ş.+(şāh-ı zemān) 123a/12

ş.+a 84b/19, 123b/01

ş.+dan (kaşr-ı şāh) 100a/10

ş.+ı 96b/17

ş.+ı (tāc-ı şāh) 110a/01

ş.+ı (taht-ı şāh) 108a/17

ş.+ı (kaşr-ı şāh) 92a/10

ş.+(**şāh-ı mārān**: yılanların şahı) 94b/03, 94b/03, 97a/03, 97a/05, 97a/10, 113a/06, 113a/10

ş.+ıdı 88b/04

ş.+ıyıldı 88b/03

ş.+uma 123a/17

şāhā (F.) ey şah

ş. 100b/19, 111a/03

şahıs (< **şahs** A.) şahıs, kişi krş.

şahs

ş.+lar 116b/17

şāhid (A.) şahit, tanık

ş. 120b/19

şāhin (< **şāhīn** F.) şahin

ş. 94b/08

şahs (A.) şahıs, kişi krş. **şahıs**

ş. 117a/06

şāh-vār (F.) şaha, hükümdara

yakışacak biçimde

ş. 85a/06

şā'ir (A.) şair

ş. 105a/02, 109b/17

şak (< **şakḳ** A.) yarma, bölme

ş.+(it-) 117b/21

şakı- şakımak, ötmek

ş.-yup 97b/03

ş.-yup (dāsītān ş.) 97a/15

şakī (A.) kötü, haylaz

ş. 87b/12

şākird (F.) öğrenci

ş.+i 99a/05

ş.+idür 98b/03

şām (F.) akşam

ş. 96a/04, 105b/03, 115a/16

şarāb (A.) şarap, içki

ş. 100a/16

şark (A.) doğu

ş. 88b/03

ş.+a 84b/07, 84b/08, 100b/13, 114a/20

ş.+uñdur 84b/08

şavḳ (< **şevḳ** A.) ışık

ş.+(vir-) 115a/13

ş.+ı 117a/20

şāyed (F.) şayet

ş. 120a/16

şeb-çırāk (F.) gece kandili

ş. 117a/18

şecerāt (A.) küçük ağaçlar

ş.+ı 92b/14

şecer-istān (A.+F.) ormanlık

ş. 97b/12

şedīd (A.) şiddetli, zalim

ş.+(Şeddād-ı şedīd) 88b/20

şeffāf (A.) şeffaf, saydam

ş. 117a/18

şeffāflu (A.+T.) saydamlığı olan

ş. 118a/03

şefī‘ (A.) şefa’at eden, bağışlanmaya aracı olan

ş.+(ol-) 123a/20

şefī‘ü’l-müznibīn (A.)

günahkârların bağışlanması için şefa’at eden, Hz. Muhammed

ş. 100b/20

şefkat (A.) şefkat

ş.+(it-) 100b/20

şeh (F.) şah, sultan, padişah krş. **şāh**

ş.+e 123b/06

ş.+üñ 88b/19

şehādet (A.) şahitlik

ş. 94a/18

şeh-cihān (F.) dünyanın şahı

ş. 90a/07, 106b/03, 119b/07

şehen-şāh (F.) şahlar şahı

ş.+uñ 123a/07

şehin-şāh (< **şehen-şāh** F.)

şahlar şahı

ş. 96b/13

şehir (< **şehr** F.) şehir krş. **şehr**

ş.103b/02, 103b/17, 104a/12, 105b/04,
108a/17, 114b/17, 117a/01

ş.+(şehir-i Balıkesiri) 123a/13

ş.+dür 104b/07, 105a/07, 105b/03,
105b/18, 117a/01

ş.+ler 106b/16, 118a/16

ş.+lerdür 97b/11, 105b/03

ş.+leri 103b/10, 103b/18, 104a/04,
104a/20, 104b/17, 105a/01, 105a/15,
105b/10, 106a/01, 106b/17

ş.+lerinde 106b/18, 106b/18

ş.+lerine 105a/11, 105a/14

ş.+lerinüñ 103b/06, 103b/21, 104a/15,
104b/10, 105a/10

şehirlü (F.+T.) şehirli

ş.+si 106b/20

şehlik (F.+T.) padişahlık

ş. 120b/17

şeh-nişin (F.) balkon, cumba

ş. 100a/06

şehr (F.) şehir, il krş. **şehir**

ş. 85b/06, 85b/15, 103b/01, 105a/07

ş.+(şehir-i Bursa) 103a/06

ş.+(şehir-i Hind) 90a/11

ş.+(şehir-i kıuds-i mübārek) 92b/02

ş.+(şehir-i Mısır) 82b/01, 83a/18

ş.+dür 85b/08, 85b/09, 85b/09

ş.+e (düş-) 85b/16

ş.+i 82b/08, 85b/09, 85b/10, 92b/11,
100a/04, 103b/18, 104a/13, 104b/06,
105b/17, 106b/14

ş.+in 90a/05

ş.+inde 91a/04, 94b/09, 95a/13,
96a/20, 102b/06

ş.+inden 91b/15, 100a/07, 108a/01

ş.+ine 83a/20, 92b/05, 92b/07,
101a/19, 105a/11

ş.+ini 85b/06, 85b/08, 85b/08, 91b/17,
95b/03

ş.+inüñ 85a/13, 85b/13, 85b/14,
85b/16

ş.+ler 100a/21

ş.+leri 85b/17

ş.+üñ 85b/11, 85b/14, 85b/15,
100a/08, 100a/09, 103b/02, 104a/13,
104b/07

şehriyār (< **şehr-yār** F.) padişah,
hükümdar

ş. 83b/18, 88b/19, 109b/14

ş.+(emir-i şehriyār) 85b/18, 100a/13

şehvet (A.) aşırı istek

ş. 96a/01

şek (< **şekk** A.) kuşku, şüphe

ş. 116b/09, 116b/11, 121a/09

ş.+(gel-) 116b/09

ş.+(getür-) 102b/21

ş.+(getürme-) 104b/02, 109b/16

ş.+ke (var-) 116b/09

ş.+kile 94b/16

ş.+küñ 99a/07

şekil (< **şekl** A.) şekil, görünüş krş.
şekil

ş. 96b/20, 107b/15, 107b/17, 107b/18,
107b/20, 107b/21, 108a/02, 108b/12,
117b/05, 120b/02

ş.+(şekl-i ādem) 107b/21

ş.+(şekl-i enver) 115b/16

ş.+de 102a/09, 116b/19, 117a/05

şekkiyye (A.) şüpheye ait

ş. 116a/14

şekl (A.) şekil, görünüş krş. **şekl**

ş. 87a/08, 96b/16

ş.+(bedī'ü'ş-şekl) 122a/12

ş.+(şekl-i insān) 108a/21

ş.+(şekl-i rubʿ) 99a/12

ş.+i 89b/14, 89b/14, 89b/16, 89b/20,
89b/21, 90a/03, 93a/01

ş.+i (ḥātem-i şekl) 116b/21

ş.+idür 111a/21

ş.+in 87a/16, 95a/12

ş.+inde 85a/11, 98b/07, 115b/15

ş.+inden 84a/03

ş.+ine 107b/14

ş.+ini 87a/10

ş.+lerini 88b/01

ş.+lerüñ 83b/03

şemʿ (A.) mum

ş.+isin 92a/13

şemʿa (A.) mumlu fitil

ş.+sıdur 93b/19

şemāyil (< **şemāʿil** A.) kişilikler,
huylar

ş.+de 116b/19

ş.+dedür 108a/03

ş.+in 87a/08

şemʿidānlık (< **şemʿ- dānlık**

A.+F.+T.) şamdan, mumluk

ş.+(it-) 99b/04

şemm (A.) koklama

ş. 121b/16

şems (A.) güneş

ş. 82b/08, 87b/07, 87b/14

ş.+(inḫılāb-ı şems) 100b/03

ş.+(müvekkel-i şems) 98b/02

ş.+üñ (müvekkel-i şems) 102a/04

şemʿ-veş (A.+F.) mum gibi

ş. 96a/11

şenīʿ (A.) fena, ayıp

ş.+(it-) 123a/18

şer (< **şerr** A.) kötülük, zarar

ş.+rinden 111a/14, 112a/09, 113b/03

şerʿ (A.) ölçü birimi, din kuralları,
doğru yol, Allah'ın emri

ş. 82b/21, 86a/04, 122a/21

şerāit (< **şerāʿit** A.) şartlar krş.

şerāʿit

ş.+in 116a/02

şerā'it (A.) şartlar krş. **şerāit**

ş.+in (ḥadd-ı şerā'it) 113b/01

şerbet (A.) şerbet

ş.+i 93a/11

şeref (A.) şeref

ş.+(bul-) 109a/03

ş.+(şeref-i müṭāla'a) 123a/15

şerḥ (A.) açık ve ayrıntılı olarak anlatma

ş.+(it-) 86b/16, 87a/08, 87a/09, 89a/10, 100b/19, 102b/05, 107a/09, 117a/16

ş.+(itme-) 120a/06

ş.+(kıl-) 97b/19

ş.+(olın-) 107a/02

ş.+i 121b/19

şerī'at (A.) doğru yol; din kuralları

ş.+ın 109b/10

ş.+ınca 110a/16

şerīf (A.) şerefli, kutsal

ş. 93a/06, 93a/10, 93a/14, 123a/18

ş.+(mürgān-ı şerīf) 97a/17

ş.+(şerīf-i pāk-zāt) 93a/09

ş.+i 92b/19

şerik (A.) ortak

ş.+(eyle-) 94a/02

ş.+(ol-) 95a/08

ş.+dür 94a/02

ş.+i 93b/11, 94a/17, 95b/17

şeş-çeşm (F.) altı gözlü (yaratıklar)

ş. 88b/16

ş.+ler 88b/03, 88b/11, 89a/01, 89a/11, 90a/06

ş.+lerün 89b/08

şeş-tā (F.) altı telli tanbur

ş. 92a/16

şevk (A.) sevinç, neşe, keyif

ş.+(it-) 123a/18

şey' (A.) şey, nesne

ş.+i 122a/10

şeyā'tin (A.) şeytanlar

ş. 89b/18, 90b/16

ş.+den 121b/11

şeyh (A.) şeyh

ş. 96a/15

şeytân (A.) şeytan

ş.+a 95a/01

ş.+ı 121b/01

şî'ir (< **şî'r** A.) şiir krş. **şî'r**

ş. 112b/07

şî'r (A.) şiir krş. **şî'r**

ş. 96a/10

şikâk (A.) anlaşmazlık

ş.+uñdur 123a/20

şikâr (F.) av

ş.+(it-) 110a/15, 111a/19

şikâyet (A.) şikâyet

ş.+(it-) 90b/14, 95b/04, 112a/08

ş.+(kıl-) 95a/21

şimâl (A.) kuzey

ş. 99a/11, 100b/08, 100b/10, 100b/14,
101b/06, 104a/16, 107a/20, 108b/14

ş.+(müvekkel-i bād-ı şimâl) 101b/10

ş.+e 103a/11

ş.+inde 106a/20

ş.+inden 105b/04, 111a/17

ş.+inüñ 99b/12

şimālî (A.) kuzeyle ilgili

ş.+de 99b/11

ş.+si 99a/10, 107a/01, 111b/04

şimdi şimdi, şu an

ş. 86a/03, 98b/07, 109b/04, 111a/06,
111a/08, 111b/01, 116a/08, 119a/18

ş.+ye 112a/19

ş.+(**şimden şöña** : bundan sonra,
bundan böyle) 86b/06, 112a/20

şimdiki şu anda, şimdi

ş. 82b/17, 84a/14, 85b/13, 85b/14,
85b/15, 89b/06

şîn (< **şen** F.) sevinçli, neşeli

ş.+(eyle-) 82b/02

şirin (< **şîrîn** F.) tatlı, güzel krş. **şîrîn**

ş. 84b/18

şîrîn (F.) tatlı, güzel krş. **şîrîn**

ş. 96a/05, 96a/14, 96a/15

şîrîn-zübân (< **şîrîn-zebân** F.)

tatlı dilli

ş.+(tūṭī-i šīrīn-zübān) 97a/15

ş.+ıla 97b/03

şirk (A.) Allah'a ortak koşma

ş.+den 94a/21

ş.+i (küfr-i şirk) 94b/17

şirrîr (A.) çok şer işleyen

ş.+idür 107a/06

şişe (F.) şişe

ş. 86a/08

ş.+yile 83a/03

şitā (A.) kış

ş.+(müvekkel-i şitā) 101b/09

ş.+dan 101b/08

şol 1) şu; o, işaret sıfatı

ş. 83a/14, 84a/14, 86a/05, 93a/19, 97a/11, 98a/09, 98b/04, 99a/13, 100a/10, 100a/11, 100b/16, 100b/17, 101a/03, 101b/14, 102a/06, 102a/06, , 103a/20, 105b/14, 105b/15, 106a/13, 106a/14, 106b/14, 110a/20, 115a/11, 122a/19, 122a/19

2) şu; o, işaret zamiri

ş. 102a/08, 106b/16

şöhret (A.) şöret

ş.+(bul-) 98a/09

şöyle öyle ; şunun gibi, şu biçimde

ş. 82b/16, 83a/06, 83a/06, 84b/21, 85a/16, 86a/12, 90a/05, 90b/07, 94b/21, 98a/05, 102a/17, 102a/17, 106b/02, 107b/01, 107b/18, 109a/17, 113b/20, 119a/14

ş.+dür 106a/10, 118b/14

şöyle ki 93a/01, 93b/20, 94b/09, 98a/06, 99b/05, 99b/05, 105a/08

şöyle kim 86b/21, 87a/05, 87a/18, 94b/14, 107a/06, 107a/13, 110a/11, 110a/21, 110b/15, 115a/16, 115a/19, 117a/17, 118a/18

şu'ā' (A.) ışın

ş.+da (kūh-ı Şu'ā') 91a/19

şu'arā (A.) şairler

ş.+sı 112b/15

şu'le (A.) ışık, parıltı

ş. 117a/18

ş.+si 115a/12

şübhe (A.) şüphe

ş. 116b/14

ş.+ye 116b/04

ş.+yi 116a/14

şükür (A.) şükür krş. **şükür**

ş. 112b/12, 123a/05

ş.+(it-) 123a/17

ş.+(şükür-i Hâk) 112b/12, 112b/13

ş.+(şükür-i bî-had) 96a/04, 123a/04

ş.+dür 88a/09

ş.+in 110a/05

şükür (< **şükür** A.) şükür krş. **şükür**

ş. 96a/06, 112a/11, 112a/20

ş.+(it-) 108b/16, 112b/13

şürü' (A.) başlama

ş.+(idüp) 123a/14

şütür-ser (F.) deve başlı

ş.+ler 106a/07

T

tâ (F.) kadar, pek, değin

t. 84b/17, 85a/05, 85b/02, 85b/04,
85b/20, 86a/15, 86b/13, 87a/06,
87a/08, 87b/10, 88a/21, 88b/02,
88b/18, 89a/10, 90b/02, 90b/03,

92b/02, 95b/02, 95b/06, 95b/08,
96a/02, 98a/05, 99a/01, 100b/20,
103a/21, 103b/08, 103b/12, 103b/16,
104a/05, 104a/10, 104a/20, 104a/21,
104b/04, 104b/21, 105a/05, 105a/16,
105a/17, 105a/18, 105b/01, 105b/12,
105b/16, 105b/21, 106a/01, 106a/05,
106a/21, 107b/01, 109b/13, 110b/08,
110b/09, 112b/14, 114b/15, 115a/15,
118b/08, 120a/02, 120a/11, 120b/18,
120b/19, 121a/11, 121a/16, 121a/18,
121a/19, 122a/13, 122b/20, 123a/14,
123b/04

t.+ki 85a/13, 86a/06, 93a/16, 95a/20,
96a/01, 96a/09

t.+kim 83b/12, 84b/14, 84b/15,
85a/02, 85a/06, 89b/02

ta'ab (A.) sıkıntı, zahmet, eziyet

t. 92b/01

ta'accüb (A.) şaşırma, hayret etme

t.+(it-) 82b/10, 90b/11, 108a/19,
114a/10, 116a/11

t.+(kıl-) 83a/11, 83b/21, 84a/18,
111a/13, 115a/21, 121a/05

t.+dür 118b/13

t.+e (var-) 118b/15

ta'ālā (A.) yüksek, yüce olsun

t. 91a/15, 98a/07, 99a/15, 102a/07, 107a/11, 109b/06, 110a/09, 110b/15, 112a/10, 115a/12, 115b/21, 118a/15, 118a/19, 119a/19, 123a/08

t.+(Hak t.) 110b/07, 114a/15, 118b/20, 119a/08, 119b/21, 121a/09, 121a/12, 106a/18, 109a/20, 109a/20, 110a/17, 114a/19, 115a/09

t.+dan 121b/20

t.+dan (Hak t.) 121b/21

t.+nuñ 106b/09, 118b/04, 119b/17

t.+nuñ (Hak) 112b/13, 116a/15, 114b/03

t.+ya 109b/10

t.+ya (Hak) 118b/06

ta'alluk (A.) ait, ilgili

t. 102b/08

t.+dur 103a/16, 103a/16, 103b/12, 104a/06, 104b/01, 105a/18, 105b/12

t.+durur 84b/07

ta'am (A.) yemek, yiyecek

ṭ. 93b/19, 100a/16, 112b/04

ṭ.+lardan 110a/03

ṭā'at (A.) ibadet

ṭ.+(eyle-) 88b/15, 89a/08

ṭ.+(it-) 88a/08, 90b/21, 93b/11, 98a/10, 109b/11, 122b/17

ṭ.+(kıl-) 109a/18

ṭ.+ı (kıl-) 108b/10, 114b/16

ṭ.+ıla 88a/07

ṭ.+ını (kıl-) 88b/13

ṭab' (A.) tabiat, yaratılış, huy

ṭ.+umdan (baḥr-ı ṭab') 123b/04

ṭabak (A.) tabak

ṭ. 95b/04, 113a/06

ṭ.+ları 89a/12, 89b/01

ṭabaka (A.) kat, katman

ṭ. 118b/17

ṭabāyi' (A.) tabiatlar

ṭ. 121b/14

tābi' (A.) birine uyan, bağlı kalan; boyun eğen

t. 86b/04, 104b/02

t.+(ol-) 86b/09

t.+iyle 92b/03

t.+leriyle 107b/11

ṭabīʿat (A.) tabiat, huy, yaratılış

ṭ.+ı 107a/15

ṭ.+umuzdan 112b/10

ṭ.+uñuz 120a/16

ṭabīb (A.) hekim, doktor

ṭ. 96a/16, 121a/06

taʿbīr (A.) tabir, ifade, yorum

t.+(kıl-) 121a/04

ṭabl (A.) davul

ṭ. 108a/13, 121a/07

ṭ.+ı 96b/09

tābūt (A.) tabut

t. 89b/14, 89b/14, 89b/16, 89b/20,
89b/21, 90a/03

tāc (A.) taç, başlık

t. 113b/12, 115b/12, 116a/21

t.+(tāc-ı şāh) 110a/01

t.+ın 119b/08

t.+ını 116b/01

t.+ları 107b/19

t.+ların 113b/10

taʿcīl (A.) acil, çabuk

t. 88a/05

tācīr (A.) ticaretle uğraşan

t.+leri 108a/15

tafşīl (A.) ayrıntılı olarak bildirme,
açıklama

t.+(viril-) 101a/08

t.+i 97b/18

ṭağ dağ

ṭ. 82b/19, 94b/04, 96b/20, 103b/03,
103b/19, 104b/08, 105a/08, 105b/06,
105b/18, 110a/15, 111b/17, 113a/12,
118a/02

ṭ.+a 82b/09, 90a/07

ṭ.+da 111b/06

ṭ.+ı 101b/21, 102a/14, 104a/14,
105a/09, 106a/09, 107b/06, 115a/12

ṭ.+ın 117b/21

ṭ.+ına 102b/13, 118b/19

ṭ.+ına 118b/19

ṭ.+ına (ʿArafāt ṭ.) 86b/04

ṭ.+ında 111b/07

ṭ.+ınuñ 113b/21, 117a/19, 117a/20,
117a/21, 118a/09, 119a/15

ṭ.+lar 106b/17, 118a/16

ṭ.+lardur 104b/08

ṭ.+ları 117b/19

ṭ.+ların 102a/03

ṭ.+larına 118a/17

ṭ.+larından 100a/09, 114a/08

ṭ.+larınuñ 113b/15

ṭ.+laruñ 110a/20, 121b/05

ṭ.+uñ 107b/13, 111b/05, 114a/04,
115b/01

ṭağıt- dağıtmak

ṭ.-dı 95b/11

ṭāğī (A.) serkeş, âsi

ṭ.+(ol-)122a/17

ṭağayyür (A.) değişme, başkalaşma

t.+(ol-) 117a/04

ṭağlu dağlı

ṭ. 110a/11

ṭağyır (A.) değiştirme, başkalaştırma

t.+(ol-) 107a/15

ṭahāret (A.) temizlik

ṭ.+dür (sebeb-i ṭahāret) 92b/19

ṭahkik (A.) doğru, gerçek

t. 90b/06, 98a/05, 98b/11, 100a/07,
116a/14, 121b/13

t.+(ehl-i ṭahkik) 121b/21

t.+(ol-)122a/10

t.+in 107a/21

ṭahşil (A.) kazanmak

t.+(it-) 110a/08

ṭahsîn (A.) güzel bularak takdir
etme, beğenme

t.+(eyle-) 82b/01

t.+(it-) 100b/20

t.+(kıl-) 86a/17, 87b/14

ṭaht (F.) taht

t. 87a/04, 87a/16, 96b/11, 108a/10,
108a/11, 108a/12, 113a/17, 113b/08,
113b/12

t.+(ṭaht-ı ‘arż) 119a/12

t.+(ṭaht-ı mu‘allaḳ) 107b/09

t.+(taht-ı Süleymān) 96b/08, 96b/09,
96b/15, 96b/19, 97a/14, 97a/21,
97b/07, 107b/05, 108a/04, 108a/06,
109a/05, 113a/04, 113a/16, 113a/18,
113b/05, 113b/11

t.+(taht-ı Süleymānī) 113b/04

t.+(taht-ı şāh) 108a/17

t.+(taht-ı yed) 88a/19, 120a/05,
120a/21

t.+dan 107b/05

t.+ı 96b/07, 97b/04, 97b/09, 101b/02,
102b/21, 107b/09, 108a/05, 108a/07,
108a/09, 113a/02, 113b/03, 113b/04,
113b/13, 113b/15, 119a/11

t.+ın 96b/17, 97a/02, 106a/11,
106a/15, 106a/17, 113a/05, 116a/21

t.+ına 91a/10, 100b/15, 113a/14,
116a/18

t.+ını 84a/01, 97a/12, 97a/19, 97b/02,
97b/05, 97b/06, 97b/08, 100a/06,
108a/01, 108a/19, 113b/13, 116a/07,
116a/20, 119a/07, 119b/05, 120b/16,
121a/08

t.+ınuñ 97a/10, 106b/11, 112b/21,
113a/03, 113a/10, 113a/19

t.+umı 96b/04

t.+uñ 96a/21, 96b/03, 96b/11, 99b/19,
106b/13, 108a/09, 111a/08

t.+uñı 101b/01, 101b/08, 106b/10

taht-gāh (F.) baş şehir krş. **tahtgāh**

t.+ını 87a/11

tahtıgāh (< **taht-gāh** F.) baş şehir
krş. **taht-gāh**

t.+ı 90a/11

tahtlu (F.+T.) taht sahibi

t. 109b/14

tahvīl (A.) değiştirme, çevirme

t.+(it-) 108b/12

tā'ife (A.) tayfa, bölük, takım

t. 117a/15

t.+dür 117a/02

t.+si 101b/11

tā'ir (A.) kuş

t.+(nesr-i **tā'ir** F.) kartal takım yıldızı,
batı yönünde görülen parlak bir yıldız
84a/14

tāk (A) kubbe, künbet

ṭ.+dur 82b/16

ṭ.+ı 82b/16

ṭ.+ından 88a/04

ṭāḳat (A.) güç, kuvvet

ṭ.+ı 100a/16

taḳdīr (A.) takdir, yazgı; o durumda, böyle olunca

t. 95a/02

t.+(it-) 102a/17

t.+(olın-) 99b/10

t.+ce 84a/15, 100a/19, 101a/08, 102b/02, 103a/05, 103a/14, 103a/16, 103b/12, 104a/06, 104b/01, 105a/01, 105a/18, 114b/13

taḳrīr (A.) anlatma

t.+(it-) 97b/21

t.+(kıl-) 87a/11, 87a/12, 109b/12, 120a/11, 120b/01, 121a/03

t.+i 98a/03

t.+ine 121a/08

taḳsīm (A.) bölme

t.+(it-) 100a/03, 102b/16

ṭaḳur ağaç

ṭ. 93b/16

ṭal- dalmak

ṭ.-dı (şuya ṭ.) 99a/02

ṭaldur- daldırmak

ṭ.-uñuz 95a/15

ṭaleb (A.) isteme, istek

ṭ.+(it-) 89a/20, 102b/07, 102b/12, 120a/18

ṭāle'l-lāhu 'ömrühü (A.) “Allah onun ömrünü uzatsın” anlamında bir dua

ṭ. 123a/03, 123a/15, 123a/16

ṭālib (A.) istekli

ṭ.+(ol-) 109a/03

ta'lim (A.) öğrenme, öğretme

t.+(it-) 98a/12, 98b/03, 109b/10, 119a/19

tām (< **tāmm** A.) tam

t.+(tecnīs-i tām) 122b/01

ṭama' (A.) hırs, doymazlık, açgözlülük

ṭ. 109a/02

ṭ.+da 109a/01

ṭ.+yı 112b/11

tamām (A.) bitirme, sona erdirme

t. 91b/06, 97b/18, 98a/18, 100a/06,
100b/06, 103a/18, 104a/10, 106a/03,
110b/01, 110b/12, 111a/18, 115a/16,
115a/17

t.+(it-) 82b/07, 84a/12, 86a/08, 86a/12,
86a/16, 110b/05, 116a/10, 123a/14

t.+(ol-) 96a/05, 98a/19, 100a/18,
100a/19, 105a/01, 110b/12, 110b/17,
123b/04

t.+(yaz-) 87a/14

tamāmet (< **tamāmiyyet** A.)

tamamen, bütün

t. 101b/02

ṭamar damar, katman

ṭ.+ı 118a/17, 118a/19

ṭ.+ın 118b/06

ṭ.+ları 118a/18, 121b/05

ṭ.+ların 118a/20, 118b/03

ṭāmi' (A.) tamah eden, gözü doymaz

ṭ.+(eyleme-) 112b/11

ṭamu cehennem

ṭ.+dan 103a/09

ṭañ 1) şafak vakti, sabah

ṭ.+a 122a/06

2) şaşıрма

ṭ.+a (ṭaña ḳal-) 122a/07

ṭanbūr (A.) tanbur, müzik âleti

ṭ. 122b/12

ṭ.+ı 92a/16

ṭañla- şaşırmak

ṭ.-yup 111a/13

ṭap- tapmak, kulluk etmek

ṭ. 94a/08, 94a/09

ṭ.-an 94a/12

ṭ.-arsañuz 93b/14

ṭ.-arsız 92b/11

ṭ.-aruz 92b/12

ṭ.-mazsın 93b/19, 94a/01

ṭ.-mazsız 93b/14, 93b/21

ṭapmak tapmak, kulluk etmek

ṭ.+(ṭ. durur) 94a/08

ṭapu hizmet, huzur

ṭ. 117b/18

ṭ.+ña 95a/09

ṭ.+nda 123a/21

ṭ.+sını 88b/19

ṭaraf (A.) yan, yön

ṭ.+adur 113b/01

ṭ.+da 113a/03

ṭ.+ı 106b/15, 108b/10, 118a/02

ṭ.+ına 107b/07

ṭ.+ında 85b/09, 96b/11, 96b/15,
101b/06, 102a/01, 106b/08, 107a/20,
109a/06, 117b/04, 117b/04

ṭ.+ından 82b/18, 91a/17, 100b/08,
101a/12, 103b/21

ṭ.+ındandur 101a/13

ṭ.+ını 86a/09

ṭarı darı krş. **ṭaru**

ṭ.+nuñ 110b/13

ṭ.+sından 110a/03

tārīḥ (A.) tarih

t. 99a/07

t.+(ehl-i tārīḥ) 89a/12, 89b/03

t.+(ol-) 86a/19

t.+(tārīḥ-i rūzigār) 123a/15

t.+i 83b/20, 86b/04, 89a/03, 89a/10,
89a/11, 90a/05, 90b/13, 109a/14

t.+in 89a/04

ṭarīḥ (A.) yol

ṭ.+(ṭarīḥ-i müstākīm) 98b/01

ṭ.+(it-) 122b/01

ṭ.+ın 110a/06

ṭartıcı tartıcı, alıkoyucu

ṭ.+(ṭ. kuşlar) 91a/14

ṭ.+(ṭ. kuşcuğazlar) 97a/13

ṭ.+(dāne ṭ. kuşlar) 97a/21

ṭaru darı krş. **ṭarı**

ṭ. 106b/19, 110a/04, 110b/21

ṭ.+ları 110b/11, 110b/12

ṭ.+sı 106b/19, 110b/04, 112b/03

ṭ.+sı 108b/15, 110a/07

ṭ.+sını 110b/21

tasalan- tasalanmak

t.-up 90b/14

taşdı (A.) ısrarla önemli bir dilekte
bulunmak

t.+(kıl-) 123b/05

taşdı (A.) doğrulama, onay

t.+(it-)

t.+(kıl-) 116a/15

taşnif (A.) kitap yazma

t.+(it-) 89a/14, 98b/06, 123a/08

t.+(kıl-) 98a/11, 98b/04

taştır (A.) yazı yazma

t.+(kıl-) 120a/11

taşvir (A.) resim

t.+(it-) 87a/06

t.+(kıl-) 87a/20

t.+in 87a/19

t.+leri (kıl-) 87a/20

taş taş

ş. 83a/19, 83a/20, 83b/01, 83b/03,
90a/17, 90b/03, 90b/10, 93b/15

ş.+dan 83a/02

ş.+ı 82b/18, 82b/18, 86a/09, 93b/16,
101b/21, 102a/15, 106a/09

ş.+ından 117b/02

ş.+ına 85b/20

ş.+lar 83b/03, 99b/05, 101b/08

ş.+lardur 89b/10

ş.+ları 90b/05, 114b/18, 118a/04

ş.+larıyla 82b/18

ş.+ların 102a/03

ş.+larumuz 110a/11

ş.+larıñ 89b/12

ş.+uñ 83a/05, 83a/19, 83b/05, 105b/05

taş- taşmak

ş.-ar 95a/09, 95b/08, 110b/10

ş.-dı 95a/19

ş.-duğına 111a/12

ş.-ıp 94b/19

ş.-maz 92b/17, 92b/18, 94b/20, 95a/09

ş.-sa 95a/09

ş.-up 92b/15, 95a/16

taşlu taşlı

ş. 107b/06, 107b/13, 110a/20

taşma taşmak

ş.+sı 95a/02, 95a/10

taşma- taşmamak

ţ.-dı 95a/20

ţ.-dığı 95a/17

ţ.-sa 95a/09

ţ.-ya 95a/14

taşra dışarı

ţ. 89b/15, 99b/17, 101b/14, 102a/11,
102a/12

ţ.+dan 83a/07

tatlu tatlı

ţ. 93b/03

ţavāf (A.) çevresini dolaşma;

Kâbe'nin etrafını dolaşma

ţ.+(it-) 115a/03, 123b/05

ţavîl (A.) uzun

ţ.+(ol-) 114b/13

ţavşancıl tavşan avlayarak beslenen
kartal, akbaba gibi yırtıcı kuş

ţ. 83a/14, 83a/16, 83a/19, 83b/03,
89b/10, 89b/12, 90b/03

ţ.+larda 83a/17

ţ.+uñ 83b/04, 84a/13

ţāvus (< **ţā'us** A.) tavus kuşu

ţ. 96b/14, 115b/15, 115b/15, 118a/05

ţ.+(ţāvus-ı kudsî) 98b/07

ţayan- dayanmak, yaslanmak

ţ.-ıp 106b/13

ţâyife (< **ţā'ife** A.) topluluk, kabile,
kavim

ţ.+nũñ 88b/01

ţ.+si 91b/12

ţ.+(ţ. ţayife) 87a/18

ţ.+yi 87a/07

ta'yîn (A.) (pınarlara) ayırma, bölme

t.+i 102a/17

ţayr (A.) kuş

ţ. 120b/15

tażarru' (A.) yalvarma

t.+ (kıl-)109b/02, 117b/13

tāze (F.) taze, yeni

t. 94b/16, 95b/14, 109b/08

ta'zîm (A.) yüceltme, ululama

t.+ile 84b/04

tebāh (F.) yıkılmış, yıkıntı

t.+(it-) 88b/18

t.+(ol-) 88b/08

tebessüm (A.) gülümseme

t. 112b/03

tebî^c (A.) yardımcı

t. +(ol-) 123b/01

tecemmülât (A.) süslenmek üzere
kullanılan eşya

t.+ıla 91b/10

tecribe (A.) tecrübe, deneme

t.+(kıl-) 89a/15

tecnîs (A.) cinas yapma

t.+(tecnîs-i tām) 122b/01

tefahhüş (A.) araştırma

t.+(kıl-) 85a/10

teferrüc (A.) gezinti, inceleme

t.+(itdür-) 84a/11, 86b/17

t.+(it-) 82b/08, 83a/20, 97b/06,
99b/21, 113b/15, 118b/17

t.+(kıl-) 82b/11, 83a/19, 84a/07,
90b/19, 91a/02, 91a/20, 119a/10

t.+e (tur-) 91b/20

t.+in 84a/12

teftiş (A.) araştırma, denetleme,
inceleme

t.+(it-) 83a/17, 97b/15, 98b/09,
117a/13

t.+(kıl-) 85a/10

tehecci (A.) heceleme

t.+si (hurûf-ı tehecci) 120a/09

tehellül (A.) sevinme, keyifli olma

t. 115a/06

tekāsül (A.) üşenme, tembellik;
ilgisizlik

t.+(it-) 84a/01

tekbîr (A.) “Allahu ekber” deme

t. 108a/11, 117b/17

t.+(getür-) 91b/14, 113a/07, 113b/11,
114a/10

t.+(it-) 96b/10

tekrâr (A.) yine, bir daha

t. 82b/12, 98a/18, 112a/19

tekvîn (A.) var etme, yaratma;
Allah'ın emriyle yeryüzünün ve Hz.
Süleyman'ın hizmetinde olan melekler

t. 84b/06, 84b/06, 96b/08, 115a/07,
116b/19, 120a/07

t.+(baḥr-ı tekvîn) 113b/20

t.+(ebil-i tekvîn) 115b/08

t.+(müvekkel-i bād-ı tekvîn) 113b/03

t.+(sırr-ı tekvîn-i vücūd) 122a/11

t.+(tekvîn-i bād) 96b/01, 96b/07,
106b/07, 113b/03

t.+(tekvîn-i baḥr) 119a/04, 119a/11,
115b/08, 120a/07

t.+(tekvîn-i ḥāk) 86b/14, 86b/16

t.+(tekvîn-i ḥākī) 86b/15, 90b/13

t.+(tekvîn-i hevā) 112a/14

t.+(Kendüreş-i tekvîn) 90a/04

t.+(tekvîn-i Kenderüş) 90b/09

t.+den 113b/18

t.+e 90a/17, 90b/11

t.+i 84b/04, 84b/08

t.+ini 90a/02

t.+ler 90b/15, 119a/14

t.+leri 119a/16, 119b/12

t.+lerle 102b/12

t.+ün 84b/03

te'lîf (A.) eser yazma

t.+(it-) 98a/12, 98b/04, 98b/19,
106b/03, 106b/06

t.+ine 123a/14

t.+ini 123a/05

temāşā (A.) seyretme, bakma

t.+(it-) 87b/14

t.+(kıl-) 120b/06

temcîd (A.) sabah namazı vaktinden
önce minarelerde belli makamlarda
söylenen Arapça niyaz ilahisi

t.+inde (ḥitāb-ı temcîd) 93b/13

temennā (A.) istek, dilek

t.+m 97b/17

temşilāt (A.) temsiller

t.+(der-beyān-ı temşilāt-ı dāstān-ı
māzī) 95b/19

ten (F.) vücut, beden, gövde

t. 95b/19, 96b/20, 108b/18, 108b/20

t.+de 93a/11, 123a/09

t.+i 107a/08

t.+ler 107b/17

t.+leri 84b/13, 108b/01

t.+ün 116b/03

tenāsīl (< **tenāsūl** A.) doğma

t.+i 102b/07, 102b/09

tenāvūl (A.) yemek yeme

t.+(tenāvūl-i āsāyiş) 100a/17

tenbīh (A.) uyarma

t.+(it-) 95b/11

ten-dürüst (F.+T.) sağlam vücutlu

t.+(eyle-) 93b/03

tenhā (F.) boş, ıssız

t. 98a/12, 98b/06

tenlū (F.+T.) tenli, bedenli

t. 103b/06

ter (F.) ter, ıslak

t.+(it-) 92a/17

terāb (F.) sızıntı, damla

t. 122b/15

terbiyet (F.) terbiye, besleyip
büyütme

t.+(it-) 93b/03

tercūme (< **terceme** A.) tercüme

t.+(şāhib-i tercūme-i Eflāṭūnī) 96a/18

terdid (A.) reddetme, geri çevirme

t.+(it-) 94b/20

terk (A.) bırakma, ayrılma

t.+(eyle-) 89a/08, 96a/03

t.+(it-) 94a/07, 95a/17, 122b/06

t.+(terk-i edeb) 83a/17

t.+in (ur-) 89a/09

terkīb (A.) terkip, birleşim

t.+(it-) 83a/04, 86a/08, 86a/09

t.+dür 83a/04, 83b/01

t.+i 86a/09

t.+i (ma'cūn-ı terkīb) 83a/03

t.+ile 83a/05, 86a/12

tesbīh (A.) Allah'ı ululama

t. 114b/21, 115b/17, 118a/08

t.+(it-) 97a/16, 113a/07, 114a/09,

115b/05

t.+e 117a/03

t.+in 114a/16

t.+lerin 115b/21

tesellā (A.) tesellî

t.+(it-) 90b/19

t.+(ol-) 91a/04

te'sîr (A.) etki

t.+(itme-) 84a/16, 85b/19

t.+(te'sîr-i hevâ) 107a/20

t.+in 107b/01

teşbîh (A.) benzetme

t.+(eyle-) 123a/18

tevâbi' (A.) birinin yanında
bulunanlar, hizmetçiler

t.+i 91a/08, 112b/19

t.+lerle 96b/21

tevakḳuf (A.) durma, bekleme

t.+(çekme-) 100a/17

tevâlid (< **tevâlüd** A.) doğurma

t.+i 102b/07, 102b/09

teveccüh (A.) yönelme

t.+(it-) 114b/21

tevfîḳ (A.) uygun; Allah'ın yardımı

t.+(ol-) 122a/10

t.+uñı 122b/01

tevḥîd (A.) tevhit, Allah'ın bir
olduğunu söyleme

t.+e 94a/19

tevlîd (A.) doğurma, (mec.) meydana
getirme

t.+(it-) 123b/06

ṭıfıl (< **ṭıfl** A.) çocuk

ṭ. 117a/12

ṭılā (< **ṭılā'** A.) sürülecek şey

ṭ.+(it-) 83a/06

ṭılsım (A.) sihir, büyü

ṭ.+(bağla-) 82b/01

ṭılsımât (A.) tılsımlar, büyüler,
sihirler

ṭ. 84a/13

ṭ.+(düzet-) 82b/14

ṭ.+(düz-) 86a/14

ṭ.+dan 89a/14

ṭ.+ı 82b/07, 87b/19, 89b/19, 90a/20

ṭ.+ıla 82b/16, 83a/12

ṭ.+ın (boz-) 84a/03, 89a/21

ṭ.+ını (boz-) 84a/07, 84a/12, 86b/17

ṭ.+ların (boz-) 89b/19

ṭ.+ların (düz-) 89b/02

ṭınma- hiçbir şey söylememek, ses çıkarmamak

ṭ.-dılar 82b/12

ṭ.-yup 82b/04

tırnaklı tırnaklı

t. 96b/14

tığ (F.) kılıç

t. 120a/19

t. (tığ-ı fetḥ) 123b/02

t.+ıla 84a/13, 89a/13, 116b/21,
120a/08

t.+ınuñ 123a/19

tığ-zen (F.) kılıç kullanan

t. 88a/19

timsāḥ (A.) timsah

t.+(nān-ı timsāḥ) 95b/21

ṭīn (A.) balçık, çamur

ṭ.+den (māʾ-i ṭīn) 122b/02

tīr (F.) ok

t. 123b/03

tīr-endāz (F.) ok atan

t. 88a/19

tir-keş (< **tīr-keş** F.) ok kabı

t.+e (koyıl-) 97a/11

tisʿa (A.) dokuz

t.+(çarḥ-ı tisʿa) 122a/04

tiz (F.) tez, çabuk

t. 93b/04, 93b/04

tizcek (F.+T.) tez olarak, çabucak,
hemen

t. 85a/20

toğ- doğmak

ṭ.-an 107a/12

ṭ.-ar 107a/05, 122b/04

ṭ.-arlar 103b/06

ṭ.-mışam 109a/17

toğan doğan kuşu

ṭ. 94b/08, 120b/20

toğma doğma

ţ. 106b/16

ţođru doğru krş. **ţođru**

ţ. 98a/21

ţođru doğru krş. **ţođru**

ţ. 96b/07, 113b/12

ţođım (< **ţuđım** F.) tohum

t. 94a/05, 118b/04

t.+1 110b/05

t.+ını 110b/04

ţođın- dokunmak, değmek krş. **ţođun-**

ţ.-duğı 101b/16

ţ.-ur 107b/02

ţođınma- dokunmamak, değmemek

ţ.-sun 97b/01, 113a/15

ţ.-yup (ıssı ı.) 101b/07

ţođsan doksan

ţ. 104a/11

ţ.+1 105b/03

ţođsan **ţođuz** doksan dokuz

ţ. 123a/05

ţođun- dokunmak krş. **ţođın-**

ţ.-maz 87a/02

ţođuz dokuz

ţ. 85b/16, 94b/01, 106a/14, 113a/07,

113a/10, 113a/13, 117a/11, 123b/06

ţ.+1 103b/04, 105b/20

ţođuzar dokuzar

ţ. 97a/08

ţol- dolmak

ţ.-a 116b/07

ţ.-ar 110b/09

ţ.-dı 101a/03, 101a/04, 116b/09

ţ.-ıp 101a/04

ţ.-maz 83a/20

ţ.-up 86b/09, 101a/05, 101a/07

ţolandur- dolandırmak, etrafında döndürmek

ţ.-ıp 91b/17

ţolaş- dolaşmak

ţ.-dı 113a/11

ţ.-ıp 91a/20, 97a/06, 97a/07

ţ.-up 83a/13

ţoldur- doldurmak

ţ.-ur 110a/21

olin- (ay) dolunay durumuna
gelmek

.-ur 122b/04

olma- dolmamak

.-dı 110b/20

.-duğına 90b/10

.-mış 83b/03

.-ya 110a/21

olma dolmak

.+(. durur) 87b/09

olu dolu

. 100a/08, 104b/08, 108a/13

.+dur 104a/13, 104a/14, 105a/09

onat- donatmak

.-ip (onadı) 92b/17, 94b/18, 95a/17,
95b/01

op top, yuvarlak şekilli

. 120b/03, 120b/08

.+lardan 120b/08

opra toprak

. 93a/04, 93a/10, 93a/19, 93b/09,
99a/19, 107a/14, 107a/16, 110a/07,

110b/01, 111a/09, 114a/01, 122a/09,
122a/09

.+ (zır-i opra) 122a/09

.+(ol-) 94a/04

.+a (oprağa) 94a/05, 94a/06

.+dur 94a/04

.+ıdur (oprağıdur) 84a/09

.+ı 110a/21, 118a/03

.+ı (oprağı) 116b/02, 118a/04

.+ıla 94a/05

.+uñ 107a/21

oprasuz topraksız

. 110a/10

opolu dopdolu

.+(ol-) 87b/07

.+dur 105b/07

oyur- doyurmak

.-dı 110a/01

toz toz

t. 85b/02, 110b/01

t.+ına 123a/18

tozıt- tozutmak, toz çıkarmak

t.-up (tozıdup) 110a/20

tūfān (A.) şiddetli yağmur

t. 86a/21, 86b/04, 86b/06, 86b/06,
88b/08, 88b/17, 88b/18, 100b/03

t.+(dile-) 86b/03

t.+(kõpar-) 100a/21

t.+(tūfān-ı Nūh) 100a/21, 100b/03,
110b/07

t.+(tūfān-ı Nūh kõp-) 88b/10

t.+(vir-) 86a/19, 88b/07

t.+a 86b/09

t.+da 84a/16

t.+dan 88b/15

t.+ı 86a/20

t.+ı (vir-) 88b/13

t.+ı (virme-) 88b/15

t.+ıla 100a/21

t.+ın (kõpar-) 97a/09

t.+la 88b/07

tūl (A.) uzunluk, boy

t.+ı 83a/05, 86a/03, 86a/05, 89b/04,
106b/01, 107a/01, 108a/07, 109a/07

t.+unı 100a/19

t.+(tūl-ı nūr) 122b/03

tur- 1) (esas fiil) durmak, hareketsiz
kalmak; kalkmak, ayağa kalkmak

t.-an 109a/06, 115b/10, 116b/15

t.-dı 107b/10

t.-dılar 90b/21, 91a/09, 94a/21,
94b/07, 112a/19

t.-duğı 101b/16, 120a/10

t.-duķ 114a/13, 119b/12

t.-duķça 84b/14, 84b/15

t.-ınca 113a/21

t.-ıp 96a/20, 98b/11

t.-mış 114a/07

t.-mışlar 107b/16, 117b/05

t.-up 85b/12, 115b/02

t.-ur 90a/07, 103a/03, 108a/07, 108a/08,
108a/13, 115b/04, 117a/19, 118a/08

t.-urlar 83a/15, 115b/13

t.-urlardı 97a/07

2) yardımcı fiil

t.-dı (hıdmete t.) 84b/03, 84b/05

ṭ.-dılar (teferrüc ṭ) 91b/20	ṭ.-dı 107a/05, 107b/10, 109b/07,
ṭ.-ur (başup ṭ.) 87b/19	116a/19, 118b/10, 122b/04
ṭ.-ur (baş ṭ.) 90a/08	ṭ.-dı (farz ṭ.) 88b/05
ṭ.-ur (kaplayup ṭ.) 114b/02	ṭ.-dı (vācib ṭ.) 88b/05
ṭ.-urın (tutup ṭ.) 114a/21	ṭ.-dı (sünnet ṭ.) 88b/05
ṭ.-urlar (tutup ṭ.) 115b/03	ṭ.-dı (nevbet ṭ.) 92a/09
ṭ.-uruz (şerh idip ṭ.) 107a/10	ṭ.-dılar 113a/02
ṭurrāc (< dürrāc A.) eti gevrek bir	ṭ.-dılar (dīvān ṭ.) 91a/10
kuş, çil kuşu	ṭ.-dılar (kā'ide ṭ.) 95b/02
ṭ. 97a/14	ṭ.-dılar (sāye-bān ṭ.) 91a/11
ṭut- tutmak, varsaymak; bırakmamak;	ṭ.-dılar (söz ṭ.) 95a/17
kaplamak; gereğini yapmak; saklamak	ṭ.-ip 93b/17, 96b/08, 108a/20
ṭ. 89a/06, 89a/07, 116b/03, 116b/14	ṭ.-ip (el ṭ.) 98b/18
ṭ.-(gūş ṭ.) 97b/21	ṭ.-maz (karār ṭ.) 93b/18
ṭ.-(kulak ṭ.) 96a/01	ṭ.-mazam (söz ṭ.) 84a/06
ṭ.-(ma'zūr ṭ.) 84a/04	ṭ.-miş 108a/12
ṭ.-alı 123a/21	ṭ.-mişdur 93b/15, 99b/14, 99b/14,
ṭ.-ar 107a/16	99b/15, 99b/15
ṭ.-arım 114b/12	ṭ.-mışdı (milket ṭ.) 88b/03
ṭ.-arlar 117b/06	ṭ.-mışlardur (vaṭan ṭ.) 101b/12
ṭ.-arlardı (sāyibān ṭ.) 97b/01	ṭ.-sam (hōş ṭ. gerek) 91b/01
	ṭ.-uban 122b/19

ṭ.-uñ (ḳāʿide ṭ.) 95b/01

ṭ.-up 89a/05, 113a/20, 114a/04,
114b/02, 114b/05, 117a/16

ṭ.-up (semāʿ ṭ.) 112a/07

ṭ.-up (ṭ. ṭururın) 114a/21

ṭ.-up (ṭ. ṭururlar) 115b/03

ṭuṭaḳ dudak

ṭ.+ları 107a/05

ṭuṭaḳlu dudaklı

ṭ. 96b/14

ṭutırık ateş tutuşturacak çörçöp krş.

ṭutruk

ṭ.+(ol-) 102b/01

ṭutiş- birlikte tutmak

ṭ.-dılar (sāyibān ṭ.) 113a/15

ṭūṭī (F.) dudu, papağan

ṭ.+(ṭūṭī-i Hind) 97b/03

ṭ.+(ṭūṭī-i şīrīn-zübān) 97a/15

ṭūṭī -veş (F.) papağan gibi

ṭ. 92a/16

ṭutma- tutmamak

ṭ.-ya 122a/08

ṭ.-z 109a/11

ṭutruk ateş tutuşturacak çörçöp krş.

ṭutırık

ṭ.+(ḳıl-) 102b/17

ṭ.+(ol-) 102a/20, 102b/01

ṭ.+ı (ṭutruḡı) 102b/18

ṭutul- tutulmak

ṭ.-ıp (nefesi ṭ.) 102a/12

ṭuyūr (A.) kuşlar

ṭ.+dan 87a/06

tü tüy

t.+sine 108b/03

tülü tüylü

t. 108b/03

türāb (A.) toprak

t. 122b/14

türbe (A.) türbe

t.+sin 85a/01

tütün duman

t.+leri 101b/18

U

u (F.) ve, ile

u. 84b/21, 85b/10, 85b/13, 87a/05, 87a/06, 87b/05, 87b/05, 88b/03, 88b/16, 90a/13, 90b/08, 92a/15, 96a/03, 96a/04, 96a/08, 97b/14, 99b/02, 99b/06, 99b/08, 99b/08, 100a/05, 100a/16, 107b/02, 110a/04, 110b/01, 110b/10, 111a/12, 111b/17, 112a/05, 112a/10, 112a/15, 113b/12, 113b/12, 115a/16, 116a/17, 116a/21, 116b/19, 117b/05, 118a/16, 120b/15, 120b/15, 121a/07, 122a/03, 122a/06, 122a/09, 122a/09, 122b/14, 122b/15, 123a/17, 123a/19, 123a/21, 123b/07

u.+(kadd u kāmēt) 87a/12

‘ucub (< **‘ucb** A.) kendini

beğenmişlik

‘u. 120a/14

ucuz ucuz

u.+dur 93b/02

ucuzluk ucuzluk

u. 92b/15, 118b/02, 118b/04

uç uç

u.+1 (ucı) 97b/11

u.+ına (ucına) 88b/09

u.+ıyla (ucıyla) 111b/19

uç- uçmak

u.-ar 108a/11, 113a/12, 120b/15

u.-arken 102a/11

u.-arlar 102a/09

u.-arlardı 96b/11, 96b/12, 96b/16, 97a/08, 97a/13, 97a/18

u.-ayın 96b/03

u.-dı 96b/07, 113a/10

u.-dılar 91b/15, 107b/13, 113a/14

u.-ıp 97a/15, 97a/21

u.-mazıdı 92a/11

u.-mış 117b/16

u.-up 97a/14, 97b/02, 113a/04, 113b/03, 113b/04, 115a/21

uçış- uçuşmak

u.-up 113a/20

uçmak cennet

u. 122a/08

u.+dan 94b/21, 95a/05, 110a/04

uçmak uçmak

u.+dan 102a/13

‘ūd (A.) ud, müzik âleti; odun

‘ū. 92a/15

‘ū.+ıla 92a/16, 92a/17

uğra- uğramak

u.-dı 108b/09

u.-duğı 103a/04

u.-r 95a/07, 95a/07, 102a/06, 103a/05,
103b/07, 103b/08, 104a/01, 104a/16,
104b/11, 104b/13, 104b/13

u.-ya 101b/16, 103a/06

u.-yup 101a/19

‘uḳāb (A.) kartal, tavşancıl kuşu

‘u. 83b/21, 90a/17, 90b/13, 96b/13

‘u.+laruñ 84a/03, 90b/10

‘uḳalā (<‘uḳalā’ A.) akıllılar

‘u.+(‘āḳıl-ı ‘uḳalā) 97b/16

ulaşdur- ulaştırmak

u.-dı 89b/02

ulaşdurma- ulaştırmamak

u.-dı 93b/18

ulaşık bitişik, bağlı

u. 83a/15,

u.+dur 111a/18, 111b/04

‘ulemā (<‘ulemā’ A.) bilginler

‘u. 109b/06

‘u.+(‘ālim-i ‘ulemā) 97b/16

‘u.+(bilādü’l-‘ulemā)

ulı yüce, çok büyük krş. **ulu**

u. 91a/16, 97b/11

ulu yüce, çok büyük krş. **ulı**

u. 84b/10, 85a/21, 85b/05, 88b/02,
89b/11, 90a/06, 103b/02, 103b/03,
103b/17, 103b/19, 104a/14, 104b/07,
104b/08, 105a/07, 105a/08, 105a/10,
105b/06, 105b/18, 107b/06, 108b/20,
109b/14, 111b/17, 114b/17, 115b/09,
117b/04, 117b/06, 118a/06

u.+dur 103b/04, 103b/19, 104a/13,
105a/09, 105a/10, 105b/07, 105b/19,
105b/20, 114a/07

u.+ları 89b/09

u.+sı 91b/04, 98a/04

u.+sıdur 118a/14

u.+sinuñ 84b/11

ululık büyüklük, yücelik

u.+da 82b/18

‘ulūm (A.) ilimler

‘u.+ı 90b/15

ulus halk, kavim

u. 108a/13

‘ulvī (A.) yüksek, yüce

‘u.+de 99b/17

‘u.+de (‘ālem-i ‘ulvī) 93b/18

‘u.+den (‘ālem-i ‘ulvī) 117a/13

‘u.+sinden 108a/08

‘ulviyyāt (A.) yücelikler

‘u.+dandur (‘ālem-i ‘ulviyyāt) 121b/17

um- ummak

u.-a (vaşl u.) 122b/13

u.-an 122a/21

u.-ar 122b/09

u.-ar (‘afv u.) 122b/14

‘ummān (A.) okyanus

‘u. 104a/04, 104a/19

‘u.+dur 101a/09

‘u.+ı 104b/17

‘u.+(deryā-yı ‘ummān) 102a/18

‘u.+uñ (baħr-ı ‘ummān) 122a/01

‘unşur (A.) eleman, madde

‘u.+(çār-‘unşur) 93a/14

‘u.+a 94a/08

‘u.+a (çār-‘unşur) 94a/07

‘u.+da (çār-‘unşur) 93a/09, 93a/09,
99a/19

‘u.+ın 101a/01

‘u.+uñ 101a/01

unut- unutmak

u.-up (unudup) 115b/21

ur- (yardımcı fiil) vurmak; almak;
dokundurmak

u.-(terk u.) 89a/09

u.-am (el u.) 86a/06

u.-anlar (yıl u.) 97a/07

u.-dı (elin u.) 116a/19

u.-dılar (secdeye yüz u.) 86b/04

u.-dılar (yüz u.) 91a/09

u.-ınca (el u.) 92a/18

u.-ıp (lāf u.) 109b/17

u.-ıp (yire u.) 94b/06

u.-ıp (omuzına u.) 91b/19

u.-maz (yüzüne u.) 98b/16

u.-mışlar (ellerin u.) 107b/16

u.-up (el u.) 106b/13

u.-up (külüng u.) 87b/20

u.-up (mevc u.) 118a/01

u.-up (omuzına u.) 92b/06

u.-up (omuzlarına u.) 91b/13

u.-ur (nişter u.) 112a/04

‘urūc (A.) yukarı çıkma, ağma

‘u.+(‘u. idüp) 108b/18

urulma- kurulmamak

u.-dı 122a/07

‘uryān (A.) çıplak

‘u. 106b/16, 106b/17

uş işte

u. 111a/04, 111b/17

uşak ufak, küçük

u.+1 (uşağı) 94b/15, 96b/15

uşbu işte bu

u. 87b/05, 88a/18, 88b/21, 88b/21,
90a/13, 90a/15

uşda işte

u. 83b/15

uvak ufak

u.+1 (uvağı) 115a/12

uy- uymak, uygun davranışta
bulunmak

u.-dı (sözine u.) 88b/05

u.-up 86b/01

u.-up (nefse u.) 86b/12

uyar- (ışığı) parlatmak, yakmak

u.-dı 92a/13

uyıma- uyumamak

u.-yan 95b/16

uyma- uymamak, ardından
gitmemek

u. 122a/02

‘uyüb (A.) ayıplar

‘u.+dur (settārū’l-‘uyüb) 98b/16

uyuz uyuz

u. 93a/21

uzan- uzanmak

u.-sa 103a/18, 103a/20, 103b/15,
104a/08, 104b/03, 105a/04, 105a/21,
105b/14

u.-ır 107a/20

uzat- uzatmak

u.-ıp (ayağ uzadıp) 97a/14

u.-up 114b/13

u.-ur (uzadur) 118b/03

u.-ursın (uzadursın) 114a/18

uzatma- uzatmamak, kısa tutmak

u.-yalum 92a/07

‘**uzlet** (A.) yalnızlık köşesine
çekilme

‘u.+de (maḳām-ı ‘uzlet) 123a/13

uzun uzun

u. 108b/18, 114b/10, 114b/11, 122b/11

u.+ı 85b/11, 90b/01, 105b/06, 108b/18,
114b/10, 122b/11, 105b/06

uzunluk uzunluk

u.+ı (uzunluğu) 103a/21, 103b/15,
104a/10, 104b/04, 105a/05, 105b/01,
105b/16

Ü

ü (F.) ve, ile

ü. 83b/13, 84a/19, 84a/19, 85a/01,
85b/01, 86a/07, 86a/11, 86b/12,
87a/08, 87b/03, 87b/07, 87b/11,
87b/11, 88b/04, 88b/04, 88b/10,
88b/20, 89a/03, 89a/15, 89b/01,
90b/06, 91a/13, 91b/06, 91b/18,
92a/10, 92a/10, 92a/15, 92a/19,
92a/19, 92b/08, 94a/08, 94a/09,
94a/21, 94b/02, 94b/02, 94b/10,
94b/12, 96a/14, 96a/21, 100a/14,
100b/03, 101a/03, 101b/20, 104b/09,
105a/02, 105a/09, 105a/19, 108a/12,
108a/13, 108b/15, 112a/01, 113a/17,
114b/19, 116a/16, 116a/20, 116a/20,
120b/15, 120b/17, 120b/19, 120b/20,
121b/16, 122a/04, 122a/08, 122a/11,
122a/14, 123a/03, 123a/03, 123a/06,
123a/17, 123a/17, 123a/18, 123b/01,
123b/03, 123b/07

üç üç

ü. 82b/19, 82b/19, 82b/21, 83b/05,
91b/16, 94a/13, 95a/15, 95a/18,
98a/07, 106b/01, 111a/18, 111a/19,
123b/06

ü.+i 82b/19

üç biñ üç bin

ü. 92a/09, 99b/14, 104a/12, 105a/07

üç biñ üç yüz altmış üç üç bin

üç yüz altmış üç

ü. 85b/10

üçinci üçüncü

ü. 93a/19, 94a/21, 98a/11, 101a/09,
101a/15, 104a/08

üç yüz üç yüz

ü. 86b/01, 86b/02, 88b/12, 88b/17,
89a/14, 92a/09

üç yüz altmış üç yüz altmış

ü. 92a/15, 99b/10

üç yüz altmış altı üç yüz altmış
altı

ü. 85b/11

üç yüz altmış beş biñ biş yüz

üç yüz altmış beş bin beş yüz

ü. 104a/11

üç yüz altmış kerre yüz biñ

üç yüz altmış kere yüz bin

ü. 100a/01

üç yüz on iki biñ toköz yüz

yigirmi sekiz üç yüz on iki bin

dokuz yüz yirmi sekiz

ü. 104b/05

ümerā (A.) emirler, beyler

ü. 91a/06

ümīd (< **ümmīd** F.) ümit

ü. 99b/17

ü.+dür 109a/18, 123a/14

ü.+üm 96a/07, 101b/01

üm (< **ümm** A.) ana, kaynak

ü.+(ümmü'l-ḥayāt) 101b/01, 101b/02

ümēm (A.) ümmetler

ü. 108a/08, 111a/08, 120b/12, 120b/14

ümerā (A.) emirler, beyler

ü.+sı 112b/01

ümmehāt (A.) anneler

ü. 123b/06

ümmeṭ (A.) ümmet, aynı

peygambere inanıp bağlanan topluluk

ü. 87b/04, 91a/07, 91a/14, 92b/08,

96a/21, 116b/08, 119a/07

ü.+den 115a/07

ü.+dür 112a/12, 112a/13

ü.+e 112a/11, 116a/17

ü.+i 108b/10, 109b/09, 116a/07

ü.+inden 121a/03

ü.+isin 109a/18

ü.+iyem 109a/19

ü.+lerini 120a/04

ü.+üm 88b/12

ü.+ümi 98b/01

ü.+üñ 113b/15

ün ses

ü.+i 92a/16

ünilü sesli

ü. 113a/15

üpür süpür (?) iklim türü (?)

üs üs, yukarı

ü.+si 112b/18

üst üst

ü.+i 97b/04

ü.+ince 96b/04

ü.+inde 83a/14, 88a/02, 98b/21,
108a/07, 108a/10, 113a/18

ü.+indedür 89b/10, 99a/19

ü.+indeki 82b/18, 98b/21, 113b/09

ü.+ine 86a/11, 89a/01, 89a/15, 90a/08,
91a/15, 95b/04, 96a/11, 106b/11,
110b/20, 110b/20, 111a/01, 113a/20,
113b/08

ü.+ümden 84a/08

ü.+ümüze 111a/20, 111b/02

ü.+üñe 122b/05

üstād (F.) üstat, usta

ü. 85a/09, 85a/11, 89a/15, 121a/06

ü.+am 85a/13

ü.+uñ 83a/02

üstādlik (F.+T.) üstatlık, ustalık

ü.+ile (üstadligile) 82b/16

üstühān (F.) kemik

ü.+lar 89b/07

ü.+uñ 89b/21

üstüvār (F.) kuvvetli, sağlam,
dayanıklı

ü. 85b/18

üş- üşüşmek, toplanıvermek

ü.-e (ü. gelüp) 102a/14

ü.-erler 111b/09

üzere üzere

ü. 87a/16, 88a/02, 120b/01

üzeri üstüne, üstünde krş. **üzerü**

ü. 114b/19

ü.+nde 84a/13, 84b/02, 86a/06,
88a/03, 89b/11, 89b/14, 97a/11,
97b/10, 100b/17, 106b/12, 109a/13,
113a/06, 113b/15, 115a/14, 115b/13,
118a/05

ü.+ndedür 121b/04

ü.+nden 85b/19, 92a/11, 106b/14,
113a/01, 113b/13

ü.+ne 82b/17, 83a/01, 83a/05, 92b/21,
93a/13, 93b/09, 97a/19, 97b/01,
98a/14, 100a/17, 106b/10, 107b/13,
109a/05, 109a/06, 110a/20, 110b/04,
110b/19, 112a/17, 112b/19, 113a/14,
113b/02, 114a/03, 114b/08, 114b/14,
117a/19, 119a/02, 120a/09, 120a/09,
120a/19, 121a/19

ü.+nedür 99b/09

üzerü üzeri krş. **üzeri**

ü.+me 84a/07

ü.+müzden 110a/17

üzil- üzölmek

ü.-em 96a/12

üzre üzere

ü. 90a/07, 90a/08, 90a/11, 97b/06,
97b/09, 97b/19, 98a/01, 101b/02,
106b/12, 108a/06, 108a/08, 108a/11,
111a/15, 112a/19, 115b/02

üzüm üzüm

ü. 93a/02

V

vācib (A.) İslâmiyete göre yapılması
gerekli olanlar

v.+ile (tut-) 88b/05

vāfir (A.) bol

v.+(ol-) 95a/19

vāh (A.) vah, yazık

v. 122b/12

vahdet (A.) birlik, teklik

v.+i 87b/10

vāhid (A.) bir, tek

v. 119b/09, 120b/18, 123a/03

v.+(**saṭr-ı vāḥid**: tek çizgi) 82b/16

v.+(vāḥid-i ḳaḥḥār) 116a/01

v.+dür 93b/10, 99b/19

vaḥṣ (A.) yabanî hayvan

v. 120b/15

vāḳı'ā (A.) gerçek, her ne kadar

v. 94b/20, 117a/07

vāḳi' (A.) olan, meydana gelen

v.+(ol-) 100b/03, 100b/17, 107b/07,
110b/03

v.+(olma-)111a/02

vāḳıf (A.) anlamak, bilmek

v.+(ol-) 89b/12

vakt (A.) vakit, zaman

v. 88a/05, 95a/17, 100a/21, 111b/08,
112b/07, 120a/15

v.+da 94b/14

v.+dan 83a/18, 108b/09, 116b/13

v.+ı 86a/21, 90b/05, 90b/21, 92b/07,
95b/11

v.+ın 82b/04,90a/19,107a/02, 111b/09,
111b/12, 112a/16

v.+ında 91b/14, 92b/04, 106a/14

vaktā (A.) ne vakit ki, olduğu vakit

v. 93a/01, 103a/02, 110a/10, 110b/01,
110b/14

vaktā ki (A.) ne zaman ki, o zaman
ki, olduğu zaman

v. 83b/07, 92b/15, 92b/18, 92b/19,
92b/21, 94b/18, 94b/20, 95a/09,
99b/01, 101b/17, 102a/10, 102a/13,
103a/03, 108b/12, 108b/14, 110a/18,
111b/12

v.+ kim 95a/08, 101b/14, 111b/08

vālī (A.) vali

v.+(dik-) 86a/18

vālih (A.) şaşkın, şaşakalmış

v. 122a/07

v.+(ol-) 87a/14, 116b/11, 111a/12,
116b/11

va'l-lāh (A.) “Allah hakkı için, Allah
şahidim olsun ki ” anlamında bir
yemin

v. 119b/07

va'l-lāhu a'lem (A.) Allah bilir

v. 104b/02, 106b/01

var var, mevcut, bulunan

v. 83a/11, 83b/04, 87a/16, 87b/04, 87b/15, 88a/03, 88a/03, 88b/02, 89a/13, 89b/14, 89b/15, 90a/08, 90b/15, 93a/01, 93a/01, 96a/07, 97b/08, 99b/17, 100a/14, 100b/02, 101b/01, 102a/09, 105a/02, 108a/15, 109a/13, 111a/14, 111a/18, 111a/21, 111b/01, 111b/01, 111b/17, 112a/03, 112a/17, 114a/05, 114a/16, 114b/08, 114b/17, 114b/19, 114b/20, 115a/03, 115b/15, 117b/02, 117b/06, 117b/06, 118a/06, 119a/01, 119b/10, 119b/10, 120b/13, 122b/11

v.+(it-) 94a/09

v.+dı 90a/09, 99a/03

v.+duğın 83a/12

v.+duğun (varduğun) 83b/12, 83b/21

v.+dur 82b/21, 83a/02, 83a/12, 83a/17, 84b/08, 84b/14, 85b/11, 85b/11, 85b/14, 86a/16, 87b/20, 89b/09, 89b/11, 89b/11, 90a/19, 92b/19, 93b/14, 93b/16, 94a/16, 99a/07, 99a/09, 99b/04, 99b/06, 100b/17, 101a/15, 101b/10, 101b/10, 102b/07, 103a/08, 103b/01, 103b/02, 103b/03,

103b/03, 103b/17, 103b/19, 103b/20, 104a/12, 104a/14, 104a/14, 104b/06, 104b/08, 104b/09, 105a/07, 105a/08, 105a/10

v.+ıdı 84b/09, 86a/13, 87a/17, 88a/19, 88b/12, 89b/07, 95a/13

v.+ımış 82b/06, 120b/14

v.+ısa 94b/12, 99a/07, 114a/01

v.+idi (v. ola) 94b/10

v.+sa 88b/14

var- varmak, gitmek

v.-acağ 100b/08

v.-alar (helāke v.) 86a/20

v.-alum 108a/05, 112a/10, 114a/11, 118a/09

v.-am 112a/17

v.-an 112b/20

v.-asız 120b/03

v.-avuz 120b/09

v.-dı 84b/01, 86b/18, 90a/01, 116b/04, 117b/10, 119a/02

v.-dı (ğarkā v.) 88b/16

v.-dılar 86b/04, 95b/05, 107b/14,
115b/11

v.-dılar (ḥayrete v.) 97b/07

v.-duğı 106a/10, 106a/18

v.-duğın 120a/02

v.-duğunuz 120b/04

v.-duğ 114a/12, 115b/18, 116b/09,
117a/21, 117b/07

v.-duğ (ḥayrete v.) 116b/13

v.-ıban (ḥidmetine v.) 92a/08

v.-ıcağ 90a/07, 115b/10, 119b/21,
120a/11

v.-ınca 92a/03, 103a/21, 103b/16,
104a/10, 104b/01, 104b/04, 105a/01,
105a/05, 105a/17, 105b/01, 105b/16,
105b/21, 108b/11, 121a/19

v.-ıp 91a/18, 91a/18, 91a/21, 91b/21,
94a/15, 98b/01, 99a/03, 101a/20,
104a/19, 106b/13, 107b/11, 112a/09,
112a/21, 115b/09, 115b/19, 116a/10,
116b/17, 119a/11

v.-ıp (ḥayrete v.) 121a/04

v.-ır 104b/14

v.-ısa 106b/06

v.-madın 91b/15

v.-mış (ğarğa v.) 88b/19

v.-sa 106a/16, 109b/16

v.-sa (ğarğa v.) 94b/19

v.-sunlar 91b/02

v.-uñ 95b/01, 108a/02

v.-up 82b/04, 82b/09, 86b/02, 89b/04

v.-up (ğarğa v.) 86b/09

v.-up (ḥayrete v.) 119b/11

v.-up (ta'accübe v.) 118b/15

v.-ur 95a/07, 104a/17, 104b/16,
104b/16, 105a/12, 105a/13, 105b/09,
105b/09, 106a/02, 106a/02, 106a/02,
106a/03, 110a/12, 114a/21

v.-ur (qarārına v.) 110b/18

v.-urđı (ḥayrete v.) 97b/05

v.-uruz 110b/19, 111b/13

varak (A.) yaprak

v.+ı 89a/12

vāren (F.) başka şekle sokulmuş

v. 107b/19

varıma- varamamak, ulaşmamak

v.-dılar 116a/10

varlık varlık

v. 122a/21

v.+1 (varlığı) 122a/12

v.+ıdur (varlığıdır) 111a/05

v.+um (varlığım) 96a/13

varma- varmamak, gitmemek

v.-z 117a/05

varmak varma, gitme

v.+a (varmağa) 100a/12, 106a/17

vasat (A.) orta

v.+ında 87a/03

v.+ından 111b/04

v.+ını 86a/11

vaşf (A.) tarif etme, tanımlama

v.+a 117b/03

vāsīta (A.) araç, aracı

v.+sıyla 93a/04

vaşīyyet (A.) vasiyet

v.+(it-) 95a/16

vaşl (A.) kavuşma

v.+(ol-) 90b/21

v.+uñ (um-) 122b/13

vaṭan (A.) vatan, yurt

v.+(it-) 101b/20, 102a/05

v.+(tut-) 101b/12

vaz' (A.) duruş, tavır; iç, içeri

v.+1 116b/18, 119a/21

v.+ındağı 89b/12

v.+ını 89b/17

vazī' (A.) alçak, bayağı

v. 123a/18

ve (A.) ve

v. 82b/11, 82b/16, 82b/17, 82b/17,
 82b/18, 82b/18, 82b/18, 82b/18,
 82b/19, 82b/20, 82b/21, 83a/01,
 83a/01, 83a/03, 83a/03, 83a/03,
 83a/03, 83a/03, 83a/05, 83a/05,
 83a/06, 83a/06, 83a/07, 83a/14,
 83a/20, 83a/20, 83a/21, 83a/21,
 83b/01, 83b/02, 83b/02, 83b/06,
 83b/08, 83b/09, 83b/10, 83b/11,
 83b/20, 84a/01, 84a/03, 84a/04,
 84a/06, 84a/11, 84a/11, 84a/14,
 84a/15, 84a/15, 84a/15, 84a/16,
 84a/16, 84a/16, 84a/16, 84b/04,
 84b/11, 84b/12, 84b/12, 84b/13,
 84b/15, 85a/09, 85a/10, 85a/12,
 85a/14, 85a/15, 85a/15, 85a/17,

85a/18,	85a/20,	85b/02,	85b/02,	89a/14,	89a/15,	89a/15,	89a/15,
85b/06,	85b/08,	85b/09,	85b/09,	89a/21,	89b/04,	89b/06,	89b/09,
85b/10,	85b/10,	85b/11,	85b/11,	89b/10,	89b/16,	89b/17,	90a/04,
85b/12,	85b/12,	85b/14,	85b/14,	90b/02,	90b/03,	90b/04,	90b/04,
85b/15,	85b/16,	85b/17,	85b/21,	90b/05,	90b/05,	90b/11,	90b/12,
86a/02,	86a/05,	86a/05,	86a/06,	90b/12,	90b/13,	90b/15,	91a/02,
86a/08,	86a/08,	86a/09,	86a/09,	91a/02,	91a/06,	91a/06,	91a/06,
86a/10,	86a/10,	86a/11,	86a/12,	91a/06,	91a/06,	91a/06,	91a/06,
86a/13,	86a/13,	86a/14,	86a/14,	91a/10,	91a/11,	91a/13,	91a/13,
86a/15,	86a/15,	86a/15,	86a/15,	91a/14,	91a/15,	91a/17,	91a/18,
86a/17,	86a/17,	86a/17,	86a/18,	91a/19,	91a/19,	91a/19,	91b/01,
86a/19,	86b/01,	86b/04,	86b/05,	91b/01,	91b/03,	91b/04,	91b/04,
86b/05,	86b/06,	86b/07,	86b/07,	91b/05,	91b/09,	91b/09,	91b/10,
86b/08,	86b/09,	86b/15,	86b/15,	91b/10,	91b/11,	91b/16,	91b/21,
86b/17,	86b/19,	86b/20,	86b/20,	92a/01,	92a/02,	92a/04,	92a/05,
87a/01,	87a/03,	87a/05,	87a/05,	92a/06,	92a/07,	92b/05,	92b/09,
87a/05,	87a/05,	87a/05,	87a/06,	92b/11,	92b/13,	92b/14,	92b/16,
87a/06,	87a/06,	87a/06,	87a/08,	92b/17,	92b/19,	92b/20,	92b/21,
87a/09,	87a/09,	87a/10,	87a/11,	92b/21,	93a/01,	93a/01,	93a/02,
87a/12,	87a/12,	87a/12,	87a/13,	93a/02,	93a/02,	93a/02,	93a/02,
87a/13,	87b/01,	87b/15,	87b/16,	93a/03,	93a/03,	93a/03,	93a/04,
87b/19,	87b/20,	88a/02,	88a/03,	93a/08,	93a/14,	93a/14,	93a/15,
88a/05,	88a/06,	88a/07,	88a/08,	93a/16,	93a/20,	93a/21,	93b/04,
88a/09,	88a/09,	88a/10,	88a/11,	93b/04,	93b/07,	93b/07,	93b/10,
88a/11,	88a/12,	88a/13,	88a/13,	93b/10,	93b/11,	93b/11,	93b/12,
88a/14,	88a/15,	88a/15,	88a/18,	93b/12,	93b/13,	93b/14,	93b/15,
88a/19,	88a/19,	88a/20,	88a/20,	93b/15,	93b/15,	93b/16,	93b/16,
88a/21,	89a/12,	89a/13,	89a/13,	93b/18,	93b/18,	93b/19,	94a/01,
89a/14,	89a/14,	89a/14,	89a/14,	94a/04,	94a/05,	94a/07,	94a/12,

94a/14,	94a/15,	94a/17,	94a/18,	99a/02,	99a/03,	99a/09,	99a/11,
94a/19,	94b/02,	94b/04,	94b/04,	99a/12,	99a/13,	99a/13,	99a/13,
94b/05,	94b/06,	94b/08,	94b/08,	99a/13,	99a/14,	99a/14,	99a/15,
94b/09,	94b/10,	94b/15,	94b/18,	99a/15,	99a/17,	99a/17,	99a/18,
94b/18,	95a/02,	95a/05,	95a/09,	99a/18,	99a/19,	99a/19,	99a/19,
95a/13,	95a/14,	95a/18,	95b/02,	99a/20,	99a/20,	99a/21,	99a/21,
95b/08,	95b/12,	95b/12,	95b/12,	99a/21,	99b/01,	99b/01,	99b/02,
95b/16,	95b/17,	95b/18,	96a/16,	99b/03,	99b/04,	99b/05,	99b/05,
96a/18,	96b/05,	96b/05,	96b/06,	99b/06,	99b/07,	99b/07,	99b/07,
96b/09,	96b/09,	96b/09,	96b/09,	99b/08,	99b/08,	99b/08,	99b/08,
96b/11,	96b/12,	96b/13,	96b/13,	99b/09,	99b/10,	99b/11,	99b/12,
96b/13,	96b/13,	96b/14,	96b/15,	99b/12,	99b/14,	99b/14,	99b/15,
96b/15,	96b/16,	96b/16,	96b/17,	99b/15,	99b/17,	99b/17,	99b/17,
96b/19,	96b/19,	96b/21,	97a/01,	99b/18,	99b/18,	100a/01,	100a/02,
97a/01,	97a/03,	97a/04,	97a/05,	100a/02,	100a/05,	100a/06,	100a/06,
97a/06,	97a/06,	97a/08,	97a/08,	100a/07,	100a/08,	100a/09,	100a/09,
97a/10,	97a/11,	97a/13,	97a/13,	100a/09,	100a/09,	100a/10,	100a/11,
97a/14,	97a/16,	97a/20,	97a/20,	100a/13,	100a/20,	100b/04,	100b/05,
97a/21,	97a/21,	97a/21,	97b/02,	100b/08,	100b/08,	100b/09,	100b/10,
97b/03,	97b/03,	97b/11,	97b/11,	100b/14,	100b/14,	100b/15,	100b/16,
97b/12,	97b/12,	97b/12,	97b/13,	101a/02,	101a/03,	101a/04,	101a/05,
97b/13,	97b/16,	97b/16,	97b/16,	101a/06,	101a/10,	101a/13,	101a/14,
97b/17,	97b/18,	97b/18,	98a/01,	101a/15,	101a/15,	101a/17,	101b/06,
98a/03,	98a/03,	98a/03,	98a/04,	101b/07,	101b/09,	101b/09,	101b/09,
98a/04,	98a/05,	98a/06,	98a/07,	101b/10,	101b/10,	101b/14,	101b/16,
98a/08,	98a/08,	98a/11,	98a/13,	101b/18,	101b/19,	102a/01,	102a/02,
98a/18,	98a/19,	98a/20,	98a/20,	102a/03,	102a/03,	102a/04,	102a/04,
98b/03,	98b/04,	98b/04,	98b/08,	102a/04,	102a/04,	102a/05,	102a/05,
98b/12,	98b/14,	98b/20,	99a/02,	102a/07,	102a/08,	102a/09,	102a/14,

102a/15, 102a/16, 102a/17, 102a/19,	104b/14, 104b/14, 104b/14, 104b/14,
102a/19, 102a/19, 102a/20, 102a/21,	104b/15, 104b/15, 104b/15, 104b/15,
102b/07, 102b/07, 102b/08, 102b/08,	104b/15, 104b/15, 104b/16, 104b/16,
102b/09, 102b/09, 102b/18, 102b/19,	104b/17, 104b/17, 104b/17, 104b/17,
102b/20, 102b/21, 103a/03, 103a/03,	104b/18, 104b/18, 104b/18, 104b/18,
103a/11, 103a/12, 103a/19, 103a/19,	104b/18, 104b/18, 104b/19, 104b/19,
103a/20, 103a/20, 103a/21, 103b/01,	104b/19, 104b/19, 104b/19, 104b/19,
103b/01, 103b/03, 103b/03, 103b/04,	104b/19, 104b/20, 104b/20, 104b/20,
103b/05, 103b/07, 103b/08, 103b/08,	104b/20, 104b/20, 104b/20, 104b/20,
103b/08, 103b/09, 103b/09, 103b/11,	104b/20, 104b/21, 105a/01, 105a/04,
103b/11, 103b/11, 103b/11, 103b/11,	105a/04, 105a/04, 105a/05, 105a/05,
103b/11, 103b/11, 103b/11, 103b/11,	105a/06, 105a/06, 105a/07, 105a/07,
103b/12, 103b/15, 103b/15, 103b/15,	105a/08, 105a/08, 105a/08, 105a/09,
103b/16, 103b/17, 103b/17, 103b/18,	105a/09, 105a/09, 105a/10, 105a/10,
103b/18, 103b/19, 103b/19, 103b/20,	105a/11, 105a/12, 105a/13, 105a/15,
104a/01, 104a/04, 104a/04, 104a/04,	105a/15, 105a/15, 105a/16, 105a/16,
104a/04, 104a/04, 104a/04, 104a/04,	105a/17, 105a/17, 105a/18, 105a/21,
104a/05, 104a/05, 104a/05, 104a/05,	105a/21, 105a/21, 105a/21, 105b/01,
104a/05, 104a/05, 104a/05, 104a/05,	105b/01, 105b/02, 105b/03, 105b/03,
104a/05, 104a/09, 104a/09, 104a/09,	105b/03, 105b/04, 105b/05, 105b/05,
104a/10, 104a/11, 104a/11, 104a/13,	105b/06, 105b/06, 105b/07, 105b/07,
104a/13, 104a/14, 104a/16, 104a/17,	105b/08, 105b/08, 105b/09, 105b/10,
104a/18, 104a/20, 104a/20, 104a/20,	105b/10, 105b/11, 105b/15, 105b/15,
104a/20, 104a/20, 104a/21, 104a/21,	105b/15, 105b/15, 105b/16, 105b/16,
104a/21, 104a/21, 104a/21, 104a/21,	105b/17, 105b/17, 105b/18, 105b/19,
104b/04, 104b/04, 104b/05, 104b/07,	105b/19, 105b/20, 105b/21, 106a/05,
104b/07, 104b/08, 104b/09, 104b/09,	106a/05, 106a/05, 106a/05, 106a/06,
104b/09, 104b/09, 104b/11, 104b/11,	106a/06, 106a/07, 106a/07, 106a/08,
104b/12, 104b/13, 104b/14, 104b/14,	106a/14, 106a/19, 106a/20, 106b/01,

106b/01, 106b/17, 106b/17, 106b/18,	113a/06, 113a/08, 113a/10, 113a/11,
106b/18, 106b/19, 107a/01, 107a/03,	113a/13, 113a/14, 113a/18, 113b/06,
107a/04, 107a/04, 107a/05, 107a/05,	113b/10, 113b/11, 113b/13, 113b/14,
107a/05, 107a/06, 107a/06, 107a/06,	113b/20, 114a/01, 114a/01, 114a/01,
107a/11, 107a/14, 107a/15, 107a/16,	114a/02, 114a/02, 114a/02, 114a/03,
107a/17, 107a/17, 107a/21, 107a/21,	114a/04, 114a/05, 114a/06, 114a/07,
107b/09, 107b/10, 107b/10, 107b/11,	114a/07, 114a/08, 114a/08, 114a/09,
107b/11, 107b/12, 107b/16, 107b/17,	114a/10, 114a/11, 114a/13, 114a/15,
107b/19, 107b/19, 107b/21, 108a/01,	114a/17, 114a/17, 114a/18, 114a/18,
108a/02, 108a/03, 108a/07, 108a/07,	114a/19, 114a/20, 114a/21, 114b/01,
108a/19, 108a/19, 108a/19, 108b/02,	114b/01, 114b/02, 114b/04, 114b/04,
108b/02, 108b/03, 108b/04, 108b/05,	114b/05, 114b/05, 114b/06, 114b/07,
108b/05, 108b/05, 108b/05, 108b/11,	114b/09, 114b/09, 114b/10, 114b/11,
108b/15, 108b/19, 108b/20, 108b/21,	114b/12, 114b/12, 114b/13, 114b/13,
109a/01, 109a/01, 109a/10, 109a/13,	114b/18, 114b/18, 114b/18, 114b/19,
109a/13, 109a/18, 109a/18, 109a/20,	114b/20, 115a/01, 115a/01, 115a/02,
109b/05, 109b/06, 109b/06, 109b/06,	115a/03, 115a/05, 115a/06, 115a/07,
109b/07, 109b/11, 109b/21, 110a/01,	115a/13, 115a/16, 115a/16, 115a/16,
110a/02, 110a/03, 110a/06, 110a/11,	115a/16, 115a/16, 115a/17, 115a/17,
110a/12, 110a/15, 110a/19, 110b/04,	115a/18, 115a/20, 115b/03, 115b/06,
110b/07, 110b/09, 110b/10, 110b/10,	115b/07, 115b/08, 115b/14, 115b/14,
110b/12, 110b/13, 110b/13, 110b/16,	115b/15, 115b/16, 115b/17, 115b/21,
110b/17, 111a/02, 111a/12, 111a/16,	116a/02, 116a/03, 116a/05, 116a/05,
111a/21, 111b/01, 111b/01, 111b/02,	116a/07, 116a/07, 116a/08, 116a/10,
111b/04, 111b/07, 111b/07, 111b/08,	116a/14, 116a/14, 116a/16, 116a/16,
111b/09, 111b/14, 112a/01, 112a/02,	116a/18, 116b/07, 116b/07, 116b/07,
112a/06, 112a/06, 112a/10, 112a/11,	116b/08, 116b/18, 116b/19, 116b/21,
112a/11, 112a/13, 112a/15, 112a/20,	116b/21, 117a/03, 117a/08, 117a/09,
112a/21, 113a/02, 113a/03, 113a/04,	117a/11, 117a/16, 117a/18, 117a/18,

117a/20, 117b/02, 117b/03, 117b/03,	121a/13, 121a/13, 121a/14, 121a/14,
117b/04, 117b/05, 117b/06, 117b/08,	121a/15, 121a/15, 121a/16, 121a/17,
117b/11, 117b/15, 117b/19, 117b/20,	121a/17, 121a/18, 121a/20, 121a/20,
118a/02, 118a/02, 118a/03, 118a/04,	121a/20, 121a/21, 121a/21, 121b/01,
118a/04, 118a/04, 118a/06, 118a/06,	121b/02, 121b/02, 121b/02, 121b/02,
118a/07, 118a/11, 118a/15, 118a/16,	121b/03, 121b/03, 121b/03, 121b/04,
118a/16, 118a/16, 118a/16, 118a/16,	121b/04, 121b/04, 121b/05, 121b/05,
118a/16, 118a/17, 118a/19, 118a/21,	121b/06, 121b/06, 121b/06, 121b/07,
118b/02, 118b/02, 118b/04, 118b/04,	121b/07, 121b/07, 121b/08, 121b/09,
118b/05, 118b/05, 118b/05, 118b/11,	121b/10, 121b/10, 121b/11, 121b/11,
118b/11, 118b/13, 118b/16, 118b/16,	121b/11, 121b/11, 121b/11, 121b/12,
118b/16, 118b/17, 118b/17, 118b/17,	121b/12, 121b/12, 121b/12, 121b/12,
118b/17, 118b/18, 118b/18, 118b/19,	121b/13, 121b/13, 121b/13, 121b/13,
118b/19, 118b/19, 119a/02, 119a/04,	121b/13, 121b/13, 121b/13, 121b/14,
119a/06, 119a/06, 119a/06, 119a/08,	121b/14, 121b/14, 121b/14, 121b/14,
119a/10, 119a/14, 119a/14, 119a/15,	121b/14, 121b/14, 121b/14, 121b/14,
119a/16, 119a/17, 119a/17, 119a/21,	121b/14, 121b/14, 121b/15, 121b/15,
119a/21, 119b/01, 119b/02, 119b/02,	121b/15, 121b/15, 121b/15, 121b/15,
119b/05, 119b/06, 119b/12, 119b/13,	121b/15, 121b/15, 121b/15, 121b/15,
119b/14, 119b/15, 119b/15, 119b/16,	121b/15, 121b/16, 121b/16, 121b/16,
119b/16, 119b/16, 119b/20, 120a/01,	121b/16, 121b/16, 121b/16, 121b/16,
120a/04, 120a/04, 120a/05, 120a/05,	121b/17, 121b/17, 121b/17, 121b/17,
120a/05, 120a/06, 120a/08, 120a/09,	121b/17, 121b/18, 121b/18, 121b/18,
120a/09, 120a/09, 120a/10, 120a/10,	121b/18, 121b/18, 121b/18, 121b/18,
120a/10, 120a/16, 120a/20, 120a/20,	121b/18, 121b/19, 121b/19, 121b/19,
120a/20, 120a/21, 120a/21, 120b/01,	121b/19, 122a/01, 122a/14, 122a/14,
120b/02, 120b/06, 121a/03, 121a/06,	122a/16, 122a/16, 122a/17, 122a/19,
121a/06, 121a/07, 121a/09, 121a/09,	123a/03, 123a/04, 123a/04, 123a/04,
121a/11, 121a/12, 121a/13, 121a/13,	123a/05, 123a/06, 123a/07, 123a/11,

123a/11, 123a/12, 123a/12, 123a/12,
123a/12, 123a/16, 123a/16

vech (A.) sebep

v. 83b/02

v.+ile 86b/15, 87a/09, 87a/11, 94a/12,
94b/15, 96a/17, 96a/19, 97a/19,
97b/20, 100b/12, 101b/04, 101b/19,
102a/06, 109a/04, 109b/07, 113b/18,
119b/11, 121a/03

vedî (A.) başkasının malını
saklamaya memur kimse

v.+(it-) 123b/02

vefât (A.) ölüm

v.+(it-) 84b/13, 85b/07

vehm (A.) vehim, şüphe

v.+(it-) 86a/21

velakin (A.) lâkin, ama, fakat

v. 85a/18, 89b/16, 115b/12, 118b/10,
106a/05, 117a/17

velî (F.) ama, fakat

v. 83a/12, 83a/15, 83a/17, 89b/06,
90a/21, 93b/17, 108b/01, 112a/03,

112b/09, 114a/05, 116b/05, 117b/01,
121a/09, 121b/21, 122b/13

veli-hazâ (F.+A.) bununla beraber

v. 93b/17

velikin (F.) ama, fakat

v. 83a/02, 83a/14, 86a/03, 89b/20,
104b/09, 105a/10, 108a/21, 117a/17,
117b/12, 117b/18, 118a/05

velvele (A.) velvele, gürültü

v. 117b/20, 118b/11

ver- vermek krş. **vir-**

v.-di 122b/08

v.-ün 118a/13

verd (A.) gül

v.+(verd-i aḥmer-durur) 116b/02

ver-hem (< **hemm-ver** F.) gamlı,
dertli

v.+(kıl-) 120a/16

vesvese (A.) şüphe, kuruntu

v.+(vesvese-i cin) 86b/01

veyâ (A.+F.) veya

v. 100b/03

veyāhūd (A.+F.) veya, veyahut

v. 102b/03, 103a/06, 110a/07,
112a/18, 115a/03

vezīr (A.) vezir

v.+(vezīr-i hümāyūn) 97a/17

v.+(vezīr-i İskender) 96a/18

v.+i 98a/12

v.+iyidi 83b/06

v.+iydi 106a/15

v.+ler 87a/18, 106b/13

v.+leri 109a/11

v.+lerile 86b/05

v.+lerini 91b/03

v.+ün 91b/04

vezn (A.) vezin, ölçü

v.+(it-) 86a/07

v.+de 83b/09

v.+i 109a/13

vifāk (A.) uygunluk, barış

v.+uñdur 123a/19

vilāyet (A.) şehir, memleket

v. 105a/19

v.+e 87a/10, 88a/19, 96b/03, 106a/17,
106b/21

v.+i 92b/15, 92b/16

v.+inde 102b/20, 123a/13

v.+inden 103b/10, 104a/16, 104a/18,
104b/12

v.+ine 91a/18, 103b/09, 105a/13,
106a/02, 111b/04, 111b/12

v.+inün 95b/09, 103b/21

v.+lerde 101b/09

v.+lere 101b/08

v.+lerini 120a/05

vildān (A.) kullar, köleler

v. 121b/13

vir- 1) (esas fiil) vermek; ihsan etmek,
bağışlamak; sahip olmasını sağlamak

v.-di 86b/03, 89a/21, 90b/15, 90b/15,
91b/06, 91b/07, 96a/07, 98a/09,
112a/11, 120b/02, 120b/10

v.-diler 86a/18

v.-dügi 91a/03, 112b/13, 118b/01

v.-e 96a/07, 97b/21

v.-en 96a/06, 108b/20, 120a/20

v.-ip 108b/19, 110a/01, 110a/05,
117b/19, 118b/15, 120b/08

v.-üben 112a/01

v.-üp 114a/14, 120a/03

v.-üñ 86a/05, 120a/08

v.-ür 110b/07, 111b/01, 115a/09,
117a/18

v.-ürken 116a/20

v.-ürüm 112b/04

2) birleşik fiil yapımında kullanılan
yardımcı fiil

v.- (cevāb v.) 95a/03

v.-(haber v.) 98b/07, 101b/04,
110a/08, 113b/18, 119b/14

v.-(ḥalāṣ v.) 122b/09

v. (hidāyet v.) 122b/19

v.-(ṣalavāt v.) 83b/19, 84a/21, 86b/14,
89a/10, 90a/16, 92b/02, 94a/11,
100b/20, 111a/10, 106b/07, 108a/18,
109b/20, 112a/07, 116b/14, 121a/01,
122b/21

v.- (selām v.) 122b/21

v.-di (cevāb v.) 85a/16, 98b/21,
101b/04, 109a/16, 109a/17, 114a/11,
114a/19, 114b/10, 114b/16, 115a/04,
117a/02, 117a/04, 118a/14, 120a/03

v.-di (emānet v.) 95a/13

v.-di (ḡidā v.) 95b/15

v.-di (haber v.) 119a/02

v.-di (ḥil'at v.) 82b/02

v.-di (icāzet v.) 86b/16, 90b/11

v.-di (rızā v.) 86a/03

v.-di (selām v.) 85a/11, 117b/10

v.-di (tūfān v.) 88b/07

v.-di (kılı v.) 95b/13

v.-diler (cevāb) 92b/12, 110a/02

v.-diler (ḥil'at v.) 86a/18

v.-diler (rızā v.) 86a/06, 94b/01

v.-dügi (haber v.) 100a/13

v.-dügin (haber v.) 84b/01

v.-dük (cevāb v.) 114a/13

v.-dük (selām v.) 115b/19

v.-e (haber v.) 100a/12

v.-e (tūfān v.) 86a/19

- v.-e (haber v. bilür) 100a/07
- v.-eler (haber v.) 83b/05, 84a/01
- v.-eyin (cevāb v.) 86a/02
- v.-esiz (selām v.) 120b/05
- v.-evüz (haber v.) 120a/01
- v.-gil (haber v.) 84b/07, 85a/15
- v.-gil (şalavāt v.) 97b/21
- v.-icek (cevāb v.) 109a/04, 112b/17, 114b/07, 117b/09
- v.-icek (haber v.) 84a/17, 116a/11, 119b/11, 120a/12
- v.-icek (naşihat v.) 109b/01
- v.-icek (selām v.) 118a/11
- v.-icek (tūfān v.) 88b/13
- v.-ip (yilek yilege v.) 91a/10
- v.-ip (cevāb v.) 95a/03, 98a/02, 108b/05, 113b/19, 116a/14, 121a/10
- v.-ip (haber v.) 115a/11
- v.-ip (icāzet v.) 113b/21
- v.-ip (iğvā v.) 98a/14
- v.-ip (inşāf v.) 120a/13
- v.-ip (şalāvat v.) 96b/10
- v.-ip (selām v.) 98b/07, 107b/20, 114a/12, 116b/20
- v.-ip (sīle v.) 102b/03
- v.-ip (yan yana v.) 97a/12
- v.-mek (yapu v.) 86a/01
- v.-mezdük (cān v.) 84b/10
- v.-mezsın (haber v.) 84a/04
- v.-miş (haber v. degül) 82b/10
- v.- (oқыу v.) 90a/04
- v.-seler (nefes v.) 101b/14
- v.-sün (cevāb v.) 84b/04
- v.-üñ (cevāb v.) 121a/10
- v.-üñ (selām v.) 96a/09
- v.-üp 98b/14
- v.-üp (cān. v.) 102a/12
- v.-üp (cevāb v.) 85b/05, 90a/18
- v.-üp (kuvvet v.) 102b/18
- v.-üp (selām v.) 84b/03, 84b/05, 90a/03
- v.-ür (cān v.) 102a/12

v.-ür (cevāb v.) 82b/13, 117a/06

v.-ür (ḥaber v.) 100a/11, 117a/07

v.-ür (ḥayāt v.) 92b/14, 93a/08

v.-ür (ḥayāt-ı yād-gār v.) 93a/10

v.-ür (i'tikād v.) 95a/02

v.-ür (mühlet v.) 110b/06

v.-ür (nişān v.) 87a/01

v.-ür (şalavāt v.) 114a/10

v.-ür (şavḫ v.) 115a/13

v.-ürdi (ğidā v.) 92a/16

v.-ürdi (ḥarāc v.) 84b/12

v.-ürsin (nefes v.) 93b/20

v.-ür (ḫoyı virür) 118b/03

viribi- göndermek

v. 123a/01

v.-r 110b/15

viril- verilmek, yardımcı fiil

v.-di (tafşıl v.) 101a/08

v.-en 120a/08

v.-iser 111a/07

virme- vermemek, yardımcı fiil

v.-(gönül v.) 89a/08

v.-di (tūfān v.) 88b/15

v.-diler (ḥaber v.) 119a/17

v.-z 115a/10, 118a/21

v.-z (nişān v.) 116b/12, 119b/06

v.-züz 108b/16

virme vermek, yardımcı fiil

v.+e (cevāb virmege) 86a/14

v.+in (ḥāşiyet virmegin) 99a/03

virme vermeklik

v.+dür 88a/12

vişāl (A.) kavuşma, ulaşma

v.+ün 122a/20

vuḫūş (A.) yabanî hayvanlar

v. 87a/06, 113a/12

vuḫūf (A.) ayrıntılı bilgi

v.+(bul-) 98a/19

vuşlat (A.) kavuşma

v.+1 (bul-) 92b/02

vü (F.) ve

v. 84b/05, 88b/17, 90b/09, 96b/09, 103b/13, 105b/07, 109b/14, 110b/20,

113b/05, 114a/03, 116a/06, 121a/12,
121a/17

vücūd (A.) varlık, beden

v. 116a/04, 122a/21

v.+(sırr-ı tekvîn-i vücūd) 122a/11

v.+a 117a/12

v.+ı 121a/15

v.+ını 101b/15

v.+uñ 89a/07

vüs'at (A.) genişlik; fırsat

v.+ı ('ömr-i vüs'at) 96a/07

v.+(bul-) 123a/09

vüzerā (A.) vezirler

v. 91a/06

v.+dan 95b/12

v.+sı 112b/01

Y

yā (A.) ey, hey; yardım isteme belirtir

y. 82b/15, 82b/20, 83a/02, 83a/04,
83a/07, 83a/11, 83a/12, 84a/05,
84a/10, 84a/12, 84b/05, 84b/06,
84b/07, 85a/11, 85a/15, 85a/19,
85b/01, 85b/03, 85b/06, 85b/09,

85b/21, 87a/21, 87b/02, 87b/13,
88b/18, 89a/06, 89a/07, 89a/10,
89b/08, 90a/03, 90a/18, 90b/06,
91a/13, 92b/18, 93a/03, 95a/03,
95a/08, 95a/09, 96b/02, 97b/17,
98a/02, 98a/05, 98a/17, 98a/20,
98a/20, 98a/20, 98b/07, 98b/11,
98b/12, 98b/13, 99a/01, 99a/01,
99a/08, 99a/12, 99a/20, 99b/04,
99b/05, 99b/05, 99b/07, 99b/09,
99b/13, 100a/01, 100a/04, 100a/20,
100b/06, 100b/08, 100b/10, 100b/13,
100b/15, 100b/16, 100b/19, 100b/21,
101a/01, 101a/10, 101a/17, 101a/20,
101b/01, 101b/04, 101b/05, 102a/01,
102a/17, 103a/10, 103a/15, 103a/18,
103b/14, 103b/21, 104a/04, 104a/08,
104b/03, 105a/03, 105a/20, 105b/14,
106a/16, 106a/18, 106a/19, 106b/02,
106b/08, 106b/21, 107a/09, 107b/01,
107b/04, 109a/15, 109a/17, 109b/02,
110a/07, 110a/08, 110a/10, 110b/20,
111a/04, 111a/04, 111a/05, 111a/15,
111a/17, 111b/03, 111b/13, 112a/04,
112b/08, 112a/08, 112a/10, 112a/15,
112a/15, 112a/17, 112a/19, 113a/06,
113a/21, 113b/17, 113b/17, 113b/19,
114b/16, 115a/07, 115a/07, 115b/07,
115b/08, 116a/11, 117b/11, 118a/11,

118a/11, 118b/07, 118b/09, 119a/03,
121a/06, 121a/10, 122a/06, 122a/17,
122b/01, 122b/20, 123a/16

ya (< **yā** F.) oysa, meğerki

y. 111a/07

yābān (F.) kır, ıssız yer

y. 110a/14

yad yabancı

y. 85a/03

yād (F.) hatırlama

y.+(eyle-) 89a/18, 109b/1811

y.+(it-) 84b/18, 85a/03, 85a/07

y.+(itme-) 85a/21

y.+(ol-) 84b/14, 84b/15, 85a/01,
85a/02, 85a/02, 85a/04, 85a/05

yād-gār (F.) hatıra krş. **yād-ger**,
yādigār

y.+(hayāt-ı yād-gār) 93a/10

yād-ger (F.) hatıra krş. **yād-gār**,
yādigār

y.+(kal-) 88b/21

yādigār (< **yād-gār** F.) hatıra krş.
yād-ger, **yādigār**

y. 84b/17

y.+(kal-) 83b/16, 84b/15, 84b/19,
85b/04, 85b/20, 89a/04, 123a/15

y.+(koy-) 84b/14, 89a/19

y.+(ol-) 85a/13

yağ yağ

y.+a 102b/01

y.+ı 110a/12

yağ- yağmak

y.-a 86a/20

y.-ar 95a/05, 110b/07, 110b/09,
111b/12

y.-dı 88b/09, 122b/05

y.-maz 94a/15

y.-sa 92b/20, 92b/21, 103a/02

yağdur- yağdırmak

y.-ıp 93b/08, 99b/03

y.-uram 93a/16

y.-up 110a/18

yağma- yağmamak

y.-dı 110b/20, 111a/01

y.-sa 103a/03

yağmur yağmur

y. 83b/01, 84a/15, 85b/19, 86b/06, 88b/09, 92b/20, 92b/21, 103a/02, 103a/03, 110a/09, 110b/07, 110b/08, 110b/11, 111a/01, 111b/12

y.+la 93b/08

y.+lar 110a/17, 121a/18

yağrın sırt

y.+ları 108b/02

yağ (F.) buz

y.+(müvekkel-i yağ) 101b/09

yā-ḥū (< **yā-ḥūd** F.) yahut

y. 84b/17, 84b/18, 84b/18, 94a/10, 105a/02, 109b/17, 110b/20

yağ- yakmak, ışık vermesini sağlamak

y.-ar 101b/17

y.-aydı 103a/09

y.-dı (ḳandīl y.) 86b/18

y.-ıp 102b/03, 102b/14

y.-mıṣ (y. durur) 101b/21

y.-up 102a/03, 102a/21

y.-up (fannūs y.) 87b/21

yaķıcı yakıcı

y. 99a/19

yaķın yakın; kısa, az

y. 86b/04, 98b/10, 100b/11, 102a/02, 103a/13, 103b/05, 106a/16, 111b/01, 115b/10, 116b/17, 117a/17, 117b/07, 117b/09

yaķīn (A.) sağlam bilgi, gerçek, kesin olarak bilme

y. 87b/11, 118b/14, 119b/16

y.+(‘ilme’l-yaķīn) 98b/11, 120b/06

yaķmak yakmak

y.+a 110b/13

y.+ıla (yaķmağıla) 102a/20

yāķūt (A.) yakut, değerli taş

y. 91a/02, 96a/14

y.+(yāķūt-ı rūmmānī) 89a/13

y.+dan 114a/01, 114b/08, 114b/18

yalancılık yalancılık

y.+dadur 109a/01

yalıñ alev; çıplak, örtüsüz

y. 117b/06

y.+ı 102a/06

yaluñuz yalnız

y. 85b/08

yalvar- yalvarmak

y.-ıp 98b/18

yan yan, çevre, huzur

y.+ı 104a/21, 104b/18, 105a/16, 108a/13

y.+ına 115b/07

y.+ınca 97a/02

y.+ında 89b/03, 107a/09, 110a/19,
112b/18, 112b/18, 112b/18

y. (y. yana vir-) 97a/12

y.+ındağı 120b/02

yan- yanmak

y.-an 102a/15

y.-ar 107b/14, 108b/02

y.-ardı 92a/17

y.-ıp 102a/13

y.-mağdadur 102a/15

y.-mış 100b/12

y.-mışdur 106a/09

yaña tarafa, yöne

y. 83a/13, 95b/21, 97b/15, 105b/04,
110a/16, 111a/18, 111b/03, 111b/13,
113b/14, 115a/11, 115b/03, 117b/20

y.+dan 90b/19, 106a/01

y.+sında 89b/14

yanar taş yanar dağ

y.+dur 103a/01

ya'ni (A.) yani

y. 84a/14, 87b/17, 88a/04, 88a/05,
88a/06, 88a/06, 88a/07, 88a/08,
88a/09, 88a/09, 88a/10, 88a/10,
88a/11, 88a/11, 88a/12, 88a/13,
88a/14, 88a/14, 88a/15, 88a/16,
88a/17, 93a/18, 99a/10, 99b/05,
99b/09, 99b/09, 100a/21, 100b/17,
101a/11, 107a/18, 107a/20, 114b/09,
116b/16, 117b/21

yankulan- yankılanmak

y.-dı 117b/19, 118b/11

yanmak yanmak

y.+ıla (yanmağıla) 102a/19

yap- 1) (esas fiil) yapmak, ortaya koymak, meydana getirmek

y.-an 83a/02, 88a/20, 89a/11, 89b/07, 90a/14

y.-anlara 82b/17

y.-ar 112a/15

y.-avuz 85b/03

y.-dı 84b/04, 117b/18

y.-dum 85b/06, 85b/08, 85b/09

y.-duķ 85b/11

y.-sun 112a/14

y.-up 86a/16

2) yardımcı fiil

y.-(mülk y.) 83b/16

y.-am (binā y.) 85b/18, 86a/05

y.-ar (‘imāret y.) 84b/17

y.-dılar 84a/14, 85b/17

y.-duğın 84b/07

y.-duķ (mülk y.) 83b/16

y.-u vir- 86a/01

y.-up (‘imāret y.) 85a/21

yapdur- yaptırmak

y.-mışdur 105b/04

yapıl- yapılmak krş. **yapul-**

y.-duğın 86b/15

y.-mış 83a/13, 85a/10, 85a/12, 85b/05, 88a/02

y.-mış (y. degüldür) 85b/06

y.-mışdur 82b/17, 82b/18, 83a/01, 83a/06

y.-up 102b/21, 117b/18

yapış- yapışmak

y.-mış 107b/18, 108b/01

y.-up 115b/10, 118a/10

yapışdur- yapıştırmak

y.-dı 86a/12

yapma yapma

y.+sından 85b/03

y.+ya 111b/07

yapma- yapmamak

y.-mışdur 83a/03

yapmak yapmak

y.+a (yapmağā) 91b/18

yaprak yaprak

y.+1 (yaprağı) 114a/02

y.+ına 110b/12

y.+ları 114a/02

y.+larından 110b/12

yapu yapı

y. 83a/15

y.+sı 83a/01

y.+sın 82b/16

y.+sinuñ 86a/05

yapul- yapılmak krş. **yapıl-**

y.-alı 84a/15, 84a/21

yap yap yavaş yavaş, sessizce

y. 97a/13

yar tükürük

y.+(y. itsem gerek) 96a/11

yar yarılmış

y.+(y. itsem gerek) 96a/13

yār (F.) dost, sevgili; yardımcı

y. 84a/11, 85b/03, 96a/14, 107b/03,
108a/15, 109b/15

y.+(‘azm-ı yār) 96a/10

y.+(kaşd-ı yār) 96a/12

y.+(yār-ı cān) 106b/07

y.+ıçun 92b/01

y.+ımış 120b/13

yārī (F.) yardım; dostluk

y.+(kıl-) 122b/19, 122b/19

yarağ levazım, gerekli şeyler

y.+(gör-) 95b/10

y.+ın (gör-) 92a/07

y.+ın (yarağın) 86b/05, 112a/01

y.+ın (yarağın gör-) 91b/07, 92b/09

y.+ını (yarağını) 86a/01

y.+uñda (yarağıuñda) 112a/17

yarağlu hazırlıklı

y. 92b/09

yaramazlık yaramazlık, kötülük

y. 109a/01

yarat- yaratmak

y.-a (yarada) 94a/02

y.-aldan (yaradaldan) 114a/15

y.-an (yaradan) 99b/20

y.-dı 93a/15, 99a/15

y.-dum 94a/01

y.-duñ 122b/17

y.-ıp (yaradıp) 114a/17

y.-miş 115a/12

y.-mişdur 102a/08, 118a/17, 121a/12,
121a/13, 121a/14

y.-ur (yaradur) 87b/06

yaratıcı yaratıcı

y.+(yaradıcı) 94a/16

yaratıl- yaratılmak

y.-miş (yaradılmış) 101b/11

yardım yardım

y.+(itme-) 84a/03

yarılma yarılma, kesilme

y.+sı 107a/06

yarım yarım, yarı

y. 99a/12

yarış- yarışmak

y.-up 96b/17

yarı yarı, yarım

y. 94a/20, 98b/20

yaruk yarık

y.+ı (yaruğı) 111b/07

y.+ından (yaruğından) 100a/05

y.+ları 110b/09

yaşşı yayvan ve düz

y. 108b/02

yaş 1) yaş, ıslaklık

y. 90b/08

2) yaş, yaşam süreci

y.+ında 107a/16, 107a/16

y.+ından 94b/02

y.+ları 107a/19

y.+uñ 108b/18

yaşlık yaşlık, ıslaklık

y.+ı (yaşlığı) 118a/21

yat- yatmak

y.-dı 95b/16

y.-dılar 90b/20

y.-ıp 96a/20

y.-up 100a/15

y.-ur 87b/05, 116a/21

y.-urken 107a/10

yatlu kötü, fena

y.+sı 93b/04

yatma- yatmamak

y.-yan 95b/16

yatsu yatsı

y.+(y. namāzın kıl-) 95b/14

yay yay

y. 99a/13

yay- yaymak

y.-dılar 90b/02

yayıl- yayılmak

y.-duğı 118b/13

yaz yaz

y. 103b/20, 114b/10

yaz- yazmak, nakşetmek, resmetmek

y.-an 83b/18, 90a/05

y.-arsañ 87b/01

y.-dı 86a/17, 95b/04

y.-dı (y. ola) 87a/20

y.-ıp 120a/11

y.-mış 89a/13, 90a/05

y.-mış (tamām y.) 87a/14

y.-mışam 89a/01, 89a/03

y.-mışlar 87a/07, 87a/11, 87a/18,
88a/04, 88a/08, 88a/18

y.-mışlar 87a/16

yazı yazı krş. **yazu**

y.+lar 114b/09

yazıl- yazılmak

y.-an 122b/05

y.-mış 83b/09, 86a/19, 87b/17, 89a/13,
90a/05, 109a/13, 114b/09

y.-up 116b/21, 120a/07

yazın yaz mevsiminde

y. 111b/10

yazma- yazmamak

y.-dum 89a/01

yazu yazı krş. **yazı**

y. 114b/12

y.+nuñ 89b/15

y.+sı 89b/15

y.+sın 89b/20, 89b/21

y.+sından 114b/12

yebāb (F.) yıkık, harap

y. 111b/16

yed (A.) el

y.+(yed-i kudret) 84b/02, 90a/01

y.+inde (taht-ı yed) 88a/19, 120a/05,
120a/21

yedi yedi

y. 87a/01, 87a/02

yedi biñ yedi bin

y. 87b/03

yedi yüz yetmiş yedi yedi yüz
yetmiş yedi

y. 87a/02

yel yel, rüzgâr krş. **yil**

y. 94b/08, 101b/14

yelkeni yelken, yelkenli krş. **yilken**

y. 113b/06

yeñile yeni, taze

y. 93b/21

yer yer

y.+de 97b/05

y.+dendür 103a/20

y.+e 106a/15

y.+ile 119a/13

y.+in 87a/15

y.+ler 99a/03

y.+lere 97b/06

y.+leri 101a/03

y.+(y. yire) 95a/14

y.+(y. yüzine) 99b/04

yereķān (A.) sarı

y.+dan 114b/18

yeşer- yeşermek

y.-mez 92b/13

yeşil yeşil

y. 88a/02, 93a/02, 95b/04, 99b/02,
107a/15, 115b/01, 115b/08, 115b/13,
115b/14, 118a/06

yeşm (< **yeşb** F.) yağmur taşı da
denilen yeşil bir taş

y.+den 88a/02

yık- yıkmak

y.-asın 83b/01

y.-sun 83b/09

yıkama- yıkamamak

y.-dı 83a/21

yıkıcı yıkıcı

y. 99a/19

yıkma yıkma

y.+sı 85b/04

yıkmağ yıkma

y. 83a/21, 83b/02, 83b/10

yıl yıl

y. 84a/15, 84a/15, 84b/13, 86a/07,
86a/19, 86a/21, 86b/07, 87b/03,
87b/05, 87b/07, 87b/07, 88b/15,
97a/05, 98a/18, 98a/19, 100a/14,
100a/18, 100a/19, 106a/11, 106b/04,
108a/01, 116a/03, 116a/05, 119b/08,
122a/09

y.+a 91b/08

y.+da 86a/08, 86a/12, 86a/16, 87b/03,
89a/14, 100b/02, 100b/02, 100b/03,
111a/19, 115a/02, 119b/03, 119b/06,
120b/16

y.+dan 91b/08

y.+dur 84a/21, 118b/16

y.+(y. durur) 85a/18

y.+ı 106a/21

y.+ına 110b/09

y.+lar 86b/10, 98a/14

y.+uñ 100a/19

yıldırım yıldırım krş. ıldırım

y. 84a/16

yılduz yıldız krş. ılduz

y. 97b/19, 103a/16, 103a/17, 103a/18,
115a/13

y.+ı 118b/18

yıllık yıllık

y. 86b/05, 86b/07, 100a/15, 100a/20,
100a/20, 100b/06, 100b/06, 100b/07,
100b/07, 100b/09, 100b/11, 100b/13,
100b/13, 100b/14, 100b/15, 100b/17,
101b/05, 101b/06, 101b/06, 102a/01,
102a/20, 103a/11, 103a/11, 103a/11,
103a/12, 103a/14, 103a/15

yırlı- yarılmak

y. +(yırlup) 118b/03

yırt- yırtmak

y.-dılar 94b/06

yırtıcı yırtıcı

y. 91a/14, 97a/10, 97a/21

yi- yemek

y.-düğümüz 110a/03

y.-dükleri 106b/19

y.-mez 95b/18

y.-r 108b/05, 116b/03

y.-rler 102a/14, 102b/07, 107a/07,
112b/09, 112b/10

y.-rlerdi 88a/20

y.-rüz 108b/15, 110a/05

y.-ye 100a/16

y.-yicek 112b/12, 112b/13

y.-yip 102a/10

y.-yüp 102a/16, 108a/16

yidi yedi

y. 86a/07, 86b/20, 86b/21, 90a/13,
97a/03, 98a/03, 98b/08, 99b/08,
99b/12, 100b/09, 100b/11, 100b/15,
100b/17, 101a/02, 101a/02, 101a/08,
101b/05, 101b/06, 102a/01, 102a/20,
103a/11, 103a/12, 103a/15, 103a/16,
103a/16, 103a/17, 103a/17, 103a/17,
103b/02, 105a/10, 105b/05, 112a/12,
113a/09, 114a/08, 116b/06, 116b/07,
117a/09, 117b/21, 118b/16, 118b/16,
118b/17, 118b/18, 118b/18, 119a/06,
119a/06, 120b/11, 120b/11

y.+si 104b/09, 105b/07, 105b/18

yidi biñ yedi bin

y. 86a/21, 87b/07, 100b/02, 116a/03

yidi biñ sekiz yüz kırk dört

yedi bin sekiz yüz kırk dört

y. 103b/01

yidinci yedinci

y. 101a/10, 101a/16, 105b/12, 105b/12,
105b/14, 106a/03, 118b/19, 121a/16

yidişer yedişer

y. 97a/08

yidi yüz altmış dört yedi yüz

altmış dört

y. 106b/01

yig daha iyi

y. 82b/05

yigirmi yirmi

y. 100a/20, 100b/06, 100b/07, 101b/06,
103b/03, 105b/06, 108a/10, 111b/05,
114b/12

y.+si 105b/17

yigirmi biş yirmi beş

y. 91a/09, 104b/08

yigirmi biş biñ yirmi beş bin

y. 99b/10

yigirmi dörd yirmi dört krş.

yigirmi dörd

y. 88a/01

yigirmi dörd yirmi dört krş. **yigirmi dörd**

y. 99b/13

yigirmi dörd biñ yirmi dört bin

y. 119b/03, 119b/05, 120b/16

yigirmi iki yirmi iki

y. 104a/14

yigirmi sekiz yirmi sekiz

y. 104a/09

yigirmi üç yirmi üç

y. 103b/15

yigit genç, delikanlı

y. 107a/16

yik-çeşm (< **yek-çeşm** F.) tek gözlü

y.+(pîr-i yik-çeşm) 85a/13

y. 85a/14, 85b/21

yik-dest (< **yek-dest** F.) bir çeşit, bir cins

y. 102b/08

yik-pāre (< **yek-pāre** F.) tek parça

y. 83a/06, 110a/11

yik-sân (< **yek-sân** F.) beraber, bir

y.+(hāk i yik-sân eyle-) 116a/21

y.+(hāke y. ol-) 119b/08

yil yel, rüzgâr krş. **yel**

y. 83b/01, 84a/15, 85b/20, 86b/06,

86b/07, 86b/08, 86b/18, 87b/15,

88a/01, 90a/19, 90a/20, 90a/20,

90a/21, 90b/03, 90b/06, 90b/08,

93a/20, 96a/21, 96b/03, 97a/07,

97a/12, 97a/19, 97b/02, 97b/04,

97b/06, 97b/06, 97b/08, 97b/09,

99a/19, 99b/01, 99b/19, 101b/01,

101b/08, 106a/17, 106b/10, 106b/13,

107b/05, 107b/09, 108a/09, 109a/05,

110b/01, 110b/06, 110b/17, 110b/19,
111a/08, 112a/21, 113a/16, 113a/18,
113b/06, 113b/06, 113b/13, 116a/07,
116a/18, 116a/20, 116b/01, 118b/06,
119a/07, 119b/08, 120b/16, 121a/07,
122a/09

y.+(ir-) 90b/07

y.+den 92a/11, 112a/02

y.+e 93b/19, 96b/03, 96b/04, 113b/01

y.+i 100b/10, 110b/17

y.+ile 110a/09

y.+ini 110b/15

y.+ler 96b/07, 96b/08, 96b/09, 97a/02,
110a/17, 113b/04, 113b/05, 119b/05,
121a/18

y.+ler (çık-) 83a/14

y.+lerle 96b/17

y.+ün 87b/19, 90b/02

yilek kuş kanadındaki kalemli tüy

y.+(y. yilege vir-) 91a/10

y.+(y. yilege çiti-) 97a/11

yiliş- koşuşmak, yarışmak

y.-üp 113b/06

yilken yelken krş. **yelken**

y.+i (gök y.) 97a/07

yilkenlü yelkenli

y. 113a/07

yilli rüzgârlı

y. 112a/01

yime- yememek

y.-(ğam y.) 112a/09

y.-diler 110a/02

y.-yen (kaygu y.) 95b/16

yimek yemek

y. 117a/02

y.+e (yimege) 112b/04

yimiş yemiş, yiyecek

y. 93b/21

y.+i 107a/04

y.+ler 93a/16

y.+leri 114a/02

yîñ- yenmek, üstün gelmek

y.-er 112a/01

yine yine, tekrar, bir daha

y. 83a/17, 84a/12, 86b/06, 87b/06,
89b/02, 89b/19, 91b/02, 92b/07,
94a/04, 95a/06, 95a/18, 95b/14,
96b/15, 96b/19, 101b/03, 102b/10,
103a/10, 110b/04, 111a/09, 111b/01,
112a/20, 117b/03, 118b/11, 118b/11,
119b/05

yinil- yemek yenilmek

y.-di 91a/11

yir yer

y. 84b/08, 88b/17, 90b/07, 90b/08,
94a/02, 94a/04, 99a/11, 99a/17,
99a/19, 99b/04, 100b/08, 100b/08,
101a/13, 102b/17, 103a/17, 106a/20,
106b/14, 106b/16, 106b/16, 107b/05,
107b/08, 107b/08, 108b/06, 108b/14,
110a/21, 112b/18, 118a/18, 118b/06,
118b/08, 118b/10, 118b/11, 120b/11

y.+(bünyād-ı yir) 122a/07

y.+(y. altı) 118a/20

y.+(y. altında) 90b/05, 101a/07,
121b/04

y.+(y. altından) 86b/09, 90b/04,
101a/04

y.+de 89a/13, 90a/21, 90b/04, 90b/06,
90b/07, 92b/20, 93b/11, 95a/10,
98b/10, 99a/18, 101a/05, 103a/18,
107a/15, 114a/02, 116a/21, 121b/07,
121b/11, 123b/01

y.+deki 118a/04, 122b/06

y.+den 86a/10, 86a/19, 86b/08,
88b/08, 90b/01, 90b/03, 93a/05,
100a/11, 105a/21, 107a/19, 116b/15

y.+den (şu çık-) 88b/10

y.+den (yiri y.) 90b/07

y.+dendür 104a/09, 105b/14, 105b/15

y.+dür 100b/07, 105a/05

y.+e 82b/03, 89b/13, 94b/06, 97b/08,
99b/01, 99b/06, 101a/05, 101b/16,
102a/06, 102a/06, 102b/14, 105b/21,
106a/11, 107b/21, 108a/06, 108b/18,
111b/11, 112a/02, 114a/21, 114b/02,
116b/20, 117b/01, 117b/09, 117b/20,
118a/20, 118b/02, 118b/05, 119a/07,
123b/01

y.+e (gir-) 90a/14

y.+e 95a/14

y.+i 86a/04, 86b/08, 90b/08, 91a/09,
91a/17, 94a/01, 94a/09, 94b/06,

96b/05, 97a/03, 99a/10, 99b/08,
100a/11, 100b/15, 101b/17, 103a/15,
113a/09, 114b/06

y.+i (y. yirden) 90b/07

y.+idür 99a/17, 99a/18

y.+in 123a/01

y.+ince (yirlü y.) 84a/12

y.+inde 99a/05, 99a/06, 99a/06,
99b/12, 102b/05, 102b/10, 107b/08,
112b/20

y.+indedür 101a/11

y.+inden 87b/21, 96a/20, 98b/11

y.+indeyidi 98b/02

y.+ine 84b/07, 91b/05, 104a/18,
110b/14, 112b/13, 113b/01, 116a/02,
117a/05, 121a/19

y.+ini 83b/13, 84b/20

y.+le 106b/05, 108a/06, 108a/16

y.+ler 100b/05, 100b/17, 101a/03,
101b/05, 102a/02, 118a/16, 118b/16

y.+lerde 100b/01

y.+lere 91b/20, 101a/04, 107a/11,
118b/11

y.+leri 97b/11, 102a/15, 110b/03,
118a/02

y.+lerine 110b/18

y.+lerini 94b/19, 95a/19

y.+lerüñ 114b/04

y.+ümüz 108b/12

y.+üñ 90b/08, 99b/09, 101a/06,
101a/12, 101b/16, 102a/14, 107a/08,
107a/18, 118a/20, 118a/21, 118b/01,
118b/03, 118b/06, 121b/05

y.+ünde 112a/18

y.+üñ (y. altından) 90a/18

y.+(y. yir) 89b/02

y.+(y. yüzi) 86b/06, 86b/06, 117a/09

y.+(y. yüzidür) 100b/07

y.+ (y. yüzinde) 93a/08, 94a/16,
100b/21, 101a/02, 88b/11, 112a/12,
113a/16, 118a/21, 121a/20

y.+(y. yüzindedür) 100b/16

y.+(y. yüzine) 90a/19, 90b/02, 91b/16,
91b/20, 93b/09, 94a/15, 98a/21,
98b/02, 101a/04, 115b/07, 118a/10,
118b/04

y.+(y. yüzini) 98b/09, 99a/15, 113b/03

y.+(y. yirince) 84a/12

yir- yermek, aşağılamak

y. 116b/02, 122a/07

yirin- yerinmek, üzölmek,
tasalanmak

y.-i 84b/20

yirlü yerli, taşınamayan

y.+ (**yirlü yirinde**: olduğu yerde,
uygun yerde) 112b/20

yit- yetişmek, ulaşmak

y.-di 82b/09, 95b/11

y.-dügi 100a/16

y.-er 90a/15, 90a/15, 110b/12

y.-mez 106a/09

y.-mişdür 114a/11

yitiş- yetişmek

y.-ür 114a/07

yitmiş yetmiş

y. 87a/17, 91a/04, 108a/09, 115b/01,
117b/02, 118a/01

yitmiş biñ yetmiş bin

y. 115b/02

yitmiş birinci yetmiş birinci

y. 91a/05

yitmiş iki yetmiş iki

y. 87b/04, 89b/15, 95b/11, 83b/06,
115a/07, 116a/05, 116a/17, 116b/08,
119a/06, 120a/05

yitmiş iki biñ yetmiş iki bin

y. 83b/07, 83b/08, 83b/11

yitmiş ikişer yetmiş ikişer

y. 89a/13

yitmiş yedi yetmiş yedi

y. 87a/16, 87a/16

yitür- ulaştırmak

y.-di 106a/12, 107b/05, 108a/01,
116a/03

y.-e 101b/02, 106a/15, 106a/17

y.-elüm 113b/01

y.-icek 101b/08

y.-ür 90a/11, 97b/08, 116a/18,
119a/07, 120b/16

y.-üren 116a/02

yitürmek yetirmek, ulaştırmak

y.+e (yitürmege) 116a/08

y.+ile 99b/19

yiyci yiyci

y.+lerdür 111a/19

y.+lerün 113b/02

yog yok krş. **yok**

y.+ıduğına 84a/18

yogun yoğun, kalın

y. 82b/10

y.+dur 82b/12

yohsa yoksa krş. **yoksa**

y. 95a/04, 103b/06

yok yok krş. **yog**

y. 83a/10, 86b/08, 87a/01, 89b/03,
90b/16, 90b/16, 95b/17, 95b/21,
96a/13, 97b/11, 97b/14, 101b/09,
107b/03, 107b/03, 107b/08, 107b/18,
108b/02, 112a/05, 114b/21, 116b/20,
119b/08, 119b/09, 121a/09, 123a/20

y.+dı 92a/13, 122b/09

y.+dur 82b/18, 85a/20, 85b/13,
87b/02, 88a/17, 92b/19, 93b/11,
93b/12, 93b/15, 94a/17, 100b/11,
100b/12, 101b/07, 101b/09, 101b/10,

101b/20, 102b/09, 103a/12, 103a/13,
106a/10, 106a/18, 106a/20, 107b/21,
108b/15, 109a/01, 110a/03, 110a/07,
110a/13, 111a/03, 111a/04, 111a/16,
111a/21, 111b/06, 111b/06, 111b/07,
117a/04, 117b/08, 118a/18, 123a/20

y.+(y. durur) 92b/01, 93a/10

y.+sa 88b/18

yokış yokuş

y.+lar 118a/16

yoklık yokluk

y. 122b/01

yoksa yoksa krş. **yohsa**

y. 87a/20, 115a/02

yol yol

y. 99a/19, 100b/09, 100b/11, 101b/05,
103a/14, 108b/11, 115a/09, 115a/10,
117b/08, 117b/13

y.+dan 98b/01, 100b/07

y.+dur 100a/15, 100b/06, 100b/13,
103a/11, 106b/21

y.+ı 100a/20, 100b/13, 100b/14,
100b/14, 102a/20, 103a/11, 103a/12

y.+ın 83a/12

y.+ına 122b/01

y.+ını 100b/07, 101b/06, 103a/11,
122a/21

y.+ları 97a/07, 100b/01, 113a/11

y.+uñ 100a/20

yoldaş yoldaş, dost

y.+ı 119a/03

yon- yontmak

y.-up 84a/13

yont- yontmak, kesmek

y.-mıslar 83a/02

yön yön, taraf

y.+lerin 115b/03

y.+ümüz 110a/16, 117b/13

yöre yöre

y.+sidür 100a/02

yukarı yukarı

y. 87b/16, 87b/16, 94a/18, 94b/02,
94b/05, 96b/01, 97a/16, 99a/10,
99a/12, 113a/02, 114a/08

y.+sı 82b/10, 82b/11, 82b/11

yu- yıkamak

y. 122b/20

yuma- yıkamamak

y.-yup (el y.) 94a/21

yumşak yumuşak

y. 110a/21

yumşaklık yumuşak huyluluk

y.+dur 88a/15

yurt yurt

y.+a (yurda) 99a/02, 103b/14

yut- yutmak

y.-ar 111b/20

y.-dı 94b/12

y.-dılar 94b/09, 94b/12, 94b/14, 94b/15

yübüset (A.) kuraklık

y.+i 118b/01

yüce yüce

y. 91b/19, 107a/05, 114a/04, 115b/01

yücelik büyüklük, ululuk

y.+de 82b/18

y.+i (yüceligi) 82b/21, 113b/15

yüklet- yükletmek

y.-üp (yükledüp) 92b/09

yüksek yüksek

y. 86a/11, 97b/06, 101a/03, 108a/05,
110a/15, 117a/17

y.+de 96b/08

yükseklik yükseklik

y.+ine (yüksekligine) 117b/01

y.+inüñ (yüksekliginüñ) 86a/02

yüñ yün, tüy

y.+le 83a/03

yürek yürek

y.+i (yüregi) 110a/12

yüri- yürümek krş. **yürü-**

y.-yüp 82b/08, 89b/13, 111a/01

yüritici yürütücü

y.+(yüridici) 94a/16

yürü- yürümek krş. **yüri-**

y.-n 90b/18

y.-r 101b/15

y.-rlr 101b/20, 106b/16

y.-yüp 83a/13

yüz 1) yüz, sayı

y. 82b/21, 83a/01, 99b/11, 99b/11,
100a/15, 100a/18, 100a/19, 100a/19,
100a/20, 100b/13, 103a/11, 105b/17,
109a/07, 122b/17

2) yüz, çehre; yüzey

y. 116b/20

y.+(hizmetine yüz sür-) 90b/16

y.+(secdeye yüz ur-) 86b/04

y.+(süri-) 95b/09

y.+(sür-) 84a/09, 84b/01, 92a/08,
112b/02, 112a/20, 120b/05, 120b/07,
122b/18

y.+(ur-) 91a/09

y.+e 95b/14, 117b/15

y.+i 87a/17, 93b/03, 107a/17, 111a/21,
111a/21, 116b/02

y.+i (y. şuyı) 98a/04

y.+i (yir y.) 86b/06, 117a/09

y.+idür 100b/07

y.+ile 107a/21

y.+in 92a/12, 92a/21, 107a/11,
109b/03

y.+inde 92b/13, 99a/09, 113a/16,
113b/08, 113b/11, 120a/08, 120a/19

y.+inde (gök y.) 91a/10

y.+inde (yir y.) 112a/12, 113a/16,
118a/21, 121a/20

y.+inde 93a/08, 94a/16, 100b/21,
101a/02, 88b/11

y.+indedür 100b/16

y.+inden 91b/19, 98b/12

y.+ine 91a/13, 92a/14, 107a/21,
118a/13

y.+ine (gök y.) 94a/15

y.+ine (yer y.) 99b/04

y.+ine (yir y.) 86b/06, 90a/19, 90b/02,
91b/16, 91b/20, 93b/09, 94a/15,
98a/21, 98b/02, 101a/04, 115b/07,
118b/04, 118a/10

y.+ini (yir y.) 98b/09, 99a/15, 113b/03

y.+iyle 107a/17

y.+lerin 115b/03

y.+(y. şuyıla) 96a/14

y.+üñ 107a/10

y.+üñe 123b/02

y.+üñe (ur-) 98b/16

yüz biñ yüz bin

y. 83b/10, 85b/11, 93b/02, 105b/05

yüz iki yüz iki

y. 104b/05, 105a/06

yüz kerre yüz biñ yüz kere yüz
bin

y. 83a/20, 88a/19, 94b/10

yüz kez yüz biñ yüz kez yüz biñ

y. 83b/02

yüz kırk dört yüz kırk dört

y. 101a/14

yüz kırk yidi yüz kırk yedi

y. 103a/21

yüzlü yüzlü

y.+(cân alıcı y.) 113a/08

yüzlülük yüzlülük

y.+dür (güleç y.) 88a/12

yüz otuz altı yüz otuz altı

y. 103b/16

yüz yıl yüzyıl, asır

y. 86b/07

yüz yigirmi yüz yirmi

y. 108a/10

yüz yigirmi biñ yüz yirmi bin

y. 105b/05

yüz yigirmi dört yüz yirmi dört

y. 91a/20, 115a/07, 116b/07, 120a/05

Z

żabıt (< **żab** A.) sıkı tutma krş.

żabıt

ż.+(it-) 114b/02, 114b/03

żabıt (A.) ele geçirme krş. **żabıt**

ż.+(it-) 91b/08, 105a/02, 120b/14

ż.+(ideme-) 111a/07

zād (A.) azık

z. 97b/14, 101b/09, 102a/03, 108b/15,

110a/18

zafer (A.) düşmanı yenme, üstün

gelme

z.+(bul-) 95b/07

z.+(bulma-) 84a/16

za'ferān (A.) safran

z.+dan 114a/01, 114b/19

zāhir (A.) ortada, görünen; belli, açık

z. 94a/08, 106b/05, 111a/03, 111b/17

z.+(ḥavāss-ı **zāhire**: dıştaki beş duyu)

121b/15

z.+(ol-) 89a/17, 98a/08, 102b/20,

115b/16

zaḥire (A.) hububat

z. 110b/14, 111b/09, 110b/14, 111b/09

z.+yi 112b/04, 112a/15

zaḥmet (A.) eziyet, sıkıntı

z.+(çek-) 108b/17

z.+i 84a/04

z.+ini 110b/21

z.+ümüzi 84a/04

za'if (A.) zayıf

ż. 98a/21, 107b/17, 107b/18, 108b/05,

108b/11, 108b/13

ż.+in 102a/16

ż.+(kavm-ı za'if) 108a/17, 108a/21

za'if-mizāc (A.) zayıf karakterli

ż. 106b/09

zāl (F.) ihiyar

z.+(zāl-i zemān) 116b/12

zālim (A.) zalim

z. 88b/04

zan (A.) zan, sanı

z.+(kıl-) 103a/01

z. +nı 101b/21

z. +nıdur 95a/04

zar (< **zarr** A.) zarar

z. +ını 87a/13

zār (F.) ağlayan, inleyen

z. +(ol-) 123b/03

zarī' (A.) alçalma, kendini küçültme

z. + (ol-) 123b/03

zāt (A.) kendi, ;kişi

z. +uña (kemāl-i zāt) 122a/15

z. +(zāt-ı nūr-ı pāk) 84b/03

z. +(zāt-ı pāk) 86b/14

zayil (< **zā'il** A.) yok olan, ortadan

kalkan, sürekli olmayan

z. +(ol-) 87b/18

z. +(olma-) 87b/18

zebānī (A.) zebani, cehennemlikleri

cehenneme atacak olan melek

z. 96b/20

zehr (F.) zehir

z. +(zehr-i āteş) 94b/08

zehre (F.) öd, safra

z. +ler 108a/08

zelzele (A.) sarsıntı, deprem

z. 117b/20, 118b/05, 118b/06, 118b/11

zemān (A.) dönem; zaman, vakit

z. 83b/17, 84b/08, 85a/02, 85a/08, 85b/21, 86b/14, 87a/19, 87b/05, 87b/07, 88b/10, 88b/12, 97b/20, 100a/18, 103a/10, 108a/16, 114a/09, 116b/09, 116b/11, 117a/01, 117b/17, 118a/08, 119a/02, 119b/11, 119b/14

z. +(meliki'z-zemān) 112a/10

z. +(süleymani'z-zemān) 111a/09

z. +(zāl-i zemān) 116b/12

z. +(zemān-ı cihān) 87a/21

z. +a 87a/08

z. +da 86b/15, 87b/06, 89b/03, 95b/01, 111b/02

z. +daki 84a/14

z. +dan 90a/17, 90b/10, 99a/04

z. +dur 83a/20, 84a/18, 84a/20

z.+ı 95a/20, 95a/20, 116a/16

z.+ına 95b/02

z.+ında 83a/18, 84b/09, 86a/15,
86a/18, 87a/10, 95b/03, 98a/09,
109a/16, 113b/19

z.+ından 87a/07

z.+mış (Süleymān-ı zemān) 119b/17

z.+uñ 86a/14

z.+uñ (Süleymān-ı'z-zemān) 123a/11

z.+uñ (şāh-ı zemān) 123a/12

z.+uñuza 120b/04

zemāne (A.) devir, felek

z. 116a/08, 116a/13, 119a/04

z.+(Süleymān-ı'z-zemāne) 118b/07

z.+den 123a/09

z.+nüñ 83b/13

z.+sin (halk-ı zemāne) 116a/16

zemānlu (A.+T.) zamanlı, aynı

zamanda

z. 120b/04

zemherir (A.) kara kış

z. 101b/10, 106a/14

zemīn (F.) yer, yeryüzü, dünya

z. 102b/20

z.+(beyān-ı miqdār-ı zemīn) 98a/03

z.+(zemīn-i Çārkes) 105b/11

z.+(pehlevān-ı rüy-ı zemīn) 86a/15,
87a/11

z.+(rub^c-ı meskūn-ı zemīn) 100b/19

z.+(rüy-ı zemīn) 100b/06, 101a/07

z.+(zemīn-i Endülüs) 104a/20

z.+(zemīn-i Yūn) 105a/15

z.+de (rüy-ı zemīn) 103a/07

z.+e 103b/08, 104b/16

z.+e (ferş-i zemīn) 99b/02

z.+e (‘imāret-i zemīn) 106a/05

z.+e (ka‘r-ı zemīn) 90b/04

z.+e (rüy-ı zemīn) 99b/03

z.+ile 87b/07

z.+inden 104a/18

z.+ine 104b/16

z.+lerle (pehlevān-ı rüy-ı zemīn)
91b/18

z.+lerine (pehlevān-ı rüy-ı zemīn)
91b/06

z.+ũñ (rūy-ı zemīn) 99a/20, 100b/17,
101a/03

zenbūr (F.) yaban arısı, eşek arısı

z. 111b/16

z.+a (kūh-ı zenbūr) 112a/16

z.+uñ 111b/15

zenbūr-istān (F.) yaban arılarının
bulunduğu yer

z. 111b/12, 112a/13

z.+(kūh-ı zenbūr-istān) 111b/05

z.+a (kūh-ı zenbūr-istān) 112a/10

z.+dur 111b/03, 111b/06

zencīr (F.) zincir

z. 88a/04

zengī (F.) zenci

z.+ler 106b/16, 107a/12

zerre (A.) zerre, küçük parça

z. 103a/09, 110b/01, 110b/19,
110b/19, 122a/15, 122a/17

z.+sin 115a/13

z.+ce 107b/08

z.+ye 121b/21, 122a/02, 122a/02

z (z. zerre) 116b/01

zerrīn (F.) altından yapılmış, altın

z. 112b/19, 113b/16, 120a/19

zevāde (F.) yiyecek

z. 97b/14, 102a/03

z.+müz 108b/15

zevāl (A.) öğle vakti

z.+ine 91b/15

zevālānī (?) deniz adı

z.+(baḥr-ı zevālānī) 105b/08

zevc (A.) çift (sayı için)

z.+(ferd ü zevc it-) 86a/11

zevk (A.) tatma duygusu

z. 121b/16

ẓıd (A.) zıt, karşıt

ẓ.+dıdur 102b/02, 102b/02

ẓıll-ı Yezdān (A.) Allah'ın gölgesi
(halife ve hükümdarlar için kullanılır)

z. 123a/10

ẓıllu'l-lāh (A.) Allah'ın gölgesi
(halife ve hükümdarlar için kullanılır)

z.+sın 84a/08

zırh (< **zırh** F.) zırh

z.+lardan 115a/12

zî-aḥad (A.) bir, tek olan

z. 95b/18

zift (A.) zift

z.+(zift-i kîr) 103a/09

zikir (< **zîkr** A.) zikir, anma krş. **zîkr**

z. 121a/20

z.+(it-) 99a/06, 99b/13, 100b/18,

102b/11, 113b/09, 115a/02

z.+(olın-) 103a/08

z.+(ol-) 100b/13, 100b/16, 121a/17,

121b/12

zîkr (A.) zikir, anma krş. **zîkr**

z.+(eyle-) 123b/04

z.+(olın-) 101a/13

z.+i 98a/18

z.+(indedür 96a/10

zimistân (< **zemistân** F.) kış

z.+(faşl-ı zimistân) 106a/14

z.+uñ 106a/14

zînet (A.) ziynet, süs

z.+(it-) 92b/17

zîrâ (F.) çünkü

z. 92b/12, 106a/17, 110b/05, 111a/20,

112b/04, 118a/21, 118b/06, 119a/20,

119b/01, 120a/14, 120a/16

z.+ki 83b/07, 84a/08, 84b/14, 89b/07,

93b/05, 93b/08, 93b/18, 98a/03,

98a/09, 99a/06, 99b/21, 100a/10,

100a/10, 100b/12, 108b/14

z.+kim 103b/05, 106a/09

z.+kim 101b/11, 103b/05

zîrâ' (A.) 75- 90 cm.'lik bir uzunluk

ölçüsü birimi

z.+ı 86a/04

zîrâ'at (A.) tarım

z. 94b/19

z.+(it-) 110b/06, 110b/16

z.+ı 110b/05

zîr (F.) alt

z.+(zîr-i toprak) 122a/09

zişt-şüret (F.+A.) çirkin yüzlü

z.+ile 98b/12

ziyâde (A.) çok, fazla

z. 83a/08, 86a/08, 90b/04, 100b/09,
103b/05, 115a/20, 118b/01

z.+(ol-) 101b/11, 102b/05, 103b/18

z.+dür 85b/16, 105b/20

ziyān (F.) zarar

z.+(itme-) 82b/01

z.+(olma-) 117a/14

ziyāret (A.) ziyaret

z.+(it-) 85a/01

z.+(kıl-) 115b/09

zuhūr (A.) ortaya çıkma, görünme

z.+(kıl-) 86a/16

zulimāt (< **zulmāt** A.) karanlıklar
krş. **zulmāt**

z. 114b/06

z.+(‘ālem-i zulimāt) 114b/02

z.+(baḥr-ı zulimāt) 114b/06

z.+(zulimāt-ı duḥān) 101b/18

z.+a (deryā-yı zulimāt) 103b/12

z.+1 (**baḥr-ı zulimāt**: Atlantik
okyanusu) 91a/20

zulmet (A.) karanlık

z. 121b/14

z.+(zulmet-i İskender) 96a/12

z.+(zulmet-i ḳahr) 123a/21

zulmāt (A.) karanlıklar krş. **zulimāt**

z. 114b/05

z.+1 114b/04

zülāl (A.) güzel

z.+(zülāl-i sebze-zār-ı raḥmet) 122a/20

zü'l-evtād (A.) direkli, kazıklı

z. 85b/13

z.+dur 85b/17

zülḫ (F.) zülḫ

z.+ün 96a/10

zümürriḫ (A.) zümürten

z. 99b/02

zürefā (< **zürāfe** A.) zürāfa

z. 106b/20

zürriyyāt (A.) soylar

z.+1 89b/18

5. ÖZEL ADLAR DİZİNİ

A

‘Abdu’l-lāh ibn-i Sām (A.)

Sam’ın oğlu, Hz. Nuh’un torunu

‘A. 106a/10

‘Abdü’l-vehhāb (A.) Hz.

Süleyman döneminde yaşamış; kadılık yapmış bir âlim

‘A.+ı 109b/09

‘Acāyibü’l-maḥlūḳāt (A.)

13. yy.’da Kazvinî tarafından yazılan, Yazıcıoğlu Ahmet Bican’ın 15. yy.’da Arapçadan çevirdiği; rüzgârdan, yıldızlardan, burçlardan; yer, gök ve denizlerdeki acayipliklerden bahseden eser

‘Â.+da 99a/13

‘Acem (A.) İran

‘A. 108b/16, 115a/16

Ādem (A.) İlk peygamber, ilk insan,

Hz. Adem

Ā.+(Ādem-i ṣafīyy : temiz, saf insan; Hz. Adem) 84a/17, 87a/07, 87a/08, 98a/05,110a/03

Ā.+(ḥüz-n-i Ādem) 122b/04

Ā.+de (ṣuḥf-i Ādem: Hz.Adem’e gönderilen 10 sayfalık kutsal kitap) 98b/13

Ā.+e 90b/15

‘Aden (A.) Aden, Güney

Arabistan’da, Kızıldeniz sahilinde bir şehir

‘A.+e 103b/08

Āfitāb (<Āf-tāb F.) Güneş krş. Āf-tāb

Ā.+a 104b/01

Āf-tāb (F.) Güneş krş. Āfitāb

Ā. 104b/01

Aḡvās (A.) “imdat” anlamında bir melek adı

A. 113b/18, 115b/07

A.+ıla 113b/20

Aḥmed (A.) Hz. Muhammed’in adlarından biri

A. 96a/09,109b/20, 123a/01

A.+(nūr-ı Aḥmed) 122b/19

A.+e 90a/16, 97b/21,112a/07

Ahvāz (F.) Güneybatı İran’da “Hūzistān (şeker kamışı yetişen yer) denilen bölgede, havasının kötülüğü ve akrebiyle bilinen bir şehir

A. 104a/04

Aḳsarāy (< Archelais Lat.)

Niğde’nin ilçesi, Selçuklular ve

Karamanoğulları Beyliği dönemindeki önemli bir merkez

A. 105a/15

Allāh (A.) Allah

A. 95a/01, 95a/10, 95b/17, 96b/10, 97a/16, 97a/18, 98b/15, 99b/19, 105a/15, 106b/09, 107a/11, 109b/10, 110b/15, 111b/18, 113a/07, 113b/09, 114a/09, 114a/17, 114b/21, 115a/04, 115a/12, 115b/21, 117b/12, , 118a/15, 118a/19, 118b/04, 119a/16, 119a/19, 119b/07, 119b/17, 119b/19

A.+a 86b/02, 86b/04, 108b/16, 112a/11, 113b/11, 117a/03, 117b/12, 117b/17, 118a/08

A.+dan 88a/20, 99b/16

A.+dur 93b/10, 94a/17

A.+ı 88b/13, 94a/07, 108b/10

A.+ın 94a/01

A.+(ta‘ālā) 86b/03, 98b/14

A.+(ta‘ālādan) 100a/03

A.+(ta‘ālāya) 98a/16

A.+nuñ (Allāhu ta‘ālā) 114b/04

A.+uñ 95a/04, 95a/15

A.+uñ (esmā-i Allāh) 90a/02

Amāsiye (< **Amaseia** Lat.)

Amasya, Karadeniz bölgesinin iç kesimlerinde yer alan bir şehir

A. 105a/17

Āmīd (A.) Diyarbakır'ın eski adı

r.+(rās-ı Āmīd) 104b/15

Anaṭolı (< **Anatole** < **Anatolia**

Yun.) Anadolu, Doğu yönündeki ülke anlamında Türkiye'nin Asya kıtasındaki topraklarına verilen ad

A. 123a/13

Anṭākya (< **Anṭākiye** A. <

Antiochia Lat.) Antakya, Akdeniz bölgesinde Hatay ilinin merkezi olan şehir

A. 104b/18, 105b/03

A.+ya 104b/15

Anṭālya (< **Anṭāliyye** A. <

Attaleai Yun.) Antalya, Akdeniz bölgesinde bulunan en eski yerleşim yerlerinden biri

A. 102b/13, 103a/01

‘Arab (A.) Arap

‘A. 92b/01, 95b/08, 98b/07, 99b/08, 99b/15, 104a/01, 107a/15, 108b/06, 108b/16, 110b/10, 112b/15, 115a/16

‘Arabī (A.) Araplara ait

‘A. 96b/14

‘Arafāt (A.) Mekke yakınında

bulunan bir yer, Arafat dağı

‘A. 88b/14

‘A. (tağına) 86b/04

‘**Arbā** (< ‘**Arbā**’ A.) halis Arap

soyundan olan

‘A. 95b/08

Aras (< **Araxes** Lat.) Aras nehri,

Doğu Anadolu bölgesinden doğup

Türkiye sınırları dışında Hazar Denizi

havzasına ulaşan akarsu

A. 88b/10, 101a/16

Āşaf (A.) Hz. Süleyman’ın veziri

bkz. **Āşaf bin Berḥiyā**

Ā. 91a/13

Āşaf bin Berḥiyā (A.)

Hz. Süleyman’ın veziri. Edebiyatta

ilmi ve tedbirli oluşuyla yer alır;

“vezir”le eş anlamlı olarak kullanılır.

krş. **Āşaf**

Ā. 91a/12

‘**Āşım** (A.) Medine’nin diğer adı

‘Ā. 103b/11

Ayaş Ankara’da bir ilçe

A. 104b/18

Aydıncık Balıkesir’de bir ilçe,

Karasi’de Erdek’e bağlı bir kaza

A. 102b/06

‘**Azāzil** (A.) İblis’in şeytan olmadan

önceki, melekkenki adı

‘A. 113a/09

B

Bābil (A.) Babil, Bağdat’ın

aşağısında bulunan, büyüclükle

anılan, Babil Kulesi’nin de bulunduğu

ilk çağlardan kalma bir yer

B. 99b/08, 104a/16

B.+dür 104b/19

Bağdād (A.) Bağdat

B. 104b/19

B.+a 104a/17

Baḥreyn (A.) iki deniz, Basra

körfezi ile Hint denizi

B. 104a/05

Balıkesiri (< **Paleo- Kastro**

Lat.) Balıkesir, Marmara bölgesindeki

bir şehir, (eskiden) Karasi sancağının

kazası

B.+de (şehir-i Balıkesiri) 123a/13

Başra (A.) Basra, Güney Irak’ta Hz.

Ömer tarafından kurulan bir şehir

B. 104b/19

B.+nuñ 104a/17

Baṭlamyūs (Yun.) Miladî ikinci

yüzyılda yaşamış İskenderiyeli

coğrafyacı ve matematikçi

B. 100b/04

Behcetü't-tārîḥ (< **Behcetü't-****tevārîḥ** (A.) Fatih devri

tarihçilerinden Şükrullah'ın

Veziriazam Mahmut Paşa adına

yazdığı Farsça genel tarih kitabı

B.+e 99a/07

Behrām (F.) Merih yıldızı

B. 104a/06

Belḥ (A.) Belh, Afganistan'ın

kuzeyinde bir şehir, Horasan'ın

hükümet merkezi; melek adı

B. 104b/20, 116b/19

B.+e 104b/11

Belinās (F.) Ünlü Grek filozofu

Apollonios'un klâsik İslam

litaretüründeki adı. Roma İmparatoru

Augustus zamanında Niğde

yakınlarındaki Tyana'da doğmuş,

Nerva zamanında Efesos'ta ölmüştür.

Eserleri ve panteist görüşleriyle tanınır.

B. 82b/01, 82b/06

Belinās Ḥakīm Belinas Hakîm,

İskender döneminde yaşamış, onun

dostu olan bir bilge bkz. **Belinās**

B. 82b/02, 82b/05, 82b/15, 82b/20,

83a/08, 83a/16, 83a/11, 83b/18,

83b/20, 86b/17, 86b/18, 87a/21,

87b/12, 87b/13, 87b/18, 87b/21,

89a/10, 89b/02

B.+dür 82b/13

B.+e 84a/02, 91a/02

B.+ün 84a/21

B.+e 86b/16, 89a/21

B.+ile 89b/18

B.+ün 82b/05

Belķis (< **Bilķis** A.) Belkıs, Seba

melikesi iken puta tapmayı bırakıp Hz.

Süleyman'la evlenmiştir.

B. 84a/01, 90b/19, 90b/20, 91b/05,

92a/18, 102b/20

B.+(reften-i Belķis) 92b/02

B.+a 91b/08

B.+ı 91b/10, 92a/03, 92a/12, 92b/03,

102b/06

B.+ıla 90b/20, 91b/01, 91b/12, 92a/07

B.+la 91a/04

B.+uñ 91b/03, 91b/05, 91b/07, 92a/01

Berberiye (A.) Afrika'nın

kuzeyini kapsayan bölge

B. 103b/08, 103b/10, 103b/11

Berḥiyāyil (A.) melek adı

B.+dür 114a/19

Beytü'l-ma'mūr (A.) yedinci kat

gökte, Cennet-i Firdevs'te bir köşk

olup Hz. Ādem'le yeryüzüne - Kābe

mevkiine- indirilmiş Nuh Tufanı'ndan sonra yine gökteki yerini almıştır.

B. 98b/02, 121b/18

Beytu'l-lâh (A.) Kâbe

B. 99a/18

Beytü'l-mağdis (A.) Hz.Süleyman tarafında yaptırılan Kudüs'teki Mescid-i Aksâ

B.+e 91b/16

Bin (?) kavim adı

B. 85a/11, 85a/17

B.+(mu'allim-i Bin) 85b/05

Buḥārâ (A.) Buhara, Türkistan'da Zerefşan ırmağının aşağı bölümünde yer alan eski bir şehir ve kültür merkezi

B.+ya 104b/11

Buḥtu'n-naşır(A.)Beytü'l-makdis'i harap eden ve yetmiş bin Yahudi'yi öldürdüğü söylenen Babil kralı

B. 95a/20, 99a/05

Bulğar İslav ırkından gelen bir kol, Balkan yarımadasında Karadeniz kıyısında yer alan bir ülke

B.+a 106a/02, 106a/04

Bursa (< **Prusa** Lat.) Bursa,

Marmara bölgesinde bir şehir

B. 105a/08, 105a/17

B.+da (şehir-i Bursa) 103a/06

B.+ya

Bün (?) kavim adı

B. 85a/09

B.+le (kavm-ı Bün) 86b/11

C

Câbelkâ (< **Câbülkâ** F.)

Tasavvufta çeşitli anlamların sembolü olarak kullanılan, Doğu'nun en doğusunda bulunan, bin kapısı olan, iyilerin öldükten sonra gideceklerine inanılan efsanevî bir şehir

C. 85a/12, 85b/06, 85b/08, 85b/09, 85b/10, 85b/13, 85b/14, 85b/16

C.+da 85b/15

C.+ya 104b/21

Câbelkâ Bin Bün (F.) kişi adı

C. 85b/07

Câbelsâ (< **Câbülsâ** F.)

Tasavvufta çeşitli anlamların sembolü olarak kullanılan, Batı'nın en batısında bulunan, bin kapısı olan, kötülerin öldükten sonra gideceklerine inanılan efsanevî bir şehir

C. 85b/10, 85b/16, 121b/12

C.+ya 105a/01

Câmesb-nâme (< **Câmâsb-nâme** F.) hikmet ve nücum ilminde

derin bilgisi olan, Keyânîlerden Keykuştasb'ın vezirinin, "Ferheng-i

Mülûk ve Esrâr-ı Acem” adıyla yazdığı kitap

C.+de 98b/20

Cân (F.) kavim adı

C. 86a/15, 115b/2, 1116a/02, 116a/03

C.+(ehl-i Cân) 121b/12

C.+(hakîm-i Cân) 118b/09

C.+(halk-ı Cân) 86b/11

Cân-ı bin Cân (F.) kavim adı

C. 84b/09, 84b/12, 86a/21, 87a/07

Cebrâ’il (A.) Cebrail, dört büyük melekten biri krş. **Cibrîl**

C. 98b/05, 98b/07, 98b/10, 98b/11, 98b/12, 98b/13, 98b/18, 98b/20, 98b/21, 115a/09, 117b/12, 117b/13, 117b/15, 117b/18, 118b/21

C.+ün 98b/18, 117b/12

Celâle’-d-dîn (A.) Mısır sultanı, Hz.Süleyman’ın eşi Mehin Banu Hatun’un babası

C. 92a/05

Cemşîd (F.) İran padişahlarından biri ve şarabın bulucusu olarak kabul edilen kişi, Cem krş. **Cimşîd**

C. 98a/13, 98a/15, 123a/11

C.+e 98a/12, 98a/14

C.+i 98a/13

Cemşîd Şâh (F.) bkz. **Cemşîd**

C.+ı 98a/11

Cessâsi (A.) cin adı

C. 107b/10

Ceyhûn (A.) Ceyhun ırmağı, Pamir dağlarından çıkıp Aral gölüne dökülür.

C. 98b/21, 103b/03, 104b/09

C.+dan 90b/04

C.+dur 101a/16

Cezkayâyil (A.) melek adı

C. 118a/11

Cibrîl (A.) Cebrail krş. **Cebrâ’il**

C. 99a/08

Cimşîd (F.) İran padişahlarından biri ve şarabın bulucusu olarak kabul edilen kişi, Cem, krş. **Cemşîd**

C. 105b/04

C.+(Cimşîd-i ‘âşî) 98a/21

Cimşîd-rif’at (F.+A.) Cemşîd

yüceliğinde

C. 123a/11

Cimşîd Şâh (F.) Cemşîd Şah, Cem

C. 109a/15

Cin (A.) kavim adı

C. 116a/04

Cin bin-i Cân (F.) kavim adı

C. 85a/09, 85a/17, 85a/18

Cizkayâyil (A.) melek adı

C. 118b/05

Ç

Çağa (?) Bolu'da Gerede'ye bağlı

bir kaza

Ç. 105b/10

Çalap Allah

Ç. 107b/02, 122b/15

Çend (?) cin adı

Ç.+ile 96b/17

Çin (A.) Çin, Güneydoğu Asya'da

yer alan bir ülke

Ç. 103b/21, 104a/15, 104b/10,

106a/01, 106a/05, 115a/16

Ç.+(baħr-ı Çin) 101a/06

Ç.+(kavm-i Çin) 105b/13

Ç.+dür 105a/11

Ç.+dür (deryā-yı Çin) 101a/09

Ç.+e 103b/07

D

Dāniyāl (A.) Danyal bkz. **Dānyāl**

D. 99a/05

D.+a 98b/20

D.+uñ 99a/01

Dānyāl (A.) Danyal,

İsrailoğullarının peygamberlerinden

biridir. Rüya yorumu ve remelin onun

tarafından başlatıldığına inanılmıştır.

Rivayete göre Danyal'ın Babil'deki

kuyusuna Hz.Âdem, hikmet sırlarını

saklamış; Danyal bunları kuyudan

çıkarmıştır.

D. 99a/01

Dārān (A.) Suriye'de Dımişk'a bağlı

bir yer

D. 105a/15

Dāvud (A.) Hz. Davut,

İsrailoğullarının hükümdarı ve onlara

gönderilen peygamberlerden biridir.

Sesinin güzelliği ve şairliğiyle de

tanınmış olup kendisine Zebur

adındaki kitap indirilmiştir.

D. 94a/18, 97b/07, 109a/20, 109b/01,

109b/08

Dāvudī (A.) Hz. Davut'un sesini

andıran kalın ses

D. 97b/03, 113a/15

Demğan (A.) Türkistan'da bir yer

D.+a 104b/12

Deşt (F.) Türkistan'da bir ova adı;

"Deşt-i Kıpçak" olarak bilinir.

D. +(Deşt-i serā-yı Kıpçak) 105b/11

Deylem (F.) Deylem, İran'ın

kuzeyindeki Gilan eyaletinin bir

kısmını kapsayan dağlık bölge

D. 104b/19

Dımişk (A.) Suriye'nin başkenti,

Şam şehri

D. 104b/17

D.+(ser-ḥadd-i Dımışk) 104a/21

Dicle (A.) Dicle nehri

D. 101a/16, 103b/03, 103b/20,
104a/15, 104b/10, 105a/10

Dilmān (A.) Seylan adasında bir yer

D.+a 104b/13

Dimyād (A.) Mısır'da bir iskele krş.

Dimyāt

D. 104a/21

D.+a 95a/07

Dimyāt (A.) Mısır'da bir iskele krş.

Dimyād

D. 101a/19

D.+a 104a/18

Dinever (A.) Irak'ta bir şehir

D.+e 104b/14

Doğra (?) yer adı

D. 105b/11

E

Edirbāycān (< Āzerbāyigān

F.) Azerbaycan

E. 104b/19

E.+a 104b/14,104b/16

Edirne Edirne, Trakya'nın

doğusunda bulunan bir şehir

E. 105a/08

Eflātūn (A.) Eflatun, Sokrat'ın öğrencisi, Aristo'nun hocası, İskender'in veziri olan Yunanlı filozof, Platon

E. 83b/05

E.+(Eflātūn-ı keḥḥāl) 106a/15

Eflātūnī (A.) Eflatun'a ait, onun felsefesiyle ilgili

E.+(şāḥib-i tercūme-i Eflātūnī) 96a/18

Efrāsiyāb Şāh (F.) Efrasiyab, Büyük İskender'den önce yaşamış, yıllarca İranlılarla savaşmış ve İran hükümdarı Keyhusrev tarafından öldürülmüş bir Türk hükümdarı olan Alp Er Tunga'nın, İran destanı Şehnâme'deki adıdır.

E.+ıla 91b/02

Efrenc (A.) Frenk, Avrupa, Avrupalı

E.+e 105b/09

Ekvān (F.) Şehname'de geçen, Rüstem'in düşmanı olan bir şeytan. Rüstem bir kayada uyurken kayayla birlikte kaldırıp Rüstem'i denize atmış, Rüstem kurtulup bu şeytanı öldürmüştür.

E.+(Ekvān-ı dīv) 96b/21

Elbürz (F.) Kafkas sıradağlarının en yüksekği; Kaf dağı

k.+(küh-ı Elbürz) 91a/18, 91a/20,
97a/03, 101b/13, 103b/03, 103b/19,
104a/13, 104b/08, 105a/09, 105b/18

el-Hiremân ve'n-Nesrân (A.)

Herman ve Nesran Şah

e. 88a/21

Emel (A.) Taberistan'da bir yer

E.+den 104b/13

E.+e 104b/13

Endülüs (A.) Endülüs, İber

Yarımadasında, bugünkü İspanya'da
bulunan bir yer

E. 103b/18, 104b/07, 105a/14, 115a/17

E.+(zemîn-i Endülüs) 104a/20

Engürüs Macaristan

E. 105b/11

Envânâr-ı enâbîl (A.) melek adı

E. 116b/17

Erdebîl (F.) Azerbaycan'da bir
şehir, adaletiyle ünlü Nuşirvan'ın atası
Firuz Şah tarafından inşa edilmiştir.

E. 104b/21

Ermeniyye (A.) Ermeniye

E.+(sevâhîl-i Ermeniyye) 104b/18

E.+ye 105a/13

Erzincân (< **Erzengân** F.)

Erzincan

E.+a 105a/18

Erzûrum (< **Erzen-i Rûm** A.)

Erzurum

E. 105a/16

F

Fars (A.) İran, İranlı

F. 99b/14

F.+a 104a/17

Fâs (A.) Kuzey Afrika'da bir ülke

F. 103b/11

Fâtiha (A.) Kuran-ı Kerim'in ilk
suresi

F.+yla 85a/07, 89a/19, 109b/19

Felâṭūrâbîl (A.) melek adı

F. 113b/18, 115b/08

Ferâmûz (F.) İran destanı

Şehnâme'de, kahramanlığıyla yer alan
Rüstem'in oğlu

F.+ıla 91a/19

Fergân, Fergâna (F.)

Türkistan'da Semerkant ile Çin
arasında bir şehir

F. 104b/11

F.+a105a/11, 105b/09

Ferîyûniş (A.) melek adı

F. 96b/01, 96b/07

Feyşâğûriş-i Tevhîdî (A.) melek adı

F. 86b/20

Filistin (A.) Filistin

F. 104a/21

Fir'avn (A.) Firavun, eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan

F.+(Fir'avn-ı evvel) 95b/01

Fir'avnî (A.) Firavun ile ilgili, Firavun'a inananlar

F.+ler 94a/13

Firdevsî (F.) "Uzun Firdevsî, Firdevsî-i Tavîl, Firdevsî-i Rûmî" adlarıyla anılan, 15.-16. yy.'da yaşamış olan, Süleyman-nâme-i Kebîr'in yazarı

F. 85a/06, 109b/16, 109b/19, 121a/01

F.+(Firdevs-içün) 96a/09

F.+(der-beyân-ı münâcât-ı Firdevsî)

122a/13

F.+ye 122b/20, 123a/01, 123b/05

F.+yi 109b/1811

Firîdûn (< **Ferîdûn** F.) Feridun, İran'da hüküm süren Pişdâdiyân sülalesinin altıncı hükümdarı, Cemşid soyundan demirci Gâve'nin

yardımıyla Dahhâk'ı öldüren kişi. Edebiyatta kudret ve adalet timsali kabul edilir.

F. 89a/07

Fürât (A.) Fırat, Dicle ile

birleştikten sonra denize dökülen nehir

F. 103b/03, 103b/20, 104a/15,

104b/10, 105a/10

F.+dur 101a/15

G

Gâfir (A.) mağfiret eden, Allah

Ğ.+(‘afv-ı Ğâfir) 122b/10

Gazze (A.) Gazze, Filistin'in güney

batısında bulunan bir şehir

Ğ.+(Ğazze-i kuds-i Hâlîl) 104a/21

Germiyân (A.) Anadolu'da Kütahya merkezli kurulan eski bir beylik

G.+a 105a/16

Ğür (A.) Kandahar yakınlarında bir kasaba

Ğ. 104b/20

Güş (A.) Hz. Nuh'un oğlu

G. 107a/01, 107a/10, 107a/11

Güş bin Nüh (A.) Hz. Nuh'un oğlu

G. 107a/09

Güneş Güneş

G. 108b/12, 108b/13

H

Habeş (A.) Afrika'nın doğusunda,

Yemen'in karşı kıyısında bir yer

H. 103b/09

H.+(kavm-i Habeş) 107b/01

H.+de 103b/14

H.+e 95a/07

Habeşe (A.) Habeş, Habeşistan

H. 103b/11, 107a/02, 108b/07,

112b/17

H.+dür 107a/01

Habeşi (A.) Habeşli

H. 107a/17, 107a/21

Hâbil (< **Hâbil** A.) Hz. Adem'in oğullarından biri, kardeşi Kâbil tarafından öldürülmüştür.

H.+(rûh-ı Hâbil) 122b/05

Hak (< **Hak** A.) Allah

H. 87b/08, 95a/10, 98a/06, 99a/14, 102a/07, 106b/04, 107b/02, 109b/06, 109b/11, 109b/11, 122a/10, 116a/20, 116a/21, 119b/08

H.+(hîdmet-i Hak) 116a/02

H.+(melek-i muḥarreb-i Hak) 98b/12

H.+(nebî-i Hak) 89a/09

H.+dan 84a/20, 112b/12, 116b/13,

121b/08, 123a/08

H.+dan (şükr-i Hak) 112b/12

H.+(H. durur) 120b/21

H.+la (emr-i Hak) 87b/09, 103b/13, 104a/06, 104a/07

H.+la (izn-i Hak) 104a/07, 104b/02, 105a/02, 120b/14

H.+ka 86b/14, 88b/15, 89a/08, 90b/21, 96a/02, 96a/03, 114b/16

H.+ka (emr-i Hak) 114b/15

H.+ka (hîdmet-i Hak) 86b/16

H.+ka (hîzmet-i Hak) 90b/12, 120b/07

H.+ka (kurb-ı Hak) 96a/02

H.+kı 94a/10, 115b/05,

H.+(Hak-ı Hudâ) 122a/12

H.+kı (emr-i Hak) 122b/04

H.+kı (hîdmet-i Hak.) 114a/16

H.+kı (şükr-i Hak) 112b/13

H.+kıla (icâzet-i Hak) 98b/02

H.+kuñ 84a/11, 118a/18, 120b/12

H.+kuñdur 87b/12

Hak ta'âlâ (< **Hak te'âlâ** A.)

yüce Allah

H. 85a/08, 86a/19, 86b/03, 87b/11, 88b/07, 88b/13, 88b/15, 90b/14, 93a/14, 93a/15, 93a/16, 93a/18, 93a/20, 93b/06, 93b/14, 93b/16, 94a/01, 98a/09, 98a/11, 99a/16, 101b/13, 106a/18, 109a/20, 109a/20, 110a/17, 110b/07, 112b/13,

114a/15, 114a/19, 114b/03, 115a/09,
116a/15, 118b/20, 119a/08, 119b/21,
121a/09, 121a/12, 121b/21

H. ta'ālādan 121b/20, 121b/21

H. ta'ālānuñ 93a/21

H. ta'ālāya 98a/10

Haleb (A.) Suriye'de Halep şehri

H. 104b/18, 105b/03

Hālīd bin Fetāh (A.) Mısır

hükümdarı

H. 95a/13

Hālīk (A.) yaratan, Allah

H. 87b/10, 119b/10

H+(Hālīk-i a'zam) 87b/06

H+(Hālīk-ı kevineyn) 94a/08

H+(Hālīk-ı kevineyn-i 'ālem) 117a/14

H+(Hālīk-ı leyli ü nehar) 94a/09

H+(Hālīk-ı rabbü'l-'ālemīn) 99b/20

H+(ol-) 94a/07

H.+a 88b/13, 108b/10

H.+ına 88b/06

H.+uñ 87b/10, 110a/05, 111a/11

Hālīklık (A.+T.) Tanrılık

H.+a (Hālīklığa) 93b/08, 94a/14

Hallāk (A.) yaratan, Allah

H+(Hallāk-ı 'ālem) 116a/03

H+(Hallāk-ı a'zam) 118b/02

Hamā (A.) Suriye'nin Şam şehrinde
bir yer

H. 104b/17

Hamel (A.) Oğlak burcu ile Süreyya
gezegeni arasında bir burç

H. 108b/12, 108b/14

Hamid Anadoludaki eski bir beylik
olup Isparta'da yer alır

H.+e 105a/16

Hamūs (< **Humus** A.) Afrika
kıtasında, Trablusgarp'ta bir yer

H. 104b/17

Havvā (< **Havvā'** A.) Hz. Adem'in
eşi olan ve onun, cennette uyuduğu bir
sırada alınan sol kaburga kemiğinden
yaratıldığına inanılan insan

H+(hüsn-i Havvā) 122b/04

Hazaru'l-mevt (A.) Arabistan'ın
güneyinde bir bölge

H.+e 103b/08

Hecr (A.) Bahreyn'de bir yer

H. 104a/05

Hemedān (A.) Yemen'de bir yer ve
kabile ismi

H.+a 104b/14

Hermān (A.) Mısır'da taştan

yapılmış piramit

H. 84b/12, 85b/06, 86a/06, 86a/12,

86a/17, 86b/01, 86b/04, 89b/02,

89b/03, 89b/10

H.+1 84a/14

H.+1 (kubbe-yi Hermān) 84a/11

H.+1a 85a/14

H.+(H. kal'ası) 84a/15

H.+uñ (kubbe-i Hermān) 84a/07

H.+(kubbe-i Hirmān ve Nesrān)

83b/20

H.+1 88b/02

H.+1 (kal'a-i Hirmān) 89b/07, 90a/21

H.+1 (kubbe-i Hirmān) 90a/12, 90a/14,

90b/19

H.+1 (kubbe-i Hirmān ve Nesrān)

91a/02

H.+kal'ası 89b/18

H.+Nesrān kal'aları 86b/15

H.+Nesrān kal'ası 82b/04, 82b/09

Hermānī (A.) kişi adı

H. 86b/09

Hermān Şāh (A+F.) kişi adı

H. 85a/11, 85a/15, 85a/16, 85a/19,

85b/01, 85b/05, 85b/09, 88b/07,

88b/18, 90a/19, 90b/02

H.+a 85a/11

H.+ıdı 84b/11

H.+ıdum 90a/06

H.+ıla 85a/08, 85a/14

H.+ımış 89a/11

Hıṭā (F.) Çin'in kuzeyi ile Türkistan

topraklarına verilen isim krş. **Hıṭāy**

H. (misk-i Hıṭā) 123a/18

Hıṭāy (F.) Çin'in kuzeyi ile

Türkistan topraklarına verilen isim krş.

Hıṭā

H. 104b/21

Hızır-şüret (A.) Hızır peygamber

görünümlü

H. 96a/12

Hicāz (A.) Mekke ve Medine'nin

bulunduğu yer

H. 99b/08

Hind (A.) Hindistan

H. 99b/08, 103b/07, 103b/11, 115a/16

H.+(baḥr-ı Hind) 101a/06

H.+(ehl-i Hind) 99b/07

H.+(hükemā-i Hind) 99b/15, 100a/03

H.+e 110a/13

H.+e (şehir-i Hind) 90a/11

H.+ile (tūtī-i Hind) 97b/03

Hindūstān (F.) Hindistan, Güney

Asya'da bir ülke

H.+a 103b/21

Hiri (< **Heri** F.) Afganistan'da bir yer

H.+ye 104b/12

Hişām (A.) Yesrib yakınlarında bir yer

H. 104a/05

Ḥocend (F.) Endozya'nın başkenti

Cakarta'da bir yer

Ḥ. 104b/11

Ḥorāsān (F.) Horasan, Ceyhun

ırmağının kuzeyinde bulunan bir şehir

Ḥ.+a 107a/15

Ḥōrezim (< **Ḥwārezm** F.) Harezmi,

Hazar denizi ile Buhara arasında bir yer

Ḥ. 104b/20

Ḥoten (F.) Hoten, Doğu

Türkistan'da yer alan büyük ve eski bir şehir

Ḥ. 104b/21

Ḥudā (F.) Allah krş. **Ḥuzā**

Ḥ. 95b/17, 96a/09, 97b/21, 109b/19, 111b/18

Ḥ.+dur (sāye-i luṭf-u Ḥudā) 84a/09

Ḥ.+ya 96a/04

Ḥuzā (F.) Allah krş. **Ḥudā**

Ḥ. 89a/09, 109b/01, 113b/12

Ḥ.+(Ḥaḫḫ-ı Ḥuzā) 122a/12

Ḥ.+ya 112a/20

Hümāyūn Şāh (F.) Hindistan'ın güneyinde Dekken'de hüküm süren Behmenîlerin on birinci sultanı

H. 96b/12

H.+a 91b/09

Hürmüs Ḥakīm (A.) Zerdüştlükte İyilik tanrısı Ahura Mazda'nın İslam literatüründeki adı, İdris peygamberin diğer adı

H. 98a/01, 98a/06, 99a/08, 99a/14, 99b/13, 100a/12, 106b/03

H.+dür 98a/04

H.+e 98b/05

Ḥüsrev (F.) Hüsrev ü Şirin

mesnevisinin erkek kahramanı

Ḥ.+e 96a/15

I

‘Irāk (A.) Irak

‘I.+a 104a/17

‘I.+dan104a/17

‘Irāk-ı ‘Acem (A.) Acem Irak'ı

‘I. 104b/20

‘İrāk-ı ‘Arab (A.) Arap Irak’ı

‘İ. 104b/19

İşfahān (F.) Isfahan, İran’da bir şehir

İ.+a 104b/13

İ

İbn-i Cān (A.) kavim adı

İ.+uñ 89a/01

İbrāhīm (A.) İbrahim Peygamber

İ. 106a/10, 108b/10, 109a/19, 110a/16

İdrīs (A.) İdris Peygamber

İ. 97b/20, 98a/01, 98a/08, 98a/09, 98a/13, 98a/15, 98a/16, 98a/19, 98a/20, 98b/08, 98b/13, 98b/19, 99a/05, 99a/08, 100a/13, 106b/02

İ.+(kışsa-i İdrīs) 98a/17

İ.+(naql-i İdrīs) 100a/13, 103b/13

İ.+i 98a/16

İ.+ile 98a/15

İ.+üñ 98b/02, 98b/03

İflak (< **Balakhia** Sl.) Eflak, Tuna nehri ile Erdel arasındaki yer

İ. 105b/10

İfrākiye (A.) Mısır’da bir yer

İ. 104a/20

İlāh (A.) Allah

İ. 86b/13, 91b/14

İlāhī (A.) Allah’ım

İ. 112b/10, 122a/13, 122a/19, 122b/20

İngīmās (A.) suya dalma anlamında bir melek adı

İ. 113b/17, 121a/02

İ.+ı 113b/16

İnṭilās (A.) hakîm adı

İ. 91b/04

‘İrfā’il (A.) Kur’an’da geçmeyen bir peygamber adı

‘İ. 89a/11, 89a/13

‘İ.+i 89a/18

İşhāk (A.) Hz. İshak

İ.+a (ḥink-i İshāk) 82b/08, 89b/04

İ.+dan (ḥink-i İshāk) 84b/01

İşkalinos (Yun.) hakîm adı

İ.+(İşkalinos- Hākīm) 98b/03

İskender (F.) Makedonya kralı 3.

Aleksander. Büyük İskender, İskender-i Yunânî olarak da bilinir

İ. 83a/21, 83b/02, 83b/04, 106a/15, 106a/16, 113a/07

İ.+(İskender-i kübrā) 83a/20

İ.+(İskender-i devrān) 123a/11

İ.+(sedd-i İskender) 94b/07

İ.+(vezîr-i İskender) 96a/18

İ.+e 83b/04

İ.+i 106a/18

İ.+i (deryâ-yı İskender-i kübrâ)

106a/12

İ.+üñ 83b/05

İskender (F.) İskender, Kur’anda hayatı hakkında bilgi verilen, peygamber olduğu düşünülen kişi

İ. 106a/10

İ.+(zûlmet-i İskender) 96a/12

İskender-i Zü'l-karneyn (F.)

İskender, Kur’anda hayatı hakkında bilgi verilen, peygamber olduğu düşünülen kişi

İ. 106a/10

İskenderiye (A.) Mısır’da Akdeniz kıyısında bir yer

İ. 101a/19, 104a/20

İ.+ye 104a/18

İslâm (A.) İslâm dini

İ.+(der-du‘â-i pâdişâh’ul-İslâm ve’l-müslimîn) 123a/02

İ.+(ehl-i İslâm) 88b/14

İsteḥrî (F.) çukur, göl anlamında bir cin adı

İ. 90b/14, 90b/17

i.-üp (imtisâl idüp) 112a/16

İznik (**Nikıye** A. < **Nikaia** Lat. < Askenia Lat.) İznik, Bursa’ya bağlı bir ilçe

İ. 105a/17

K

Ka‘be (A.) Kâbe, Mekke’deki kutsal yer

K. 99a/18

Ḳâdir (A.) Allah

Ḳ.+(ḳâdir-i ḳudret-nümâ) 102a/17

Ḳ.+üñ 102a/21, 111a/12, 119b/11

Ḳâf (A.) Kaf dağı

Ḳ. 99b/17, 99b/17, 113b/17, 113b/21, 114a/08, 114a/11, 115a/01, 115a/01, 115a/03, 115a/04, 115a/05, 115a/05, 115a/08, 115a/13, 116b/16, 117a/17, 117a/19, 117a/20, 117b/16, 117b/17, 117b/19, 117b/21, 117b/21, 118a/02, 118a/09, 118a/17, 118b/11, 118b/12, 118b/19, 118b/20, 118b/21, 119a/15, 119a/16, 119b/21

Ḳ.+(âyîne-i Ḳâf) 119b/01, 120b/04

Ḳ.+(küh-ı Ḳâf) 117a/21, 117b/19,

118a/02, 118a/14, 118a/17, 119a/13

Ḳ.+(ḳulle-i Ḳâf) 109a/06, 117a/21

Ḳ.+(müvekkel-i āyīne-i Ḳāf) 116a/12

Ḳ.+(müvekkel-i āyīne-i Ḳāf) 119b/11

Ḳ.+(müvekkel-i Ḳāf) 118a/11

Ḳ.+a 99b/19, 115a/11, 120b/05,
121a/08

Ḳ.+a (āyīne-i Ḳāf) 115a/18

Ḳ.+a (‘ayne-i Ḳāf) 119b/03, 119b/19,
120b/17

Ḳ.+a (kūh-ı Ḳāf) 90a/07, 120b/16

Ḳ.+da (āyīne-i Ḳāf) 99b/18, 120b/05

Ḳ.+da (kulle-i Ḳāf) 90a/07

Ḳ.+dan 99b/19,

Ḳ.+dan (kūh-ı Ḳāf) 103a/14, 105b/19,
117a/16

Ḳ.+uñ 115a/02, 115a/20, 115b/08,
119b/04

Ḳ.+uñ (kūh-ı Ḳāf) 115a/10, 115a/18,
117b/07, 118b/14, 121a/07

Ḳarasi Balıkesir’de bir yer

Ḳ.+de (livā’-i Ḳarasi) 123a/13

Ḳ.+ye 105a/16

Ḳamer (A.) Ay

Ḳ. 105b/12

Ḳ.+e 105b/12

Ḳarkīnā (F.) Afganistan’da bir yer

Ḳ.+dan 105a/12

Ḳaştamoniye (< **Ḳaştamūniye**

A.< **Casstimana** Lat.) Kastamonu,

Karadeniz’in batısında bir şehir

Ḳ. 105a/17

Ḳaşān (F.) İran’da bir şehir

Ḳ. 104b/20

Ḳ.+a 104b/14

Ḳayḳādūs (?) kişi adı

Ḳ.+ı 91b/04

Ḳayḳādūs Ḥakīm (?) kişi adı

Ḳ. 91b/03

Ḳayzeriye (A.) Kayseri şehri

Ḳ. 105a/16

Ḳazvin (F.) İran’da bir şehir

Ḳ. 104b/21

Ḳ.+e 104b/13

Kefe (F.) Kırım’da ticaret merkezi
olan bir şehir

K. 105b/11

Keflīs (A.) cin adı

K.+ile 83b/21

Kehrem-i ‘Ādī (?) kişi adı

K. 86b/20

Kelām-ı ḳadīm (A.) Kur’an-ı

kerim

K. 93a/15, 94a/02, 99a/15

K.+inde 93a/18

Kelām-ı Rabbānī (A.) Kur'an-ı

kerim

K.+de 112b/14

Kenderüş (A.) sarp yerlere

hükmeden anlamında bir melek adı

K. 86b/15

K.+(tekvîn-i Kenderüş) 90b/09,90b/10

Kendüreş (A.) sarp yerlere

hükmeden anlamında bir melek adı

K. 84b/06

K.+dür 84b/06, 90a/02

K.+(Kendüreş-i tekvîn) 90a/04

K.+e(Kendüreş-i tekvîne) 90a/17,

90b/11

Kerākes (A.) Kuzey Kafkasya'da

bir yer adı

K. 106a/05

Ketūru'l-esrār (A.) kitap adı

Ç. 98b/04

Keyvān (F.) Zuhâl gezegeni

K.+(kubbe-i Keyvān) 90a/08

K.+a (kubbe-i Keyvān) 87a/02

Keyvān-saṭvet (F.+A.) Zuhâl

gezegeni gücünde

K.123a/11

Ḳıbrıs (Yun.) Kıbrıs adası

Ç.+a 104b/15

Ḳıbtî (A.) Mısır'ın eski, yerli halkı

Ç.+durur 95b/20

Ç.+ler 95b/01

Ç.+leri 94a/13

Ḳıpçak Kıpçak, Batı Göktürk

topluluklarından bir Türk kavmi,

Latince Cumanus, Arapçada Kıpçak

ve Kıpçak olarak geçer krş. **Ḳıfçak**

Ç. +(Deşt-i serā-yı Ḳıpçak) 105b/11

Ḳıfçak Kıpçak, bkz. **Ḳıpçak**

Ç. 105b/11

Ç. 107a/21

Ḳırım Kırım, Karadeniz'in

kuzeyinde yer alan tarihi bir yarımada,

Ukrayna'ya bağlı özerk bir cumhuriyet

Ç. 105b/11

Ḳıflīs-i cinnī (A.) cin adı

K. 96b/17, 108a/19

Ḳılvan (A.) Diyarbakır'da bir yer

n.+(nehr-i Ḳılvan) 105b/09

Ḳirdigār (< Kird-gār F.) Allah

K. 87b/06

K.+(nebiy-yi Kirdigār) 89a/19

Ḳirmān (< **Karmān** F.) İran'da bir

eyalet ve onun merkezi olan yer

K.+a 104a/16

Kişver-nāme (A.+F.) iklimler

hakkında bilgi veren kitap

K.+de 99a/14

Kitāb-ı kerim (A.) Kur'an-ı kerim

K. 94a/02, 99a/15

Kitāb-ı Sübhānī (A.) Kur'an-ı

kerim

K.+de 112b/14

Kitāb-ı tevḥīd (A.) Kur'an-ı kerim

K.+inde 93b/12

Kitābu'l-memālik (A.)

memleketler hakkında bilgi veren

kitap

K.+de 99a/13

Kitābu'l-mesālik (A.) meslekler

hakkında bilgi veren kitap

K. 99a/13

Ḳocaili Kocaeli

Ḳ. 105a/17

Ḳonya (< **Ḳuniye** A.< **Conia**

Lat.) Konya, İç Anadolu'da yer alan

bir şehir

Ḳ. 105a/15

Ḳoştanṭin (Yun.) İstanbul

Ḳ. 105b/09

Ḳoştanṭiniyye (Yun.) İstanbul

Ḳ. 103b/18, 104b/07, 105a/08,

105b/10

Ḳuds-i Ḥalīl (A.) Filistin

Ḳ.+(Ḡazze-i Ḳuds-i Ḥalīl) 104a/21

Ḳuds-i mübārek (A.) Kudüs

Ḳ.+(Ḳuds-i mübārek) 91b/02, 91b/16,

91b/17, 91b/18, 92b/05

Ḳ.+(şehir-i Ḳuds-i mübārek) 92b/02

kūh-ı Billūr (F.) Türkistan'da

Havkand ile Kaşgar arasında bir dağ

k. 101a/17

k.+(kūh-ı Billūr'a) 110b/08

k.+(kūh-ı Billūr'da) 91a/19

k.+(kūh-ı Billūr'ı) 101a/21, 101b/02

Kūfe (A.) Küfe , Güney Irak'ta Hz.

Ömer'in emriyle Sa'd Ebū Vakkas

tarafından kurulan şehir

K. 104b/19

K.+ye 104a/17

Ḳūm (F.) Tahran'ın güneybatısında

yer alan İran'ın önemli dini

merkezlerinden biri

Ḳ. 104b/20

Ḳ.+a 104b/14

Ḳunṭavurs (?) hakim adı

Ḳ. 91b/04

Ḳur'ān (A.) Kur'an-ı kerim

Ḳ.+da 121a/17

Ḳurtūs-ı 'Ādī (?) cin adı

Ḳ. 86b/20

Ḳūs (A.) İstanköy adasının eski adı

Ḳ. 104a/20

küffār-ı Rūm (A.) Anadolu'da

Müslüman olmayanların yaşadığı yere
verilen ad

K.+a 106a/01

Kündekī (F.) dev, şeytan, gulyabani

K. 96b/21, 107b/10, 107b/19, 108a/19

L

Laz Karadeniz'de, Güney Kafkasyalı
halk

L. 105b/10

Loḳmān (A.) Lokman Hekim

L. 96a/01

L.+(be-ḳavl-i Loḳmān) 103a/09

L.+(‘ilm-i Loḳmān) 83a/04

L.+(Loḳmān-ı ekber) 97b/17, 97b/20,

101b/04

L.+uñ 91a/03

Loḳmān Ḥakīm (A.) Lokman

Hekim, Kuran-ı Kerim'de adı geçen,

İslâmlıktan önceki Araplarda efsanevî
bir kişilik olarak tanınan ünlü bir öğüt
verici veya hekim

L. 82b/12, 84a/02, 84a/05, 96a/16,
97b/19, 99a/08, 100b/20, 101b/03,
101b/04, 103a/10, 106b/20, 107b/04,
108b/03, 121a/10

L.+den 97b/15, 97b/15

L.+dür 83a/16

L.+e 84a/04, 89b/15, 121a/06

L.+ile 82b/02, 86b/19

Loḳmān ibn-i 'Ād (A.) Lokman

Hakim

L. 98a/02, 100b/19, 121a/06

Lūşyā (?) yer adı

L. 106a/05

M

Ma'ber (A.) Hindistan'ın

güneydoğusunda bir şehir

M. 103b/11

Māçin (A.) Çin'in güney bölgesine

verilen ad

M. 115a/16

Mağārāb (A.) Afrika'nın kuzey

kısmı, İspanya, Portekiz'in bulunduğu
kısım

M. 105b/08

M.+dan 105b/08

Malatya (A.) Malatya

M. 104b/18

M.+ya 104b/15

Mâlik (A.) Yedi cehennem hâkimi
ve kapıcısı olan, zebanîleri idare eden
melek

M. 121b/06

Mâlis (?) peri adı

M. 96b/13

Mâlis hân perri (?) peri adı

M.+yle 91b/13

Manşüre (A.) Mısır'da Dekahliye
bölümünün merkezi olan şehir
bölgesinde bir kasaba

M. 103b/09, 104a/05

Marāğa (A.) Azerbaycan'da bir
şehir

M. 104b/19

Mā'ūn (F.) Türkistan'da eski bir
şehir

M. 105a/11

Māverāü'n-nehr (A.) Orta
Asya'da Ceyhun nehrinin kuzeyinde
bulunan ülke

M. 104b/21

Me'cūc (A.) Kur'an-ı Kerim'de adı
geçen kavim

M. 85b/16, 91a/18, 105a/11, 105b/11,
121b/12

M.+dan 85b/16, 105b/08

M.+dur 99b/08

Medīne (A.) Hicaz'da Hz.

Muhammed'in türbesinin bulunduğu
şehir

M. 104a/04

M.+den 104a/02

M.+ye 104a/02

Meflīs (A.) cin adı

M. 83b/21

Meflīs-i cinnī (A.) cin adı

M. 96b/17

Mehin Bānū Hatun Hz.

Süleyman'ın eşi

M. 91b/01

M.+uñ 92a/05

Mekke (A.) Hicaz'da, Hz.

Muhammed'in doğduğu ve Kâbe'nin
bulunduğu şehir

M. 98b/02, 104a/04, 115a/16

Mekketu'l-lāh (A.) bkz. **Mekke**

M.+a 104a/01

Mensek (A.) Cabelka şehrinin
karşısında efsanevî bir şehir

M. 85b/14

Menuçehir (< **Minū-çih** F.) İran hükümdarı Feridun'un torunu, İreç'in oğlu olan Şehname kahramanlarından biri

M. 95a/20, 95a/21, 95b/02

M.+e 95a/21

Merākeş (A.) Kuzey Afrika'da,

Fas'ta bir yer

M. 103b/11

Merih (A.) Dünya'dan sonra Güneş'e en yakın gezegen

M.+e 104a/06

Merih (A.) bkz. **Merih**

M.+uñ 104a/07

Merih-şavlet (A.) Merih gibi saldıran

M.123a/11

M.+dur 83a/11, 88b/18, 111a/14

Mışır (< **Mışr** A.) Mısır bkz. **Mışr**

M. 91a/04, 91b/02, 91b/15, 92a/05, 92b/07, 92b/11, 92b/15, 92b/16, 94a/19, 94b/09, 94b/18, 95a/02, 95a/13, 95a/16, 95b/03, 95b/03, 95b/08, 96a/20, 97b/06, 100a/04, 101a/11, 101a/19, 103b/02, 103b/09, 103b/17, 104a/02, 104a/20, 105b/18, 106b/14, 108a/01, 115a/16

M.+a 104a/02

M.+dan 92b/04

M.+dur 95b/19

Mışr (A.) Mısır, Afrika kıtasının

kuzey doğusunda yer alan bir ülke

M. 83a/20, 84b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/13, 90a/05, 94a/12

M.+(şehir-i Mışr) 83a/18

M.+a 83b/11, 95a/07, 95b/07, 108a/17, 108b/08

M.+a (‘arż-ı Mışr) 84b/03

M.+a (ser-ḥadd-i Mışr) 104a/06

M.+a (şehir-i Mışr) 82b/01

M.+ıla 95a/06

M.+uñ 82b/08, 93a/11, 104a/18, 104a/21

Minā (A.) Mekke doğusundaki

dağlarda, Arafat'a giden yol

üzerindeki yer

M.+ya 105a/12

Mu‘allim-i Bennā (A.) kişi adı

M. 85a/19, 85b/01, 85b/05

Muşul (A.) Irak'ta bir şehir

M.+a 104b/14

Muḥammed (A.) son peygamber,

H. Muhammed

M. 122b/19

M.+e 117b/17

Multān (A.) Pakistan'ın Pencap bölgesinde bulunan bir şehir

M.+a 104a/16

Mūsā (A.) Hz. Musa

M. 94a/18, 109a/19, 109b/08, 109b/10

Muṣṭafā (A.) Hz. Muhammed'in adlarından biri

M.+(ber-revān-ı Muṣṭafā) 83b/19

M.+ya 94a/11, 121a/01, 122b/21

Müflīs-i cinnī (A.) cin adı

M. 108a/19

Münkir (A.) sorgu meleği

M. 121b/02

Müsilman (A.) Müslüman krş.

Müsölmān, Müslimān

M.+(ol-) 95b/09, 109a/05

Müslimān (A.) Müslüman krş.

Müsilman, Müsölmān

M. 109b/09

Müslimīn (A.) Müslümanlar

M.+(der-du'ā-i pādiṣāhu'l-islām ve'l-Müslimīn) 123a/02

Müsölmān (A.) Müslüman krş.

Müsilman

M. 86b/03, 95b/03

M.+larıdı 86b/01

Müşterī (A.) Erendiz, Jüpiter, Mars adlarıyla bilinen gezegen

M. 92a/14, 103b/13, 103b/14

Müşterī-siret (A.) Mars gezegeni tavrılı

M. 123a/12

N

Nağamağāyil (A.) melek adı

N. 96b/06, 113a/21

Naḳa (?) Doğu Çin Denizi'nde bir ada

N. 106a/05

Necāṣī (A.) Habeş

N. 112b/18

Necd (A.) Arap yarımadasının orta bölgesi

N. 104a/04

Nekīr (A.) sorgu meleği

N. 121b/02

Nesrān (A.) Mısır'da bir yer

N. 84b/12, 85a/14, 86a/06, 86a/17, 86b/01, 86b/04

N.+(kubbe-i Hermān ve Nesrān)

83b/20

N.+ 86b/15

N.+(Hermān ḳal'ası) 82b/04, 82b/09

N.+1 84a/14

N.+1 (ķubbe-i Hermān ve Nesrān)

91a/02

N.+uñ 86a/13

Nesrānī (A.) Nesran Şah

N. 86b/09

Nesrān Şāh (A.+F.) Herman Şahın

kardeşi

N. 85a/09, 85a/14

N.+ıdı 84b/11

N.+ıla 85b/03

Niğmān Şāh (F.) Habeşe

hükümdarı

N.+uñ 112b/18

Nihāvend (F.) İran'ın batısında bir

şehir

N.+e 104b/14

Nīl (A.) Mısır'dan geçip Akdeniz'e

dökülen nehir

N. 82b/08, 84b/01, 90a/01, 90b/04,

91a/15, 91a/17, 92b/05, 92b/12,

92b/16, 92b/17, 95a/10, 95a/11,

95a/17, 95b/04, 95b/06, 95b/08,

96b/05, 96b/07, 97b/04, 97b/10,

98b/05, 98b/17, 98b/18, 101a/15,

101a/17, 101a/19, 103b/03, 103b/04,

104b/09, 105a/10, 105b/20, 106b/19,

107b/09, 107b/13, 108a/06, 108b/08,

109a/05, 109a/06, 109a/16, 110a/12,

110a/14, 110a/19, 110a/21, 110b/10,

111a/17, 111b/03, 111b/04, 111b/11,

113a/01, 113b/14

N.+(āb-ı Nīl) 95b/20

N.+(baħr-ı Nīl) 94b/19, 94b/19,

94b/21, 95a/01, 95a/03, 95a/04,

95a/14, 95a/16, 95a/19, 97b/06,

108a/09, 110b/18, 113a/16, 113a/18,

113b/13

N.+(be-vāyist-i 'ayn-ı Nīl) 96a/15

N.+(N. baħrından) 96b/08

N.+(N. baħrınıñ) 82b/13, 96b/04

N.+(ķum-ı Nīl) 110b/20

N.+den 103b/09

N.+e 95a/17, 95b/01, 95b/06, 95b/07

N.+e (baħr-ı Nīl) 95a/18, 110b/16

N.+i 92b/12

N.+(N. şuyınıñ) 82b/15

N.+(N. şuyı) 92b/15, 92b/18, 94b/20,

95a/08, 95a/20, 107b/06, 107b/07

N.+(N. şuyına) 94a/12, 95a/15

N.+(N. şuyınıñ) 82b/15, 91a/16,

108b/10, 111a/12

N.+uñ 96b/05, 106b/08, 106b/15,

109a/05, 110b/01

N.+uñ (baħr-ı Nīl) 97b/10

Niṣābūr (F.) İran'ın

kuzeydoğusundaki Horasan eyaletinde
bir şehir

N. 104b/21

N.+a 104b/12

Nitaş (A.) Karadeniz

N. 101a/07

Nūḥ (A.) Nuh Peygamber

N. 97a/09, 107a/01, 107a/02, 107a/10

N.+(tūfān-ı Nūḥ) 88b/10 100a/21,
100b/03, 110b/08

Nūr envā nār-ı nūr enāyil (A.)

melek adı

N. 115b/09

Nūr envār-ı nār enāyil (A.)

melek adı

N. 119b/18

Nuṣaybīn (A.) Mardin'de bir ilçe

N. 104b/14

O

Oğuz Ḥan Oğuz Han

O.+uñ. (nesl-i Oğuzhan) 123a/10

‘Osmān (A.) Osmanlı Beyliğinin

kurucusu Osman Gazi

‘O.+uñ (āl-i ‘Osmān: Osmanlı

hanedanlığı, Osmanlılar) 123a/10

‘Ömer (A.) Hz. Ömer, dört halifeden
ikincisi

‘Ö. 95b/02, 95b/04, 95b/07

‘Ö.+e 95b/04

‘Ö.+uñ 95b/05

‘Ömer bin ‘Āṣī (A.) Mısır'ı

fetheden bir komutan

‘Ö. 95b/03

Önqidās (?) bir hakīm ismi

Ö.+ı 91b/04

‘Örfiyā’īl (A.) Kur'an da geçmeyen

bir peygamber adı

‘Ö. 116a/01

P

Peymāne (F.) deniz adı

P. 104a/01

R

Rab (< **Rabb** A.) Allah

R. 122b/01

R.+(Ḥālīk-ı Rabbü'l-‘ālemīn) 99b/20

Rabbānī (A.) Allah'la ilgili

R. 100a/14

R.+(izn-i Rabbānī) 84b/03, 84b/05,
90a/02, 96b/06, 112a/13

Rabbe'l-‘ālemīn (A.) âlemlerin

Rabbi

R. 98a/20, 123a/16

Rabbü'l-enām (A.) bütün

yaratılmışların Rabbi

R. 95b/17, 103a/17

Rabbu'l-ibād (A.) kulların Rabbi

R. 113b/12

Res-i emîn (?) yer adı

R.+den 104b/15

Restāṭālīs Ḥakīm (?) kişi adı

R. 83b/01

Rezzāk (A.) rızık veren, Allah

R.+(Rezzāk-ı 'ālem) 118b/02

R.+(Rezzāk-ı a'zam) 116a/03

Rūm (A.) Anadolu

R. 99b/08, 105a/13, 105a/17, 105b/10

R.+(halk-ı Rūm) 99b/14

R.+dan 105a/13

Rūmī (A.) Anadolulu

R. 107a/17

Rus (< **Rossia** R.) Rusya, Slav

ırkında gelen bir kolun yaşadığı yer

R. 105b/11, 106a/02

R.+dan 106a/03

Rüstem (F.) İran'ın destan

kahramanı, Zal oğlu Rüstem

R.+ün 91a/19

S

Şabā (< **Sebā'** A.) Belkıs'ın

hükmünde olan Hicaz ile Yemen

arasında kalan bir bölgenin eski adı

Ş. 91b/05, 104a/04

Sābelkā (F.) Cabelka Bin Bün'ün

kardeşi

S. 85b/07

Sābelkā (F.) Cabelka şehrinin

karşısında bulunan efsanevî bir şehir

S. 85b/08, 85b/13

Şa'īd (A.) Mısır-ı Bâlâ, Falyum, Beni

Süvefy, Fişne, Süyut, Cürca, Kana,

Esne sancakları

Ş. 106b/14

Sa'īd Şāh (A.+ F.) Necaşi

hükümdarı

S.+un 112b/18

Şaḳālib(A.) Rus, Leh, Hırvat,

Boşnak, Sırp, Bulgarlardan oluşan

Slâvların yaşadığı bölge

Ş.+de (hudūd-ı Şaḳālib) 107a/14

Şaḳālibe (A.) Rus, Leh, Hırvat,

Boşnak, Sırp, Bulgarlardan oluşan

Slâvların yaşadığı bölge

Ş. 106a/03

Saḳlāb (A.) Slovenya,

Yugoslavya'da bir eyalet

S. 103b/12

Şālih (A.) Salih Peygamber

Ş. 85b/15, 108b/06

Sām bin Nūh (A.) Hz. Nuh'un oğlu ve semitik kavimlerinin soyunun dayandırıldığı kişi

S. 83a/18

Sām ibn-i Nūh (A.) bkz. **Sām bin Nūh**

S.+dur 106a/11

Sāmīriyyā (A.) Bağdat'ın

kuzeyinde eski bir kasaba

S.+dan 104a/18

Sāmsūn (< **Samisos** Yun.)

Samsun

S. 105a/17

Şan'ā (A.) Yemen'de bir şehir

Ş.+a 103b/08

Şāni' (A.) yaratan, yaratıcı, Allah

Ş.+(hük-m-i Şāni') 122a/05

Ş.+üñ 102a/21, 119b/11

Sāve (F.) İran'da bir şehir

S.+ye 104b/13

Selīm Ḥan (A.+T.) Selim Han,

Yavuz Sultan Selim

S. 123a/03

Semerķand (< **Semerkend** F.)

Semerkant, Türkistan'da büyük bir şehir

S. 104b/21

S.+a 104b/11

Sendūs-i cinnī (A.) cin adı

S. 108a/19

S.+ye 107b/11

Serā (?) yer adı

S. 105b/11

Serendīb (A.) Hindistan'ın

güneyindeki Sri Lanka (Seylan)

adasına Ortaçağ İslam

coğrafyacılarının verdiği ad

S. 103b/11

S.+e 103b/07

Serḥas (F.) Türkmenistan'da tarihî

bir şehir

S. 104b/20

Sevid (A.) Kuzey Afrika'da eski bir

şehir

S. 104a/20

Şevr (A.) boğa burcu

Ş. 108b/12

Seyḥān (? A.) Ürdün'de Hz.

Musa'nın mezarının bulunduğu şehir

S. 104a/16

Seyhūn (A.) Ceyhun’la birlikte

Māveraünnehir’de yer alan büyük bir ırmak

S. 101a/16

Sikender (F.) İskender, Makedonya kralı

S. 83b/03, 89a/06

S.+e 83b/02

Sind (F.) Hindistan’ın kuzeybatısında bir eyalet

S. 103b/11, 115a/16

S.+den 103b/07

S.+e 103b/07, 104a/16

Sinop (< **Sinope** Lat.) Sinop, Orta Karadeniz’de bir şehir

S. 105a/17

Sivās (A.) Sivas

S. 105a/16

Sübḥāne (A.) her türlü hata ve insanî niteliklerin üstünde olan, Allah

S. 98a/07, 99a/15, 102a/07, 109b/06

Sübḥānī (A.) Allah’a ait, Allah’la ilgili

S.+(irādet-i Sübḥānī) 114b/07

Sübḥānī-ber (A.+F.) Allah’ın izniyle

S. 95a/09

Süleymān (A.) Hz. Süleyman Davut Peygamberin oğlu ve İsrail oğullarının peygamberlerindendir. Allah tarafından kendisine kuşlarla ve diğer mahluklarla konuşma, cinlere ve rüzgâra emretme yetkisi gibi çeşitli mucizeler verilmiştir.

S. 82b/07, 82b/10, 82b/12, 82b/12, 82b/14, 82b/20, 83a/04, 83a/09, 83a/11, 83a/12, 83a/16, 83a/17, 83b/20, 84a/05, 84a/10, 84a/17, 84a/21, 84b/03, 84b/05, 84b/06, 86b/16, 86b/16, 87a/19, 87b/02, 87b/13, 89a/06, 89a/11, 89a/12, 89a/12, 89a/20, 89a/20, 89a/21, 89b/04, 89b/05, 89b/07, 89b/09, 89b/11, 89b/13, 89b/15, 89b/18, 89b/21, 90a/03, 90a/04, 90a/10, 90a/16, 90b/11, 90b/19, 90b/20, 91a/01, 91a/04, 91a/10, 91a/12, 91b/06, 91b/14, 91b/17, 91b/17, 92a/01, 92a/02, 92a/03, 92a/05, 92a/14, 92b/02, 92b/07, 92b/09, 92b/10, 93a/03, 93a/12, 94a/11, 94a/17, 94a/18, 94a/19, 94a/20, 94b/01, 94b/03, 94b/17, 95a/08, 95a/09, 95a/11, 95a/13, 95a/17,

- 95a/21, 95b/10, 95b/11, 95b/13,
 95b/19, 96a/02, 96a/17, 96a/19,
 96b/02, 96b/11, 96b/17, 97a/02,
 97a/10, 97a/12, 97b/01, 97b/01,
 97b/05, 97b/14, 97b/19, 98a/17,
 99a/12, 99a/20, 99b/13, 100a/04,
 100b/06, 101a/10, 101a/20, 101b/01,
 101b/03, 102b/05, 102b/12, 102b/12,
 102b/20, 103a/18, 104a/04, 105a/20,
 106a/18, 106b/20, 107a/09, 107b/01,
 107b/05, 107b/10, 107b/12, 107b/21,
 108a/05, 108a/07, 108a/19, 108a/20,
 108a/21, 108b/03, 109a/04, 109a/08,
 109a/09, 109a/11, 109a/11, 109a/12,
 109a/14, 109a/15, 109a/17, 109a/18,
 109a/19, 109b/08, 109b/09, 109b/13,
 109b/13, 109b/21, 110a/02, 110a/10,
 111a/05, 111a/11, 111a/13, 111a/15,
 111a/16, 111b/13, 112b/03, 112a/08,
 112b/08, 112a/16, 112a/19, 112b/21,
 113a/03, 113a/05, 113a/10, 113a/14,
 113a/14, 113a/19, 113a/20, 113a/21,
 113b/03, 113b/04, 113b/08, 113b/13,
 113b/14, 113b/19, 114a/13, 114a/15,
 114b/16, 116a/05, 116a/07, 116a/10,
 116a/12, 116a/16, 116a/17, 116a/21,
 116b/03, 116b/06, 118b/09, 119a/04,
 119a/14, 119b/05, 119b/06, 119b/08,
 120a/02, 120a/02, 120a/04, 120a/07,
 120b/12, 120b/13, 120b/13, 121a/04,
 121a/07
- S.+(der-beyân-ı kışşa-i reften-i
 Süleymân ‘aleyhi’s-selâm) 96a/15
 S.+(der-beyân-ı dîden-i Süleymân)
 83b/20
 S.+(Hâzret-i Süleymân) 91a/01
 S.+(kıl-) 95b/20
 S.+(serîr-i Süleymân) 109a/07
 S.+(Süleymân-ı a‘zam) 120a/01
 S.+(Süleymân-ı nebî) 82b/03, 83a/08,
 83a/10, 86b/19, 86b/19, 88a/01,
 89b/17, 94a/13, 94a/14, 95a/19,
 96b/04, 97a/19, 97b/09, 103b/14,
 103b/21, 104a/08, 104b/03, 105a/03,
 105b/14, 106b/12, 107b/09, 109a/10,
 109b/04, 109b/07, 110a/06, 112b/17,
 113b/17
 S.+(Süleymânî’z-zemân)
 106b/02, 111a/09, 119b/17
 S.+(Süleymânî’z-zemâne) 118b/07
 S.+(Süleymânü’z-zemân) 123a/10
 S.+a 84a/01, 84b/06, 89a/21, 89b/08,
 90b/13, 90b/15, 95b/09, 97a/16,
 101b/01, 106b/08, 108a/03, 109b/21,
 113b/11, 113b/12, 116b/08
 S.+dan 82b/03, 89a/20, 90b/14,
 119b/06
 S.+dur 89b/20

S.+1 83b/13, 97b/07, 116a/13, S.+1

(levh-i Süleymān) 114a/14

S.+1 (Süleymān-ı nebī) 106b/10

S.+1 (salṭanat-ı Süleymān) 97a/01

S.+1 (taḥt-ı Süleymān) 96b/08, 96b/09, 97a/14, 97a/21, 97b/07, 107b/05, 108a/04, 108a/06, 109a/05, 113a/04, 113a/16, 113a/18, 113b/04, 113b/05, 113b/11

S.+1a 87a/18, 99b/18

S.+1na 120b/04

S.+1aruñ 119a/09, 120a/20

S.+uñ 89b/18, 90b/12, 90b/16, 90b/18, 91a/03, 92a/04, 92a/07, 92a/08, 94b/15, 94b/16, 96b/18, 102b/14, 108a/03, 109b/06, 109b/21, 113b/09, 119a/16, 120a/07, 120a/08, 120a/09, 121a/10

S.+uñ (serīr-i Süleymān) 109a/07

S.+uñ (taḥt-ı Süleymān) 96b/15,

96b/19

S.+uñuza 120a/11

Süleymān (A.) Cān-ı bin Cān

kavminin hükümdarı, Hz. Süleyman

S.+dan 84b/12

Süleymān bin Cān (A.) Can

kavminin hükümdarı, Hz. Süleyman

S. 84b/08, 84b/13, 115b/19, 115b/20, 115b/20, 116a/09, 116a/12, 116b/21, 118b/15, 118b/21, 119a/04

S.+a (Süleymān bin Cāna) 116a/02

Süleymān Hākīm (A.) Hz.

Süleyman

S. 119a/07

Süleymān-ı Hākīm-i Cān (A.)

Hz. Süleyman

S. 120a/15

Süleymān-ı Hākīm-i Cin (A.)

Cin kavminin hükümdarı, Hz.

Süleyman

S. 113b/18, 113b/19

Süleymāni (A.) Hz. Süleyman'a

ait, Hz. Süleyman'la ilgili

S. 119b/17

S.+(hōn-ı Süleymānī) 91a/11

S.+(mucize-i Süleymānī) 84b/05, 96b/06

S.+(taḥt- Süleymānī) 113b/04

S.+ye (divān-ı Süleymānī) 91a/07

S.+ye (hizmet-i Süleymānī) 91a/09

S.+ye (serīr-i Süleymānī) 112b/20

Süleymān ibn-i Cān (A.) Hz.

Süleyman

S. 117b/11, 118a/12, 118a/12

Süleymānlar (A.+T.) Hz.

Süleymanlar (Metinde her dönemde bir Süleyman'ın olduğu belirtiliyor.)

S. 101a/20, 106a/17, 116a/19,
119a/05, 119b/21, 120a/12, 120a/12,
120b/07, 121a/02, 121a/05

S.+lara 119a/08

S.+uñ 119b/20

Süleymānlık (A.+T.) Süleymanlık

S. 106a/18, 116a/05, 116b/05

S.+(kıl-) 90b/18

S.+ınca (Süleymānlığınca) 89b/17

Süleymānlu (A.+T.) Süleymanlı

S. 120a/11

Süleymān-nāme (A.+F.) Hz.

Süleyman'ı konu edinen bu eser

S.+(kitāb-ı Süleymān-nāme) 123a/14

S.+de 102b/10

S.+den 96a/14

S.+nüñ 96a/10

S.+nüñ (kitāb-ı Süleymān-nāme)

123a/05, 123a/10

Sünni (A.) sünnet ehlinden olan

kimse

S. 101b/20

S. 122a/02

Süryānī (A.) Samilerin, Arami

kolunun doğu bölümünde olan bir Hristiyan topluluğu

S. 87b/16, 89a/02, 89a/13, 109a/13

Süryānīce (A.+T.) Süryanice

S. 89a/03

Sütüm (F.) dağ adı

S.+da (kūh-ı Sütüm) 91a/19

Ş**Şābur** (F.) Horasan'ın batısında bir

şehir

Ş. 104b/20

Şāh Cem (F.) Büyük İskender'in

lâkabı

Ş. 89a/07

Şām (A.) Suriye'de, Şam şehri

Ş. 99b/08, 104a/18 , 104b/17, 105a/13,
115a/16

Ş.+a 104b/15

Ş.+dan 104a/21

Şeddād (A.) Yemen'deki Âd

kavminin hükümdarı. Cennete benzeterek yaptırdığı İrem Bağı ile ün kazanmış; bu köşke giremeden Allah'ın gazabına uğramıştır.

Ş.+(Şeddād-ı şedīd) 88b/20

Şehrūz (A.) nehir adı

Ş.+a 104b/14

Şeh Süleymân (F.+A.) Hz.

Süleyman

Ş. 82b/01, 87a/14, 92a/20, 97b/05,
108a/11, 122a/02

Ş.+(Şeh Süleymân-ı selīm) 84a/20

Şeh Süleymân ibn-i Cân

(F.+A.) Hz. Süleyman

Ş. 90a/06

Şemḫiyâyâ'il (A.) melek adı

Ş. 115a/04, 115b/06, 116b/18,
117a/02, 117b/07, 117b/11, 118a/09,
118b/09, 118b/13, 119a/03

Şirîn (F.) Hüsrev ü Şirin

mesnevisinin kadın kahramanı

Ş. 96a/15

Şirvân (F.) Şirvan, Azerbaycan'da

bir şehir

Ş. 104b/21

Şit (A.) Hz. Adem'in üçüncü oğlu
olan peygamber; kensine 50 sayfalık
bir kitap gönderilmiştir. Kılıcı bulan
ve kâfirlere karşı bir savaşta ilk defa
kullanan kişidir

Ş.+(Şit-i gâzî) 122b/05

T

Ṭab'āhākā'il (A.) melek adı

Ṭ. 84b/02

Ṭaberistân (F.) Akke'de bir şehir
ve nehir

Ṭ.+a 104b/12

Ṭ.+dur 101a/10

Ṭā'if (A.) Arabistan'da Mekke

yakınında bir şehir

Ṭ. 104a/05

Ṭ.+e 104a/02

Ṭālis (?) peri adı

Ṭ. 96b/12

Ṭālis ḫan-ı perri (?) peri adı

Ṭ. 91b/13, 109a/08

Ṭanca (A.) Fas'ta bir şehir

Ṭ. 104b/15

Ṭ.+ya 104a/19

Ṭarablūs (A.) Libya'nın

kuzeybatısında yer alan bölge

Ṭ. 104a/21, 104b/17

Ṭarabozan Trabzon, Karadeniz'in
doğusunda bir şehir

Ṭ. 105a/18

Tāres (A.) Cabelka'nın karşısında
efsanevî bir şehir

T. 85b/14

Tārīḫ-i behcet (< **Behcetü't-**

tevārīḥ (A.) Fatih devri

tarihçilerinden Şükrullah'ın

Veziriazam Mahmut Paşa adına

yazdığı Farsça genel tarih kitabı

T.+de 99a/13

Ṭarmūs Şāh (F.) termus, acı bakla

anlamında bir kişi adı

Ṭ. (melik-i Ṭarmūs Şāh) 110a/08

Ṭarsūs (A.) Tarsus, Mersin'de bir

ilçe

Ṭ. 104b/18

Ṭ.+a 104b/15

Tebrīz (F.) İran'da bir şehir

T. 104b/19

Teke Harezm ve Anadolu'da hüküm

sürmüş Oğuz boyu

T. 105a/16

Tevrīt (A.) Tevrat, Hz. Musa'ya

gönderilen kutsal kitap

T. 109a/20, 109b/10

T.+(aḥkām-ı Tevrīt) 109b/10

Tokat Tokat

T. 105a/18

Tuna Tuna nehri

T. 103b/04, 103b/20, 104a/15,

104b/10, 105a/10, 105b/20

T.+dur 101a/16

Ṭūs (F.) Horasan'da bir yer

Ṭ. 103b/11, 104b/12

Türk Türk

T. 107b/01

U

‘Urbā (< ‘Urbān A.) Araplar, Arap

yarımadası

‘U. 110b/10

‘Urfiyā (A.) Kur’anda geçmeyen bir

peygamber adı

‘U. 86a/21, 86b/02

‘Uṭārid (A.) Merkür

‘U. 105a/19

‘U.+e 105a/18

‘Uṭārid-fıṭnat (A.) Merkür

yaratılışlı, anlayışlı

‘U. 123a/11

V

Vāsīt (A.) Küfe ile Basra arasında

bir şehir

V. 104b/19

Y

Ya‘kūb (A.) Hz. Yusuf'un babası,

gam ve hüznün sembolü olan

peygamber

Y. 108b/08, 109a/19

Yāsīn (A.) Kur'an'ın 36. suresi

Y. 122b/03

Ye'cūc (A.) Kuran-ı Kerim'de adı geçen kısa boylu kavim

Y. 85b/16, 85b/16, 91a/18, 99b/08, 105a/11, 105b/08, 105b/11, 121b/12

Yemen (A.) Arap yarımadasının güneybatısında bulunan bir ülke

Y. 104a/02, 104a/04

Y.+dür 107a/01

Yenbū' (A.) Medine, Hicaz'da liman kenti

Y. 104a/05

Yeşrib (A.) Medine'nin İslâmiyetten önceki adı

Y. 104a/05

Yezd (A.) İran'da bir kent

Y. 104b/21

Yezdān (A.) Allah

Y.+ıla (icāzet-i Yezdān) 99b/19

Y.+uñ (zıll-ı Yezdān) 123a/10

Yezdānī (A.) Allah'a ait

Y.+(emr-i Yezdānī) 114b/07, 117b/16

Yūnānī (A.) Yunanlı

Y. 96a/18

Yūsuf (A.) Hz. Yusuf, İsrailoğulları peygamberlerinden Yakup peygamberin oğlu, güzelliğin sembolü olan bir peygamber

Y. 83b/07, 83b/06, 110a/16

Y.+(Yūsuf-ı devrān) 109a/21

Y.+(Yūsuf-ı şiddīk) 108b/10, 109a/19

Y.+(Yūsuf-ı şiddīk-nām) 83b/11

Y.+dan 109a/19

Y.-ı 108b/08

Z

Zada'l-lāh (A.) Allah artırsın

Z. 122a/13

Zebūr (A.) Hz. Davud'a indirilen kutsal kitap

Z.+ı 109a/21

Zengibār (< **Zeng-bār** F.)

Zanzibar, Afrika kıtasının güneydoğu sahilinde Tanzanya kıyısında bir ada

Z. 106b/21

Zūhal (A.) Satürn gezegeni

Z. 85b/09, 103a/17

Z.+e 103a/16

Zūhal-himmet (A.) Zūhal gibi

gayretli, iradeli

Z. 123a/12

Zühre (A.) Venüs, Çoban yıldızı

Z. 92a/13, 92a/17

Z.+dür 105a/02

Z.+ye 105a/01

Zü'l-celāl (A.) ululuk sahibi olan

Allah

Z. 96a/05

Zü'l-ķarneyn-saltanat (A.)

İskender saltanatlı

Z. 123a/12

6. SONUÇ

XVI. yüzyılın başlarında Firdevsî-i Rûmî tarafından manzum ve mensur karışık olarak yazılan Hz. Süleyman'ın hayatını ve menkıbelerini anlatan 81. ciltlik ansiklopedik nitelikte bir eser olan Süleymân-nâme'nin elde bulunan son cildi olan 81. cildin üzerinde çalıştığımız 41 yapraklık bölümünde (82b-123b), dil incelemesi yapıp dizin hazırlanarak XVI. yüzyılın bu esere yansıyan dil özellikleri, cümle yapısı, söz varlığı belirtilmeye çalışılmıştır.

Eserde kuş dilini bilen, cinlere ve rüzgâra emretme yetkisi bulunan Hz. Süleyman'ın hayatı, hükümdarlığı, mucizeleri, Seba Melikesi Belkıs ile olan ilişkisi anlatılırken Hz. Muhammed olmak üzere diğer peygamberlerin de hayatlarından mucizelerinden bahsedilmiş, kimi zaman ayetlere kimi zaman rivayetlere yer verilmiştir. Eserde pek çok melek ve cin adlarına rastlanır. Ayrıca iklimler, özellikleri, hangi memleketlerde görüldüğü, iklimlerin insanlar üzerindeki fizikî ve psikolojik etkileri üzerinde uzun uzun hikâyeler anlatılarak bilgi verilir. Eserde Mısır'dan Macaristan'a Kırım'dan Fas'a kadar pek çok yer adı geçer. Eser bu yönüyle coğrafya açısından önemlidir.

Eser XVI. yy.dan günümüze Türk dilinin geçirdiği ses, söz, cümle düzeyinde değişimi, kullanımdan düşen ya da hâlen kullanımda olan kelimeleri göstermesi bakımından da oldukça önemlidir.

Transkripsiyonlu metin, ses, şekil bilgisi özellikleri ve dizinde oluşan bu tezin bu alandaki çalışmalara katkıda bulunmasını temenni ederiz.

7. KAYNAKLAR

a) Sözlükler:

AKBAYAR, Nuri (2001), **Osmanlıda Yer Adları Sözlüğü**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1. basım, İstanbul.

ALBAYRAK, Nurettin (2009), **Türkiye Türkçesinde Atasözleri**, 1. basım, Kapı Yayınları, İstanbul.

AHMET VEFİK PAŞA (2000), **Lehce-i Osmânî**, Haz. Recep Toparlı, TDK Yayınları, Ankara.

AKALIN, Mehmet (1998), **Tarihî Türk Şiveleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 3. baskı, Ankara.

AKAY, Hasan (1991), **İslâmî Terimler Sözlüğü**, İslâm Bilgi Merkezi Yayınları, İstanbul.

AKSOY, Ömer Asım (1981), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

CAFEROĞLU, Ahmet (1968), **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.

CLAUSON, Sir Gerard (1972), **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish**, Oxford University Press, London.

ÇATIKKAŞ, M. Ata (2009), **Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü**, 3 cilt, Gökkuşluğu Pazarlama ve Dağıtım, İstanbul.

DAVIDSON, Custav (2009), **Melekler Sözlüğü**, Çev. İsmail Yerguz, 1. baskı, Sol Yayıncılık, İstanbul.

DEMİRAY, Kemal (1994), **Temel Türkçe Sözlük**, 3. baskı, İstanbul.

DEVELLİOĞLU, Ferit (1996), **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, 13. baskı, Aydın Kitapevi, Ankara.

EREN, Hasan (1999), **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**, Bulak Yayınevi, Ankara.

EYÜBOĞLU, İsmet Zeki (2004), **Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü**, Sosyal Yayınlar, İstanbul.

KAŞGARLI MAHMUT (1999), **Divanü Lugat-İt-Türk Dizini**, Çeviren: Besim Atalay, 4. baskı, TDK Yayınları, Ankara.

- DOĞAN, Mehmet Büyük (2001), **Büyük Türkçe Sözlük**, 15. baskı, Vadi Yayınları, Ankara.
- GÜLENSOY, Tuncer (2007), **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**, 2 cilt, TDK Yayınları, Ankara.
- KANAR, Mehmet (2009), **Arapça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul.
- KANAR, Mehmet (2000), **Farsça-Türkçe Sözlük**, Deniz Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- KANAR, Mehmet (2003), **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Derin Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON (2005), **İmlâ Kılavuzu**, TDK Yayınları, Ankara.
- KOMİSYON (1988), **İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON (1965), **İslam Ansiklopedisi**, MEB Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON (2005), **Türkçe Sözlük**, 10. baskı, TDK Yayınları, Ankara.
- KOMİSYON (1995), **Tarama Sözlüğü**, C. I-VIII, 3. baskı, TDK Yayınları, Ankara.
- KOMİSYON (1993), **Derleme Sözlüğü**, C. I-XII, 2. baskı, TDK Yayınları, Ankara.
- KOMİSYON (1983), **Yeni Tarama Sözlüğü**, Düz. Cem Dilçin, TDK Yayınları, Ankara.
- KOMİSYON (1996), **Ana Yazım Kılavuzu**, 11. basım, Adam Yayınları, İstanbul.
- KOMİSYON (2001), **Türk Atasözleri ve Deyimleri I-II**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- NECİP, Emir Necipoviç (1995), **Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yayınları, Ankara.
- MEVLEVİ, TAHİR-ÜL (1994), **Edebiyat Lügatı**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- MUTÇALI, Serdar (2000), **Arapça Türkçe Sözlük**, Dağarcık Yayınları, İstanbul.
- MÜTERCİM ÂSİM EFENDİ (2000), **Burhân-ı Katı**, Haz. Mürsel Öztürk - Derya Örs, TDK Yayınları, Ankara.
- NİŞANYAN, Sevan, **Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü**, 2. basım, Adam Yayınları, İstanbul.
- OLGUN, İ. – DRAHŞAN, C. (1967), **Farsça Türkçe Sözlük**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

- ÖZÖN, Mustafa Nihat (2008), **Osmanlıca Türkçe Sözlük**, 10. baskı, İnkılâp Yayınları, İstanbul.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1983), **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. I-III, 3. baskı, İstanbul.
- PALA, İskender (1995), **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, 3. baskı, Akçağ Basım Yayım, Ankara.
- PAR, Arif Hikmet (2000), **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Sözlük**, Serhat Yayınları, İstanbul.
- PARLATIR, İsmail (2009), **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 2. baskı, Yargı Yayınevi, Ankara.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (2002), **Öz Türkçe Sözlük**, 13. baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali (2010), **Arkadaş Türkçe Sözlük**, 10. baskı, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- REDHOUSE, Sir James W. (1989), **Türkçe-İngilizce Sözlük**, 16. baskı, Redhouse Yayınevi, İstanbul.
- REDHOUSE, Sir James W. (2001), **A Turkish and English Lexicon**, 2. baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- REDHOUSE, Sir James W. (1999), **Türkçe-Osmanlıca-İngilizce Sözlük**, 17. baskı, SEV Yayınları, İstanbul.
- SAMİ, Şemseddin (1995), **Kamûs-ı Türkî**, 5. baskı, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- SARI, Mevlüt (1982), **Arapça Türkçe Lugat**, Bahar Yayınevi, İstanbul.
- STEİNGASS, F. (1930), **Persian- English Dictionary**, two impression, London.
- TİETZE, Andreas (2002), **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı**, Simurg Kitapçılık, İstanbul.
- TUĞLACI, Pars (1971), **Okyanus Ansiklopedik Sözlük**, Cem yayınevi, İstanbul.
- ULUDAĞ, Süleyman (2001), **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- YEĞİN, A.- BADILLI, A. vd. (2006), **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lugat**, Sebat Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- YILDIRIM, Nimet (2006), **Fars Mitolojisi Sözlüğü**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

YILMAZ, Fehmi (2010), **Osmanlı Tarih Sözlüğü**, 1. baskı, Gökkubbe Yayınları, İstanbul.

YILMAZ, Mehmet (1992), **Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul.

ZİYA ŞÜKÜN, (1984), **Farsça Türkçe Lugat-Gencîne-i Güftâr, Ferheng-i Ziyâ**, C. I-III, MEB Yayınları, İstanbul.

b) Kitaplar :

AKALIN, Mehmet (1988), **Tarihi Türk Şiveleri**, 2.baskı, Ankara.

AKALIN, Şükrü Halûk (1996), **Eski Anadolu Türkçesi**, Çukurova Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Yayınları, Adana.

AKKAYA, Hüseyin (1997), **The Prophet Solomon In Ottoman Turkish Literature And The Süleymaniyye Of Şemseddin Sivâsî**, Ed. Şinasi Tekin, Gönül Alpay Tekin, Harvard University, USA.

ARAT, Reşid Rahmeti (1979), **Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig 1 Metin**, 2. baskı, Ankara.

ARAT, Reşid Rahmeti (1979), **Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig 2 Çeviri**, 2. baskı, Ankara.

ARAT, Reşid Rahmeti (1979), **Yusuf Has Hacib Kutadgu Bilig 3 İndeks**, Haz. Kemal Eraslan, Osman Sertkaya, Nuri Yüce, 2. baskı, İstanbul.

ATA, Aysu (1995), **Nehcü'l- Ferâdis-Metin-Tıpkıbasım**, TDK Yayınları, Ankara.

ATA, Aysu (1998), **Nehcü'l- Ferâdis-Dizin-Sözlük**, TDK Yayınları, Ankara.

BİLGEGİL, Kaya (1989), **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, 2. baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul.

CAFEROĞLU, Ahmet (1984), **Türk Dili Tarihi I-II**, 3. baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul.

DİLAÇAR, A. (1995), **Kutadgu Bilig İncelemesi**, 3. baskı, TDK Yayınları, Ankara.

DİLÇİN, Cem (1997), **Türk Şiir Bilgisi**, 4. baskı, TDK Yayınları, Ankara.

ERASLAN, Kemal (1980), **Eski Türkçede İsim Fiiller**, İstanbul.

ERCİLASUN, Ahmet Bican (2004), **Türk Dili Tarihi**, Akçağ Yayınları, Ankara.

ERDEM, Hasan Hüsnü (1985), **İlâhî Hadisler**, 4. baskı, Ankara.

- ERGİN, Muharrem (1958), **Dede Korkut Kitabı 1 (Giriş, Metin- Faksimile)**, TDK Yayınları, Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1963), **Dede Korkut Kitabı 2 (İndeks- Gramer)**, TDK Yayınları, Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1997), **Türk Dil Bilgisi**, 19. baskı, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- ERGİN, Muharrem (1997), **Orhun Abideleri**, 21. baskı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- ERSOYLU, Halil (1996), **Kız Destanı (Hazā Hikāyet-i Kız ma'a Cühūd)**, TDK Yayınları, Ankara.
- ERSOYLU, Halil (2001), **Menâkıb-ı Mevlâna**, TDK Yayınları, Ankara.
- FİRDEVSÎ-İ RÛMÎ (2009), **Terceme-i Câme-şûy-nâme**, Haz. Sezer Özyaşamış Şakar, Simurg Yayınları, İstanbul.
- GABAIN, A. Von (1988), **Eski Türkçenin Grameri**, Çev. Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara.
- GÖKYAY, Orhan Şaik (1973), **Dedem Korkudun Kitabı**, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları, İstanbul.
- GÜLSEVİN, Gürer (1997), **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**, TDK Yayınları, Ankara.
- GÜLSEVİN, G. - BOZ, E. (2004), **Eski Anadolu Türkçesi**, Gazi Kitabevi, Ankara.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1991), **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1992), **Türk Dilinde Edatlar**, MEB Yayınları, İstanbul.
- İPEKTEN, Haluk (1985), **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri**, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2000), **Türkçede Eklerin Kullanış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları**, 4. baskı, TDK Yayınları, Ankara.
- LATİFÎ (1999), **Latîfî Tezkiresi**, Haz. Mustafa İsen, 1. baskı, Ankara.
- LEVEND, Agâh Sırrı (1984), **Divan Edebiyatı**, 4. baskı, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- NEVÂYÎ, Alî-Şîr (1993), **Mîzânu'l-Evzân**, Haz. Kemal Eraslan, TDK Yayınları, Ankara.
- ŞAHİN, Hatice (2003), **Eski Anadolu Türkçesi**, Akçağ Yayınları, Ankara.

- OLGUN, İ.- PARMAKSIZOĞLU, İ. (1980), **Kutb-nâme**, TTK Yayınları, Ankara.
- ÖZTÜRK, Rıdvan (1994), **Yeni Uygur Türkçesi Grameri**, 1. baskı, TDK Yayınları, Ankara.
- PALA, İskender (1997), **Divan Edebiyatı**, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- TANYERİ, M. Ali (1999), **Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler**, 1.baskı, Ankara.
- TEKİN, T.- ÖLMEZ, M. (1999), **Türk Dilleri- Giriş**, 1. baskı, Simurg Yayınevi, İstanbul.
- TİKEN, Kâmil (2004), **Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller**, Ankara.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1972), **Mevlid**, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1997), **Osmanlı Türkçesi Grameri**, 8. baskı, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1994), **Eski Türkiye Türkçesi**, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- TUNALI, Ömer Faruk (1982), **Peygamberler Serisi**, Gümüş Basımevi, İstanbul.
- YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi (2000), **Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meali**, Temel Neşriyat, İstanbul.
- YENİTERZİ, Emine (1993), **Divan Şiirinde Na't**, 1. baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- YILDIRIM, Suat (2006), **Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali**, Defne Yayınları, İstanbul.
- c) Süreli Yayınlar:**
- AKALIN, Şükrü Halûk (1995), “ Eski Anadolu Türkçesinde Cümle Başı Edatlarıyla Kurulmuş Birleşik Cümleler”, **Türk Dili**, S: 518, Ankara, s.156-163.
- AKAY, Asuman (1999), “Süleymân-nâme Nesrinde Ahengi Sağlayan Ses ve Söz Unsurları”, **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S: 118, İstanbul, s. 217-228.
- AKSU, Cemal (1999), “Fırdevsî (Rumî, Uzun)”, **Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi**, C.I, İstanbul, s.463.
- AYDEMİR, Abdullah (1983), “Hz. Süleyman (A.S.)”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S:1, İzmir, s. 173-226.

- BULUÇ, Sadettin (1956), “Şeyyad Hamza’nın Beş Manzumesi” **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C: XII, İstanbul, s.1.
- BURSALI MEHMET TAHİR (1972), **Osmanlı Müellifleri**, Haz. F. Yavuz- İ.Özen, C.II, İstanbul, s.106.
- ÇATIKKAŞ, Atâ (1983), “Türk Firdevsî’si ve Süleymân-nâme-i Kebir”, **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S: 25, İstanbul, s. 169-178.
- ERGİN, Muharrem (1951), “Kadı Burhaneddin Divanı Üzerinde Bir Gramer Denemesi”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. VII/3, İstanbul, s.283.
- GÜLSEVİN, Gürer (1988), “Bir Eski Anadolu Türkçesi Metni ”, **İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S:2, Malatya, s. 218-242.
- GÜLSEVİN, Gürer (1990), “Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı”, **Türk Dili**, S: 466, Ankara, s. 187-190.
- GÜLSEVİN, Gürer (1990), “Türkçede –sA Şart Gerundiumu (zarf-fiil) Üzerine”, **Türk Dili**, S: 467, Ankara, s. 276-279.
- KORKMAZ, Zeynep (2005), “Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri”, **Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı**, İzmir, s.471-474.
- KORKMAZ, Zeynep (1971), “Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vokal) Uzunlukları”, **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C. XXVI/ 3-4, Ankara , s. 49-66.
- KORKMAZ, Zeynep (1972), “Selçuklular Çağı Türkçesinin Genel Yapısı”, **TDAY Belleten**, Ankara , s. 17-34.
- KORKMAZ, Zeynep (1973), “ Marzubân-nâme Tercümesinin Yeni Bir Nüshası ve Getirdikleri”, **1. Milletler Arası Türkoloji Kongresi**, C. 2, İstanbul, s. 334-340.
- KORKMAZ, Zeynep (1977), “Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Çalışmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, **Türkoloji Dergisi**, C. VII, Ankara, s. 13-22.
- KORKMAZ, Zeynep (1979), “Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler”, **Türkoloji Dergisi**, C. VIII/1, Ankara, s. 67-77.
- KORKMAZ, Zeynep (1981), “ Dede Korkut Hikâyelerinin Eski Osmanlı Metinleri Arasındaki Yeri”, **Millî Kültür**, C. III/4, Ankara, s. 23-25.

KORKMAZ, Zeynep (1981), “ Anadolu Yazı Dilinin Tarihî Gelişmesinde Beylikler Devri Türkçesinin Yeri”, **VII. Türk Tarih Kongresi**, C. II, Ankara, s. 583-589.

KÖPRÜLÜ, M.Fuad (1997), “Firdevsî”, **MEB İslâm Ansiklopedisi**, C. IV, İstanbul s.649-651.

MANSUROĞLU, Mecdut (1951), “Anadolu’da Türk Yazı Dilinin Başlaması ve Gelişmesi” **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C. IV/3, İstanbul, s. 215-229.

ÖZKAN, Mustafa (2003), “Tarihî Türkiye Türkçesi Metinlerinde İstek Eki –A/-E’nin Kullanılışı Üzerine”, **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, C.XXX, İstanbul, s. 359-385.

TEKİN, Talat (1983), “ Üçüncü Kişi İyelik Eki Üzerine”, **Genel Dilbilimi Dergisi**, C. 2, Ankara, s.10-17.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1960), “Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları 1. Ses Bilgisi”, **TDAY Belleten**, S:53, Ankara, s. 95-144.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1961), “Şeyhî ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları 2. Şekil Bilgisi”, **TDAY Belleten**, S:95, Ankara, s. 53-136.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1964), “Şeyhî’nin Harnâmesi Üzerinde Dil Araştırmaları”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, S:2, Ankara, s. 254-281.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1982), “Yunus Emre’nin Dili Üzerine Notlar”, **2. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, Ankara, s. 405-412.

UÇMAN, Abdullah, “XV. Yüzyıl Tekke Şiiri”, **Büyük Türk Klâsikleri**, C. III, İstanbul, s. 11-55.

UÇMAN, Abdullah, “XVI. Yüzyıl Tekke Şiiri”, **Büyük Türk Klâsikleri**, C. IV, İstanbul, s. 297-340.

ç) Tezler ve Yayımlanmamış Çalışmalar:

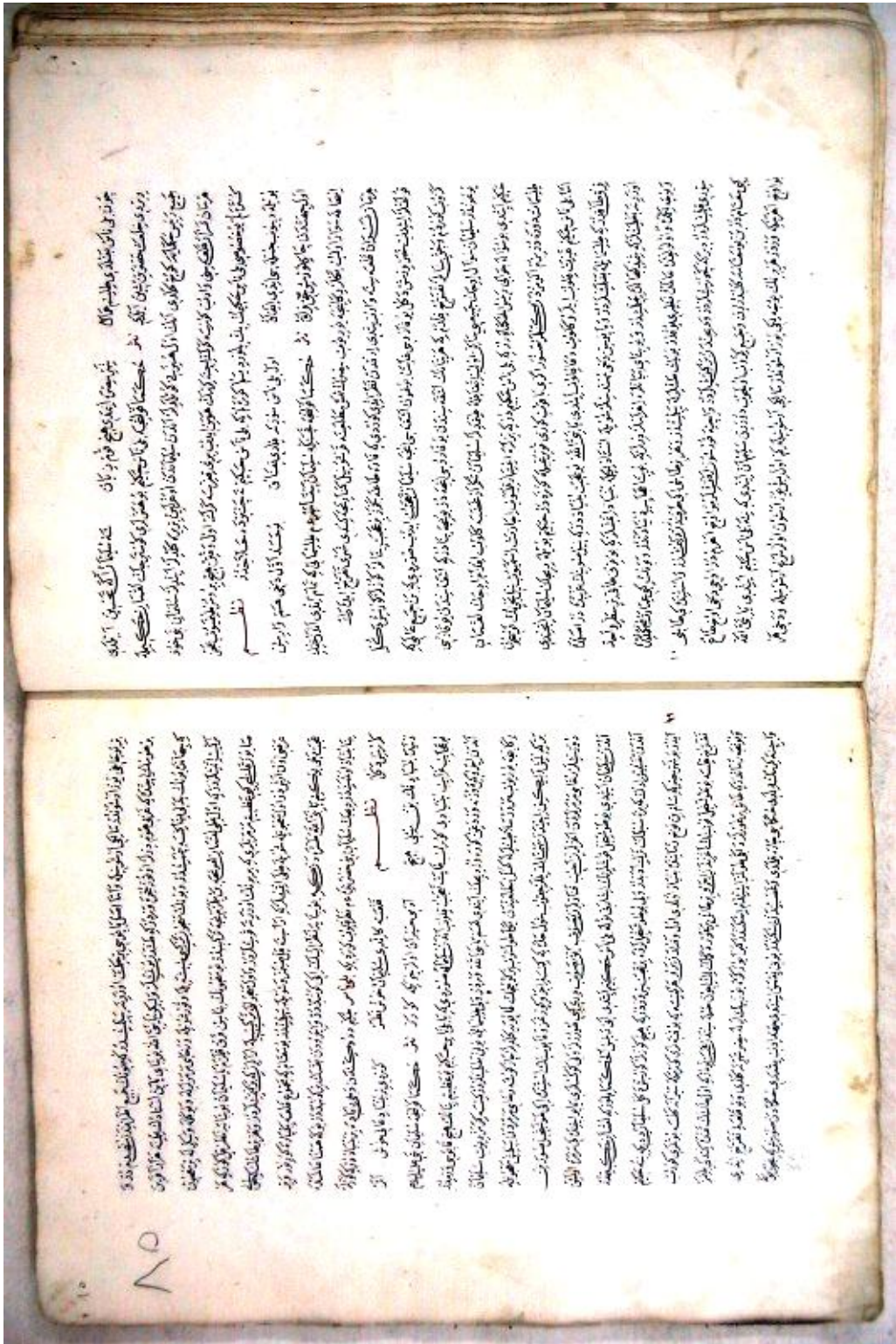
ÇATIKKAŞ, Atâ (1979), **Firdevsî-i Rûmî’nin Süleymân-nâme-i Kebîr’i (72. cilt)**, yayımlanmamış doktora tezi , İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AKAY, Asuman (1990), **Firdevsî Süleymân-nâme (44. cilt) Metin ve Fiiller Üzerine Bir Deneme**, yayımlanmamış doktora tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü , İstanbul.

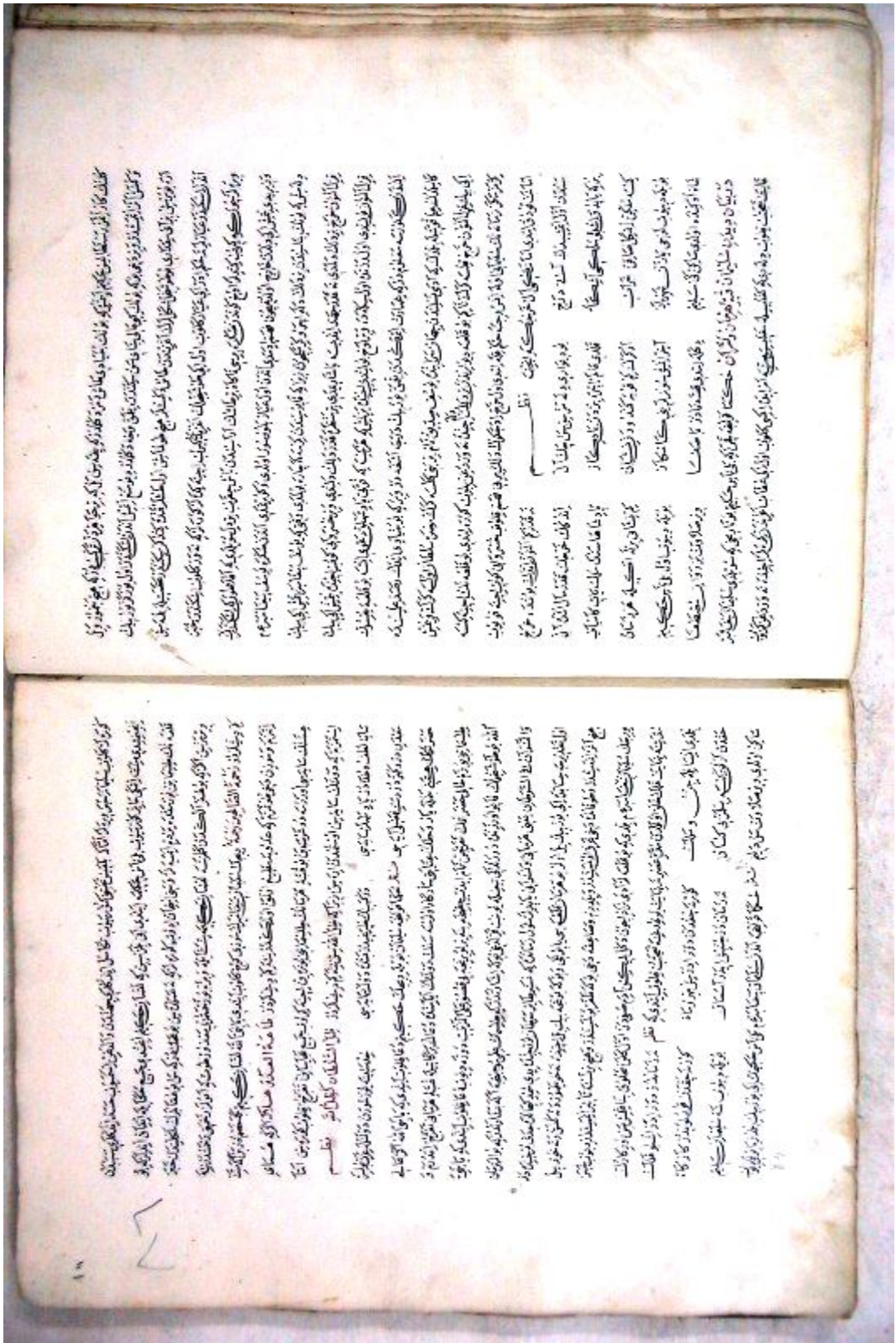
- GENÇ, Gülnaz (1993), **Firdevsî-i Rûmî Süleymân-nâme (25-26. ciltler)**, yayımlanmamış doktora tezi, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- GÜLEÇ, Hamdi (1994), **Firdevsî-i Rûmî'nin Süleymânnâme'si, 42.cilt,-Dâsitân-ı Ceng-i Aheng-i Efrâsiyâb-ı Türk- Üzerinde Bir Metin İncelemesi**, yayımlanmamış doktora tezi, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- USTA, Halil İbrahim (1995), **Firdevsî-i Rûmî, Süleymân-nâme-i Kebir (İnceleme -Metin-Sözlük 43-46. ciltler)**, yayımlanmamış doktora tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- AKSOY, Mustafa (2000), **Uzun Firdevsi'nin Süleymân-nâme'sinde Destan Unsurları (2 cilt)**, yayımlanmamış doktora tezi , E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- ABUL, Yasemin (2004) , **Süleymân-nâme-i Kebir (47.cilt) Metin Tenkidi ve İnceleme**, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- ERDEM, Mehmet Dursun (2005), **Kitab-ı Kısasnâme-i Süleymân Aleyhisselam Üzerine Söz Dizimi Çalışması (Süleymân-nâme 74. cilt)**, yayımlanmamış doktora tezi, OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

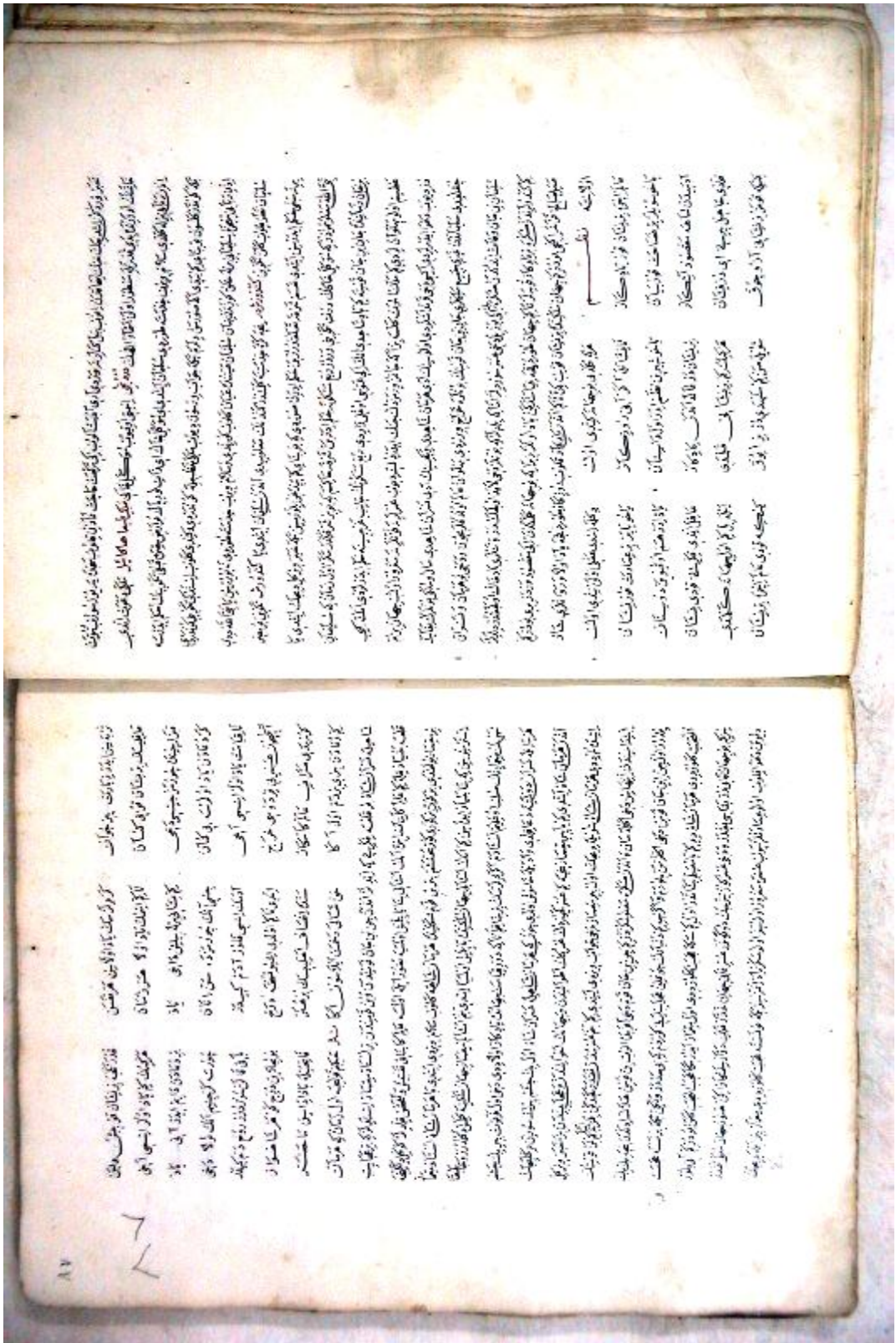
8. TIPKIBASIM

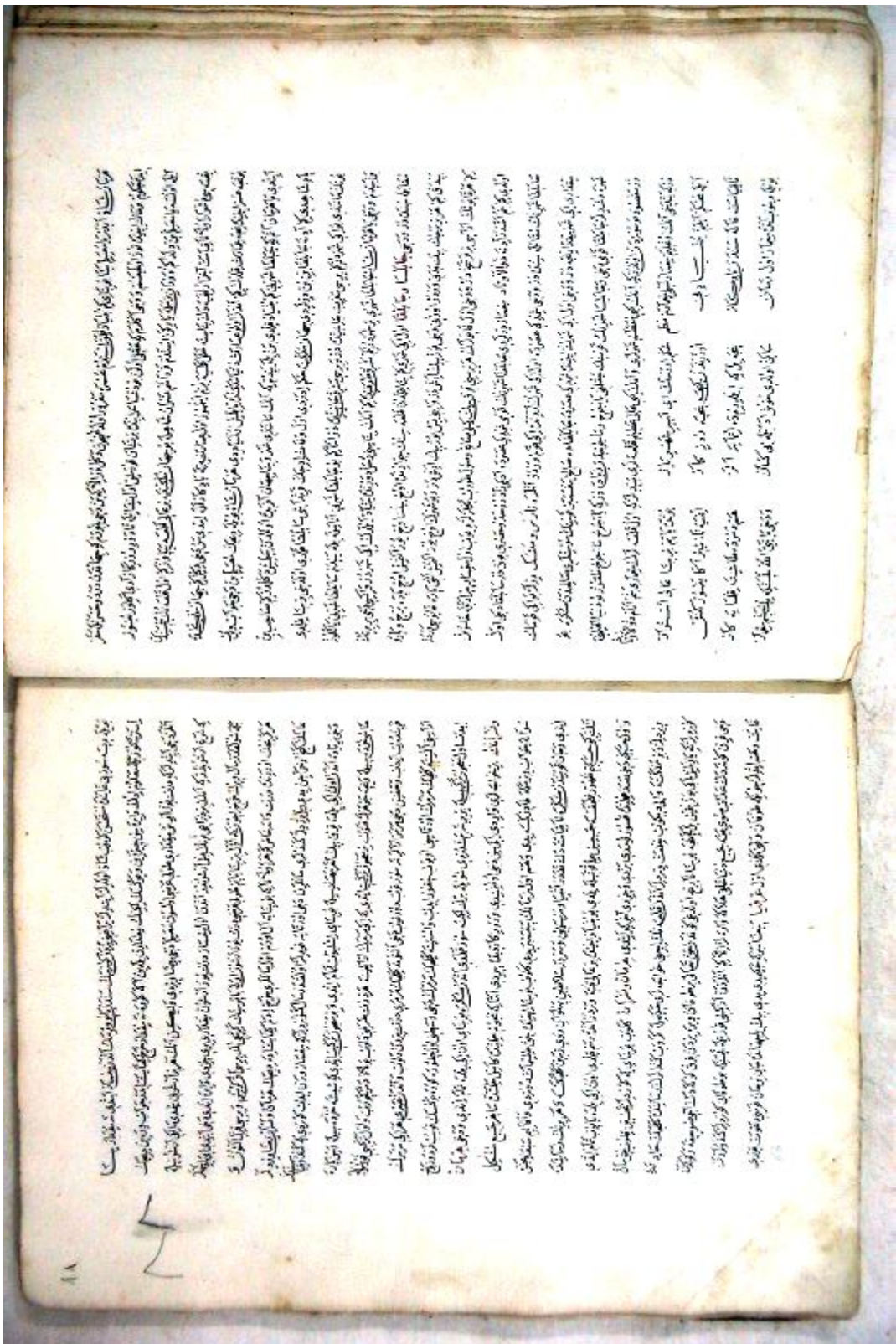
82b

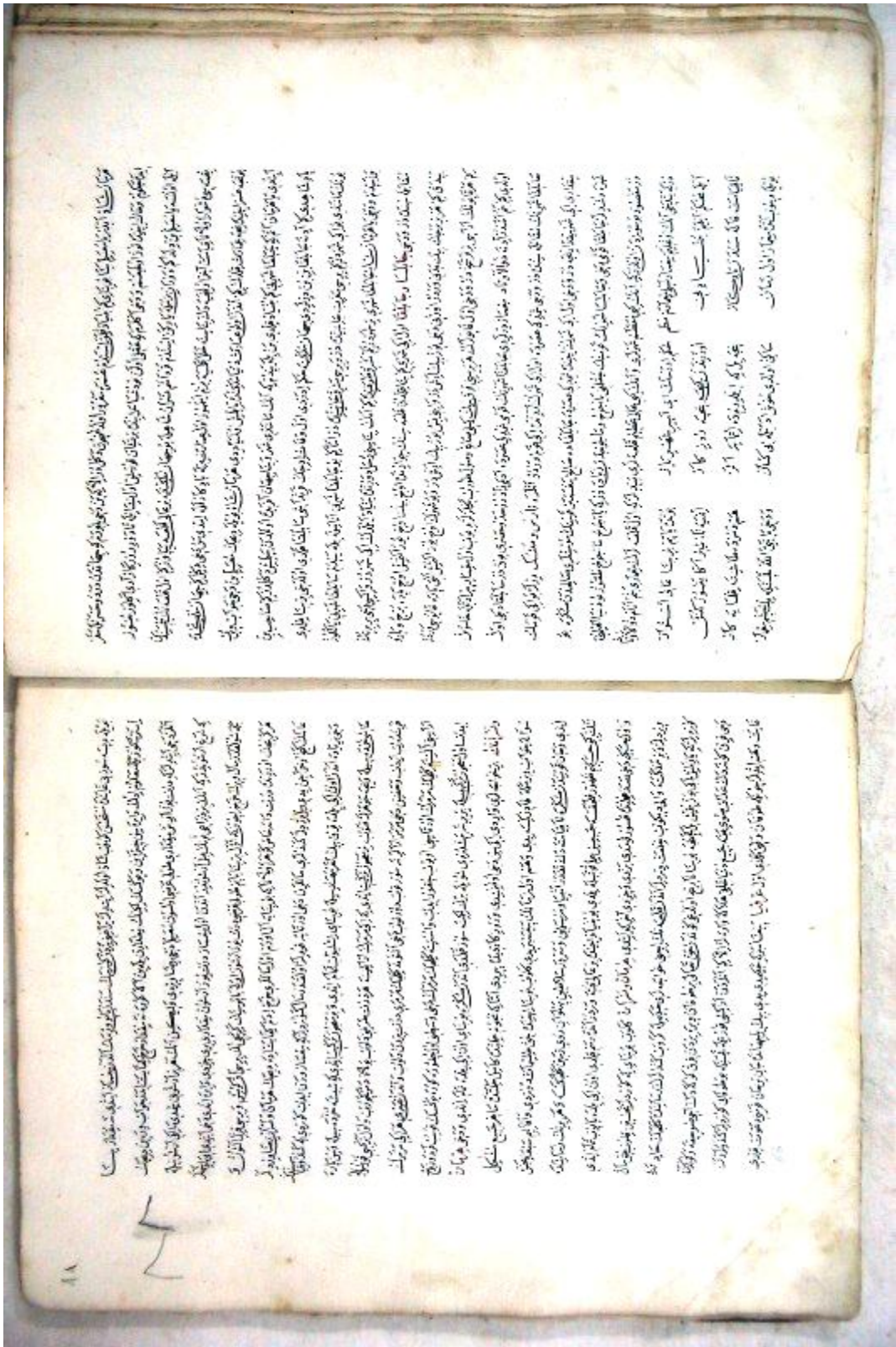

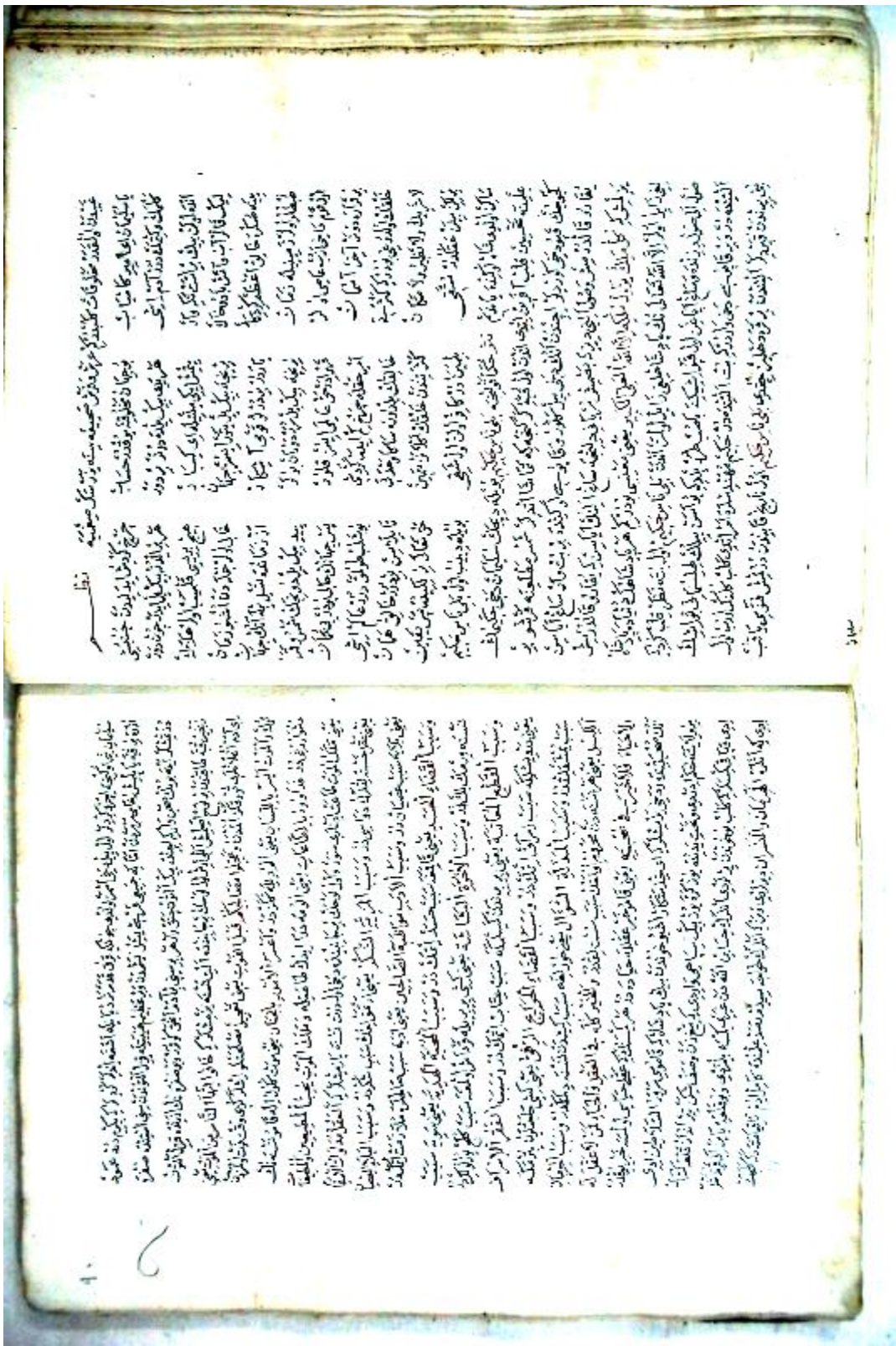
83a

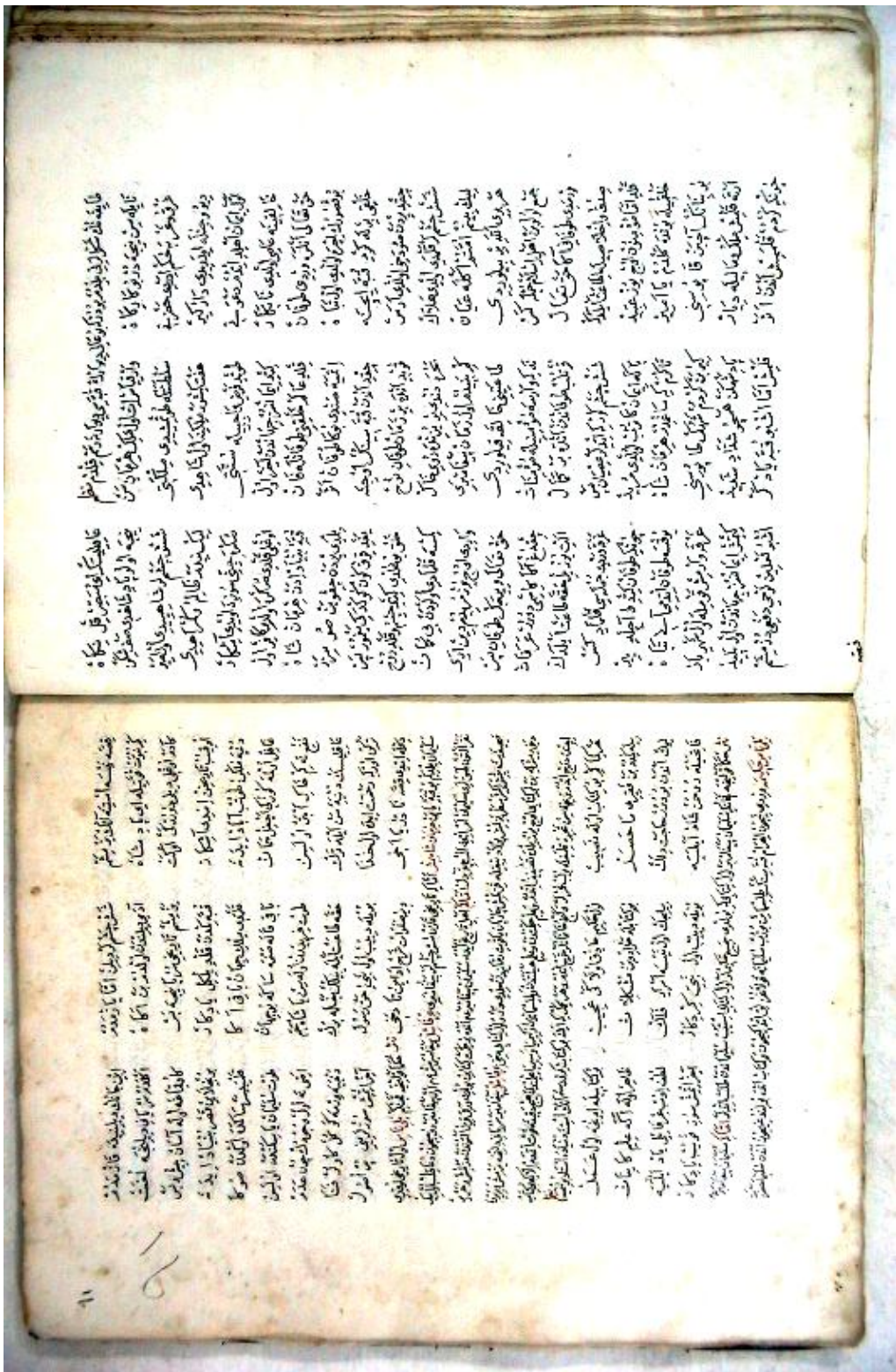

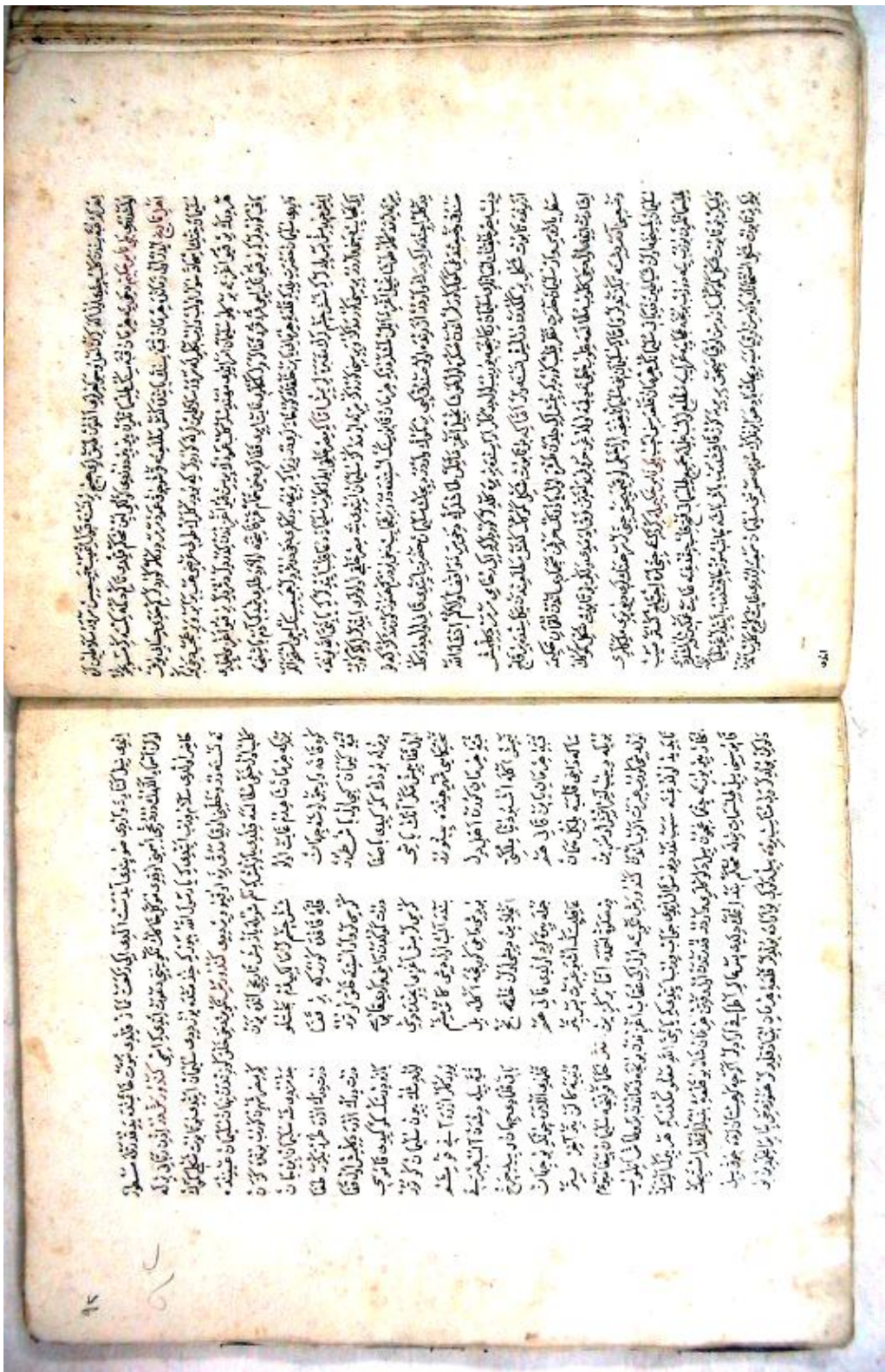

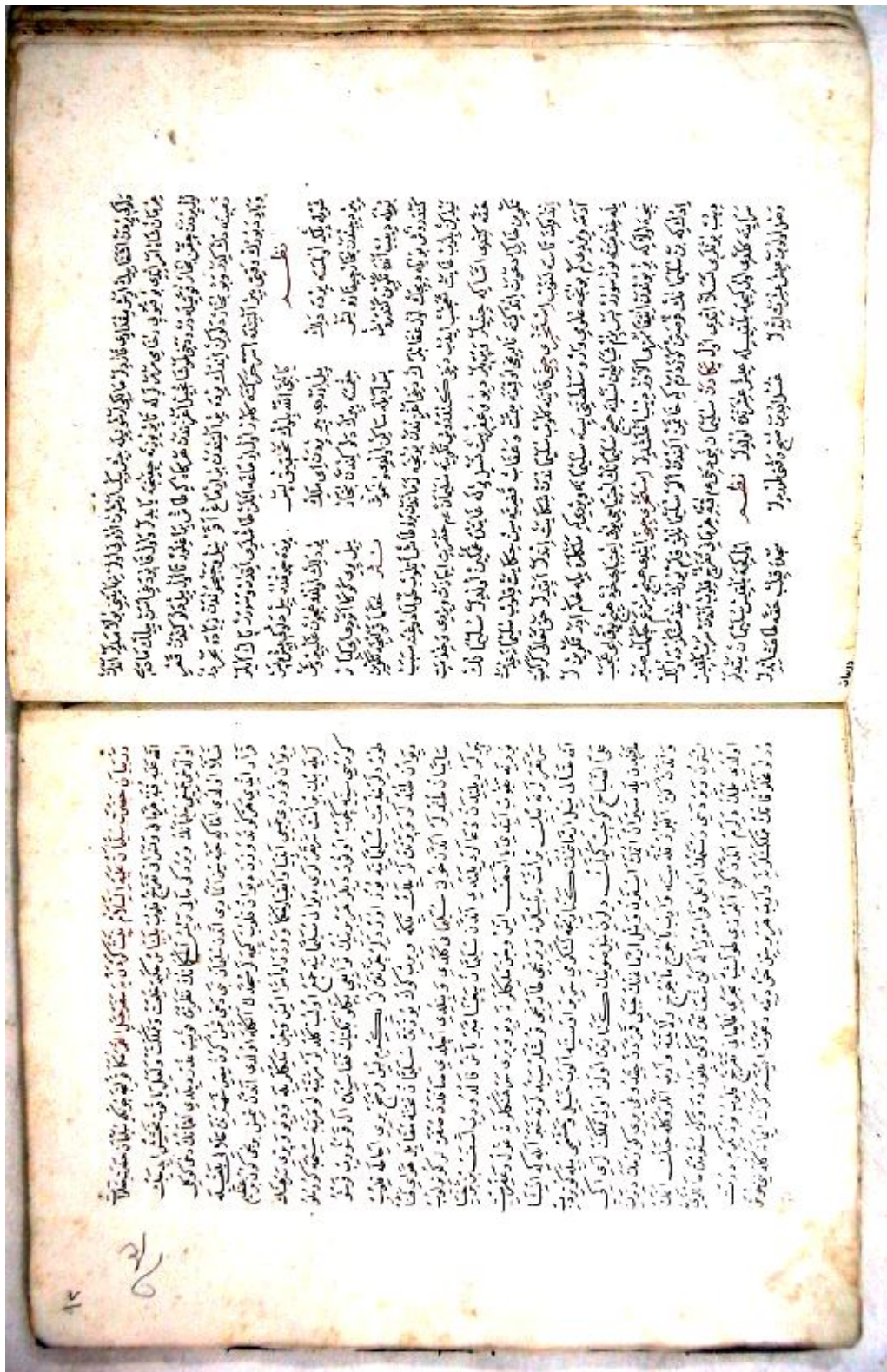

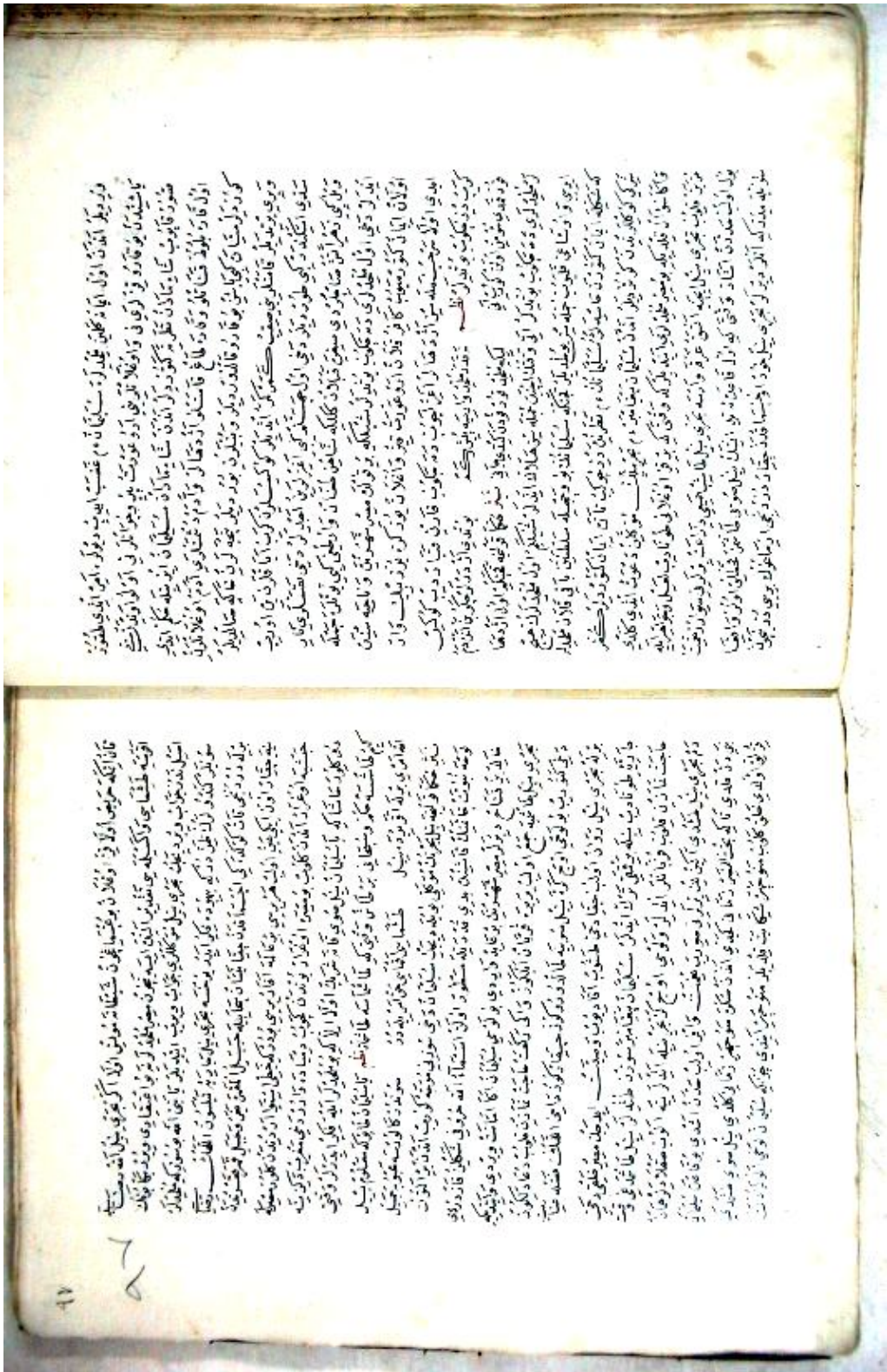

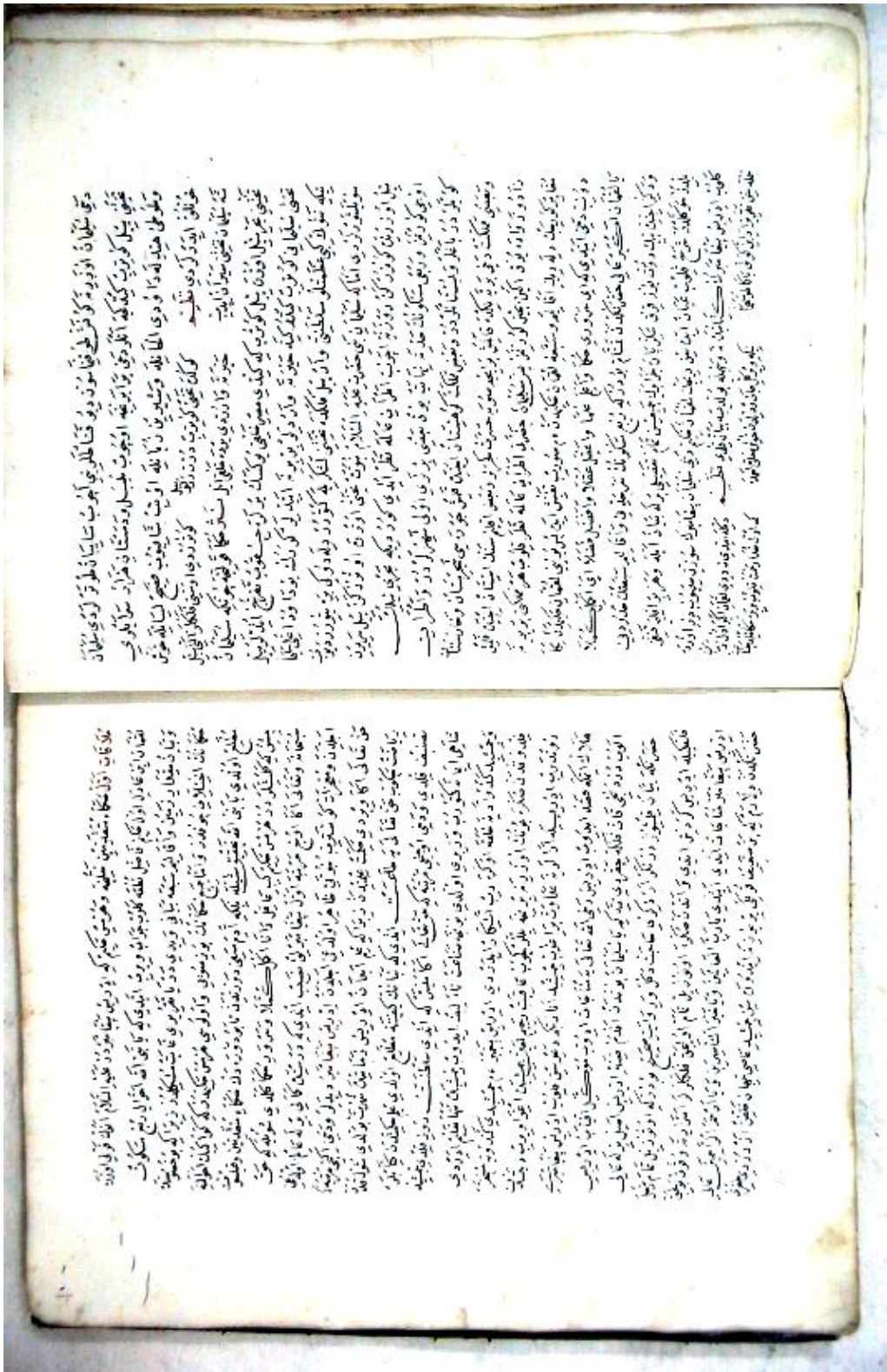

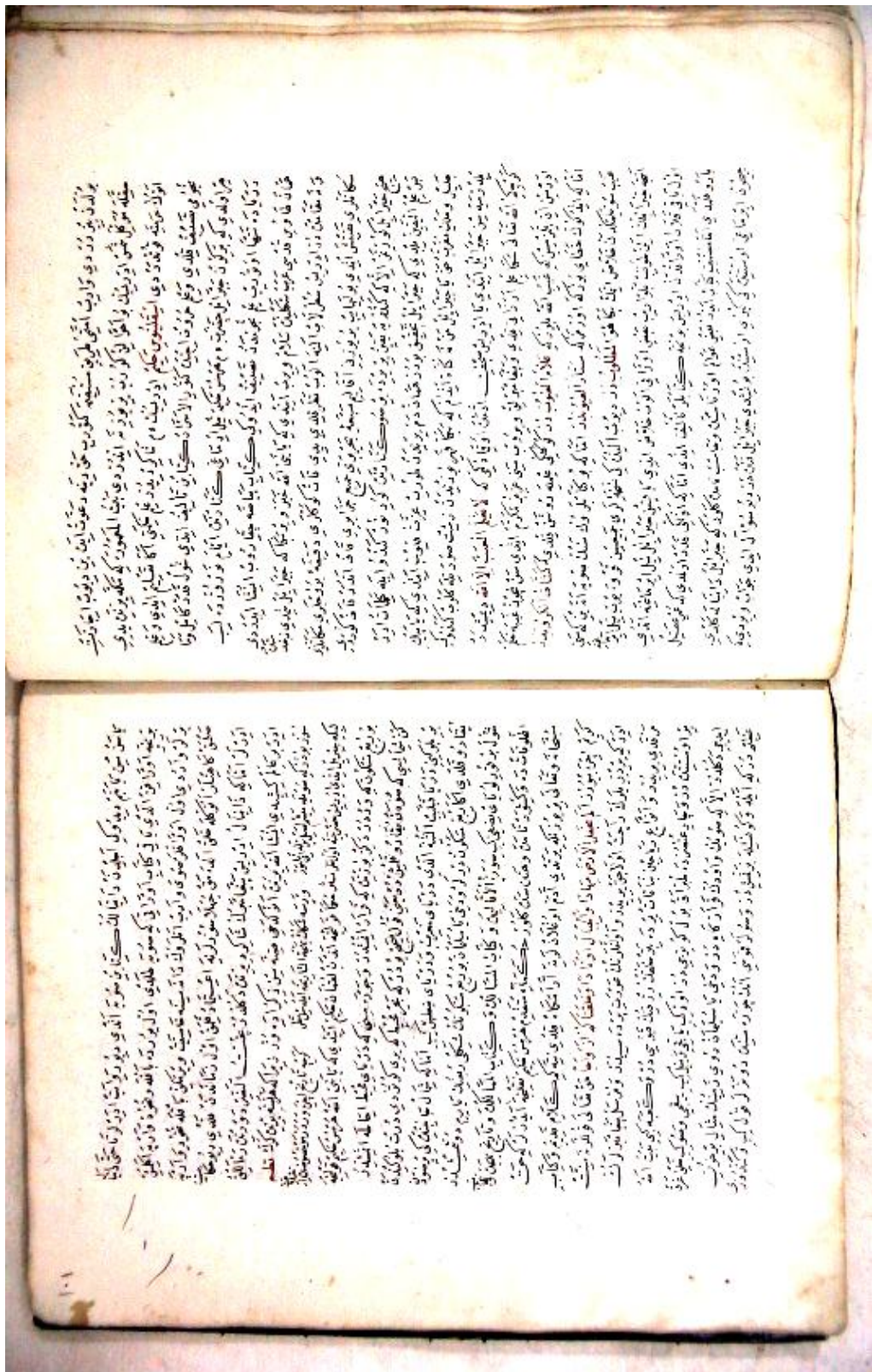

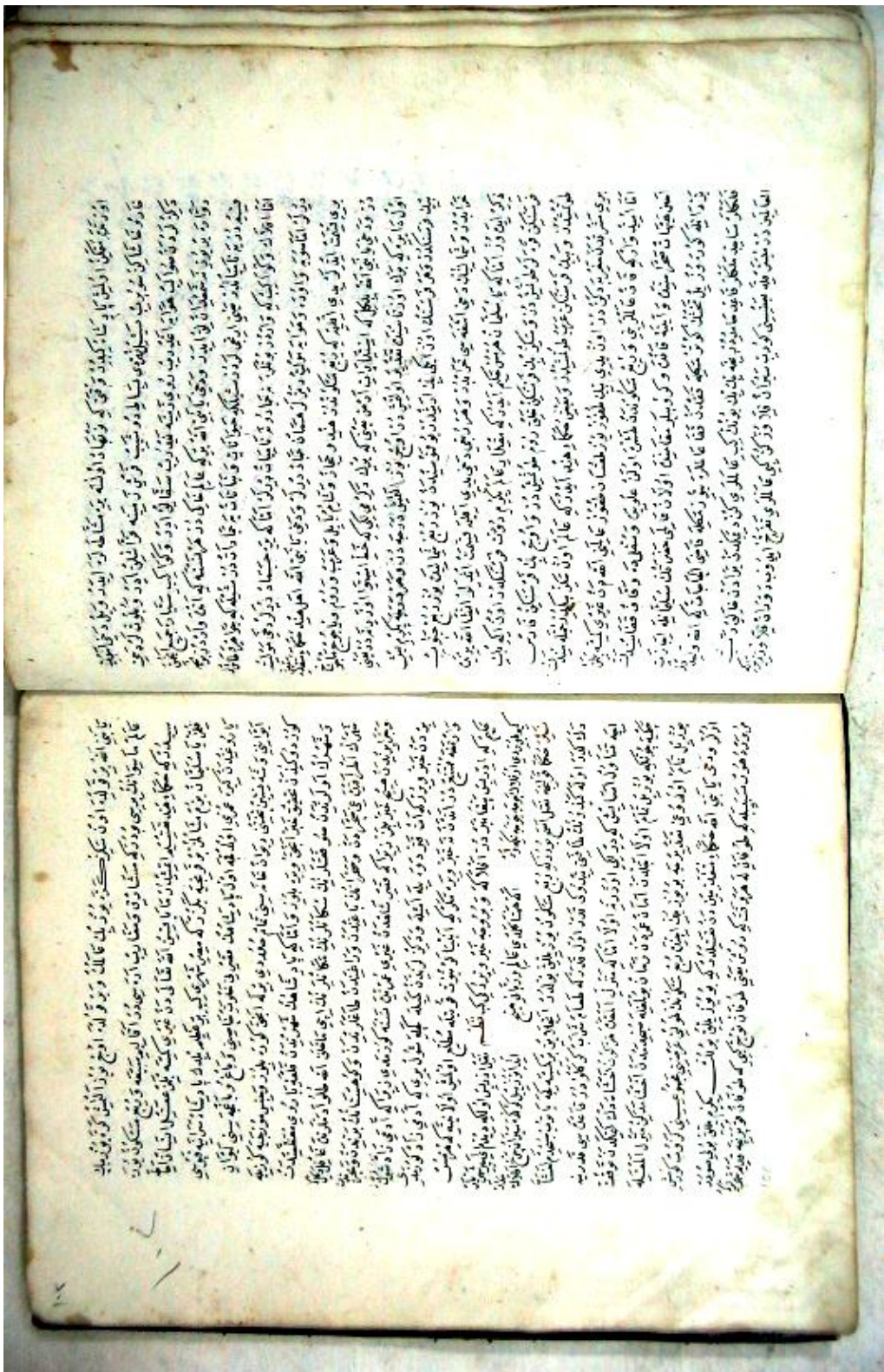

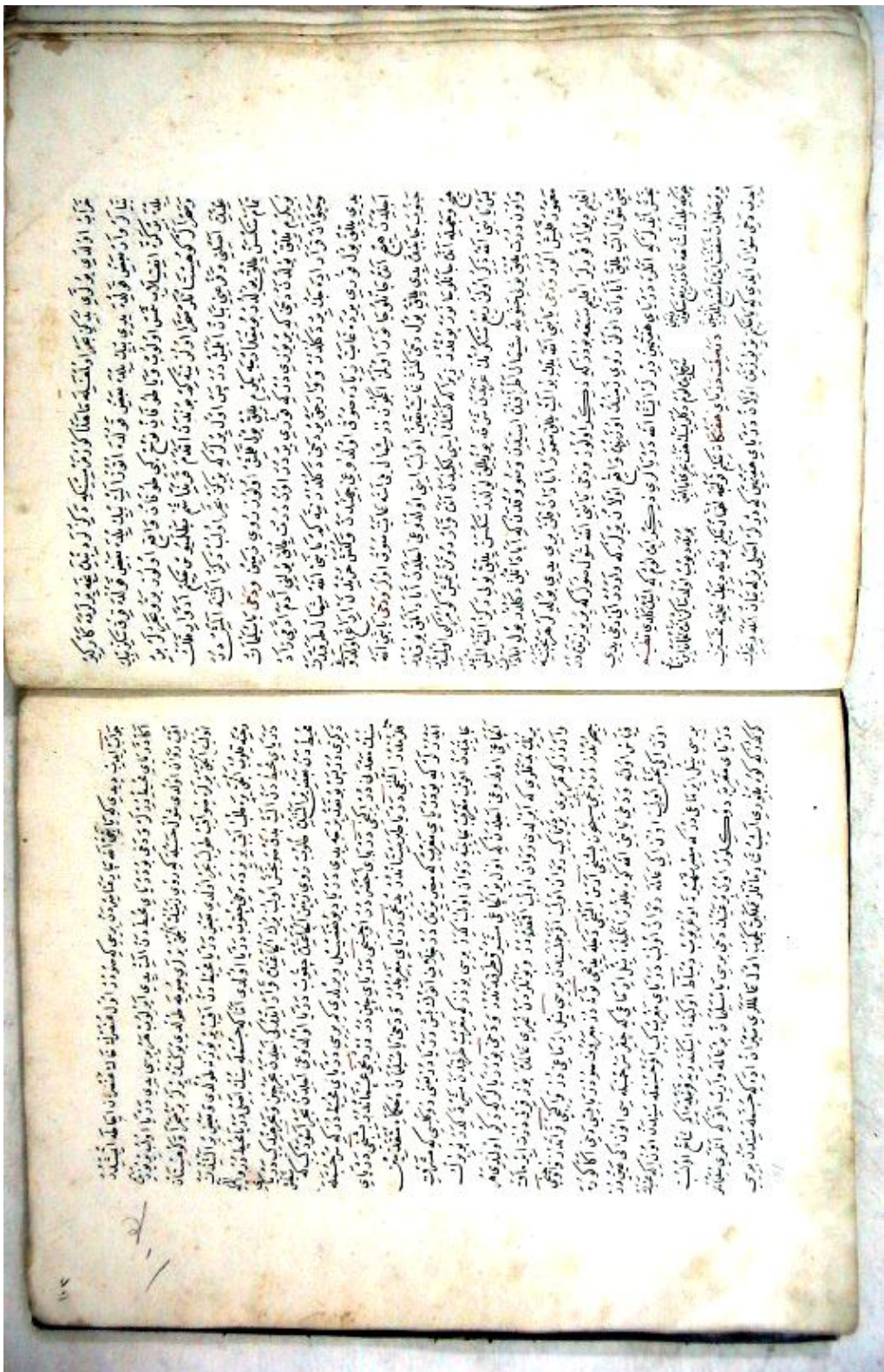

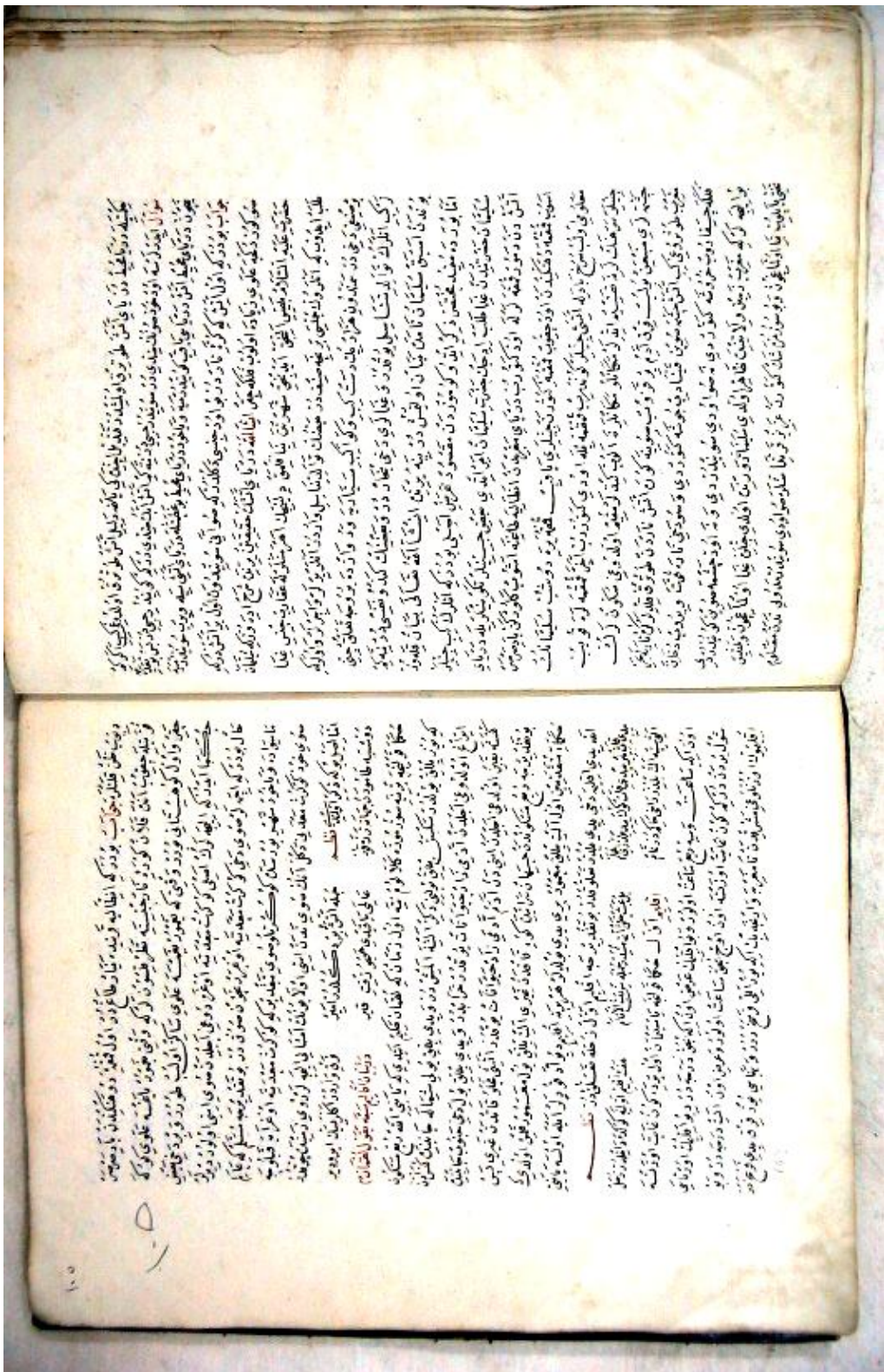

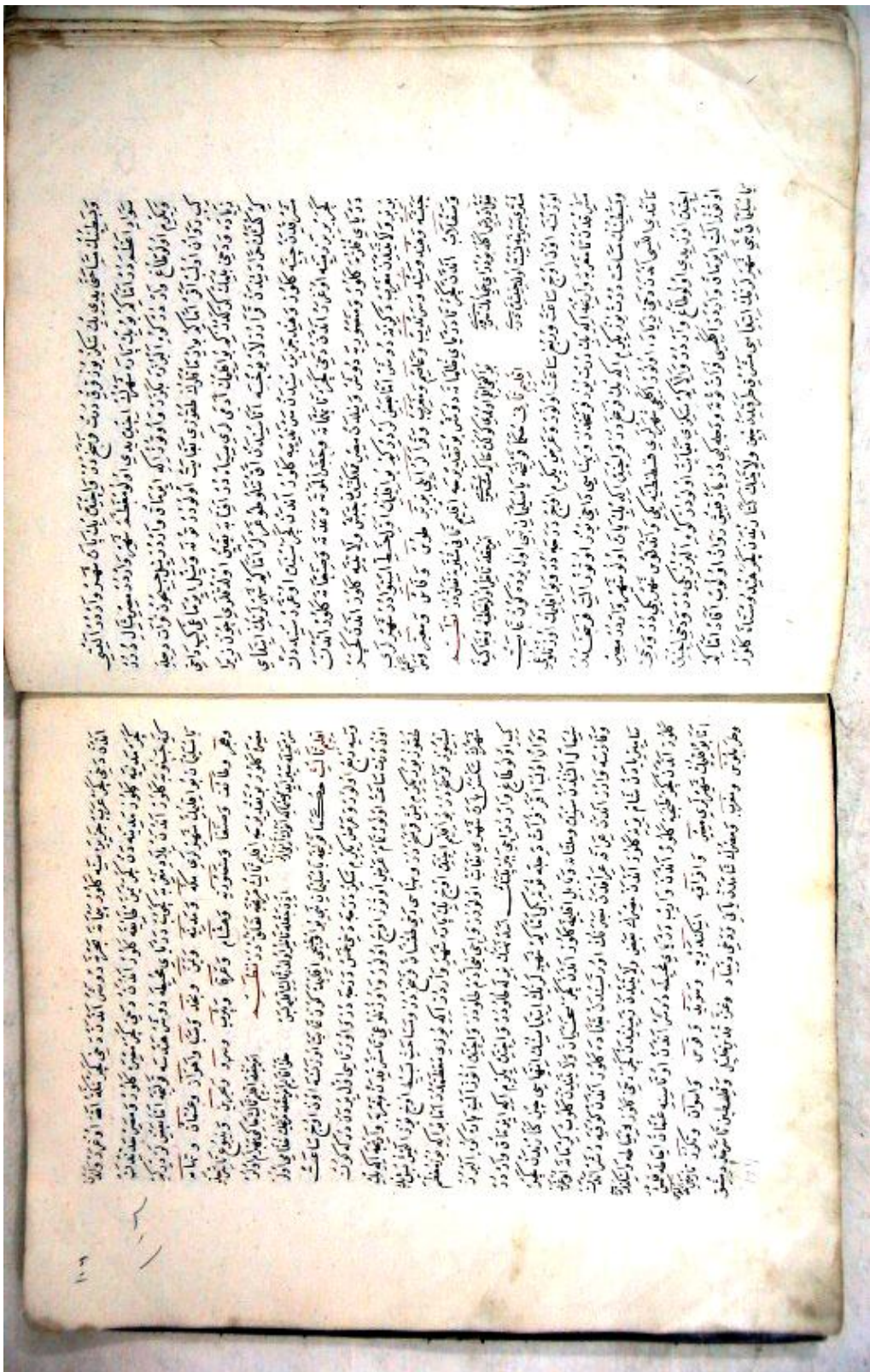

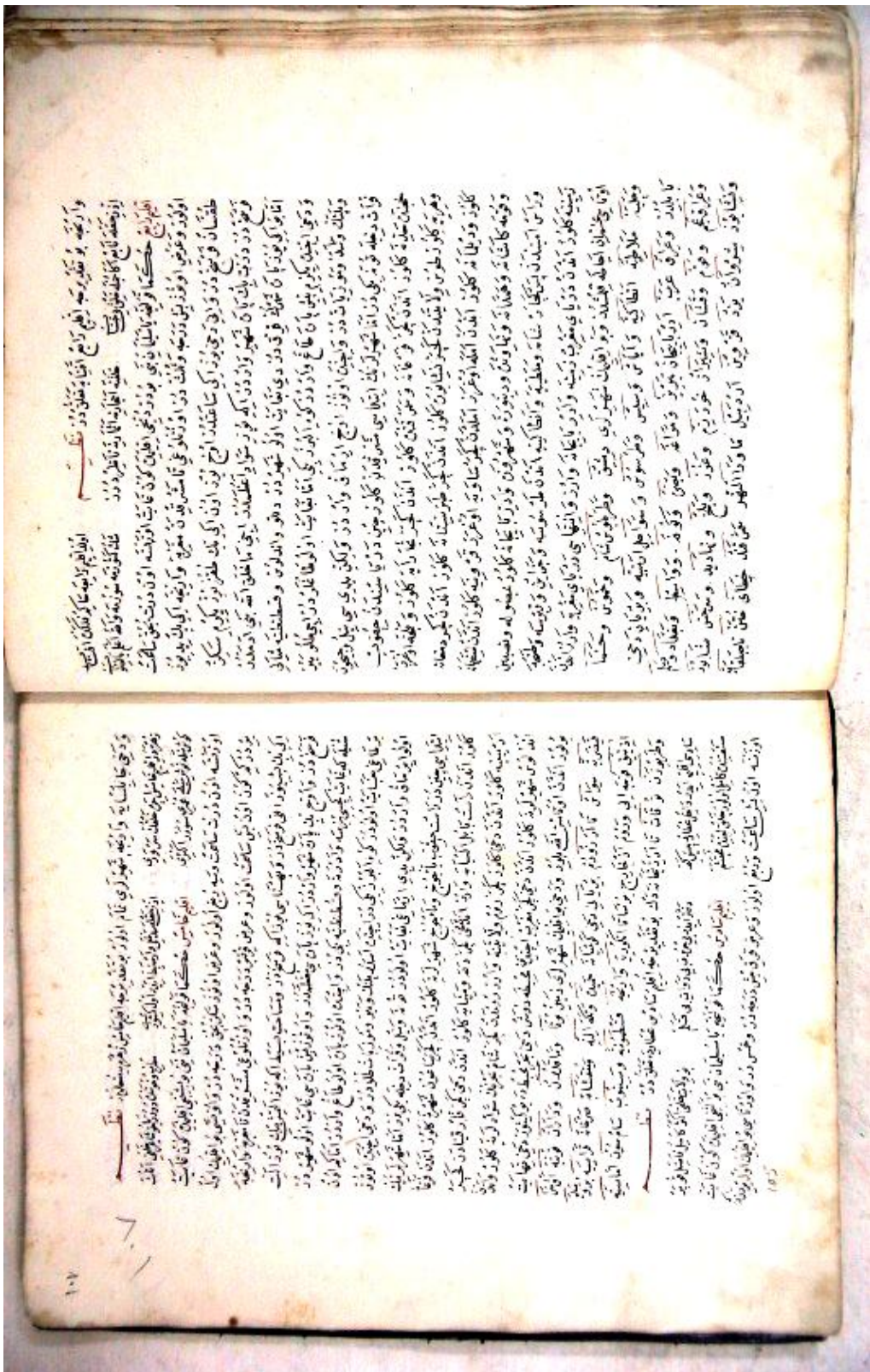

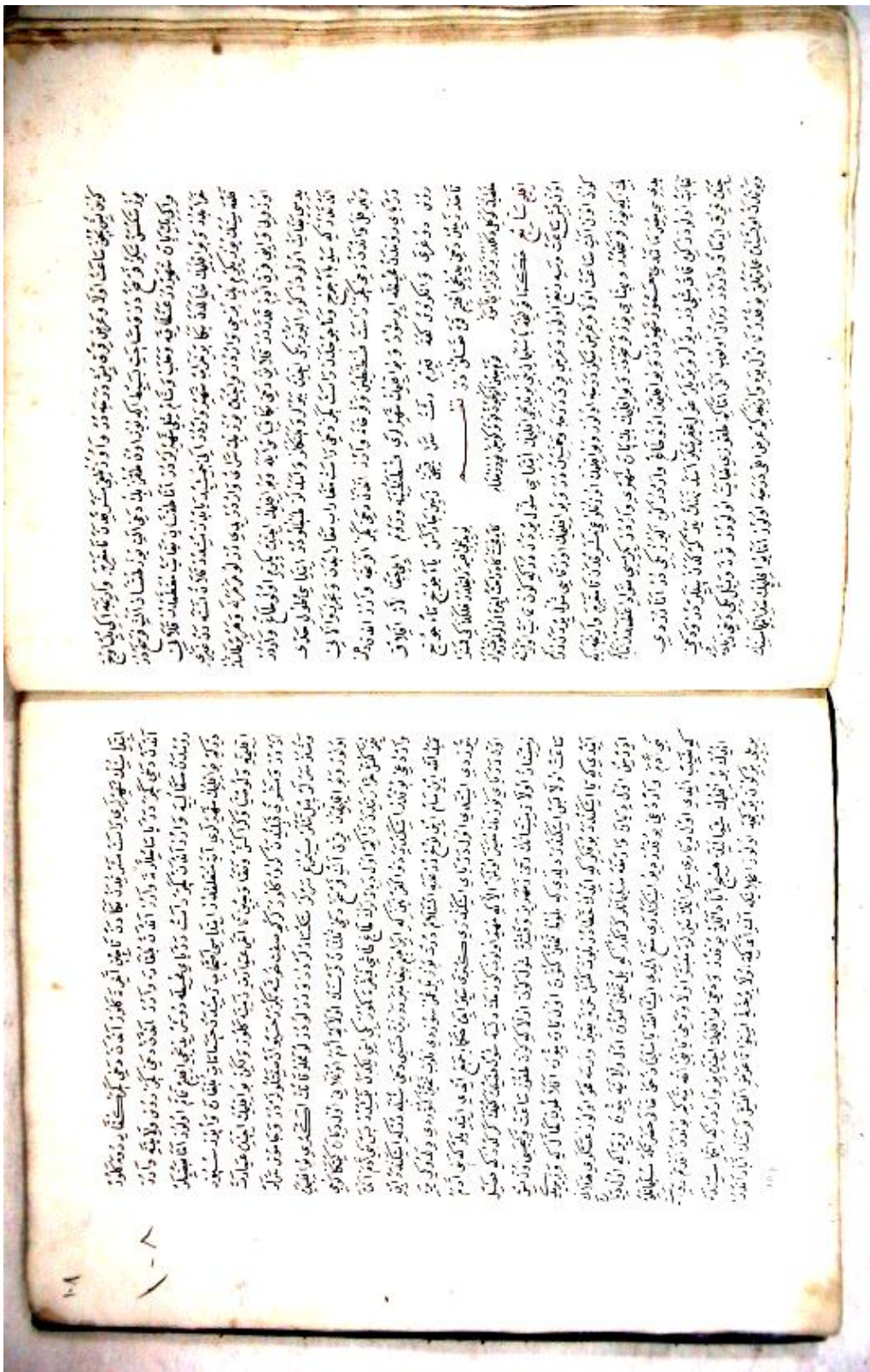

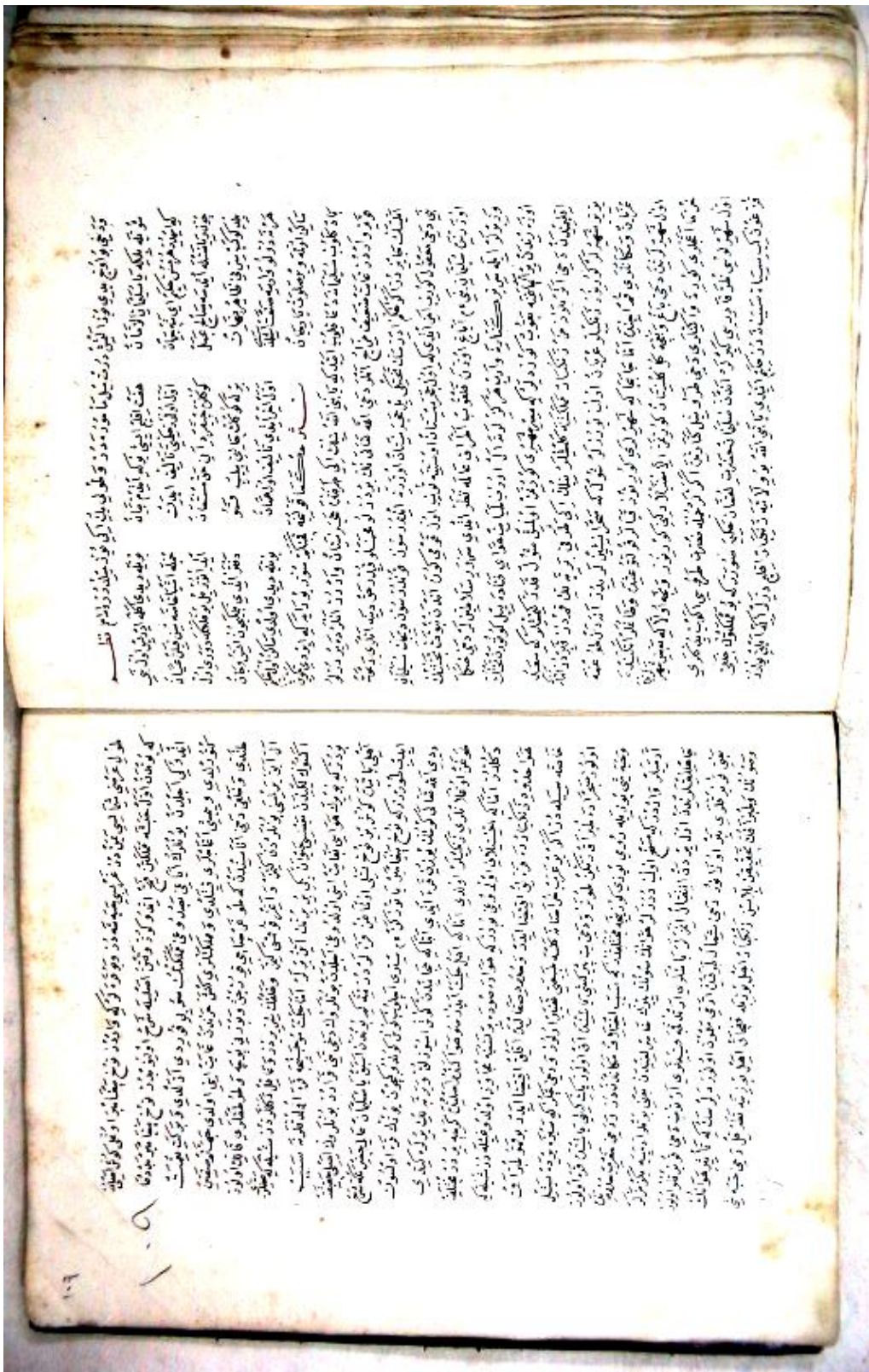

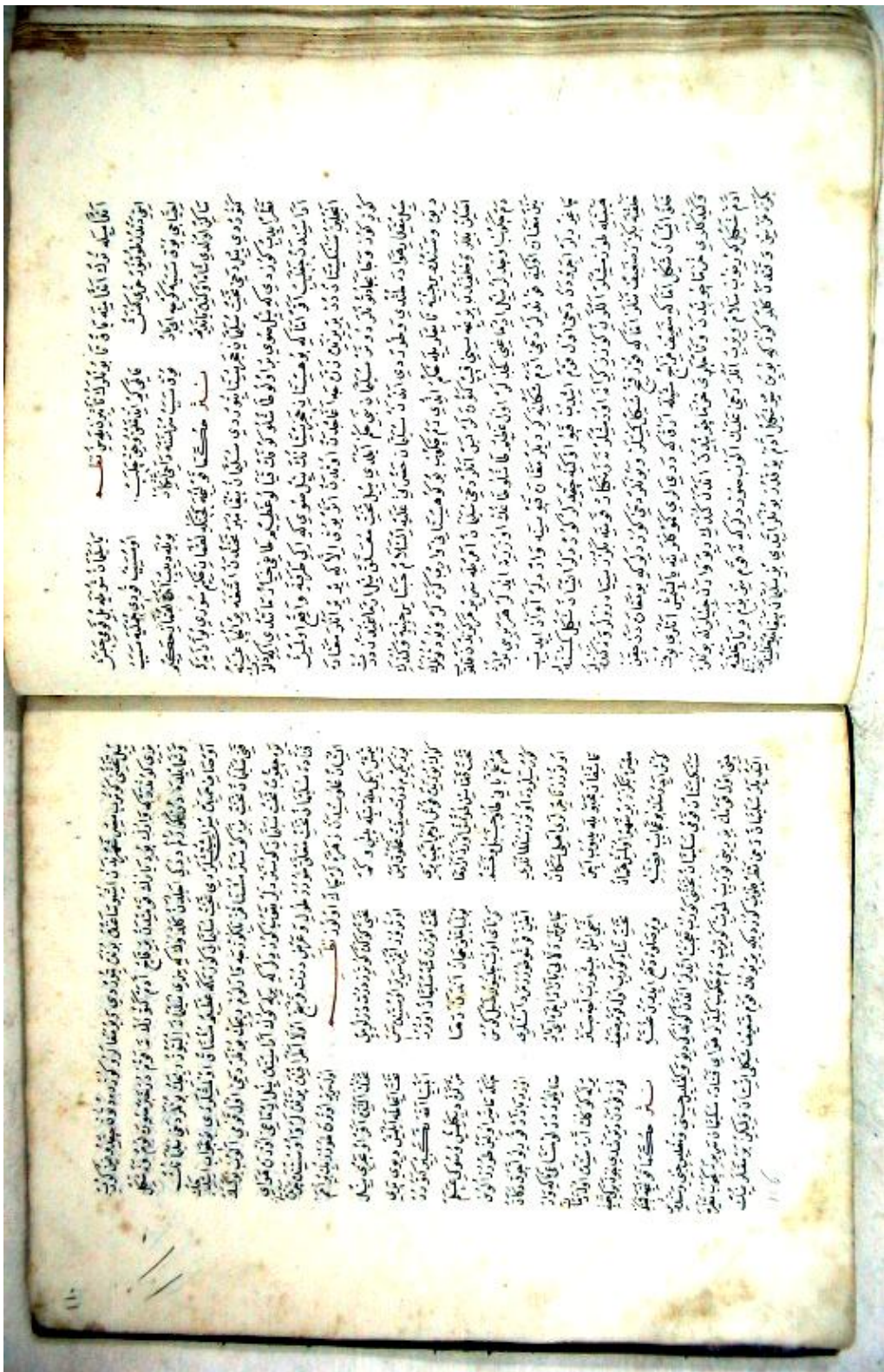

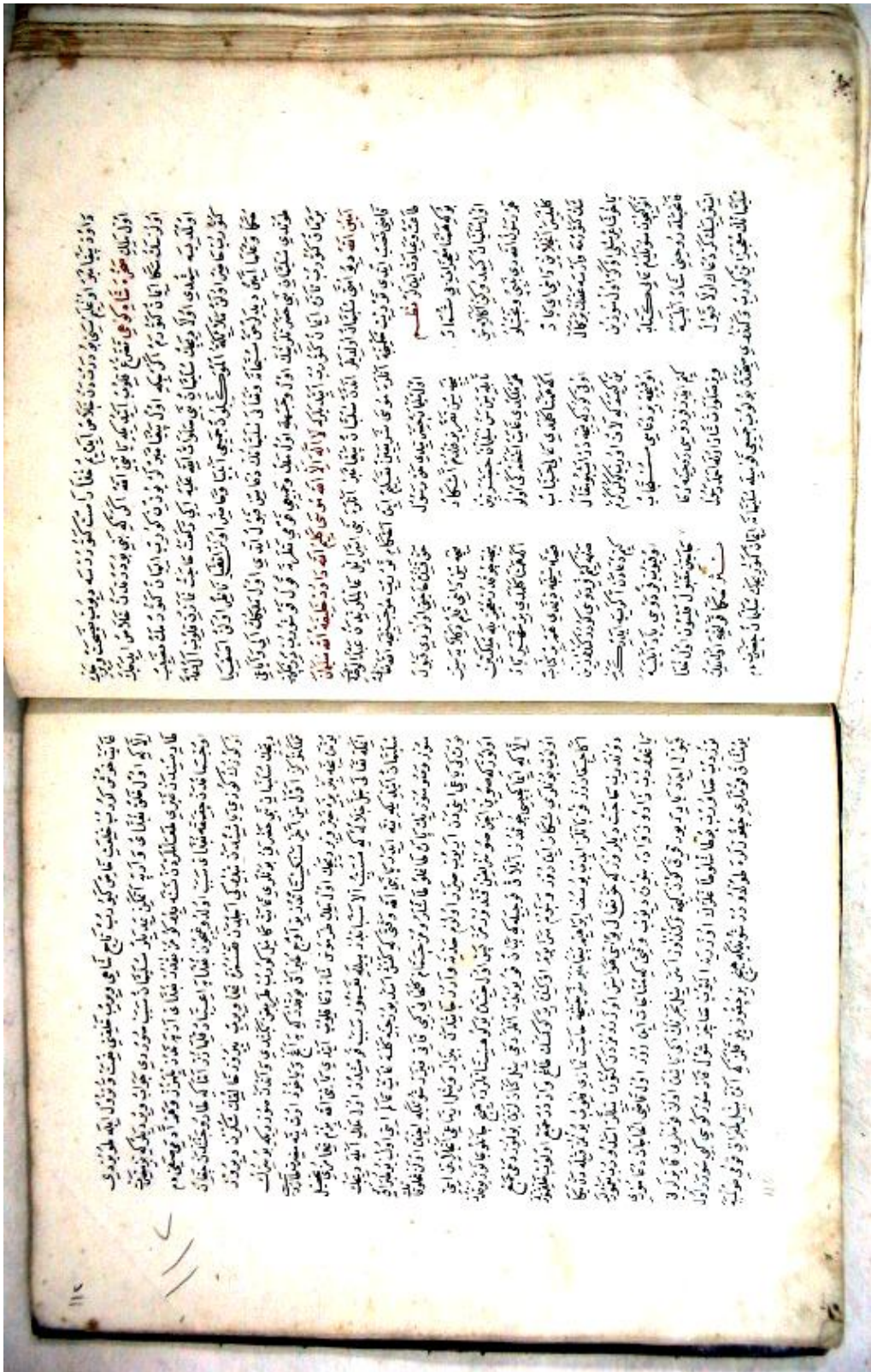

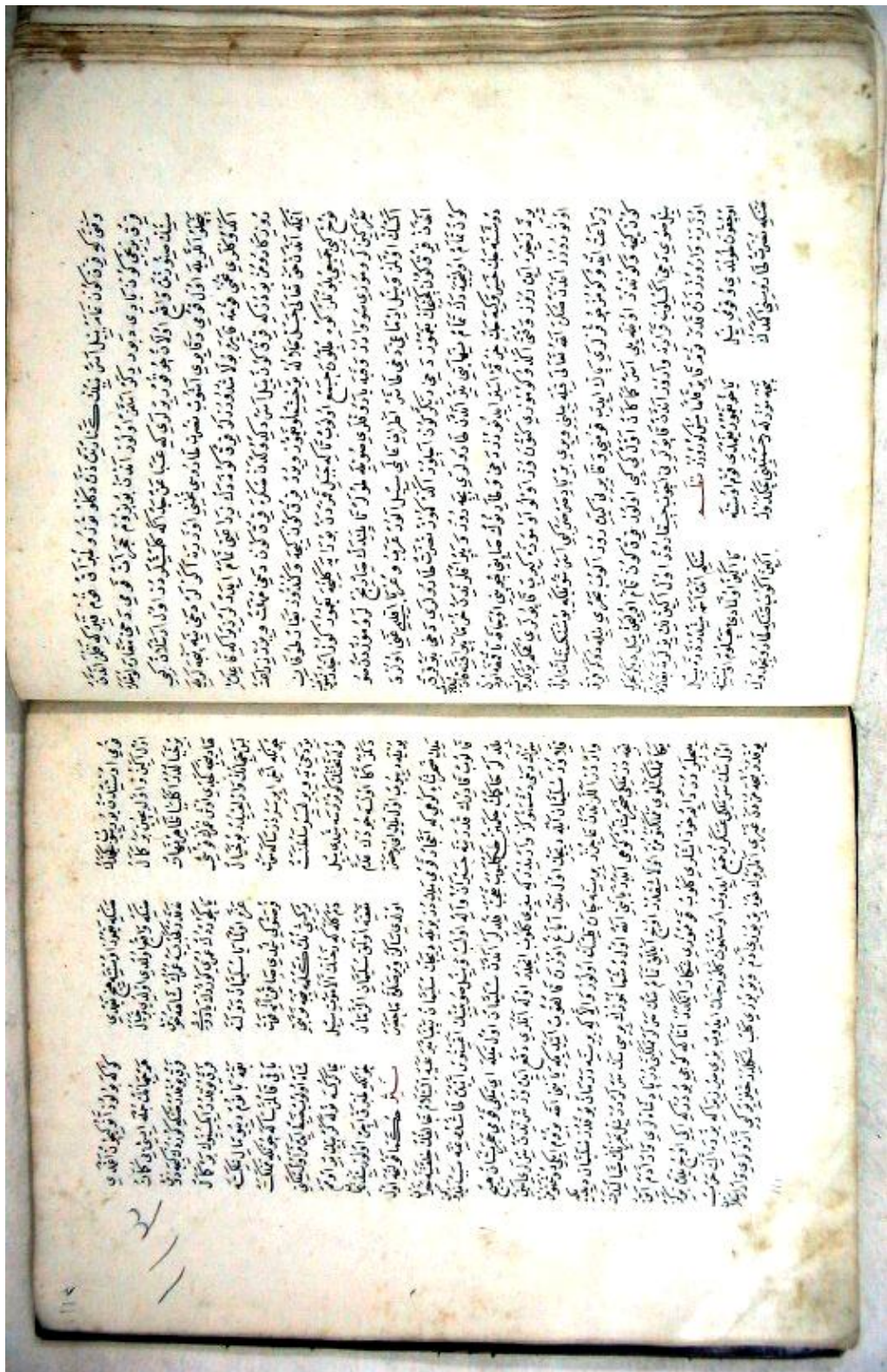

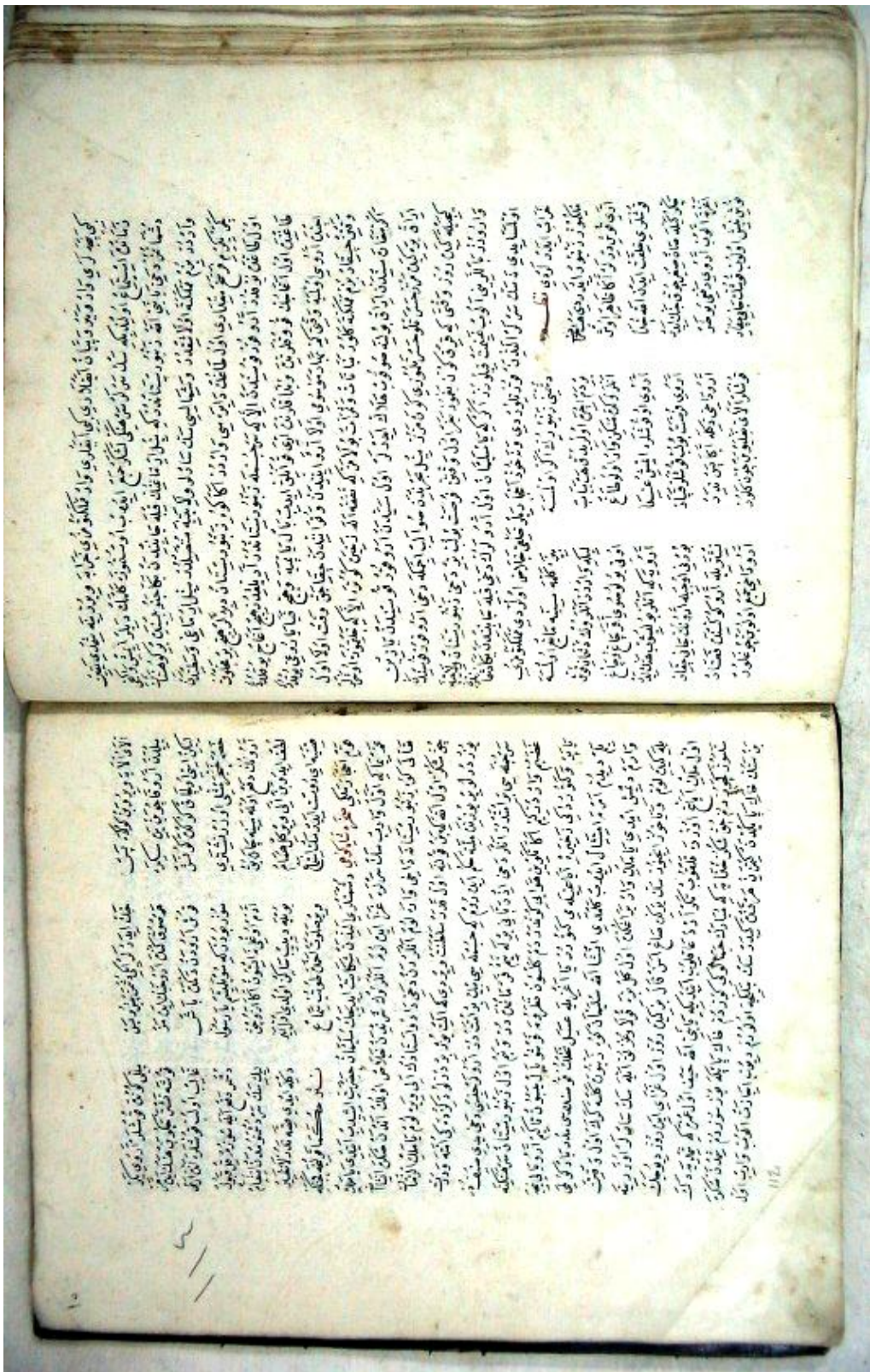

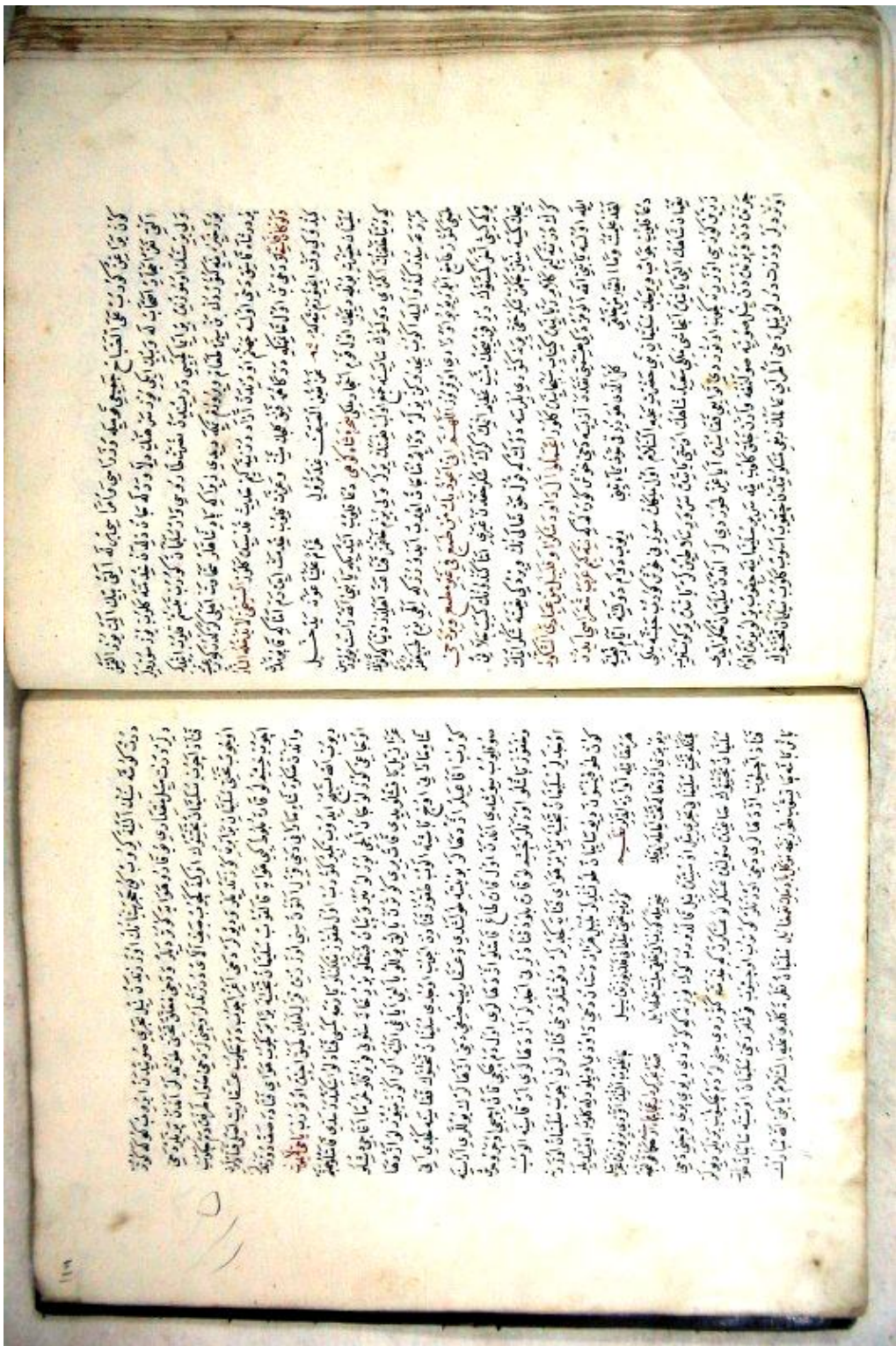

111b

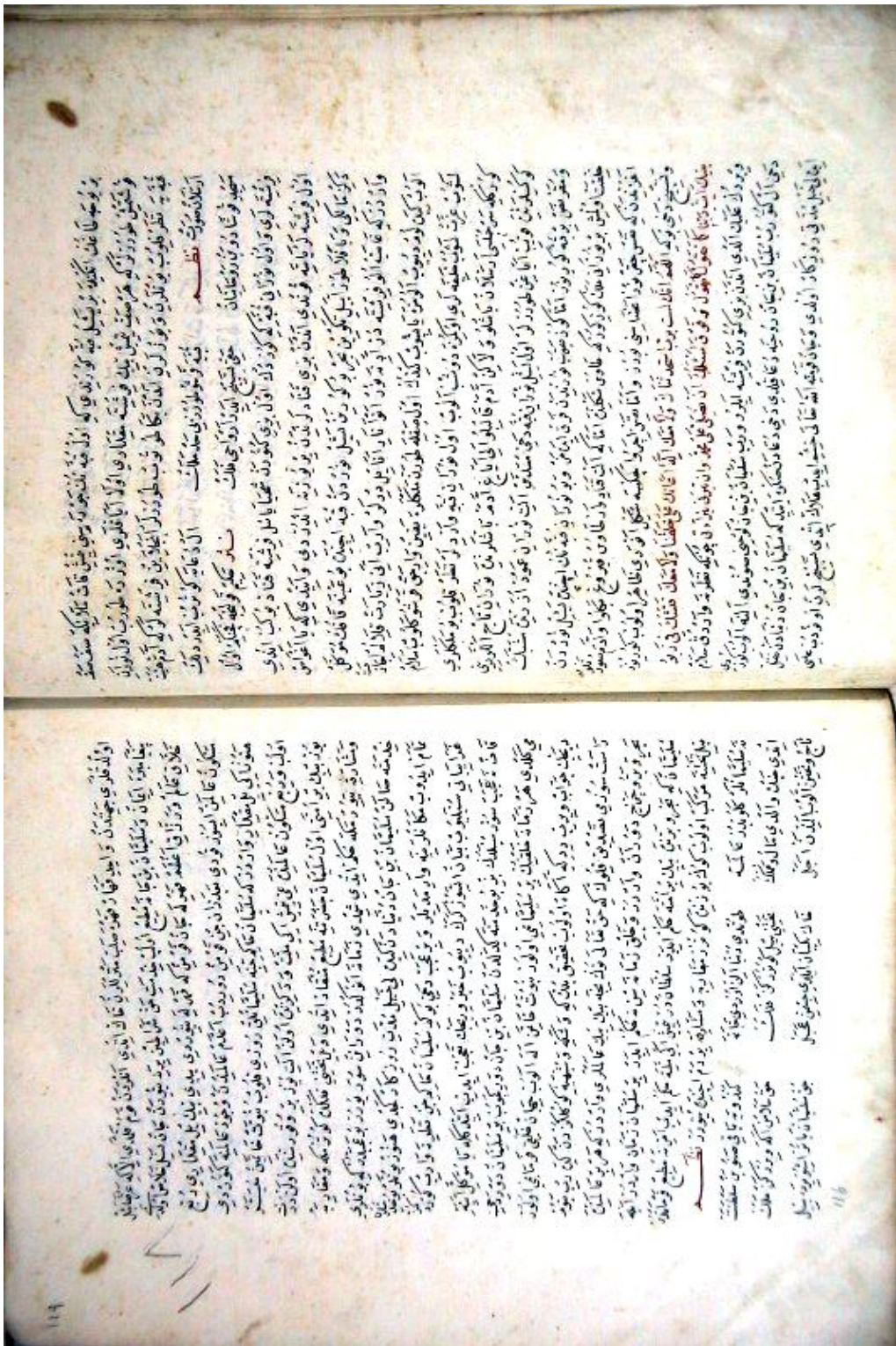

112a

112b

113a

9. ÖZGEÇMİŞ

İstanbul'un Üsküdar ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1997 yılında Mimar Sinan Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğrenim görmeye hak kazanıp 2001 yılında bu bölümden mezun oldu. Maltepe Üniversitesi'nde Türk Dili öğretim görevlisi olarak çalıştı. Hâlen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak çalışmaktadır .